LÉLEK-NET A LÉLEKNEK:
Az ember a változó technikai közegek világában

A Magyar Pszichológiai Társaság
XXIV. Országos Tudományos Nagygyűlése

KIVONATKÖTET

2015. május 28-30. Eger, Eszterházy Károly Főiskola,
Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

© 2015 Szerzők

Kiadja a Magyar Pszichológiai Társaság

ISBN 978-615-80241-0-5

Felelős szerkesztő: Vargha András

Felelős vezető: Oláh Attila

Borítóterv: Tóth Gergely

Technikai szerkesztő: Pál Edit

Korrektúra: Hatvani Andrea és Kusper Judit

Nyomdai munkák: Topbalaton Kft.

A Nagygyűlés szervezői:

Magyar Pszichológiai Társaság

Eszterházy Károly Főiskola, Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

Támogatóink:

A Magyar Pszichológiai Társaság
XXIV. Országos Tudományos Nagygyűlése

Eger, 2015. május 28-30.

Rendező intézmény: **Eszterházy Károly Főiskola,**
Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar

A Nagygyűlés fővédnöke: **Dr. Liptai Kálmán,**
az Eszterházy Károly Főiskola rektora

Szervezőbizottság: **Estefánné Varga Magdolna** (elnök)
Kis-Tóth Lajos (társelnök)
Dorner László (titkár)
Héjja-Nagy Katalin
Dávid Mária
Pléh Csaba

Tudományos Programbizottság:

Bagdy Emőke
Bárdos György
Barkóczi Ilona
Bereczkei Tamás
Czigler István
Csabai Márta
Csépe Valéria
Demetrovics Zsolt
Estefánné Varga Magdolna
Fülöp Márta
Gáspár Mihály
Hámori Eszter
Hevesi Krisztina (titkár)
Hoyer Mária
Hunyady György
Izsó Lajos
Kállai János
Kalmár Magda
Kiss Enikő Csilla
Kovács Ilona
Lányiné Engelmayer Ágnes
László János†
Lénárt Ágota
Mirnics Zsuzsanna
Molnárné Kovács Judit
Münnich Ákos
N. Kollár Katalin
Nguyen Luu Lan Anh
Oláh Attila
Pataky Ilona
Pléh Csaba
Ritoók Pálné
Szabó Pál
Szokolszky Ágnes
Vargha András (elnök)

Tartalom

Plenáris előadások **7**

Vitaszimpóziumok **9**

Szimpóziumok **18**

Egyéni előadások **189**

Egyéni poszterek **237**

Műhelyek **269**

Szerzők, munkahelyek, e-mail címek **284**

Névmutató **300**

Plenáris előadások

Izolált kiscsoportok pszichodinamikája: A sarkkutatástól az űrkutatásig

Mérei Ferenc emlékelőadás

Ehmann Bea - MTA Természettudományi Kutatóközpont,
Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Az űrkutatás fejlődésével egyre fontosabbá válik, hogy betekinthessünk a fontos küldetést végző izolált kiscsoportok pszichológiai állapotaiba és folyamataiba. Az előadás áttekinti az izolált kiscsoportok kutatásának főbb témaköreit, kérdésfelvetéseit és eredményeit. A nyelvtechnológia fejlődése lehetővé teszi, hogy a hagyományos vizsgálóeszközök mellett egyre elterjedtebben alkalmazzák a kvalitatív módszereket és a pszichológiai tartalomelemzést is. Az MTA TTK KPI kutatócsoportja több olyan, az Európai Űrügynökség (ESA) által koordinált nemzetközi vizsgálatban vesz részt, amelyben űranalóg szimulációban tevékenykedő, hosszú időre összezárt kiscsoportok kommunikációelemzését végzik. Beszámolunk a moszkvai Mars-500 űrszimulációban 520 napig tartózkodó nemzetközi legénység pszichodinamikájának feltárásával kapcsolatos vizsgálatokról, valamint a Concordia antarktiszi kutatóállomás áttelelő személyzete által írt naplók elemzéséről is. Ennek során bemutatjuk a többnyelvű korpusznyelvészeti pszichológiai tartalomelemzés módszerét. Kitekintünk arra, milyen jövőbeni lehetőségeket kínálnak a nyelvtechnológiai eszközök az izolált kiscsoportok pszichodinamikájának valós idejű követésére. Végül arról is szó esik majd, hogy a polgári életben hogyan használható az izolált kiscsoportok kutatásában megszerzett tudás a társas elszigeteltségben élő emberek mentális egészségének és életminőségének javítására.

Valóság és fikció: téri tájékozódás a fizikailag valós és computer által létrehozott virtuális környezetben

Grastyán Endre emlékelőadás

Kállai János - PTE ÁOK, Magatartáskutató Intézet

Az előadás elsősorban válaszra váró kérdéseket vet fel. Ezek egy részére találunk majd megoldást, többségük azonban nyitva marad. A térélményzavarok pszichopatológiájának ismertetése bemutatja a szorongás térélményt módosító hatásait. A neuropszichológiai szemelvények felvázolják a test téri szerkezetének különböző változatait, a testséma és testkép ellentmondásos természetét. A testérzékelés nem kategorikus, adatszerű, hanem mindig egy állomásról adott tudósítás, melyen átrobog a vonat, dinamikus. A tér ennek az eleven történésnek az érzéki szövete, amely minőségekkel, állapotokkal, vonzásokkal és taszításokkal van tele, ezek módosítják a személyes tapasztalatokat. A teret különböző modalitású ingerek alkotják, melyek mind alkotórészei egy történetnek, amit magunk a másik inspirációi alapján szövünk. Azonban mindig mások döntik el, hogy a megkonstruált és átélt történet koherens-e vagy sem. A jelentés mélyrétegét nem a pszichológusok, hanem a művészek, festők, zeneszerzők, vers- és drámaírók hitelesítik és bontják ki a legpontosabban. Megvizsgáljuk majd a fizikai tér, az anatómiai test és a kognitív test kölcsönhatásait. Az empátiás térben az ember az itt és most történést a másik nézőpontjából is felfogja, miközben megtartja saját nézőpontját. Szkizofrén személy számára az empátiás tér veszélyeket hordoz, relaxált érett személy számára pedig áldást hoz. Az érzés átélője és az érzés kiváltója - a másik személy, vagy virtuális térben megjelenő partner - nem választhatók el egymástól. Alteritás problémája is szóba kerül: önmagam és a másik azonosíthatatlan és felcserélhetetlen pozíció, mert mindkettő ugyanaz. Vagy mégsem ugyan az? Az előtér - háttér dinamikus változása során, mi dönti el, hogy a tárgy vagy a test percepciója élvez-e előnyt? Hol is vagyok én? Milyen érzéseket ápolok valójában? Ezekre a kérdések partner nélkül

nem adható megfelelő válasz. A pszichoterápia értelmezési keretet kínál a felsorolt kérdésekre. A klienssel kapcsolatban megjelent empátiás érzéseink és a személy szókészlete felhasználásával szavakat és mondatokat kínálunk fel a kliens számára élményei kifejezéséhez. A pszichoterápiás tér két ember közös alkotása, az adott közös térben közös cél felé tartó két ember által létrehozott valóság. Mit kezdjünk azonban a computer által létrehozott valósággal, mennyiben segíti az én elhatárolódását vagy fúziós automatizmusait? Mit kínál nekünk, szakembereknek a taktilis, auditív, proprioceptív ingereket is alkalmazó fejlettebb virtuális realitás?

A kommunikációt szolgáló hangfeldolgozó képességek preverbális csecsemőknél

Kardos Lajos emlékelőadás

Winkler István - MTA Természettudományi Kutatóközpont,
Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A kommunikáció a csecsemők (társas) kognitív fejlődésének elengedhetetlen előfeltétele. Tudjuk, hogy a csecsemők már azelőtt társas kommunikációs helyzetekben vesznek részt, mielőtt beszélni kezdenének (pl. kukucs-játék). Újszülöttek képesek a) párhuzamosan aktív hangforrások szétválasztására, b) a beszélő azonosítására, c) az üzenet típusának meghatározására (pl. beszéd vagy nem beszéd), d) annak megállapítására, hogy nekik szól-e egy üzenet és e) igényel-e valamilyen választ, valamint, hogy megfelelő időzítéssel válaszoljanak vagy szóljanak közbe. A *természetes pedagógia* elmélete egy humán-specifikus kommunikációs forma meglétét feltételezi, melyben a tanító felnőtt osztenzív kommunikációs jelekkel irányítja a csecsemő figyelmét. Az előadásban amellett fogok érvelni, az elmúlt években újszülötteknél kimutatott fejlett hallási észlelési képességek az osztenzív kommunikáció fogadásának megalapozását szolgálják.

Vitaszimpóziumok

A stresszkezelés és relaxáció helye a „Teljeskörű iskolai egészségfejlesztés"-ben

SZ01

Szervezők: **Bagdy Emőke -** Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet
Németh Piroska - Heim Pál Gyermekkórház
Nótin Ágnes - Miskolci Egyetem BTK Tanárképző Intézet
Vitavezető: **Bagdy Emőke -** Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet

A megvitatandó kérdések rendkívül időszerűek. Előzmény: a 2012-13-ban megújított Nemzeti Alaptanterv (NAT) döntése, miszerint a stresszkezelés és ennek egyik alapmódszere, a relaxáció elvileg szükséges, gyakorlatilag azonban még nem képezhette a kerettanterv részét, nem válhatott a tanítási rendszeren belül mindenki számára választható elemmé. Az Egészségügyi Kormányzat: Teljeskörű iskolai egészségfejlesztés-koncepciója azonban megvalósítatlanul lebegett és a testnevelésen kívül más egészségfejlesztő rendszerek is igényt tartottak a program megvalósítására. A Magyar Diáksport Szövetség 2013/14-ben Európában elsőként dolgozta ki és vezette be az ötórás testnevelés olyan rendszerét, amelyet elméletileg megalapozott, a TESI (Testnevelés az iskolában) és a TEIS (az egész életen át tartó mozgás megszerettetése és kiterjesztése a felnőtt populációra) stratégiájával. Ennek keretében merült fel ismét az igény a mozgásalapú stresszkezelési módszerek és technikák kimunkálására, valamint a mentális (kognitív módszerrel folyó), Evidence Based hatékonyságú módszerek beépítésére az iskolai stresszkezelés repertoárjába. 2014-ben elkészült ennek a módszertani kézikönyve testnevelő tanárok számára. 2015-től az Egészségügyi Kormányzat aktualizálta a Teljeskörű iskolai egészségfejlesztés koncepcióját. Ennek kidolgozása folyamatban van.
Problémák, vitapontok, megvitatandó kérdések:
Ki kompetens a stresszkezelés és relaxáció tanításában? Mi a testnevelő tanár stresszkezelési kompetenciája? Milyen képzettséggel válik egy tanító, tanár jogosulttá a stresszkezelés és relaxáció tanítására? Milyen módszereket taníthat? Ki kontrollálja szakmailag a munkáját? Kinek az illetékességi területe az iskolában a stresszkezelés koordinációja? Mettől meddig lehetséges az egészségfejlesztési lehetőségekben gondolkodnunk? Lehetséges-e, hogy az országos védőnői hálózat legyen bekapcsolva felelős szakszemélyként az egészségfejlesztés iskolai munkájába? Milyen szerepet kap az egészségfejlesztésben a pszichológus, az iskolapszichológus, az egészségfejlesztő szakpszichológus, a klinikai és mentálhigiéniai szakpszichológus, az egészségpszichológus, a szociálpedagógus, a pszichopedagógus, a relaxációs képzettségű pedagógus, az egészségfejlesztő szakember, a mentálhigiénikus szakember, a gyógytornász, valamint a kormányzati tervekben preferált védőnői hálózat? Szoros értelemben képzettségének függvényeként ki illetékes meghatározott relaxációs, imaginációs és meditációs módszerek (pl. Mindfulness) tanítására? A kérdések megvitatása a pszichológusi kompetencia védelmét és a pszichológusok iskolai tevékenységi lehetőségeinek tágabb szemléletű megközelítését szolgálhatja. Szándékunk konszenzuson alapuló szakmai állásfoglalás kialakítása.
Kulcsszavak: stresszkezelés; egészségfejlesztés; iskolai relaxáció

Ember a játékos mögött - viselkedés és motiváció játéktérben

SZ02

Szervező: **Lippai Edit** - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék

A 2014-es világstatisztikák alapján minden hetedik ember besorolható a „játékos" kategóriába, a modern technológiákat használó szokások alapján. Vitaszimpóziumunk arra vállalkozik, hogy egy játékkutató-pszichológus, egy játékfejlesztő-pedagógus és egy játékszervező-oktatáskutató szempontjait ütköztesse, magyarázatot keresve a játékterekben tapasztalható jelenségekre és rámutatva mindazon alkalmazási lehetőségekre, amelyek a játékokon keresztül történő motivációt rejtik magukban. A vita rálátást biztosít mindazon kutatási és fejlesztési eredményekre, amelyek a játékosítás szemléletét képviselték 2013-2014-ben Magyarországon, elsősorban a köz- és felsőoktatás területén, valamint alaposan körbejárja a játékosítás (gamification) nemzetközi és hazai irányzatait. A szimpózium célja – a közönség interaktív bevonásával – kritikát megfogalmazni a játékosítás-módszertan jelenleg használt kutatási és alkalmazási eszköztáráról.
Kulcsszavak: játéktér, gamification, motiváció

Előadások

Sajátos nevelési igényű tanuló a játékos mögött – módszertani repertoár a hatékony oktatás szolgálatában

Galambos Katalin - Mozgásjavító Óvoda, Általános Iskola, Szakközépiskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és Kollégium

Pedagógia: nevelés, tanítás, fejlesztés. Kinek? Minden gyermeknek és fiatalnak. Hol? Motiváló, inspiráló, az életkori sajátosságoknak és az érdeklődésnek megfelelő környezetben. Mikor? A nevelés-oktatás szinte minden pillanatában - az oktatás egyik legfontosabb nevelési célja a tudásvágy, a tanulás szeretetének kialakítása, ez alapját képezi az élethosszig tartó tanulásnak. Mit? Azokat a tudástartalmakat, kompetenciákat, gyakorlati életben szükséges elemeket, melyek az önrendelkező életvitel, a társadalmi integráció feltételei. HOGYAN? A pedagógus birtokában lévő munkaformák, tanulásszervezési módszerek széles körének használatával. MIÉRT? Egy sokszínű, heterogén, eltérő sajátosságokkal rendelkező csoportban a tanulók egyéni szükségleteinek figyelembevétele, a motiváció és a figyelem fenntartása nélkül a tanítás nem éri el célját minden egyes tanuló esetében. Tapasztalataink azt mutatták, hogy a storyline módszer nagyon jól használható mozgáskorlátozott tanulók tanítása, nevelése során. Elsősorban a belső motiváció, az érdeklődés, a lelkesedés serkentésére. A tanulók önálló, hatékony munkavégzésének megélése, az önértékelési funkciók fejlődése, a sikerélmény biztosítása mind-mind azt mutatták, hogy mesével, játékkal, játékos elemekkel az oktatás sokkal hatékonyabb. Sajátos nevelési igény esetén a tanulói aktivitás, a kreatív alkotás, a fantáziavilág fejlesztése, a kommunikáció, az együttműködés, a vélemények demokratikus kifejezésének képessége kiemelt fejlesztési területek a kulcskompetenciák összehangolt fejlesztése mellett. A storyline módszerrel kidolgozott modulokba számos gamification elem került beépítésre, a felfedezés élménye folyamatosan motiválta a tanulókat, a feladatmegoldások egyre elszántabbá, magabiztosabbá tették a résztvevőket. A közösségi együttműködés az egyik legfontosabb elem volt a modulok során, minden egyes tag megélhette a közös alkotás, kollektív megoldások felfedésének örömét. Minden játékban megjelent a szabálykövetés, a különböző típusú feladatok megoldása, a normatív rendszerekbe való beilleszkedés, mely fejlesztette a tanulók szociális kompetenciáit is. Az önismeret megalapozásának egyik leghatékonyabb gyakorlata a szerepjáték. A kerettörténetek olyan, a valósághoz hasonló szituációkat generálnak, ahol a játékosok (diákok) jobban megismerik a lehetőségeiket, és ki is próbálhatják magukat az adott helyzetben. Vajon a jelenlegi szervezési keretek, rendszerek milyen mértékben adnak lehetőséget, illetve a pedagógusok milyen szinten felkészültek e módszerek alkalmazására?
Kulcsszavak: sajátos nevelési igényű tanuló, oktatásmódszertan, kerettörténet, storyline módszer, társadalmi integráció, szerepjáték, szociális kompetenciák

Gamifikáció implementációs Modell - A játékosított rendszerek megtervezésének folyamata

Damsa Andrei - PTE, Pszichológia Intézet, Alkalmazott Pszichológia Doktori Program

A játékosítás (gamification) metodológiája egy olyan folyamatot fed, mely során játékelemeket, játékos gondolkodást és a játékokban fellelhető húzóerőt integráljuk egy alapjában véve nem játékos közegbe. Amint azt a gyakorlati példák is megerősítik, az így megkonstruált motivációs dizájn egyaránt alkalmazható oktatási szférában, az üzleti életben vagy akár az egészségügyben. Az előadás célja felvázolni egy olyan gyakorlatorientált keretrendszert, mely lehetőséget biztosít a játékosított megoldások szisztematikus és strukturált felépítésére. A Gamifikáció implementációs Modell (GiM) három szintre bontva közelíti meg a tervezési folyamatot. Első szinten jelenik meg a célok operacionalizált megfogalmazása, mely alapoz az üzleti életben használt modellekre (amilyen például a SWOT vagy a SMART). A második szinten kerülnek megfogalmazásra azok a motivációs erők, melyekkel el lehet érni az előzőleg felépített célt. Itt fontos szerepet kapnak azok a kurrens pozitív pszichológiai elméletek, melyek leírják a motivációs modellek flow-orientált változatait, valamint az öndeterminációs megközelítés szemléletmódját. A harmadik szinten kerülnek beépítésre azok a játékelemek, melyek hatást gyakorolnak az előzőleg meghatározott motivációs struktúrákra. Ezt a lépést olyan modellek támogatják, mint például a percepciókutatásban ismert affordanciaelmélet. A GiM keretrendszerében megjelennek azok a folyamatok, melyek kitérnek a tervezés különböző szakaszaira, fókuszálva a felhasználóra, a rendszer esztétikai tényezőire, a mechanikára, a dinamikára, valamint a megvalósításhoz szükséges platformok tulajdonságaira. Az implementálási folyamat alapelve a mérnöki szférából ismert "design thinking" metodológiáját követi, mely hatékonyan és gyakorlatorientált megközelítéssel vezeti a tervezési procedúra egészét.
Kulcsszavak: Játékosítás, Gamifikáció implementációs Modell, motiváció, flow, affordanciák, design thinking

Játékos-, Karakter- és Közösségorientáltság az élő szerepjátékokon

Obreczán Tamás - IBM Székesfehérvár

Az élő szerepjátékokban megfigyelhető viselkedésformák vizsgálata a mögöttes motivációk viszonylatában. A játékosként gondolkodó, a saját személyi céljainak megvalósításán dolgozótól, a szerepébe belefeledkező és a karakterének mindent alárendelő emberektől, a közösségi célokat mindvégig szem előtt tartó, a játék egészének facilitálását megvalósító játékosig látkép a tipizált viselkedési formákról. Gyors áttekintés ezen típusok találkozásakor felmerülő konfliktuslehetőségekről és a környezetre való hatásaikról. Viselkedésvariácók a játék előtt, alatt és után. Sikerélmények és kudarcok, győzelmi feltételek kritériumai. Analógiák keresése más játékos környezetekben.
Kulcsszavak: élő szerepjáték, karakter, közösség, játékos, siker és kudarc, célok és győzelmi feltételek, ingame-offgame

Kapcsolati háló mint elemzési módszer és mint a kutatás tárgya

SZ03

Szervező: **Unoka Zsolt** - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Vitavezető: **Pléh Csaba** - CEU Department of Cognitive Science

Szimpóziumunkban olyan kutatásokat mutatunk be, melyekben hálózatelemzési módszerekkel vizsgálunk egyénen, diádikus kapcsolaton és csoporton belüli folyamatokat. Ezek között szerepel egy magyar reprezentatív mintán végzett kutatás is, amely a társas kapcsolattartás eszközeinek a használatát vizsgálja. A szimpózium felépítése belülről kifelé halad. Az első előadásban az egyénen belüli személyiségzavar tünetek közötti összefüggéseket vizsgálja a hálózatelemzés módszerével. Ez az elemzési mód abból a feltételezésből indul ki, hogy a tünetek egymással horizontális oksági kapcsolatban állnak, gyakori együttes előfordulásukat egymásra hatásuk magyarázza és nem egy látens változó - a személyiségzavar betegség - a tünetek együttes előfordulásának az oka. A második előadásban a terápiás interakció hálózati modellezését mutatjuk be. A páciens és a terapeuta intonációs egységekre bontott megnyilvánulásait a narratív perspektíva elemzés kódrendszere által meghatározott hálózat csúcsaiban (minden perspektíva kombináció egy-egy csúcsa a hálózatnak) helyezzük el, és egy rövid videón bemutatjuk a beszélők nézőpontjának kölcsönös koordinációját. Ez a módszer a vizuális ábrázolás segítségével olyan összefüggések intuitív megragadására is alkalmas, amelyek a számszerű adatok áttekintésével nehezen megragadhatók. Harmadik előadás a csoportszinten zajló szerveződések és a metapercepció kapcsolatát vizsgálja. A társas kogníció pontosságában és a pozitív és a negatív kapcsolatok kölcsönösségében bekövetkezett változásokat zárt csoporton belül vizsgálja 12 csoportterápiás ülés alatt. Ezzel a módszerrel a társas megismerést befolyásoló személyiségből fakadó, társas hálózati pozícióból, a csoportdinamikából fakadó hatások elkülöníthetőek. Az utolsó előadás egy magyar reprezentatív kutatást mutat be, amelyben a társas kapcsolattartás eszközeinek használatgyakoriságát vizsgálták és azok összefüggéseit a szoros kapcsolatokat tartalmazó háló nagyságával. Ugyan a szoros kapcsolati háló nagysága kapcsolatban áll az infokommunikációs eszközökkel való ellátottsággal, a legfontosabb személyekkel azért még mindig személyesen és telefonon tartjuk a kapcsolatot és kevésbé emailen vagy Facebook-on. Ez az eredmény tanulságos lehet a Facebook-ra alapuló kapcsolati háló-kutatások eredményeinek értelmezése szempontjából, mivel lehet, hogy a vizsgálati alanyok számára legfontosabb személyek csak perifériális jelentőséggel bírnak a vizsgálati alanyok Facebook hálózatában.
Kulcsszavak: szociális háló, hálózatelemzés, személyiségzavar, narratív interakció, metapercepció, csoportterápia, kommunikációs eszközök

Előadások

Hálózatelemzési módszerek személyiségzavar-tünetek kapcsolatainak feltárására

Unoka Zsolt[1], Czégel Dániel[2]
[1]Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
[2]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Cél: Jelen vizsgálatunkban a személyiségzavarok klinikai diagnosztikai interjúval azonosított tünetei közötti kapcsolatot vizsgáljuk hálózatelemzési módszerekkel. Ez a tünetek közötti kapcsolatokat vizsgáló megközelítés a szindrómák mögött látens személyiségzavar kategóriákat feltételező elmélet mellett új lehetőségeket nyújt a személyiségzavarok működésének megértésére. Módszer, eljárás: SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinikáján kezelt 237 (39 férfi) személyiségzavarban szenvedő beteg. Átlagéletkoruk 33,26 (SD: 10,57) év. SCID-II klinikai diagnosztikai interjú segítségével 128 személyiségzavar-tünet fennállását (skála: 1 - nincs, 2 - vonás, 3 - tünet) vizsgáltuk. A tünetek hálózatában a csúcspontok az egyes tünetek, a csúcspontok közötti élek erősségét a páronkénti korrelációjuk mértékével határozzuk meg. A hálózat ábrázo-

lásához ún. spring-electrical layout (Kobourov, 2012) módszert használtunk. Az egyes tünetek fontosságát, a súlyozott hálózatokon értelmezett centralitásmértékkel (eigenvector centrality, Bonacich, 1972) írtuk le. A legfontosabb független tünetek kiválasztásához először a hálózat csúcsait csoportokba osztottuk egy csoportkereső algoritmus segítségével (modularity, Newman, 2006), ezek után minden egyes csoportból kiválasztottuk a legnagyobb eigenvector centrality-vel rendelkező csúcsot; az így kapott csúcsokhoz tartozó kérdések alkotják a fent említett fontos és független tünetek halmazát.
Eredmények: Bizonyos személyiségzavarok esetén (Borderline, Antiszociális, Nárcisztikus, Hisztrionikus, Elkerülő és depresszív) jól egyezik a személyiségzavar-kategorizáció a hálózat klaszter-struktúrájával, 2) van néhány tünet, amely viszont ezen adatok és módszer alapján egyértelműen más diagnosztikai kategóriába kellene hogy tartozzon, 3) A csúcsok (tünetek) meglehetősen nagy része jelentéktelen, amennyiben ez más adatsorokon is reprodukálható, úgy ajánlás tehető ezen kérdések elhagyására/átfogalmazására. A három legfontosabb, független tünet; 1. az általános hangulatot a levertség, a szomorúság és a boldogtalanság jellemzi; 2. feljogosultság érzése, az az elképzelés, hogy bizonyos szabályokat vagy társadalmi konvenciókat nem szükséges betartani, ha azok útjában állnak; 3. impulzivitás legalább két, elvileg önveszélyeztető területen.
Konklúzió: A hálózatelemzési módszerek a személyiségzavar-tünetek elemzésének új módszere, mely az egyes tünetek közötti kapcsolati hálót tárja fel. Hálózatelemzési módszerrel a személyiségzavar-tünetek DSM-IV általi csoportosításához hasonló kapcsolatokat tártunk fel az eredményekben közölt kórképekben, míg a dependens, kényszeres, passzív-agresszív, szkizotípiás és a szkizoid személyiségzavar tünetei egymással nem alkottak szoros kapcsolatot. Sikerült olyan tüneteket azonosítani, melyek kiemelten központi szerepet játszanak a tünetek hálózatában. A hálózatelemzési módszerekkel tovább lehet finomítani a személyiségzavar-tünetek közötti kapcsolatok megértését.
Kulcsszavak: személyiségzavarok, SCID-II, eigenvektorcentralitás, hálózatelemzés

A terápiás interakció hálózatalapú modellezése

Berán Eszter[1], Czégel Dániel[2], Unoka Zsolt[3]
[1]Pázmány Péter Katolikus Egyetem
[2]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
[3]Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

Háttér: A pszichoanalitikus terápiás interakció során a kliens és terapeuta közös konstrukcióban hozzák létre a kliens szelfnarratívumait, az interakció folyamán befolyásolva egymás nézőpontváltásait. Vizsgálatunkban egy hálózatos modell segítségével kerestük a választ arra, hogy a terapeuta intervenciójában megjelenő perspektíva hogyan befolyásolja a kliens megnyilvánulásait, követi-e a kliens a terapeutát, a nézőpontváltások során, vagy éppen ellenkezőleg, távolodik tőle.
Módszerek: Egy páciens-terapeuta páros egy terápiás ülésének intonációs egységekre bontott szövegét vizsgáltuk. A szövegben a beszélők nézőpontját kilenc nyelvi dimenzió mentén kódoltuk. Ezek: igeidő, szám, személy, deixis, diegézis, fokalizáció, diskurzusszint, ágencia és páciencia. 1.1. A narratív interakció dinamikájának hálózatos szemléltetése. A terápiás ülés időbeli meneténk szemléltetésére a következő módszert dolgoztuk ki. Minden intonációs egység a fenti kilenc paraméterrel jellemezhető, azaz megfelel egy pontnak egy kilencdimenziós térben. Ezt a teret megfeleltettük egy hálózatnak, amelyben a csúcspontok megfelelnek a tér pontjainak, valamint két csúcspont akkor van összekötve éllel a hálózatban, ha pontosan egy dimenzió mentén különböznek a nekik megfelelő pontok. Ezek után a hálózat ábrázolásához ún. spring-electrical layout (Kobourov, 2012) módszert használtunk, melynek lényege, hogy a csúcspontok helye két ellentétes hatás eredőjéből adódik ki: egyrészt a csúcspontok taszítják egymást, másrészt az élek vonzó hatást fejtenek ki a szomszédos csúcsok között. E két módszer ötvözésével lehetővé válik az egyes intonációs egységek közötti „távolság” szemléltetése, és a hasonló intonációs egységek térbeli lokalizációja. Az egyes intonációs egységeknek megfe-

lelő hálózatokat egymás után ábrázolva egy animációban megtekinthető a terápiás interakció menete. 1.2. A kliens és a terapeuta egymásra hatása a különböző dimenziók mentén. A páciens és a terapeuta egymásra hatásának vizsgálata a következő módszerrel történt. Felbontottuk az ülést intonációs egység-blokkokra a megnyilvánulás személye szerint, majd ezen blokkokon belül meghatároztuk az összes dimenzió összes paraméter-értékének relatív gyakoriságát a blokkon belül. Ezek után vizsgáltuk, hogy egy A-B-A típusú megnyilvánulás-hármas során a B személy megnyilvánulásának adott dimenziójának adott paraméterének relatív gyakorisága hogyan befolyásolja az A személy (esetleg más) dimenzióbeli, más paraméterének relatív gyakoriságának változását a B általi intervenció utáni esetben az intervenció előtti esethez képest. Ennek vizsgálatához A-B-A megnyilvánulás-hármasokat egy koordináta-rendszerben ábrázoltuk. Következtetések: Eredményeink azt mutatják, hogy egyes dimenziók mentén, mint például externális fokalizáció használata esetén a terapeuta nézőpontja hatással van a kliens nézőpontjának megváltozására, míg más esetben, például internális fokalizáció használatakor nem mutatható ki ilyen hatás.
Kulcsszavak: narratív perspektíva, terápiás interakció, hálózatelemzés

Zárt pszichoterápiás csoportban a hálózatban elfoglalt pozíció és metapercepció összefüggése

Rácz Anna[1], Vizin Gabriella[1], Seres Imola[1], Pléh Csaba[2], Unoka Zsolt[1]
[1]Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
[2]CEU Department of Cognitive Science

Cél: A pszichiátriai betegek társas észlelésének és társas kapcsolatainak vizsgálata bentlakásos, 4 hetes pszichiátriai kezelés alatt.
Módszer, eljárás: A vizsgálatra a SOTE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinikán került sor, ahol összesen négy kognitív terápiás kiscsoport tagjainak egymás közti kapcsolatait vizsgáltuk 4 héten át. A vizsgálatban összesen 36 fő vett részt (28% férfi, 72% nő). A csoporttagok egy általunk összeállított, úgynevezett "személyközi kapcsolatok kérdőív"-et töltöttek ki hetente 1 alkalommal, a 4 hetes terápia alatt összesen 4 alkalommal. A kérdőívben a csoporttagok megjelölték, hogy mely csoporttagokhoz érzik legközelebb és legtávolabb magukat (bármennyi nevet megjelölhettek mindkét esetben), továbbá mindenki mást értékelt egy 5 fokozatú rokonszenv skálán, illetve azt is megpróbálták a tagok megbecsülni, hogy mások mennyire tartják őket rokonszenvesnek (metapercepció). Azzal, hogy zárt csoportokat vizsgáltunk, ahol a csoportok tagjai egymást értékelték, lehetővé vált az értékelések kölcsönösségének vizsgálata és a metapercepció pontosságának vizsgálata is.
Eredmények: Megnéztük, hogy vannak-e a csoportokban szociometriai értelemben vett sztárok (legalább 4 csoporttag jelöli a személyt hozzá közelállónak). A terápia elején kevés "közkedvelt" személy volt a csoportokban, (összesen a 4 csoportban 8 fő), míg a terápia végére megnőtt a sokak által kedvelt személyek száma (18 fő). Azok száma ugyanakkor nem változott (4 fő maradt) a terápia során, akik nagyszámú (legalább 4) negatív jelölést kaptak (akiktől a többiek "távol" érezték magukat). A választások kölcsönössége a 4 hét során emelkedett (kölcsönösnek tekintettük a jelölést akkor, ha két csoporttag egymást kölcsönösen bejelölte mint hozzá közel álló vagy távol álló személyt). A kölcsönösség nagyobb fokú volt a pozitív mint a negatív jelölésekben (a 4. hét végén a pozitív kapcsolatok 59%-a, míg a negatívak 40%-a volt kölcsönös). A személyek a terápia során végig kevésbé gondolták rokonszenvesnek magukat (szimpátiára vonatkozó metapercepció), mint amennyire mások rokonszenvesnek ítélték őket, a metapercepció azonban pontosabb lett a 4. hét végére (csökkent a két értékelés közti különbség).
Konklúzió: A terápia során egyre emelkedett a népszerű személyek száma, továbbá nőtt a pozitív és negatív kapcsolatok kölcsönössége is. A kölcsönösség emelkedése arra utal, hogy a személyek egyre inkább "viszonozták" csoporttársaik választásait. Úgy tűnik, hogy a pozitív választások inkább kölcsönösek, mint a negatívak, jellemzőbb, hogy két személy kölcsönösen közel érzi magát a másikhoz, mint az, hogy távol. Végül a terápia során a személyek egyre jobban meg tudták ítélni, hogy milyen benyomást keltenek másokban, azonban még a 4. hét végére is

alulértékelték azt, hogy mások mennyire találják őket rokonszenvesnek. Elővizsgálatunk számos módszertani ajánlást tesz lehetővé terápiás csoportok dinamikájának nyomon követésére.
Kulcsszavak: csoportterápia, szociometria, metapercepció

Reprezentatív vizsgálat a társas kapcsolattartás eszközeiről

Várhelyi Klára[1], Rácz Anna[2], Berán Eszter[1], Faragó Boglárka[3], Soltész Péter[1], Unoka Zsolt[2], Kardos Péter[4], Pléh Csaba[5]
[1]Pázmány Péter Katolikus Egyetem
[2]Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
[3]Eszterházy Károly Főiskola
[4]Amherst College, MA
[5]CEU Department of Cognitive Science

Cél: A magyar felnőtt lakosság kapcsolattartási eszközeinek vizsgálata.
Módszer, eljárás: Az általunk kidolgozott kérdőív 2014 szeptemberében 1000 fős, országos, lakossági, reprezentatív mintán került felvételre a TÁRKI Zrt. "Omnibusz'14/09" kutatásának keretein belül.
Eredmények: A rokonokkal (szülőkkel, gyerekkel, testvérrel és partnerrel) való kapcsolattartásról elmondható, hogy szinte csak személyesen vagy telefonon történik, bármely más infokommunikációs eszköz használata elhanyagolható. Nagyon ritkán vagy soha nem tartjuk a kapcsolatot sms-ben, interneten, e-mailben, chaten vagy Facebookon. Általánosan elmondható az is, hogy a nők gyakrabban tartják a kapcsolatot bármely kommunikációs fórumon keresztül, valamint az idősek a telefon kivételével kevésbé használják az infokommunikációs eszközöket. Az infokommunikációs eszközök használatának gyakorisága nem nő jelentős mértékben a nem rokoni kapcsolattartás (baráti, munkatársi, iskolatársi, szomszédsági kapcsolatok) esetében sem. Általánosan igaz ezen eszközök használatára, hogy a barátokkal, munka- valamint iskolatársakkal és szomszédokkal való kommunikációban kicsi a szerepük, de a nők, a fiatalabbak, a nagyobb településen élők (kiemelkedően a Budapesten élők), valamint a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők gyakrabban használják őket. Átlagosan 2, 3 személlyel beszélték meg fontos ügyeiket a megkérdezettek (szoros kapcsolatokat tartalmazó háló nagysága). Mind a technikai eszközökkel való ellátottság, mind a település nagysága gyenge pozitív kapcsolatban van a kapcsolati háló nagyságával, tehát minél nagyobb településen él a személy, és minél jobban el van látva infokommunikációs technikai eszközökkel, annál több számára fontos személyt említ.
Konklúzió: A technikai eszközökkel való ellátottság (telefon, számítógép, internet) lehetővé teszi, hogy a személyek több szoros kapcsolatot tartsanak fenn. Ugyanakkor úgy tűnik, a személyek a hozzájuk legközelebb állókkal elsősorban nem interneten (pl. emailen vagy Facebook-on keresztül) tartják a kapcsolatot, ebből viszont az következik, hogy bár az email és Facebook-kapcsolatok között valószínűleg megtalálhatók a legközelebbi kapcsolataink is, az ezen csatornákon keresztüli kommunikáció gyakorisága alapján eredményeink szerint kevésbé lehet őket beazonosítani.
Kulcsszavak: szociális háló, IKT kommunikációs eszközök, email, chat, Facebook, twitter, vonalas telefon, mobiltelefon, személyes találkozás, internet

Új módszerek a pszichológiatörténet kutatásában I-II.

Szervező és vitavezető: **Pléh Csaba**
Résztvevők: **Kónya Anikó[1], Mészáros Judit[1], Kovai Melinda[2], Zemplén Gábor[3], Gyimesi Júlia[4], Borgos Anna[5], Pléh Csaba[6], Kiss Enikő Csilla[7]**
[1]ELTE Pszichológiai Intézet
[2]KRE Pszichológiai Intézet
[3]BME
[4]KRE Tanárképző Központ
[5]MTA
[6]CEU
[7]PTE Pszichológiai Intézet

Szimpóziumunk kiindulópontja, hogy a pszichológiatörténet művelését az új öntudatosodás és az új módszertani lehetőségek valóban átalakítják. Az új öntudatosodás lényege a társadalmi kontextualizáció, illetve a történészi és a pszichológusi történetírás küzdelme. Bemutatjuk, hogy e két attitűd versengésében a pszichológusok művelte történetírás, a maga szakmai szocializációs céljai mellett megtartja az értelmezés három szintjét: a személyes, az eszmei és a társadalmi szintet. Illusztráljuk, hogy milyen új s megújított módszereket alkalmazunk e közben. Ülésünk valóban vitaülés, az elolvasott 8-10 oldalas anyagokról a szerzők csak 5 perces kedvcsinálót tartanak, s mindegyik után a vitavezető provokálja az alapvető fogalmi s módszertani kérdések megbeszélését. Munkánkat 2 x 1.5 órás formában szervezzük, ahol a második szakasz végén folytatunk általános megbeszélést s kíséreljük meg a tanulságok összegzését.

I. ülés

Sz04

Személyes kontextus
Kónya Anikó az önéletrajzi emlékezet kutatásának történetén keresztül mutatja be, hogy az *autobiografikus* kísérleti elméletképzés, a *mentális időutazás* képessége összekapcsolódik az idegtudományi és a narratív megközelítéssel. A két út közti kapcsolatot a *valós emlékek* elemzése teremtette meg, nyíltan szubjektív adatokat eredményezve, melyek egyben a szakmatörténet anyagai is.
Mészáros Judit a személyes, az elméleti és a társadalmi kontextus kapcsolódásait mutatja be a Ferenczi Sándor Egyesület és a budapesti Nemzetközi Ferenczi Központ szervezeti keretei között létrehozott archívum kutatható dokumentumainak bemutatásával, bepillantást nyújtva a budapesti iskola első, második és további generációi kutatható hagyatékának tudománytörténeti jelentőségébe. A papíralapú, illetve a digitális kommunikáción alapuló információk későbbi sorsa a gyorsan múlttá alakuló jelen későbbi kutathatóságának módszertani problémáit érinti.
Társadalmi kontextus
Kovai Melinda az alkalmazott pszichológia (pszichoterápiák, munkalélektan, alkalmazott csoport- és fejlődéslélektan) 1945 utáni történetét a modern szubjektum létrehozása technológiáinak alakulásaként kezeli. Elemzi, hogy a népesség kormányzásának „államszocialista" technológiái számára a pszichológia szaktudása, s az e mögött rejlő szubjektum nem felelt meg az állami kontroll igényeinek. Az elemzés sajátos kérdése, hogy milyen források alkalmazhatóak az átfogó társadalmi értelmezés alátámasztására.
Eszmei kontextus
Zemplén Gábor a történészi attitűdöt s ennek dilemmáit mutatja be, egyfelől a cikk mint általánossá váló publikációs forma és a neologizmusok hatásának elemzésével, másfelől módszertantörténeti rekonstrukciókkal (Harkai Schiller Pál, Robert Rosen), amelyek célja azt a lassú, de folyamatos eltolódást bemutatni, amely során a pszichológia autonómmá válása kapcsán a lélektan területének autonómiája csökkent, gyakran a legsikeresebb modellezési hagyományok hatására (mint a kognitív idegtudomány/pszichológia, vagy az evolúciós pszichológia).

II. ülés

Sz05

Társadalmi kontextus

Gyimesi Júlia egy peremvidéket mutat be 100 évvel ezelőttről: a modern pszichológia és az okkult irányzatok kapcsolatát. A magnetikus, hipnotikus, spiritiszta jelenségek objektív tudományos vizsgálata hozzájárult a módosult tudatállapotok, a tudattalan és a hipnózis tudományos pszichológiai problémáinak megértéséhez. E kutatások recepciója a modern pszichológia demarkációs problémáit is érinti.

Borgos Anna szintén érint demarkációs kérdéseket. Konkrét példákkal mutatja meg, hogy mi módon lehetséges, és milyen új nézőpontokat hozhat életrajzi és (nő)történeti dokumentumok kutatása és gender-szempontú olvasása a pszichoanalízistörténetben. Bemutatja, hogy a modern nőtörténet forrásai s társadalmi feszültségei hogyan kapcsolódnak a pszichoanalízis kibontakozásához, illetve hogyan segíthetik ezek a (személyes és társadalomtörténeti) rekonstrukciót.

Pléh Csaba példákon mutatja be, hogy a digitalizált szakmai szövegek elemzése vélt történeti rekonstrukciók és a valós 'mindennapi gyakorlat és tudat' eltéréseit is feltárja. Ez egyben összekapcsolja a történeti elemzés három kontextusát. A behaviorista Amerikában sosem domináltak például az állatkutatások, mert a hivatás és az elmélet igényei ritkán találkoznak.

Eszmei kontextus

Kiss Enikő Csilla a Szondi-kutatás alapján mutatja be a levéltárakban feltárt szellemi és tárgyi források, s a kortársakkal és tanítványokkal felvett interjúkban, Szondi levelezésében fellehető anyagok összetett alkalmazását a pszichológiatörténeti eszmei hatásmező feltárásában. Elemzésében különleges hangsúlyt kap a személyes/szubjektív és az eszmei/objektív mozzanatok viszonya.

Szimpóziumok

„Egyetlen dolog biztos, a jelen.” Vizsgálatok a tudatos jelenlét (mindfulness) témakörében: a neurokognitív funkcióktól a segítő kapcsolatig

SZ06

Szervező: **Szondy Máté** - KRE Pszichológiai Intézet

A tudatos jelenlét (mindfulness) fogalma arra a speciális figyelmi állapotra vonatkozik, melynek során szándékosan a jelen pillanat élményeire irányítjuk a figyelmünket és ezt elfogadó, kíváncsi, értékelés- és reagálásmentes attitűddel tesszük. Az utóbbi években egyre többet tudunk ennek az elsajátítható készségnek a kialakulásáról, összetevőiről és hatásairól. Mind keresztmetszeti, mind hosszmetszeti kutatások szerint a tudatos jelenlét gyakorlásának számos kedvező hatása van a testi és lelki egészségre nézve. Szimpóziumunk három szempontból vizsgálja a tudatos jelenlét kérdését. Első előadásunk azt vizsgálja, hogy a tudatos jelenlét gyakorlása hogyan befolyásolja az olyan neurokognitív funkciókat, mint a figyelem, gátlás, feldolgozási sebesség és munkamemória. A tudatos jelenlét szintjének felmérésére eddig szinte kizárólag kérdőíves eszközökkel történt. Második előadásunk bemutat két olyan mérési eljárást, melyekkel objektívan, viselkedéses mutatók alapján mérhető a tudatos jelenlét átélésére való készség. Végül pedig harmadik előadásunk a tudatos jelenlét empátiával és együttérzéssel mutatott kapcsolatát járja körbe. Bár sokszor szinonimaként használják a két fogalmat, úgy tűnik, hogy a tudatos jelenlét inkább az együttérzés konstruktumával áll kapcsolatban. Az előadás fontos konklúziója, hogy a segítő szakmákban kiemelten fontos lenne az együttérzés képességének fejlesztése (többek között a kiégés prevenció érdekében). Szimpóziumunk azt szeretné bemutatni, hogy a tudatos jelenlét gyakorlása milyen széleskörű hatásokkal jár: a neurokognitív funkciókra ugyanúgy hatással van, mint a segítő kapcsolat minőségére.
Kulcsszavak: tudatos jelenlét (mindfulness), neurokognitív funkciók, segítő kapcsolat, kiégés, együttérzés, mérés

Előadások

Nevető Buddha - a meditáció kedvező hatása a kognitív működésre és jóllétre

Schlosser Károly Kornél - Goldsmith University of London

Háttér: Az elmúlt két évtizedben teret nyertek a tudatos jelenlét alapú meditációs (mindfulness meditation) terápiák (például MBSR, MBCT) a nyugati pszichológiában. Míg a meditáció folyamatának hatásmechanizmusa még nem teljesen értett, napjainkra számos előnye bizonyított. A tudatos jelenlét alapú meditációs terápiák hatékonynak bizonyultak stressz, depresszió, szorongás, pánikrohamok, és krónikus fájdalmak kezelésében is. Továbbá, a meditációt gyakorló emberek jellemzően magasabb jóllétről adnak számot. Ez a tanulmány kognitív perspektívából vizsgálja a meditációban sok tapasztalattal rendelkező egyéneket, hogy felmérje a rendszeres gyakorlás hatását a kognitív funkciók felett (figyelem, gátlás, feldolgozósebesség, munkamemória).
Módszer: A tanulmány kísérleti csoportjában harminc, meditációban (insight meditation) tapasztalt és kontroll csoportban harminc, meditációt soha nem próbáló egyén vett részt, hólabda módszerrel toborozva. A kísérleti csoport átlagos meditációs tapasztalata 9,5 (SD=8,83) év volt. A fentebb említett kognitív funkciókat a következő eszközökkel mértük: Stroop test, Rapid Visual Information Processing teszt, Trail-Making Teszt és Retrieval-induced Forgetting Test. A jóllét, depressziós és szorongásos tünetek mérésére a General Well-being Scale szolgált. A tanulmány egyéni csoportbontást használ és az adatok elemzése egyirányú ANOVA-val történt.

Eredmények: A kísérleti csoport jelentősen magasabb jóllétel rendelkezett a kontrollcsoporttal szemben. A kognitív mérőeszközök tekintetében a kísérleti csoport valamelyest jobb eredményt ért el a figyelem, munkamemória és feldolgozósebesség kapcsán, de különbség nem volt jelentős. Miután a két csoport az átlagos kor alapján további bontásra került (38 év), a különbség (figyelem, munkamemória és feldolgozási sebesség) szignifikánsa vált az idősebb meditációban gyakorlott és meditációt nem gyakorló résztvevők között. Egyik esetben sem volt eltérés a két csoport között gátlási folyamatok és fenntartott figyelem kapcsán.
Diszkusszió/Jelentőség: Elképzelhető, hogy a meditációban, természetéből adódóan a gátlás, mint kognitív funkció nem játszik szerepet. Az alacsony elemszám és a kutatás exploratív jellege ellenére az eredmények összeegyeztethetőek egy korábbi szisztematikus áttekintő tanulmány következtetésével (Chiesa, Calati, és Seretti, 2011), mely szerint a meditáció javítja a munkamemóriát, figyelmet és a feldolgozás sebességét. Továbbá a tanulmány reflektál Lazar (2005) elméletére és strukturális vizsgálatára, miszerint a meditáció lassíthatja a korral járó kognitív hanyatlást. Lazar vizsgálataihoz hasonlóan, eredményeink arra engednek következtetni, hogy a meditáció gyakorlásából származó előnyök kifejezettebbé válnak a gyakorló életkorának növekedésével. A témában létező eddigi tanulmányok eredményeit fenntartással érdemes kezelni, amíg további kognitív és strukturális kísérleteket ötvöző, jobban megtervezett tanulmányok nem születnek.
Kulcsszavak: meditáció, tudatos jelenlét, végrehajtó funkciók, kogníció, öregedés, jóllét, figyelem, munkamemória

Tudatos jelenlét mérése viselkedéses feladatokkal

Denke Diána[1], Albu Mónika[2], Szondy Máté[2]
[1]University of East London
[2]KRE Pszichológiai Intézet

Az utóbbi években a mindfulness (tudatos jelenlét) technikák és az ezeken alapuló eljárások egyre szélesebb körben terjednek el. Ezek a kutatások elsősorban kérdőíves vizsgálatokkal a diszpozicionális mindfulness képességeket mérik fel, ill. különböző mindfulness alapú tréningek hatékonyságát vizsgálják a tudatos jelenléttel összefüggő faktorok (lelki egészség, érzelmi zavarok, stresszreakciók) tükrében. Mindfulness képességek objektív, visekedéses alapú vizsgálatára nem igazán találhatóak validált eljárások. A jelen előadás célja két különböző viselkedéses vizsgálat bemutatása, ill. ezek validálása a mindfulness képességek mérésére. Az első ilyen feladat, a légzésszámlálós feladat, amely vizsgálataink alapján összefüggést mutat a diszpozíciós tudatos jelenlét képességével (FFMQ, Baer et al., 2006), és elkülönül a munkamemória különböző mutatóitól. A második viselkedéses mérőeszközünk a Necker-kocka illúzió alapján elkészített vizsgálati feladat, amellyel mérhető a kognitív flexibilitás képessége is a jelenre irányuló figyelem mellett. A Necker-kocka feladat különböző kondíciói is összefüggést mutattak az FFMQ faktoraival, valamint részben a munkamemória és exekutív funkció mutatókkal is. Mindezen vizsgálati eredmények bizonyítékot szolgáltatnak arra, hogy a légzésszámlálás és Necker-kocka feladatok alkalmazhatóak a mindfulness képességek objektív, viselkedéses mérésre.
Kulcsszavak: tudatos jelenlét, mérés, légzésszámlálás, Necker-kocka

A tudatos jelenlét oxigénmaszk elmélete. Vizsgálatok az empátia, együttérzés és tudatos jelenlét témakörében

Albu Mónika[1], Szondy Máté[1]
[1]KRE Pszichológiai Intézet

A tudatos jelenlét (mindfulness) a jelen pillanat értékelés- és reagálásmentes megfigyelését, átélését jelenti. Jelen előadás célja feltárni az empátia és együttérzés összefüggéseit a tudatos jelenléttel. Empátia és együttérzés fogalmait sokszor szinonimaként használjuk, annak ellenére, hogy más folyamatokat jelentenek és különböző idegi háttérrel rendelkeznek. Empátia mások

érzelmeinek az átélést jelenti, míg a mindfulness képességéhez kapcsolható együttérzés holisztikus szemléletet jelöl, amely mások problémáinak a tudomásul vétele mellett magába foglalja a segíteni akarás szándékát is. Vizsgálataink eredményei alapján az empátiás folyamatok nem mutatnak lineáris összefüggést a tudatos jelenléthez kapcsolható készségekkel, ami részben azzal is magyarázható, hogy a mindfulness alapú terápiák valamilyen szinten az érzelmi reakciók csökkenését is maguk után vonják. Az eredmények alapján, a tudatos jelenlét inkább az együttérzés képességével mutat összefüggést, ami az empátiától különböző fogalmat, ill. képességet takar. Segítő szakmákban különösen fontos az együttérzés képességének a fejlesztése, mivel hozzájárul a „burnout" (kiégés) megelőzéséhez, így a segítők saját lelki egészségük érdekében is aktívan cselekszenek, miközben másoknak segítenek.
Kulcsszavak: mindfulness, empátia, együttérzés, "burn-out"

A bántalmazás arcai: fókuszban a cyberbullying

SZ07

Szervező: **Illés Anikó** - Moholy-Nagy Művészeti Egyetem
Vitavezető: **Ungi Szilvia** - Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ, Pécs

A szimpózium a bántalmazás témakörében olyan előadásokat integrál, melyek fókuszában hasonló kérdések feszülnek. Kiből válik elkövető, kiből áldozat akár a valós, akár a virtuális térben? Miként lehet felkészülni (tanárként, terapeutaként, szülőként) a bántalmazás felismerésére? A bántalmazás jelensége egyaránt jelen van a gyermekvédelemben, az iskola világában és a virtuális közegben. A jelenség megismerése és az arra való reagálás, az összefüggések keresése egyaránt kulcskérdés bármelyik felsorolt, egymással átfedésben lévő közegben. A szimpózium elméleti és empirikus kutatások bemutatásával arra a kérdésre keresi a választ, hogy mit tudunk a bántalmazás kialakulásának okairól (a szülői nevelési attitűdtől kezdve az áldozattá válás tipikus eseteiig) és mit tehetünk a megelőzés érdekében, valamint a keletkező károk enyhítéséért. Alapvető kérdésként merül fel az is, hogy az eltérő közegekben a bántalmazás különböző megjelenési módokon fejti-e ki hatását. Azaz mutat-e speciális mintázatokat a fájdalom és a szégyen kiváltása, illetve annak elszenvedése az online felületeken? Egészen konkrétan például másként gyötör-e egy fiatalt a közösségi oldalakon megélt csúfolás, zaklatás, mint az iskolában megvalósuló? A kérdések megválaszolásához a cyberbullying magyarra nehezen fordítható terminusát értelmezzük, többek között a téma sajtóban detektálható prezentációjának vizsgálatával. Ennek mentén világossá válik, hogy a problémák megoldása, bár gyakran arra redukálják, korántsem pusztán technológiai kérdés. Hangsúly kerül arra az alapvető tanulságra, hogy a digitalizálódott világ által kiváltott problémák nem gyökeresen újak, azaz a pszichológia eredményei az emberi viselkedést illetően nem válnak idejét múlttá a technika változása nyomán. Ugyanakkor az új közeg mentén a viselkedések nagyon is sajátos mintázatokat mutatnak. Azaz a bántalmazás általános vizsgálata is tanulságos a bántalmazás online formáinak megértésében, ugyanakkor pedig a digitalizálódás mentén felmerülő újabb változatok (pl. a névtelenség, a nagyobb nyilvánosság révén) újabb kihívások elé állítják a szakembereket.
Kulcsszavak: bántalmazás, cyberbullying, prevenció, rizikótényezők

Előadások

A cyberbullying és megelőzésének lehetőségei

Berky Tamás - Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

Az iskolai zaklatás számos direkt és indirekt formában jelentkezhet, a csoportos ignorálástól a tettleges bántalmazásig. Ezek deskriptív és a megelőzésre irányuló edukatív irodalma, meghatározóan Dan Olweus munkásságának köszönhetően az 1990-es évektől kezdődően meglehetősen gazdag. Az Internet térhódításával, különösen a web 2.0-n történő közösségi tartalommegosztás elterjedésével ugyanakkor az iskolai zaklatás új csatornákon is megvalósulhat. E csator-

nák, bár csupán szekunder kommunikációra biztosítanak lehetőséget, nyilvánosságuknál fogva esetenként a személyes zaklatásnál traumatizálóbb megnyilvánulásoknak adhatnak teret. Vajon érvényesek-e a klasszikus iskolai zaklatás megelőzésének elvei és módszerei ebben a virtuális közegben is? Milyen, speciálisan a cyberbullying prevenciójára megalkotott programok léteznek nemzetközi viszonylatban, s ezek miként alkalmazhatók a magyar közoktatásban?

Források: Çetin, B., Yaman, E., Peker, A (2011): Cyber victim and bullying scale: A study of validity and reliability. Computers & Education 57 (2011) 2261–227

Kokkinos, C. M., Antoniadou, N., Markos, A. (2014): Cyber-bullying: An investigation of the psychological profile of universitystudent participants. Journal of Applied Developmental Psychology 35 (2014) 204–214

Modecki, K. L., Minchin, J., Harbaugh, A. G., Guerra, N. G., Runions, K. C. (2014): Bullying Prevalence Across Contexts: A Meta-analysis MeasuringCyber and Traditional Bullying. Journal of Adolescent Health 55 (2014) 602e611

Olweus, D., Limber, S. P (in print) The Olweus Prevention Program: Implementation and Prevention Over Two Decades. Letöltve 2015. január 22: http://www.bullyingpreventioninstitute.org/LinkClick.aspx?fileticket=5BnCPJGFPhc%3D&tabid=7

Révész Gy. (2007): Erőszak az iskolában. In: Péley-Révész (Szerk.) 2007. Autonómia és identitás. Tanulmányok Kézdi Balázs 70. születésnapjára. Pécs, Pannónia Könyvek, 162-179. old.

Shariff S. (2008): Cyber-Bullying. Issues and solutions for the school, classroom and the home. Routledge. New York. 320 old.

Topcu, Ç., Erdur-Baker, Ö (2010): The Revised Cyber Bullying Inventory (RCBI): validity and reliability studies. Procedia Social and Behavioral Sciences 5 (2010) 660–664

Wang, J., Nansel, T. R., Iannotti, R. J. (2010): Cyber and Traditional Bullying: Differential Association With Depression. Journal of Adolescent Health 48 (2011) 415–417

Kulcsszavak: cyberbullying, internetes zaklatás, iskolai agresszió

Online és offline bántalmazás kockázati tényezői

Parti Katalin[1], Schmidt Andrea[2,3] Néray Bálint[2,4]

[1]Országos Kriminológiai Intézet

[2]MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet

[3]Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Elméleti Intézet

[4]Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia Doktori Iskola

Célkitűzések: Az előadás a „TABBY Trip in EU" (Threat Assessment of Bullying Behaviour in Youngsters Trasferring Internet Preventive procedures in Europe DAPHNE III JUST/ 2011-2012/ DAP/AG/3259) komplex intervenciós program keretében készült kockázatfelmérő kutatás magyarországi eredményeit mutatja be. Az előadás célja az online és offline áldozattá válás kockázati tényezőinek feltárása valamint a bántalmazói és áldozati szerepek összefüggéseinek bemutatása.

Módszer: A kutatás a TABBY programban résztvevő 30, közoktatásban dolgozó pedagógus intézményeiben tanuló 11-17 éves diákok nettó 904 fős nem reprezentatív mintáján készült 25 budapesti és Pest megyei közoktatási intézmény részvételével. Az adatfelvétel során osztálytermi online önkitöltős kérdezési technikát alkalmaztunk. A kérdezés lebonyolítását a programban résztvevő – előzetesen felkészített – pedagógusok végezték, a kérdőívek kitöltése az osztályban azonos időpontban történt. A kérdőív a TABBY programban résztvevő országok (Olaszország, Görögország, Spanyolország, Franciaország, Lengyelország, Bulgária, Ciprus és Magyarország) kutatóinak együttműködése során jött létre és valamennyi résztvevő országban felvételre került. Az elemzés során négy kockázati alcsoportot hoztunk létre online-offline és áldozat-bántalmazó kategóriák figyelembe vételével. Az egyes csoportok mentén mutatkozó mintázódások azonosítására a téma szempontjából releváns jellemzők által képzett változószetten regressziós modelleket építettünk.

Eredmények: Az elemzések eredményeként megállapítható, hogy az online és offline bántalmazás színtere összefonódhat, akit offline bántalmaznak, nagyobb valószínűséggel lesz online

bullying áldozata is. Az offline bántalmazásra irányuló korábbi kutatásokkal összhangban az áldozati és bántalmazói szerepek a jelen kutatásban sem válnak szét egyértelműen: mind online, mind offline esetben megfigyelhető, hogy az áldozatok és bántalmazók mindkét szerepben megjelennek. A kockázati tényezőket vizsgálva a fiúk esetében nagyobb az online és offline áldozattá válás esélye. Az online töltött idő önmagában ugyancsak növeli az online áldozattá válás kockázatát, és emellett csökkenti a bántalmazói szerep valószínűségét online és offline egyaránt. Az online kapcsolatok száma szintén növeli az áldozattá válás kockázatát, online esetben – az offline kutatásokkal ellentétben – a kapcsolati háló nagysága nem jelent védelmet a bántalmazással szemben, sokkal inkább egyfajta kitettség érzékelhető.
Kulcsszavak: online és offline bántalmazás, pedagógus továbbképzés, prevenció

Az online zaklatás reprezentációja a magyar írott médiában

Domonkos Katalin[1,2], Ujhelyi Adrienn[3]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Egy társadalmi jelenség megítélésében hangsúlyos szerepet játszik annak médiareprezentációja, mely befolyásolja a jelenség percepcióját és jelentőségének megítélését. Magától értetődőnek gondolnánk, hogy az online zaklatás (cyberbullying) ilyen aspektusból is feltárt kutatási terület, hiszen talán ez a jelenség a digitális technológia fiatalokkal kapcsolatban leggyakrabban említett veszélye. Ennek ellenére csupán egy ilyen jellegű tanulmányt találtunk, melynek szerzője az Egyesült Államok mainstream médiáját tekintette át.
Jelen kutatásunk célja az online zaklatás magyar médiareprezentációjának feltárása. Elemzésünkbe kilenc nyomtatott médiaterméket választottunk be: origo.hu, index.hu, hvg.hu, nol.hu, mno.hu, hir24.hu, borsonline.hu, metropol.hu, blikk.hu. A kiválasztás fő kritériumai az olvasottság, valamint a téma és megjelenési forma szerinti sokszínűség. Mivel az első, témával foglalkozó cikk 2007 márciusában jelent meg, ezért ez időpont és 2014. október közötti intervallum során megjelent 116 cikkeket vizsgáltunk. Megfigyeléseink szerint a média az egyedi esetekre fókuszál, melynek következménye az individuális fókusz, vagyis mind az okok mind a felelősség vonatkozásában az egyénekre koncentrálnak, lényegesen kevesebb figyelmet szentelve a tágabb intézményi kontextusnak, társadalmi és kulturális tényezőknek. A megelőzés és kezelés vonatkozásában elmondható, hogy a technológiai megoldásokra helyeződik a hangsúly, kevesebb teret adva a szociális kontextusnak, a szűkebb-tágabb környezet szereplőinek, valamint a közösségi megelőző és megoldási módoknak.
Kulcsszavak: médiareprezentáció, online zaklatás, tartalomelemzés

A gyermekbántalmazás rizikótényezői: magas kockázatot képviselő gyermeknevelési attitűdök vizsgálata magyar mintán

Babity Mária - Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ, Pécs

A gyermekbántalmazás prevenciójában fontos szereppel bír a gyermekbántalmazás rizikótényezőinek detektálása. 2012-2013-ban lefolytatott kutatásunk során azt vizsgáltuk, hogy milyen tényezők játszhatnak szerepet a gyermekbántalmazás szempontjából magasabb, illetve alacsonyabb kockázatot képviselő szülői nevelési attitűdök kialakulásában.
A magas kockázatot képviselő gyermeknevelési attitűdök mérésére az általunk kidolgozott Szülői Nevelési Attitűd Kérdőívet (SZNA Kérdőív, skálái: Testi fenyítés hasznosságába vetett hit; Szerepvisszafordítás; Feltétel nélküli engedelmesség elvárása; Érzéketlenség a gyermek szükségletei iránt), a szülőkkel kapcsolatos emlékek feltárására az s-EMBU („Emlékeim a nevelésről") kérdőív magyar változatát (Arrindell, Sanavio és mtsai, 1999) használtuk. Vizsgálati mintánkat 137 férfi és 448 nő, összesen 585 fő alkotta, átlagéletkoruk 39 év. A résztvevők jelentős része gyermekekkel foglalkozó szakmák képviselője (pedagógus, nevelőszülő, gyermekvédelmi

dolgozó), valamint speciális csoport is szerepelt a mintában: a gyermekkorukban bántalmazott felnőttek csoportja (66 fő).
Eredményeink szerint az SZNA Kérdőív skáláin a nemi különbségek a leginkább szembeötlőek: a nők három skálán is szignifikánsan alacsonyabb pontszámokat értek el a férfi válaszadóknál. A válaszadó életkora nem befolyásolta a szülői nevelési attitűd kérdőíven szerzett pontszámot, a saját gyermekkel rendelkező válaszadók pontszámai két skálán tértek el szignifikánsan a gyermektelen válaszadókétól. A gyermek neme, a válaszadó családi állapota, valamint foglalkozása mérsékelten játszott szerepet az SZNA kérdőíven szerzett pontszámokban.
A vizsgálat alapján a szülőkkel kapcsolatos gyermekkori emlékek s-EMBU kérdőívvel mért skálaértékei nem korreláltak az SZNA kérdőív pontszámaival ($r<0,2$), ugyanakkor a gyermekkorukban bántalmazott felnőtteknél az s-EMBU kérdőíven az apai túlvédés skála kivételével minden skálán a kontrollcsoportétól szignifikánsan eltérő, negatívabb emlékekre utaló pontszámokat kaptunk, az SZNA kérdőíven elért pontszámaik pedig szignifikánsan alacsonyabbak lettek a kontrollcsoporténál. Utóbbi eredmények felvetik a gyermekbántalmazás transzgenerációs átörökítésében egy inverz kimenetel lehetőségét, vagyis azt, hogy a saját bántalmazott múlt nem a bántalmazó attitűd továbbviteléhez, hanem ellenkezőleg: a gyermekbántalmazás elutasításához, a gyermekbántalmazásra nézve kevésbé kockázatos nevelési attitűdhöz vezethet.
Kulcsszavak: Gyermekbántalmazás rizikótényezői, szülői nevelési attitűd, SZNA Kérdőív

A bűnözői típusok vizsgálata narratív megközelítéssel

SZ08

Szervező: **Kovács Zsuzsanna** - Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet
Vitavezető: **Fiáth Titanilla**

David Canter újította meg a kriminálpszichológiában a bűnelkövetők vizsgálatának narratív módszerét, fontos eredményeket elérve a bűnözői típusok meghatározásában. Magyarországon a Pázmány Péter Katolikus Egyetem kutatócsoportja csatlakozott ehhez a munkához, s 101 magyar férfi fogvatartott bevonásával adaptálták magyarra a Canter-Youngs narratív interjút. A szimpózium három előadásában a kutatást végzők mutatják be a módszerrel kapcsolatos tapasztalataikat és eredményeiket.
Kulcsszavak: bűnözői profil, narratív interjú, kriminálpszichológia

Előadások

A bűnözők narratívumainak kapcsolata a bűnözői énképpel

Boros János - Pázmány Péter Katolikus Egyetem

A kriminológia és kriminálpszichológia egyik legfontosabb célja, hogy megismerje a bűnelkövetőket, s ezt a tudást felhasználja arra, hogy a jövőben kevesebb ember térjen a bűnözés útjára. A klasszikus személyiségtesztek gyakran nem képesek az elkövetők jellemét egyediségükben megragadni, ezért David Canter és Donna Youngs kidolgozta a bűnözői énkép narratív vizsgálati módszerét. A módszerrel négy jól elkülönülő bűnözői narratívum-típus azonosítható: a Profi, az Áldozat, a Bosszúálló és a Tragikus hős. A bűnözők elbeszélései több pszichés funkciót is betöltenek: lehetővé teszik a bűntett elkövetését az élettörténet koherens részeként értelmezni, magyarázattal szolgálnak a múltbeli (és esetenként a jövőbeli) tettekre, illetve segítenek fenntartani a bűnözők saját magukról kialakított énképét.
Kulcsszavak: narratív interjú, kriminálpszichológia, énkép, identitás

A bűnözői narratívumok vizsgálatának új lehetőségei

Patyi Dániel - Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

Egy 5 fős kutatócsoport vállalta, hogy megalkotja a Canter-Youngs narratív interjú módszer magyar változatát. Az 1 órás interjú és a 7 kérdőívből álló kérdőívcsomag adaptációja 3 különböző hazai börtön 101 fős fogvatartotti mintáján történt. Az adatfelvétel során három különböző narratívumot kértek a fogvatartottaktól: a bűnelkövetők elbeszélték bűncselekményük történetét, életük egyik fontos eseményét, illetve egy képzeletbeli film cselekményeként beszéltek életükről. A bűncselekmény-narratívumokat három független kódoló értékelte aszerint, hogy a) milyen a bűnelkövető identitása a cselekmény elkövetése közben, b) milyen érzelmek jelennek meg a cselekmény során, és c) milyen kognitív torzítások jelennek meg az elbeszélésben. Az életük lényeges eseményét és a film-narratívumot azok érzelmi dinamikája alapján sorolták be az alábbi négy csoport valamelyikébe: a) a kezdeti pozitív események negatívba fordulnak (kontamináció), b) a kezdeti negatív állapot idővel jóra fordul (redempció), c) a történet érzelmileg mindvégig pozitív, d) a cselekmény kizárólag érzelmileg negatívan értékelhető eseményeket tartalmaz. Az eljárásban alkalmazott kérdőívek vizsgálata megerősítette azt a feltevést, hogy a kérdőívek megbízhatóan alkalmazhatók fogvatartotti mintában, és releváns információkat szolgáltatnak a bűnelkövetők pszichológiai jellemzőiről.

Kulcsszavak: narratív interjú, tartalomelemzés, kriminálpszichológia

A bűnözői típusok pszichológiai profilja

Kovács Zsuzsanna - Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet

A Canter-Youngs narratív interjú módszerrel végzett hazai vizsgálat eredményei kerülnek bemutatásra. A Profi, Áldozat, Bosszúálló és Tragikus hős narratív típusai a magyar bűnözői mintában is megjelennek, bár eloszlásuk nem egyenletes, a Profik többségben vannak. A bűncselekmények kapcsán elmondható, hogy a Profik a betörés/lopás és cél nélküli erőszakos cselekményekben jobban érintettek, mint a többi csoport tagjai. Az érzelmek tekintetében megerősítést nyert az a feltevés, miszerint a Profik több pozitív érzelmet és kevesebb depresszív érzelmet élnek át a bűncselekmény elkövetésekor, mint az Áldozatok, és a Profikat kevésbé érinti a düh érzelme, mint a Bosszúállókat. Az életük lényeges eseményéről adott narratívumokat megvizsgáltuk azok érzelmi kimenetele szempontjából (kontamináció, redempció, stabil pozitív érzelmek, stabil negatív érzelmek). A Profik esetében a kontamináció hiányának nagyobb valószínűségét azonosítottuk, míg a Bosszúállók esetében a kontamináció megjelenésének volt nagyobb valószínűsége. Összességében véve a vizsgálat egyedülálló Magyarországon, mivel korábban nem történt kísérlet arra, hogy bűnözőket pszichológiai szempontok alapján kategorizáljanak. Bizonyítást nyert, hogy a profilok megalkotása lehetséges, és hogy jelentős pszichológiai különbségek azonosíthatók a bűncselekményről alkotott narratívumokban.

Kulcsszavak: bűnözői típusok, kriminálpszichológia, narratív interjú

Vágják le a tolvaj kezét? A szigorú büntető attitűdökkel összefüggő pszichológiai tényezők a magyar társadalomban

Papp Zsuzsanna[1], Berkics Mihály[2]
[1]ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
[2]ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Világszerte kutatási adatok bizonyítják számos fejlett társadalom azon sajátosságát, hogy míg a bűnelkövetés számszerű csökkenést mutat, a közvélemény mégis a büntetések szigorítását követeli (ld. pl. Pratt, 2007). Carlsmith és Darley (2008) szerint a laikus ember, amikor büntetés kiszabásán gondolkodik, akkor intuitív döntést alkot a retributív igazságosság elvei alapján, a kiszabott büntetést pedig az okozott sérelem erkölcsi súlyosságával arányosan határozza meg. Eszerint a közvélemény büntető attitűdjét a bosszúvágy és a „just deserts", azaz a megérdemelt

büntetés kiszabásának vágya vezérli. Ez az alapvetően természetes hozzáállás azonban egyes tényezők hatására felerősödhet. Amikor a társadalom szigorú büntetőigényének kielégítése – és végső soron a népszerűség és a szavazatok megszerzése – céljából a politika valós társadalmi problémák megoldása helyett a bűnözés, illetve bizonyos deviáns magatartások szigorúbb, akár indokolatlanul szigorú büntetését szorgalmazza és vezeti be, azt büntető populizmusnak nevezzük. A populista büntetőpolitika mindezzel a szakértői elit ellenében kíván gyors, látványos sikert, ezáltal nyerve meg a közvélemény támogatását. A büntető populizmus hátterében a kriminológusok többek között olyan posztmodern társadalmi változásokat vizsgáltak, mint a létbizonytalanság, a globalizáció vagy a közönséget irányító médiatartalmak. Vizsgálatunkban arra kerestük a választ, hogy a büntető populizmust a fogadói, azaz a közvélemény oldaláról megalapozó, szigorú büntetőpolitika iránti igény milyen pszichológiai tényezőkkel járhat együtt. Online kérdőív segítségével mértük fel a szigorú büntető attitűdök együttjárását a félelem, a szorongás, az általános frusztráció, az élettel való elégedettség, a nyílt-zárt gondolkodás, a tekintélyelvűség, a jogismeret, a jog iránti attitűd, a politikai meggyőződés, az elitellenesség, a rendszerigazolás, az igazságosságba vetett hit, a hatalomhoz való viszony, a szabadság és a biztonság értékeinek megítélésével. Az eredmények megmutatják, milyen irányban érdemes a további, az okságra immár egyértelműen (kísérleti elrendezésben) rákérdező vizsgálatokat folytatni.

A dopaminerg és szerotonerg gén-polimorfizmusok szerepe egyes pszichológiai jellemzőkben

SZ09

Szervező: **Veres-Székely Anna** - ELTE-PPK Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Urbán Róbert** - ELTE-PPK Pszichológiai Intézet

Egyes pszichológiai és fiziológiai jellemzőkben igen nagy egyéni eltérések vannak az emberek között, melyekért részben örökletes faktorok felelősek. A pszichogenetikai asszociáció vizsgálatok arra tesznek kísérletet, hogy olyan genetikai variánsok szerepét igazolják, melyek szerepet játszanak például az agresszívabb viselkedés vagy az erőteljesebb elektrodermális válaszok kialakításában. E szimpózium előadásai a dopaminerg és szerotonerg rendszer néhány, a szakirodalomban is széles körben kutatott génvariáns szerepét taglalják néhány érdekes humán jellemzővel kapcsolatban. A nyitó előadás egy „túlélő" génváltozatot mutat be, mely megnövekedett élettartamra hajlamosít. Az előadásban taglalt eredmények megerősítik korábbi kutatások eredményeit, melyek szerint a DRD4-VNTR 7-szeres ismétlődésű változata feldúsul az idősebb populációban. A második előadásban egy szerotonerg génvariáns agresszív viselkedésben betöltött szerepéről hallhatunk, mely szintén összhangban van korábbi szakirodalmi eredményekkel. Fontos kérdés azonban, hogy milyen mechanizmusokon keresztül érvényesül például egyes örökletes faktorok túlélésre kifejtett hatása. A harmadik előadás egy fiziológiai mutató, az elektrodermális aktivitás hátterében azonosítható dopaminerg és szerotonerg génhatások szerepét mutatja be, és kitér a motiváció mint e hatásokat befolyásoló tényező szerepére is. Az egymáshoz szorosan kapcsolódó előadások záróakkordjaként hallhatunk arról is, hogy mennyire lehet jutalmazó jellegű önmagában egy adott tevékenység - így jutunk el az áramlatélmény, a flow fogalmához és a flow-fogékonyság mint vonás hátterében azonosítható dopaminerg és szerotonerg génvariánsok szerepének megismeréséhez. Az előadásokban különös hangsúlyt kap a gén-gén és gén-környezet interakciók szerepe, hiszen az ebben a szimpóziumban tárgyalt komplex jellegek örökletessége legtöbbször nem egy-egy gén önálló hatásaiként, hanem több gén és a környezet együttes hatásaként érvényesül.

Kulcsszavak: dopaminerg-szerotonerg rendszer, kandidáns gének, pszichológiai és fiziológiai jellemzők, megnövekedett élettartam, agresszív viselkedés, motiváció, elektrodermális aktivitás, flow-fogékonyság, gén-környezet interakció, genetikai asszociációvizsgálatok

Előadások

A hosszú élet egyik alapköve: a DRD4-VNTR-7-es

Kotyuk Eszter[1], Bircher Julianna[1,2], Katonai E. Rózsa[1,2], Vereczkei Andrea[3], Horváth Erzsébet[3], Sasvari-Szekely Maria[3], Veres-Székely Anna[1]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

[3]Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézet

Társadalmunkban egyre inkább növekszik az időskorúak aránya. Számos génváltozatról sikerült kimutatni, hogy szerepet játszhat a megnövekedett élettartamban. Grady és munkatársai (2013) a dopaminrendszer egyik kandidáns génvariánsa, a DRD4-VNTR hosszú, 7-szeres ismétlődésű allélja és a túlélés között találtak asszociációt: az általuk tanulmányozott 90 év feletti populációban megemelkedett ennek a génváltozatnak az aránya a fiatalabbakhoz képest. Jelen vizsgálat célja az volt, hogy magyar mintán is megvizsgáljuk és összehasonlítsuk a DRD4-VNTR 7-szeres ismétlődésű változatának gyakoriságát különböző életkorú egészséges és betegségben szenvedő populációk mentén. A vizsgálatban összesen 4476 személy vett részt, azon belül 2-es típusú cukorbetegségben (520 fő) és major és bipoláris depresszióban szenvedő (370 fő) csoport genetikai jellemzőit vetettük össze. A résztvevőket 40 éves korhatár mentén osztottuk „fiatal", illetve „idős" csoportra. A személyektől DNS-mintát vettünk, majd kitöltöttek egy demográfiai és betegségekre vonatkozó kérdéssort. A kontrollcsoporton belül az „idősek" között 35%-kal gyakoribb volt a DRD4-VNTR 7-szeres ismétlődésű allélja ($p=0,006$), mint a „fiatal" csoportban. Az alacsony elemszám miatt a betegcsoportokon belül nem végeztük el ezt az elemzést. Különkülön az „idős" betegcsoportokat a „fiatal" kontrollcsoporthoz hasonlítva nem tapasztaltunk szignifikáns eltérést. Míg a kontrollcsoportba tartozó nőknél szignifikáns különbséget találtunk a 7-szeres ismétlődésű változat korcsoportonkénti megoszlásában, a férfiak esetében nem volt ilyen eltérés. Eset-kontroll elemzést végeztünk annak érdekében, hogy ez a génvariáns rizikófaktora lehet-e a 2-es típusú cukorbetegségnek vagy a depressziónak. Ehhez a cukorbeteg és a depressziós mintát külön-külön, korban illesztett kontrollcsoporttal vetettük össze, de egyik esetben sem kaptunk szignifikáns különbséget ennek a génvariánsnak a gyakoriságában. A DRD4-VNTR-7-es génváltozat túléléssel való asszociációját sikerült replikálnunk saját, magyar mintánkon is. A gyakorinak számító betegségcsoportokat is bevonva az elemzésekbe, nem találtunk szignifikáns különbséget, azaz az általunk vizsgált génváltozat bizonyos betegségek védőfaktora lehet. Ez a génváltozat olyan mentális zavarokkal is asszociációt mutatott, mint például a drogh asználat vagy a hiperaktivitás. A génvariánst övező ellentmondások feloldása további kutatásokat igényel. A kutatás támogatói: OTKA K100845, Molekula Alapítvány.

Hivatkozás: Grady, D. L., Thanos, P. K., Corrada, M. M., Barnett Jr., J. C., Ciobanu, V. C., Shustarovich, D., Napoli, A., Moyzis, A. G., Grandy, D., Rubinstein, M., Wang, G-J., Kawas, C. H., Chen, Ch., Dong, Q., Wang, E., Volkow, N. D., and Moyzis, R. K. (2013). DRD4 Genotype Predicts Longevity in Mouse and Human. The Journal of Neuroscience 33(1), 286-291. (2013). DRD4 genotype predicts longevity in mouse and human. Journal of Neuroscience, 33(1), 286-291.

Kulcsszavak: megnövekedett élettartam, DRD4-VNTR-7r, dopaminerg, polimorfizmus, depresszszió, cukorbetegség

Az agresszív viselkedés hátterében meghúzódó genetikai faktorok

Bircher Julianna[1,2], Vereczkei Andrea[3], Sasvari-Szekely Maria[3], Veres-Székely Anna[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[3]Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézet

Szakirodalmi adatok alapján az agresszív viselkedés kialakulásában számos örökletes faktor játszik fontos szerepet, így az agresszió egyéni különbségeit kódoló génváltozatokat igen széles körben vizsgálják. A téma egyik leggyakrabban tanulmányozott hosszúság-polimorfizmusa a szerotonin transzportert kódoló SERT (SLC6A4) gén promoter régiójában lokalizálódó 5-HTTLPR VNTR. Szintén jelentős a szerotonin lebontásáért felelős monoamin-oxidáz A enzimet kódoló gén 3' UTR régiójában előforduló MAO-A VNTR. Egy kurrens metaanalízis eredményei alapján mindkét polimorfizmus kapcsolatba hozható az agresszív és az antiszociális viselkedéssel (Ficks és Waldman, 2014). Egy magyar női mintán Gonda és munkatársai (2011) mutatták ki az 5-HTTLPR rövid allélja és az ellenséges agresszív/ellenséges vonások közötti asszociációt major depressziós populációban. Jelen kutatás célja, hogy a fenti eredményeket egy csaknem 1000 fős, változatos életkorú, nemileg heterogén, egészséges magyar mintán replikálja, valamint hogy a lehetséges nemi különbségeket és interakciós hatásokat kimutassa. Az adatfelvétel során nem invazív módon vettünk DNS-mintát a résztvevőktől, majd valamennyien kitöltötték a Buss-Perry-féle Agresszió Skálát, amely négy dimenzión mér: fizikai agresszió, verbális agresszió, düh, ellenségesség. Így lehetséges a különböző típusú agresszív viselkedésformák és komponensek elemzése is, ami által még teljesebb képet kaphatunk az agresszivitás összetevőinek genetikai meghatározottságáról. Az adatok feldolgozása még folyamatban van, azonban a kezdeti eredmények arra utalnak, hogy elsősorban az 5-HTTLPR génváltozatok szerepe igazolható ebben a nagy létszámú, egészséges mintában. A jelen vizsgálat elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt jelentős, hiszen a szakirodalomban hiánypótló az önbeszámolón alapuló agresszió profil és a fentebb említett szerotonerg génváltozatok asszociációvizsgálata egy ilyen nagy létszámú egészséges kaukázusi mintán, mely a nemi különbségek feltérképezését is lehetővé teszi. Mivel agresszivitás számos mentális zavarban jelen van, így eredményeink elméleti jelentősége is számottevő. További kérdéseket vet fel az is, hogy az agresszivitás adaptívnak tekinthető-e szimpóziumunk egy másik vizsgált aspektusa, a túlélés, a megnövekedett élettartam szempontjából. Jelen munkát az OTKA K 100845 és a Molekula Alapítvány támogatta.

Hivatkozások: Ficks, C. A., and Waldman, I. D. (2014). Candidate Genes for Agression and Antisocial Behavior: A Meta-analysis of Association Studies of the 5HTTLPR and MAOA-u VNTR. Behavior Genetics, 44(5), 427-444.
Gonda, X., Fountoulakis, K. N., Csukly, G., Bagdy, Gy., Pap, D., Molnar, E., Laszik, A., Lazary, J., Sarosi, A., Faludi, G., Sasvari-Szekely, M., Szekely, A. and Rihmer, Z. (2011). Interaction of 5-HTTLPR genotype and unipolar major depression in the emergence of agressive/hostile traits. Journal of Affective Disorders, 132(3), 432-437.
Kulcsszavak: agresszivitás, ellenségesség, szerotonin, kandidáns gén, polimorfizmus, 5HTTLPR, MAOA-u VNTR, asszociáció, BUPE, nemi különbségek

Az elektrodermális aktivitás öröklött komponensei

Gönye Bianka[1], Vereczkei Andrea[2], Sasvari-Szekely Maria[2], Veres-Székely Anna[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
[2]Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézet

Számos kurrens szakirodalom talált egyéni különbségeket az elektrodermális aktivitás (EDA) értékeiben, mely a vegetatív idegrendszer közvetítésével jelzi az emocionális hatásokat, így például fájdalom vagy stressz hatására bekövetkező változásokat. A kutatások zömében azonban a bőrellenállás és a személyiségdimenziók összefüggéseit elemezték, nem kerestek öröklött faktorokat a jelenség hátterében. Egy kurrens ikervizsgálatban (Isen és mtsai, 2012) kimutatták,

hogy a bőrellenállás változásainak vonás-jellege öröklődik, hangsúlyozva a környezeti faktorok jelentőségét is. Ugyanakkor eddig nem vizsgálták e jellemző genetikai rizikófaktorait. A jelen kutatás célja, hogy a bőrellenállás változásainak genetikai hátterét szerotonerg és dopaminerg kandidáns génváltozatok asszociáció-analízise alapján elemezze. További célunk, hogy alap- és motivált helyzetben mért EDA értékek összehasonlítása alapján a helyzeti tényezők interakciós hatásait is elemezzük. A kutatás során felhasznált több mint 200 fő adatait a Pszichogenetikai kutatócsoport egyik projektének keretei között több féléven keresztül egy egyetemi kurzus keretén belül vettük fel. A személyek egy számítógépes Stroop feladatot oldottak meg, miközben elektrodermális aktivitásukat regisztráltuk. A Stroop teszt 4 részből (bemelegítő rész, gyakorló rész, alaphelyzet és motivált helyzet) állt. A feladat instrukciója alapján minél gyorsabban és a lehető legkevesebb hibával kellett dolgozniuk a résztvevőknek. A Stroop teszt alap- illetve motivált helyzete során a résztvevők minden válaszuk után visszajelzést kaptak az adott válasz helyességéről, valamint a Stroop teszt motivált részében a válaszaik helyessége mellett visszajelzést kaptak a nyerési esélyeikről az alaphelyzetben produkált teljesítmény függvényében. A kurrens szakirodalom alapján releváns dopaminerg és szerotonerg génváltozatok elemzéséhez nem invazív módon szájhámsejtekből vettünk DNS mintát. A DRD4-VNTR, az 5-HTTLPR és más kandidáns gén polimorfizmusok asszociáció-elemzéseinek kezdeti eredményei arra utalnak, hogy az elektrodermális aktivitás hátterében öröklött komponensek azonosíthatók és fontos a motiváció mint lehetséges módosító környezeti tényező interakciós hatása. Az eredmények feldolgozása folyamatban van. A vizsgálat eredményei fontosak lehetnek annak igazolásához, hogy a bőrváltozás a pszichogenetikai vizsgálatokban jól használható biomarker. Ugyanakkor ez a kutatás rámutat az EDA értékek elemzéseinek számos módszertani problémájára is. Jelen munkát az OTKA K 100845 és a Molekula Alapítvány támogatta.

Hivatkozások: Isen, J. D., Iacono, W. G., Malone, S. M., és McGue, M. (2012). Examining electrodermal hyporeactivity as a marker of externalizing psychopathology: a twin study. Psychophysiology, 49(8), 1039-1048

Kulcsszavak: elektrodermális aktivitás, pszichogenetika, helyzeti tényezők, Stroop feladat, motiváció

Dopaminerg és szerotonerg gének az áramlatélményre való fogékonyság hátterében

Gyurkovics Máté[1], Katonai E. Rózsa[1,2], Kotyuk Eszter[1], Vereczkei Andrea[3], Sasvari-Szekely Maria[3], Veres-Székely Anna[1]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

[3]Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézet

Kurrens szakirodalmi adatok alapján a flow-állapot átélésére való hajlam egy mérsékelten örökletes vonás. A flow-fogékonyság empirikusan igazolt neurobiológiai és személyiség-szintű korrelátumai arra is következtetni engednek, hogy mely gének állhatnak e vonás hátterében. A dopaminerg működésekkel összefüggő génváltozatok szerepére utal az, hogy a flow-élmény egy magasan jutalmazó jellegű állapot, az agyi jutalmazó rendszerben pedig főszerepet játszik a dopamin transzmisszió. A szerotonerg rendszer pedig több magyar vizsgálat eredményei alapján is összekapcsolható olyan személyiségváltozókkal (neuroticizmus, önirányítottság), amelyek kapcsolatban állnak a flow-fogékonysággal, így e rendszer is implikálva van a flow-élmény hátterében. Mindezek alapján tehát kutatásunkban dopaminerg gének, illetve egy szerotonerg polimorfizmus összefüggéseit vizsgáltuk az áramlatélményre való fogékonyság fenotípusával. Kezdeti eredményeink alapján a két vizsgált dopaminreceptor-gén (DRD2 C957T, ill. DRD4 VNTR) közül a DRD2 polimorfizmus összefüggést mutat a kötelező élettevékenységek (pl. tanulás, munka) során átélt flow-élmények mennyiségével. A CC homozigóták magasabb flow-fogékonyságról számoltak be ezen az életterületen, mint T-allél hordozó társaik (CT, TT). E mintázat azt implikálta, hogy a vizsgált polimorfizmus az impulzivitáson keresztül függ össze a flow-fogékony-

sággal, ugyanis a CC genotípus az alacsonyabb impulzivitással is összefügg szakirodalmi adatok szerint. Az impulzivitás és a flow-fogékonyság közötti feltételezett kapcsolatot a jelen mintán is teszteltük: a két személyiségváltozó között sikerült kimutatnunk az elvárt negatív korrelációt. A szerotonin-transzporterrel összefüggő 5HTTLPR polimorfizmus esetében – előzetes eredményeink fényében - éppen a szabadidő eltöltése során átélt flow-élmények mennyiségével mutatható ki összefüggés: az SS homozigóta csoport tendenciózusan magasabb flow-fogékonyságról számolt be, mint az LL-homozigóták. Ez az eredmény izgalmas kérdéseket vet fel, mert a korábbi empirikus eredmények mentén éppen ezzel ellentétes mintázat lett volna elvárható. További elemzéseink során vizsgálni fogjuk a dopaminerg és szerotonerg polimorfizmusok esetleges interakcióit, valamint a genotípus és a fenotípus között feltételezhetően mediáló tényezőket. Munkánk az első asszociációvizsgálat, ami ezen fenotípus genetikai hátterével foglalkozik. Eredményeink sok újdonságot feltárhatnak a flow-élmény neurobiológiájáról is. Az itt bemutatott első feltáró jellegű eredmények független mintákon való replikációja szükséges. Jelen munkát az OTKA K 100845 és a Molekula Alapítvány támogatta.

Kulcsszavak: flow, pszichogenetika, dopaminerg rendszer, szerotonerg rendszer

A gyakorló pedagógusok pályamotivációinak és lelki egészségének, illetve a pedagógusokat pályán tartó tényezők vizsgálata

SZ10

Szervezők: **Paksi Borbála[1,2], Veroszta Zsuzsanna[3], Schmidt Andrea[4,5], Magi Anna[6,7], Vörös András[4,8], Halász Gábor[1,9], Felvinczi Katalin[6], Kerekes Balázs[10]**

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet
[2]Budapesti Corvinus Egyetem, MKI, Viselkedéskutató Központ
[3]Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.
[4]MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Szociológiai Intézet
[5]Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Elméleti Intézet
[6]Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet
[7]Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[8]Univesity of Oxford, Nuffield College
[9]Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
[10]Oktatási Hivatal Projektigazgatóság

A szimpózium célja és jelentősége: „Az oktatás minősége egyike azon tényezőknek, amelyek meghatározzák, hogy egy ország növelni tudja-e versenyképességét, polgárainak jóllétét és jól létét a globalizálódó világban." (OECD 2009) Az oktatási rendszerek sikerességének pedig egyik kulcsa a pedagógus. Az oktatás minőségének visszavezetése a tanári munkára – miként azt az OECD (OECD 2005) számos dokumentumában hangsúlyozza – nemzetközi szinten is pedagóguskutatások egész sorát indította el. Az OECD nemzetközi tanárkutatásai – mint a „Teachers-matter" 2005-ben, vagy a TALIS 2009-ben (OECD 2005; OECD 2009) – a tanári szakmát komplex hivatásként értelmezve igyekeztek feltárni a pedagógusok pályára vonzásának és megtartásának lehetőségeit, valamint szakmai fejlődésük biztosításának feltételeit. A szimpózium keretében elhangzó előadások a TÁMOP-3.1.5./12-2012-0001 „Pedagógusképzés támogatása" c. kiemelt projekt keretében „A pedagógusok és pedagógusjelöltek pályamotivációinak vizsgálata és a pedagóguspálya megítélése az életpályamodell elemeivel összefüggésben" c. kutatás keretében született eredményeket mutatják be. A szimpózium ismerteti a kutatás koncepcionális kereteit és a problémafelvetés folyamatát meghatározó, koordináló oktatáspolitikai célokat, valamint bemutatja a kutatási eredmények tervezett társadalmi hasznosulását és kommunikációját. Módszertani háttér: A kutatás négy részkutatáson keresztül komplex módon vizsgálja, illetve rendszerbe foglalja a pedagógusok és pedagógusjelöltek pályamotivációjának belső, pszichés feltételeit, valamint a külső körülményekben rejlő segítő és gátló tényezőket. A részkutatások tematikájukban és módszertanuk tekintetében is szervesen kapcsolódnak egymáshoz.

1. részkutatás: A pályaválasztás előtt állók (végzős középiskolások és felsőoktatási hallgatók) pályamotivációinak és a pedagóguspályával kapcsolatos megítélésének vizsgálata, a pedagóguspályára készülők pályaválasztásában szerepet játszó külső és belső tényezők feltárása.
2. részkutatás: A gyakorló pedagógusok pályamotivációinak és lelki egészségének felmérése és a pedagógusokat pályán tartó tényezők vizsgálata.
3. részkutatás: A pedagóguspályát elhagyók pályamotivációinak és lelki egészségének, illetve a pályaelhagyás okainak kvalitatív vizsgálata.
4. részkutatás: A pedagóguscsoportokban és -hálózatokban rejlő erőforrások feltárása.
Az 1. és a 2. részkutatások törzsét kvantitatív vizsgálatok képezték, melyek minden esetben a célpopuláció reprezentatív mintáján, személyes és/vagy önkitöltős kérdezéssel megvalósított kérdőíves vizsgálatok. Több esetben a reguláris oktatási adatgyűjtések (KIR, OKM, DPR) adatai is felhasználásra kerültek. A 3. részkutatás keretében a 40 pályaelhagyó körében kvalitatív vizsgálat történt, a 4. részkutatás során pedig 6 szélső pályaelhagyási rátájú intézményben történt az adatfelvétel.
A kutatás szakirodalmi hátterének feltérképezése céljából szisztematikus irodalomáttekintés készült.
A szimpózium struktúrája: a szimpóziumon elhangzó 5 előadás a következő témákat tárgyalja:
(1) A TÁMOP 3.1.5. keretében megvalósuló pályamotivációs kutatás bemutatása
(2) Pályapercepció és szelekció
(3) Gyakorló pedagógusok pályamotivációi
(4) Pedagógusok lelki egészsége
(5) Pedagógusszakma, pedagógusmunka és személyes adottságok: a pedagógusok pályamotivációit vizsgáló kutatás eredményeinek hasznosítása

Előadások

A TÁMOP 3.1.5 keretében megvalósuló pályamotivációs kutatás bemutatása

Kerekes Balázs - Oktatási Hivatal Projektigazgatóság

Háttér: Az utóbbi két évtizedben fokozott figyelem irányul a tanárokra és a tanári munkára az oktatáskutatók és az oktatáspolitika részéről. Az érdeklődés elsősorban azt követően erősödött meg ezzel a területtel kapcsolatban, hogy számos kutatásnak empirikusan is sikerült bizonyítania azt az egyébként általánosan elfogadott és a józan gondolkodás számára egyértelmű tényt, hogy az oktatás minősége jelentős mértékben összefügg a tanári munka minőségével. A különböző jelentések, ajánlások és kutatási összefoglalók (TeachersMatter, 2005, McKinsley jelentés, 2007, Szárny és teher, 2008) egymással összecsengő megállapításai alapján leginkább a megfelelő tanárok kiválasztásában, a pedagógusképzés és -továbbképzés megújításában, a szakma presztízsének növelésében és a pedagógusok motiváltságában látja az oktatás sikerességének zálogát.
Az Oktatási Hivatal kiemelt projektjei keretében megvalósuló pedagóguskutatások a tanári munka minőségét meghatározó paramétereket vizsgálják. A TÁMOP-3.1.5./12-2012-0001 „Pedagógusképzés támogatása" c. kiemelt projekt keretében „A pedagógusok és pedagógusjelöltek pályamotivációinak vizsgálata és a pedagóguspálya megítélése az életpályamodell elemeivel összefüggésben" című kutatás is ezek közé tartozik. Az átfogó kutatás részletes tervét (kutatási kérdések, módszerek, minta) az Oktatási Hivatal munkatársai készítették el, a kutatást az EruditioZrt. bonyolította le. A kutatás azzal a céllal került kialakításra, hogy eredményei hozzájáruljanak a pedagógus-előmeneteli rendszer megalapozásához és támogatásához, a továbbfejlesztés irányainak a meghatározásához, továbbá segítse a pedagógusok és pedagógusjelöltek pályamotivációinak a feltárását a pályán maradás és lelki egészség megőrzésének támogatása érdekében.
A kutatás célja: A pályaválasztás előtt állók és a pedagógusképzésben tanulók pályaválasztási motivációjának vizsgálata volt a kutatás elsődleges célja. Reprezentatív középiskolás, pedagógus- és más képzésre jelentkezők mintáján, valamint a felsőoktatásban pedagógus- és más

képzésben tanuló hallgatók reprezentatív mintáján kívánta tanulmányozni a pályaválasztással kapcsolatos külső és belső motivációs tényezőket. Feltehetően a középiskolások és a hallgatók pályamotivációjának ismerete támogathatja a pedagóguspálya vonzóvá tételét.
Második kutatási cél a gyakorló pedagógusok pályamotivációjának vizsgálata, azoknak a személyiség- és közösségjellemzőknek a feltárása volt, amelyek a hatékony, produktív pedagógustevékenységet elősegítik. Személyiségtesztek és kiégést mérő standard eszköz segítségével az egyéni motivációkat, terveket, és közérzetet kívánta vizsgálni a kutatás. A pedagógusok mentálhigiénés állapotának és pályamotivációjának vizsgálata, valamint a lelki egészség megőrzését szolgáló tényezők feltárása a pedagógus-életpályamodell kidolgozása és továbbfejlesztése szempontjából nagy jelentőséggel bírnak.
További fontos célja volt a kutatásnak a pedagóguspályát elhagyók pályamotivációinak és lelki egészségének, illetve a pályaelhagyás okainak kvalitatív vizsgálata. Feltehetően hasznos tanulságokkal szolgálhat a pályaelhagyók pszichés profiljának az ismerete mind a pályára történő jelentkezés bemeneti feltételeinek a megállapításához, mind a pedagógusok pályán tartását célzó intézkedések kidolgozásához.
Végül a pedagóguscsoportokban és -hálózatokban rejlő erőforrások feltárását is célul tűzte ki a kutatás. A kutatási adatok birtokában olyan szakmai és más hálózatok eredményes működtetése lehetséges, amelyek a pedagógusok minőségi munkavégzését, folyamatos szakmai fejlődését és lelki egészségük megőrzését támogatják.
Eredmények: A kutatás idén tavasszal zárult le. A kutatás során olyan diagnosztikus eszközrendszerek kerültek kipróbálásra, amelyek alkalmasak a pályaválasztási és pályamotiváció, illetve a pedagógusok lelki egészségének mérésére, illetve olyan oktatáspolitikai javaslatok születtek, amelyek a pedagógusjelöltek pályára vonzását, a gyakorló pedagógusok pályán maradását, minőségi munkavégzését és a pályaelhagyás megelőzését szolgálják.

Pályapercepció és szelekció - mint a pedagóguspályára lépésre ható külső tényezők

Veroszta Zsuzsanna - Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.

Célkitűzések: Az előadás a TÁMOP-3.1.5./12-2012-0001 „Pedagógusképzés támogatása" c. kiemelt projekt keretében készült *„A pedagógusok és pedagógusjelöltek pályamotivációinak vizsgálata és a pedagóguspálya megítélése az életpályamodell elemeivel összefüggésben"* c. kutatás felsőoktatási jelentkezés előtt álló középiskolások körében végzett kutatási elemének eredményeire támaszkodik. A vizsgálat középpontjában a pedagóguspálya választására ható percepciós és szelekciós tényezők azonosítása és hatásuk feltárása áll. A pedagógusfoglalkozások tanulói percepciójának elemzésével a vizsgálat egyben a pedagógusképzés potenciális merítési bázisának körvonalazását és a kedvezőtlen pályakép lehetséges következményeinek feltárását is célozza.
Módszer: Az empirikus vizsgálat alapját a fenti kutatás keretében 2014-ben megvalósult, középiskolások körében zajlott adatfelvétel képezi. A vizsgálat alapsokasága a 2014-ben felsőoktatási jelentkezést tervező középiskolások köre. Közülük a pedagógusképzéseket választók aránya mintegy 15 százalékos. Az adatfelvétel módszere papír alapú önkitöltős kérdőív. A minta kialakítása egylépcsős csoportos mintavétellel történt, a Köznevelés Információs Rendszeréből (KIR) származó mintaképző változók mentén. Ezek az intézmény típusa, a feladatellátási hely régiója és mérete. A minta esetszáma 3485 fő, a mintába került középiskolák száma 64. A pedagóguspálya percepcióját több kérdés vizsgálta. Az előadás során a pedagóguspálya más felsőfokú végzettséggel betölthető szakmákhoz viszonyított értékelésére szolgáló hat itemet tartalmazó kérdéssorra, illetve az ez alapján létrehozott percepciós tanulói klaszterekre támaszkodunk. A pedagógus pályapercepció és pályaválasztás magyarázatára bináris logisztikus modelleket alkalmazunk.
Eredmények: A vizsgálat egyfelől igazolja a szakirodalom által feltárt szocio-demográfiai és teljesítményalapú negatív szelekciós mechanizmusok szerepét a pedagóguspálya választásá-

ban, másfelől a kedvező pályakép önálló hatására is rámutat. A felsőoktatásba jelentkező csoportok körében a kutatás eredményeképpen azonosíthatók azok a tanulói háttérváltozók, melyek irányában a pedagógusképzések potenciális rekrutációs bázisa hatékonyabban bővíthető. A pedagógusképzésekre jelentkezők körében végzett elemzés percepción alapuló megközelítésmódja azokat a tanulói dimenziókat emeli ki, melyek mentén az alulmotivált munkavégzés, avagy a későbbi pályaelhagyás esélye nagyobbnak mutatkozik.

A gyakorló pedagógusok pályamotivációi

Paksi Borbála[1,2], Schmidt Andrea[3,4], Magi Anna[5,6], Felvinczi Katalin[5]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet
[2]Budapesti Corvinus Egyetem, MKI, Viselkedéskutató Központ
[3]MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Szociológiai Intézet
[4]Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Elméleti Intézet
[5]Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet
[6]Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Célkitűzések: Az előadás a TÁMOP-3.1.5./12-2012-0001 „Pedagógusképzés támogatása" c. kiemelt projekt keretében készült *„A pedagógusok és pedagógusjelöltek pályamotivációinak vizsgálata és a pedagóguspálya megítélése az életpályamodell elemeivel összefüggésben"* c. kutatás pályamotivációval kapcsolatos eredményeit mutatja be. Az előadás célja a pályamotivációk struktúrájának leírása, nemzetközi kontextusban való értelmezése, továbbá a motivációk hátterében álló individuális és intézményi környezetet megjelenítő mintázódások azonosítása. Emellett kitérünk az alkalmazott mérőeszközzel kapcsolatos módszertani eredmények bemutatására, a skála hazai alkalmazhatóságának vizsgálatára is.
Módszer: Az előadás alapjául szolgáló empirikus vizsgálat 2014-ben, a magyarországi közoktatási intézményekben főmunkaviszony keretében, pedagógus munkakörben alkalmazott pedagógusok 1078 fős országos reprezentatív mintáján készült. Az adatfelvétel során személyes megkereséssel zajló, kevert – azaz a face-to-face kérdezési módszert önkitöltős elemekkel kombináló – kérdezési technikát alkalmaztunk. A kérdezés elsődlegesen személyes megkérdezéssel, képzett kérdezőbiztosok segítségével történt. A szenzitív témákat megjelenítő kérdések – köztük a pályamotiváció mérésére alkalmazott kérdéssor – felvétele pedig önkitöltős módszerrel zajlott. A pedagóguspályával kapcsolatos motivációkat – magyarországi mintán először – a „Factors InfluencingTeachingChoiceScale - FIT-ChoiceScale" (Richardson P.W.–Watt H.M.G. 2006) kérdőívvel mértük. A kérdőív 58 itemet tartalmaz, melyek 18 faktor mentén rendeződnek: 12 faktor a Tanári/pedagógusi pálya motivációjával kapcsolatos, 6 faktor pedig a Tanári/pedagógiai pálya percepcióját jeleníti meg. Az egyes alskálák mentén mutatkozó mintázódások azonosítására a pályaelhagyás/pályán maradás szempontjából releváns jellemzők által képzett változószetten lineáris regressziós modelleket építettünk.
Eredmények: A kutatás során alkalmazott mérőeszköz hazai használhatóságát a skála jelenlegi mintán kapott pszichometriai jellemzői megerősítették. Az eredmények alapján a skála által vizsgált dimenziók többsége fontos szerepet játszott a ma is a pedagóguspályán lévő, gyakorló pedagógusok pályaválasztásában, azaz a mérőeszközzel olyan motivációs dimenziókat sikerült azonosítanunk, melyek nagy fontosságot kapnak a pedagógusok pályaválasztása során. A skála által mért különböző dimenziók prioritássorrendje kevéssé tér el a más országokban mutatkozó struktúrától. A magyarországi mintán felülértékeltek a pálya elvárásaival kapcsolatos percepciók (szakértelem, a pálya nehézsége), valamint a „társadalmi környezet befolyása", ugyanakkor a hazai pedagógusok kevésbé érzékelik „állásbiztonság", valamint az „anyagi megbecsültség" motiváló hatását. A motivációk magyarázatában elsősorban a szervezeti jellemzők, s azok közül is főként az intézmény támogatási rendszerével, a gyermekközpontúságával, valamint a szervezeti légkörrel és bizalommal kapcsolatos dimenziók kapnak szerepet.

Pedagógusok lelki egészsége

Felvinczi Katalin[1], Magi Anna[1,2], Schmidt Andrea[3,4], Vörös András[3,7], Paksi Borbála[5,6]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológiai Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológiai Doktori Iskola
[3]MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Szociológiai Intézet
[4]Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Elméleti Intézet
[5]Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Neveléstudományi Intézet
[6]Budapesti Corvinus Egyetem, MKI, Viselkedéskutató Központ
[7]Univesity of Oxford, Nuffield College

Célkitűzések: Az előadás a TÁMOP-3.1.5./12-2012-0001 „Pedagógusképzés támogatása" c. kiemelt projekt keretében készült *„A pedagógusok és pedagógusjelöltek pályamotivációinak vizsgálata és a pedagóguspálya megítélése az életpályamodell elemeivel összefüggésben"* c. kutatásnak pedagógusok lelki egészségével kapcsolatos eredményeit mutatja be. Az előadás célja a lelki egészség vizsgált elemeinek (kiégettség, érzelmi intelligencia), valamint azok hátterében álló individuális és intézményi környezetet megjelenítő mintázódásoknak a bemutatása. Az előadás kitér arra is, hogy a kutatás során feltárt tapasztalok hasznosíthatóak-e az életpályamodell továbbfejlesztésében, pl. a szaktanácsadói szolgálat profilbővítése során.
Módszer: Az előadás főként a magyarországi közoktatási intézményekben főmunkaviszony keretében, pedagógus munkakörben alkalmazott pedagógusok 1078 fős országos reprezentatív mintáján készült kutatás eredményeire támaszkodik, de felhasználásra kerülnek egy másik, 3-3 szélső pályaelhagyási rátájú intézményben készült kutatástapasztalatai is. Mindkét adatfelvétel során személyes megkereséssel zajló, kevert – azaz a face-to-face kérdezési módszert önkitöltős elemekkel kombináló – kérdezési technikát alkalmaztunk. A kiégettséget a Maslach Burnout Inventory-Educators Survey (MBI- ES, Maslach–Jackson 1986) segítségével, az érzelmi intelligenciát a Bar-On Érzelmi Intelligencia Skálával (Bar-On 2006) mértük. A kiégettség mértékének becslésére amerikai és holland mintán meghatározott cut-off pontokat használtuk (Maslach–Jackson 1986, Schaufeli and Van Dierendock 1995). Az előadás ismerteti a mérőeszközök mentén kapott leíró statisztikai adatokat, bemutatja a lelki egészség különböző dimenzióinak magyarázatára a pedagógusok individuális jellemzői mellett különböző intézményi jellemzőket is tartalmazó változószetten épített regressziós modelleket, továbbá kitér a pedagógusok társas kapcsolathálói és a lelki egészség különböző mutatói közötti összefüggésekre is.
Eredmények: A kutatás eredményei alapján a gyakorló pedagógusok 5-8%-a tekinthető aktuálisan kiégettnek, ami más humán hivatásokra vonatkozó szakirodalmi adatok alapján közepesnek tekinthető. A Bar-On Érzelmi intelligencia (BEQ) skála alskálái közül a legmagasabb átlagértéket a „Stressz kezelés" alskálán kaptuk, a második legnagyobb szórással. Szintén magas átlagértéket kaptunk az „Interperszonális EQ" estében is; ez az érték alacsony szórással párosul. A legalacsonyabb átlagérték a „Pozitív benyomás" alskála esetén mutatkozott, viszonylag alacsony szórás mellett. A lelki egészséggel kapcsolatos eredmények magyarázatára az individuális változókból épített lineáris regressziós modellek alacsony magyarázó erővel rendelkeznek. Az intézményi (formális és informális) jellemzőkbevonása rendre javítja a modellek magyarázó erejét. A pedagógusok pályán maradással összefüggő jellemzői és attitűdjei nem függetlenek a társas hálózatokban elfoglalt pozíciójuktól sem.

A pályamotivációs kutatás jelentősége, eredményeinek felhasználási lehetőségei

Halász Gábor - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet;
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Az előadás célja a pedagógusok pályamotivációinak pszichés feltételeit, valamint a külső körülményekben rejlő segítő és gátló tényezőket feltáró kutatás elhelyezése a hazai és nemzetközi oktatásfejlesztés kontextusában.
Kiindulópontja az, hogy a humán erőforrás menedzsment és fejlesztés (HRM, HRD) az oktatás eredményességének a javítását célzó szakpolitikák egyik legfontosabb elemévé vált. A hazai

oktatásfejlesztési kontextusban ez olyan folyamatok és beavatkozások megjelenését jelenti, mint a pedagógus kompetenciák meghatározása, a pedagógus életpályamodell bevezetése, új pedagógusszerepek és -identitások definiálása (mester- és kutatópedagógusok), a pedagógusok képzésének és szakmai fejlesztésének a fejlesztése, a szakmai munkát támogató környezet gazdagítása, az iskolavezetés szerepének a módosulása és a külső pedagógus-értékelés megjelenése.
Az előadás abból indul ki, hogy a közoktatási humán erőforrás menedzsment egyaránt kiterjed az emberi erőforrásokkal való gazdálkodásra) és az emberi erőforrások fejlesztésére. Az utóbbi egyszerre célozza a pedagógus munkához szükséges kognitív képességek és tudás meghatározását és fejlesztését, valamint a nem-kognitív képességek azonosítását és fejlesztését. Az előadás kiemelt figyelmet szentel a munkahelyi szervezet szerepének a pedagógusok kognitív és nem-kognitív képességeinek fejlesztésében.

A menstruációs ciklus lelki vetületei

SZ11

Szervező: **Reinhardt Melinda** - KRE Pszichológiai Intézet Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék; Zuglói Egészségügyi Szolgálat Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Szakrendelés
Vitavezető: **Csabai Márta** - SZTE BTK Személyiség- Klinikai és Egészségpszichológiai Tanszék

Egy átlagos nőt egy év során hozzávetőlegesen 50 napon, egész élete során – összegezve – majdnem 5 éven keresztül érint a menstruáció folyamata, maga a menstruációs ciklus pedig a legtöbb nőt elkíséri a serdülőkortól a menopauzáig. Annak ellenére, hogy a populáció nőtagjainak legnagyobb része valamilyen módon rendre átéli, illetve átélte a menstruáció természetes testi folyamatát, a közvélekedésben ma is sok tabu és jelentős ismerethiány kapcsolódik hozzá. Gyakran „havibajnak" is nevezik, holott rendszeres, hónaponkénti megléte leggyakrabban az egészségesség jelzése. Vizsgálatsorozatunk, mely a Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézetében indult 2013 őszén, rámutat, hogy e testi ciklikus folyamat, a menstruáció nem elhanyagolható pszichés vetületekkel bír. A szimpózium négy előadása ezt a kérdéskört járja – különböző aspektusokból – körbe. Nyitrai Erika előadása részletezi a menstruációval kapcsolatos eddigi hazai és nemzetközi kutatási irányvonalakat, majd ezek fényében ismerteti saját vizsgálatunk egy meghatározó kérdésének, az első menstruációval kapcsolatos emlékekről való beszámolók tartalomelemzéssel kapott eredményeit. Olyan aspektusokat helyez ennek kapcsán középpontba, mint például az előzetes ismeretek és elvárások szerepe vagy az anya reakciói. Reinhardt Melinda előadásában a menstruációval kapcsolatos attitűdök kérdőíves mérhetőségét ismerteti. Egy hazánkban elsőként alkalmazott, a menstruációhoz való emocionális hozzáállást és vélekedést feltérképező mérőeszköz, a Menstruációs Attitűd Kérdőív jellemzőit mutatja be olyan változók fényében, mint például a szubjektív jóllét, a depresszív tünetképzés, a fájdalomkatasztrofizáció vagy bizonyos személyiségvonások. Molnár Enikő az első menstruációs tapasztalat minőségét vetette össze a menstruáció aktuális megélésével, s kimutatta, hogy a kettő között pozitív irányú összefüggés áll fenn. Előadásában továbbá a tartalomelemzés módszerével a menstruáció szubjektív jelentését elemzi a vizsgált nők körében. Konklúziója rendkívül fontos kérdést vet fel a serdülő lányok pszichoedukációjában: kiemeli a menstruációval kapcsolatos ismeretterjesztés, a pozitív érzelmi megélés elősegítését. Horváth Rita szimpóziumunk záró előadása keretében pedig a fiatal felnőtt és a felnőtt nők menstruációhoz kapcsolódó attitűdjeiben, illetve a női identitással kapcsolatos vélekedéseiben rejlő hasonlóságokat és különbségeket összegzi részben kérdőíves eredményekre, részben pedig félig strukturált interjúk tartalomelemzésére alapozva. A szövegegységek elemzésével a nőiség megélésének tapasztalatait, illetve a menstruáció női identitásban betöltött szerepét is részletezi.
Kulcsszavak: a menstruáció pszichológiai aspektusai, első menstruációs emlék, a menstruáció kérdőíves mérhetősége, tartalomelemzés, a menstruáció szubjektív jelentése, női identitás

Előadások

Az első menstruáció története – Első élmények a menarchéval kapcsolatban

Nyitrai Erika - KRE Pszichológiai Intézet Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék

A Károli Gáspár Református Egyetem Személyiség- és Klinikai Pszichológia Tanszékén 2013-ban elindítottunk egy kutatást, mely a nőiség megélését, a női identitást, a női ciklus tapasztalatát veszi górcső alá. Jelen előadásban egyrészt szeretnénk áttekintést adni a menstruáció témakörében született hazai és nemzetközi kutatások irányairól, számos szempont szerint csoportosítva azokat. Fókuszban tartva a menstruáció pszichológiai megközelítéseit, igyekszünk bemutatni a vizsgált jelenségeket (a menstruáció pszichoszexuális fejlődésben, identitásalakulásban játszott szerepét, a menstruáció és a kognitív funkciók, az iskolai teljesítmény, a coping és a szexuális viselkedés stb. összefüggéseit), a vizsgált populációkat (serdülők, felnőtt nők, idősödő nők, speciális csoportok, úgymint sportolók, katonák, különböző pszichológiai nehézségekkel küzdők). Kiemelten tárgyaljuk a menstruációval kapcsolatos élmények és elvárások szubjektív beszámolón alapuló kutatásait. Kitérünk a menstruáció megélésére ható tényezők – az anya, a család, a kortárscsoport, az iskola, a média stb. – szerepére, és a menstruáció mint tabu témakörére, valamint a kulturális különbségeket tárgyaló vizsgálatokra, röviden pedig a vizsgálatokban használt módszerekre. Másrészt az első menstruáció témakörének kiemelésével ennek a jelenségnek a vizsgálati irányait járjuk be: az első menstruáció ideje, a menstruációval kapcsolatos ismeretek forrása, a felkészültség mértéke, az első menstruációval kapcsolatos elvárások és saját megélés alakulása, ezek egymáshoz való viszonya, és az ezt befolyásoló tényezők szerepe. Ennek kapcsán beszámolunk saját vizsgálatunk eredményeiről is. Vizsgálatsorozatunk részeként rákérdeztünk a résztvevők első menstruációval kapcsolatos emlékére. Tartalomelemzéssel – részben a korábbi kutatásokhoz illeszkedve, részben új, a vizsgálati anyagból kialakított kategóriákat alkalmazva – a következő szempontok mentén vizsgálódtunk egy 274 fős mintán: van-e az első menstruációjáról emléke, milyen előzetes ismeretei voltak a menarchéról, milyen előzetes elvárásai voltak a menarchéval kapcsolatosan, előzetes tudása kitől származott, mit tartalmazott, a menarché megélésnek érzelmi, fizikai dimenziói, az anya reakciója, menstruációval kapcsolatos attitűdök, magának a menstruációnak a megnevezése. Eredményeink a korábbi kutatásokhoz hasonlóan a menstruáció megélésének negatív túlsúlyát tükrözik, felhívják a figyelmet az előzetes ismeretek fontosságára, valamint az anya kitüntetett szerepére.

Kulcsszavak: első menstruációs emlék, menstruációs attitűdök, menstruációs élmények

A menstruációval kapcsolatos attitűdök mérése és ennek összefüggései pszichológiai változókkal

Reinhardt Melinda - KRE Pszichológiai Intézet Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék; Zuglói Egészségügyi Szolgálat Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Szakrendelés

Ahogyan a legtöbb testi történéshez, úgy a menstruáció biológiai folyamatához is számos pszichés jelenség kapcsolódik, ez utóbbi összefüggésrendszert hazánkban azonban igen kevéssé vizsgálták. Az előadás bemutatja a Magyarországon először alkalmazott, a menstruációval kapcsolatos érzések és vélekedések mérésére kidolgozott Menstruációs Attitűd Kérdőív (Brooks-Gunn és Ruble, 1980), valamint a menstruációs ciklus során tapasztalt testi és pszichés tüneteket felmérő Menstruációs Tünetlista (Brooks-Gunn és Ruble, 1980) magyar változatát és az azok alkalmazásával szerzett tapasztalatokat. A Menstruációs Attitűd Kérdőív magyar verziója négy dimenzió mentén méri fel a menstruációhoz való viszonyulást. A kérdőív olyan területeket érint a menstruáció kapcsán, mint hogy azt valaki (1) mennyire természetes, a női élet részét képező eseményként értékeli; (2) mennyire tekinti legyengítő folyamatnak; (3) mit gondol arról, az hogyan hat teljesítményére, mindennapi életére, illetve (4) milyen mértékű szégyenérzés kapcsolódik annak átéléséhez. A Menstruációs Tünetlista pedig a menstruációs ciklus során három szakaszban – a menstruáció alatt, közvetlenül előtte, és amikor valaki nem menstruál –

átélt tünetek jellegét és erősségét méri fel. Kutatásunkban mindkét kérdőív kiváló reliabilitás-mutatókkal rendelkezik. A vizsgálatban 429, 18 és 51 év közötti, még menstruáló nő vett részt (átlagéletkor=31,55 év; s=8,87). A menstruációval kapcsolatos attitűdök mellett felmérésre került a szubjektív jóllét, a depresszív tünetek és a testi szimptómák köre, bizonyos személyiségváltozók, valamint a fájdalomkatasztrofizálásra való hajlam. Rákérdeztünk továbbá a menstruációs ciklussal összefüggő jelenségekre, tapasztalatokra is (pl. szubjektív fájdalomintenzitás, fájdalomcsökkentés a menstruáció alatt, a menstruáció rendszeressége, hormonális és nem hormonális fogamzásgátlók alkalmazása). Eredményeink közül kiemelendő, hogy a mentális egészség mutatói (komplex szubjektív jóllét, depresszív tünetek), a testi tünetszám, a fájdalmas inger eltúlzott megélésére való hajlam, valamint az érzelmi instabilitás rendre szignifikáns, gyenge mértékű kapcsolatban állnak a menstruációval kapcsolatos attitűdskálákkal, valamint a menstruációs ciklus különböző szakaszaiban átélt tünetszámmal és erősséggel. A változók közötti komplex kapcsolatokat többszörös lineáris regressziós eljárással teszteltük. Vizsgálatunk például kimutatta, azt, hogy valaki mennyire legyengítőnek éli meg menstruációját, szignifikáns mértékben meghatározza a menstruáció előtt és alatt tapasztalt tünetei köre, fájdalomélménye, szubjektív jólléte, valamint életkora és az, hogy szenved-e valamilyen krónikus testi betegségben ($F=67,62$; $p=0,000$; $R^2=0,48$). Minderre a menstruációs fájdalmak csökkentésének, a fogamzásgátló készítmények alkalmazásának, valamint annak, hogy van-e gyermeke valakinek, nem volt befolyása. Kutatásunk megerősíti, illetve finomítja a menstruáció szubjektív megélésének pszichés korrelátumait.

Kulcsszavak: a menstruáció pszichológiai vetületei, menstruációval kapcsolatos attitűdök, a menstruációs ciklus tünetei, a menstruációs tapasztalatok kérdőíves mérhetősége

Szentség vagy „véráldozat”? – A menstruáció jelentése a mai magyar nők körében

Molnár Enikő - KRE Pszichológiai Intézet, Új Föld Alapítvány

A menstruáció és annak jelentése – az erre vonatkozó szakirodalom szerint – társadalmilag és kulturálisan meghatározott jelenség, melyet azonban a család, legfőképpen az anya hozzáállása is befolyásol. Hagyományosan a menstruáció elsődleges jelentése leginkább a termékenységhez, a tisztátalansághoz, a megtisztuláshoz valamint az áldozatvállaláshoz kötött, de találunk gyógyító, mágikus hatásra tett utalásokat is. Az első menstruációs emlék és az azzal kapcsolatos tapasztalatok, élmények szintén hatással lehetnek a nők későbbi menstruációs attitűdjére (McPherson és Korfine, 2004).

A vizsgálat célkitűzése az volt, hogy feltárja, ma Magyarországon hogyan vélekednek a nők a menstruációról, hogyan élik meg ezt a havonta jelentkező természetes, biológiai folyamatot. Az elemzéseket 274, 18 és 55 év között nő anyagán végeztük. Az átlagéletkor 32,7 év (szórás: 8,45) volt.

Elsőként az első menstruációs emlék érzelmi megélését vetettük össze azzal, hogy aktuálisan hogyan élik meg menstruációjukat a vizsgálatban résztvevő nők. Az első menstruációs emlék érzelmi megítélése szignifikáns, közepesen erős pozitív együttjárást mutatott a menstruáció jelenlegi érzelmi megítélésével ($r=0,352$, $p<0,001$). Minél negatívabb az első menstruáció érzelmi megélése, annál negatívabb a menstruáció jelentéséhez kapcsolódó későbbi érzelmi megélés, illetve minél pozitívabb az első menstruációhoz kapcsolódó érzelmi megítélés, annál pozitívabb a menstruációhoz való viszony a jelenben.

A menstruáció jelentésére vonatkozó 274 választ a tartalomelemzés módszerével vizsgáltuk. A szövegből kiindulva, a kulcsszavakat kiemelve, majd azokat csoportosítva jöttek létre a kategóriák, melyeket két független jelölő is ellenőrzött. Összesen 12 kategóriát véglegesítettünk, melyek gyakorisági sorrendben a következők: Természetes; Nőiség; Kellemetlen, fájdalmas testi, lelki tünetek; Kényelmetlen; Termékenység; Megtisztulás; Ciklikusság; Elutasítás; Öröm; Elmélyülés, pihenés; Tisztátalanság; Szexuális együttlét hiánya. Elmondható, hogy a vizsgálatban résztvevő nők számára a menstruáció leginkább egy olyan természetes állapot, mely a nőiséget jelképezi, de fájdalommal, kellemetlen tünetekkel, kényelmetlenséggel jár együtt.

A kutatás ezen szeletét összegezve kiemeljük annak a fontosságát, hogy a fiatal lányokat minél több oldalról támogassuk meg abban, hogy érzelmileg pozitívan tudják megélni első menstruációjukat. Ez segítené őket, hogy a menstruációt olyan természetes jelenségként kezeljék, melyhez inkább pozitív, mint negatív jelentések társulnak.
Kulcsszavak: első menstruációs emlék, menstruáció szubjektív jelentése, tartalomelemzés

„Te is más vagy, te sem vagy más" – Menstruáció és női identitás

Horváth Rita - KRE Pszichológiai Intézet, Új Föld Alapítvány

A vizsgálat a Menstruációs Attitűd Kérdőív (Brooks-Gunn és Ruble, 1980), a GRO-Skála (Krampen, 1979), illetve a női ciklus és a női identitás összefüggéseit feltáró félig strukturált interjúk elemzésén alapul. A GRO-Skála a hagyományos, illetve nem hagyományos beállítódást méri a nemi szerepekkel kapcsolatban. A 274 fős mintán végzett kérdőíves, illetve 16 fővel készített interjús vizsgálat során arra a kérdésre kerestük a választ, hogy van-e különbség ma Magyarországon a 18-25 éves és a 36-45 éves nők női identitásában és menstruációhoz kapcsolódó attitűdjeiben. Kutatásunk eredményeként nem találtunk statisztikailag szignifikáns különbséget aközött, ahogyan a mintában a két korcsoport a menstruációjához viszonyul, illetve ahogyan a nemi szerepekről gondolkodik. Az interjúk releváns kérdéseinek elemzésével a menstruáció női identitásban betöltött szerepének kategorizálásakor hat, a nőiség megélésére vonatkozó kérdés kategorizálásakor pedig nyolc kategóriát sikerült kialakítanunk. A menstruáció nőiségben betöltött szerepének kategóriái: (1) Szeretek menstruálni/örülök, hogy menstruálok; (2) A menstruáció a termékenységet, fiatalságot jelenti; (3) A menstruáció természetes, egészséges; (4) A menstruáció mint ciklus; (5) A menstruáció összeköti a nőket; (6) A menstruáció kellemetlen, szenvedést jelent. A nőiség kategóriái: (1) Külső tulajdonságok; (2) A nőiség egyenlő az anyasággal, a termékenységgel; (3) A nőiséget biológiai tényezők jellemzik; (4) Belső tulajdonságok; (5) Konfliktus a saját nőiséggel, kételyek, önbizalomhiány; (6) Munka, karrier (házimunka) mint a nőiség része; (7) Nőként kezeljenek, vonzónak találjanak a férfiak, visszajelzés a férfiak részéről; (8) Hatalom, privilégium. Egyértelmű eredményeket kaptunk arra vonatkozóan, hogy a két korosztály sokkal több dologban mutat hasonlóságot, mint különbséget: legyen szó hagyományos vagy nem hagyományos nemi szerepekről, vagy a menstruációhoz kapcsolódó attitűdökről. A mintában igazolódni látszik, hogy vannak olyan evolúciósan meghatározott tényezők, melyek az idők során nem – vagy csak nagyon lassan – változnak, s olyan társadalmilag meghatározott tényezők, melyek flexibilisebbek, s a társadalmi változásokat követve maguk is változnak. A két korcsoport hasonlóan vélekedik mind az evolúciósan kódolt kérdések esetében (mint például a menstruáció és a termékenység), mind pedig a társadalmilag inkább meghatározott kérdések esetében (mint például a női egyenjogúság).
Kulcsszavak: nőiség, női identitás, menstruációs ciklus; menstruációs attitűd, hagyományos/nem hagyományos beállítódás a nemi szerepekkel kapcsolatban

A motivált társadalmi megismerés által formált nemzet- és társadalomkép

SZ12

Szervezők: **Csertő István** - MTA TTK KPI
Kiss Paszkál - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Pólya Tibor** - MTA TTK KPI, KRE Pszichológiai Intézet

A kilencvenes években új kutatási paradigmaként indult hódító útjára a motivált társas megismerés irányzata, mely azt hangsúlyozta, hogy a motiváció átszövi a társas világról alkotott képünket, a saját vagy más csoportok percepcióját. Nem elegendő tehát a hideg megismerési folyamatokra koncentrálni, ha a reprezentáció kialakításának folyamatait szeretnénk feltárni szociálpszichológiai kutatás során. A valahová tartozás igényének, az én felnagyításának vagy éppen a világban eligazító kontroll motívumának meghatározó hatását sikerül kimutatni mások megismerésére, a csoportközi viselkedésre, de a saját csoporthoz való viszonyra is. A jelen szimpózium a néhány évtizeddel ezelőtt megfogalmazott új paradigmát követi abban, hogy az érzelmek és a

motivációk felől vizsgálják az előadások a saját tárgyukat, legyen az a nemzet vagy a társadalmi berendezkedés. A szimpózium címében társadalminak nevezzük az általunk vizsgált megismerési folyamatokat, ami apró hangsúlykülönbséget jelez az itt bemutatott megközelítések és a kísérletező szociálpszichológiai főáram között. A nemzet egészét érintő, illetve az egész társadalmi berendezkedést igazoló, vagy éppen azt megkérdőjelező viszonyulások tárgyukban is túlmennek a társas világon, a társadalmi egészet érintik. A nyelvi-narratív szerveződést, a rendszerigazoló motívumot, a nemzethez való viszony minőségét kutatva ugyanakkor nem csak tárgyában, de keletkezésében, oki meghatározottságában is a társas világon túlmenő társadalmi és kulturális folyamatokat vizsgálunk. A kutatásaink abból indulnak ki, hogy az egyénhez is köthető motivációk, személyes érzelmi reakciók rendszerszerű társadalmi meghatározottságban keletkeznek, ebben a társadalmi térben érik el hatásukat.
Kulcsszavak: társas motivációk, nemzeti identitás, csoportközi érzelem, rendszerigazolás, kollektív bűntudat, nárcisztikus-realisztikus büszkeség, nemzeti kötődés-glorifikáció

Előadások

Hübrisz és nemzeti identitás

Kiss Paszkál - KRE BTK Pszichológiai Intézet

A pozitív önértékelés és a csoporthoz való viszony a szociális identitás elméletének egyik alapkérdése. Pozitív kimenete a csoporttársak felértékelése, az irántuk sok formában megjelenő jóindulat, támogatás. Legalább ennyire fontos negatív következménye azonban a más csoporthoz tartozók leértékelése, elutasítása. Az önértékelés szerepét azóta is számosan vizsgálták a csoportközi megkülönböztetés, saját csoporthoz való viszony alakítójaként. Ezeknek a kutatásoknak új lendületet és új értelmezési kontextust adhat, ha a csoportközi érzelmek sokszínűsége felől közelítünk a pozitív önértékelés és a csoporthoz tartozás összefüggéséhez. A pozitív énérzelmek friss kutatásainak fényében feltehetjük a kérdést, hogy a büszkeség reális és narcisztikus formái nem vezetnek-e eltérő szociális identifikációs folyamatokhoz? A saját csoport reális, aktuális teljesítményen alapuló illetve a mások leértékelése árán, minden tapasztalattól független pozitív értékelése eltérő minőséget képvisel. Ebben az olvasatban nem az erős, hanem a rigid, nem realisztikus értékelésen alapuló szociális identitás vezet a csoportközi helyzetben oly sokszor jelentkező negatív következményekhez. Ezzel párhuzamos irányba mutat a nemzeti identitáskutatásában a glorifikáció-kötődés kettőse, mely a „jó" és a „rossz" nacionalizmus talán legkevésbé ad hoc értékelésen alapuló megkülönböztetését adja, az ezen különbségek között meglévő pszichológiai folyamatokhoz talán legközelebb jutott. Saját kutatásaimban ezért egyetemista mintán a realisztikus és hübrisztikus pozitív önértékelés egyénlélektanban kialakított konstruktumát vizsgáltam, összefüggésben a nemzeti identifikációs folyamatokkal. Az előadásban ennek a kutatásnak az eredményeit mutatom be.
Kulcsszavak: szociális identitás elmélete, kollektív önértékelés, én-érzelmek nárcisztikus és reális önértékelés

A kollektív bűntudat szerepe a nemzeti történelmi traumák kollektív emlékezeti feldolgozásában

Csertő István[1,2], László János†, Ben Slugoski[2,3]
[1]MTA TTK KPI
[2]PTE BTK Pszichológiai Intézet
[3]James Cook University, Ausztrália

Kutatásunk alapkérdése az, hogy a kollektív bűntudat átélésének és tulajdonításának készsége mint mérhető egyéni jellemző milyen összefüggést mutat a magyar nemzeti történelem traumatikus eseményeiről alkotott narratív szociális reprezentációk konstrukciós jellemzőivel, amely eseményekben a magyarok az áldozat illetve az elkövető szerepét töltik be. Alapfeltevésünk az,

hogy magyar vizsgálati személyek olyan csoportjai, melyek a nemzeti identitásukkal összefüggő kollektív bűntudat elfogadásának és tulajdonításának mértékében megkülönböztethetők egymástól, a magyarság kommunikatív történelmi emlékezetében őrzött negatív eseményekről eltérő narratív reprezentációkat tartanak fenn, melyek lényeges eltérései megragadhatók a felelősség tulajdonításával összefüggésbe hozott, szövegben mérhető nyelvi markerek, így a csoportközi értékelés eltéréseiben. A csoportot terhelő felelősség elfogadása és tulajdonítása illetve ennek mértéke a traumatikus identitás-sérüléshez vezető eseménynek a csoport által fenntartott reprezentációjától függ, ahogyan azt a csoport kollektív emlékezete őrzi. Vizsgálatunkban két huszadik századi nemzeti traumát választottunk a vázolt összefüggések teszteléséhez. Konszenzust feltételezünk abban, hogy a magyarság a trianoni békében az áldozat, a magyarországi zsidó holokausztban az elkövető szerepét játszotta. Ugyanakkor az értékelés nyelvi változói egy elaborált történetben olyan reprezentációs eszközökként funkcionálnak, melyek a külső és a saját csoport felelősségét egyaránt hangsúlyozhatják akár elkövető, akár áldozat szerepben. A személyek először a Kollektív bűntudat skála (Branscombe, Slugoski és Kappen, 2004) magyar nyelvre adaptált két változatának egyikét töltötték ki: az általános („generic") változat csoportfüggetlen diszpozícióként méri a kollektív bűntudati orientációt, a magyarspecifikus változat a magyar csoportra vonatkozó beállítódást méri magyar személyek esetében. Ezt követően történeteket kértünk a személyektől a trianoni békéről vagy a holokausztról, néhány fő témakidolgozási szempont megadásával. Az eseményekről ugyanakkor kizárólag saját ismereteiknek megfelelően írtak. A kapott szövegekől a NarrCat számítógépes tartalomelemző eszközzel (László et al., 2013) nyertünk az értékelés és az ágencia nyelvi markereire vonatkozó gyakorisági adatokat. A kollektív bűntudat tulajdonítása és elfogadása szempontjából statisztikailag magas illetve alacsony értéket képviselő vizsgálati személyek csoportjai között az értékelés tekintetében olyan különbségeket kaptunk a két eseményről szóló szövegekben, melyek jól értelmezhetők a kollektív emlékezeti esemény reprezentációs módja és a kollektív bűntudati orientáció közötti összefüggés keretében. Az eredmények szerint a csoporttagságon alapuló bűntudat átélésében és tulajdonításában lényeges szerepet játszanak azok a kollektív emlékezeti folyamatok, melyek narratívumok formájában dolgozzák fel a traumatikus történelmi tapasztalatot.
Kulcsszavak: kollektív bűntudat, kollektív trauma, nemzeti identitás, narratív szociálpszichológia, csoportközi értékelés

A nemzeti identifikáció kontextusai – a külföldi tartózkodás hatása a nemzeti glorifikációra

Virágh Tamás - ELTE PPK

A nemzeti identifikáció glorifikáló oldalát vizsgálom a Magyarországon és külföldön élő magyarok viszonylatában. Az adatfelvételre az ELTE 2014-es külföldi terveket felmérő kérdőívében került sor, a vizsgálatban 763 kitöltő vett részt. Roccas és munkatársai 2006-os kutatásában a glorifikálók saját nemzetüket jobbnak ítélik meg más nemzeti csoportoknál, a csoport szabályait és törvényeit kritikátlanul elfogadják és betartják. Számukra meghatározó szerepet töltenek be a nemzeti szimbólumok, ezek megsértését támadásként értékelik. Ez negatív hatással lehet a migrációs hajlandóságra, tágabb perspektívából nézve pedig a globalizációs folyamatok és a multikulturalizmus elfogadására is. A nagyobb mintán elemzett összefüggés szerint a nemzeti glorifikáló kevésbé jellemző a külföldön élő magyar válaszadók körében, míg ugyanők erősebb kötődést mutatnak az itthoni viszonyokhoz. Az eredmények feltáró értelmezésére az önértékelést és az identitás-komplexitást is bevontam az elemzésbe.
Kulcsszavak: nemzeti identitás, glorifikáció, identitáskomplexitás, személyes önértékelés, kollektív önértékelés

Társadalmi megismerés és demokrácia

Kelemen László[1], Szabó Zsolt Péter[1], Mészáros Noémi Zsuzsanna[1], László János†, Joseph P. Forgas[2]
[1]PTE BTK Pszichológiai Intézet
[2]University of New South Wales, Ausztrália

Kutatásunkban két alkalommal, 2010 tavaszán és 2014 tavaszán gyűjtöttünk adatokat, hogy megvizsgáljuk a magyarok rendszerrel kapcsolatos attitűdjeit (N = 1000 az első adatgyűjtéskor, N = 270 a második adatgyűjtéskor). A rendszerigazolás elmélete (Jost & Banaji, 1994) szerint az emberek motiváltak arra, hogy a fennálló status quot igazolják, még akkor is, ha objektíven ennek a status quonak a vesztesei. A rendszer igazságosságába vetett hit bejósolhatóvá, kezelhetővé teszi az adott társadalmi berendezkedést. Úgy tűnik azonban, hogy a rendszerigazolás jelensége nem jelenik meg a kelet-közép-európai országokban (Dolinski, 1991; Sallay & Krotos, 2004; Wojciszke & Dowhyluk, 2006). Kutatásunk egyik erőssége, hogy a rendszerigazolás jelenségét egy reprezentatív mintán vizsgáltuk, így számos olyan csoportot is el tudtunk érni, akiket a korábbi, többnyire egyetemista mintákon végzett felmérések nem. Eredményeink szerint a vizsgálati személyek többsége nem hisz a társadalmi-politikai rendszer igazságosságában. Eredményeinket igyekeztük a nemzeti-történelmi fejlődés keretébe helyezni.
Kulcsszavak: rendszerigazolás, történelmi pálya, igazságosság

A nemi szerepek szociálpszichológiai kutatása: Sztereotípiák, identitások és a társadalmi változások

SZ13

Szervező: **Szabó Mónika** - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ
Vitavezető: **Nguyen Luu Lan Anh** - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Szimpóziumunk az ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógia Központ fiatal kutatóinak előadásaiból áll össze. A kutatások ötvözik a kvalitatív és kvantitatív metodológiát, a mélyinterjútól kezdve a tartalomelemzésen és a kérdőíves adatgyűjtésen át a kísérleti paradigmáig felvonultatva a különböző - offline és online alkalmazott - módszereket. A társadalmi nemi szerepek szociálpszichológiai kutatásának immár évtizedes hagyománya van az IPPK-n, amely a társadalmi jelenségekre vonatkozóan egyben kritikai szemléletmódot is jelent. Doktoranduszaink kutatásaiban is megjelenik ez a szempont, a feminista nőkkel kapcsolatos sztereotípiákat, a nők karrierlehetőségeinek megítélését, a hagyományos férfi nemi szerepek dinamikáját, valamint a nem és életkor alapú előítéleteket és identitást vizsgálva. Az előadások találkozási pontja tehát a társadalmi nemi szerepek konceptuális terében van, ahol is az egyes kutatások a társadalmi változás különféle feltételeit és lehetőségeit vizsgálják saját témáikon keresztül. Az első előadás egy pilot kutatást mutat be, amely a nők egyenjogúságát valló feministákkal kapcsolatos sztereotípiák és irigykedő előítéletek feltárására tesz kísérletet, magyar mintán is ellenőrizve a korábbi kutatásban kapott eredményeket. Bár a feminista nők egy markáns(an megítélt) csoportnak mondhatóak, a nők számára a karrierépítés lehetőségét általában is megnehezíti többek között a velük kapcsolatos sztereotípiák kettős természete, azaz a kompetencia és a szeretetreméltóság egymást kizárónak tűnő működésmódja. Az előrejutást egyéb tényezők is nehezítik, ilyen például a második előadásban bemutatásra kerülő “token” helyzet, amely bár pozitív példaként mutatja meg azokat a nőket, akiknek kis számban sikerült az áttörés, ám a status quo-t paradoxnak tűnő módon ez csak tovább erősíti. A hagyományos női szerepek változása manapság már széles körben tárgyalt jelenség, ugyanakkor közelről sem mondható el, hogy a férfiszerepek vonatkozásában ugyancsak intenzív változások zajlanának. A társadalmi változásokhoz viszont ezekre is szükség van, amint erre a harmadik előadás is rámutat, a hagyományos férfi identitás fenyegetettségére adott válaszreakciókat kutatva. A nemi szerepeket interszekcionálisan vizsgálja a negyedik előadás, beemelve azt az életkorral kapcsolatos sztereotípiák és identitások

jelentésterébe, ahol is az objektív életkori kategóriákon túlmutatóan a szimbolikus jelentések rétegeinek feltárására tesz kísérletet. Az öregedés fogalmát is vizsgálva mutat rá arra, hogy az életkor- és nemi alapú előítéletek dekonstrukciója egy fontos szempont lehet a társadalmi változásokban.
Kulcsszavak: társadalmi nemi szerepek, szexizmus, feminizmus, szimbolikus életkor, maszkulin identitás, társadalmi változás

Előadások

Irigykedő előítélet és a feminista nőkre vonatkozó sztereotípiák

Hevesi Judit[1], Kovács Mónika[2]
[1]ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2]ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

A feminista nőkre vonatkozó sztereotípiák ambivalensek: egyrészt kompetensként, függetlenként és intelligensként jellemzik a feminista nőket (Fiske, Cuddy, Glick és Xu, 2002), másrészt férfigyűlölő extrémistákként, valamint általában kevéssé vonzókként, mind pszichológiailag, mind a külső megjelenés tekintetében (Rudman és Fairchild, 2007). Az empirikus kutatás keretein belül egy 4 egységből álló online kérdőív kitöltésére kértük a vizsgálati személyeket. Először 8 női fotót értékeltek 12 szempont alapján (hozzáértő, versenyképes, független, szeretetre méltó, melegszívű, jó természetű, férfias, heteroszexuális, feminista, vonzó, aszexuális, a nők és férfiak közötti egyenlőséget fontosnak tartja), majd az Ambivalens Szexizmus Skála rövidített változatának kitöltését kértük a résztvevőktől. Egy a figyelem elterelését szolgáló feladat után, újra a korábban látott 8 női fotó rangsorolását kértük vonzóságuk alapján. Hipotézisünk az volt, hogy a nők kinézetének és azok melegszívűségének, kompetenciájának, illetve szexuális orientációjának megítélése között összefüggés lesz. A felsorolt tulajdonságok között szerepelt a feminista is, hogy láthassuk milyen kapcsolatban áll egy adott nő külsejének megítélése a feminista identitás feltételezésével. Azt vártuk, hogy a kevésbé vonzónak ítélt nőket majd inkább gondolják feministának, mint a vonzóakat. Eredményeink csak részben támasztották alá a korábbi kutatások eredményeit, aminek oka lehet az ingeranyag homogenitása (minden képen átlagosnál vonzóbb és kompetensként ábrázolt nő szerepelt) vagy a feminista sztereotípia kiforratlansága.
Kulcsszavak: feminista-sztereotípia, sztereotípia tartalom modell, szexizmus

Gender tokenism és rendszerigazolás

Vida Katalin[1], Kovács Mónika[2]
[1]ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2]ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Azokat a csoportokat, ill. személyeket nevezi a szakirodalom „token”-nek (Kanter, 1977), akik egy csoporton belül elenyésző, 10-15%-os kisebbségben vannak. A tokenek jelenléte annak a látszatát keltik, mintha lehetőség lenne a csoportba minden akadály nélkül bekerülni. A rendszerigazolás elmélete szerint egy-egy áttörés, pozitív példa a status quo fenntartását erősíti, mivel a kollektív cselekvés helyett az egyéni stratégiák alkalmazását serkenti. Danaher & Branscombe (2010) kutatásukban kísérlettel is igazolták, hogy a token helyzetet a nők igazságosnak ítélték és jó véleménnyel maradtak a token rendszert bevezető fiktív vállalati szervezetről, holott továbbra is kirekesztve maradtak a vezetői pozíciókból. Jelen kutatás célja a Danaher & Branscombe kísérlet megismétlése volt módosított ingeranyaggal, női mintán. A kísérletben résztvevő 85 hallgatónő négy csoportba került random besorolásra, mind a négy csoport eltérő kérdőívet kap kitöltésre. A kérdőívek látszólag a hallgatók diákszervezetekkel kapcsolatos attitűdjeit igyekeztek felmérni; kérdések vonatkoztak a diákszervezetek által ellátott feladatokra, ezen belül három speciális témakör volt kiemelve: a környezetvédelem, a lányok aránya a vezetőségben és a nyilvános költségvetés. A kérdőív leírása szerint az országos diákszervezet eb-

ben a három témában változtatna a működésmódján. A négy kísérleti feltételben a lányok arányának kérdésénél volt eltérés: (1) zárt helyzet: a szervezet nem változtat a nemi arányokon (2%), (2) token helyzet: a szervezet változtat a nemi arányokon (10%-ra növeli), (3) alternatív token helyzet: a szervezet változtat a nemi arányokon (minimum 10%-ra növeli), (4) nyílt helyzet: a szervezet változtat a nemi arányokon (minimum 50%-ra növeli). A függő változók arra vonatkoztak, hogy (1) mennyire tartják igazságosnak a helyzetet és mennyire szimpatikusnak ezek után a szervezetet (közvetett rendszerigazolás), (2) mennyire tartanák esélyesnek a saját előrejutásukat és (3) hogyan látják a lányok vezetőségi arányát a jövőben. Eredményeink szerint a hallgatók egy fiktív diákszervezet megítélésekor bármilyen kvóta bevezetését szignifikánsan igazságosabbnak tekintettek a jelenlegi 2%-os női aránynál és szimpatikusabbá vált számukra ettől az intézkedéstől a szervezet, még akkor is (10 %-os kvóta), ha ez nem jelentett érdemi változást a nők pozíciójában. Ugyanakkor nem volt szignifikáns különbség a valódi egyenlő bejutást lehetővé tevő (50%-os kvóta) és a token helyzetek megítélése között, még a saját bekerülési esélyeik előrejelzésében sem. Emellett a nők jövőbeli arányát az adott szervezetben felülbecsülték függetlenül a szervezet által alkalmazott vagy nem alkalmazott kvótáktól.
Kulcsszavak: gender, tokenizmus, rendszerigazolás

Férfi identitások reprezentációi az online közösségi térben

Szemán Dénes[1], Szabó Mónika[2]
[1]ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2]ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

A hagyományos női szerepek változásának ténye szinte evidenciának számít már a közgondolkodásban is, még ha közel sem konszenzuálisak a körülötte kialakuló vélemények. Bár a progresszív szemléletmódok jegyében megjelenő tudományos és hétköznapi diskurzusok gyakran tematizálják, hogy ezek a folyamatok számos előnnyel kecsegtetnek a férfiak számára is, mégsem mondható el, hogy széles körben elkezdődtek volna a férfi szerepek újradefiniálásának folyamatai. Sokkal inkább jellemzőnek tűnnek az olyan ellenreakciók, amelyek a férfiszerepet kritizáló feminista nézőpontok globális és megkérdőjelezhetetlen elutasítását fejezik ki, a hagyományos férfi identitás védelmében. A társadalmi nemi szerepek szociálpszichológiai kutatásaiban jelenleg még kevéssé jelenik meg ezeknek a „férfi nézőpontoknak" az identitásszempontú vizsgálata, miközben alapvetően egyetértés van abban, hogy a nemek közötti egyenlőségen alapuló társadalmi rendszerek létrejöttéhez szükséges a férfi szerepek kritikai felülvizsgálata is. Jelen kutatás szándéka ezért, hogy a különféle férfi identitás-konstrukciók tartamát és szerveződését vizsgálja, valamint ezek viszonyrendszerét a gender mainstreamingben megfogalmazott egalitáriánus üzenetek elfogadásával. A kutatás a maszkulin(itás) reprezentációkban megbújó identitásfenyegetésre adott válaszokból kiindulva, a férfi előjogok rendszerén át a férfi nemi szerepek és a férfi közösség ellentmondásain keresztül szeretne eljutni a fenyegetés dinamikájának kibontásáig. A kvalitatív tartalomelemzés módszerével dolgozó pilot kutatásban négy online közösségi teret vizsgáltunk az elmúlt egy év során keletkezett legnépszerűbb (tetszés), és legtöbb közösségi aktivitást (megosztás, komment) eredményező tartalmaik narratív elemzésével. Az elemzés fókuszát a tartalmakban megjelenő maszkulinitáshoz való viszony, az identitásfenyegetés és az arra adott válaszok adták. Eredményeink rámutatnak arra, hogy az egyenlőség elvével való azonosulás akadályát elsősorban a „hegemón férfi" ideálképe jelenti; és ehhez kapcsolódóan a férfiak alapvető félelme a nőiességtől. Az asszociációk elemzése rámutatott továbbá arra a sztereotipikus együttjárásra is, mely szerint a feminizmus eszméje alapvetően „nőies" attribútumként reprezentálódik. Ugyancsak fontos jelenség az egyenlőség fogalmának összemosása az egyformasággal, amely egyértelműen mint nem kívánatos lehetőség jelenik meg. A megkülönböztethetőség alapvető igényéből kiindulva, elfogadva az axiómát, miszerint „az a férfi, aki nem nő", az egyenlőség elve így sajátos módon az identitás fenyegetéseként tematizálódik ebben a maszkulin térben, ez pedig egyúttal a férfi (pro)feminizmus felvállalásának egyik legnagyobb akadálya lehet. Eredményeink legfontosabb tanulsága, hogy a társadalmi nemi szerepek változásáról szóló diskurzusokban a férfi identitások kutatása kulcsfon-

tosságú téma kell, hogy legyen, amennyiben érdemi változásokat szeretnénk elérni a nemek közötti egyenlőség előmozdítása terén.
Kulcsszavak: maszkulin reprezentációk, identitásfenyegetés, feminizmus, szexizmus

Az életkor mint világnézet

Einspach-Tisza Katalin[1], Szabó Mónika[2]
[1]ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2]ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

A kutatások szerint szignifikánsan a 40 év fölötti nők mutatják a legtöbb szorongásos tünetet a populáció többi részéhez képest (Kovács, Jakab, Kopp, 2011), miközben szerepeik is egyre fogynak, és a társadalom felkészületlen a jelenség kezelésére. Idősnek lenni marginalizáció, idősödő nőnek lenni pedig duplán az, az intézményesült előítéletek következményeként stigmával jár. A kutatások rámutattak arra is, hogy az „életkor" alapvetően társadalmi konstrukció, amely a biológiailag és kronológiailag meghatározott jellemzőkön túl, számos egyéb tényező (például a nem, státus, etnicitás, egészségi állapot vagy a szubjektív jóllét) összjátékaként reprezentálódik, gyakran mint egy gigantikus, önjáró és fenyegető konstrukció. A kutatás célja az életkor objektív kategóriáján túlmutató „szimbolikus életkor" – szakirodalmi kontextusban újszerűnek mondható - konstruktumának feltárása, azaz annak vizsgálata, hogy az objektív kronológia tényeivel összefüggésben, vagy azoktól akár függetlenül is, hogyan jelennek meg és szerveződnek a különféle társadalmi konstrukciók az életkori szerepek tekintetében. További cél annak vizsgálata, hogy az „ageism" nevet viselő kollektív nézetrendszer - vagyis az életkor-alapú előítéleten és diszkrimináción alapuló pánkulturális jelenség - a szexizmussal közösen mennyiben eltérő öregedést tesz lehetővé a nők, illetve a férfiak számára. Harmadsorban szeretnénk feltárni azt is, hogy milyen öregségről alkotott mentális reprezentációval rendelkeznek az egyének maguk, és melyek azok a tényezők, amelyek védettséget nyújthatnak a társadalmi előítéletek internalizálása miatt sérülő szelf számára. Elővizsgálatokat követően félig strukturált mélyinterjúkat készítettünk tíz interjúalannyal (5 férfi és 5 nő), majd tematikus kódolással elemeztük azokat. Az asszociációk elemzése azzal a látszólagos paradoxonnal szembesített, hogy míg az öregedést és az öregséget magát a résztvevők szignifikáns többsége egyértelműen negatív jelenségként értékeli, addig a saját személyes öregedésével megbékélést mutat. Ez arra utalhat, hogy bár a kultúránkban érvényben lévő sztereotípiák internalizálódnak és azonnal elérhető módon meg is jelennek az asszociációs szinten, közben oly mértékű csapást mérnek a szelfre, hogy az egyénnek megküzdési stratégiákat kell alkalmaznia annak védelme érdekében. A két leggyakoribb stratégia az életkor távolítása, illetve a saját korosztálytól való távolságtartás (Weiss, Lang, 2011). Eredményeink rámutatnak arra is, hogy a társadalmi viszonyok a nők számára teszik különösen „elfogadhatatlanná" az öregedést. Ez nem csupán a külső változásával függ össze, hanem azzal a kérdéssel is, hogy mi várhat az öregedéssel egy nőre a tradicionális családmodellben, azaz függő helyzetben, „főszerepe" kiürülésekor. Vizsgálatunk is alátámasztja azt a következtetést, mely szerint nem az életkor, hanem az életkor-alapú és szexista előítéletek elutasítása és dekonstrukciója lehet erre a problémára az alternatív, élhetőbb válasz. (Gullette, 2011)
Kulcsszavak: szimbolikus életkor, ageism, szexizmus, stigma, öregedés

A patológiás nárcizmus mérése, személyiség-korrelátumai és összefüggése a szexuális működéssel

SZ14

Szervező: **Hevesi Krisztina** - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK

A pszichológia a nárcizmusnak két fajtáját különbözteti meg, az egészséges és a patológiás formát. Egyes kutatók ezt egy folyamatos kontinuum mentén helyezik el, amelynek két végpontját az egészséges működés és a patológiás zavar alkotják (pl. Cooper, 2005), míg mások a személyiség két élesen elkülönülő dimenziójaként kezelik (pl. Pincus, 2009). A szimpózium a

patológiás nárcizmust, s annak kihatásait, összefüggéseit vizsgálja a személyiség és a személy viselkedésének különböző aspektusaira – kiemelten a szexuális életre. A modern pszichológiai értelemben vett nárcizmusfogalom az 1970-es évek óta van jelen, s elsősorban a szelfpszichológia képviselői, Kohut (1971/2001) és Kernberg (1975) új elméleti keretbe helyezése révén került előtérbe. Kohut (1966) a nárcisztikus személyeket grandiozitással, túlzott becsvággyal és exhibicionizmussal jellemezi, és önértékelési zavarukat hangsúlyozza (1971). Hasonlóképp, Kernberg (1998) szerint a nárcizmus főbb manifesztumai a felsőbbrendűség érzése, a grandiozitás, az egocentrizmus, az exhibicionizmus, az irigység, az önzés és a hangulati labilitás.A Patológiás Nárcizmus Leltár (PNI, Patological Narcissism Inventory; Pincus és mtsai, 2009) épp e két fő vonás mentén méri a nárcizmust – így a grandiozitás és a vulnerabilitás (törékeny énkép) képezik a két fő faktort. A szimpózium a patológiás nárcizmust középpontba helyezve nézi más pszichológiai mérőeszközökkel (Hatvan Másodperces Rajzteszt, Zuckerman-Kuhlman-Aluja Személyiség-kérdőív) való kapcsolatát, valamint összefüggéseit a szexuális élet normál (szexuális funkcionálás) és patológiás (szexuális addikció és kompulzív viselkedés) formáival.

Kulcsszavak: patológiás nárcizmus, Hatvan Másodperces Rajzteszt, Zuckerman-Kuhlman-Aluja Személyiség-kérdőív, egészséges szexuális funkcionálás, szexuális diszfunkciók, szexuális addikció, kompulzív szexuális viselkedés

Előadások

A Patológiás Nárcizmus az Alternatív Ötfaktoros Modell Tükrében

Takács Marcell[4], Kövi Zsuzsanna[2], Hevesi Krisztina[3], Jaksic Nenad[1], Rózsa Sándor[3], Halmi Zsófia[2]

[1]Pszichiátriai Osztály, Zágrábi Egyetemi Kórház, Zágráb, Horvátország

[2]Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológia Intézet, Budapest

[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK ESI, Budapest

[4]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A patológiás nárcizmus és annak két dimenziója, a grandiozitás és a sérülékenység az utóbbi években sok tudományos vita tárgyává vált. Kutatások e két dimenzió korrelációját támasztották alá, jóllehet a klinikai vonatkozásban elkülönítik a nárcizmus grandiózus és sérülékeny formáját. Jelen kutatás célja az volt, hogy Zuckerman alternatív ötfaktorú személyiségmodellét felhasználva feltárjuk a nárcisztikus grandiozitásnak és sebezhetőségnek a személyiségdimenziókban megnyilvánuló korrelátumait és azok esetleges különbségeit. Vizsgálatunkhoz egy 428 magyar végzős hallgatóból álló mintát használtunk. A vizsgálati személyek a Patológiás Nárcizmus Leltárt (PNI), valamint a Zuckerman-Kuhlman-Aluja Személyiség-kérdőívet (Aluja et al, 2010) töltötték ki. Eredményeink azt mutatják, hogy az agresszió faktor szignifikáns pozitív irányú kapcsolatban van a patológiás nárcizmussal (r=0.097; p=0.049), valamint a sérülékenységgel (r=0.103; p=0.036). Emellett pozitív kapcsolat pozitív irányú kapcsolatot mutat a neuroticizmus faktor a patológiás nárcizmus összpontszámmal (r=0.198; p=0.000), és a sérülékenységgel (r=0.201; p=0.000). Regressziós eredményeink emellett azt is mutatják, hogy a grandiozitás pontszámát egyetlen személyiségdimenzió sem jelzi előre szignifikánsan, a sérülékenység pontszámot azonban az extraverzió és a neuroticizmus együttesen 20,2%-os megmagyarázott varianciával jelzik előre.

Kulcsszavak: Patológiai nárcizmus, Grandiozitás, Sérülékenység, Zuckerman-Kuhlman-Aluja Személyiségteszt

Patológiás nárcizmus mutatói a Hatvan Másodperces Rajztesztben

Kása Dorottya[2], Kuczogi Gábor[2], Lovas Éva[2], Kövi Zsuzsanna[2], Rózsa Sándor[3], Nenad Jaksic[1], Mirnics Zsuzsanna[2], Vass Zoltán[2]

[1]Pszichiátriai Osztály, Zágrábi Egyetemi Kórház, Zágráb, Horvátország
[2]Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológia Intézet, Budapest
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK ESI, Budapest

A tanulmány átfogó célja, hogy a Hatvan Másodperces Rajzteszt (Sixty Second Drawing Test, SSDT) használhatóságát vizsgálja a patológiás nárcizmus előrejelzésében. A mintát az Eötvös Loránd Tudományegyetem hallgatói, 89 nő és 19 férfi alkotta, az átlagéletkor 21, 79 (szórás 4,48) volt. A lépésenkénti (stepwise) regresszióban a grandiozitás és a vulnerabilitás varianciájának nagyjából egyharmada magyarázható a Hatvan Másodperces Rajzteszt alapján. A vulnerabilitás esetében szignifikáns mutatók: az önmaga nagy és magas ábrázolása a párjához képest, az önmaga magasra helyezése konfliktushelyzetben, a nagy probléma kör rajzolása és az önmaga alacsony helyzetbe rajzolása a pénzhez való viszonyban. A grandiozitás esetében szignifikáns mutatók: a szex kör jobb oldali elhelyezése, az önmaga nagyra rajzolása a párjához képest, az önmaga kicsire rajzolása az anyához képest és kevés távolság az apától. Ezek az eredmények arra utalnak, hogy a Hatvan Másodperces Rajzteszt hasznos lehet a patológiai nárcizmus jeleinek mérésében, ehhez azonban további, klinikai mintán végzett kutatások szükségesek még.
Kulcsszavak: patológiás nárcizmus, grandiozitás, vulnerabilitás, Hatvan Másodperces Rajzteszt

Patológiás nárcizmus és szexuális funkciók kapcsolata

Hevesi Krisztina[1], Kövi Zsuzsanna[2], Rózsa Sándor[1], Pozsár Blanka[3]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK ESI
[2]Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológia Intézet
[3]ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A patológiás nárcizmusnak a szexuális életre számos összefüggését feltárták már, így például férfiak esetében a szexuális erőszakra való hajlamot (pl. Baumeister, Catanese és Wallace, 2002; Zeigler-Hill, Enjaian és Essa, 2013), a hosszú távú, elkötelezett kapcsolatok iránti kisebb preferenciát, míg az alkalmi kapcsolatok és a szex-barátságok fenntartásának nagyobb igényét (pl. Jonason, Luevano, és Adams, 2012). A Patológiás Nárcizmus Leltár (PNI, Patological Narcissism Inventory; Pincus és mtsai, 2009) a nárcizmust két fő vonás mentén méri. A grandiozitás a patológiás nárcizmusnak a leginkább érzékelhető, egyben a nárcisztikus személyiséggel leggyakrabban azonosított formája, amely egy maladaptív énnövelő-énfelnagyító stratégia alkalmazását jelenti (pl. túlzóan pozitív énkép fenntartása). A sérülékeny nárcizmus ezzel szemben az élet számos területén rossz alkalmazkodással és diszregulációval társul, beleértve a szelf mentális reprezentációját (pl. negatív énkép), az érzelmi életet (pl. negatív érzelmek megélése, úgymint harag, szégyen és diszfória) és a személyközi kapcsolatok szintjét, a társas funkcionálást (pl. interperszonális szenzitivitás, túlérzékenység) (Pincus és Lukowitsky, 2010). E két faktor relevanciáját a szexuális élet terén elemzi a vizsgálat a szexuális funkcionálás (FSFI, Női Szexuális Funkció Index, Rosen és mtsai, 2000; IIEF, Nemzetközi Férfi Szexuális Funkció Index, Rosen és mtsai, 1997), valamint a szexuális együttlét érzelmi, fiziológiai és motivációs aspektusainak (SADI, Szexuális Izgalom és Vágy Leltár, Toledo és Pfaus, 2006) vonatkozásában. A tesztbattéria felvétele 551 fővel (440 nő és 111 férfi) történt. Az eredmények szerint a patológiás nárcizmus negatívan jár együtt a női, és pozitívan a férfi szexuális funkciókkal. A nőknél a sérülékenység, a férfiak esetében a grandiozitás skálája mutat szignifikáns összefüggést a szexuális funkciókkal.
Kulcsszavak: patológiás nárcizmus, szexuális funkciók, diszfunkcionális szexuális működés

A szexuális szenzoros élménykeresés, a szexuális kompulzivitás és a pornófogyasztás összefüggései a nárcizmus két dimenziójával

Csonka Balázs[1], Kövi Zsuzsanna[2], Hevesi Krisztina[3]
[1]Debreceni Egyetem, Human Tudományok doktori iskola, Pszichológiai program
[2]Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológia Intézet, Budapest
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK ESI, Budapest

A pornográf tartalmak használatával foglalkozó nemzetközi szakirodalomban egyre növekvő figyelem irányul a fogyasztó személyiségére. A vonatkozó kutatások rendszerint olyan személyiségdimenziók feltárására irányulnak, amelyek meghatározóak lehetnek a pornóhasználat módját tekintve, illetve közvetítő szerepet játszhatnak a feltételezett káros hatások kialakulásában. Vizsgálatunkban a nárcizmus két dimenziója, a grandiozitást, illetve a sérülékenységet vizsgáltuk a fenti összefüggésekben. Eredményeink további terápiás indikációként szolgálhatnak a szexuálpszichológiai gyakorlatban. Jelen vizsgálatunkban 18 és 25 év közötti fiatal felnőttek (N=549) töltöttek ki papír-ceruza teszteket. A tesztbattéria a pornófogyasztás tekintetében annak gyakoriságát és rendszerességét nézte. A szexuális szenzoros élménykeresés, illetve a szexuális kompulzivitás mérése Kalichman és munkatársai által kidolgozott mérőeszközök (SSSS, 1994; SCS, 1994) magyar változatainak segítségével történt. Az eredmények azt mutatják, hogy a nárcizmus mindkét dimenziója összefügg a szexuális szenzoros élménykereséssel. A szexuális kompulzivitással, a pornóhasználat gyakoriságával, illetve rendszerességével a nők körében mindkét dimenzió tekintében; férfiak esetében csak a sérülékenység dimenzió vonatkozásában találtunk szignifikáns összefüggést.
Kulcsszavak: nárcizmus, szexuális szenzoros élménykeresés, szexuális kompulzivitás, pornófogyasztás

A személyiség sötét oldala (Dark Triad)

SZ15

Szervező: **Birkás Béla** - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

A „Sötét Triád" elnevezésű személyiségkonstruktum három, egymással nagy átfedést mutató karakter, a szubklinikus nárcizmus, a machiavellizmus és a szubklinikus pszichopátia összefoglaló elnevezése. Mindhárom képviselői között nagyobbrészt férfiak találhatóak és központi jellemzőik közé tartozik, hogy önös érdekek vezérlik őket, interperszonális kapcsolataikban emocionális hidegség és felszínesség jellemzi őket, valamint az empátia hiánya és mások kihasználására, manipulációjára törekvő viselkedési stratégiák követése. Evolúciós értelemben a Sötét Triád egy alternatív, elsősorban férfiak esetében adaptív viselkedési stratégia, melynek lényegi eleme a rövid távú, elköteleződéstől mentes kapcsolatok kialakítása és azok saját célok elérése érdekében történő kihasználása. A szimpóziumban bemutatásra kerülő kutatások a Sötét Triád személyek eddig még nem, vagy csupán kevéssé vizsgált viselkedéses jegyeit igyekeznek feltárni. Mind a négy előadás jól illeszkedik a Sötét Triáddal kapcsolatos legújabb kutatások egyre növekvő folyamába, és igazán újszerű megközelítéseket alkalmazva gazdagítják a jelenségkörről felhalmozott tudásunkat. Az online játékok sajátos világában megjelenő interperszonális képességek például olyan terület, melyet csak nemrégiben fedezett fel megának a személyiségpszichológia, éppen azért, a Sötét Háromas, a Big Five és az online játékosok értékelésének vizsgálata igazi kuriózumnak számít. A második témakör egy egészen konkrét kapcsolatra, az intim kapcsolatokra vonatkozó vizsgálatot ölel fel. A Sötét Triádra jellemző az érzelmi távolságtartás és felszínes kapcsolat kialakítása, így feltehetően, az ilyen személyek eltérő preferenciákat mutatnak a párválasztás során. Ináncsi és Láng kutatása éppen ennek egy új aspektusát domborítja ki, az ideálok, az intim vagy romantikus kapcsolat kialakítása során fellépő elvárások vizsgálatával. A harmadik előadásban szereplő vizsgálat a pszichológiában már jól ismert összefüggést, a személyiség és a stresszel való megküzdés közötti egyértelmű kapcsolatot értelmezi újra. Mivel a Sötét Triád szubklinikus személyiségtípusokról referál, érdekes eredményekkel kecsegtet, ha megnézzük, vajon azok, akik igyekeznek érzelmileg nem bevonódni mindennapi

kapcsolataikba, miként reagálnak a stresszt indukáló helyzetekben. Negyedik előadásunkban egy metaelemzés bemutatására kerül sor, amely a korábban már említett nemi különbséget vizsgálja a machiavellizmus viszonylatában. Az elemzés eredményei rámutatnak, hogy a machiavellizmus esetében leginkább a személyiség jellemzőiből fakadó következmények mentén található különbség a nemek között, mely újabb irányt szabhat a soron következő kutatások számára.
Kulcsszavak: Sötét Triád, Machiavellizmus, személyiség sötét oldala

Előadások

Szerepjátékosok és karaktereik Sötét oldala

Pátkai Gabriella, Damsa Andrei, Bereczkei Tamás
PTE Pszichológia Intézet

Az olyan Masszívan Többszereplős Online Szerepjátékokban, mint amilyen a World of Warcraft is, a legfőbb cél a minél magasabb szintek elérése az általunk létrehozott és alteregónkként szolgáló karakterrel, méghozzá kereskedelem, portyázás, különféle szörnyetegek vagy épp egymás megtámadása által, melyet megtehetünk egyedül vagy akár csoportosan is. Mégis, a játékosokat a korábbi vizsgálatok a mai napig magányosnak és introvertáltnak írják le, holott egy ilyen virtuális világban az emberek valódi kapcsolatokat alakíthatnak ki. Saját kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy a szerepjátékosok másként viselkednek-e a játékban, mint a valódi életükben, illetve más személyiségjellemzőket hordoznak-e a karaktereik, mint ők maguk. Ehhez a világ minden táján élő World of Warcraft játékosokat kerestünk meg, és egy kérdőívcsomagot töltettünk ki velük, melyben többek közt meg kellett ítélniük népszerűségüket, hírnevüket, barátaik számát a valódi életben és a játékban, továbbá a játékhoz vezető motivációjukkal kapcsolatos kérdéseket válaszoltak meg. A résztvevők emellett kitöltöttek egy rövid Sötét Hármas és egy Big Five kérdőívet egyszer saját maguk, egyszer pedig a játékban használt fő karakterük szemszögéből. Az így elért pontszámok közt szignifikáns különbséget találtunk. Ezek szerint a játékosok saját karakterüket sokkal extrovertáltabbnak és lelkiismeretesebbnek írnák le, viszont önmaguknál kevésbé nyitottnak, neurotikusnak és kellemesnek. A kitalált karakterek magasabb pontokat értek el továbbá nárcizmus és pszichopátia terén, de nem a machiavellizmusban vagy összességében a sötét hármasban. A játékosok továbbá úgy vélték, népszerűbbek, jobb a hírnevük és több barátjuk van a valós életükben, mint a karaktereiknek a játékban. Összességében tehát a World of Warcraft játékosok elhatárolják magukat a játékban használt karaktereiktől, másféle személyiségük és értékrendjük van. Az pedig, hogy valaki megrögzött játékos, még nem vezet egyértelműen kevesebb szociális kapcsolathoz vagy alacsonyabb státuszhoz.
Kulcsszavak: Sötét Triád, online szerepjáték, Big Five, online karakter

A szerelem sötét árnyalata - Machiavellizmus és romantikus ideálok

Ináncsi Tamás[1], Láng András[2]
[1]PTE Pszichológia Doktori Iskola
[2]PTE Pszichológia Intézet

A machiavellizmus egy olyan személyiségvonás, mely a másokkal szembeni manipulatív és kihasználó attitűdökkel, az empátia hiányával és az emberi természet cinikus szemléletével jellemezhető. A machiavellizmust önmagában vagy a Sötét Triád részeként több tanulmány vizsgálta már a romantikus kapcsolatok kontextusában. A korábbi kutatások feltárták, hogy a machiavellista személyek a rövid távú, érzelmileg el nem kötelezett, pragmatikus kapcsolatokat preferálják; kötődésük elkerülő vagy félelemteli jegyeket mutat. A fenti eredmények tükrében a machiavellizmus és a romantikus ideálok közötti összefüggést vizsgáltuk kérdőíves eljárással. Várakozásaink szerint a machiavellista személyek a vonzerőt és a státuszt inkább, a megbízhatóságot kevésbé tartják fontosnak kapcsolataikban. Az ideális partnerben a machiavellista sze-

mélyek számára kevésbé fontos a barátságosság, az érzelmi stabilitás, ill. a lelkiismeretesség. Vizsgálatunkban 143 egyetemi hallgató (92 nő) vett részt. Átlagos életkoruk 19.83 év volt (szórás=1.51 év). A Machiavellizmust a Mach-IV skálával, a romantikus ideálokat az Ideális Standardok és a NEO-FFI-IDEAL kérdőívekkel mértük. Eredményeink szerint a Machiavellizmus negatívan korrelált az ideálisnak tartott partner melegszívűségével-megbízhatóságával, extravertáltságával, nyitottságával és barátságosságával, ill. az ideális kapcsolat intimitásával-lojalitásával. Ugyanakkor a Machiavellizmus pozitív korrelációt mutatott az ideális partner státuszával-erőforrásaival. További elemzésünkben egy feltáró faktoranalízissel kimutatta, hogy az ideális partner jellemvonásai három komponensbe rendeződtek. A kitöltők machiavellizmus-értéke pozitívan súlyozódott a „Nagymenőnek" elnevezett faktoron, míg negatívan a „Nagy Őnek" elnevezetten. Eredményeink megtárgyalásában az Ideális Standardok Modelljére és a személyiség Nagy Ötök modelljére alapozunk.

Kulcsszavak: Machiavellizmus; romantikus ideálok; Ideális Standardok Modellje; személyiség Nagy Ötök modellje

A Sötét Triád személyiségjegyek egyedi coping jellemzői

Birkás Béla, Csathó Árpád, Gács Boróka
PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

A Sötét Triád átmenetet képez a patológiás személyiségszerveződés, és a BigFive koncepció által képviselt személyiségkép között. Képviselőire jellemző, hogy számos szociálisan-averzív, ellenséges viselkedési attitűd ellenére sok esetben sikeresek interperszonális kapcsolataikban. Ez a kettősség igen érdekessé teszi a személyiséggel összefüggő jelenségek vizsgálata számára, mint a megküzdés. A személyiség és a preferált coping-stratégiák közötti összefüggés már régóta ismert a személyiségpszichológia számára. Mivel a Sötét Triád tagjai sajátos személyiség-szerveződést mutatnak, érdekes lehet megvizsgálni, hogy milyen összefüggés mutatkozik a Sötét Triád és a coping-preferenciák között. Vizsgálatunkban 200 egyetemista személy (82 férfi) vett részt, átlagosan 26.4 évesek (18 és 38 év közöttiek, szórás = 5.78). A résztvevők kitöltötték a rövid Dark Triad kérdőívet (SD3), valamint két copingal kapcsolatos tesztet: Coping Inventory for Stressful Situations-t (CISS) és a Ways of Coping Questionnaire-t (WCQ). Eredményeink sok szempontból összecsengenek a Sötét Triád korábbi vizsgálataival, miszerint a machiavellizmus és pszichopátia nagyon hasonló reakciómódokat mutat, ellentétben a nárcizmussal, mely sokkal jobban elkülönül a másik kettőtől. Sem a machiavellizmus, sem a pszichopátia nem mutatott szignifikáns kapcsolatot a problémafókuszú megküzdési módokkal, míg a nárcizmus igen. Az érzelemközpontú megküzdések esetében a pszichopátia - összhangban korábbi vizsgálatokkal - az emoció kiürítés reakcióval mutatott pozitív kapcsolatot, míg a machiavellizmus leginkább a saját érzelmek pozitív re-interpretációjával korrelált. Az elkerüléssel kapcsolatos coping esetében csupán a nárcizmussal kapcsolatban sikerült negatív irányú összefüggést kimutatni.

Kulcsszavak: Sötét Triád, coping, problémafókuszú megküzdés, érzelemközpontú megküzdés

Machiavellista férfiak és nők: hasonló attitűdök; eltérő háttér és eltérő következmények

Czibor Andrea[1], Szijjártó Linda[2], Paál Tünde[1], Szabó Zsolt Péter[1]
[1]PTE Pszichológia Intézet
[2]PTE Szociális Munka és Szociálpolitika Tanszék

A machiavellizmus mint személyiségjellemző, viselkedési stratégia és gondolkodásmód számos vizsgálat tapasztalatai szerint segíti sikerre az e vonás magas értékeivel jellemezhető egyéneket (ún. Magas Machokat). Pénzért folyó kísérleti játékok, munkahelyi sikerességgel összefüggő elemzések és szimulált interakciós helyzetek tapasztalatai egyaránt arra utalnak, hogy a machiavellista viselkedési stratégia, amelynek központi eleme a más emberek eszközként való felhasználása a saját célok érdekében, versenyelőnyhöz juttatja a Magas Machokat, legalábbis

rövid távon. Nem teljesen világos azonban, hogy pontosan milyen egyéb személyiségjellemzők, társas készségek, stratégiák állhatnak a machiavellista személyek sikere mögött, az erre vonatkozó vizsgálati eredmények ugyanis több ponton ellentmondásosak. Elképzelésünk szerint a machiavellizmussal összefüggő egyéb pszichológiai jegyek és stratégiák kapcsolatában mutatkozó ellentmondásokat részben magyarázhatja az a jelenség, hogy a machiavellista nézetekkel való egyetértés hátterében nőknél és férfiaknál más-más személyiségjellemzők illetve képességek állnak, illetve, hogy a két nemnél a machiavellizmus viselkedéses megjelenésében illetve objektív sikerességében is eltéréseket találunk. Elemzéseink e nemi különbségek feltárását célozzák. Korábbi vizsgálati eredményeink nemi bontásban történő újraelemzésével arra a kérdésre szerettünk volna választ kapni, hogy a férfiak és a nők esetében a machiavelliánus attitűd (Machiavellizmus pontszám) eltérő személyiségjellemzőkkel, társas kogníciós eszköztárral, viselkedési stratégiákkal illetve sikerességgel mutat-e kapcsolatot. A Magas Mach női illetve férfi személyiségprofil kialakításánál két Big Five alapú mérőeszköz (BFI, Hexaco), illetve Cloninger Temperamentum- és karakterjellemzőket vizsgáló kérdőívével kapcsolatos eredményeket vizsgáltuk meg. A szociális kogníció tekintetében megmutatkozó eltéréseket érzelmi intelligenciát és elmeteóriát mérő eszközökkel vizsgáltuk. A viselkedési stratégiákat kísérleti játékok tükrében figyeltük meg. Az objektív sikerességi mutatókat pedig e kísérleti játékok eredményei, illetve a munkahelyi sikeresség jelzőszámai szolgáltatták. Eredményeink azt mutatják, bár a nők és a férfiak nem térnek el markánsan Machiavellizmus-pontszámuk tekintetében, mind a machiavellizmus pszichológiai háttérdimenzióiban (pl.: szorongás, újdonságkeresés, ártalomkerülés) mind annak viselkedéses megjelenésében és objektív sikerességében találunk nemi különbségeket. Úgy tűnik, a machiavellista nézetekkel való egyetértés a férfiaknál inkább jár objektív előnyökkel, mint a nőknél. A kapott összefüggéseket evolúciós pszichológiai és társas-szerepelméleti modellben elemezzük.

Kulcsszavak: Machiavellizmus, nemi különbségek, Big Five, Temperamentum és karakter

Alkotás, műbefogadás és személyiségfejlődés. A kreativitás és az érzelmek szerepe a pszichológusi munka különféle dimenzióiban

SZ16

Szervező: **Kőváry Zoltán** - SZTE Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Csabai Márta** - SZTE Pszichológiai Intézet

A szimpózium a Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézetében tavaly megalapított "Kreativitás és Alkalmazott Művészetpszichológia Kutatócsoport" munkájának eredményeit hivatott bemutatni. A szimpózium szervezője által kezdeményezett kutatócsoport célja, hogy egybefogja, koordinálja azokat a szerteágazó kutatásokat, oktatói és segítő tevékenységeket, amely az Intézet munkatársai folytatnak a témában. E tevékenység kiterjed a kognitív és emocionális kreativitás kutatására, a művészi alkotófolyamat és a befogadás vizsgálatára, valamint a művészi produktumok oktatási és terápiás közegben való felhasználásának lehetőségeire, azok hatásának feltárására. A kutatócsoport interdiszciplináris, igyekszik átfogni a kutatási lehetőségeket a képalkotó eljárásoktól a kísérleti és korrelációs módszereken át egészen az élményalapú fenomenológiai és idiografikus-perszonológiai megközelítésekig. Jelen szimpózium elsősorban a kreativitás és a befogadás érzelmekre és a személyiségfejlődésre gyakorolt hatásait állítja középpontba. Az első előadás a zenei élmény pszichológiai jelentését igyekszik feltárni a dinamikus pszichológia és a pszichobiográfiai módszer alkalmazásával azáltal, hogy zene által inspirált nem zenei alkotó személyeket tesz vizsgálat tárgyává. A második előadás tárgya egy a pszichológushallgatók szakmai személyiségfejlesztését célzó módszert mutat be, amely novellák csoportos feldolgozása nyomán fejleszti az empátiás készséget. A harmadik előadás az Intézetünk által adaptált "Érzelmi Kreativitás Index" (ECI) felhasználását mutatja be empirikus befogadásvizsgálatban, míg a negyedik a vizuális művészetterápia alkalmazását demonstrálja egy eset részletein keresztül.

Kulcsszavak: érzelmi kreativitás, empátia, műbefogadás, pszichobiográfia, művészetterápia

Előadások

Zenei élmény, érzelmek és a szelf fejlődése

Kőváry Zoltán - SZTE Pszichológiai Intézet

A zene elementáris lélektani hatását mindenki jól ismeri saját élményein keresztül, ám annak tudományos pszichológiai megragadása – kiváltképp, ha elemzéseinket nem akarjuk például a népszerű idegtudományi koncepciókon keresztül megragadható szűk dimenzióra redukálni - nagy nehézségekbe ütközik. A zenei élmény mibenlétének, a tudatra és a személyiségre gyakorolt hatásának értelmezése nem nélkülözheti a fenomenológiai alapú, „első személyű" megközelítésmódok alkalmazását. A személyes beszámolók és az élettörténet nyomán feltárulhat, hogy a zenében való „elmerülés" hosszabb távon hogyan járulhat hozzá az affektusok integrációjához és e nyomán a szelf fejlődéséhez. Az affektus-integráció képezi ugyanis Robert Stolorow amerikai pszichoanalitikus szerint a szelf-kohézió kialakulásának alapját, amiben kiemelkedő szerepe van a Heinz Kohut által leírt szelftárgy-funkcióknak (tükrözés, idealizálás). Úgy tűnik, hogy a zene – sajátos adottságainál fogva, a preverbális tartományt megszólítva – minden más esztétikai élménynél intenzívebben és hatásosabban képes betölteni a szelférzeteket konstituáló szelftárgy szerepét. A Stolorow és munkatársai által alkalmazott „fenomenológiai kontextualizmus" és a modern pszichobiográfia lehetőséget ad arra, hogy tanulmányozzuk, miként bontakoztak ki komplett intellektuális életművek a „zene szellemének" hatására; ilyen volt például a filozófus Friedrich Nietzsche vagy az író-pszichiáter Csáth Géza munkássága.
Kulcsszavak: zenei élmény, affekus-integráció, szelf-kohézió, pszichobiográfia

Empátiagyakorlat novellák segítségével pszichológus hallgatóknak

Pintér Judit Nóra - SZTE Pszichológiai Intézet

Számos olyan terápiás, készségfejlesztő vagy pályaszocializációs módszer létezik, amely narratívákat használ, legyenek azok irodalmi alkotások, a biblia vagy esettanulmányok történetei. Segítségükkel szakemberek illetve a hallgatók képesek lehetnek problémák, lélektani helyzetek jobb megértésére. A William Tucker, amerikai pszichoterapeuta pszichiáter által kidolgozott módszer novellák segítségével célozza meg az empátia fejlesztését. Egy-egy novella történetei kritikus élethelyzeteket, kapcsolatokat, változást, vagy éppen a változásra való képtelenséget bemutató sűrített, komplett világokat tárnak elénk. A Tucker-féle módszer arra helyezi a hangsúlyt, hogy egy-egy novella protagonistáinál a változást, a változás lehetőségét keressük, mint ahogyan azt egy pszichoterápiában vagy a tanácsadás folyamán tennénk. A módszer többek között az erikson-i életszakasz-konfliktus párokat használja a novellák pszichológiai fókuszú elemzésének tág keretéül. Előadásomban beszámolok azokról a tapasztalatokról, amelyeket a módszer hazai kipróbálása során, MA-s pszichológus hallgatókkal szereztem.
Kulcsszavak: pszichológusképzés, empátiafejlesztés, novella, Erik Erikson, változás

Történet születik - Vizuális pszichoterápiás esetismertetés

Sarungi Emőke - SZTE Pszichológiai Intézet

A művészeti pszichoterápiák, mint a vizuális pszichoterápia módszere az alkotás gyógyító élménye mellett a mélylélektani folyamatok feltárásával és a pszichoterápiás kapcsolattal egyaránt kiemelten foglalkozik. A kliens és a terapeuta áttételi - viszontáttételi folyamata az ülés során megalkotott tárgy terápiás kapcsolatba való belépése mentén módosul, egy triádot alkotva. A terápiás folyamatban a megszülető alkotások akár a terápiás kapcsolat helyét is megmutathatják a kliens életében – ahogy ez az eset kapcsán is megtörtént. Az ismertetett vizuális pszichoterápiás folyamat során a kislány érzelmi regressziója nemcsak az ülések alatti viselkedésében, hanem rajzaiban is erőteljesen megjelent. Képi világában és eszközválasztásában tükröződik nemcsak a regresszív folyamatból való kimozdulása, hanem saját történetének megszületése is az egyik lezáró alkotásban. Egy történet mindarról, ami lezajlott körülötte és benne, egy történet, amely összefoglalja aktuális érzelmi szélsőségeit és a kibontakozó kamaszkor lehetőségeit is.

Kulcsszavak: Művészeti pszichoterápia, terápiás kapcsolat, regresszív folyamatok, kamaszkor

Az érzelmi kreativitás szerepe a művészetbefogadásban

Papp-Zipernovszky Orsolya[1], Bálint Katalin[2], Fecskó Edina[3], Fazekas Balázs[4], Tóth Zsófia[5]
[1]SZTE Pszichológiai Intézet, Kreativitás és Alkalmazott Művészetpszichológia Kutatócsoport
[2]Augsburgi Egyetem, Média, Tudás és Kommunikáció Tanszék, Recepció és Hatás Kutatócsoport
[3]AVKF Neveléstudományi és Pszichológiai Tanszék
[4]Csibész Családvédelmi Központ
[5]Létra, Komplex művészeti és közösségi központ

Sok művészetpszichológus egyetért abban, hogy nem csak az alkotás, de a műalkotások befogadása is kreatív folyamat. A befogadás során a kreativitás (vagy fantázia) a narratíva által bemutatott fiktív világ elképzelésében, egyéni felépítésében és a cselekmény érzelmi átélésében kap szerepet. A befogadói személyiségjegyeket vizsgáló korábbi kutatásokban visszatérő eredmény az Érzelmi stabilitás vonás (BIG5) kapcsolata a műalkotásra adott reakciókkal, a kapcsolat iránya azonban máig vitatott. Jelen kutatásban azt vizsgáltuk, hogy a befogadó érzelmi kreativitása hogyan függ össze a narratívába való kognitív és érzelmi bevonódás élményével. A választott filmes alkotások mindkét vizsgálatban többszereplősek, komplex érzelmeket mutatnak be, és elsősorban nem verbalitásra épülnek. Az első vizsgálat a Narratív Bevonódás Skála magyar adaptációja volt, melynek konvergens-divergens validálás fázisában alkalmaztuk a tesztcsomag részeként az Érzelmi Kreativitás Leltárt (n=150). Az eredmények az érzelmi kreativitás és a narratív bevonódás pozitív korrelációját mutatták. A Narratív Bevonódás Skála alskálái közül az érzelmi bevonódás és a narratív jelenlét képezte az összefüggés alapját. Az EKL alskálái közül egyedül az eredetiség nem áll kapcsolatban a narratív bevonódással, aminek értelmezése további kérdéseket vet fel. A második vizsgálatban (n=96) a befogadó vonásszintű abszorpciós készségét és az aktuális narratív bevonódás mértékét is összevetettük az érzelmi kreativitással. Eredményeink szerint mindkettő szignifikáns, pozitív irányú kapcsolatban van az érzelmi kreativitás újdonság és érzelmi készültség alskáláival. Az új érzelmek befogadásának és hatékony kifejezésének képessége tehát a műalkotásokban való érzelmi elmélyülést is befolyásolja, ezen keresztül pedig például azt, hogy mennyire formálható a személyiség, az attitűdjeink a művészet által.
Kulcsszavak: műbefogadás, filmélmény, bevonódás, érzelmi kreativitás

Anyai élményvilág és a gyermek fejlődési közege

SZ17

Szervező: **Csabai Krisztina -** PPKE BTK Pszichológia Intézet,
Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék
Hámori Eszter - PPKE BTK Pszichológia Intézet, Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

A szimpózium a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Pszichológiai Intézetének Kötődés Kutatási Műhely keretei között kialakuló kutatási irányok egyes területeinek eredményeit igyekszik bemutatni. 2007 óta Műhelyünkben a kötődéskutatások több területével foglalkozunk, mint például a kötődési minták fejlődésének sajátosságai, a gyermek- és a serdülőkori kötődés jellemzői, klinikai zavarok, a szülőség és a párkapcsolat kötődési aspektusai, valamint a kötődési rendszer kapcsolata más viselkedéses rendszerekkel, mint például a táplálás, táplálkozás, és a mentalizáció. A kutatási projektek egy része más egyetemekkel és képzőhelyekkel (pl. Semmelweis Egyetem, Debreceni Egyetem, Pécsi Tudományegyetem), valamint klinikákkal és kórházakkal (pl. Szent János Kórház) való együttműködésben zajlik, jelentős hallgatói részvétellel. A szimpóziumban elhangzó 4 előadás a Műhely keretei között kialakuló kutatási irányvonalakat kívánja szemléltetni. A közös pont az anyai élményvilág vizsgálata, melyen keresztül a gyermekről való gondoskodás és a családi dinamika összefüggéseiről kívánunk betekintést nyújtani. (1) Hargitai-Müller Mária előadása a várandósság kezdetétől a szülést követő 2. hónapig történő longitudiná-

lis vizsgálat eredményeit hivatott bemutatni, a várandósság alatti testkép alakulására, az anyai evési magatartásra és a korai táplálási szokásokra fókuszálva. (2) Csabai Krisztina előadása a szülést követő első hat hónapban kialakuló táplálási szokások és az anya csecsemőjéről alkotott percepciója közötti összefüggések feltárására fókuszál. (3) Kovács Tamás óvodáskorú gyermekek mentalizációs képességének és édesanyjuk kötődési reprezentációjának összefüggéseit kutatja és mutatja be. Végül (4) Fecser Enikő előadása a családi struktúrán keresztül tapasztalt gondozási tapasztalatok és a gyermek családról alkotott élményvilágának összefüggéseit tárja fel. A szimpózium előadásaiban elhangzó kutatási eredmények a felnőtt kötődés, az anyai gondoskodás következményeképpen kialakuló fejlődési közeget mutatják be. Ezáltal lehetővé teszi, hogy a kötődés kutatásának jövőbeli perspektíváiba is betekintsen az érdeklődő hallgatóság.
Kulcsszavak: kötődés, mentalizáció, anyai testkép, evési szokások, korai táplálási szokások

Előadások

A testkép alakulása, az anyai evési magatartás a várandósság alatt és a korai táplálás összefüggései longitudinális vizsgálatban

Hargitai-Müller Mária, Csabai Krisztina
PPKE BTK Pszichológia Intézet

A tanulmány longitudinális vizsgálatban tárja fel a várandósság alatti és a szülést követő változásokat, kiemelten a testkép alakulását, emellett több tényezőt is kutat e folyamatban, mint például az evési magatartás, szexuális funkciók, súlygyarapodás, azzal kapcsolatos aggodalom. A női test vonzóságának a megítélésben jelentős változások tapasztalhatóak: korábban a nőiség a reprodukciós szerephez kapcsolódott, így az elvárás a telt, gömbölyű idomok elérését jelentette, ma ezzel ellentétben a túl sovány, lineáris alakot és alacsony testsúlyt tekintik a nyugati társadalomban az ideális női testnek (Wolf, 1999; Bereczkei, 2008). A nők negatív testképe általános jelenséggé vált (Szabó, 1996) és korunk e „karcsúságideálját" internalizálták, mely a testtel való elégedetlenség prediktor tényezőjének bizonyult (Czeglédi és mtsai, 2009). Amikor a nő várandós lesz, a pubertáskorral megegyezően hatalmas testi változások mennek végbe (Antoine, 2010), ami magával hozhatja a testkép változását. Ekkor a test reproduktív funkciója előtérbe kerül, de felmerül a kérés, hogy e karcsúságideál mennyire van rájuk hatással; miként változik a testképük megítélése a várandóság szakaszaiban és a szülést követően. A tanulmány több tényező mellett vizsgálja e kérdéseket, emellett a nő testképe befolyással van arra, hogy a csecsemőjét miként szándékozik táplálni. Foster és munkatársai (1996) kimutatták, hogy azok az anyák, akik a testükkel elégedetlenek, inkább tápszerrel kívánják gyermeküket etetni. Ebből kifolyólag a tanulmány vizsgálja: a szoptatási attitűd miként változik a terhesség során és emellett a szülést követő tényleges táplálási módot. Módszerek: A kismamák vizsgálata a várandósság 4. hónapjában, a 9. hónapjában és a szülést követő 1-2 hónap között történt. Vizsgálati eszközök: Alap - és antropometriai adatok. A testkép differenciált vizsgálata: Testkép skála (Secord és Jourard, 1953; Lukács és Pressing, 1988); Testi Attitűdök Tesztje (Probst és mtsai, 1995; Túry és Szabó, 2000); Várandósalak Teszt 4. és 9. hónapos (Marcsek Áron fotós kialakítása, 2014); Az Emberalakrajzok Tesztje (szülést követően, Fallon és Rozin, 1985; Túry és Szabó, 2000). Terhességi Súlygyarapodással Kapcsolatos Attitűdök Skála (Palmer, Jennings és Massey, 1985; Lukács-Márton, 2012); Evési szokások: Háromfaktoros Evési Kérdőív (HRQL, 2002; Czeglédi és Urbán, 2010). ORTO-15 (Donini, 2004; Varga, 2014). Eredmények: Az anyák ideális testméretük észlelése negatív irányban van az aktuális testalkatukkal, vagyis internalizálják korunk karcsúságideálját, s ez megmutatkozik a várandósság mindkét vizsgált időszakában és a szülést követően egyaránt. Emellett a testkép egyes aspektusai - mint testrészek megítélése, ideális testalkat növekedése, általános elégedettség a testtel - pozitív irányban változik a várandósság 9. hónapjára, ami a reproduktív funkciókhoz kapcsolható.
Kulcsszavak: várandósság, testkép, evési magatartás, karcsúságideál, szoptatás

A szülő gyermekéről alkotott percepciója, az anyai kötődési stílus és a korai táplálási szokások összefüggései

Csabai Krisztina[1], Szabó Pál[2], Hámori Eszter[1]
[1]PPKE BTK Pszichológia Intézet
[2]DE BTK Pszichológia Intézet

Az egészséges életkezdet szempontjából napjaink egyik legmeghatározóbb kérdése a szoptatás. Számos szerző szerint a szoptatás táplálékon kívül a kötődés minőségét is meghatározza, a szülő-gyermek kapcsolat alakulását, illetve az anyai válaszkészséget (Feldman és mtsai, 1999; Gribble, 2006; Derbyshire, 2008; Schneiderné, 2012). A köztudat így a táplálást a „jó anyaság" fokmérőjeként határozza meg. CÉLKITŰZÉS: Kérdésfelvetésünk arra irányul, hogy milyen összefüggés mutatható ki az anyai kötődés minősége, a korai táplálási szokások, illetve az anya csecsemőről alkotott percepciója között. MÓDSZER: Kérdőíves módszerrel vizsgáltuk a felnőtt kötődési stílust (Attachment Style Questionnaire, Feeney és Noller, 1994; Hámori, 2012), illetve a gyermek viselkedésének és érzelmi reakcióinak észlelt anyai percepcióit (Mother's Object Relation Scale, Oates, J. M., Gervai, J., 2006; Danis, 2007). Strukturált interjúval az anyai táplálási szokásokat (Csabai, 2011). EREDMÉNYEK: Eredményeink szerint szoptató és tápszerrel tápláló anyák között nincs különbség a gyermekről alkotott reprezetációkban ($z = -1{,}49$; $p = 0{,}14$) a felnőtt kötődési stílusban. Az anyai kötődés minősége, az anyai percepciók és a táplálási szokások nem mutatnak jelentős összefüggéseket. KÖVETKEZTETÉS: A kialakult csecsemő-táplálási szokások nem az anyai kötődés minőségének függvényében alakulnak, ahogy az anya gyermekének viselkedésére irányuló percepciója sem. A kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 Nemzeti Kiválóság Program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.
Kulcsszavak: kötődési reprezentáció, anyai percepció, korai táplálás

Az anyai kötődés szerepének vizsgálata a gyermek fantáziatevékenységének és tudatelméleti képességének bontakozásában.

Kovács Tamás[1], Hámori Eszter[2]
[1]XI. kerületi Pedagógiai Szakszolgálat
[2]PPKE BTK Pszichológia Intézet Fejlődés és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

Kutatásomban az anyai kötődési stílus hatását vizsgáltam a gyermek mentalizációs képességére, ami magában foglalja a pszichés egyenlőségtételt, mint prementalizációs módot is. A vizsgálatban 4-7 éves (N=74) kor közötti gyermekek vettek részt. A keresztmetszeti vizsgálat lehetőséget adott arra, hogy a mentalizációs képesség fejlődéséről, különböző fokainak alakulásáról koherens képet kaphassak. Az édesanyák eltérő kötődési stílusokba történő besorolása az ASQ kérdőív adatai alapján történt.
Az eredményeim azt mutatják, hogy a mentalizációs képesség kialakulásához szükség van a prementalizáló (mintha mód és pszichés ekvivalenica) módok integrációjára. Fontos eredményként kaptam, hogy azon tudatelméleti teszt esetében, amely az érzelmeken keresztül befolyásolja a mentalizációs képességet (Zsákmány-kereső), a helyes megoldások inkább 5-6 éves korra tolódnak az általam vizsgált csoportban, szemben az eddig meghatározott 4-5 éves korral. A dolgozat egyik legfőbb eredménye, hogy a 'Ragadozó-elkerülő' hamis vélekedés teszt – amelyben az áldozattal szükséges azonosulni és ezen keresztül mentalizálni – az életkor tekintetében nem mutatott olyan időszakot amikortól kezdve szignifikánsan nagyobb arányban képesek helyesen megoldani azt; minden korcsoport hasonló arányban oldotta meg. Ugyanakkor, ha az anyai kötődés szempontjából vizsgáljuk a kérdést, akkor kirajzolódik, hogy a megszállott anyák gyermekei nagyobb arányban adnak helyes választ.
Kulcsszavak: mentalizáció, prementalizáló módok, pszichés ekvivalencia, tettetés, kötődés, valóság-fantázia különbségtétel, hamis vélekedés teszt

Családi kapcsolatok és kötődés összefüggései kisiskolás korú gyermekeknél

Fecser Enikő, Hámori Eszter
PPKE BTK Pszichológia Intézet

A családi rendszer és a kötődés reprezentációinak összefonódása Bowlby (1969, 1974) elméletének fontos eleme volt. Bying-Hall (2004) hívta fel rá a figyelmet, hogy a családi struktúra sajátosságai jelentősen meghatározhatják a gyermek kötődési élményét a gondozási tapasztalatok függvényében. A kortárskapcsolatok kisiskoláskori átszerveződése hatással lehet a családi és kötődési kapcsolatok élményminőségének megélésére (Bowlby, 1974), és ezt az élményminőséget befolyásolhatják a szülők saját kötődési tapasztalatai gyermekükkel. A szakirodalomban azonban kevés olyan kutatás jelenik meg, amely specifikusan ezeknek az összefüggéseknek a feltárására irányult volna.
Vizsgálat célja: Kutatásunkban a fenti összefüggések vizsgálatát céloztuk meg, 7-10 éves gyerekek és szüleik bevonásával (80 fő). Vizsgáltuk, hogy az "átpártolás" (Mérei, 1971) időszakában lévő gyermekek miképp jelenítik meg kötődési kapcsolataikat és a családjukban észlelt kohéziót és hierarchiát, az anya és az apa által észlelt családi rendszerek és a szülő-gyermek kapcsolat minőségének tükrében.
Módszerek: Rajzvizsgálatokat (Családrajz és Madárfészekrajz, Hámori és mtsai 2013), háromdimenziós bábutechnikát (FAST, Gehring és Wyler, 1986; Baktay és Baktay, 2010) és a szülők által kitöltött kérdőíveket (Család Külső és Belső Határainak Kérdőíve, Dániel, 2006; Szülő-gyermek kötődési kérdőív, Danis, Oates és Gervai, 2005 és Képességek és Nehézségek Kérdőív, Goodman, 1997) alkalmaztuk, amelyek komplex képet adhatnak a gyermek családról alkotott reprezentációjáról.
Eredmények: Eredményeink szerint a gyermek által ábrázolt családi kohézió együttjárt a biztonságos kötődésre utaló rajzi jegyekkel, és a szülők gyermekkel megélt támogató bánásmódjával. Ebben az összefüggésben különösen az apa biztonságot nyújtó szerepe emelkedett ki. Családi problémák jelenléte esetén az összefüggések változatos mintázatot mutattak.
Konklúzió: A kötődés és családi kapcsolatok megélése komplex összefüggésrendszert mutat kisiskolás korú gyermekeknél, ami alátámasztja a feltevést, hogy a kisiskolás korú gyermek számára a szülőkhöz fűződő kötődés nem különül el a családi rendszer egészével megélt tapasztalataitól.
Kulcsszavak: családi rendszerek, családi határok, kötődés, kohézió, hierarchia

Arc, érzelmek, sztereotípiák

SZ18

Szervező: **Révész György** - PTE Pszichológia Intézet
Vitavezető: **Deák Anita** - PTE Pszichológia Intézet

Az emberi arc döntő szerepet tölt be a mindennapi életben. Gazdag információforrás a személy azonosításában, érzések és hangulatok észlelésében, a társas érintkezésben, a társalgásban, a nem, az életkor, a foglalkozás, különböző sztereotípiáknak megfelelő tulajdonításokban egyaránt. A másik emberrel kapcsolatos ítéleteink igen gyors felismerésen alapulnak és kritikusak a szociális megismerésben: az arc fizikai megjelenése jelentős hatást gyakorol a szimpátia-antipátia ítéletekben, a párválasztásban, a megbízhatóság és együttműködés megítélésében. Ezen kívül az arcról megszerezhető információt a hasonló arcok megítélése során általánosítjuk is. Ugyanakkor hétköznapi tapasztalat, s egyben kiterjedt kutatási eredmények igazolják, hogy autizmussal élők számára az arcok érzelmileg kevésbé fontosak, az arcok nem keltik fel és tartják fenn figyelmüket. A pszichológiai kutatások és a képzőművészet metszetében izgalmas megfigyelés a „művész szeme": hogyan és mit preferál az emberi arcon, a szem-kéz koordináció a portrékészítésben.
Kulcsszavak: arcfelismerés, érzelemazonosítás, sztereotípiák, autizmus, alkotás, attraktivitás

Előadások

Hogyan befolyásolja az önészlelt attraktivitás a normafenntartó viselkedést? Sztereotípia konzisztens és inkonzisztens helyzetek megítélése

Putz Ádám, Palotai Róbert, Bereczkei Tamás
PTE Pszichológia Intézet

Kutatásunkban az általunk kifejlesztett kísérleti játékprogram, a TPRG (Third-party Punishment and Reward Game) segítségével kívánjuk vizsgálni az önészlelt attraktivitás normafenntartó viselkedésre gyakorolt hatását. Korábbi kutatások tanúsága szerint a vonzóbb külsejű játékosokat a kísérleti személyek megbízhatóbbnak és együttműködőbbnek tartják („szépségbónusz"); ha azonban a vonzó játékos nem szolgál rá a belé vetett bizalomra – nem, vagy csak kis mértékben működik együtt –, szigorúbb büntetésre számíthat, mint egy kevésbé attraktív csaló („szépségbírság") (Andreoni és Petrie, 2008; Wilson és Eckel, 2006). Tudomásunk szerint ez idáig nem készült olyan kutatás, ami a kísérleti személyek – harmadik személyű megítélők – saját attraktivitásának hatását vizsgálta volna a különböző vonzerővel rendelkező játékosoknak kiosztott büntetések és jutalmazások tekintetében. A TPRG-ben fordulónként két azonos nemű, de eltérő attraktivitású játékos jelenik meg a képernyőn, akik egy 5 körös „közjavak játékot" játszanak (Fehr és Fischbacher, 2004; Scheuring, 2007). Ezt követően kap lehetőséget a kísérleti személy arra, hogy belátása szerint jutalmazza vagy büntesse egyik, vagy akár mindkét játékost. Ezek a beavatkozások „költségesek" a résztvevők számára, hiszen befolyásolják a kísérlet végén elvihető összeget, így altruista büntetésnek és altruista jutalmazásnak minősülnek (Bereczkei, 2009; Gintis és mtsai, 2003). Vizsgálatunkban sztereotípia konzisztens (attraktív együttműködő és nem attraktív csaló), valamint sztereotípia inkonzisztens (attraktív csaló és nem attraktív együttműködő) helyzeteket alakítottunk ki, továbbá felmértük az egyes játékosok által a vizsgálati személyekben keltett érzelmeket (düh, elégedettség). A kísérleti személyek önészlelt attraktivitását a Cash és Pruzinsky (1990) által kifejlesztett MBSRQ (Multidimensional Body-Self Relations Questionnaire) rövidített, 28 itemes változatával mértük fel (Cronbach Alpha = 0,88). A kibővített mintán (N = 147) végzett statisztikai elemzések megerősítették a kutatócsoport korábbi eredményeit, miszerint a sztereotípia inkonzisztens helyzetek megfigyelésekor intenzívebb érzelmeket éltek át a kísérleti személyek, valamint magasabb büntetéseket, illetve jutalmakat osztottak ki, mint a sztereotípia konzisztens helyzetekben. Ezen túl megfigyelhető, hogy az alacsony önészlelt attraktivitással rendelkező kísérleti személyek – az MBSRQ-n magasabb pontszámot elérőkhöz képest – nagyobb mértékben jutalmazták az attraktív együttműködőket és szigorúbban büntették az attraktív csalókat, ugyanakkor elnézőbbek voltak a nem attraktív csalókkal szemben. Eredményeink egyfelől a kevésbé attraktív személyek saját csoportjukkal („nem attraktívak") szemben mutatott elfogultságát, másfelől egy kívánatos tulajdonsággal rendelkező másik csoport („attraktívak") viselkedésének sztereotip megítélését bizonyítják (Hewstone, Rubin és Willis, 2002).
Kulcsszavak: erős reciprocitás, önészlelt attraktivitás, szépség-sztereotípiák, TPRG

Csúcseltolódás az arcészlelésben, mint a társas értékítéletek általánosításának lehetséges magyarázata

Kocsor Ferenc, Bereczkei Tamás
PTE Pszichológia Intézet

A csúcseltolódás jellemzően diszkriminációs tanulásnál jelentkezik, mely során az egyik inger (S+) választására pozitív megerősítés történik, a másikéra (S-) nem. Tréninget követően a kísérleti személyek a generalizációs teszt során a legtöbb választ nem a kondicionált (S+) ingerre, hanem ettől különböző, az S- ingertől ellentétes irányban található ingerre adják. Tehát az ingerek szélsőséges típusa gyakrabban vált ki válaszadást, mint az eredeti feladatban szereplő kondicionált inger. Amennyiben az emberi arcok észlelése viszonylag egyszerű kognitív folyamato-

kon alapul, úgy arra számíthatunk, hogy arcképek bemutatása során is megfigyelhető a csúcseltolódás jelensége. Erre több kutatási eredmény is utal (Lewis & Jonston, 1999; McLaren & Mckintosh, 2002; Spetch, Cheng & Clifford, 2004).
Kutatásunk fő kérdése az volt, hogy ez a jelenség szerepet játszik-e a társas döntések során. Tíz egyéni arcképet párokba rendeztünk, majd a párokból 25%-onként átmeneteket (morfokat) képeztünk. Így összesen 25 arcképet kaptunk. A kísérleti személyeknek a 10 darab, valamely arcot 25%-ban, egy másikat 75%-ban tartalmazó morfokat mutattuk be. Ezekhez véletlenszerűen megbízhatóságot, illetve megbízhatatlanságot sugalló viselkedésleírásokat társítottunk. Az arcképet és leírást bemutató tablókat négyszer tekintették meg a résztvevők. Ezt követte a tesztfázis, amelyben az összes elkészített morfot egyesével mutattuk be, mindegyiket kétszer. A feladat ezeknek az arcoknak a pontozása volt megbízhatóság alapján. A kísérleti személyek végül kitöltötték az igazságosságra való érzékenység kérdőívet.
Hipotézisünk az volt, hogy az egyedi arcokat, melyek a kondicionált ingerek (a 25%-os morfok) szélsőséges, karikatúraszerű változatainak tekinthetők, alacsonyabb, illetve magasabb pontszámmal értékelik, mint a tanulási szakaszban bemutatott morfokat. Elvárásaink szerint az igazságosságra való érzékenység befolyással van erre az értékelésre.
Az eredmények azt mutatják, hogy a negatív tartományban (tehát a megbízhatatlanságot sejtető leírásokkal társított arcoknál) a szélsőséges megjelenésű arcok értékelése valóban alacsonyabb volt, mint az eredeti ingereké. A pozitív tartományban nem kaptunk ilyen összefüggést, a kondicionált arc és a szélsőségesen megbízható változat értékelése azonos volt, sőt, az utóbbi arcok statisztikailag nem kimutathatóan alacsonyabb pontszámokat kaptak. Mindamellett a két arcot egyenlő arányban tartalmazó átlagarcra adott pontszámok sem tértek el ezektől szignifikánsan. Azoknál a személyeknél viszont, akik az igazságosságra való érzékenység kérdőív alapján fokozott érzékenységet mutatnak arra, ha igazságtalanság éri őket, kisebb volt a különbség a szélsőséges arcok és a kondicionált arcok értékelése között.
A csúcseltolódás jelensége tehát nem igazolható az adatok alapján egyértelműen, azonban az átlagarcok (50-50%-os morfok) nagyobb vonzereje, illetve a szélsőséges arcok egyedisége elfedheti ezt. A negatív szélsőséges arcok megbízhatatlanságát növelhetik azok egyedi, szabálytalan vonásai, ami az alacsony pontszámokban is tükröződik, hipotézisünkkel egybevágó eredményeket hozva. A pozitív arcoknál viszont ugyanez a hatás a szélsőséges megbízhatóság miatt várható pontszámnövekedés ellen hat. Úgy tűnik, azoknál az embereknél, akik nehezebben viselik el az őket ért méltánytalanságot, és ezért érzékenyebbek a társas információkra, ez az ellenhatás nem olyan erőteljes. Mindezek alapján érdemesnek tartjuk további vizsgálatok tárgyává tenni azt a kérdést, hogy a vizuális információ feldolgozása során tapasztalható csúcseltolódás jelensége az emberek társas döntéseiben is szerepet játszanak-e.
Kulcsszavak: csúcseltolódás, arcészlelés, társas ítéletalkotás, általánosíthatóság

Az arcról való érzelem-felismerés jellegzetességei autizmusban

Pachner Orsolya, Révész György
PTE Pszichológia Intézet

Az arcészlelés, a személy képessége a másik ember számos tulajdonságának felismerésére a társas kapcsolatok alapja. Az autizmussal élőknél már korán kimutatható a szociális orientáció zavara, ezen belül az arcpreferenciáé is. Egy lehetséges magyarázat szerint az autizmussal élőknek az arcok érzelmileg kevésbé stimulálóak. Ennek következtében az arcok nem keltik fel és tartják fenn figyelmüket úgy, mint az átlagos fejlődésű személyekét, és így nem alakul ki megfelelő jártasság az arcok észlelésében. E képesség zavara az autizmuskutatás egy érdekes területe: az arcról való érzelem-felismerés vizsgálata. Egyik oldalról erősen kötődik a szociális interakciók zavarához, és az azt magyarázó elmeteóriahiány-magyarázatokhoz. Másrészről sokkal alapvetőbb folyamatok, mint az észlelési eltérések is befolyásolják az autizmussal élő személyek érzelem-felismerési képességeit. Előadásunkban az autizmusban jellegzetes szenzoros eltérésekről, azon belül is az arcészlelés jellegzetességeiről lesz szó. Bemutatjuk a témával kapcsolatos saját kutatási eredményeinket és a legfrissebb szakirodalmi adatokat. Végül kité-

rünk az érzelem-felismerésben tapasztalható eltérések különböző elméleti magyarázati lehetőségeire is.
Kulcsszavak: autizmus, arcészlelés, érzelmek azonosítása, statikus és dinamikus; vizuális és auditoros ingerek

Ahogy a portré készül: a művész szeme-keze és agya

Séra László - ny.

Napjainkban a realisztikus portré készítésének folyamata a modell megfigyelése alapján a művészi rajzkészség természete iránti érdeklődés kitüntetett területe (Cohen és Benett, 1997; Kozbelt, 2001; Kozbelt és Seeley, 2007; Miall és Tschalenko, 2001, Tschalenko és Miall, 2009). Egy arc természetes lerajzolásához a fixációk pontos figyelmi ellenőrzésére és meghatározott szem-kéz koordinációra van szükség. Az előadás áttekinti az erre a komplex vizuomotoros koordinációra, a modell észlelésére és a releváns vonások kiválasztására vonatkozó pszichológiai vizsgálatokat, amelyekben összehasonlították a művész és nem művész, szakértő és kezdő, másolás- és rajzolásfeladat jellemzőit. Továbbá vizsgálja a portrérajzolás különböző aspektusainak neurális korrelátumaival kapcsolatos kutatásokban felmerülő kérdéseket.
Kulcsszavak: fixációs pontok az arcon, szem-kéz koordináció, potré

Az egyént körülvevő közösségi háló alakulása a XXI. században

SZ19

Szervező: **Szebeni Rita** - Eszterházy Károly Főiskola, Pszichológia Tanszék

A felsőoktatásba bekerült fiatalok életük azon szakaszában vannak, amikor egyrészt az oktatási rendszeren belül a lehetséges utakat keresik, másrészt ezzel párhuzamosan a jövőről való egyre aktívabb, realisztikusabb gondolkodás, tervezés zajlik. Mindezeken túl, az Arnett (2007) által „emerging adulthood"-nak, azaz kibontakozó felnőttkornak nevezett életszakasz jellemzői mentén megragadhatóak azok a problémák, melyek újabb terheket rónak a fiatalokra. Ez a kapunyitási időszak sok fiatalt az identitás újradefiniálására kényszeríti. Éppen ezért fontos feltérképeznünk azokat a tényezőket, amelyek elősegíthetik a fiatalok identitásának, énképének és jövőképének pozitívabb megélését. Ezen tényezők közül a társas támasz hatásaira, következményeire helyeztük a hangsúlyt. Kutatások sora igazolta már, hogy az egyén társas támogatottsága fontos befolyásoló tényezője az egyén pszichés, mentális állapotának és viselkedésének is. A társas támasz csökkenti a stresszfaktorok hatását, adaptívabb megküzdési módok kialakítását teszi lehetővé, megkönnyítheti az életciklussal együttjáró kihívásokkal való megbirkózást. Továbbá kimutatható, hogy azok az emberek, akik értékes, támogató szociális kapcsolatokkal bírnak, pozitívabb énképpel rendelkeznek, elégedettebbek, boldogabbak és kiegyensúlyozottabbak, így pozitívan jellemzik az életminőségüket, szubjektív jóllétüket is. Az emberi kapcsolatok erőforrásként való értelmezése a társadalmi tőke irányából is megközelíthető. Coleman (1990) szerint az emberi kapcsolatok összességét tekinthetjük társadalmi tőkének, melynek elemét képezi a bizalom, a kölcsönösség, valamint a másik félnek viszonzás igénye nélkül nyújtott támogatás is. Az egyént körülvevő kapcsolati háló több szempontból jellemezhető. Úgy, mint méret, a tagok közötti interakciók száma, a kapcsolati háló összetétele, sűrűsége, de funkcionális jellemzői közé tartozik a hálózat sűrűsége vagy összetétele mellett a kapcsolatok szorosságának és érzelmi közelség érzésén túl a szervezett és vallási közösségekben való aktív szerepvállalás, valamint az önkéntes munka is. A társadalmi tőke forrásai a család, az iskola, a helyi közösségek és a társadalmi, önkéntes szervezetek. A mai modern társadalomban az internet fokozott térhódítása hatással volt a személyes kapcsolatok, interakciók alakulására. Kérdés, hogy az online közösségek, kapcsolati formák képesek-e biztosítani azt a fajta közösségi élményt, melyet a klasszikus közösségek adtak. Változott-e az egyének társas beágyazottságának mértéke, valamint az online kapcsolatok bírnak-e még azzal a védő funkcióval, amivel a korábbi személyes interakciók rendelkeztek. A szimpózium előadásai ezekből a felvetésekből kiindulva mutatják be a jövő tervezését befolyásoló társas környezet szerepét, az online-offline közösségek

szerveződési sajátosságait, pszichológiai összehasonlítását, valamint az önkéntes tevékenység és az emögött feltérképezhető személyiségvonások összefüggéseit.
Kulcsszavak: társas támogatás, jövő-orientáció, közösségi kapcsolatok, önkéntesség

Előadások

A jövőképpel kapcsolatos elképzeléseket befolyásoló kognitív és pszichés tényezők vizsgálata

Mester Dolli - Eszterházy Károly Főiskola, Pszichológia Tanszék

A serdülőkor és a felnőttkor közötti átmenet időszakában, amit Arnett (2007) nyomán „emerging adulthood”-nak, azaz kibontakozó felnőttkornak nevezünk, számos próbatétellel kell szembenéznie a felsőoktatásba bekerült fiataloknak. Nemcsak az új helyzettel kell megbirkózniuk, hanem egyre fontosabb része lesz életüknek a jövővel való foglalkozás is. Olyan döntéseket kell meghozniuk az életük különböző területein – pályaválasztás, párkeresés, baráti kapcsolatok erősítése, elköteleződés bizonyos nézetek, értékek és ideológiák mentén – melyek rövid és hosszú távon is befolyásolhatják viselkedésüket, magatartásukat, jövőre vonatkozó célkitűzéseiket, terveiket, következményeiket tekintve pedig kihathatnak egész későbbi felnőtt életükre. Ugyanakkor vannak a korszaknak ambivalens jellemzői is. A fiatalok törekednek az önállóságra, de megfigyelhető, hogy a megnövekedett tanulási szakasz, az önálló döntési jogkör halogatása, és sokszor az önálló, független életvitelhez szükséges anyagi bázis kialakításának nehézségei maguk után vonják, hogy egyre jobban kitolódik annak ideje, hogy a fiatalok mikor vállalnak felelősségteljes felnőtt szerepet a társadalomban (Pikó, 2007). A jövő tervezése is egyre sokrétűbb kihívást jelent a fiataloknak. Megnőtt a választási lehetőségek száma, nagyobb szabadsággal rendelkeznek a célok kivitelezésében illetve a mellettük való elköteleződésben, de a társadalmi, gazdasági változások okozta egzisztenciális bizonytalanság következtében kiszámíthatatlanná vált a jövő. Ezekre a problémákra pedig fel kell készülnie a fiatalnak. Kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy hogyan befolyásolja a jövőről való gondolkodást (jövőbeli életkörülmények, self, baráti kapcsolatok) az egyén világról alkotott konstruktumainak rendszere és mentális egészségi állapota, valamint az ezek hátterében található szocializációs tényezők. Az adatgyűjtés az egri Eszterházy Károly Főiskolán történt. Kutatásunkban 493 főiskolai hallgató vett részt, akiknek a jövő-orientált céljait vizsgáltuk a családi szocializációs hatások, az igazságosság koncepciója és mentális egészségi állapotuk tükrében. Kutatásunk nyomán felmerül a kérdés, hogyan segíthetjük hallgatóinkat abban, hogy jövőképükben világos, elérhető célok jelenjenek meg? Megállapítjuk, hogy a főiskolai miliőben a hangsúly nem a családi problémák megoldásra, hanem a tanulmányok befejezésére, a munka világába való sikeres belépésre, és a társas kapcsolati háló erősítésére, segítésére tevődik át. Eredményeink prezentálásán túl kitérünk a segítségnyújtás különböző formáira is, melyek intézményünkben működnek.
Kulcsszavak: jövő-orientáció, családi szocializáció, igazságos világ, mentális egészség

Digitális térben létrejövő közösségek szerveződési sajátosságai, s ennek hatása a szociálpedagógus képzésben oktatott közösségi munka tartalmára

Hadnagy József - Eszterházy Károly Főiskola, Szociálpedagógia Tanszék

2014-ben befejeződött a kutatócsoportunk által megalkotott kutatás, melynek részeként az újonnan megjelenő IKT eszközök segítségével létrejövő kapcsolati hálózat szerveződési sajátosságait tártuk fel. Vizsgáltuk, hogy a különböző réteghelyzetű csoportok közösségi kapcsolatai, szerveződési sajátosságai milyen tőkekonverziós lehetőségeket jelenthetnek a különböző rétegződési tényezők mentén leírható társadalmi csoportok számára. Az IKT eszközök térhódítása mára már egyértelművé tette, hogy az ezzel kapcsolatos jelenségeket vizsgálni kell, hiszen létrejött egy másik tér az offline világon kívül, mely jelentős erővel és sajátságos működéssel bír. Használatukkal a közösséghez tartozás élménye is, és a közösség felfogásával kapcsolatos

nézetek is átalakulóban vannak. Új közösségek jelennek meg. Eltűnik a lokalitás fogalmának fontossága, mint közösségek létrejöttének egyik tényezője (Henderson-Thomas, 2002), ugyanakkor a globalizációval együtt járó kettős hatás is érvényesül (Giddens, 2000). Hogyan szerveződnek ezek az új közösségek s milyen következményei vannak ennek a szerveződésnek? A matematikai hálózatok kutatása során (Rényi, 1959, Erdős, 1960) szabályos és szabálytalan hálózatokat különböztettek meg a kutatók s matematikai hálózatok kapcsán mára már eljutottunk a közösségi hálózatok sajátosságainak feltárásáig, mely megkönnyíti az IKT eszközök segítségével létrejött közösségi kapcsolatokban rejlő hálózati sajátosságok felismerését, és annak vizsgálatát. A kutatás elméleti alapjai és a gyakorlati eredményeink hozzájárulhatnak a szociálpedagógusképzésben oktatott közösségi munka tanegységtartalmának megújításához s a közösségi kapcsolatok modelltartalmának kidolgozásához. A szociálpedagógus nevelésorientációjú intervenciók szervezésével segíti az ifjúsági korosztályhoz tartozó adaptációs nehézségekkel küzdő fiatalokat. Egyéni, csoportos és közösségi munkaformával dolgozik. Közösségi munka során főleg a közösségfejlesztés módszertanát használja (Varga-Vercseg, 2001), azonban a fent említett kutatás eredményei, s az ehhez kapcsolódó elméleti alapok kiegészítik és segítik újra értelmezni a közösségfejlesztést. Az előadás a kutatás eredményeiről, az IKT eszközök segítségével létrejövő közösségek szerveződési sajátosságairól és ezen eredmények közösségi munka tanegységtartalmára gyakorolt hatásáról szól.
Kulcsszavak: IKT eszközök, közösségi hálózatok, közösségfejlesztés

Online és offline közösségek pszichológiai összehasonlítása

Szebeni Rita - Eszterházy Károly Főiskola, Pszichológia Tanszék

Az előadás célja, hogy bemutassa a klasszikus szociálpszichológiai közösségfelfogások elméleti hátterét és azt egybevesse a napjainkra jellemző online közösségek működési sajátosságaival. A személyiségfejlődésben betöltött szerepe a közösségeknek, csoportoknak szakmai evidencia, ugyanakkor a virtuális tér adta csoportélmények kevésbé kutatottak. Az identitásalakulás szempontjából kitüntetett és szenzitív periódus az ifjúkor, ami egybeesik a felsőoktatási tanulmányok idejével. A 2010-s években tanulmányokat folytató fiatalok iskolai előéletéből vagy hiányzik, vagy deficites, vagy más modalitásból szerzettek a közösségi élmények. A személyiség egységét, koherenciáját és érettségét valamennyi identitáselem együttesen határozza meg, és amennyiben a biológiai, ideológiai, szakmai, közösségi identitás nem kidolgozott, akkor annak a személyek életvezetésében következményei lehetnek. A kognitív szociálpszichológia az identitást eleve a csoporttagságból vezeti le. Valamennyi elméleti felfogásban közös elem, hogy az ÉN fenntartásában és fejlődésében a Másik szerepe elengedhetetlen. A személyek Mások megerősítéseit „használják" arra, hogy saját önmeghatározásukat megalkossák. A fontos Másikat hordozó struktúrák a helyzeti identitások, a sémák, az énkép-minták. Jelentős tényező az is, hogy a személyek stabilitásra való törekvése nyilvánvaló, így az az információkeresés is, ami Énjükkel kapcsolatos. Ezért ennek biztosítására is társas/közösségi mező jelenléte szükséges. Az Énről való ismeretek többszörös énkép-aspektusok formájában reprezentálódnak. A nagyobb énkép komplexitás azt jelenti, hogy az Én több, egymástól elkülönülő kognitív énkép-aspektussal bír. Kimutatott (Linville, idézi: V Komlósi-Nagy 2003), hogy a komplex énprezentáció mérsékli a stresszkeltő hatásokat, így mentálhigiénés faktor is. Ezért lényeges, hogy a csoport által kialakított és fenntartott szociális reprezentáció erősítse a tagok közös identitásélményét és járuljon hozzá az énkép komplexitáshoz. A vizsgálat célja, hogy választ találjunk arra a kérdésre, hogy vajon az online tér közösségi működése megadja-e azt a fajta csoportélményt, közösségi többletet, amit a klasszikus közösségek adnak, hozzájárul-e az identitás, az énkép kialakulásához, és ha igen, milyen mértékben. Kérdés továbbá, hogy a mintában szereplő korosztály milyen különbségeket definiál az online és offline csoportélmények értelmezése kapcsán, milyen különbségek és azonosságok konstatálhatók a két térben, és jelentőségét hogyan éli meg az érintett korcsoport. A vizsgálatba bevontak köre az identitásalakulás szempontjából kitüntetett korszakba tartozók: serdülő- és ifjúkorúak. A vizsgálati módszer fókuszcsoportos beszélgetés, kérdőíves felmérés és ezeket kiegészítő interjúk.
Kulcsszavak: identitás, énkép, online/offline közösségek, közösségi kapcsolatok

Önkéntes tevékenységet végző és nem végző személyek összehasonlító személyiségvizsgálata

Dorner László - Eszterházy Károly Főiskola, Pszichológia Tanszék

Háttér: Az utóbbi évtizedekben jelentős vita alakult ki a proszociális viselkedés kutatói között abban a tekintetben, hogy a segítő viselkedésformák megjelenési formái és gyakorisága mögött milyen mértékben találhatunk személyiségbeli meghatározókat. Ezen közösségi aktivitások egyik legmarkánsabb megjelenési formája a hivatalos keretek között végzett önkéntesség. Napjainkban számos vizsgálat látott napvilágot az önkéntességet meghatározó személyiségvonások és motivációk vizsgálata terén (pl. Allen & Rushton, 1983; Carlo et al, 2005). Ezen kutatások többsége erős kapcsolatot talált a Barátságosság (Graziano & Eisenberg, 1997), illetve az Extraverzió (Bekkers, 2005, Okun, Pugliese és Rook, 2007) mint globális személyiségvonások, illetve az önkéntességgel eltöltött idő, és annak gyakorisága között.
Kutatás célja: Kutatásomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy a formális (hivatalos keretek között végzett) önkéntesség és a különböző személyiségvonások között hazai mintán milyen összefüggéseket találhatunk. Feltételezem, hogy a korábbi külföldi vizsgálatokban látható mintázat, miszerint az önkéntesség pozitív összefüggést mutat a Barátságosság, illetve az Extraverzió személyiségvonásokkal, magyar mintán végzett kutatásomban is hasonló jellegzetességekkel bír. Emellett feltételezem azt is, hogy e két személyiségvonás inkább jellemző az önkéntes tevékenységet végző személyekre, mint az azt nem végzőkre, és ez a tartós önkéntesség indikátora is lehet (az önkéntesség időtartamával pozitív összefüggést mutat). Kérdésem továbbá, hogy felvázolható-e a „tipikus önkéntes" személyiségstruktúrája.
Módszerek: Kutatásomban a Caprara, Barbaranelli és Borgogni (1994) által kifejlesztett Big Five Questionnaire Rózsa Sándor (2004) által adaptált verzióját használtam. A Big Five Kérdőív (BFQ) a személyiség mérésére kidolgozott átfogó önjellemző kérdőív, melynek alapját a személyiségkutatások eredményeként kibontakozó ötfaktoros személyiségmodell alkotja. A 132 tételből álló mérőeszköz a személy alapvető érzelmi, interperszonális és motivációs jellegzetességeit méri. Kutatásomban a fontos szocioökonómiai változók (nem, életkor, vallásosság, jövedelem) tekintetében kiegyensúlyozott almintákat igyekeztem létrehozni az ebből adódó torzítások minél hatékonyabb kiküszöbölésére. Minta: Önkéntes tevékenységet végző és nem végző személyek alkotják a mintát, összesen 250 fő vesz részt a vizsgálatban, amely hazánk különböző területein élő önkéntesek és nem önkéntesek önjellemzéses személyiségstruktúrájának összehasonlítását tűzte ki célul.
Eredmények: A kutatás jelenleg is folyamatban van, annak eredményei a Magyar Pszichológiai Társaság Nagygyűlésén kerülnek bemutatásra. Az eredmények kiértékelése SPSS statisztikai szoftver segítségével történik.
Kulcsszavak: önkéntesség, személyiségvonások, Big Five

Az IKT eszközök fiatal korosztályra gyakorolt hatásának komplex vizsgálata

SZ20

Szervező: **Dávid Mária** - Eszterházy Károly Főiskola, Pszichológia Tanszék

Napjainkra három felfogás alakult ki az IKT hatásáról az emberi pszichére: A társas optimisták szerint a modern IKT eszközök pozitívan hatnak az ember gondolkodásmódjára. A társadalmi pesszimisták szerint a hatás éppen negatív és mindent el kellene követnünk annak érdekében, hogy a fiatalabb nemzedékek visszatérjenek a hagyományos hozzáférési és feldolgozási módokhoz. A biológiai optimisták szerint a változás ténye egyértelmű, de ezek ugyanúgy illeszkednek az ember meglévő neurobiológiai evolvált rendszerébe, ahogyan például annak idején az írás is (Pléh, 2011). A fenti nézetek közötti vitát valószínűleg még hosszú ideig nem fogjuk tudni eldönteni, de tudományos módszerekkel kutatva adalékokkal hozzájárulhatunk a hatásmechanizmus feltárásához. Az Eszterházy Károly Főiskolán a 2012–2014 között széles körű kutatásso-

rozat zajlott az infokommunikációs eszközök használati szokásainak és hatásainak feltárására. A szimpózium négy előadása arra vállalkozik, hogy ezeket a kutatási eredményeket összefoglalja, és az új módszerekkel zajló képességfejlesztés lehetőségeire is kitekintsen. Az első előadás elsősorban arra vállalkozik, hogy a tanulók eszközhasználati szokásait elemezze, a 10–14 és 18 éves korosztályban, és ezekkel összefüggésben vizsgálja a verbális képességek fejlettségét. A második előadásban arra a kérdésre keresünk elméleti és gyakorlati válaszokat, hogy az infokommunikációs eszközök térhódítása hogyan járul hozzá a hagyományos társadalmi egyenlőtlenségekhez, hogy bizonyos meghatározott társadalmi csoportok tagjai hogyan használják az internetet. Bemutatásra kerülnek a hasznos használati index és a szocio-demográfiai változók közti szignifikáns összefüggések. A harmadik előadás bemutatja, hogy az IKT eszközök gyakori használata, milyen hatással van a tanulók kognitív és motoros képességeire és a tanulási kompetenciákra. A negyedik előadás pedig már a képességfejlesztés lehetőségeit villantja fel: Bemutatja, hogy hogyan lehet az infokommunkiációs technológiák felhasználásával adaptív tanulási környezetet teremteni. Az előadások mindegyike azt erősíti, hogy az infokommunikációs technológiák hatásával számolni kell a pedagógiai gyakorlatban, és a pedagógusképzésben szükségessé válik a hallgatók felkészítése a javuló tanulói képességekre támaszkodó pedagógiai gyakorlat kialakítására és a romló tendenciát mutató képességek fejlesztésére.
Kulcsszavak: IKT, használati szokások, képességvizsgálat, adaptív tesztelés

Előadások

A verbális képességek és az IKT eszközhasználati szokások összefüggései

Hatvani Andrea, Dorner László, Taskó Tünde Anna
Eszterházy Károly Főiskola, Pszichológia Tanszék

Háttér: A TÁMOP-4.2.2.C-11/1/KONV-2012-0008 azonosítószámú projekt keretein belül került sor „Az IKT használat hatásai a pszichikus sajátosságokra, vizsgálat a tanulók körében" c. kutatásra. Ennek egyik részeként kutatócsoportunk az IKT eszközhasználati szokások és a verbális képességek összefüggéseit vizsgálja.
Kutatás célja: A fent említett két tényező közötti összefüggések részletes vizsgálata és elemzése, ami elsősorban annak a feltérképezését jelenti, hogy a tanulók eszközhasználati szokásai hogyan állnak összefüggésben a verbális képességeik fejlettségével. Feltételezzük, hogy az IKT eszközhasználati szokásaik alapján a „sokat" és „keveset" használók csoportjaiba sorolt tanulók eltérő teljesítményt nyújtanak különböző verbális készségekben. Így feltételezzük, hogy az IKT eszközöket gyakrabban használó diákok jobban teljesítenek a főfogalom meghatározást és a fogalomanalógiát igénylő feladatokban, rosszabbul teljesítenek viszont a rövidtávú számmemóriát igénylő feladatokban, mint a „keveset használók". A képleírást igénylő feladatoknál feltételezésünk szerint a sokat használóknak nagyobb a szókincse, ellenben kevésbé bonyolult nyelvtani szerkezeteket használnak, és koherensebb történeteket alkotnak.
Módszerek: Az IKT használati szokások és a képességek mérésére használt tesztbattériát a kutatócsoportunk tagjai dolgozták ki: a 42 itemből álló online kérdőív az IKT eszközhasználati szokásokat vizsgálta (IKT használati szokások és gyakoriságuk, az eszközök iránti attitűdök és a használat céljai), míg a verbális képességek mérésére olyan face-to-face pszichológiai képességvizsgálat szolgált, amelynek egyes feladatait ismert tesztbattériákból (MAWI, Szilágyi-féle gondolkodásvizsgáló tesztkészlet) vettük át, egyes feladatait a kutatócsoportunk tagjai dolgozták ki. Így végül a face-to-face vizsgálat verbális feladatai a következőek voltak: főfogalom alá rendelés, fogalomanalógia, számemlékezet, képleírás. Minta: Eger és Eger vonzáskörzetében található általános iskolák és középiskolák 5., 8., és 12. osztályos tanulói (n=300) képezték a vizsgálati mintát.
Eredmények: A vizsgálati eredmények statisztikai elemzése (SPSS statisztikai program segítségével) folyamatban van, részletes bemutatására az MPT Nagygyűlés tematikus szekciójában kerül sor.
Kulcsszavak: IKT használati szokások, verbális készségek, 5-12. évfolyamos tanulók

Lemorzsolódók és előnyt szerzők az internet világában

Fazakas Ida, Czövek Andrea
Eszterházy Károly Főiskola, Szociálpedagógia Tanszék

Arra a kérdésre keresünk elméleti és gyakorlati válaszokat, hogy az infokommunikációs eszközök térhódítása hogyan járul hozzá a hagyományos társadalmi egyenlőtlenségekhez, új egyenlőtlenségek mutathatóak ki, vagy ezek alkalmasak arra, hogy megváltoztassák a meglévőket. Az információhoz való hozzájutást ugyanis az infokommunikációs eszközök használata befolyásolja, ily módon a társadalmi státust is (Bognár-Galácz, 2004). Míg a digitális szakadék elméletei elsősorban a hozzáférés különbségei alapján gondolják dichotómnak a társadalmat, addig a hasznos használat hangsúlyozói azt gondolják, hogy a penetráció előrehaladtával nem az a fontos, hogy ki fér hozzá az internethez és ki nem, hanem hogy ki mit csinál és mit képes csinálni, amikor használja a világhálót; a használat minősége válik megkülönböztető dimenzióvá. Még ha – ahogy egyes kutatók jósolják – teljessé válik is a telítettség a hozzáférésben, ez nem jelenti azt, hogy a digitális megosztottság legyőzetett, hiszen új aspektusok, mégpedig a felhasználók közötti különbségek válnak fontossá. Elméleti-szakirodalmi felvetésünkben bemutatjuk azokat az elméleteket, amelyek a kutatás főbb kérdéseit magyarázzák (Bourdieu, 1978), digitális szakadék fogalma, használati formák és a használat intenzitása vonatkozásokat Cho, Jaeho (2003).
A kutatás célja az internet és az IKT eszközök mezejében – a digitális térben – a tőke-konverzációs folyamatok vizsgálata. Ebben a kutatási részben célunk megvizsgálni, hogy bizonyos meghatározott társadalmi csoportok tagjai mennyire, hogyan használják az internetet (hasznos használati index), tehát a különböző társadalmi csoportok IKT eszközhasználati szokásait vizsgáljuk. A kutatást 500 fős mintán végeztük, a mintánk életkorra, nemre és foglalkoztatási státusra reprezentatív. A lekérdezés idődimenziója keresztmetszeti. Az elemzés során az SPSS 20 programot használtuk. Egyváltozós elemzések közül gyakorisági megoszlásokat, szóráselemzést, átlagot, mediánt, többváltozós elemzések közül kereszttáblákat, varianciaanalízist és korrelációanalízist használtunk. Az adatok feldolgozásakor a vizsgált összefüggések leírására és feltárására a meglévő változók eredményeinek felhasználásával új változókat, különböző indexszámokat hoztunk létre. Az előadásukban olyan eredményeket mutatunk be, amelyek hozzájárulnak az elméleti részben megfogalmazott kérdések megválaszolásához. A kutatás bemutatásánál kitérünk a Hasznos Használati Index mérésére vonatkozó eredményekre, vagyis milyen tőke növelésére alkalmas tevékenységeket végeznek a neten. Továbbá bemutatjuk a HHI és a szocio-demográfiai változók közti szignifikáns összefüggéseket: nem, település hierarchia, gazdasági aktivitás, életkor, iskolai végzettség és jövedelem. Bemutatjuk azokat a tőkekonverzációs folyamatokat is elemző eredményeket, amelyek kitérnek arra, hogy az egyes társadalmi csoportok hogyan hasznosítják az online térben megszerzett javakat offline térben.
Kulcsszavak: társadalmi egyenlőtlenségek, Hasznos Használati Index

Az IKT eszközök kognitív képességekre gyakorolt hatása

Dávid Mária[1], Estefánné Varga Magdolna[1], Soltész Péter[2]
[1]Eszterházy Károly Főiskola
[2]Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Az IKT használat pozitív hatással lehet a kognitív képességekre, intelligenciára és iskolai eredményességre. Az eddigi vizsgálatok szerint a számítógépek javítják a vizuális intelligencia képességeit, mint például a térbeli tájékozódást és orientációt, az ikonikus (képi reprezentációs) képességeket és a vizuális figyelmi képességeket. (Subrahmanyam és mtsai, 2001). Ugyanakkor nem minden hatás tekinthető egyértelműen pozitívnak. Prensky (2001) azt emeli ki, hogy a digitális bennszülöttek hozzá szoknak ahhoz, hogy nagyon gyorsan jutnak új információkhoz, hajlamosak párhuzamos feldolgozásra, egyszerre több dologgal foglalkoznak (multitasking). Ami szintén felszínes információfeldolgozást eredményezhet. Jobban kedvelik a vizuális információt, az ábrákat és a képeket, mint a szöveges információt. Elmondhatjuk, hogy a „digitálisan szocializált generáció" (Székely, 2014) szokásaiban, gondolkodásában és megismerési útjaiban is

különbözik az előző generációktól. A tanulmány szerzőinek közreműködésével 2012. november 1. és 2014. december 15. között zajlott empirikus kutatás az egri Eszterházy Károly Főiskolán. A kutatócsoport arra a kérdésre kereste a választ, hogy hogyan változnak a pszichikus sajátosságok az új tudáshordozók használatával, a változó környezeti hatások milyen pszichikus képességek változását eredményezik. Feltételeztük, hogy a gyakori IKT használat bizonyos készségek javulását (pl. vizuális észlelési képességek) míg más készségek romlását (pl. motorikus, verbális képességek) eredményezi. Feltételeztük, hogy a három korosztály (10, 14 és 18 évesek) között különbségeket fogunk találni az IKT eszközhasználati szokások, ismeretek és attitűdök terén, mivel az IKT eszközök gyors fejlődése miatt kora gyerekkorukban még az ilyen, egymáshoz közeli korosztályba tartozó tanulók is eltérő hatásoknak voltak kitéve ezen a téren. A keresztmetszeti összehasonlító vizsgálat 10, 14 és 18 éves korosztályra terjed ki, 492 fős vizsgálati mintával. A számítógépezési időt korosztályonként kvartilisekre bontva, a középső kvartilisek a normál mértékkel, a szélső kvartilisek a keveset, ill. sokat számítógépezőket jelölték ki. A kutatás során alkalmazott vizsgálati módszerek a kutatócsoport által speciálisan összeállított feladatsorokat tartalmaznak. (IKT-használati mutatók kérdőíve, verbális próbák, a reakcióidő, számterjedelem, téri forgatás, omega-teszt, és a kötelező kompetencia-felmérésekből származó adatok). Az adatok feldolgozása az SPSS statisztikai program segítségével történt. Jelentős eltérést találtunk a korosztályok között a mért képességterületeken. Legmarkánsabban a reakcióidő tekintetében mutatható ki szignifikáns különbség az eszközhasználat függvényében. A keveset számítógépező fiatalok a normál csoportnál (és a sokat számítógépezőknél is) hosszabb reakcióidőt produkáltak. Ezen kívül több képességterületen található kisebb mértékű, de szignifikáns különbség a mért változókban. A részletes eredményeket a Nagygyűlésen prezentáljuk.

Kulcsszavak: kognitív és motoros képességek, IKT eszközhasználat, tanulási kompetenciák

Adaptív tesztelés és IKT-alapú oktatás

Kovács Kristóf - Eszterházy Károly Főiskola

A számítógépes adaptív tesztelés (CAT) a pszichometria új területe, amely elméleti hátterét tekintve a modern tesztelméletre, gyakorlati megvalósítását illetően pedig a modern technológiára épül. A modern tesztelmélet probabilisztikus: az egyes feladatok paraméterei alapján előrejelezhető, hogy a mérendő képesség különböző szintjein mekkora a helyes megoldás valószínűsége. A CAT során – a hagyományos, feladatsorszerű teszttel szemben – a feladatokat egy itembankból válogatják. Aszerint, hogy helyes vagy helytelen válasz érkezik, egy algoritmus minden egyes feladat megoldása után becslést ad a képességszintről, és ennek a becslésnek megfelelően választja a következő feladatot. Végül egy adott leállási kritérium után megadja a mért képességszintet, és – szemben a hagyományos papír-ceruza tesztekkel – minden egyes méréshez saját hibatartományt is ad. A CAT alapelvei kiterjeszthetők az oktatás világára is, és általuk lehetővé válik a személyre szabott tanulás. Az előadás az adaptív tesztelés elméleti hátterének áttekintése után egy konkrét példát is bemutat: egy olyan adaptív gyakorló környezetet, amely a számítógépes adaptív tesztelést ötvözi az egyénre szabott gyakorlással. A rendszer mindig a felhasználó aktuális teljesítményének megfelelően válogatja a feladatokat, úgy, hogy azok mindig kihívást jelentsenek, de ne legyenek túl nehezek. Így a tanulók a saját képességeik szerint gyakorolhatnak és a saját egyéni ütemük szerint fejlődhetnek.

Kulcsszavak: számítógépes adaptív tesztelés, személyre szabott tanulás

Az iskolai teljesítmény hátterében álló érzelmi és motivációs tényezők

SZ21

Szervező: **Olajos Tímea** - Debreceni Egyetem

A szimpózium célja, hogy az érdeklődő kollégák számára betekintést nyújtson a multifaktoriális meghatározottságú iskolai teljesítmény hátterében álló érzelmi és motivációs tényezők aktuális kérdéskörébe. A témafelvetés újszerűségét az adja, hogy a bemutatásra kerülő vizsgálatokban egyrészt olyan - magyar tanulói mintán - kevéssé vizsgált jelenségekkel kapcsolódik össze a motivációs sajátosságok tanulmányozása, mint a perfekcionizmus, a tanulói énhatékonyság vagy a tanulói kiégés; másrészt a motivációs mintázatok feltárásakor igen sokszínű vizsgálati mintákkal dolgoztak a kutatók. Alulteljesítő, tanulási zavarral küzdő, tanulási nehézséggel küzdő, tehetséges, felsőoktatásban tanuló és kontrollcsoportként funkcionáló vizsgálati minták segítségével igyekeztek minél alaposabban körüljárni vizsgálati kérdéseket. Módszertani szempontból is érvényesül a változatos megközelítés: a keresztmetszeti vizsgálatok mellett longitudinális vizsgálat is szerepel, illetve a szimpóziumban bemutatott vizsgálatok vizsgálati eszközei is kombinálják a hagyományos, „tradicionális" kérdőíveket részben saját fejlesztésűekkel, illetve olyannal, mely a széleskörű nemzetközi tapasztalatok kapcsán most került kipróbálásra hazai mintán. Valamennyi vizsgálat eredményei felhasználhatóak mind a pedagógusok, mind az iskolában tevékenykedő pszichológusok számára, beépíthetők a tehetséggondozás gyakorlatába vagy az iskolai lemorzsolódást megelőző preventív programokba.
Kulcsszavak: motivációs mintázatok, kiégés, perfekcionizmus, tehetség, tanulási zavar

Előadások

Az adaptív és maladaptív perfekcionizmussal kapcsolatos motivációs mintázatok feltáró vizsgálata

Olajos Tímea[1], Dávid Mária[2], Héjja-Nagy Katalin[2]
[1]Debreceni Egyetem
[2]Eszterházy Károly Főiskola

Az előadás egy empirikus kutatást mutat be. Vizsgálatunk egyik célja, hogy a perfekcionizmus multidimenzionális modelljéből kiindulva árnyalt képet kapjunk a perfekcionizmus egyes altípusainak (énre irányuló, a másikra irányuló illetve társas előírásként megélt perfekcionizmus) hazai előfordulási arányairól. Másik célunk az, hogy feltárjuk, ezen altípusok milyen motivációs mintázatokkal mutatnak együttjárást. Az iskolai teljesítményt ugyanis a perfekcionizmus fentebb említett altípusai eltérő módon befolyásolják, így a velük együttjáró motivációs mintázatok felderítése a pedagógusok számára támpontot adhat a tanulói teljesítmény optimalizálásában, a tehetséggondozás hatékonyságának növelésében. Ennek megfelelően vizsgálati mintánkba középiskolások, tehetséggondozó osztályban tanuló középiskolások és egyetemisták/főiskolások tartoznak, minden alcsoportban 120 fős elemszámmal. Frost és munkatársainak perfekcionizmust mérő eszközökön végzett faktoranalitikus vizsgálatai (1993) igazolták, hogy az általunk e célból hazai mintán kipróbált Hewitt & Flett-féle Multidimenzionális Prefekcionizmus Skála Self-orientált alskálája az általuk pozitív megküzdésnek nevezett faktorba sorolható, azaz egyfajta adaptív „egészséges" perfekcionizmusként tekinthetünk rá. Az adaptív perfekcionizmus magasabb produktivitással, jobb tanulmányi eredménnyel, az eredményért tett nagyobb erőfeszítéssel jár együtt. Ezzel egyidejűleg, a Társas Előírás alskála maladaptív perfekcionizmusként értelmezhető. A maladaptív perfekcionizmus együtt jár olyan jelenségekkel, mint a halogatás, a krónikus kudarcélmény, szégyenérzet, a feladatok elkerülése, a hibázás miatti aggodalom (Bieling és mtsi, 2004). Az általunk alkalmazott Lang & Fries-féle (2006) Teljesítménymotiváció Kérdőív illetve a Tehetség Motivációs Öndefiníciós Kérdőív nyolc faktorának (Dávid,2010) segítségével felrajzoltuk a fenti jelenségek hátterében álló személyes motiváció adaptív aspektusait, illetve a fennálló motivációs deficitek profilját. Hipotéziseink: Feltételezzük, hogy a perfekcionizmus kérdőív magyar mintán kapott eredményei összhangban állnak a nemzetközi standardokkal. A

perfekcionizmus mértéke nő az oktatási szintek növekedésével: az egyetemisták perfekcionistábbak, mint az „átlag" középiskolások. A tehetséggondozó osztályban tanulók perfekcionistábbak, mint az „átlagos" osztályban tanulók. A maladaptív perfekcionizmus együttjár a kudarckerüléssel, negatívan korrelál az akarat, kitartás, általános aktivitás faktorokkal. Az adaptív perfekcionizmus pozitivan korrelál a magas igényszinttel, a sikerkereséssel. Szintén pozitív irányú együttjárást feltételezünk a szándék/akarat, kitartás, érdeklődés/tudásvágy valamint általános aktivitás faktorokkal. Az adatok feldolgozása folyamatban van. A kutatási eredményekről először az MPT XXIV. Tudományos Nagygyűlésén számolnak be a szerzők.
Kulcsszavak: Perfekcionizmus, motivációs összetevők, tehetség

Tanulási nehézséggel küzdő és tanulási zavaros középiskolások motivációs jellemzői

Békés Anna[1], Dávid Mária[2]
[1]Weöres Sándor Általános Iskola és Gimnázium, Budapest
[2]Eszterházy Károly Főiskola

Az iskolai teljesítményben jelentős szerepet játszik a tanulási motiváció. A középiskolában szerepe ennél is fokozottabb, hiszen a köznevelés utolsó szakaszában a továbbtanulás sikerességét erősen befolyásolhatja. A pályaválasztás különösen nehéz a tanulási nehézséggel vagy tanulási zavarral küzdő fiatalok számára, mert a tanulási probléma korlátozza lehetőségeiket, esetleg eleve elriasztja őket a továbbtanulástól. A differenciált feladatkijelölésre, értékelésre, esetleg osztályzás alóli felmentésre jogosult tanulókat a pedagógusok hajlamosak alulértékelni, illetve lustának bélyegezni. A nemzetközi és hazai kutatók közül többen foglalkoztak a tanulás motivációs hátterével (Réthyné, 1995; Józsa, 2007). Itthon a tehetséges tanulók motivációjára vonatkozó kutatást végeztek többek közt Dávid és munkatársai (2011). Több vizsgálat fókuszában szerepelt a speciális nevelési igényű, ezen belül a tanulási zavarral/nehézséggel küzdő tanulók (Olajos, 2014; Gyarmathy, 2007 és 2014; Némethné, Tóth Ágnes, 2009) helyzete, ugyanakkor a tanulási zavarok és nehézségek hátterében meghúzódó motivációs tényezők feltárása kevéssé jelenik meg a hazai kutatásokban. A nemzetközi szakirodalomból a tanulási nehézségek és a kudarckerülés/szorongás összefüggéseinek vizsgálata ismert elsősorban. (Sideridis és mtsai, 2006-ban több cikk). Jelen kutatás célja a középiskolában megfigyelhető teljesítményproblémák hátterében meghúzódó motivációs mintázatok feltérképezése. A tanulási nehézséggel és tanulási zavarral küzdő, valamint az alulteljesítő középiskolás diákok motivációjának vizsgálata. Feltételezzük, hogy a sorozatos kudarcok következtében a tanulási nehézséggel és zavarral küzdő valamint alulteljesítő diákokra a kudarckerülés fokozottabban jellemző, mint tehetséges és átlagosan teljesítő társaikra. Feltételezzük továbbá, hogy erős tisztelet és elismerés iránti vágy jellemzi őket, ugyanakkor igényszintjük alacsonyabb, mint társaiké. A szándék/akarat, kitartás, érdeklődés/tudásvágy valamint általános aktivitás faktorok egyénenként különbözőek lesznek, nagyobb szóródást mutatnak. Vizsgálati mintánk 14-18 éves középiskolai tanulókból áll. A minta csoportjai:
- tanulási nehézséggel küzdő tanuló 50 fő
- tanulási zavarral küzdő tanuló 50 fő
- alulteljesítő tanuló 50 fő
- tehetséges tanuló: 50 fő
- Kontrollcsoport 200 fő

Vizsgálati módszerek: Tehetség Motivációs Kérdőív és iskolai Énhatékonyság Skála. A kutatás eredményei felhasználhatók lesznek a tanulási zavarral/ nehézséggel küzdő tanulók fejlesztésében, differenciált foglalkoztatásában és értékelésében. A kutatás jelenleg is folyamatban van. A vizsgálati eredményekről az MPT XXIV. Tudományos Nagygyűlésén számolnak be először a szerzők.
Kulcsszavak: tanulási zavar, motiváció, énhatékonyság

A burnout-szindróma kutatása középiskolás diákok körében a tanulói motivációk és az egyéni változók tükrében

Kunos Nóra - Zrínyi Ilona Gimnázium, Miskolc

Első hallásra talán különösen hangzik a kiégés tünetegyüttesének vizsgálata a középiskolásokkal összefüggésben. A burnout-kutatások rendkívül gazdag területén a Jyvaskyla-i Egyetem kutatócsoportja mutatott rá arra a tényre (Salmela-Aro, 2008), hogy a kiégés Christina Maslach által meghatározott és az általa és munkatársai által kidolgozott Maslach Burnout Inventory (Maslach, 1996) segítségével mérhető hármas tünetegyüttese: a kifáradás, az értelmetlen, valamint az eredménytelen tevékenység iránti cinikus attitűd felfedezhető és vizsgálható a középiskolás diákok körében is. Iskolai munkánk során figyeltünk fel arra, hogy a kutatások eredményei saját tapasztalatainkat is alátámasztják. Kutatásunk célja az volt, hogy megvizsgáljuk, a magyar középiskolások a nemzetközi adatokhoz viszonyítva milyen kiégéses tüneteket mutatnak, illetve hogy a kiégés mértéke milyen változókkal függ össze. Ez a jelenleg bemutatásra kerülő pilot-kutatás mindössze arra vállalkozott, hogy felmérje: egyáltalán létezik-e a magyar középiskolások körében a kiégés jelensége, érdemes-e a jelenség arra, hogy több tudományos kutatás tárgya legyen, magyar mintán tesztelje a Student Burnout Inventory-t, illetve hogy feltárja a kiégés-szindróma és a tanulói motivációk összefüggéseit. A kutatás terepe egy nagyvárosi gimnázium négy 12. évfolyamos és három 9. évfolyamos osztálya volt. A kiégés mérésének eszközeként a finn kutatócsoport által kidolgozott Student Burnout Inventory szolgált (Salmela-Aro, 2009), amelyet kifejezetten ennek a kutatásnak a céljára adaptáltunk a magyar mintára. A kiégés-teszt felvételével párhuzamosan sor került a diákok motivációinak mérésére, valamint a kiégés hátterében feltételezhető egyéb változókat (nem, családi háttér, szülők iskolai végzettsége) vizsgáltuk a diákok adatlapjai alapján. A 12. évfolyamos tanulókkal iskolai belépésük idején már elkészült a Kozéki-Entwistle-féle tanulási motivációs kérdőív (Kozéki & Entwistle, 1986), 2015-ben ezt a mérést ismét elvégeztük, kiegészítve a Dávid Mária és munkatársai által készített Tehetség motivációs öndefiníciós kérdőívvel (Dávid, 2010), a mérésbe pedig bevontuk a jelenlegi 9. évfolyam három osztályát is. A felmérések eredményének összevetése alkalmat adott arra, hogy megvizsgáljuk a motivációk változásának mértékét ugyanabban a csoportban közel négy év, egy egész iskolai pályafutás távlatában. Az előadáson bemutatásra kerülnek a kutatás eddigi eredményei. A kiégés-tesztek részben egy újabb longitudinális mérést készítenek elő, részben pedig a nemzetközi kutatásokban mért változók mellett lehetővé teszik a kiégés veszélyének összehasonlítását a motivációs tesztek eredményeivel.

Kulcsszavak: kiégés, motiváció, longitudinális vizsgálat

A tehetség összefüggései a kreativitással, az intelligenciával és a motivációval

Tokai Dalma - MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Pszichológiai Intézet

A tehetség fogalma alatt olyan képességet értünk, amelyet egyrészt velünkszületett tényezők determinálnak, másrészt tanulás, gyakorlás, fejlesztés útján bontakozik ki, és egy vagy több területen átlagon felüli teljesítményben mutatkozik meg (Czeizel, 2004). A különböző tehetségelméletek kiemelik az intellektus, a kreativitás, egyéb speciális kognitív képességek valamint a motiváció szerepét, az interperszonális faktorok közül pedig nagy hangsúlyt kap a társas környezet, az iskola és a családi környezet.

Kutatásunkban általános iskolás gyerekek körében vizsgáltuk azt, hogy miben különböznek a kiváló képességekkel rendelkező és ezzel együtt kimagasló eredményű gyermekek azoktól a gyerekektől, akik ugyanilyen kiváló képességekkel, kreativitással és intelligenciával rendelkeznek, de eredményeikben ez nem mutatkozik meg (alulteljesítők). A két csoportot tanári segítséggel határoztuk meg, tanulmányi eredmények és órai munka alapján. Vizsgálatunkban 123 (71 fiú és 52 lány) pécsi tanuló vett részt. Átlagéletkoruk 11,5 év (szórás 1, 47). A legfiatalabb 10, a legidősebb tanuló 14 éves volt a vizsgálat elvégzésekor. A 123 főből összesen 69 4. osztályos valamint 54 7. osztályos tanuló volt a tesztek felvételekor. Ebben a korban a gyermekek potenciális tehetségígéretnek tekinthetők (Gyarmathy, 1994). A motiváció mérésére az Elsajátí-

tási motiváció kérdőívet használtuk (Józsa, 2007). Eredményeinket pontosítandó és árnyalandó a kérdőívet három formában vettük fel: a gyermekekkel saját magukra vonatkozólag, valamint egy tanárral és az egyik szülővel is, a gyermekre vonatkozólag. A kreativitás vizsgálatára Torrance kreativitás tesztjét (Torrance, 1966), az intelligencia vizsgálatára pedig a Raven-féle progressziós mátrix gyermek változatát használtuk (Raven, 2000). Kevert mintás varianciaanalíziseket és független mintás T-próbát végeztünk, így összevetve az alulteljesítő valamint a kiemelkedő tehetségígéreteket először a kreativitás, az intelligencia valamint a motiváció mentén. Eredményeink azt mutatják, hogy a kiemelkedő és az alulteljesítő tehetségígéretek nem különböznek a verbális és a nem-verbális kreativitási feladatokban, intellektuális képességekben, sem az iskolán kívül végzett kreatív tevékenységek számában és az elsajátítási motiváció önbevallásos szintjében. A kevés különbség egyike a tanárok megítélésében volt. A kimagasló csoport az Elsajátítási motiváció intellektus alskáláján magasabb értékelést kapott a tanároktól. Mind a gyerekek, mind a szülők szerint az alulteljesítőnek ítélt csoport inkább keresi a társas interakciót a felnőttekkel. A vizsgálat alapján az intellektuális képességek, a kreativitás, az elsajátítási motiváció nem függnek szorosan össze azzal, hogy kimagasló eredményeket ér-e el egy tehetséges diák vagy alulteljesít.

Kulcsszavak: tehetség, motiváció, alulteljesítő, tehetségígéret

Az online pszichológia tanácsadás jellemzői, online drogprevenció, online mentálhigiénés tanácsadó szakember képzés

SZ22

Szervező: **Szenes Márta** - SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ
Vitavezető: **Sarungi Emőke** - SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ

A szimpózium célja, hogy bemutassa az online mentálhigiénés tanácsadó szakember képzés helyzetét hazánkban, illetve az online felületen végzett pszichológiai munka jellegzetességeit. Továbbá célja bemutatni egy olyan internetes háttérkutatást, mely hatékonyabbá, tudatosabbá tervezhetőbbé teheti a drogprevenció és intervenció területén dolgozó szakemberek munkáját. Az utóbbi két évtizedben széleskörűen elterjedtek a mentálhigiénés tanácsadás, valamint a pszichoterápia online módszerei. A virtuális térben zajló segítő, tanácsadó szolgáltatások rendszere egyértelműen megköveteli, hogy szakemberekből álló, professzionálisan felkészített személyek végezzék azt, illetve egyértelműen sürgeti a minőségbiztosítás kereteinek kidolgozását a területen. A szimpózium első előadása egy olyan - immáron akkreditált - Online mentálhigiénés tanácsadó szakirányú képzés koncepcióját mutatja be, amelynek keretében az első évfolyam idén ősszel kezdheti meg tanulmányait a Károli Gáspár Református Egyetemen. Mint az köztudott, az internet világa nem csupán a professzionális segítségnyújtás oldaláról tágította ki az elérhető szolgáltatásokat, de a web megreformálta például a kábítószer árusításának módját is: elsődleges beszerző- és információforrássá vált. Annak érdekében, hogy a szakemberek minél adekvátabb segítséget tudjanak nyújtani, illetve alapvetően megértsék a fiatalok drogtematikában zajló diskurzusait, a lényegi információk áramlási mechanizmusát, szükség van az új pszichoaktív szerek médiafigyelésére a magyar nyelvű online felületeken. A második előadásban bemutatott tartalomelemző kutatás célja - a régi és az új designer drogok online médiamegítélésének vizsgálata a közvélemény kérdezés nélküli. A magyar lakosság, ezen belül is különösen a serdülő és fiatal felnőtt számára az utóbbi 15 évben egyre inkább elérhető az online mentálhigiénés segítés új csatornája (www.necc.hu, www.lelnavigator.hu). A szolgáltatást biztosító szakemberek igen gazdag tapasztalatokat halmoztak fel a virtuális térben zajló segítő folyamatokról. A szimpózium utolsó két előadása a segítő - segített kapcsolatnak, a kommunikációs csatornának, illetve az esetvezetés pszichodinamikájának sajátos jellemzőire mutat rá, feltárva az eltérő és érintkező pontokat a személyes és online mentálhigiénés segítés illetve tanácsadás között. Az egyik előadó egy pilot kutatás segítségével mutatja be, hogyan élik meg a kliensek a specifikus jelenségeket a Szegedi Tudományegyetem Életvezetési Tanácsadója által működtettet „Léleknavigátor” internetes felületén keresztül. A másik előadó egy eset bemutatása segítségé-

vel hívja fel a figyelmet a virtuális térben zajló pszichológiai kísérés jellegzetességeire ugyancsak a „Léleknavigátor" működési keretében.
Kulcsszavak: Online pszichológiai tanácsadás a kliens szemüvegén át, esetvezetés specifikumai az interneten, online mentálhigiénés tanácsadó szakember képzés jelene és távlatai, médiafigyelés és -elemzés, új drogprevenciós színtér módszertana

Előadások

Online mentálhigiénés tanácsadás – képzési távlatok

Grezsa Ferenc - KRE Pszichológiai Intézet, Pszichológiai Továbbképző Központ

Az utóbbi két évtizedben széleskörűen elterjedtek a mentálhigiénés tanácsadás, valamint a pszichoterápia online módszerei. Bár az online tanácsadás története már hazánkban is közel másfél évtizedes múltra tekinthet vissza (www.necc.hu), e szakterületen idehaza nagyon kevés jól konceptualizált program működik, e módszer minőségbiztosítása még megoldatlan. Új szolgálatok megszervezésének szándéka, illetve az ilyen törekvésekhez kapcsolódó képzési szükségletek, nem utolsósorban pedig a minőségbiztosítás igénye és követelménye egyaránt szükségessé teszik akkreditációval is legitimált, online mentálhigiénés tanácsadásra felkészítő programok megalkotását. A Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézetének kurrikuluma már egy évtizede az „online tanácsadás" kurzust is magába foglalja. Tavaly pedig – az Intézet Pszichológiai Továbbképző Központjában zajló műhelymunka révén – a KRE megalapította az „online mentálhigiénés tanácsadás" megnevezésű szakirányú továbbképzési szakot, melynek első évfolyama idén ősszel kezdi meg tanulmányait. Az előadás elsősorban az új szak tanulmányi programját mutatja be. Az áttekintés - saját, másfél évtizedes tapasztalataink alapján – számba veszi az online mentálhigiénés tanácsadás módszerének hatékony alkalmazásához szükséges legfontosabb ismeretköröket és készségelemeket, valamint bemutatja ezek átadásának tervezett módszereit. Mindezt azzal az igénnyel, hogy a ma még inkább kísérletinek minősíthető képzési program – a róla szóló szakmai diskurzus segítségével – továbbfejlődhessen. Hozzájárulva ahhoz, hogy a jövőben minden bizonnyal szélesedő online mentálhigiénés tanácsadási programkínálat hazánkban is világos, megfelelő minőségbiztosítással is megalapozott szakmai módszerré válhasson.
Kulcsszavak: Online mentálhigiénés tanácsadó, akkreditált képzés, tanulmányi program, minőségbiztosítás

A drog szcéna megjelenése az interneten – az új pszichoaktív szerek online médiaelemzése és az új drogprevenciós színtér módszertana

Kaló Zsuzsa[1], Vancsó Anna[2]
[1]NCSSZI – Nemzeti Drogmegelőzési Iroda
[2]Neticle Technologies

2007 és 2009 között a Youtube videómegosztó oldalt elárasztották a mefedron hatásáról szóló videók, amiket a használók készítettek és töltöttek fel. A mefedron nevű új pszichoaktív szer lett az első „letölthető drog", 2007-es felbukkanása lett az a fordulópont, amely után a drog szcéna megjelent az interneten. Azóta az új pszichoaktív szerek száma fokozatosan növekszik a világon és Magyarországon is (UNODC 2014). A web megreformálta a kábítószer árusításának módját: elsődleges beszerző- és információforrássá vált. A széles körben elérhető és nagyon népszerű új pszichoaktív szerek legálisnak tekinthetők mindaddig, amíg hatóanyaguk tiltólistára nem kerül; kémiai szerkezetük a kábítószerlistákon szereplő anyagokétól kissé eltér, így ellenőrzés alá vonásáig jogi következmények nélkül terjeszthetők, forgalmazásuk és használatuk legális. Következmények: a legalitás fogalmilag magában hordozza annak a képzetét, hogy egyben biztonságos is illetve a használók többet tudnak az új pszichoaktív szerek hatásairól, mellékhatásairól és az ártalomcsökkentési lehetőségekről, mint a szakemberek. Cél az új pszichoaktív szerek

médiafigyelése a magyar nyelvű online felületen, amely által megismerhetjük a szerhasználói perspektívát, az új szerek nyelvi-szociális konstrukcióit. Ezért a Neticle Technologies (NT) rendszerrel átfogó kutatást végzünk a 2013-2014 drogprevenciót érintő online aktivitásáról (drogok, kampányok, fogyasztói megosztások). Elvégezzük a régi és az új designer drogok online média megítélése és a közvélemény kérdezés nélküli feltárását. További célok a kevéssé ismert új pszichoaktív szerek (ÚPSZ) mélyebb megismerése, új szerek feltérképezése, mellékhatások, hiedelmek és tünetek monitorozása, az ÚPSZ folyamatos média monitorozása, fogyasztók szokásainak, kérdéseinek nyomon követése, prevenciós csatornák azonosítása, edukációs kampányok megfogalmazása. A Neticle rendszer a webes tartalmakban keresi meg a kulcsszavak szinonimáit tartalmazó említéseket (cikkeket, blogokat, hozzászólásokat, közösségi média tartalmakat). A megtalált tartalmakat automatikusan feldolgozza és véleményelemzi: minden említés kap egy úgynevezett véleményindexet, mely jelzi, hogy az adott szöveg mennyire pozitív vagy negatív a kulcsszóra vonatkozóan. A véleményárfolyam a Neticle saját mutatója, mely a web véleményét egyetlen dinamikusan változó mutatóval fejezi ki. A vizsgált források: magyar nyelvű fő hírportálok, blogok, fórumok, nyilvános Facebook posztok, Twitter posztok, Google+ posztok. Az előadás beszámol a régi és új pszichoaktív szerekre vonatkozó, eddig meghatározott kulcsszavakról, amelyekhez szinonima és kereső szóösszetétel járul. Az NDI és az NT közös kutatásának eredményeképpen a régi és az új pszichoaktív szerek online médiamegjelenésének kvantitatív mutatói (médiacsatorna-használat jellemzői, a drogfogyasztás mint téma megítélése az online térben, legfontosabb hangadók stb.) és kvalitatív jellemzői is feltárásra kerülnek (tématérkép, említés- térkép, említésgráf).

Kulcsszavak: új pszichoaktív szerek, közösségi média, médiamonitoring, online drogprevenció.

Az online tanácsadás élménye a segítségkérő szemszögéből

Sebő Tamás - SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ, Szeged

Az előadás arra világít rá, hogy az olyan online levelezésen alapuló tanácsadásban, mint amilyet a Léleknavigátor is folytat Szegeden az Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központban, hogyan élik meg a kliensek azokat a specifikus jelenségeket, hatásokat, melyeket a szakirodalom leír ezekre a folyamatokra vonatkozóan (Pennebaker, J. W., 2005). Számos tudományos vizsgálódás folyik ebben a témában, ahol olyan fogalmakat járnak körül, mint:

-az írás hatásai és jellegzetességei: megfogalmazásra kényszerít és szembesít.

-anonimitás: a tanácskérő teljes mértékben kontrollálhatja, mit oszt meg.

-diszinhibíciós hatás: a szégyen és zavar érzésével járó témák könnyebb kommunikálhatósága, akár eltúlzása.

-stigmatizáció: lehetőség nyílik egy-egy megbélyegző tulajdonság vállalására vagy éppen háttérbe szorítására.

-aszinkron kommunikáció: van idő átgondolni, megérlelni a választ. (Kraus, R., Zack, J. S., Stricker, G. (2004))

A tanácsadás maga egy intim és személyes élmény a tanácskérő részéről is, ezért arra gondoltunk, hogy ezt a „pilot" vizsgálatot kvalitatív kutatási megközelítéssel tervezzük meg. Megfogalmaztunk 5 kérdést, melyekre kifejtendő választ vártunk a vizsgálatban résztvevő klienseinktől. Kíváncsiak voltunk azokra a személyes megélésekre, élményekre, amelyek a konzultációs folyamatot kísérik.

1. Hogyan érezte magát egy-egy levél megírása után, illetve, hogyan élte meg a válaszra való várakozás idejét?
2. Hogyan élte meg, hogy anonim maradhat a segítségkérés folyamatában, és hogy nem ismerte a tanácsadó személyét?
3. Miként hatott önre, hogy érzéseit, gondolatait, írásban kell kifejtenie? Tapasztal-e különbséget az élőbeszédhez képest?
4. Mit gondol, személyes tanácskérés esetén hasonló formában és mélységben tudja elmondani, megosztani problémáját?

5. A konzultációs folyamat során változott-e a hozzáállása a személyes pszichológiai segítségkéréshez?
Az előadás a fenti kérdésekre adott válaszok summázata, egyfajta felhasználói-kliensi oldal szubjektív értékelése a levelezésen alapuló online tanácsadásról. Az eredmények természetesen hozzájárulhatnak az online levelező szolgálatok filozófiájának, munkamódjának tökéletesítéséhez is.
Kulcsszavak: online tanácsadás, az írás ereje, anonimitás, diszinhibíció, aszinkron kommunikáció

Gigi története: Az online tanácsadás jellegzetességei egy esetbemutatás tükrében

Lantos Katalin[1], Szenes Márta[2]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar,
Egészségmagatartás és –fejlesztés Szakcsoport
[2]SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ, Szeged

Az előadás célja bemutatni a szegedi Életvezetési Tanácsadó Központban működő online tanácsadás jellegzetességeit egy esetismertetés keretében. Az online tanácsadás levelezés formájában valósul meg, melynek során a tanácsadó vállalja, hogy a levelezővel együtt gondolkodva átbeszélik a levélíró aktuális nehézségeit, a választható cselekvési utakat, illetve komolyabb probléma esetén a tanácsadó javasolja az adott problémában kompetens szakemberek felkeresését. A tanácsadás anonim módon zajlik, a levelező bármilyen e-mail címmel bejelentkezhet, nem kell nevet megadnia. Ez a névtelenség segít a levélírónak abban, hogy nyíltan, szégyenérzet nélkül felvállalhassa érzéseit, problémáit, és nem kell attól tartania, hogy stigmatizálódik. Az írásbeli forma emellett segít abban, hogy a segítséget kérő személy írás közben átgondolja, rendszerezze élethelyzetét, gondolatait, ez is közelebb viszi őt a belátáshoz. Emellett a tanácsadás folyamata írásban rögzített, lehetőség van az újraolvasásra, mely tovább segíti a megértés és átkeretezés folyamatát. Az esetismertetés célja, hogy konkrét példán keresztül láttassuk, milyen szempontjai vannak az online tanácsadásnak. A levélírás során nem csak a levélíró mondataira, hanem a levél által keltett projekcióra reagál a tanácsadó, ezért nagyon fontos az önreflexió, a saját fantáziák és benyomások tudatos kezelése. A levelezésben kevésbé a tények, események, sokkal inkább a levélíró érzelmi állapota, szükségletei vannak előtérben, ezekre reflektál a tanácsadó. Gigi történetén keresztül láthatóvá válik, hogyan hat a visszajelzés, az érzések tükrözése a levélíróra, hogyan tárul fel a valódi probléma.
Kulcsszavak: kölcsönös projekció, önreflexió, fantáziák kontrollált kezelés, átkeretezés

Életminőség szomatikus betegségekben

SZ23

Szervező: **Rigó Adrien** - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Kökönyei Gyöngyi** - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

A szimpózium célja, hogy áttekintse az életminőséggel kapcsolatos fő szakirodalmi kérdéseket krónikus szomatikus betegségek esetében. Bemutatja az Alkalmazott Pszichológia 2014/4 hasonló témában született tematikus számát, s az ehhez kapcsolódó előadások ízelítőt adnak a szerteágazó kérdéskör néhány szeletéből. A bevezető előadás az egészséggel kapcsolatos életminőség fő kutatási irányvonalait vázolja fel, s ismerteti a témában újonnan született hazai próbálkozásokat és eredményeket. A további előadások egy-egy szeletre koncentrálnak. A diabétesszel kapcsolatos vizsgálat a diabétesz-sepcifikus életminőség kérdőív magyar változatának használhatóságáról mutat be adatokat, s hangsúlyozza a depresszív hangulat és a gyakorlatban kiemelt jelentőséggel bíró biológiai mutató (HbA1c) kapcsolatát. A melldaganattal diagnosztizált személyekkel végzett vizsgálat módszertani kérdésekre fókuszál, s újszerű felhasználási/értékelési lehetőségekre hívja fel a figyelmet a leggyakrabban alkalmazott kérdőívek (EORTC QLQ-

C30 és BR-23) esetében. Az endometriózissal kapcsolatos előadás az első hazai vizsgálat (fókuszcsoportok és kérdőíves módszerek) eredményeit mutatja be, amelyek segíthetnek a ma még oly rejtélyes betegség jobb megértésében s megfelelő intervenciós programok kidolgozásában. Bár az egyes előadások 1-1 konkrét betegségre fókuszálnak, segítségükkel általánosabb területek, kérdések, kihívások megfogalmazására törekszünk a betegséggel összefüggő életminőséggel kapcsolatban. Kíváncsian várjuk a témában kutató vagy a gyakorlatban szomatikus betegekkel foglalkozó kollégák észrevételeit, tapasztalatait is!
Kulcsszavak: egészséggel összefüggő életminőség, krónikus szomatikus betegségek, pszichometria, depresszió, módszertani kérdések

Előadások

Az életminőséggel kapcsolatos fő szakirodalmi kérdések krónikus szomatikus betegséggel élők körében; fókuszban a depresszió

Rigó Adrien, Kökönyei Gyöngyi
ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az előadás mozaikszerű ízelítőt mutat be olyan, különböző krónikus szomatikus betegséggel (HIV, COPD, lisztérzékenység, melanoma, szív-érrendszeri betegségek, PCOS) kapcsolatos hazai vizsgálatokból, amelyek az életminőség fő magyarázóváltozóit próbálták azonosítani a különböző kórképekben. A vizsgálatok részletesen olvashatóak az Alkalmazott Pszichológia 2014/4. tematikus számában. Az érintett kutatások kapcsán az előadás felvázolja a betegséggel kapcsolatos életminőség fő szakirodalmi kérdéseit, kitér a klinikai fontosságára. Az eredmények kapcsán hangsúlyozza a depresszív hangulat kiemelt szerepét, s bemutat néhány lehetséges háttérmechanizmust, ami segítséget jelenthet a szomatikus állapotokhoz köthető depresszív hangulat mélyebb megértésében és kezelésében.
Kulcsszavak: egészséggel kapcsolatos életminőség, krónikus szomatikus betegségek, depresszív hangulat

Depresszív hangulat és diabétesz-specifikus életminőség

Németh Dorottya[1,2], Karsai Szilvia[1,2], Reinhardt Melinda[3], Kökönyei Gyöngyi[2]
[1]ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2]ELTE PPK Pszichológiai Intézet
[3]Károli Gáspár Református Egyetem

Háttér és célkitűzések: Vizsgálatunk célja az volt, hogy feltérképezzük, hogy a betegségspecifikus életminőség és a depresszív hangulat, továbbá a glükozkontroll között a nemzetközi szakirodalomban dokumentált összefüggés hazai mintán is tetten érhető-e. Módszer: 92 diabétesszel diagnosztizált személy (átlagéletkor: 64,83 év; SD=9,60) bevonásával elsőként vizsgáltuk a diabétesz-specifikus életminőség és kezelési elégedettség mérésére kidolgozott kérdőívek magyar változatainak alkalmazásával a fent vázolt összefüggéseket. Eredmények: A várakozásnak megfelelően a magasabb depresszív hangulatról beszámoló személyek életminőség mutatói alacsonyabbak voltak, kezelésükkel elégedetlenebbnek bizonyultak, ill. HbA1c értékeik alapján rosszabb vércukorkontrollt jeleztek. Következtetések: Eredményeink összhangban vannak a nemzetközi kutatási eredményekkel, s egyértelműen felhívják a figyelmet arra, hogy a diabétesszel élők körében a betegség következtében kialakuló (szomatikus) szövődmények rendszeres szűrővizsgálatai mellett a depresszív hangulat szűrésére (és a diabétesz-specifikus életminőség mérésére) is szükség lenne.
Kulcsszavak: diabétesz, életminőség, depresszió, kezeléssel való elégedettség, HbA1c, pszichometria

Az EORTC QLQ-C30 és QLQ-BR23 magyar változatának pszichometriai jellemzői

Kovács Zsuzsanna[1], Mónok Kata[2,3], Kökönyei Gyöngyi[2], Urbán Róbert[2], Rigó Adrien[2]
[1]Semmelweis Egyetem, Egészségtudományi Kar
[2]ELTE PPK Pszichológiai Intézet
[3]ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Háttér és célkitűzések: Az egészséggel kapcsolatos életminőség szerepe kiemelkedő a pszichoonkológiai kutatásokban; a túlélés és a kezelésre adott válasz egyik legpontosabb előrejelzője és a betegséggel való együttélés fontos kimeneti tényezője. Az előadás az Európai Rákkutató és Terápiás Szervezet Daganattal kapcsolatos (EORTC QLQ-C30- magyar változat) és Melldaganattal kapcsolatos Életminőség Kérdőívének (EORTC-QLQ BR23 - magyar változat) konstruktum validitás-vizsgálatának eredményét mutatja be, a szakirodalomban e célra eddig nem használt elemzési módszerrekkel. Módszer: 221 melldaganattal diagnosztizált (malignus emlőkarcinóma, áttét nélkül) kezelés alatt álló nőbeteg adatait elemeztük. Az EORTC QLQ-C30 esetében Konfirmátoros faktoranalízist (CFA) végeztünk, amely leginkább a Gundy által javasolt kétfaktoros (fizikai egészség-mentális egészség) modell használhatóságát támogatja. A BR-23 esetében szintén Konfirmátoros faktoranalízist végeztünk az egy tételes skálák hibavarianciájának korrekciójával a kérdőív eredeti faktorstruktúrájának alátámasztására, valamint MIMIC modellben (konfirmátoros faktoranalízis kovariánsokkal) becsültük az életkor, iskolázottság, gyermekek száma, daganatos megbetegedés a családban és a testmozgás hatását az életminőség egyes dimenzióira. A skálák belső konzisztenciájának elemzésére reliabilitás-vizsgálatot végeztünk. Eredmények: A QLQ-BR23 skálái megfelelő belső konzisztenciával rendelkeztek a magyar mintán (Cronbach-α =0,674-0,902). A kérdőív eredeti faktorstruktúráját sikerült jól illeszkedő konfirmátoros faktoranalízis modelljével alátámasztani. Az életkor, iskolázottság, gyermekek száma, daganatos megbetegedés a családban valamint a testmozgás szignifikáns hatását támasztotta alá MIMIC modellünk az életminőség egyes dimenzióira. Következtetések: Jelen előadásban az EORTC QLQ-C30 és QLQ-BR23 kérdőív magyar változatának további kutatásokban való használatára teszünk javaslatot a melldaganatos betegek életminőségének vizsgálata során.
Kulcsszavak: életminőség, EORTC QLQ-BR23 magyar változata, melldaganat, pszichometriai jellemzők, konfirmátoros faktorelemzés (CFA), MIMIC modell

Az endometriózissal élő nők életminőségének bejóslói

Márki Gabriella[1], Bokor Attila[2], Rigó János[2], Rigó Adrien[3]
[1]ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2]SE ÁOK I. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika
[3]ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az endometriózis egy multifaktoriális nőgyógyászati megbetegedés, amely a reproduktív életkorú nők 10 százalékát érinti. A betegség egyaránt vezet fizikai és lélektani következményekhez. Nemzetközi tanulmányok igazolták, hogy az endometriózissal élő nők körében az alacsonyabb (fizikai és pszichológiai) egészséggel összefüggő életminőség (HRQOL) magasabb depresszív-, szorongásos- és distressz-szinttel jár együtt, továbbá a betegség negatívan érinti a szociális és szexuális életet is. Jelen vizsgálatunkban magyar minta bevonásával a HRQOL bejóslóinak feltárására vállalkoztunk. A vizsgálat során keresztmetszeti kérdőíves vizsgálatot alkalmaztunk, endometriózis diagnózissal élő, 18 év feletti és pszichiátriai zavarral nem bíró vizsgálati csoport bevonásával. A kérdőívcsomag által mérésre került a demográfiai, az életmód és a betegségmutatók mellett a HRQOL, a pszichológiai státusz (depresszió, szorongás), a distressz, a szexuális működés és a társas támogatás is. Az elővizsgálataink és az általunk vezetett fókuszcsoportok alapján az egészséggel összefüggő életminőséget meghatározzák a vizsgálatba bevont tényezők, ugyanakkor a további vizsgálati eredmények és a kapcsolatok mintázatának feltárásának érdekében 2015 első felében a vizsgálati mintánk bővítésére kerül sor. A HRQOL bejóslóinak ismerete a későbbiekben lényeges támpont adhat egy – kifejezetten endometriózissal élő nők számára kidolgozott – pszichoszociális intervenciós program létrehozásához.

Kulcsszavak: endometriózis, egészséggel összefüggő életminőség, depresszió, szorongás, distressz, szexuális működés, életmód

Elfogadás és Elköteleződés Terápia (ACT)

SZ24

Szervező: **Eisenbeck Nikolett -** Univesidad de Almería
Vitavezető: **Szabó-Bartha Anett** - KRE Pszichológiai Intézet

A szimpózium célja átfogó képet adni az Elfogadás és Elköteleződés Terápiáról. Az egyes előadások bemutatják annak elméleti gyökereit, főbb terápiás eljárásait, illetve hosszú és rövidtávú hatásait különböző pszichés problémákra. Emellett a terápia összehasonlításra kerül más, hasonló techinkákkal dolgozó intervenciókkal.
Kulcsszavak: Elfogadás és Elköteleződés Terápia (ACT), pszichoterápia, pszichopatológia, harmadik generációs viselkedésterápia

Előadások

Elfogadás és Elköteleződés Terápia (ACT): Elmélet és gyakorlat

Eisenbeck Nikolett[1], Szabó-Bartha Anett[2], Szondy Máté[2], Schlosser Károly[3]
[1]Univesidad de Almería
[2]KRE Pszichológiai Intézet
[3]Goldsmith University of London

Az Elfogadás és Elköteleződés Terápia (Acceptance and Commitment Therapy, ACT) egyike az úgynevezett harmadik generációs pszichterápiás irányzatoknak, amelyek a második generációs, azaz kognitív viselkedésterápiás eljárások hiányosságaira adott válaszként jelentek meg. Ezen irányzatok közül napjainkban messze legsikeresebb az ACT, mind a terapeuták száma, mind pedig az elméleti alapul és empirikus támpontul szolgáló kutatások tekintetében. Az előadás átfogó képet kíván adni az ACT-ról mint terápiáról, annak gyökereiről, elméletei és filozófiai hátteréről, azaz a radikális behaviorizmusról, a funkcionális kontextualizmusról és a Kapcsolati Keretek Elméletéről (Relational Frame Theory, RFT). Emellett az előadás összefoglalja az ACT pszihopatológiai elméletét, amely azon az elképzelésen alapszik, hogy pszichés élmények oly módon kezelése, mintha külső történések volnának (azaz kisebb-nagyobb erőfeszítéssel ellenőrzés alatt tarthatóak), olyan merev és rugalmatlan viselkedésekhez vezethet, amelyek egyetlen és kizárólagos célja bizonyos érzések vagy gondolatok átélése (a „jók"), illetve bizonyosak elkerülése (a „rosszak"). Azonban paradox módon, ezen kontrollálási próbálkozások az elkerülni kívánt érzések és gondolatok megerősödéséhez vezetnek, illetve lecsökkentik egyéb, a személy által fontosnak tartott viselkedések és „jó"-nak tartott érzések és gondolatok előfordulási gyakoriságát. Végezetül bemutatásra kerül néhány olyan eljárás, amellyekkel tudatosíthatóak a fenti nem adaptív, elkerülő viselkedésminták, illetve amelyekkel elsajátíthatóak jobb alkalmazkodást elsegítő viselkedések, melyek célja nem a belső világ folyamatos ellenőrzés alatt tartása, hanem egy jelentésteli élet megélése. Ezen eljárások közül kiemelkednek a személyes értékek fontosságát hangsúlyozó és a mindfulness-jellegű technikák.
Kulcsszavak: Elfogadás és Elköteleződés Terápia (ACT), pszichoterápia, pszichopatológia, harmadik generációs viselkedésterápia

Az Elfogadás és Elköteleződés Terápia (ACT) hatékonysága

Schlosser Károly Kornél[1], Eisenbeck Nikolett[2], Szabó-Bartha Anett[3], Szondy Máté[3]
[1]Goldsmith University of London
[2]Univesidad de Almería
[3]KRE Pszichológiai Intézet

Az Elköteleződés és Elfogadás Terápia (Acceptance and Commitment Therapy, ACT) az egyike az újonnan megjelent, úgynevezett harmadik generációs kognitív viselkedésterápiáknak (CBT). Az ACT azon az elméleten alapul, hogy a személyes negatív élmények elkerülésére törekvés pszichológiai rugalmatlansághoz majd feszültséghez vezet. Míg a második generációs kognitív viselkedésterápiák a zavaró mentális élmények elől való kitérést és azok leküzdését célozzák, az ACT a hasonló élmények megfigyelését, elfogadását és az ezekkel kapcsolatos szükséges cselekedetek értékeken alapuló meghozatalát tűzi ki célul. Bár a rendelkezésre álló empirikus vizsgálatok száma más terápiákhoz viszonyítva még kevés, az ACT többféle pszichológiai eredetű problémával kapcsolatban mutatkozik hatékonynak: krónikus fájdalmak, depresszió, stressz, szorongás, függőség, dohányzás és a pszichózis leküzdésében is. Az ACT a mentális egészség javítása mellett továbbá hatékonynak bizonyult viselkedési problémák, előítéletek és kiégés leküzdésében, és hatására javult résztvevők munkavégzés minősége és a teljesítmény is. Egy meta-analízis (Ruiz, 2012) ACT és tradicionális Kognitív Viselkedésterápiát összemérő tanulmányokat hasonlított össze. Az eredmény hatásnagysága (Hedges's g= 0.40) az ACT jelentős előnyét mutatta a CBT-vel szemben depresszió, kényszerbetegségek, krónikus fájdalmak, stressz esetén. Nem volt szignifikáns a különbség szorongás esetén. Powers (2009) nem tálalt jelentős különbséget ACT és más empirikusan már megalapozott terápiák között (Kognitív Terápia és Kognitív Viselkedésterápia), míg a különbség jelentős volt a kontrollcsoportokhoz viszonyítva. Az Amerikai Pszichológiai Társaság 12. klinikai pszichológia szekciója empirikusan bizonyított terápiaként jegyzi az Elköteleződés és Elfogadás Terápiát depresszió kezelésére mérsékelt empirikus támogatottsággal, és erős támogatottsággal a fájdalom kezelésére. Az Amerikai Egyesült Államok Egészségügyi és Emberi Erőforrás Minisztériumában szintén empirikusan bizonyított terápiaként van jegyezve. Az előadás során megvitatásra kerül az ACT hatékonysága, összehasonlításra kerül más, már empirikusan bizonyított terápiákkal, és az utánkövetéses vizsgálatok eredményessége is elemzésre kerül.
Kulcsszavak: Elköteleződés és Elfogadás Terápia, hatékonyságvizsgálatok, Kognitív Viselkedésterápia

A „boldogságcsapda" veszélyeiről: A pozitív pszichológia és az Elfogadás és Elköteleződés Terápia modellje a szenvedésről, betegségről és gyógyulásról

Szondy Máté[1], Szabó-Bartha Anett[1], Eisenbeck Nikolett[2], Schlosser Károly[3], Bánfai Anna[4]
[1]KRE Pszichológiai Intézet
[2]Univesidad de Almería
[3]Goldsmith University of London
[4]Magánrendelés, Melbourne, Ausztrália

Az elmúlt évtizedben egyre népszerűbbé váló pozitív pszichológia képviselői számos intervenciós módszert kidolgoztak a jóllét növelésére (ide tartoznak például a hálaérzést vagy a megbocsátást segítő technikák, az altruista magatartás bátorítása, illetve az erősségek használata). Az elméleti alapvetések (elsősorban Barbara Fredrickson „gyarapítás és szélesítés" elmélete) és a kutatási eredmények szerint a pozitív érzelmek és kogníciók „serkentése" a negatív tartalmak módosítása nélkül is növeli a jóllétet és csökkenti a patológiák súlyosságát. A kognitív-viselkedésterápiák legújabb hullámába tartozó Elfogadás és Elköteleződés Terápia (Acceptance and Commitment Therapy, ACT) radikálisan eltérően gondolkodik a pozitív és negatív élményekről. Elmélete szerint a negatív érzések, a fájdalom normális és elkerülhetetlen részét képezik az emberi létezésnek. Valójában a negatív érzések elkerülésére tett próbálkozások erősítik fel és teszik tartóssá a szenvedést, illetve eredményeznek patológiát. A pozitív érzelmek görcsös ke-

resése hozza létre az úgynevezett „boldogságcsapdát” (Russ Harris, ausztrál ACT terapeuta kifejezése): az elérni kívánt boldogság egyre távolabb kerül a személytől. Az ACT célja a belső élmények kontrollálására tett – kudarcra ítélt – kontrollálási kísérlet feladása, a belső élmények elfogadása és annak tudatosítása, hogy ezek „csak” belső élmények, érzések, gondolatok, melyek nem egyenlőek a valósággal. A terápia célja nem az, hogy a páciens több pozitív és kevesebb negatív érzést és gondolatot éljen át, hanem az arra való képesség elsajátítása, hogy teljes és jelentésteli életet éljünk akkor is, amikor negatív élményeket élünk át. Mind a pozitív pszichológia, mind az ACT azt vizsgálja, hogy mi teszi lehetővé a teljes és boldog életet. Azonban máshogy gondolkodnak ennek a célnak az eléréséről, az emberi szenvedésről, a mentális zavarokról és a pszichoterápiáról. Előadásomban ezeket a különbségeket és az integráció lehetőségeit mutatom be.

Kulcsszavak: Elfogadás és Elköteleződés Terápia, pozitív pszichológia, boldogság, pozitív érzelmek

Hasonlóságok és különbségek: avagy az Elfogadás és Elköteleződés Terápia helye a pszichológiai elméletek és módszerek rendszerében

Szabó-Bartha Anett[1], Szondy Máté[1], Eisenbeck Nikolett[2], Schlosser Károly[3]

[1]KRE Pszichológiai Intézet

[2]Univesidad de Almería

[3]Goldsmith University of London

Az 1980-as évek végén Steven Hayes és munkatársai által kidolgozott Elfogadás és Elköteleződés Terápia (ACT) a viselkedésterápiás irányzatok harmadik hullámának egyik kiemelkedő módszere, mely a tudatos jelenlét megélésére és az elfogadás folyamatára, és az értékek melletti elkötelezett cselekvésre épül annak érdekében, hogy fokozza a pszichológiai rugalmasságot az egyénben. A szenvedés része az életünknek: mondja ki a buddhizmus első nemes igazsága. Az ACT felfogása szerint a problémák forrását nem a szenvedés megléte, a kellemetlen, fájdalmas, nem kívánatos érzések, gondolatok, testi érzetek, emlékek, tünetek előfordulása jelenti, hanem az, ahogyan ezekhez hozzáállunk, ahogyan ezekkel próbálunk megküzdeni. Ilyen inadaptív megoldáskísérlet többek között: a fájdalmas, kellemetlen élmények elkerülése; a nem kívánatos gondolatokkal, élményekkel, érzésekkel való összeolvadás (fúzió), ami gyakran a nyelvi fordulatainkban is leképeződik; vagy például az élményeink folyamatos értékelése, minősítése. Az ACT nem abban segít az egyénnek, hogyan kontrollálja, szüntesse meg ezeket a nem kívánatos élményeket, hanem abban, hogyan engedje el a kontrollért vívott küzdelmet. A saját élményeikkel, érzéseikkel, gondolataikkal kapcsolatos nyitottságra és ítélkezésmentes elfogadásra tanítja őket, arra, hogy megéljék a velük történő dolgokat úgy, ahogyan vannak, képesek legyenek azokat észlelni, felismerni, kapcsolatba kerülni velük, miközben képesek azoktól egy távolságot tartani, és más szempontból rájuk nézni. A cél tehát nem a kellemetlen élmények, tünetek tartalmának és gyakoriságának megváltoztatása, hanem az, hogy az ezekhez való viszonyunk, azok megélése változzon, és mindez az egyén viselkedésében is olyan irányú változásokat indítson el, mely közelebb viheti őket egy számukra fontos és értékes élet megélésének irányába. Élményelkerülés, pszichológiai rugalmasság, tudatos jelenlét, elfogadás, értékek tisztázása, értékvezérelt cselekvések melletti elköteleződés, objektív én kialakítása: csak néhány kulcsszó, mely az Elfogadás és Elköteleződés Terápia alapjait képezik. Ezeket hallva számos pszichológiai irányzat, módszer fogalma, vagy az általuk alkalmazott terápiás technika eszünkbe juthat: így például a Humanisztikus-, a Gestalt-, az Egzisztenciális- elmélet és terápia, az Integratív Viselkedéses Párterápia (IBCT), a Klasszikus Viselkedésterápia, a Kognitív- es Viselkedésterápia terminusai, az egyéb Elfogadás vagy Mindfulness alapú módszerek (MBCT, MBSR, DBT stb.) intervenciói, vagy a kevésbe ismert Morita terápia elméletrendszere. Az ACT ezekkel való hasonlóságainak és különbségeinek, és a köztük megjelenő párhuzamok tisztázására teszünk kísérletet jelen előadásunkban.

Kulcsszavak: Elfogadás és Elköteleződés Terápia, élményelkerülés, pszichológiai rugalmasság, tudatos jelenlét, elfogadás, értékek tisztázása, értékvezérelt cselekvés, objektív én

Érzelem – fejlődés – szabályozás

SZ25

Szervező: **Láng András** - PTE Pszichológia Intézet
Vitavezető: **Péley Bernadette** - PTE Pszichológia Intézet

Bár az érzelemkifejező arcokra és az erős érzelmeket kiváltó ingerekre való érzékenységünk veleszületett, az érzelmekkel való bánásmódot (beazonosításukat, kifejezésüket, szabályozásukat stb.) elsősorban a gondozókkal folytatott korai kapcsolatokban tanuljuk. Az érzelmek kezelhetőségüket (a pozitív érzelmi állapotokat előbb képesek kezelni a gyermekek, mint a negatívakat) és tartalmukat (pl. a félelem életkorilag jellemző formái) tekintve egyfajta fejlődési hierarchiát képeznek, a spontán érzelmek megélhetősége és elismertsége vita felett álló módon járul hozzá a lelki egészséghez. Szimpóziumunk előadásai ezt a jelenségkört járják körül.
Gamos Alexandra és Pohárnok Melinda kutatása kisiskolás gyermekek édesanyjukkal közös történetalkotásukat vizsgálta olyan helyzetben, amelyben anya és gyermeke egy szeparációs történetet beszélnek el együtt. Eredményeik az érzelmileg megterhelő esemény narratív ko-konstrukciója, a feladathelyzetben mutatott együttműködés minősége, valamint a gyermekek érzelmi képességei, illetve az esetleges viselkedési problémáinak összefüggéseire mutatnak rá.
Kopcsó Krisztina vizsgálata a sötéttől való félelem kérdéskörét járta körül. Ezt a negatív érzelmi állapotot a pszichoanalitikus ihletésű irodalom egyértelműen a szeparációhoz köti. Emellett a sötétség egyfajta projekciós felületként is szolgálhat („sötét vászon"), ahová a kevésbé megdolgozott szorongások kivetülhetnek. A bemutatásra kerülő kérdőíves, illetve a Regresszív Képzeleti Szótárt használó történetelemző vizsgálatok megerősítik a feltételezést, hogy a sötéttől való félelem az irracionális, én által kevésbé szabályozott tartalmakkal hozható összefüggésbe.
Az utolsó előadás (Láng András) parentifikáció és machiavellizmus kapcsolatát mutatta ki férfiak esetében. A parentifikáció során a gyermek a családban a gyermekiből a szülői alrendszerbe kerül. Ez a helyzet két szempontból is jelentős érzelmi terhet ró a gyermekre: mind biztonságigényének kielégülése, mind spontán érzelmeinek kifejezési lehetősége meghiúsul. Ez nemcsak lelki egészségét veszélyezteti, hanem egyfajta destruktív jogosultság felhalmozódásához is vezet, amely felnőttként machiavellista attitűd formájában nyilvánulhat meg.
Kulcsszavak: érzelmi jelentésalkotás, érzelemszabályozás, kapcsolati dinamika, lelki egészség

Előadások

Anya és gyermek által közösen alkotott érzelmi történetek kapcsolata a gyermek érzelmi fejlődésével és viselkedésszabályozásával

Gamos Alexandra, Pohárnok Melinda
PTE Pszichológia Intézet

Az érzelmileg megterhelő helyzetek közös elbeszélése az érzelmi szocializáció egyik lényeges színtere: a történetalkotó beszélgetésekben az érzelmek jelentésének közös konstrukciója zajlik. Kutatásunkban azt tűztük ki célul, hogy feltárjuk a kapcsolatot, amely az anya-gyermek közös érzelmi jelentésalkotás és érzelmi szabályozás, a gyermekek különböző érzelmekhez kapcsolt képességei, valamint a viselkedéses nehézségek között húzódhat. Feltételezésünk szerint a narratív ko-konstrukció, a feladathelyzetben mutatott együttműködés minősége, valamint a gyermekek érzelmi képességei, illetve az esetleges viselkedési problémák együtt-járást mutatnak.
A vizsgálatban 6-9 éves gyermekek (n=40) és édesanyáik vettek részt. A gyermekek és édesanyjuk közös érzelmi jelentésadásának, érzelemszabályozásának mérésére a Gini, Oppenheim és Haimovich (2001) Joint Story Telling (JST) nevű eszközét használtuk, amelyben a páros egy szeparációs történetet mesél el közösen. A gyermek érzelem-felismerését, emocionális szókincsét, érzelmi intelligenciáját és érzelmekről való mentalizációs képességet részben kérdőíves, részben projektív feladatokkal vizsgáltuk. Az édesanyák pedig a gyermekük viselkedésszabályozásának, illetve esetleges magatartási nehézségeinek mérésére a „Képességek és Nehézsé-

gek Kérdőív" (SDQ) (Perczel Forintos, 2012) szülői változatát töltötték ki. Előadásunkban röviden összefoglaljuk a főbb eredményeket.
Kulcsszavak: narratív ko-konstrukció, érzelmi jelentésalkotás, érzelemszabályozás, magatartási problémák

A sötéttől való félelem és egyéni különbségeinek pszichodinamikus vonatkozása

Kopcsó Krisztina - PTE Pszichológia Doktori Iskola

Ranschburg (1972) értelmezésében a félelemnek ez a formája szimbolikus és konkrét is egyben; a sötétség amellett, hogy szeparációt jelképez, a fantáziatermékek akadálytalan kivetülése által növeli a szimbólumoktól való félelmet, továbbá veszélyérzetet kelt. Egy elsötétített szobában perceptuális torzítások jelenhetnek meg, amely például erotikus impulzusok, szomorúság vagy agresszió semleges arcra történő projekciójában is megnyilvánulhat.
Jelen tanulmány kiindulópontját korábbi kutatásunk adatbázisa szolgáltatta. Kulturális összehasonlító vizsgálatunkban 166 fiatal felnőtt (kor: 23,44±4,15 év) töltött ki sötéttől való félelem mértékére, tartalmára és eredetére vonatkozó kérdőívet, amely változók kapcsolatrendszerét utóbb faktoranalízissel tártuk fel. Eredményeink szerint a sötéttől való félelem magasabb szintje a jellemzően irracionális kategóriákkal mutatott erős összefüggést (képzeleti kreációk, ijesztő gondolatok, álmok; élénk képzelet, horrorfilm), valamint a félelem archaikus természetének hangsúlyozásával. Az említett kategóriákat a Freud (1920,1991) által megkülönböztetett elsődleges és másodlagos folyamatok rendszerében is elhelyezhetjük. Előbbi a tudattalan és az álmok munkamódja, amelyet szabadon mozgó megszállás jellemez; szemben a tudatosra jellemző kötött, racionális másodlagos folyamattal.
Az iménti összefüggéseket figyelembe véve a következő hipotézist fogalmaztuk meg. A sötétségnek elsődleges gondolkodási folyamatot serkentő hatása van és ez a hatás összefüggésbe hozható a sötéttől való félelem intenzitásával.
Kísérletünkben 78 egyetemista (41 nő) vett részt, átlag életkoruk 21,4 év (szórás=2,15). Az alanyok kezdetben öt percet töltöttek el a sötét vagy világos tesztszobában. Ezt követően – félhomályban vagy világosban – irányított tematikájú történet írására kértük őket, amelyeket Martindale (1975) Regresszív Képzeleti Szótárának magyar adaptációjával (Pólya & Szász, 2013) elemeztünk. A sötét feltételben részt vevők történeteiben a kontrollcsoporténál szignifikánsan több elsődleges folyamatra utaló tartalom jelent meg és ez a hatás a sötéttől intenzívebben félő személyek esetén tendencia erősséggel (p=0,053) jelentősebbnek bizonyult. Megjegyzendő, hogy bár a sötéttől való félelem markáns nemi különbséget mutat, ez az összefüggés nemtől függetlenül fennáll. Eredményeink arra engednek következtetni, hogy sötétben valóban hangsúlyosabbá válik az alapvetően tudattalan tartalmakhoz köthető munkamód. Ez a hatás feltehetően univerzális, azonban mértéke egyénenként különböző lehet. További izgalmas adalék, hogy akárcsak a félelemé, az elsődleges folyamathoz köthető tartalmak előfordulási aránya is magasabb fiatalabb gyermekeknél. Mindenképp érdemes volna tisztázni a gyermek- és felnőttkori sötétfélelem pszichodinamikus összefüggéseinek hasonlóságait és különbözőségeit.
Kulcsszavak: sötétfélelem, irracionális tartalmak, elsődleges folyamatok, regresszív képzeleti szótár

Parentifikáció és machiavellizmus: az érzelmi parentifikáció hatása a machiavellizmus kialakulására férfiakban

Láng András - PTE Pszichológia Intézet

A machiavellizmus – mások kihasználására, manipulálására és anyagi előnyszerzésre alapuló, amorális attitűd – széles körben vizsgált jelenség Christie és Geis 1970-ben publikált úttörő kutatásai, majd a 2000-es évek elejétől a Sötét Hármak fogalmának bevezetése óta. A jelenség egyedfejlődés során történő kialakulásáról azonban viszonylag keveset tudunk. Retrospektív vizsgálatok a szülői visszautasítással, a családok szétesettségével és kaotikus működésével

hozták összefüggésbe a machiavellizmust. A kaotikus családokat a határok és szerepprelációk bizonytalansága, a fegyelmezés alacsony szintje jellemzi. Ez a családjellemző párhuzamba állítható a parentifikációval, amely során a gyermek a családban (testvéreivel vagy akár saját szülőjével szemben) szülői szerepbe kényszerül. Ebben a szülői szerepben a gyermek a szokásosnál több hatalomhoz és nagyobb kontrollhoz jut, ugyanakkor számos gyermeki szükséglete kielégítetlen marad. Éppen ezért azt feltételeztük, hogy azok a felnőttek, akik gyermekként szüleik érzelmi támaszaként szolgáltak, ill. akiknek a családért tett erőfeszítéseit nem ismerték el, feljogosítva fogják érezni magukat, hogy gyermekkorban kielégítetlenül maradt szükségleteiket akár mások kárára is kielégíthessék, amely a machiavellizmus formájában is történhet.
Feltételezésünket 395 felnőtt (282 nő) bevonásával teszteltük. Résztvevőinket (kor: 30,02±10.5 év) egy közösségi oldalon keresztül invitáltuk egy online vizsgálatban való részvételre. A machiavellizmust a Mach-IV Skálával (Christie & Geis, 1970) mértük. A parentifikációra való visszaemlékezést a Gyermeki Felelősség Skála felnőtt változatának (FRS-A; Jurkovic, Thirkield, & Morrell, 2001) retrospektív itemeivel mértük. Az FRS-A a parentifikáció három dimenzióját méri: az instrumentális gondoskodást (praktikus tevékenységek a család szolgálatában), az expresszszív gondoskodást (gyermek mint a szülő érzelmi támasza) és a méltánytalanságot (mennyire nem ismerték el a gyermek családért tett erőfeszítéseit). Mivel az összes mért változón jelentős nemi különbséget tapasztaltunk, parentifikáció és machiavellizmus összefüggését nemi bontásban vizsgáltuk. Az általunk elvégzett többszörös lineáris regresszió elemzések eredményei szerint nem mutatkozott összefüggés parentifikáció és machiavellizmus között nők esetében. Férfiaknál az expresszív gondoskodás mértéke pozitív kapcsolatban állt a machiavellizmussal.
Eredményeink részben megerősítették hipotézisünket. Az összefüggésben mutatkozó nemi különbséget két okkal magyaráztuk. Egyrészt az akár önfeláldozásig menő gondoskodás társadalmilag elfogadható módon integrálható a hagyományos női szerepbe, így nők esetében tulajdonképpen egy direkt kompenzációról beszélhetünk. Másrészt az is elképzelhető, hogy az érzelmi parentifikáció erősségét tekintve azonos hatással van férfiakra és nőkre, viszont a nemeknél a következmények eltérő formában nyilvánulnak meg (férfiak – externalizáló tünetek; nők – internalizáló tünetek).
Kulcsszavak: machiavellizmus, parentifikáció, érzelmi gondoskodás, nemi különbségek

Érzelemszabályozó folyamatok személyiség- és egészségpszichológiai megközelítésben

SZ26

Szervező: **Kökönyei Gyöngyi** - ELTE Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Reinhardt Melinda** - KRE BTK Pszichológiai Intézet

A szimpózium előadásainak közös metszetét különböző érzelmi, illetve érzelemszabályozó (érzelmi önszabályozó) folyamatok vizsgálata adja. A négy előadásban a ruminációt (rágódás), tapasztalati elkerülés és az (érzelmi) önszabályozás folyamatait elemezzük különböző mintákon.
Az első előadás egészséges serdülők körében a ruminációt (rágódás) pozitív mentális egészségre gyakorolt hatását elemzi reprezentatív mintán. Jelentős eredménye, hogy bár a fiúk kevésbé ruminálnak, mint a lányok, de a rágódás és mentális egészség közötti kapcsolat erőssége nemtől független.
A második előadásban állami gondozásban lévő fiatalok pszichológiai immunkompetencia profiljainak tükrében ismerhetjük meg a szubjektív jóllét-mutatók alakulását. A vizsgálati eredmények rámutatnak arra, hogy az egyes megküzdési potenciálok egymásra hatását, dinamikus kapcsolatát, azaz interakcióját is érdemes figyelembe venni.
A harmadik előadásban egy speciális – nagyrészt maladaptívnak tekinthető – érzelemszabályozási stratégia, az ún. tapasztalati elkerülés szorongással való kapcsolata kerül górcső alá. A bemutatott vizsgálat erénye, hogy direkt és indirekt eljárás segítségével a szorongás explicit és implicit formájának feltárására is törekszik, és mindkét folyamat tükrében elemzi a tapasztalati elkerülést.

A negyedik előadásban a rumináció és migrén kapcsolatának feltérképezése során felvetődik az a fontos kérdés is, hogy hányféleképpen lehet rágódni. A negatív, önhibáztatással kapcsolatos gondolatokra koncentrált figyelem (brooding) és a negatív esemény megértését, megoldását célzó önreflexió (self-reflection) között érdemes különbséget tenni, ugyanis más-más korrelátumai lehetnek. A migrénes fejfájás – az eredmények alapján – elsősorban a maladaptív formával állt kapcsolatban.
A négy előadás egyértelműen rámutat arra, hogy az affektív folyamatok a testi-lelki egészség alakulásában fontos szerepet töltenek be. A négy előadás – személyiség- és egészségpszichológiai relevanciája mellett – számos módszertani kérdést is felvet, továbbá a bemutatott vizsgálati eredményeknek a prevenció/intervenció számára is jelentős implikációi vannak.
Kulcsszavak: érzelemszabályozás, rumináció, tapasztalati elkerülés, megküzdés, migrén, mentális egészség

Előadások

Perszeveratív kogníciók és mentális egészség serdülőkorban

Kocsel Natália[1], Reinhardt Melinda[3], Kökönyei Gyöngyi[2]
[1]ELTE PPK Pszichológiai Doktori iskola
[2]ELTE Pszichológiai Intézet
[3]KRE BTK Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A rumináció (rágódás) és aggodalmaskodás, olyan ismétlődően előforduló (sokszor kontrollálatlan) gondolatokat jelent, amelyek a múltbéli, illetve jövőbéli eseményekkel, az ahhoz köthető hangulati állapottal, és/vagy kudarcokkal kapcsolatosak (Nolen-Hoeksema és Morrow, 1993). Ezeknek a gondolatoknak a gyakori előfordulása a negatív érzelmek fokozódásával, és a pozitív érzelmek csökkenésével társul (McLaughlin et al., 2007; Roelofs et al., 2009). A rumináció és az aggodalmaskodás a hangulati és szorongásos problémák konzisztens velejárói (l. Aldao et al., 2010) nemcsak felnőtt-, hanem serdülőkorban is (pl. Calvete et al., 2013). Ezek az eredmények egyértelműen jelzik, hogy a perszeveratívkogníciók negatív hatással vannak mentális egészségünkre (Harrington és Loffredo, 2011). A ruminációban/aggodalmaskodásban markáns nemi különbség figyelhető meg: a nőkre inkább jellemező, mint a férfiakra (Johnson és Whisman, 2013), ugyanakkor a perszeveratív kogníciók és a mentális egészség közötti kapcsolat erősségének nemi különbségeire vonatkozóan kevés információ áll rendelkezésre. Ennek megfelelően célunk az volt, hogy feltárjuk, hogy egészséges fiatalok körében a megjelenő rumináció/aggodalmaskodás vajon mennyiben magyarázza az érzelmi, pszichológiai és szociális jóllét mutatókat. Továbbá vizsgáltuk, hogy a változók közötti kapcsolatokat a nem mennyiben moderálja.
Módszer: 1572 egészséges serdülő (átlagéletkor=15,39 év; SD=2,26), reprezentatív mintáján a perszeveratív gondolatokat a Jellesma által (2005) kidolgozott Non-produktív Gondolatok Kérdőív segítségével (Kökönyei et al., 2015), míg a mentális egészséget a Serdülő Mentális Egészség Kontinuum–rövidített változatával mértük (Keyes, 2006; Reinhardt, 2014).
Eredmények: Eredményeink előzetes feltevéseinket igazolták, vagyis a rumináció/aggodalmaskodás magas szintje – az életkor, a nem és az anya iskolai végzettségének kontrollálása mellett – szignifikánsan magyarázta a mentális jóllét mutatókat: mind az érzelmi (standardizált béta= -0,404), mind a pszichológiai (standardizált béta= -0,362) mind a szociális jóllét (standardizált béta= -0,214) faktorokat. A lányokra ugyan jellemzőbbek a perszeveratív gondolatok (t=12,44), a mentális egészség és a perszeveratív gondolatok közötti kapcsolat erősségében azonban már nem volt különbség a nemek között.
Következtetések: Eredményeink összecsengenek a nemzetközi kutatási eredményekkel, rávilágítva a maladaptív perszeveratív gondolatok mentális egészségre gyakorolt negatív hatására egészséges serdülők körében is. A perszeveratív gondolatok gyakran különböző múltbéli vagy jövőbeli stresszorokhoz kötődnek, így prevenciós szempontból már serdülőkorban kiemelten fontosnak tűnik a stresszre adott kognitív és érzelmi folyamatok tudatosítása és módosítása.

Kulcsszavak: perszeveratívkogníciók, rumináció, aggodalmaskodás, mentális egészség, szubjektív jóllét, nemi különbségek

A pszichológiai immunkompetencia kapcsolata a szubjektív jóllét egyes mutatóival gyermekotthonban élő fiatalok csoportjában

Örkényi Ágota, Demetrovics Zsolt, Kökönyei Gyöngyi
ELTE Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A pszichológiai immunkompetenciát megalapozó személyiségdimenziók az elméleti modell szerint és empirikus adatok alapján is pozitív kapcsolatban állnak az egészséges működés különböző aspektusaival, többek között a szubjektív jóllét mutatóival (Oláh, 2005). A pszichológiai immunrendszert (PIR) alkotó alrendszerek (megközelítő-monitorozó, alkotó-végrehajtó, illetve önregulációs alrendszer) eltérő szerepet játszanak az alkalmazkodásban (Oláh, 2005), amiből következik, hogy a legoptimálisabb működéshez mindhárom alrendszer magas fokú, összehangolt működésére van szükség. Vizsgálati adatok arra is utalnak, hogy az egyes alrendszerek kevésbé hatékony működése általában az alkalmazkodási zavarok különböző formáival mutatnak összefüggést (Demetrovics és Balázs, 2004). Az állami gondozásban élő fiatalok szubjektív jóllét-mutatói számos vizsgálat tanulsága alapján rosszabbak, mint családban nevelkedő társaiké (Pilowsky és Wu, 2006). Feltehető azonban, hogy a PIR alrendszerei ebben a csoportban is kedvezőbb működéssel mutatnak összefüggést. A legkedvezőbb eredmények továbbá azoknál a fiataloknál várhatóak, akinél a PIR valamennyi alrendszere jól működik. Vizsgálatunk célja, a fenti összefüggések ellenőrzése volt gyermekotthonban élő fiatalok körében.
Módszer: A vizsgálatot anonim, önkitöltős kérdőívek segítségével végeztük, 850 gyermekotthonban nevelkedő, 15-18 éves fiatal körében (fiúk aránya: 53,6%, átlagéletkor: 16,5 év; szórás: 0,99 év). A pszichológiai immunkompetencia mérésére a PIK kérdőív (Oláh, 2005) 16 tételes rövidített változatát (Kökönyei et al., 2003) használtuk. A kérdőívből két alskála számolható (monitorozó-alkotó, illetve önszabályozó alskála, Kökönyei et al., 2003). A két alskálán mutatott magas vs. alacsony pontszám alapján négy csoport hoztunk létre. A szubjektív jóllétet három mutató (élettel való elégedettség, Cantril, 1965; szubjektív egészségpanaszok (HBSC-SCL), és depresszív hangulat, CDI, Kovacs, 1985) segítségével mértük. Az összefüggések elemzésére logisztikus regresszió-elemzéseket végeztünk, a három szubjektív jóllét mutatóval, mint kimeneti változóval. A modelleket demográfiai háttértényezőkre, illetve a társas kontextus egyéb tényezőire (pl. társas kapcsolati jellemzők, iskolai környezet jellemzői) kontrolláltuk.
Eredmények: A mindkét alskálán magas pontot elérő fiatalok több mint háromszor nagyobb eséllyel számolnak be pozitív élettel való elégedettségről és kevesebb szubjektív egészségpanaszról, mint a mindkét skálán alacsony pontot elérő társaik (OR mindkét esetben 3,5). A depresszív hangulat esélye az előbbi csoportban több mint 90%-kal kisebb az utóbbi csoporthoz viszonyítva (OR=0,08). A vegyes-profilú fiatalok eredményei eltérően alakulnak az egyes jóllét mutatók szerint.
Következtetések: Az eredmények felhívják a figyelmet arra, hogy a megküzdésben szerepet játszó dimenziók egymáshoz való viszonyát is érdemes figyelembe venni a szubjektív jólléttel mutatott kapcsolat vizsgálatánál.
Kulcsszavak: megküzdés, állami gondozottak, jóllét, önszabályozás

A tapasztalati elkerülés kapcsolata az explicit és implicit szorongással

Szemenyei Eszter[1], Józan Anna[1], Szabó Edina[1], Galambos Attila[2], Kocsel Natália[1], Eisinger Andrea[1], Magi Anna[1], Kökönyei Gyöngyi[2]
[1]ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2]ELTE Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A tapasztalati elkerülés egy érzelemszabályozási elkerülő stratégia; azoknak a szorongást keltő gondolatoknak, eseményeknek, helyszíneknek a kerülését jelenti, melyeket az egyén a nem kívánt negatív érzelmekkel összekapcsolódónak vél (Hayes és mtsai, 1999). Bár a tapasztalati elkerülés fő funkciója a szorongáskeltő ingerek hatásának csökkentése, számtalan kutatás tanúsága szerint az e stratégiát gyakran alkalmazók között hosszú távon a szorongás szintje tartósan magasabb (Rottenberg, 2002; Peeters, 2003; Liverant, 2008), továbbá a tapasztalati elkerülés gyakran társul más érzelemszabályozási nehézségekkel is. Kevés adat van azonban arra vonatkozóan, hogy a tapasztalati elkerülés milyen kapcsolatban áll implicit folyamatokkal, így például az implicit szorongás mértékével. Célunk ennek megfelelően a tapasztalati elkerülés és a szorongás közötti kapcsolat elemzése volt, illetve vizsgáltuk, hogy a tapasztalati elkerülés együtt jár-e az érzelemszabályozási nehézségek magasabb szintjével.
Módszer: 166 egyetemista fiatallal végzett vizsgálatban (nők: 88%, átlagéletkor: 24 év) az implicit (Implicit Asszociációs Teszt, Greenwald, 1998; Józan et al., 2014) és az explicit szorongás (STAI, Spielberger, 1983; Sipos, Sipos, Spielberger, 1998), valamint az érzelemszabályozási nehézségek (DERS, Gratz, Roemer, 2004; Kökönyei et al., 2014) közötti kapcsolatot elemeztük.
Eredmények: Az implicit és explicit szorongás között nem volt kapcsolat (r=0,07), de a tapasztalati elkerüléssel mindkettő összefüggött. A tapasztalati elkerülők krónikus csoportját az átlag +1 szórással határoztuk meg. Ebben a csoportban az implicit és explicit szorongás is szignifikánsan magasabb volt (d=2,089, ill. d=2,790), valamint az érzelemszabályozási nehézségek is magasabb arányban jelentek meg (t=7,496). Az explicit és implicit szorongás diszkrepanciája összefüggésben állt az érzelemszabályozási nehézségekkel: érdekes módon abban a csoportban volt a legmagasabb, ahol az alacsony implicit szorongáshoz magas explicit szorongás társult.
Következtetések: A tapasztalati elkerülés explicit szorongással való kapcsolata jól ismert, eredményeink azonban arra mutatnak rá, hogy a (krónikus) tapasztalati elkerülés az implicit szorongás fokozottabb mértékével is együtt jár. Az implicit és explicit szorongás mértékének inkonzisztenciája esetén találtunk leginkább érzelemszabályozási nehézségeket, az eredmény megfelelő értelmezéséhez azonban további kutatásokra van szükség. Jelen kutatás továbbá megerősíti a pszichés folyamatok kettős természetére vonatkozó elgondolásokat, azaz az explicit és implicit folyamatok közötti különbségtételt (Epstein és Morling, 1995), amik feltehetően a szorongás esetében is más-más agyi rendszerekhez köthetőek.
Kulcsszavak: tapasztalati elkerülés, implicit és explicit szorongás, érzelemszabályozási nehézségek

Ruminációmigrénben

Kökönyei Gyöngyi[1,2], Pap Dorottya[3], Eszlári Nóra[3,5], Magyar Máté[4], Szabó Edina[1,2], Édes Andrea[3,5], Zsombók Terézia[1,4], Bagdy György[3,5], Juhász Gabriella[1,3]

[1]MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem, Nemzeti Agykutatási Program B Alprogram

[2]ELTE Pszichológiai Intézet

[3]Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet

[4]Semmelweis Egyetem, Neurológiai Klinika

[5]MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem

Háttér és célkitűzések: A ruminációmigrénben (rágódás) egyik legismertebb modelljében, a Válaszstílus Elméletben (Nolen-Hoeksema, 1991) a ruminációmigrénben olyan gondolkodási folyamatként azonosítják, amelynek során a személy perszeveratív módon a saját depresszív érzéseire/tüneteire és problémáira, illetve ezek lehetséges okaira, valamint következményeire fókuszál. A ruminációmigrénnak mint kognitív érzelemszabályozó stratégiának a kapcsolatát különböző pszichopatológiákkal (pl. depresszióval, szorongásos zavarokkal) több vizsgálat demonstrálta (l. Aldao et al., 2010). Újabban a ruminációmigrént a testi egészséggel összefüggésben is elemzik (Brosschot et al., 2006), továbbá a ruminációmigrén adaptív és maladaptív formáinak elkülönítését szorgalmazzák (pl. Ayduk és Kross, 2010). Célunk ennek megfelelően az volt, hogy megvizsgáljuk, hogy a (visszatérő) migrénes fejfájás és a ruminációmigrén és különböző formái – a negatív, önhibáztatással kapcsolatos gondolatokra koncentrált figyelem (brooding) és a negatív esemény megértését, megoldását célzó önreflexió (self-reflection) – között milyen kapcsolat áll fenn.

Módszer: Elemzésünkben a NewMood kutatási program magyar adatait használtuk fel (N=1139; átlagéletkor: 31,41 (SD:10,73)). A migrénes fejfájást az ID Migrén kérdőív (Lipton et al., 2003) segítségével azonosítottuk, amely a fejfájással együtt járó és migrénre tipikusan jellemző tüneteket (a hányingert, a fényérzékenységet és a fejfájás okozta korlátozottságot) mérte. A migrénes csoportba azokat a soroltuk (N=86), akik mindhárom tünetet megjelölték, a kontrollcsoport tagjait pedig e tünetek hiányával jellemeztük (N=656). A ruminációmigrént a Ruminációmigrénes Válaszadási Stílus (RuminativeResponseStyle, RRS, Treynor et al., 2003) 10 tételes rövid változatával mértük. Elemzésünkben a depresszív hangulat szintjét (Zung-féle Önértékelő Depresszió Kérdőív, Zung, 1965) kontrolláltuk.

Eredmények: A nem, az életkor, ill. az aktuális depresszív hangulat kontrollálása mellett a migrénes csoporttagság a ruminációmigrén szignifikáns magyarázóváltozójának bizonyult (standardizált béta: 0,126). Az alskálák szerinti elemzés azonban rámutatott arra, hogy a migrén elsősorban a ruminációmigrén maladaptív formájával áll kapcsolatban (standardizált béta: 0,120), míg az adaptívabbnak gondolt önreflexió összetevővel nem (standardizált béta: 0,063).

Következtetések: Eredményeink megerősítik Soo és munkatársai (2009) felvetésének jogosságát: azaz a rágódás folyamatának a vizsgálata krónikusan fennálló tünetek esetén, ill. krónikus betegségekben indokolt. Eredményeink rámutatnak arra is, hogy a ruminációmigrén adaptív és maladaptív formáit érdemes különválasztani: s úgy tűnik, hogy a migrénes fejfájás elsősorban a maladaptív formával áll kapcsolatban. További vizsgálatokra van szükség, amely feltárja, hogy migrénben a ruminációmigrén előfordulása egyfajta kognitív válasz-e a betegséggel kapcsolatos stresszorokra vagy már a betegség kialakulása előtt meglévő érzelemszabályozó stratégia.

Kulcsszavak: migrén, ruminációmigrén, érzelemszabályozás, fájdalom

Érzelmek – hazugságok – kockázatvállalás Szimpózium a Hazugságkutató Tudományos Műhely (HkTM) szervezésében

SZ27

Szervező: **Benczúr Lilla** - KRE Általános Pszichológia Tanszék

A szimpózium négy előadásában a 2013-ban az MPT Nagygyűlésén már bemutatkozott Hazugságkutató Műhely újabb kutatásait ismerhetik meg az érdeklődők. A szimpózium keretes szerkezetű. Kis György és Vámosi Katalin a munkahelyi baleseti kockázatok bejósolhatóságát vizsgálta nemcsak kérdőívek, hanem a hazugságkutatásban még kevésbé elterjedt hangelemzés (LVA) módszerével. Előadásukban bemutatják a hangelemzés módszerét és a vizsgálat eredményeit. Gál Anita rendvédelmi dolgozók körében vizsgálta az érzelem-felismerés mind makro-, mind mikroszintjét (ekmani alapok a hazugságkutatásban). Eredményei felhívják a figyelmet a hazugsággal kapcsolatos érzelmek felismerésének rendszeresebb és mélyebb oktatásának szükségességére a rendvédelmi oktatásban. Endrédi Zsófia és Tollner Viktória a hazugság-vizsgálat kognitív módszerének lehetőségeit mutatják be előadásukban. Koch Boglárka pedig az online és való életbeli hazugságokat hasonlítja össze nemcsak kérdőívek, hanem az LVA hangelemző rendszer segítségével.

Kulcsszavak: hazugság, érzelem-felismerés, LVA, kockázatvállalás

Előadások

Baleseti kockázatok vizsgálata hangelemzéses eljárással

Kis György[1,2], Vámosi Katalin[1]
[1]Anima Risk Nonprofit Kft.
[2]Hazugság-Kutató Tudományos Műhely

Projektünkben a munkahelyi baleseti kockázatok bejósolhatóságát céloztuk meg, melyben a kérdőíves módszerek mellet egy hangelemzéses (LVA) technológiát is alkalmaztunk. A szakirodalmi áttekintésre alapozva feltételezésünk volt, hogy kapcsolat van a balesetbe való bevonódás és a kockázatvállalás között, ha utóbbit mérhetővé tesszük, bejósolhatóvá válik az adott személynél a baleseti kockázat. A kutatásfejlesztés módszertana kontrollcsoportos kísérlet volt: 30 fős kísérleti csoport és 30 fős kontroll csoport került a mintába. A kísérleti csoportba olyan munkavállalók kerültek, akik saját hibából származó balesetben voltak érintettek. A kontroll csoportban ezzel szemben olyan munkavállalók, akiknek nem volt a munkavégzéssel kapcsolatos baleseti érintettsége (minden egyéb paraméterben: nem, életkor, iskolai végzettség – heterogén volt mindkét csoport. Minden vizsgált alany az MVM valamely tagvállalatának dolgozója volt.). Az implicit kockázatvállalási attitűd mérésére egy speciális hangelemző kérdéssort fejlesztettünk ki, amit a DOSPERT-, illetve a Zuckerman-Kuhlman-Aluja Személyiség Kérdőívvel (ZKA-PQ) validáltunk. A leíró statisztikák alapján általánosan elmondhatjuk, hogy a vizsgált populációban kifejezetten kiemelkedő, a normál populációtól eltérő értékeket nem tudtunk kimutatni, vagyis az értékek alapján a vizsgált munkavállalók nem térnek el az átlagtól sem kockázatvállalási attitűd, sem pedig az egyéb, kérdőívvel mért skálák kapcsán, ami jó eredménynek számít. Ez azt jelenti, hogy az MVM veszélyeztetett munkakört betöltő munkavállalóira általánosságban nem jellemző a túlzott, a más szakmáktól illetve úgynevezett normális szinttől eltérő kockázatvállalási attitűd, tehát nem jelentkezett munkakör-specifikus hatás a kockázatvállalásra vonatkozóan. Eredmények: A kutatás-fejlesztés során megvizsgáltuk, hogy 1. az általunk fejlesztett eljárás megbízható-e (reliabilitás); illetve 2. valóban a kockázatvállalást méri-e (validitás). Utóbbi igazolásához két kérdőívet használtunk. A hipotézis részben igazolást nyert, a hangelemzés két témaköre bizonyult teljes mértékben reliábilisnak és validnak is: a szabálykövetés és a védőeszköz használathoz köthető kockázatvállalási attitűd; a többi témakör csupán részben bizonyult megbízhatónak, így az ezekkel kapcsolatos eredményeket fenntartással kell kezelni. Ugyanakkor a validitás vizsgálat során az is megfogalmazódott, hogy az általunk fejlesztett hangelemzési kérdőív job-

ban, szenzitívebben méri a balesettel kapcsolatos kockázatvállalást, mint a papír-ceruza kérdőívek. A baleseti eseteket figyelembe véve elmondható, hogy tendencia-szintű összefüggések mutathatóak ki a szabálykövetés és védőeszköz használati attitűd esetén.
Kulcsszavak: LVA, kockázatelemzés, baleseti kockázat bejóslása

Érzelem- és szándékfelismerés Arckifejezések felismerésének vizsgálata rendvédelmi dolgozók körében

Gál Anita - KRE Pszichológia MA képzés

A kutatásomban az érzelem-felismerés, azon belül is a makro- és mikro-arckifejezések felismerésének képességét vizsgáltam rendvédelmi dolgozók körében. Az érdekelt, hogy milyen tényezők befolyásolják az imént felsorolt arckifejezések felismerését. Vizsgáltam a szakmában eltöltött évek, a visszajelzés, a magabiztosság és az érzelmekre való odafigyelés hatását. Továbbá érdekelt az, hogy van-e különbség az érzelem-felismerés és aközött, hogy hány emberrel kerülnek interakcióba naponta. Összevetettem az eredményeket más kutatási eredményekkel és megnéztem, hogy van-e összefüggés a kétféle arckifejezésének felismerése között. Ezek alapján hét hipotézist állítottam fel. Ezeknek a vizsgálatát egy saját kérdőív és két érzelmi arckifejezés felismerést mérő teszt, a METT (Micro Expression Training Tool) és az Ekman 60 Arc Teszt segítségével végeztem. A kísérletben összesen 59 rendőr vett részt. A hét feltételezésemből három igazolódott be. A kutatás az érzelem- és hazugság-felismerés kapcsolatához is sokat hozzátett, és új kutatási lehetőségeket vet fel.
Kulcsszavak: érzelem-felismerés, arckifejezések, rendőrség, mikro-kifejezések, hazugság

A hazugság-felismerés kognitív szempontú lehetőségei

Endrédi Zsófia[1], Tollner Viktória[2], Kis György[3], Benczúr Lilla[4]
[1]BME Pszichológia MA képzés
[2]Pázmány Péter Katolikus Egyetem Pszichológia MA képzés
[3]Anima Risk Nonprofit Kft.
[4]KRE Általános Pszichológia Tanszék

Amikor hazugságot vagy megtévesztést vizsgálunk, a klasszikus kutatási irányok közé a verbális és nonverbális jegyek tanulmányozása, illetve a különböző fiziológiai változásokat mérő eszközök alkalmazása tartozik. Aldert Vrij nyomán megismerhettük a hazugság felismerés egy új megközelítését, az úgynevezett kognitív módszert, ami kizárólag a gondolkodási szinten jelentkező egyéni különbségekre fekteti a hangsúlyt. Ezt kiegészítve, kutatásunk során a témában egy, a klasszikusok között is úttörőnek számító hangelemzés segítségével hasonlítottuk össze a két módszer eredményeit. Ehhez olyan kognitív tényezők vizsgálatát helyeztük a középpontba, mint a konzisztencia, gondolkodási rugalmasság és a különböző hazugságtechnikák alkalmazásának mechanizmusai. Ahhoz, hogy ezeket „előcsalogassuk", Aldert Vrij (2012) nyomán, ismétléses és több modalitásban történő interjúkat készítettünk, amelyekben rajzos és szóbeli interjútechnikákat alkalmaztunk egyidejűleg. Kutatásunk során 40 fős mintát használtunk, amit 20-20 fős csoportokra osztottunk aszerint, hogy valaki igazat mond vagy hazudik. A vizsgálatot minden esetben videófelvételen rögzítettük. Adatbázisunkból nyert eredményeink arra engednek következtetést levonni, hogy aki igazat mond, konzisztensebb történetet ismertet, mint, aki hazudik. Illetve megtévesztés esetén, aki saját képzeletét használja, szintén konzisztensebben teszi, mint az, aki az emlékezetére hagyatkozik.
Kulcsszavak: hazugság, érzelem-felismerés, rajzvizsgálat

A közösségi oldalak mint hazugságaink iskolái

Koch Boglárka[1], Kis György[2], Benczúr Lilla[3]
[1]KRE Pszichológiai Intézet
[2]Anima Risk Nonprofit Kft.
[3]KRE Általános Pszichológia Tanszék

Az online térben való mindennapos jelenlét mára már életünk szerves részévé vált. Manapság igen népszerűek a közösségi oldalak is, így már nagyon ritkán találkozunk olyan valakivel, akinek nincsen valamely közösségi oldalon egy személyes profilja, és így egy online identitása. Ezek az oldalak nem csak azt teszik lehetővé, hogy kapcsolatot teremtsünk, illetve tartsunk ismerőseinkkel vagy éppen ismeretlenekkel, hanem lehetőséget ad arra, hogy különböző, akár nem valós információkat osszunk meg magunkról. Ha az online térben nap mint nap lehetőségünk nyílik a lebukás félelme nélkül ferdíteni az igazságot, elképzelhető-e, hogy szokásunkká válik, és az offline térben is gyakrabban élünk a hazugság lehetőségével? Hogyan függenek össze a mindennapi hazugságok az online hazugságokkal? Milyen esetekben történik „ferdítés" vagy valódi hazugság? Milyen hazugságfajták vannak az online térben? Kutatásomban ezekre a kérdésekre kerestem a választ. 40 fős mintával dolgoztam, akiknek elsőként egy kérdőív segítségével a facebookozási, majd LVA interjú segítségével a hazugságszokásaikat mértem fel. Az előadás ezen tapasztalatok eredményeit mutatja be, részletesen kitérve a hangelemzés lehetőségeire a hazugságvizsgálatokban.
Kulcsszavak: közösségi oldal, online identitás, facebook, hazugság, hazudási szokások, posztolás, chatelés

Érzelmi- és viselkedészavarok felismerése és kezelése a pszichopedagógia klinikai szemléletével és eszköztárával

SZ28

Szervező: **Eigner Bernadett** - ELTE BGGYK
Vitavezető: **Gereben Ferencné** - ELTE BGGYK

Az átlagostól eltérően fejlődő gyermekek esetében patológiai szemlélettel dolgozunk, a zavart funkciók, képességek feltárása a cél. Joggal merülhet fel, hogy kirekesztő, stigmatizáló, negatív képet rajzoló, az egyén énképét, önértékelését romboló, társas beilleszkedési esélyeit nehezítő megközelítésről van szó. Napjainkban a depatologizáló szemlélet és a komplex klinikai megközelítés kerül ismét előtérbe. A tudománytörténeti gyökerekben sok jó tapasztalatot gyűjthetünk: a XX. sz. elején a kísérleti lélektan és az experimentális pedagógia, a gyermektanulmányozás eredményeit, dr. Szondi Lipót konstitucionális emberszemléletét, Ranschburg Pál pszichopatológiai, Schnell János klinikai diagnosztikai tevékenységét, a Gyógypedagógiai Pszichológiai Laboratórium örökségét, valamint a közelmúltból Volentics Anna humanisztikus, szükségletorientált megközelítését. A klinikai gyógypedagógia hangsúlyozza a komplex megközelítés elvét, az egyént holisztikusan, bio-pszicho-szociális egységben szemléli. A klinikai megközelítésű pszichopedagógia modern módszer- és eszköztárával az egyén és környezete komplex megismerésére, megértésére és megsegítésére törekszik. Dinamikus megközelítést alkalmaz: feltárja az ok-okozati összefüggéseket, az egyes jelenségek egymásra hatásainak hálóját, fejlődésirányokat, dinamikát. A prevenció, az intervenció szempontjából a pszichopedagógus olyan gyakorlati szemléletű képzést kap, hogy rálát a problémákra és képes megszervezni és összehangolni a teendőket. Az újszülöttkortól a fiatal felnőttkorig szerez (neuro)biológiai, pszichológiai, pszichiátriai, pedagógiai, szociológiai, gyermekvédelmi ismereteket, gyakorlatokat is teljesít. A nyomonkövetéshez (longitudinális vizsgálatokhoz) az kell, hogy minden életkorban képes legyen felismerni a veszélyeztető állapotokat és lépni, továbbküldeni, beavatkozni. Olyan gyermekeknél tesszük ezt, akik ép értelműek, de esélyük (rizikójuk) van a lemaradásra, a gyenge teljesítményre, arra, hogy érzelmi- és viselkedészavart mutató tanulókká, kirekesztetté, bántalmazottá-, az iskolai agresszió célpontjaivá váljanak (koraszülöttek, HH-s, HHH-s gyerekek, egyszülős csalá-

dok, rossz szociális környezetben élő gyerekek). A pszichopedagógiai profil felrajzolásával az egyénben és környezetében (például a nevelési hatásokban) rejlő erőforrások, protektív faktorok feltárásával együtt ismeri meg a rizikófaktorokat, hiányosságokat, sérüléseket. A pozitív személyiségjegyek feltárása, a fejlesztésközpontú, időről időre felülvizsgált diagnózis, az egyéni sajátosságokat, érzelmi megéléseket figyelembe vevő, támogató terápia, a fejlődési dinamikát, folyamatmodellt, tranzakciók szerepét hangsúlyozó szemlélet jellemzi a pszichopedagógia gyakorlati tevékenységeit. A szimpóziumban olyan, a kutatásokban és a gyakorlatban alkalmazott diagnosztikus és terápiás eljárásokat mutatunk be, melyek az érzelmi- és viselkedészavarok, teljesítményzavarok felismerésében, kezelésében hatékonyan alkalmazhatók.
Kulcsszavak: depatologizáló szemlélet, bio-pszicho-szociális egység, klinikai gyógypedagógia, dinamikus megközelítés, pszichopedagógiai profil, érzelmi- és viselkedészavarok

Előadások

Koraszülöttek olvasás- és írásteljesítményének összehasonlító elemzése

Gráf Rózsa - ELTE BGGYK

A koraszülött gyermekek fejlődésének követése, a megfelelő időben indított pszichopedagógiai intervenció, a fejlődés menetének kontrollálása nagyrészt pszichopedagógiai kompetencia. A pszichopedagógiai diagnosztikus és fejlesztő eljárások hatékony segítséget nyújthatnak ezeknek a gyerekeknek és családjuknak, hogy megfelelő iskolakészültséggel kerüljenek iskolába. A pre-, peri- és posztnatális betegségek jelentősen befolyásolják a későbbi fejlődési kimenetet. Bizonyos szerzők szerint a koraszülöttség egy pervazív kognitív képességzavar, amely jelentős hatással van az iskolai teljesítményre, előmenetelre is. Az igen kis születési testtömegű gyerekek közel 50%-ának nem megfelelő az iskolai teljesítménye vagy viselkedési problémákkal küzd. Még problémamentes korai fejlődés esetén is veszélyeztetettek a végrehajtó funkció deficit kialakulása szempontjából. A koraszülöttség nemcsak a mozgás-, értelmi és érzékszervi fogyatékosságok szempontjából jelent fokozott rizikót, de a különféle súlyosságú tanulási- és viselkedési problémák széles körét illetően is. Számos kutatócsoport szerint a koraszülöttek körében nagyobb valószínűséggel jelenik meg tanulási zavar, a tananyag elsajátítása nehezebb számukra, mint az időre született társaiké. Az oktatási rendszer számára új feladatot jelent ennek a folyamatosan emelkedő létszámú gyermekcsoportnak a megfelelő nevelése, oktatása. A koraszülött fiúk veszélyeztetettebbek az olvasási, számolási zavarok szempontjából. Saját kutatásunkban 8-11 éves, mérsékelt rizikójú koraszülött (geszt.hét.: 30,35 hét; szül.súly: 1211,74 g), diszlexiás és időre született, jól olvasó gyerekek intelligencia, olvasás, helyesírás és végrehajtó működését vizsgáltuk és hasonlítottuk össze. A koraszülött gyerekek intelligenciaátlaga jelentősen alacsonyabb volt (TtIQ: 103,2), mint a kontroll csoporté, de a normál övezeten belül helyezkedett el. A Rey komplex ábrateszt másolási pontosság mutató alacsonyabb (24,9), mint a kontroll csoporté (29), de a különbség nem szignifikáns. Az emlékezeti felidézés pontossági mutató: 17 pont, a kontrollcsoporté: 21 pont. Az olvasás pontosság mutató: 52,6 pont, az írás pontosság mutató: 51,5 pont, amely pontszámok nem különböznek jelentően a kontroll csoport pontszámaitól. Az R.3.0. statisztikai elemző program Cart modellje érdekes összefüggésre mutatott rá az olvasás és írás teljesítmény és az intelligenciamutatók, valamint a Rey komplex ábrateszt emlékezeti felidézés pontszámai között. Szükségesnek tartjuk a fejlődés folyamatos követését a koraszülött gyermekek esetében, a megfelelő pszichopedagógiai intervenció jelentős mértékben csökkentheti az iskolai teljesítmény- és viselkedésproblémáikat. A pszichopedagógiai diagnosztika segítségével feltárható a részképesség-struktúra eltérő alakulása (figyelem, vizuomotoros koordináció, téri orientáció) és ez alapján tervezhető a pontos beavatkozás.
Kulcsszavak: koraszülöttség, pre-, perinatális rizikó, pervazív kognitív képességzavar, fejlődési kimenet, teljesítményzavar, tanulási zavar, pszichopedagógiai diagnosztika, intervenció

Játék- és interakcióelemzés módszerei a szabályozási, valamint az érzelmi és viselkedészavarokat mutató gyermekeknél

Eigner Bernadett - ELTE BGGYK

Az érzelmi és viselkedési, személyiségfejlődési zavarok többsége a korai szocializáció hibájára vezethető vissza, melyben a családi kapcsolatok minősége meghatározó jelentőségű. Az első hónapokban erőteljes hatással van a gyermeki tapasztalatok szervezésére az anya-gyerek interakció. A „szemtől szembe" korai interakciókban felismerhetők a kapcsolati és kommunikációs zavarok, a szociális tanulás akadályozottsága, az atipikus fejlődéshez vezető interakcionális sajátosságok. A korai interakciók zavara és diszharmóniája veszélyeztető tényező lesz a gyermek egészséges fejlődésére (mind a kognitív, mind az érzelmi-szociális fejlődést tekintve), mind családi kapcsolatainak minőségére nézve. A későbbiekben nagyobb az esély érzelmi és viselkedészavarok kialakulására, ezért fontos a korai felismerés. Saját kutatásomban ötven anya-gyerek páros interakcióit vizsgáltam a gyermekek négy és fél hónapos korában. Mind az anya, mind a gyermek interakciós viselkedését, és az anya játékosságát elemeztem. Kutatásomban az atipikus interakciós jegyek, illetve mintázatok, valamint az anya játékosságának elemzésére saját kódrendszert dolgoztam ki, melynek alapján elkülöníthetőek a harmonikus és az atipikus interakciók. A Korai Diádikus Interakció Kódrendszer és a Játékosság Kód segítségével kapcsolati mintázatok, fejlődési irányok, patológiák bejósolhatók, így a módszereknek preventív jelentősége van. A csecsemőkori szabályozási zavarok hátterében igen gyakran találunk kapcsolati nehézségeket, zavarokat, melyek az interakciók elemzésével jól feltárhatóak, és így a kezelés is hatékonyabb lehet az anya-csecsemő konzultációban, terápiában. Utánkövető kutatásban 22 anya-gyermek párost sikerült visszahívni a gyermekek óvodás korában. A vizsgálatokban nemzetközi, illetve saját játékdiagnosztikai módszereket is használtunk. Ilyen az externalizáló viselkedési zavar felismerésére szolgáló nemzetközi Diádikus szülő-gyermek interakciós kódrendszer (DPICS). A korai kapcsolati, érzelmi viszonyulásokat feltáró saját módszerem az Anya-gyermek Játék Babaházzal. Játékos módszerként alkalmazható a szintén saját kidolgozású Anya-gyermek Együttes Rajzolás módszere. Az utánkövetés folyik, a vizsgálatok felvételére került sor. Az előzetes tapasztalatok alapján úgy látszik, a korai markerek előre jelezhetik a későbbi érzelmi-, viselkedési és szociális problémákat.

Kulcsszavak: korai anya-gyerek interakciók, prevenció, játék-képesség, korai intervenció, integratív játékterápia, játéktár

A viselkedészavarok megelőzése, kezelése a szenzoros integrációs terápia segítségével

Reményi Tamás - ELTE BGGYK

A szenzoros integráció az alap információfeldolgozási folyamata az idegrendszernek. A saját testünkből és a külvilágból jövő információk feldolgozásának, észlelésének során számos probléma adódhat az idegrendszeri feldolgozási folyamatban. Ezek az úgynevezett szenzoros diszfunkciók gyakran okozhatnak tanulási és viselkedészavarokat. A szenzoros diszfunkciók kezelésében, valamint a tanulási és viselkedészavarok megelőzésében nyújt hatékony segítséget a szenzoros integrációs terápia. A szenzoros integráció az a normál idegrendszeri folyamat, amely a legkorábbi életkortól hozzásegíti az egyént ahhoz, hogy a saját testéből és a környezetből érkező ingereket feldolgozza, értelmezze és ennek eredményeként a helyzetnek megfelelő, adekvát válaszreakciót hozzon létre. A szenzoros integráció a normál idegrendszeri fejlődés része, a szenzomotoros aktivitáson keresztül fejlődik. A szenzoros integráció tartalmaz neuropszichológiai, szenzomotoros kognitív és érzelmi folyamatokat. A szenzoros integráció az alapja a testtartásnak és mozgásnak, a testséma fejlődésnek, a téri és időbeli tájékozódásnak, a kognitív és érzelmi fejlődésnek, a tevékenységek tervezésének és kivitelezésének, a tanulásnak, a viselkedésnek. Ahhoz, hogy egy gyermek a hétköznapi helyzetek, vagy akár az óvodában, iskolában a többiekkel együttműködve, megfelelő teljesítményt tudjon nyújtani jól működő érzékszerveken túl többre van szüksége. Az érzékszervekhez kapcsolódó idegrendszeri feldolgozási

folyamat s az arra adott adekvát válaszreakció, azaz szenzoros integráció folyamata is megfelelően kell, hogy működjön a különböző szenzoros rendszerekre vonatkozóan, valamint az idegrendszer aktivitási szintje is jól szervezett kell legyen. E két összetett folyamat megfelelő működése és egymásra gyakorolt pozitív hatása képes egy biztos alapot adni a gyermekek számára, hogy a tanulási és alkalmazkodási, viselkedési folyamataikban képesek legyenek kompetenssé és autonóm személlyé válni. Saját testünkből és a külvilágból származó információk idegrendszeri feldolgozása során az információk összekapcsolódnak, mint egy puzzle-kép elemei. S a különböző elemek összeillése, azaz a feldolgozott információk összekapcsolódása biztosítja, hogy az egyén a hétköznapi élethelyzeteket megfelelően képes legyen beazonosítani, értelmezni, s arra adekvát válaszreakciókat tudjon adni. Ezen folyamatot nevezzük a szenzoros rendszerek integrációjának, röviden szenzoros integrációnak. Ebben a folyamatban együttműködő rendszerek a következők: vesztibuláris rendszer, zsigeri rendszer, mélyérzékelő rendszer, kinesztetikus rendszer, gusztatorikus rendszer, olfaktorikus rendszer, taktilis rendszer, auditív rendszer, vizuális rendszer. E rendszerek megfelelő működését, érését, fejlődését segíti elő a szenzoros integrációs terápia.

Kulcsszavak: szenzoros integráció, szenzoros diszfunkciók, tanulási zavar, viselkedészavar, szenzoros integrációs terápia, észlelés, adekvát válaszreakció, testtartás, mozgás, testséma, téri tájékozódás, időbeli tájékozódás, kognitív folyamatok, tevékenységtervezés

Az iskolai agresszió felismerése és kezelése a pszichopedagógia klinikai szemléletével és eszköztárával egy kutatás tükrében

Egri Tímea - Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

A pszichopedagógia körébe tartozó érzelmi- és viselkedészavart mutató fiatalok a bullying, az iskolai zaklatás, terrorizálás potenciális áldozatait és/vagy elkövetőeit képezik, ezért szükséges az intervención túl a prevencióra fektetni a hangsúlyt. Az iskolai környezetben a pszichopedagógus dinamikus megközelítést alkalmazva képes feltárni a bullying jelenségével összefüggő ok – okozati összefüggéseseket, team munkában segíti a probléma hatékony iskolai kezelését. Az előadásban egy olyan keresztmetszeti vizsgálat bemutatására kerül sor, amely 9. évfolyamon tanuló vagy 9. évfolyamos tanulónak megfelelő életkorú érzelmi- és viselkedészavart mutató fiatalok (N=100) részvételével zajlott. A kutatáshoz használt kérdőíves felmérés a következő mérőeszközöket tartalmazta: Revidiált Olweus Bullying/Viktimizációs Kérdőív, Buss – Perry Agresszió Kérdőív – Fizikai Agresszió Alskála, Agresszió és Viktimizáció Skála (Rövidített Változat), Rosenberg-féle Önértékelési Skála, Junior Temperamentum és Karakter Kérdőív Újdonságkeresési Skála (J-TCI), Hiperkinetikus Zavar Kérdőív, Képességek és Nehézségek Kérdőív (SDQ), Pozitív Viselkedési Skálák, A Verekedés Szülői Támogatása Skála és az EuroADAD interjú iskolai problémákra, dohányzásra és alkoholfogyasztásra irányuló kérdései. Az eredmények rámutatnak, hogy a vizsgált fiatalok között az intézményi, különösen a zárt intézményi környezetben (börtönben, javító – nevelő intézetben) élő fiatalok azok, akik a legnagyobb mértékű agressziót kénytelenek átélni a mindennapokban, a bullying előfordulásának gyakorisága esetükben háromszor nagyobb, mint a családi környezetben élő érzelmi- és viselkedészavart mutató fiatalok körében. Az iskolai problémák közül a rendszeres iskolakerülés, motiválatlanság, tanárokkal való problémák, óra alatti bomlasztó viselkedés jelentik a legnagyobb gyakorisággal előforduló problémákat. Ahhoz, hogy ezeket az iskolai sérelmeket feldolgozzák, „kezelni" tudják, másfélszer gyakrabban használtak szenvedélyszereket (cigarettát, alkoholt, illegális szereket), mint a családban élő fiatalok. Mindezen eredmények rámutatnak a probléma súlyosságára és a pszichopedagógus szakember szükségességére az iskolai környezetben. Célunk kutatási eredményeink felhasználásával és a pszichopedagógia klinikai szemléletével olyan komplex ismeretekkel felruházni a pszichopedagógus képzésben részt vevő hallgatókat, akik képesek a bullying jelenségét időben felismerni, adekvát módon kezelni.

Kulcsszavak: a pszichopedagógia klinikai szemlélete, érzelmi- és viselkedészavart mutató fiatalok, agresszió, bullying, szerfogyasztás, iskolai problémák

Felsőoktatási hallgatók mentálhigiénés állapota és tanácsadási szükségletei

SZ29

Szervező: **Puskás-Vajda Zsuzsanna** - Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület
Vitavezető: **Kissné Viszket Mónika** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A szimpózium keretében áttekintést nyújtunk a hazai felsőoktatásban tanuló diákok mentálhigiénés állapotát befolyásoló alapvető változókról. A 2014-ben készült kutatás és a Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület korábbi kutatásainak eredményeit összevetve vázoljuk a hallgatói mentálhigiénés státusz alakulásának aktuális tendenciáit.
A szakválasztás hátterében működő pályalélektani tényezők közül a pályadöntésre vonatkozó beállítódás jellemzőinek bemutatása rávilágít az életpálya-építés tudatosságának fokára. Leírásához a pályadöntési érettség konstruktivista modelljének hazai adaptációját végeztük el.
A felsőoktatási tanulmányok sikerességét jelentős mértékben befolyásolja a hallgatók megküzdési eszköztárának gazdagsága, a feladat- és krízishelyzetek esetén mozgósítható reziliencia mértéke. Az eredmények alapján áttekintjük a hallgatói életvezetés tekintetében aktuálisan fokozott kihívást jelentő kontextuális elemeket, a hallgatók tanulmányi én-hatékonyságának jellemzőit valamint jellemző megküzdési stratégiáit.
A szimpózium harmadik előadása a hallgatói mentálhigiénés-életvezetési és életpálya-tervezés támogatásához szükséges ellátórendszer jellemzőinek áttekintésére vállalkozik. Tárgyalja a hallgatói igényeket, a szolgáltatórendszerrel kapcsolatos szükségleteket és a rendelkezésre álló források igénybevételéhez kapcsolódó egyéni (szubjektív) szempontokat. Módszertani és szolgáltatásfejlesztési javaslatokat fogalmaz meg az egyetemi életvezetési diáktanácsadók működtetésével kapcsolatban.
A szimpózium anyagát a Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület partnerintézményeinek hallgatóinak bevonásával gyűjtött adatok alapján állítottuk össze.
A FETA szimpózium kiegészül Füzi Virág egyéni előadásával: egy magyar és spanyol mintán végzett kvalitatív kutatás eredményeit mutatja be. A vizsgálat célja fiatal felnőttek boldogságról és önmegvalósításról alkotott definícióinak összevetése a tudományos elméletekben megfogalmazott tartalmakkal.
Kulcsszavak: Hallgatói életvezetés, életpálya-tervezés, pályadöntés konstruktivista modellje, reziliencia, megküzdési stratégiák, önmegvalósítás, tanulmányi én-hatékonyság, krízisérzékenység, szolgáltatásfejlesztés, mentálhigiénés-életvezetési diáktanácsadók

Előadások

Felsőoktatási hallgatók életpálya-tervezése, konstruktivista megközelítés

Kiss István[1], László Noémi[2], Puskás-Vajda Zsuzsanna[3]
[1]ELTE Tanácsadás Tanszék
[2]ELTE ÁJK
[3]Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület

A pályadöntés, a felsőoktatási tanulmányok irányának kiválasztás egy folyamat fontos állomása. A döntéshez szükséges önismeret részét képezi a célok, értékek meghatározása, a különféle feladatok megoldásához szükséges kompetenciák szintjének azonosítása. Azoknak a lehetőségeknek, hatásoknak számbavétele, amelyek a társas környezetből érkeznek, ajánlásként fogalmazódnak meg a primer és szekunder szocializáció során.
A megalapozott pályadöntés elengedhetetlen feltétel a kiválasztandó irányok és területek jellemzőinek megismerése. A pályalehetőségek megvitatása a vonatkoztatási személyekkel, információk gyűjtése a célterületen tevékenykedő személyek munkafeladatairól, körülményeiről.
Korábbi vizsgálatok fényében döntés támogató tényezőnek számít a közvetlen szakmai tapasztalatok, szakmai gyakorlat végzése a kiválasztott irányhoz kapcsolódóan. A felsőoktatási hallga-

tók pályadöntési jellemzőire vonatkozó kutatás eredményei alapján áttekintjük, hogy a bemutatott, pályadöntést meghatározó elemek milyen összefüggést mutatnak a hallgatók tanulmányokkal kapcsolatban jelzett én-hatékonyság élményével, a tanulmányok során átélt krízishelyzetekkel és a megküzdést segítő tényezőkkel, a rezilienciával.
A Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület kutatási projektjének eredményei alapján ajánlásokat fogalmazunk meg a hallgató(jelölte)k döntéselőkészítését segítő pályaorientációs munka jellemzőivel kapcsolatban. Az eredmények a hallgatói a mentálhigiénés-életvezetési és karrierközpontok munkatársai mellett az iskolapszichológusi hálózatban működő kollégák számára is hasznos információkat jelenthetnek a pályaorientációs programok tervezéséhez.
Kulcsszavak: pályadöntési érettség, a pályalélektan konstruktivista megközelítése, jövőkép, pályaorientáció a felsőoktatásban és a közoktatásban, karriertervezés

Reziliencia és megküzdési eszköztár a hallgatói életszakaszban

Puskás-Vajda Zsuzsanna[1], László Noémi[2], Kiss István[3]
[1]Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület
[2]ELTE ÁJK
[3]ELTE Tanácsadás Tanszék

Az elmúlt két évtizedben jelentős változásokkal szembesültek a felsőoktatási intézmények diákjai. A modulokból építkező, kétciklusú képzési rendszer korábban nem tapasztalt kihívásaival, pl. az alapképzés és mesterképzés között húzódó új felvételi okozta kiélezett versenyhelyzet, a ciklusok időkorlátaiból fakadó időnyomás okozta stressz stb. kell eredményesen megküzdeniük a jelenkor diákjainak.
További krízishelyzeteket teremt az ún. “nem hagyományos” hallgatói szerep, és azok megnövekedett létszáma a rendszerben. Azoké a hallgatóké, akik nem közvetlenül a középiskola után kezdik el a felsőoktatási tanulmányokat. Sajátos élethelyzetük a kihívások új kombinációit eredményezi.
Kutatásunk keretében exploratív jellegű vizsgálatot végeztünk a hallgatói életvezetést befolyásoló helyzetek okozta szubjektív terhelés és a megküzdéshez mozgósítható erőforrások, a hallgatói reziliencia jellemzőinek feltárására. A reziliencia fogalmát kutatásunk keretében egy olyan személyes jellemzőként definiáltuk, amely a hallgatók esetében lehetővé teszi a kihívást jelentő szituációkat követően egy új, kielégítő mentálhigiénés egyensúlyhelyzet visszanyerését, a megújulást. Kerestük a kapcsolatot a hallgatói szolgáltató rendszer igénybevétele és a megküzdési jellemzők, a reziliencia szintje között.
Az életesemények indukálta stressz és a hallgatói reziliencia összefüggéseit a mentálhigiénés státusz jellemzői közül a hallgatók körben mérhető depresszió szintjével és a tanulmányok tervezett ütemével, a halogatás témájával kapcsolatban is vizsgáltuk.
Kulcsszavak: reziliencia, mentálhigiénés-életvezetési tanácsadás, megküzdés, depresszió, halogatás, erőforrások

Tanácsadói ellátórendszer, hallgatói igények a hazai felsőoktatási intézményekben

László Noémi[1], Kiss István[2], Puskás-Vajda Zsuzsanna[3]
[1]ELTE ÁJK
[2]ELTE Tanácsadás Tanszék
[3]Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület

Fontosnak tartjuk felmérni a felsőoktatásban tanuló fiatal felnőttek igényeit, szükségleteit azzal a szolgáltatásrendszerrel kapcsolatban, amely számukra az említett területeken segítséget tud nyújtani vagy fejlesztési lehetőségeket biztosítani. A 2014-ben készült kutatás során egyik célunk volt minél szélesebb körben feltérképezni a jelenlegi problémákat és szükségleteket, majd azokra reagálni a szolgáltatásfejlesztési javaslatokkal. Ez előrelépést eredményezhet mind az

egyetemi tanácsadói ellátórendszer, ezen belül a mentálhigiénés-életvezetési felsőoktatási tanácsadók működése, mind a diákok és egyetemi közösségek számára.
Az országos felmérésben számos egyetem vett részt, így az eredmények széles spektrumot tudnak szolgáltatni a tanácsadói és mentálhigiénés ellátórendszer jelenlegi helyzetéről. Az eljárás során egy online kompakt kérdőívcsomag segítségével adhattak véleményt a hallgatók. Az eredmények jól illusztrálják a tanácsadói rendszer változatosságát: a fiatalok problémaköre sokszínű, kiemelkednek a hallgatói identitásukkal kapcsolatos nehézségek, igények.
A kutatás során külön témaként vezettük be a hallgatói szolgáltatások igénybevételének hiányát vizsgáló tételeket. Segítségükkel a hallgatók azon csoportját kívántuk elérni, akik a tanácsadói gyakorlat mindennapjai során kiesnek látókörünkből. Válaszaik alapján értékes információkat nyerhetünk a szolgáltatásfejlesztés számára. E szempontok is fontos szerepet játszottak a Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület tanácsadói protokolljának kialakítása során.
A kutatási eredmények megerősítik a mentálhigiénés ellátórendszer szükségességét, azonban kritkaként fogalmazza meg a kapacitásbeli korlátokat és a lehetőség ismeretlenségét, különös tekintettel a pszichológiai tanácsadásra. A kitöltők döntő többsége megfogalmazta, hogy fontos lenne számára az egyetemi életszakasza alatt térítésmentes pszichológiai, esetleg pszichiátriai támogatás igénybevétele.
Kulcsszavak: hallgatói szolgáltatások rendszere, mentálhigiénés-életvezetési tanácsadás, online adatgyűjtés, tanácsadó szolgáltatások marketingje

Magyar és spanyol egyetemisták boldogságképének, önmegvalósítás definícióinak kvalitatív elemzése

Füzi Virág - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

Kutatási területem a pozitív pszichológia, ezen belül egyetemistákat vizsgálok az önmegvalósítás, szubjektív jóllét és flow tevékenységek jelenségeire fókuszálva. Vizsgálatom célja fiatal felnőttek boldogságról és önmegvalósításról alkotott definícióit összevetni a tudományos elméletekben megfogalmazott tartalmakkal. Mindemellett a kulturális különbségeket kutatom a boldogság, önmegvalósítás és flow élményeiben. A vizsgálat során kevert módszert alkalmazok, elemzéseimben a kvantitatív adatok mellett kvalitatív adatokra támaszkodom. A kutatás főbb kérdései:
-Milyen tartalmak jelennek meg a fiatal felnőttek boldogság és önmegvalósítás definícióiban?
-Valóban boldogabbak-e a spanyolok, mint a magyarok, és miért?
-Boldogság összetevők mennyire hasonlóak vagy különbözőek a magyar és spanyol kultúrában?
-Miben fonódik össze és miben tér el a boldogság és önmegvalósítás fogalma?
-Hasonlóan vagy különbözőképpen gondolkodnak a tudósok és a mindennapi emberek a boldogságról, önmegvalósításról?
A vizsgálatban összesen 831 fiatal felnőtt (18-30 év közöttiek) vett részt, 330 spanyol (Universidad de Cádiz) és 501 magyar egyetemista (ELTE, Kecskeméti Főiskola). A kérdőíves vizsgálat 5 standard mérőeszközt valamint nyitott kérdéseket tartalmaz. A szubejktív jóllét mérésére az SWLS (Satisfaction with Life Scale, Diener és mtsai 1985) Élettel való elégedettség kérdőívet, az önmegvalósítás mérésére SISA (Short Index of Self-Actulaization, John és Crandall, 1986) Rövid Szelf-aktualizációs indexet, a flow intenzitás mérésére a Flow Kérdőívet (Oláh, 2005) alkalmaztam, valamint felvettem a PFS (PsychologicalFlourishing Scale, Diener és mtsai, 2008) és a SES (Self-EsteemScale, Rosenberg, 1965) kérdőíveket. A vizsgálati személyek az alábbi nyitott kérdésekre válaszoltak:
Mit jelent számodra a boldogság? Definiáld!
Mit jelent számodra az önmegvalósítás? Definiáld!
Milyen tevékenységek jelentik számodra az öröm/élvezet, belemerülés és kihívás élményét? Sorolj fel hármat és rangsorold!
Az önmegvalósítás és boldogság definíciókat korpusznyelvészeti szövegelemzéssel vizsgáltam, a szógyakoriságok alapján 16 kategóriát azonosítottam: autonómia, biztonság, szere-

tet/kapcsolatok, siker, integritás, munka, önbecsülés, potenciál, kompetencia/kreativitás, fiziológiai szükségletek/egészség, fejlődés, érzelmek (alkategóriák: pozitív/negatív, múlt/jelen/jövő), motiváció, spiritualitás, elmélyülés/flow, célok. A feltárt kategóriák szoros kapcsolódást mutatnak az egyes boldogságteóriák elemeivel (például Maslow, Rogers, Ryan és Deci, Seligman, Ryff). További elemzéseim során szeretnék rámutatni a kulturális és nemi különbségekre, valamint a boldogságteszteken elért eredmények alapján megnézni vajon van-e különbség a boldogabb, magasabb önértékeléssel rendelkező emberek és a kevésbé elégedett, alacsony önbecsülésű személyek boldogságdefiníciói között.
Kulcsszavak: boldogság, kultúraközi összehasonlítás, felsőoktatási hallgatók

Fiatalok biztonságkereső stratégiái a XXI. században

SZ30

Szervező: **Szabó Éva** - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **N. Kollár Katalin** - ELTE

Az elmúlt évtizedek rendkívül gyors gazdasági és technológiai változásokat hoztak, megkönnyítve és bizonyos tekintetben meg is nehezítve ezzel a fiatal generáció életét. Különösen érvényes ez a posztkommunista országokra, ahol a társadalmi átalakulás miatt még mindig jellemző bizonyos értékválság, a korábban megszokott támpontok, kapaszkodók hiánya. A társadalomtudományi kutatások jelentős kérdése, hogy miként alkalmazkodik a fiatal generáció ezekhez a gyorsan változó körülményekhez, hogyan keresi helyét, hogyan próbálja kibontakoztatni személyiségét. Erre irányult a szimpóziumban bemutatásra kerülő komplex vizsgálat is, amelyet 2012-ben végeztünk a SZTE Szociológiai tanszékével együttműködésben a TÁMOP-4.2.1/B-09/1/KONV-2010-0005 pályázat támogatásával. A kutatásban szegedi középiskolások reprezentatív mintáját (N=1034) vizsgálva kerestük azoknak a pszichológiai erőforrásoknak meglétét, amelyek segíthetik a fiatalokat a XXI. században a társas környezetbe való beilleszkedésben, egyéni boldogulásuk megtalálásában. Szimpóziumunk és kutatásunk elméleti keretét a pozitív fejlődéspszichológiai megközelítés adta, amelynek lényege, ahogy Kőrössy Judit bevezető előadásából kiderül, hogy a fiatalok saját potenciáljaikat csak a társas környezettel való kölcsönhatásban tudják kibontakoztatni, ezért fontos a fejlődés kontextusának és következményének együttes vizsgálata. Ebben a szellemben vizsgálja Kékesi Márk és Szabó Éva a pszichés erőforrások mint az énhatékonyság, a proaktivitás a felelősség és a társas támogatás meglétét a különböző társadalmi környezetben élő fiatalok körében. A technikai fejlődésnek köszönhetően azonban nemcsak valós társas tér veszi körül a fiatalokat, de jelentős időt töltenek a virtuális közösségi terekben is. Az internetes kapcsolatokban való feltárulkozás egyes jellemzőit és az énhatékonysággal való összefüggéseit elemzik előadásukban Jámbori Szilvia és munkatársai. A nehézségekre, a megtapasztalt kihívásokra sokféle válasz adható, ezek közül egy lehetőség a migrációs stratégia. Kutatásunk eredményeiből, melyet Horvát M. Tünde és munkatársai mutatnak be, úgy tűnik, hogy a lakóhely elhagyása az észlelt társas támogatás csökkenésével is együtt jár, amit a fiatalok fokozottabb internetes kapcsolati nyitottsággal kompenzálnak. Komplex, interdiszciplináris szemléletű kutatásunk eredményeként sikerült azonosítani a biztonságkereső stratégiák egyes elemeit és kijelölni további kutatások irányvonalait is.
Kulcsszavak: felelősség, énhatékonyság, pozitív fejlődéspszichológia, nyitottság az internetes kapcsolatokban, társas támogatás

Előadások

A pozitív fiatalkori fejlődéstudomány szemléletmódja, kutatása és gyakorlata

Kőrössy Judit - SZTE Pszichológiai Intézet

Az interdiszciplináris (fejlődéslélektant, orvostudományt, oktatást, szociológiát, közegészségügyet is magában foglaló) megközelítés legfőbb elve és célja annak elősegítése, hogy a fiatalok pozitív tapasztalatokhoz, forrásokhoz és lehetőségekhez jussanak, amelynek során a fejlődési következmény előnyt jelent az egyén és a társadalom számára is. A pozitív fiatalkori fejlődéstudomány olyan átfogó szemléletű kutatási terület és gyakorlati munka, ami a pozitív fejlődési következmény fokozása érdekében összekapcsolja a különböző ökológiai kontextusokat (iskola, család, lakókörnyezet, közösségek, kapcsolatok, programok) a fiatal tapasztalataival, a fejlődési alkalmakkal és lehetőségekkel, valamint a külső támogatásokkal (Benson, Pittman, 2001). Az Egyesült Államokban a korábban problémás fejlődést és deficitet hangsúlyozó fejlődéslélektani kutatások az 1980-90-es évek során egyre inkább hangsúlyozták egyrészt az erősség alapú szemléletmódot, a képességek kibontakoztatását és fejlesztését (akár a deficitek mellett is), a fiatalok saját fejlődésükben betöltött szándékos és aktív cselekvését, a közösségek és a társas lehetőségek pozitív formáló erejét és szerepét. A fejlődés sikerességét pedig olyan kifejezésekkel írták le, mint egyéni pszichológiai jóllét, kibontakozás, közösségi jóllét. Az egyén « kontextus kapcsolatát hangsúlyozó szemlélet célközönsége minden fiatal, hiszen minden gyereknek és serdülőnek inherens kapacitása van a fejlődésre.
Az előadás bemutat néhány olyan tanulmányt, amik különbözőképpen koncipiálják és vizsgálják meg a pozitív fejlődésben fontos tényezőket, fejlődési tőkét, elköteleződési, bevonódási és aktivitási lehetőségeket (Lerner et al., 2005, Benson, 2008, Hawkins et al. 2012). Az előadás egyrészt röviden kitér a megközelítések hasonló és eltérő jellegére, előnyeire, buktatóira. Másrészt rámutat arra, hogy a pozitív fiatalkori fejlődés gyakran vizsgált jelenségei (énhatékonyság mint a saját viselkedés és élet irányítása), továbbá a társas kontextus vagy a külső tőkeként definiált támasz (és ennek észlelése), illetve a társas lehetőségek (pl. az internetes kapcsolatok) valóban együtt járnak-e az egészséges és sikeres serdülőkori fejlődéssel és a kisebb mértékű problémaviselkedéssel. Ezekkel az itt kiemelt külső és belső erősségekkel és erőforrásokkal kapcsolódnak össze a szimpózium további előadásai.
Kulcsszavak: pozitív fiatalkori fejlődés, erősség alapú szemléletmód, fiatalok képességeinek kibontakozása, aktivitás, egyéni és közösségi jóllét

Felnőni a XXI. században - Néhány pszichológiai erőforrás vizsgálata szegedi középiskolások körében

Kékesi Márk, Szabó Éva
Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

A XXI: század gazdasági és technikai változásai nagy kihívások elé állítják a felnövekvő generációt is. A serdülők számára különösen fontos, hogy a társadalmi változások eredményeként jelentős egyéni választásai szabadságot élhetnek meg. Ezzel együtt, azonban megnövekedett felelősség is hárul rájuk saját sorsuk alakításával kapcsolatban. Kérdés, hogy a különböző társadalmi hátterű diákokban milyen mértékben alakultak ki azok a pszichés erőforrások, amelyek a szabadsággal való sikeres megküzdést eredményezik. Szegedi középiskolások reprezentatív mintáján (N=1034) végzett kérdőíves vizsgálatunk során feltártuk a fiatalok énhatékonyságának (Kopp, et.al., 1993) proaktivitásának (Schwarzer,1999) felelősségérzetének (Szabó, Kékesi, Kőrössy, 2012) és észlelt táras támogatásának (Cheng, Chan, 2004) jellemzőit. Ezek egymással való kapcsolatát, és összefüggését a családi háttérváltozókkal és életkörülményekkel, amelyeket a pozitív fejlődéselméleti kontextus alapján elemeztünk. Eredményeink rámutattak, hogy a társadalmi háttér, mint statikus változó (pl. szülők iskolai végzettsége) kevésbé van hatással az említett pszichés erőforrások alakulására, mint a funkcionális háttértényezők, azaz, hogy az

adott társadalmi környezet hogyan működik (pl. mennyi időt töltenek együtt a családdal), milyen szocializációs élményt jelent a személy számára.
Kulcsszavak: felelősség, énhatékonyság, proaktivitás, társadalmi környezet

Az internetes kapcsolatokban való nyitottság összefüggése az észlelt társas támasszal és az én-hatékonysággal

Jámbori Szilvia, Horvát M. Tünde, Harsányi Szabolcs Gergő
Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Az előadás középpontjában a Z generáció áll, akik, kihasználva az internetes társadalom lehetőségeit, nagyfokú érzelmi és értelmi nyitottsággal rendelkeznek (Tappscott, 1998). Könnyen megosztanak érzéseket, gondolatokat számukra vadidegen emberekkel, híreket, információkat szereznek eddig ismeretlen területekről, azonban ebben a nagyfokú nyitottságban benne rejlik a sebezhetőség lehetősége is. Munkánkban szakirodalmi adatokra támaszkodva a fenti nyitottság két pszichés funkcióval: az énhatékonysággal és az észlelt társas támasszal való összefüggését vesszük górcső alá. Az énhatékonyság az önszabályozás folyamatában betöltött jelentősége folytán került vizsgálatunk középpontjába, a mások által nyújtott modellhatások, a meggyőződés, és a bátorítás (vö. Bandura, 1994) vonatkozásában. Az online kapcsolatok jelentőségének megragadásához használt másik változónk a társas támasz jelensége, melynek hagyományos definíciója (Kaplan, et. al., 1977) a „jelentős mások" által szolgáltatott pszichoszociális erőforrásokat foglalja magába. O. Kwon, Y. Wen (2010) empirikus vizsgálatában kirajzolódik, hogy az észlelt társas támasz szignifikáns hatást gyakorol az internetes közösségi oldalak használatára. Kutatásunkban egy Szegedre reprezentatív középiskolás (N=1034, átlagéletkor: 16,45 év), mintán vizsgáltuk az észlelt társas támogatás és az énhatékonyság internetes kapcsolatokban való feltárulkozás mélységével való összefüggéseit. A válaszadók kitöltötték az Énhatékonyság mérő skálát (Kopp, M. S, et.al., 1993)., az Internetes kapcsolatokban való nyitottság skálát (Revised Self-DisclosureScale - RSDS, Wheeless, L.R., 1976), és az Észlelt társas támogatás skálát (MultidimensionalScale of PerceivesSupport, Cheng, S-T, Chan, A.C.M. (2004).
Eredményeink azt mutatják, hogy legerősebben az észlelt társas támasz és az énhatékonyság jár együtt. Emellett gyengébb, de még mindig szignifikáns pozitív kapcsolatot találtunk az Internetes kapcsolatokra való nyitottság és a másik két vizsgált változó között.
Kulcsszavak: Z generáció, internetes nyitottság, társas támogatás, énhatékonyság

Az észlelt társas támasz a hallgatók migrációjának tükrében

Horvát M. Tünde, Jámbori Szilvia, Harsányi Szabolcs Gergő
Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Napjainkban élénk országon belüli és országhatárokon átívelő, tanulási célú vándorlásnak lehetünk szemtanúi. A lakóhely-változtatás pszichológiai szakirodalma a migrációt -ebbe beleértve a diákok lakóhely-változtatását is- egy nagy jelentőségű életepizódnak (vö. Diamant, 2007; Marlin, 2007) tekinti. A migráció ténye implicite egy térbeli szeparáció is, korábban a mindennapi rutin szintjén támaszt nyújtó társas háló vonatkozásában. Kutatásunk szakirodalmi előzményeiben egymást alátámasztó adatokat találunk arra, hogy a migránsok esetében az észlelt társas támasz kisebb mértékű, mint az aktuálisan hasonló életkörülmények között élő helyi lakos társaiké (vö. Drogendijk és mtsai, 2011). Szegedi egyetemista mintánkon (N=1099, Átlagéletkor= 20.53 év) végzett vizsgálatunkban, a megkérdezettek demográfiai adatain jellemzése mellett az Internetes kapcsolatokban való nyitottság skálát (RevisedSelf-DisclosureScale - RSDS, Wheeless, L.R., 1976) és az Észlelt társas támogatás skálát (MultidimensionalScale of PerceivesSupport, Cheng, S-T, Chan, A.C.M. (2004) töltötték ki. Eredményeink nyomán bemutatjuk, hogy az otthonuktól távol élő hallgatók internethasználati gyakorisága, az internetes kapcsolataikban tapasztalható nyitottság és az észlelt társas támasz jellegzetes mintázatainak, egyik lehetséges magyarázatát abban látjuk, hogy a lakóhelyváltoztató hallgatók esetében korábbi társas hálót képe-

ző kapcsolataik ápolása virtuális csatornákon zajlik. Eredményeink szerint az internetes kapcsolatokra való nyitottság mérsékelt mértékben, de együtt jár az észlelt társas támogatással.
Kulcsszavak: migráció, társas támogatás, internetes önfeltárás

Holtomiglan, holtodiglan – identitás, kötődés, elköteleződés a párkapcsolatban

SZ31

Szervező: **Kissné Viszket Mónika** - ELTE-PPK
Vitavezető: **Kozékiné Hammer Zsuzsanna** - ELTE-PPK

Napjainkban egyre kevesebben házasodnak össze, és akik mégis megteszik, azok megközelítőleg ugyanakkora eséllyel válnak el, mint maradnak együtt. A tartós párkapcsolatban hosszú utat jár be a két fél, melyben a párkapcsolatuk is, de egyéni életük is sok változáson megy keresztül. A szimpózium a párkapcsolatok alakulásának különböző fázisait követi nyomon az identitás, kötődés, elköteleződés tekintetében, a szerelem, vagy szimbiotikus fázis szakaszától egészen az érett párkapcsolat jellemzőinek kereséséig. A bemutatott vizsgálatok a párkapcsolat teljességét és nem tökéletességét próbálják így feltárni, az erőforrások és olyan befolyásoló tényezők szerepét keresik az előadók, mint az identitás Bosma elméleti modelljére alapozva, az elköteleződés a Rusbult-féle befektetési modell tekintetében, és a kötődés hatása a párkapcsolat fejlődési szakaszaira a kötődési modell (ASQ-kötődési kérdőív) és Bader-Pearson szakaszmodellje alapján. A modern megközelítésű, vegyes módszertanú kutatások mind témájukban, mind metódusukban releváns kutatói eredményeket mutatnak be.
Kulcsszavak: Párkapcsolat, identitás, elköteleződés, kötődés

Előadások

Kitaláljuk együtt? Identitásfejlődés párkapcsolati aspektusból és megküzdési stratégiákkal való összefüggései

László Noémi - Eötvös Loránd Tudományegyetem

„Voltál már igazán szerelmes?” „Miben segítenek a korábbi kapcsolataink?” Ilyen és hasonló kérdéseket vet fel a szimpózium, amely az identitásfejlődést és a megküzdési stratégiák összefüggéseit vizsgálja. Az identitás kialakítása egy életen át tartó fejlődési folyamat, amelyben a késő serdülőkor és fiatal felnőttkor kulcsszerepet játszanak. Ebben az időszakban rendkívül sok kihívással szembesülnek a fiatalok, ezzel egy időben meghatározó döntéseket is meg kell hozniuk az életükről. Bosma széleskörű adatfelvétel által az identitás 7 kritikus területét azonosította, amelyek közé tartozik az intim kapcsolatok témája, mely kutatásaink fókuszában áll.A téma jelentőségét fokozza, hogy az identitáskrízis sikeres megoldásával lehet eredményesen a következő szakaszba lépni, amely az intimitás-elszigetelődés kérdéskörére fókuszál. Alapvető fontosságú a feltérképezés és elköteleződés, ami által kiépíthető az elért identitás és stabil álláspont az adott kritikus területről. Korábbi kutatások igazolják, hogy mind az identitásfejlődés, mind megküzdési mechanizmusok alkalmazása az én és a külső társas kontextus közötti tranzakciókon alapszik, és egymással is összefüggésben állnak. A korábbiaktól eltérően, a jelen kutatás számos identitásterületet vizsgált, kvalitatív és kvantitatív adatfelvétel kombinálásával. Az eredmények azt a feltételezést erősítik meg, hogy egy krízissel való szembesülés esetén a kiterjedt exploráció és az önálló választáson alapuló álláspont kulcsfontosságú az optimális megküzdési stratégiák alkalmazásában. A szimpóziumban egy modern megközelítésű, vegyes módszertanú kutatás eredményeit mutatjuk be, különös tekintettel az identitásfejlődés párkapcsolati vonatkozására és megküzdési stratégiák alkalmazásával való kapcsolatára.
Kulcsszavak: identitásfejlődés, megküzdés, párkapcsolat, krízis, fiatal felnőttkor

A párkapcsolati elköteleződés vizsgálata

Kozékiné Hammer Zsuzsanna - ELTE PPK

160, minimum 23 éves, legalább három éve együtt élő pár tagjainak párkapcsolati elégedettségét és elköteleződését vizsgáltuk, Rusbult Befektetés modellje alapján (Rusbult, 1979). A modellbe a férfi és női befektetés modell skáláit és néhány demográfiai változót egyszerre építettük be, majd ezeket a saját és a másik elköteleződésével korreláltattuk. Ezzel azt szerettük volna megvizsgálni, hogy ugyanazon kapcsolatban élő házastársak egyéni elköteleződésének mértékével, a párkapcsolatban élő személyek egyéni befektetése, elégedettsége, alternatíváinak minősége, életkora, végzettsége és a kapcsolatban töltött éveik száma hogyan függenek össze.
Eredményeink szerint a házaspárok adatait egy modellbe helyezve megállapítottuk, hogy a férj *elköteleződését* a saját párkapcsolati elégedettsége (β=0,39; p<0,001), befektetetésének mértéke (β=0,14; p=0,017), felesége kapcsolaton kívül észlelt alternatíváinak minősége (β=0,13; p=0,003) pozitív irányban, szignifikánsan, míg felesége befektetésének mértéke (β=0,14; p=0,060), és felesége életkora (β=0,23; p=0,081) szintén pozitív irányban, de tendenciaszinten befolyásolja. A feleség *elköteleződésének* mértéke saját párkapcsolati elégedettségével (β=0,40; p<0,001), saját befektetésének mértékével (β=0,24; p=0,028), saját életkorával (β=0,16; p=0,040), valamint férje párkapcsolaton kívül észlelt alternatíváinak minőségével (β=0,12; p=0,001) pozitív és szignifikáns kapcsolatban van.
A férjek és feleségek elköteleződése a modellben nem mutat szignifikáns kapcsolatot.
A modellbe léptetett demográfiai változók közül egyedül a feleség életkora mutatott szignifikáns kapcsolatot a saját (β=0,16; p=0,040) és a férje elköteleződésével (β=0,23; p=0,08).
A férfi és női adatokat egyszerre figyelembe véve, nem sikerült teljes mértékben igazolnunk Rusbult modelljében található összefüggéseket.
Felhasznált Irodalom
RUSBULT, C.E. (1979). Commitment and Satisfaction in Romatic Associations: A Test of the Investment Model. *Journal of Experimental Social Psychology, 16,* 172-186.
RUSBULT, C.E., MARTZ, J. M., AGNEW, C. R. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships, 5,* 357-391.
Kulcsszavak: elköteleződés, párkapcsolati elégedettség, Befektetési modell

A párkapcsolat fejlődési szakaszai és a kötődési modell

Kissné Viszket Mónika - ELTE-PPK

Bader-Pearson szerzőpáros a párkapcsolat fejlődési szakaszait a Mahler-i tárgykapcsolatelmélet fejlődési modelljére támaszkodva, avval párhuzamba állítva dolgozták ki. Elképzelésük alapján a tartós párkapcsolat hasonló fázisokon keresztül fejlődik, s válik érett kapcsolattá, mint a tárgykapcsolat elméletben ismert anya-gyermek kapcsolat. A modell feltételezi, hogy a párkapcsolati fejlődés során hasonló konfliktusok, kihívások nehezítik és érlelik az intimitás és az autonómia egyensúlyának megtalálását a párkapcsolatban. A fejlődésben sajátos elakadások lehetnek, melyek megnehezítik a kapcsolat fejlődését. Jelen vizsgálat célul tűzte ki a Bader-Pearson-i elméletre épülő hazai kérdőív továbbfejlesztését, melynek során a szakaszok azonosíthatókká válhatnak. Emellett kutatói kérdésünk a párkapcsolati szakaszok kötődéssel való összefüggésének elemzése, a vizsgálatban igyekszünk feltárni az egyes szakaszokban való elakadás kötődéselméleti hátterét. Feltételezzük, hogy az egyes fejlődési szakaszok nehézségei összekapcsolódnak a bizonytalan kötődéssel, különösen a differenciálódás és gyakorlás fázisában okozva nehézségeket. A vizsgálatban így hosszú párkapcsolatban (6-30 év), többségében házasságban élők válaszait vizsgáljuk. A párkapcsolati szakaszmodell adott szakaszait a házassággal való elégedettséggel, a családi rítusokkal, mint megküzdési erőforrásokkal jellemezzük, rámutatva a háttérben meghúzódó kötődési összefüggésekre.
Kulcsszavak: párkapcsolati szakaszmodell, elégedettség, kötődés, erőforrások

Családmodellek és megküzdési mintázatok kisebbségi családok körében: bevándorló és roma/cigány családok

Nguyen Luu Lan Anh - ELTE PPK

Konfuciánus és muszlim kultúrkörből érkező, első- és második generációs bevándorlókkal és budapesti tanodákba járó roma/cigány fiatalokkal, illetve szüleikkel végzett interjús kutatásainkban többek között a család fogalmára, a családi viszonyokra, a család szerepére, a gyereknevelésre, a kisebbségi léttel való megküzdésre, a gyerekek jövőjére vonatkozó kérdéseket vizsgáltuk. Az interjúk elemzése arra enged következtetni, hogy azzal együtt, hogy mindkét csoporton belül nagy a változatosság, a Kagitcibasi-féle (1996, 2006) családmodellek közül a megkérdezett bevándorló családokhoz a kölcsönös érzelmi/pszichológiai függőségi modell illeszkedik jobban, míg a roma/cigány családok esetében mind az előbbi modell, mind a kölcsönös függőségi modell érvényesül. Az egyik legfontosabb közös elem mindkét csoportban a családi összetartás, mint a kisebbségi léttel való megküzdés egyik legfontosabb stratégiája. A másik fontos közös elem a gyerekek iskoláztatása jelentőségének a kihangsúlyozása. Mindkét csoportban a tanulási célok elérésében alkalmazott megküzdési mintázatok és a lehetőségek is igen változatosak. Mindkét csoportban a lányokat a fiúkhoz képest szigorúbb kontroll alatt tartják. A szülők a lányokkal szemben ugyanúgy fogalmaznak meg elvárásokat a tanulást és a jövőbeli foglalkozást, karriert illetően, mint a fiúkkal szemben, miközben a hagyományok továbbvitelét is jobban elvárják tőlük. Azzal kapcsolatban viszont, hogy milyen direkt megküzdési mintázatok vannak a diszkriminációval, a megkülönböztetéssel szemben, vagy hogyan ezekre hogyan készítik fel gyermekeiket a szülők, a bevándorlók tudatosabb, kidolgozottabb válaszmintázatokat mutatnak.
Kulcsszavak: kisebbség, családmodellek, tanulási célok, megküzdés

Időskorúak és Parkinson betegségben szenvedők kognitív sajátosságai: memória- és testsémazavarok

SZ32

Szervező: **Kállai János** - PTE Általános Orvostudományi Kar Magatartástudományi Intézet
Vitavezető: **Karádi Kázmér** - PTE Általános Orvostudományi Kar

A magyarországi halálozási adatok szerint az időskorúak aktív munkával töltött életkora növekszik. A testi, mentális és szociális jólét megőrzésében a kognitív aktivitás ébrentartásának kiemelt szerepe van. Mindemellett szembe kell nézni azzal a ténnyel, hogy az életkor növekedésével a kardiovaszkuláris és onkológiai, továbbá Alzheimer és Parkinson betegség előfordulási gyakorisága emelkedik. Az elmúlt évtizedekhez mérten, a keringési rendszerben és az agyban lejátszódó genetikus és környezeti tényezők összhatásaként létrejött degenerációk csillapítása hatékonyabb lett. Az egészségügyi ellátó rendszer nagyobb figyelmet fordít a betegségek korai felismerésére és a hatékony rehabilitációra, ezzel is segítve az idős emberek és családtagjaik jólétének biztosítását. Az elhangzó előadások idősek és Parkinson betegségben szenvedők rehabilitációjában a motoros és kognitív fejlesztés szempontjából fontos testsémában bekövetkező, valamint affektív és kognitív területen megjelenő változásokat mutatják be, melyek reményeink szerint segítik a Parkinson betegség korai diagnózisát és a betegség progresszió csillapítását. Támogató: OTKA K-106176
Kulcsszavak: demencia, depresszió, gumikéz illúzió, Parkinson betegség, rehabilitáció

Előadások

Testséma és téri tájékozódási zavarok Parkinson betegségben szenvedő személyeknél

Kállai János[1], Kincses Péter[1], Lucza Tivadar[1], Kovács Norbert[2], Weintraut Rita[1], Aschermann Zsuzsanna[2], Komoly Sámuel[2], Karádi Kázmér[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Klinikai Központ, Neurológiai Klinika

A motoros tünetek határozzák meg a Parkinson betegség diagnosztikáját. Korai típusos motoros zavarok időszakában végzett agyi képalkotó vizsgálatok (MR) segítségével anélkül, hogy a MR diagnosztának tudomása lenne a beteg panaszairól, a Parkinson betegség 89 százalék pontossággal azonosítható. A motoros tüneteket az agytörzsi és a fehérállományban lévő dopaminerg rendszerek degenerációja okozza. Ezek a struktúrák a maguk primer és szekunder motoros kéreggel való kapcsolatain keresztül a testsémát fenntartó proprioceptiv rendszer kiindulópontjai. A Parkinson betegség nem gyógyítható, de progressziója lassítható. A diagnózist követően minél korábban indul a motoros és kognitív rehabilitáció, a betegség előrehaladása annál inkább csillapítható. A korai rehabilitáció egyik legfontosabb beavatkozási pontja a proprioceptív rendszer szisztematikus tréningje, a szükséges kognitív fejlesztő beavatkozásokkal együtt. Parkinson betegségben szenvedő (élekor=68,2; SD= 7,9) és egészséges (életkor=66,2; SD=5,9) személyek vettek részt a vizsgálatunkban. A testséma aktuális működését, valamint a téri reprezentáció zavarait célba tartó lokomóció során, valamint gumikéz illúzió által kiváltott testkép és a testséma multimodális integrációs paradigmában mértük fel. Az egészséges kontroll személyekhez viszonyítva megállapítottuk, a Parkinson betegek járássebessége, lépéshossza kisebb, lépésszáma nagyobb, valamint horizontális és vertikális téri reprezentációjuk egyaránt zavart. Horizontálisan jobbra, vertikálisan lefelé térnek el a célpozíciótól. A gumikéz illúzió hatására testsémájuk jobb irányú deviációt mutat. A vizsgálatok további célja meghatározni azokat a perszonális feltételeket, amelyek a tünetintenzitás fényében árnyalják az említett motoros és kognitív zavarokat. Továbbá keressük azokat a mozgás és kognitív fejlesztő lehetőségeket, melyek a korai diagnózis időszakában hozzájárulnak a rehabilitációs célok eléréséhez. OTKA K-106176.
Kulcsszavak: járássebesség, Parkinson betegek, téri tájékozódás, testséma, téri reprezentációs zavar

Kognitív profil Parkinson-kórban, a motoros tünetek és a kognitív teljesítmény közötti kapcsolat

Weintraut Rita[1], Kovács Norbert[2], Aschermann Zsuzsanna[2], Ács Péter[2], Deli Gabriella[2], Horváth Réka[2], Lucza Tivadar[1], Kállai János[1], Komoly Sámuel[2], Karádi Kázmér[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Klinikai Központ, Neurológiai Klinika

Jelen kutatás a Parkinson-kóros betegeket motoros altípusok szerint vizsgálta, és így térképezte fel a kórra jellemző kognitív profilt. A motoros tünetek alapján rigid-akinetikus, tremor domináns és kevert típusú Parkinson-kóros csoportokba soroltuk a betegeket. Kutatásunkba összesen 101 Parkinson-kóros beteget vontunk be (életkori átlag: 65,6 szórás: 9,75). A kognitív tesztbattéria a következő teszteket tartalmazta: Mini Mentál Teszt, Addenbrooke's Kognitív Vizsgálat, Montreál Kognitív Felmérés, Mattis Demencia Becslő Skála és Frontális Lebeny Skála. A különböző tesztek azonos funkciókat mérő alskáláinak összevonásával nyolc kognitív dimenziót hoztunk létre: orientáció, figyelem, memória, verbális készségek, téri-vizuális készségek, végrehajtó funkciók, absztrakció. A Montgomery-Asberg depressziót mérő skála segítségével kizártuk a depresszió tüneteit mutató betegeket a kutatásból. Eredményeink alátámasztják azt az elképzelést, miszerint összefüggés van a Parkinson-kór motoros tünetei és a kognitív teljesítmény között. Habár a kognitív profilok mintázata hasonló, az egyes dimenziókban különbség mutatkozott az altípusok

között. Legjobb teljesítményt a rigid-akinetikus csoport mutatta, majd a tremor domináns. Kevert típusú Parkinson-kóros betegek kognitív teljesítménye mind a nyolc kognitív dimenzióban roszszabbnak mutatkozott, mint a másik két csoporté. Következtetésként levonhatjuk, hogy hasznos Parkinson betegekre heterogén csoportként tekinteni, és motoros altípusok szerint osztályozni őket mind a korai felismerésben, a kutatásban, mind a klinikai gyakorlatban. OTKA K-106176.
Kulcsszavak: figyelem, depresszió, orientáció, rigid akinetikus, tremor domináns

A Beck Depresszió Kérdőív és a Montgomery-Asberg Depresszió Értékelő Skála összehasonlítása Parkinson-kóros betegek körében

Lucza Tivadar[1], Kovács Norbert[2], Weintraut Rita[1], Aschermann Zsuzsanna[2], Horváth Réka[2], Deli Gabriella[2], Ács Péter[2], Kállai János[1], Komoly Sámuel[2], Karádi Kázmér[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Neurológiai Klinika

Parkinson-kór esetében a depresszió az egyik leggyakrabban előforduló nem-motoros tünet, mely kihatással lehet a beteg fizikai és pszichikai egészségére és jólétére. A kórban szenvedő betegek 60%-a tapasztal depresszív tüneteket. A depresszív tünetek megélése nagy változatosságot mutat: egyesek nem tulajdonítanak nagy jelentőséget a tüneteknek, mások viszont hajlamosabbak eltúlozni a tüneteiket. Vizsgálatunk célja a két legelterjedtebbnek számító depressziót mérő kérdőív, a Beck Depresszió Kérdőív és a Montgomery-Asberg Depresszió Értékelő Skála mérőértékének összehasonlítása Parkinson-kóros betegek körében. Arra voltunk kíváncsiak, hogy a két skála az esetek hány százalékában utal, illetve nem utal depresszióra, illetve hány százalékban utal, vagy nem utal csak az egyik, és csak a másik teszt depresszióra. A vizsgálatban 490 Parkinson-kóros személy vett részt (M=66.7, SD=9.73). A résztvevők kognitív funkcióit az Addenbrooke's Kognitív Vizsgálat, a Montreál Kognitív Vizsgálat és a Mattis Demencia Becslő Skála használatával mértük fel. Eredményeink szerint az esetek 17.76%-ában mutatott a két teszt kongruensen depressziót, és 59.8%-ban jelezték kongruensen annak hiányát. Az esetek 2.04%-ában csak a Montgomery-Asberg Depresszió Értékelő Skála, 20.40%-ában csak a Beck Depresszió Értékelő Skála jelzett depressziót. Mivel az esetek 22.44%-ában inkongruens eredmények születtek a két skála által mért eredmények között, tanácsoljuk az önkitöltős kérdőív (Beck Depresszió Kérdőív), illetve a megfelelően kiképzett munkatársak által felvett, interjú alapú kérdőív (Montgomery-Asberg Depresszió Értékelő Skála) együttes használatát a Parkinson-kórhoz társuló depresszió súlyosságának pontosabb meghatározásához. OTKA K-106176.
Kulcsszavak: depresszió, Parkinson kór, Beck Értékelő Skála, Montgomery-Asber Skála

A gumikéz illúzió által indukált testséma és testkép disszociációs érzékenység az életkor vonatkozásában

Kincses Péter[1], Kovács Norbert[2], Lábadi Beatrix[3], Csathó Árpád[1], Dorn Krisztina[4], Szolcsányi Tibor[1], Kállai János[1]
[1]Pécsi Tudomány Egyetem Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet
[2]Pécsi Tudomány Egyetem Klinikai Központ Neurológiai Klinika
[3]Pécsi Tudomány Egyetem Bölcsészet Tudományi Kar Pszichológia Intézet
[4]Pécsi Tudomány Egyetem Klinikai Központ

Az életminőséget tartósan befolyásoló testkép és testséma integritás megőrzésével kapcsolatos ismereteink korlátozottak. Jelen vizsgálat az időskorúak életvezetését és egészségállapotát meghatározó testkép és testséma integrációs és disszociációs lehetőségét vizsgálja. Arra keresünk választ, hogy a testkép és testséma kialakításában alapvető szerepet betöltő multiszenzoros, vizuális, taktilis, proprioceptive és haptic modalitások integrációja, milyen mintázati különbségeket mutatnak különböző életkorcsoportú személyeknél. A vizsgálat eszköze a gumikéz illúzió, melynek indukciója során lehetőség van a testkép és testséma disszociációjának

mértékét mutató ownership (az egyén, milyen mértékben érzi sajátjának a gumikezet), disownership (a saját kézzel kapcsolatos elidegenedés érzete) és proprioceptive drift (a személy, mennyire éli meg sajátjaként a gumikéz és a valós kéz egymáshoz való közeledésének élményét) válaszok intenzitásának feltérképezésére. A vizsgálatban résztvevő személyeket két csoportra bontottuk, melyeket fiatal (N=51; átlag=27,7; SD=4,6) és idős (N=46; átlag=66,4; SD=5,9) korosztályként definiáltunk. Az eredmények azt mutatják, hogy a vizsgálatban résztvevő személyek két csoportja közül, a fiatalabbak intenzívebb ownership élményt élnek át, mint az idősebb korosztály. A vizsgálat során az időseknél tapasztalható merev énkép egyes tényezőinek meghatározására is kitértünk. OTKA K-106176.
Kulcsszavak: gumikéz illúzió, testséma – testkép, multiszenzoros integráció

Innovatív digitális technikák a fogyatékosságok kutatásában és a támogatásban

SZ33

Szervező: **Győri Miklós** - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar,
Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

A szimpózium empirikus kutatásokat mutat be, amelyek – elsősorban alkalmazott célokkal – valamilyen innovatív digitális megoldást alkalmaztak olyan kutatási kérdések megválaszolására, amelyek közvetve vagy közvetlenül atipikus fejlődésű (fogyatékossággal élő) személyekkel kapcsolatosak. A témák így „családi hasonlóság" jelleggel mutatnak összefüggést: valamilyen mintázatban mindig megjelenik a technológiai alapú adatgyűjtési módszertan és az atipikus fejlődés/fogyatékosság, de visszatérő mozzanat az is, miként segíthetik innovatív digitális megoldások a pszichológus munkáját az érintett területeken. Az „Atipikus szociokognitív fejlődés szűrésére fejlesztett társas komoly játék…"című előadás egy technológiai hangsúlyú, nagyobb léptékű kutatási-fejlesztési projekt egy korai empirikus fázisáról számol be. A szerzők kis mintán, single case elrendezésben vizsgálták egy fejlesztés alatt álló, mind adatgyűjtési, mind adatfeldolgozási komponenseiben innovatív fejlődési szűrőeszköz alkalmazhatóságát. Az eredmények összhangban vannak az utóbbi évek azon fontos trendjével, amely digitális játékok környezetébe igyekszik integrálni pszichológiai kutatási, felmérési és beavatkozási funkciókat. Az „Enyhe intellektuális képességzavarban érintett tanulókat integráló közösségek utánkövetéses vizsgálata" c. előadás nagy mintás, szociometriai módszertant alkalmazó kutatást mutat be, ahol az adatelemzés egy erre a célra fejlesztett új eszközzel történt. Az eredmények nem csak a fogyatékossággal élő személyek szociálpszichológiai kontextusának megértésében jelentenek komoly előrelépést, de az alkalmazott digitális elemzési technológia hatékonyságát is demonstrálják. Az elsőhöz hasonlóan a „Letapogatás első látásra: weblapok felderítési stratégiái enyhe intellektuális képességzavarral élő serdülőknél" c. előadásban bemutatott vizsgálat is a tekintetkövetéses technikára támaszkodik, s itt maga a technológia, annak hétköznapi használata a célcsoportban egyben a kutatás fő kérdését is adja. Az, hogy miként használják atipikus kognitív mintázatokat mutató személyek a hétköznapi életünket egyre jobban átható digitális eszközöket, vélhetően kulcskérdéssé válik az érintett személyek életminősége szempontjából. A csoportközi összehasonlításon alapuló vizsgálat eredményei demonstrálják, hogy a tekintetkövetéses technológia itt is képes a gyakorlatban is felhasználható finom összefüggések feltárására. A „Személyközi konfliktusok észlelésének vizsgálata tekintetkövetéses módszertannal" c. előadásban bemutatott N=51 fős mintán végzett vizsgálat távlati céljai alkalmazottak: a segítő szakmákra történő képzés hatékonyságának növelésére irányulnak a digitális technológiák – elsősorban ismét a tekintetkövetéses módszertan – alkalmazásával. A specifikus kérdések egyben alapkutatásban is értelmezhetőek, az eredmények a top-down hatások, elsősorban a kognitív perspektíva hatásának jelenlétét demonstrálják társas helyzetek (konfliktushelyzetek) vizuális letapogatása során.
Kulcsszavak: autizmus spektrum zavarok, intellektuális képességzavarok, digitális módszertanok, tekintetkövetéses technika

Előadások

Atipikus szociokognitív fejlődés szűrésére fejlesztett társas komoly játék alkalmazhatóságának pilot vizsgálata

Borsos Zsófia[1], Győri Miklós[1], Stefanik Krisztina[2]
[1]ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet
[2]ELTE BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

HÁTTÉR: Kutatás-fejlesztési projektünk célja számítógépes környezetben futó interaktív, társas komoly játékon alapuló szűrőrendszer létrehozása atipikus szociokognitív fejlődés detektálására óvodáskorban. A többlépcsős evidencia-alapú fejlesztési folyamat tervezési lépéseit máshol már bemutattuk. Létrehoztuk a társas komoly játék alapját képező forgatókönyvet és a játék első prototípusát.
CÉLOK: Az első prototípus előtesztelése annak szűrési helyzetben való alkalmazhatóságát és a motivációs szempontból döntő felhasználói élményeket vizsgálta. Alapkérdésünk a kialakított társas komoly játék (téma, szerkezet és humán-számítógép interakciós megoldások) alkalmazhatósága volt szűrési helyzet kialakítására.
MÓDSZER: Az eszköz a stratégiai becsapás képességének mérésére kialakított klasszikus szcenáriókat (Sodian & Frith, 1992) adaptálva a nyílt válaszok, a vizuális letapogatás és az érzelemkifejezések sokváltozós mintázatainak elemzésére irányul a megfelelő kategorizálás és kockázatbecslés érdekében. Többszörös single-case méréseken alapuló módszertan keretében tipikusan fejlődő, autizmus spektrum zavarral élő, valamint nyelvi zavaros gyermekeket vontunk be (n=13; fiú: 11, lány: 2, átlag élekor: 6,1 év, SD: 1,06 év; min: 4,8 év; max: 8,4 év). A tesztelés humán-számítógép interakcióban zajlott, tekintetkövető eszköz használatával. A gyermekek egy egérhasználatot gyakoroltató feladatot követően játszottak a játékkal, majd szóban válaszoltak egy felhasználói élmény kérdőívre. Az intuitív elemzésekhez adatként a nyílt viselkedéses és verbális válaszokat, szemmozgás regisztrátumokat, a rögzített arc- és helyzetvideókat, a szülőktől származó fejlődési és infokommunikációs eszközhasználatról szóló adatokat, megfigyelői jegyzeteket és a felhasználói élmény kérdőív válaszait használtuk fel.
EREDMÉNYEK: Eredményeink megerősítették a társas komoly játék alkalmazhatóságát szűrési helyzet kialakítására: a gyermekeket mindhárom csoportban bevonta a játék és számos, a szűrési cél szempontjából értelmezhető viselkedésmintázatot hívott elő. A játékidő mindhárom csoportban közel azonos volt. A nyílt válaszok helyessége a nyelvi fejlődési zavaros csoportban volt a legalacsonyabb. A tekintetkövetéses, egér-akció és megfigyeléses adatok jól kijelölték a tervezési hibákat: egyes inger-időzítéseket és grafikai elemek egyes sajátosságait.
MEGVITATÁS: Az alkalmazott módszertan számos ponton jól konvergáló adatokat szolgáltatott. Az eredmények a nemzetközi szakirodalommal összhangban megerősítették, hogy az atipikus szociokognitív fejlődés detektálása társas komoly játékkal és az általunk alkalmazott konkrét eszközökkel reális célkitűzés.
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS: A technológiai háttér kialakítását az EIT ICTLabs magyar nódusa és az Új Széchenyi Terv támogatta az ELTE Informatikai Kar pályázatán keresztül; projektvezető: Dr. Lőrincz András, a szoftverfejlesztést Dr. Gregorics Tibor vezette.
Kulcsszavak: atipikus szociokognitív fejlődés, használhatóság, szűrés, társas komoly játék, tekintetkövetés

Enyhe intellektuális képességzavarban érintett tanulókat integráló közösségek utánkövetéses vizsgálata

Szekeres Ágota, Horváth Endre
ELTE BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

HÁTTÉR: Az integrált nevelés elterjedése miatt hosszú távon arra kell felkészülnünk, hogy egyre több enyhe intellektuális képességzavarban érintett gyermek fog többségi intézményben tanulni, így fontos tudnunk, mennyire lehet sikeres a beilleszkedésük, hogyan érzik ott magukat. A

Mérei-féle többszempontú szociometria (gyógy)pedagógiai és szociálpszichológiai munkában történő alkalmazására kezdtük el a Smetry szoftver fejlesztését, amely innovációinak köszönhetően egyszerűbbé teszi a módszer használatát az alkalmazó pedagógusnak és az adatokat szolgáltató tanulói csoportok számára is.
CÉLOK: Elemzéseink során arra keressük a választ, hogy hogyan változott az integráló osztályok szerkezete, valamint az enyhe intellektuális képességzavarban érintett tanulók szociometriai státusza a felső tagozatba történő váltás során.
MÓDSZER: Vizsgálatunk során 13 általános iskolai osztályból 268 tanulót vizsgáltunk 4-5. évfolyamból (átlag osztálylétszám: 19 fő) illetve 3 év elteltével ugyanezen osztályokat, összesen 217 tanulót (átlag osztálylétszám: 16 fő). Mindkét vizsgálat idején 14 (9 lány, 5 fiú) integrált tanuló járt az osztályokba. Az adatfelvétel papír-ceruza alapú szociometriai kérdőívek segítségével történt, az adatok elemzését a Smetry szoftverrel végeztük.
EREDMÉNYEK: Megállapítottuk, hogy az osztályok többségében a közösségek fejlettebb szerkezettel rendelkeznek 3 év elteltével. A 4-5. évfolyamban tapasztalt különálló, lány- és fiúcsoportok elszigeteltsége 7-8. évfolyamra csökken. A fiúk és a lányok jellemzően azonos nemű társaikat választják a rokonszenvi kérdésekben, de a magasabb évfolyamokban növekszik az ellenkező nemű tanulókra eső választások száma. Ez egybecseng a korábbi eredményeinkkel (Szekeres, Horváth, 2014).
Azokban a közösségekben, ahol csökken a létszám, megbomlik a szerkezet, általában elmagányosodnak az integrált tanulók. Amennyiben alsó tagozatban csak lazán kapcsolódnak a közösséghez, szintén megfigyelhető elmagányosodásuk magasabb évfolyamokban, ugyanakkor, ha többfelé elágazó kapcsolatot építenek ki már 4-5. osztályban, sikeresebb a szociális integrációjuk a magasabb évfolyamokban is.
Korábbi vizsgálatainkban azt találtuk, hogy alsó tagozatban jellemzően nem egymást választják az integrált tanulók a rokonszenvi kérdésekben. Jelen vizsgálatban szereplő felső tagozatos osztályokban viszont több esetben megfigyelhető volt az integrált tanulók közötti kölcsönös választás.
MEGVITATÁS: A szoftver segítségével történő adatelemzés a vizsgált minta alapján kellő érzékenységet mutat a változások leírására, így érdemes olyan vizsgálatot tervezni, amelyben nagyobb mintán több éven keresztül követjük a közösségek változását. A módszer alkalmas lesz a későbbiekben a különböző társas folyamatok monitorozására a pedagógusok közösségfejlesztő tevékenységében.
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS: A kutatást a Bolyai János Kutatói Ösztöndíj támogatta.
Kulcsszavak: szociometria, integráció, digitális módszertan, enyhe intellektuális képességzavar

Letapogatás első látásra: weblapok felderítési stratégiái enyhe intellektuális képességzavarral élő serdülőknél

Csákvári Judit, Győri Miklós
ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

HÁTTÉR: Az intellektuális képességzavar (IKZ) átfogó idegrendszeri fejlődési zavar, mely egyaránt érinti a kognitív képességeket és az adaptív funkcionálást. Speciális szükségletekkel rendelkező felhasználói csoportnak tekinthető az internethasználat szempontjából is. Letapogatási stratégiáik megértése kulcsfontosságú a digitális esélyegyenlőség biztosítása érdekében, a használhatóság és hozzáférhetőség optimalizálására.
CÉLOK: A vizsgálat kerete egy oktatási célokat szolgáló portál tesztelése volt annak használhatósága és a felhasználói élmények tekintetében. Exploratív összehasonlító elemzések keretében különböző életkorú és tapasztalati hátterű tipikusan fejlődő és enyhe IKZ-val élő személyek letapogató szemmozgásait, webhasználói stratégiáit és médiafogyasztási szokásait elemeztük. Jelen célunk a nyitólap vizuális letapogatása (első 40 mp) során mutatott szemmozgás mintázatok elemzése, a tipikus és IKZ csoportok közötti összehasonlítás.
MÓDSZER: 120 tipikusan fejlődő személyt (négy csoportban) és 15 enyhe IKZ-val élő diákot vontunk be (életkor: 16,4 év SD: 0,95; IQ átlag: 67,6 SD: 0,84) a vizsgálatba. Egy oktatási portált

exponáltunk szabad navigációs és 3 feladathelyzetben. Webhasználati és médiafogyasztási kérdőívek egészítették ki a navigációs és szemmozgás adatokat. Jelen kutatásban fixáció és szakkád jellemzőket, téri és idői paramétereket elemeztünk csoport-összehasonlításokban.
EREDMÉNYEK: Elemzéseink az alapvető letapogatási mutatókban mutattak szignifikáns, de mérsékelt eltéréseket a tipikusan fejlődő felhasználói csoportok között. A médiafogyasztási szokásokban IKZ és tipikusan fejlődő diákok között nem találtunk lényeges különbséget. A vizuális felderítési helyzetből nyert adatok elemzése alapján a weboldal első felderítésében (1-20 mp) a két csoport hasonlóan működik, de a felderítési szakasz után (20-40 mp) stratégiáik divergálni kezdenek a fixáció időtartamra vonatkozó eredmények alapján (az IKZ csoportban kevesebb és hosszabb fixáció, $t=-4{,}36$ $p<0{,}001$ és $t=-3{,}668$ $p<0{,}001$). A fixáció-eloszlásokat mutató hőtérképek alapján a kezdeti átfogó letapogatás után a tekintet fókuszálódik néhány körülírt szöveges területre.
MEGVITATÁS: A tekintetkövetéses eljárás érzékeny módszernek bizonyult egyes sajátos webhasználati stratégiák feltérképezésére IKZ csoportban is. A tipikus és IKZ csoport kvalitatívan hasonló stratégiája mögött kvantitatív eltéréseket kaptunk. További vizsgálatot igényel, hogy a megnövekedett fixációs időtartam hátterében (1) gyengülő figyelmi erőfeszítés vagy (2) nagyobb feldolgozási erőfeszítés, de a szöveges tartalom lassabb explorációja áll. Eredményeink alátámasztják a komplex módszertan alkalmazásának szükségességét a webes tartalmak kialakítása során is.
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS: A kutatást a “XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció)” II. szakasz (TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001) projekt finanszírozta.
Kulcsszavak: intellektuális képességzavar, tekintetkövetéses módszer, webergonómia, digitális esélyegyenlőség

Személyközi konfliktusok észlelésének vizsgálata tekintetkövetéses módszertannal: az észlelői perspektíva hatás és alkalmazási lehetőségek

Billédi Katalin, Győri Miklós
ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

HÁTTÉR: Segítő hivatásra készülő szakemberek szakmai kompetenciájához jelentősen hozzájárul a konfliktushelyzetek hatékony kezelése. Képzésük egyik célja, hogy e szakmai készség tekintetében is tudatos hozzáértés alakuljon ki. Ugyanakkor meglehetősen keveset tudunk a konfliktushelyzetek észlelésének folyamatairól, s arról, miként függenek össze e folyamatok a konfliktusok kezelésével kapcsolatos készségekkel. A tekintetkövetéses technika széles körben alkalmazott kutatási eszköz annak vizsgálatára, milyen vizuális letapogatási mintázatokat mutatunk egyes ingerkörnyezetekben.
CÉLOK: Hosszú távú alkalmazási célunk, hogy finomabban nyomon követhetővé váljék a konfliktusészlelési és -kezelési készség alakulása a képzés során. Ennek érdekében a konfliktusok észlelése során megjelenő sajátos vizuális letapogatási mintázatokat igyekszünk feltárni összefüggésben a konfliktuskezelés alakuló készségével. Elővizsgálataink bíztató eredményeinek megerősítése érdekében jelen vizsgálatban arra keresünk választ, hogy miként befolyásolják a helyzet kontextuális jellemzői és a személy perspektívája a vizuális letapogatási válaszokat.
MÓDSZEREK: A vizsgálati személyek gyógypedagógus hallgatók voltak (N=51). Két statikus képet mutattunk be egyéni mérési helyzetben, mindkettőn két személy interakciója volt látható. Verbális instrukciók segítségével alakítottunk ki semleges, konfliktusos, illetve megoldódó értelmezési keretet. A v. sz-eknek a helyzet egyik szereplőjével (célszemély) kapcsolatban a szituációban várható választ kellett megfogalmazniuk kétféle perspektívából: belehelyezkedő vs. külső szemlélő. A letapogatási minták rögzítésére sztenderd tekintetkövetéses technikát alkalmaztunk, a verbális válaszokat diktafonnal rögzítettük. A v.sz-ek konfliktuskezelési stratégiájáról a Thomas-Kilmann Konfliktus Kérdőívvel nyertünk adatokat.
EREDMÉNYEK: A célszemély szignifikánsan több vizuális fixációt kapott, a rá eső átlagos fixációs idő és a kumulált nézési idő is hosszabb ($p<0.01$). A konfliktus súlyosságát sugalló instrukció nem, de a perspektíva hatást gyakorolt a letapogatási mutatókra: külső perspektívát indu-

káló instrukció hatására az átlagos fixációs idő hosszabb ($p<0.05$). A perspektíva és az interakciós szerep interakciót mutatnak: külső perspektívát indukáló instrukció hatására a célszemélyekre eső fixációk összideje hosszabb és rájuk több fixáció jut ($p<0.01$). Belehelyezkedő perspektíva hatására a kezdeményező személyre eső fixációk összideje hosszabb, illetve rá több fixáció jut ($p<0.01$).
MEGVITATÁS: A jól értelmezhető, koherens mintázatot nyújtó eredmények valószínűsítik, hogy vizsgálati eljárásunk alkalmas a konfliktushelyzetek észlelése során megjelenő finomabb vizuális letapogatási mintázatok feltárására. Noha számos alapvető kérdés tisztázásra vár, ez a konklúzió, hosszú távú céljainkkal összhangban, biztató perspektívát jelent az eredményeknek a szakemberképzésben történő felhasználásához.
Kulcsszavak: konfliktusészlelés, tekintetkövetéses technika, segítő hivatás pszichológiája

Kapcsolatban – új kutatások a perinatális pszichológia területéről

SZ34

Szervezők: **Héjja-Nagy Katalin**- Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszék
Andrek Andrea - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék
Vitavezető: **Héjja-Nagy Katalin** - Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszék

A perinatális pszichológia fiatal tudománya a várandóssággal és a szülés körüli időszakkal foglalkozik. Szimpóziumunkban a perinatális pszichológia témakörében újabban született empirikus vizsgálatokról és fejlesztésekről számolunk be. A témák között szerepel a várandósság alatt az anya-magzat kapcsolat jellegzetességeit és összefüggéseit vizsgáló kérdőíves kutatások tapasztalatainak összegzése, a szülésélmény elemzése, illetve a koraszülöttek ellátásával foglalkozó szakemberek és szülők segítését célzó képzésfejlesztés bemutatása. Az előadások közös eleme a kapcsolat: körüljárjuk a várandósság alatt az anya és gyermeke közötti kapcsolat jellegzetességeit és háttértényezőit, a szülés során a szülő nő saját testével, élményeivel és magzatával való kapcsolatának meghatározóit, és szó lesz arról, hogy a koraszülöttek gondozásában a szülőkkel, elsődleges gondozókkal való kapcsolat hogyan befolyásolja a koraszülött babák fejlődését.
Az első előadás a nemzetközi színtéren egyik leggyakrabban használt kérdőív, a Mother Fetus Attachment Scale (MFAS) első magyar nyelvű mintán szerzett tapasztalatait mutatja be, illetve az anya-magzat kötődés intenzitásával összefüggő különböző változókat elemzi.
A második előadás egy anya-magzat kapcsolat mérésére alkalmas új kérdőív kialakításáról számol be, valamint szó lesz azon lehetséges támpontokról is, melyek az anyák és magzataik közötti egymásrahangolódást, a kialakuló kapcsolat optimalizálását segíthetik.
A harmadik előadás a szülés mint természetes helyzetben előforduló módosult tudatállapot élményeinek elemzésével foglalkozik, és beszámol azokról az eredményekről, melyek a szülés különféle körülményeinek (pl. beavatkozások, segítők, szülési pozíció megválasztása) a szülésélményre való hatását jellemzik.
A negyedik előadás összegzi az újszülöttkori hospitalizáció anya-gyermek kapcsolatra való hatásának nemzetközi kutatási eredményeit, valamint bemutatja a családközpontú koraszülött-ellátás érdekében a koraszülöttekkel foglalkozók számára kidolgozott “Szülőkkel szoros együttműködésben” elnevezésű képzési programot, és eddigi tapasztalatait.
Kulcsszavak: perinatális pszichológia, anya-magzat kötődés, szülés mint módosult tudatállapot, családközpontú koraszülött-ellátás

Előadások

Az anya-magzat kötődés mérésének lehetőségei: összefüggések demográfiai és pszichoszociális tényezőkkel

Andrek Andrea[1], Hadházi Éva[2], Kekecs Zoltán[3]
[1]ELTE PPK Magatartástudományi Doktori Iskola
[2]KGRE, Pszichológia Intézet, Fejlődéslélektani Tanszék
[3]ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék

HÁTTÉR, CÉLOK: Az anya és magzata közötti kötődés jelenségének leírására és mérésére az elmúlt évtizedek során számos vizsgálat született. Jelen tanulmányunkban az egyik leggyakrabban használt kérdőív, a Mother Fetus Attachment Scale (MFAS) első magyar nyelvű mintán szerzett tapasztalatait mutatjuk be.
MÓDSZER: 114 várandós anya a második és harmadik trimeszter idején vett részt a kérdőíves vizsgálatban, amelyben az MFAS-HU magyar nyelvű változata mellett egy adatlapot, a Párkapcsolati Intimitás (IBM Wilhelm és Parker, 1988; adaptáció: Hadházi, É., 2014) és a Szülői Bánásmód kérdőívet (H-PBI Parker és mtsa, 1979; adaptáció: Tóth és Gervai J., 1999) töltötték ki.
EREDMÉNYEK: A kérdőív belső konzisztenciája elfogadható, a Cronbach alfa koefíciens 0,87-es értéket mutatott az összpontszám tekintetében, az alskálák értékei ugyanakkor kevésbé megbízhatóak (0,57 és 0,74 között). Ez alól kivételt képez a Szerepvállalás alskála, amely ugyancsak fölötte van a 0,7-es elfogadhatósági határnak. Az MFAS-HU kérdőívben szignifikánsan magasabb pontszámot értek el azok az anyák, akik házasságban éltek a magzat apjával és emelkedett a pontszám a várandósság előrehaladásával és a magzatmozgások megjelenésével. A magzat nemének biztos tudása vagy nem tudása ugyancsak pozitív irányba befolyásolta a kötődés intenzitását. Nem találtunk szignifikáns kapcsolatot az összpontszám és az alábbi tényezők között: szülők életkora, bevétele, iskolázottsága, a terhesség tervezettsége, a fogantatás módja, a korábban született gyermekek száma, a korábbi perinatális veszteségek és az anya saját születésének körülményei. A párkapcsolatban észlelt gondoskodás pozitívan befolyásolja az anya-magzat kapcsolat intenzitását. A magzathoz való kötődést a várandós anya által észlelt anyai és apai, azaz szülei szeretete határozza meg. Az anyai és apai túlvédés, valamint az apai korlátozás ugyanakkor negatívan korrelál az Önfeladás faktorral, azaz akadályozza a várandós anyát abban, hogy átadja magát a várandósság állapotának és magzatával való kapcsolatának.
KONKLÚZIÓ: Eredményeink felhívják a figyelmet egyes szociodemográfiai tényezők, valamint a minőségi párkapcsolat (gondoskodás) jelentőségére, és rámutatnak a generációkon átívelő hatások meghatározó jellegére. Az anya-magzat kötődés nagyobb elemszámú vizsgálatra történő kiterjesztése, a kérdőív validitásának további ellenőrzése, módszertani finomítások folyamatban vannak, hiszen a megbízható mérőeszközök hasznos, új elemét képezhetik a család születése körüli prevenciós munkának.
Kulcsszavak: anya-magzat kötődés, kérdőíves vizsgálat, párkapcsolati gondoskodás, szociodemográfiai tényezők

Előzetes eredmények egy magyar mintán kidolgozott Intrauterin Kapcsolati Kérdőív méréses tapasztalatairól

Hadházi Éva[1], Andrek Andrea[2], Kekecs Zoltán[2], Héjja Anna[3], Illés Szilvia[3]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológia Intézet, Fejlődéslélektani Tanszék
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék
[3]Károli Gáspár Református Egyetem

A 80-as évektől számos empirikus kutatás foglalkozik az „anyai környezet” magzati fejlődésre gyakorolt hatásával, az anya –magzat kapcsolat jelentőségével. Vizsgálati célunk: egyrészt magyar mintára fókuszálva, egy anya-magzat kapcsolat mérésére alkalmas kérdőív kialakítása, azon jellegzetességek meghatározása, melyek közelebb visznek e kapcsolat megértéséhez;

másrészt lehetséges támpontok kidolgozása az anyák és magzataik közötti egymásrahangolódás, a kialakuló kapcsolat optimalizálásának segítéséhez. Kutatásunkban önként vállalkozó 15 és 38 gesztációs hét közötti, 114 kismama vett részt. Az adatgyűjtést önbeszámolón alapuló papír-ceruza kérdőívek kitöltésével végeztük (Intrauterin Kapcsolati Kérdőív, MFAS-HU, Intimitás, Szülői Bánásmód, adatlap). A statisztikai feldolgozáshoz ROPstat és SPSS programot használtunk. Eredményeink szerint, a kialakított 28 tételes Intrauterin Kapcsolati Kérdőív (IUKK) faktorstruktúrája nem rossz, de a modell az illeszkedési mutatókban kissé az elvárások alatt marad. A 8 alskála Cronbach -alfa értékei 0,56 - 0,93 között mozognak. Explorátoros faktorelemezéssel sikerült egy jó kommunalitási tulajdonságokkal rendelkező rövidebb modellt kialakítani (IUKK-R), ami 12 tételt és 3 alskálát tartalmaz. Az IUKK-R Cronbach -alfa értékei magasak: 0,81 - 0,93. Elemzéseinkhez mindkét modellt felhasználtuk. A kérdőívek korrelálnak az MFAS – HU-val, ugyanakkor bizonyos IUKK alskálák eltérő sajátosságokat mérnek, kevésbé a konkrét interakciókra, inkább az érzelmi beállítódásra érzékenyek, úgymint az anyai kompetenciaérzés és az élménymegosztás. A nemzetközi tapasztalatokkal nagyjából összhangban, szignifikáns eltérést találtunk az anya-magzat kapcsolat erősségében bizonyos szociodemográfiai, pszichoszociális tényezők mentén. Magasabb értéket ér el az anya, amennyiben bármelyik jellemző érvényes rá: házasságban él, magasabb az anyagi hozzájárulása a családi kasszához, volt korábban spontán vetélése, ő maga beavatkozástól mentesen, természetes módon született, biztosan tudja, vagy nem tudja a baba nemét. Alig hat a várandósság ideje és nem befolyásol az iskolai végzettség, a várandósság tervezettsége, a fogantatás módja, a már megszületett gyermekek száma és a magzatmozgás észlelése sem. Fontos, hogy a magzati kötődés mértéke szignifikáns együttjárást mutat az aktuális párkapcsolati intimitással: az észlelt gondoskodás kedvezőbb, míg az észlelt kontroll kedvezőtlenebb anya-magzat kötődéssel jár együtt. A várandós anya saját szüleivel való kapcsolatának megélése, az anyai és apai szeretet, pozitívan korrelál a saját magzatához fűződő kapcsolattal. Eredményeink alapján ígéretesnek tartjuk a magyar mintára kidolgozott kérdőív(ek) megbízhatóságát, így nagyobb elemszámú, kevésbé homogén mintán további validitásvizsgálatokat folytatunk. Tapasztalataink a szülői bánásmód és a párkapcsolati gondoskodás jelentőségére hívják fel a figyelmet a várandósság időszakában, és gyakorlati relevanciával bírnak, elsősorban a prevenciós munkában.

Kulcsszavak: anya-magzat kötődés, kérdőíves vizsgálat, szülői bánásmód

A szülésélmény mint módosult tudatállapot összehasonlító vizsgálata

Héjja-Nagy Katalin[1], Varga Katalin[2]

[1]Eszterházy Károly Főiskola, Pszichológia Tanszék

[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék

Előadásunkban arról a vizsgálatról szeretnénk beszámolni, melyben kérdőíves módszerrel kívántuk igazolni azt a megfigyeléseken alapuló feltevést, miszerint a szülés módosult tudatállapot, melynek szubjektív élményét befolyásolják a szülés körülményei. Vizsgálati személyeink a szülésükre vonatkozóan kitöltötték a Phenomenology of Consciousness Inventory kérdőívet (Pekala, 1982, PCI I. változat), továbbá egy másik, saját összeállítású kérdőívet, amely a szülésélménnyel leggyakrabban összefüggésbe hozott tényezőkre kérdezett rá. A vizsgálati személyek (N=105) kiválasztása kényelmi mintavétellel történt, a szülés utáni napokban, a kórházi tartózkodás idején egy vidéki (N=55) és két budapesti (N=40 és N=10) kórházban szült nők bevonásával. A szülésélményre vonatkozó PCI kérdőívek eredményeit összehasonlítottuk egy másik minta éber helyzetben kitöltött kérdőíveinek eredményeivel, és számos szignifikáns különbséget találtunk. Az eredmények alapján a szülés egy természetes körülmények között előforduló módosult tudatállapotnak tekinthető: a nők élményeiket a szokásostól eltérőbbnek értékelték, megváltozott a testérzékelésük, időérzékelésük, észlelésük, a dolgok jelentése, tudatállapotukat megváltozottabbnak érezték. A szüléssel kapcsolatban kitöltött PCI kérdőívek adatait összehasonlítva más spontán módosult tudatállapotok alatt (szeretkezésre és hipnózisra vonatkozóan) kitöltött kérdőívek adataival azt kaptuk, hogy a szülésélmény mintázata jellegzetesen eltér a másik két helyzettől. Ez az eredmény további alátámasztását nyújtja annak, hogy a szü-

lés egy természetes körülmények között előforduló módosult tudatállapot, továbbá az eredmények tovább bővíthetik a spontán, természetes helyzetekben előforduló módosult tudatállapotok fenomenológiájának eddigi tapasztalatait.A szülésélményt befolyásolták a szülés körülményei. Kedvezően hatott az élményre (pozitívabb érzelmeket és erőteljesebben módosult tudatállapotot eredményezett) a szülésre való felkészülés, a kísérők, különösen a nőtársak és pozitívnak megélt jelenlétük, valamint a szülés körülményeiben való döntés lehetősége. Kedvezőtlenül hatnak rá (negatív transzot, illetve az akaratlagos kontroll megtartását idézték elő) a különféle beavatkozások és a társas támasz hiánya.A vizsgálati eredmények gyakorlati implikációja jelentős: a szülés alatt természetes módon létrejövő módosult tudatállapotban fokozódik a szuggesztibilitás, érdemes tehát figyelni a szülőszobai kommunikációra; valamint a pozitív tudatállapot-módosulás érdekében érdemes olyan körülményeket biztosítani, melyek lehetőséget adnak a figyelem befelé összpontosítására, kívánatos kerülni a felesleges beavatkozásokat, és lehetőséget kellene biztosítani az informált döntésre. Mindezen felül a kutatás eredményei hozzájárulhatnak a szülésélménnyel kapcsolatos tudásbázis növeléséhez.
Kulcsszavak: spontán fellépő módosult tudatállapotok, szülésélmény, szülés körülményei

Szülőkkel szoros együttműködésben a Perinatális Intenzív Centrumokban (PIC)

Lengyel Anna, Zack Boukydis, Nádor Csaba
Magyar Honvédség Egészségügyi Központ

A nemzetközi szakirodalomban megjelenő legfrissebb tanulmányok rendre arra hívják fel a figyelmet, hogy a koraszülött csecsemők állapotát és fejlődését az orvosi szakszerű ellátás mellett az is befolyásolja, hogy mennyi és milyen minőségű időt tud együtt tölteni szüleivel, elsődleges gondozójával. Mind a nemzetközi, mind a hazai koraszülött intenzív osztályok részéről érezhető egy növekvő igény az ún. családbarát ellátási kultúra kialakítására. A szülők és/vagy a koraszülött csecsemők támogatását célzó közismertebb ellátási formák (kenguru-módszer, az anyatejes táplálás/szoptatás támogatása, NIDCAP – Newborn Individualized Developmental Care and Assessment Program) mellett léteznek egyéb segítő lehetőségek is.Előadásunkban kitekintünk a legújabb nemzetközi felmérésekre, amelyek azt kutatták, milyen rövid- és hosszú távú hatásai lehetnek a hospitalizált körülmények között töltött korai fejlődési időszaknak a gyermekekre, az anyákra (a szülőkre), és az anya-gyermek kapcsolatra. Ezek az eredmények ösztönzőleg hatnak olyan új lehetőségek feltárására, amelyek támogatják a szülők aktív részvételét az ellátásban a kórházban töltött idő alatt. A Szülőkkel szoros együttműködésben – elnevezésű képzési program a nemzetközi színtéren egyre nagyobb teret hódító oktatási program. Magyarországon jelenleg egyedülálló módon a koraszülött intenzív osztályon dolgozó nővérek, orvosok, és más segítő szakmák részére kínál egy olyan képzést, amely a szülőkkel való együttműködés kialakításának folyamatát segíti elő a koraszülött csecsemő osztályra kerülésének első pillanatától egészen a hazabocsátásig. Az előadás középpontjában ez a Finnországban kialakított, de mára már nemzetközivé vált képzési módszer bemutatása áll. Részletesen bemutatjuk a módszer átfogó célkitűzéseit, az egymásra épülő négy fázis célját, eszközeit, munka módszereit. Kitérünk arra is, kik a mentorok, és milyen szerepük van a képzés különböző fázisaiban. Érdemes külön szót ejteni arról, hogy a képzés milyen módon tud alkalmazkodni a különböző intézmények eltérő gyakorlatához és protokolljához. Magyarországon jelenleg egy helyen, kezdeti fázisában tart a képzés (MH Egészségügyi Központ), így egyelőre csak ennek tapasztalatairól tudunk beszámolni, de vannak már mérhető eredmények olyan országokból, ahol már régebb óta zajlik a képzés. Végül igyekszünk megfogalmazni a képzés országos szintű elfogadtatása érdekében összegyűjtött rövid- és hosszútávú céljainkat és terveinket.
Kulcsszavak: PIC, családközpontú koraszülött-ellátás, képzési program

Képi kifejezéspszichológia

SZ35

Szervezők: **Vass Zoltán** - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Vass Viola - PTE Pszichológiai Doktori Iskola,
Fejlődés- és Klinikai Pszichológia Program
Vitavezető: **Reinhardt Melinda** - KRE BTK Pszichológiai Intézet

A szimpózium a képi kifejezés pszichológiai kutatásával kapcsolatos kutatásokat és esetelemzéseket mutat be. Az előadások szemléleti kerete a képi kifejezéspszichológia új iránya, amelyben a kutatás elsődlegesen azokat a dinamikus, reciprok tranzakciókat vizsgálja, amelyekben a kép, a szituáció, az alkotó és a befogadó mint a kép pszichológiai jelentéseinek komponensei szerepelnek. A kép ebben a megközelítésben produktum és folyamat egyszerre; a szituáció a fizikai, társas és a pszichológiai kontextusból tevődik össze; az alkotó az a személy, aki létrehoz egy képet, például egészséges kísérleti alany, művészetterápiában résztvevő beteg, art brut vagy hivatalos művész; a befogadó a kontextus függvényében lehet megítélő, kutató, vizsgálatvezető vagy terapeuta, például művészetterapeuta.
Kulcsszavak: képi kifejezéspszichológia, esettanulmányok, art brut, hétlépéses képelemzési módszer (SSCA)

Előadások

A képi kifejezéspszichológia mint tudományos paradigma

Vass Zoltán[1], Vass Viola[2]
[1]KRE Pszichológiai Intézet
[2]PTE Pszichológiai Doktori Iskola Fejlődés- és Klinikai Pszichológia Program

Az előadás célja a képi kifejezéspszichológia új irányának rövid bemutatása. Ez a nézőpont a hagyományoktól eltérően a képi kifejezéspszichológia kutatási tárgyát új formában jelöli meg, amely az utóbbi években olyan sok kutatási eredményhez vezetett, amelyek miatt új tudományos paradigma létrejöttéről kell beszélni. Thomas Kuhn (1962) paradigmafogalma szerint ugyanis egy tudományos paradigma megalkotásához három feltétel teljesülése szükséges: (a) új kutatási tárgy, (b) új alapkérdések és (c) új módszerek létrehozása.
(a) Az új nézőpont a kép jelentését hermeneutikai rendszernek tekinti, amely négy komponens között zajló, dinamikus és reciprok tranzakciók elemzésével tárható fel, azaz a kép, a szituáció, az alkotó és a befogadó egymást hermeneutikai nézőpontból folytonosan újradefiniáló tranzakcióiból születik meg. A képi kifejezéspszichológia új tárgya a fenti tranzakciók feltárása idiografikus és nomotetikus módszerekkel.
(b) Az új alapkérdések a következők: a négy komponens tranzakcióinak megértése, azaz nomotetikus és idiografikus leírása általános törvényszerűségek feltárásával és egyedi jelenségek magyarázatával. Az alapkérdéseket új elméleti keretet igényelnek, amelynek építőkövei: kontextualizálási és konfigurációelemzési teoréma, a prototípus–genotípus–fenotípus kifejezéspszichológiai értelmezése, rendszerszemléletű konfigurációelemzés, fenomenológiai térkép, eszszencia, szemantikai térkép, sensus plenior.
(c) Kuhn harmadik paradigmakritériuma új módszerek létrehozása. Több kutatócsoportot összefogó tudományos műhelyünkben (Képi Kifejezéspszichológiai Tudományos Műhely) egy originális heurisztikus tesztelemzési módszert fejlesztettünk ki, amely bizonytalan tudáselemek heurisztikus kombinálásával növeli a pszichológiai bizonyosság mértékét és az eddiginél komplexebb jelentések, értelmezések hozhatók létre vele. Kidolgoztuk és publikáltuk a hét szemléleti pozíciót tartalmazó Seven-Step Configuration Analysis (SSCA) módszert, valamilyen számos, új kifejezéspszichológiai tesztet (pl. Hatvan Másodperces Rajzteszt, ötlépéses intervenciós modell, firkálásra épülő vizsgálómódszerek) fejlesztettünk ki, amelyeket a műhely kutatói számos tudományos fórumon mutattak be.

A közös rajzvizsgálat módszere

Vass Viola[1], Vass Zoltán[2]
[1]PTE Pszichológiai Doktori Iskola Fejlődés- és Klinikai Pszichológia Program
[2]KRE Pszichológiai Intézet

Az előadás a közös rajzvizsgálatról (Drawing Together Method, DTM) ad áttekintést. A bemutatott metódus a képi kifejezéspszichológia új szemléleti keretébe illeszkedő módszer, amelyben a négy hermeneutikai komponens (kép, szituáció, alkotó, befogadó) helyett öt vagy több szerepel, azaz több személy egyszerre, egyidőben készít el egy képi produktumot.
A módszer egyszerre projektív és objektív, mert kétféle adatot eredményez: (1) projektív kép, (2) a társas viselkedés objektív megfigyelési adatai. A projektív kép értelmezése az egyéni képelemzés hétlépéses módszere alapján történik (SSCA). A viselkedés értelmezését a vizsgálatvezető egészleges elemzéssel, speciális reakciók azonosításával, kommunikációs és interakciódinamikai elemzéssel végzi. A közös rajzvizsgálat alkalmas párok, szülő-gyerek diádok, családok vizsgálatára a szóbeli exploráció kiegészítéseként, tanácsadáshoz vagy a párterápia, családterápia részeként. Csoportos formája igen jól használható önismereti, munkahelyi vagy más csoportokban bevezető gyakorlatként, a csoportdinamikai folyamatok részeként, diagnosztikai vagy terápiás céllal.
Kulcsszavak: közös rajzvizsgálat (Drawing Together Method, DTM), diádikus kapcsolatok, inetrakciódinamika, projektív rajzok

Képi kifejezéspszichológia a szexuális bűnelkövetők vizsgálatában

Szucsáki Melinda - Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága

A szexuális bűncselekményt elkövetők heterogén csoportot alkotnak; megoszlik az első bűntényes és a visszaeső fogvatartottak aránya. A gyermekkorú áldozatok esetében sok esetben nem, vagy csak évekkel később derül fény a cselekmények elkövetésére, hiszen a bűnelkövetők törekednek rá, hogy cselekményük titokban maradjon.
Milyen okok vezethetnek a szexuális bűncselekmények elkövetéséhez? Az okok általában többdimenziósak (pl. szexuális traumák, önértékelési problémák, párkapcsolati kommunikáció vagy érzelmi viszony zavarai, külső körülmények). Egyes szakirodalmak az elkövetőket alacsony önértékeléssel, negatív énképpel, érzelmi labilitással jellemzik.
Miről árulkodnak az elítéltek rajzai? Az előadás során a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény elkövetése miatt büntetésüket töltő elítéltek alkotásainak bemutatására kerül sor. A szerző a Ház-Fa-Állat-Ember-Szabadrajz és a Többdimenziós rajzteszt technikájának alkalmazása által ismerteti a szexuális bűncselekményt elkövetők rajzaiban megjelenő kiugró jegyeket, jellegzetes mintázatokat.
Kulcsszavak: hétlépéses képelemzési módszer (SSCA), rajzelemzés, Ház-Fa-Állat-Ember-Szabadrajz, Többdimenziós rajzteszt, szexuális bűnelkövetők

Élet és halál dinamikája egy outsider művész szobrászatában és képein

Antos Zsolt - Budapest XIV. Kerületi Pedagógiai Szakmai Szolgáltató Intézet

Előadásomban egy készülő esettanulmány gazdag képi anyagából mutatok be válogatást a pszichológiai értelmezés lépéseinek kontextusában. A fiatal, belső késztetésre alkotó s közben tudatosan is kísérletező outsider művész különös viszonyának feltárása a halál témakörével, valamint újabb, egyszerre bizarr és vonzó szobraiban manifesztálódó sajátos, filozófiai keretbe is foglalt belső világa a művészi tevékenység feldolgozó és önkereső aspektusának mélyebb megértéséhez járul hozzá egyéni adalékokkal. A pszichológiai mozgatók mélyebb megértését az elmúlt évek során felvett projektív rajztesztek és egy tízprofilos Szondi-teszt is segítik. Röviden kitérek a visszatérő tartalmi-formai elemek és szimbólumok lehetséges értelmezésére, valamint rámutatok a vizsgált személy művészetének kreatív oldalára, magas szintű elaborációs hajlamára és megküzdési készségére. Kifejezéspszichológiai esettanulmányom módszertani hátterét a

Hárdi István-féle dinamikus rajzvizsgálat (DRV) és a Vass Zoltán-féle hétlépéses képelemzési módszer (SSCA) szolgáltatják.
Kulcsszavak: art brut, outsider art, projektív rajztesztek, dinamikus rajzvizsgálat (DRV), hétlépéses képelemzési módszer (SSCA)

Klasszifikációs módszerek pszichológiai kutatásokban

SZ36

Szervező: **Vargha András** - KRE Pszichológiai Intézet, ELTE Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Martos Tamás** - Semmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet

A pszichológiai kutatásokban a változó-orientált megközelítések tipikus kérdésfeltevései csoportok közötti különbségekre és változók közti kapcsolatokra vonatkoznak. A személy-orientált megközelítés ugyanakkor kísérletet tesz az átlagos, a tipikus mellett az átlagostól elütő, extrém, kilógó személyek azonosítására, valamint a sokaságok tipikus mintázatainak a feltárására. A személy-orientált elemzések egyik közkedvelt módszere a klaszteranalízis, mely szimpóziumunk mind a négy előadásában fontos szerephez jut. Az első két előadásban egy személyiség-, illetve szexuálpszichológiai empirikus vizsgálatban sikeresen azonosított személyiségprofilokat ismerhetünk meg, a harmadikban pedig az önkitöltős tesztekben alkalmazott stílusuk szerint elkülönülő típusok kerülnek fókuszba. A záró előadás ahhoz nyújt támpontot, hogy a ROPstat klaszteranalízis muduljában hogyan találhatjuk meg a legkedvezőbb klasztermegoldást.
Kulcsszavak: személy-orientált módszerek, klaszteranalízis, válaszstílus-klaszterek, ROPstat

Előadások

Személy-orientált megközelítés egy személyiségpszichológiai vizsgálatban

Kövi Zsuzsanna[1], Rózsa Sándor[2], Hevesi Krisztina[2], Mirnics Zsuzsanna[1], Vargha András[1,2]
[1]KRE Pszichológiai Intézet
[2]ELTE Pszichológiai Intézet

Vizsgálatunkban összesen 957 fő vett részt, akik egy 2010-ben publikált személyiségtesztet, az alternatív ötfaktoros személyiségmodell új tesztjét, a Zuckerman-Kulhman-Aluja személyiségtesztet (ZKA-PQ, 2010) töltötték ki. A vizsgálati alanyok közül 567-en egy Big Five kérdőívet (BFI: Big Five Inventory, John, 1999), 394-en a temperamentum és karakter kérdőívet (TCI-R: Temperament and Character Inventory, Cloninger, 1992), 488-an az életelégedettség kérdőívet (SWLS: Satisfaction with life scale, Diener & Emmons, 1985), a pozitív és negatív érzelmi skálákat (PANAS: Positive and Negative Affect Schedule, Watson & Tellegen, 1988), a koherenciaérzék kérdőívet (SOC: Sense of coherence, Antonovsky, 1987), 331-en a diszfunkcionális attitűd kérdőívet (DAS: Dysfunctional Attitude Scale, Weissman, 1979) és 318-an a patológiás nárcizmus kérdőívet (PNI: Pathological Narcissism Inventory, Pincus et al., 2009) is kitöltötték. Modellalapú klaszterezéssel nyolc személyiségprofil került elkülönítésre: átlagos, reziliens, visszafogott, introvertált neurotikus, agresszív élménykereső, negatív, dependens, aktív neurotikus. A személyiség-profiloknak a pszichológiai jóllét, ill. a patológiás nárcizmus mentén történő bemutatása révén előadásunk azt is mutatni szeretné, hogy a személy-orientált megközelítés miképp segítheti a gyakorló, klinikus szakemberek munkáját is.

Személy-orientált megközelítés egy szexuálpszichológiai vizsgálatban

Hevesi Krisztina[1], Kövi Zsuzsanna[2], Rózsa Sándor[1], Takács Szabolcs[2], Vargha András[1,2]
[1]ELTE Pszichológiai Intézet
[2]KRE Pszichológiai Intézet

Vizsgálatunkban 709, szexuálpszichológiai kurzust végző egyetemi hallgató vett részt, az adatgyűjtés 2012 és 2014 között történt, anonim kitöltéssel.A szexuális jóllétet a szexuális együttlétek pozitív és negatív érzelmi, fiziológiai és motivációs aspektusaival mértük (SADI, Sexual Arousal and Desire Inventory, Szexuális arousal és vágy kérdőív; Toledo & Pfaus, 2006). A lelki jóllétet az élettel való elégedettség szubjektív mutatójával (SWLS: Satisfaction with life scale, Diener & Emmons, 1985), a pozitív és negatív érzelmek jelenlétével (PANAS: Positive and Negative Affect Schedule, Watson & Tellegen, 1988), és a koherenciaérzékkel (Sense of coherence, Antonovsky, 1987). A hallgatók mindezek mellett személyiségteszteket is kitöltöttek (Zuckerman-Kulhman-Aluja Személyiségteszt, 2010, Big Five Inventory, John, 1999), valamint a sérülékenységet és grandiozitást mérő patológiás nárcizmus kérdőívet (PNI: Pathological Narcissism Inventory, Pincus et al., 2009). A SADI, SWLS, PANAS, COHERENCE skálákon modell alapú klaszterezéssel hat klaszter került azonosításra a BIC értékek alapján: (1) Hedonista, (2) Értelemteli, (3) Átlagos, (4) Gátolt szexualitású, (5) Dekadens, (6) Szexnegatív.
A varianciaanalízis azt bizonyította, hogy minden fent bemutatott skála (SADI, SWLS, PANAS, COHERENCE, Big Five, ZKA-PQ, nárcizmus) esetében szignifikáns különbségek mutatkoztak a klaszterek között. Klinikai szempontból is fontos eredményünk, hogy a klaszterek közti különbségek a ZKA-PQ neuroticizmus varianciájának 35,5%-át magyarázzák, és ugyancsak 20% feletti megmagyarázott varianciát kapunk a BFI érzelmi stabilitás és a nárcizmus sérülékenység skálája esetében. A klaszter-profilok szexualitás, jóllét, személyiség, patológiás nárcizmus mentén történő leírása után az egyes típusoknak a gyakorlati (klinikai) oldalról történő bemutatása révén előadásunk azt is mutatni szeretné, hogy a személy-orientált megközelítés miképp segítheti a gyakorló szakemberek munkáját.
Kulcsszavak: Személy-orientált megközelítés, klaszter-profilok, szexuális egészség

Tesztstandardizálás válaszstílus-klaszterek mentén

Nagybányai Nagy Olivér - KRE Pszichológiai Intézet,
Általános Lélektani és Módszertani Tanszék

Az önkitöltős tesztek eredményeinek értelmezését jelentős részben a nyerspontszámok standard pontokká alakítása teszi lehetővé. Segítségével a különféle objektív szempontok mentén szegmentált részpopulációk átlagértékeinek egységes mérési dimenzióra történő konvertálása (z-transzformáció) után a konkrét mérési területen ekvivalens értéket kapnak a saját standardizálási csoportjukban nagyjából azonos gyakorisági pozíciót elfoglaló vizsgálati személyek. Több vizsgálati mintát elemezve demonstrálható, hogy a hagyományos (pl. nemi, végzettségi, életkori, stb.) standardizálási szempontokon túl önmagának a tesztkitöltési válaszstílusnak is lényeges pontszámkorrekciós szerep juthat. A jelen vizsgálatban rendelkezésre álló adatok különféle – pozitív és negatív tételeket tartalmazó, ötfokozatú Likert-skálát alkalmazó – személyiségtesztekkel (többek között Big Five Inventory, John & Srivastava, 1999; Temperament and Character Inventory, Cloninger, 1994; Facet5, Buckley, 2002) végzett felmérésekből származnak. Az eredmények szerint a személyiségmérésben döntően két nagy válaszstílus-klaszter létrehozása indokolt – Two Step Cluster algoritmus segítségével – a tesztválaszok mérsékelt, vagy széli halmozódása alapján. A válaszklaszterenkénti standardok kialakításával ezen választorzítási hatásoktól megtisztított korrigált tesztpontozást lehet létrehozni, melyek alapján némileg eltérő statisztikai összefüggések adódhatnak az eredeti tesztpontszámoknál tapasztaltakhoz képest. Az eredmények összességében arra utalnak, hogy az önkitöltős tesztelésben a válaszadás tartalmától függetlenül is jelen van egyfajta konzisztens individuális választendencia, mely számottevően befolyásolhatja, torzíthatja a teszteredmények alakulását, éppen ezért az első- és

másodfajú hiba kiküszöbölése érdekében egy más típusú standardizált pontszámkorrekcióra is szükség lehet a mérések pontosságának növeléséhez.
Kulcsszavak: Válaszstílus, válasz-szélsőségesség, tesztstandardizálás, személyiség tesztelés, BFI, TCI, Facet5

Mikor tekinthető jónak a klaszteranalízis eredménye?

Vargha András - KRE Pszichológiai Intézet, ELTE Pszichológiai Intézet

A klaszteranalízis fő célja olyan homogén alcsoportok feltárása egy sokaságon belül, amelyek jól elkülönülnek egymástól. Az előadás olyan statisztikai mutatókra hívja fel a figyelmet, amelyek segítségével megítélhető a klaszterezés sikeressége, a klaszterek száma, amelyekkel különböző klasztermegoldások összehasonlíthatók. E mutatók (Megmagyarázott hibaszázalék, Xie-Beni index, Silhouette, pontbiszeriális és homogenitási együtthatók) alkalmazását a ROPstat statisztikai programcsomag segítségével egy valódi pszichológiai kutatás példáján illusztráljuk. Az előadásban bemutatott módszertani megközelítés a hierarchikus klaszteranalízist alkalmassá teszi arra, hogy a fenti mutatók segítségével eldöntsük: milyen klaszterszámnál álljunk meg, ahol is a klaszterstruktúra homogenitása további relokációval (k-központú nemhierarchikus klaszteranalízissel növelhető.
Kulcsszavak: Klaszteranalízis, klaszteradekvációs mutatók, klaszterhomogenitás, optimális klaszterszám, ROPstat

Komplex diagnosztikai lehetőségek eltérően fejlődő gyermekeknél

SZ37

Szervező: **Lakatos Katalin** - Budapesti Hidroterápiás Rehabilitációs Gimnasztika (BHRG) Alapítvány
Vitavezető: **Csabai Krisztina** - PPKE BTK Fejlődés- és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

A komplex diagnosztikai szemlélet és az interdiszciplináris team-munka ma már elengedhetetlen az eltérően fejlődő vagy fejlődési rizikóval született kisgyermekek szűrésében, fejlesztésében és a családok problémáinak megoldáskeresésében. Számos kutatás igazolja, hogy a korai fejlődési diagnosztika individuális, kizárólag a gyermek képességeit figyelembe vevő szemlélete nem elég hatékony modell a fejlesztés tervezéséhez (Stack et al, 2013). A hatékony fejlesztéshez fel kell mérni a gyermek fejlődési kapacitásait, a fejlődésmenet részletes jellemzőit, valamint a szülő és a gyermek kapcsolódási pontjait, azokban a speciális szituációkban, amelyek a gyermek fejlődési területei szempontjából kritikusak. A hatékony fejlesztés csakis ezeknek a területeknek (illeszkedések, eltérések, stb.) felmérésével, és az erre irányuló célzott beavatkozással tervezhető. A gyermek egyéni tüneteinek és fejlődési zavarának pontos felmérésén túl szükség van olyan eljárásokra, szűrő- és mérőmódszerekre, amelyek célzottan tudják vizsgálni a szülő-gyermek kapcsolat kritikus pontjait a tervezett tanácsadás és konzultáció beindításához. A szimpóziumban elhangzó 4 előadás e szemléletváltást szeretné bemutatni és szükségességét alátámasztani. Az előadásokban elhangzó eredmények egy része a BHRG Alapítvány és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Pszichológiai Intézetének 3 éve indult együttműködésével jött létre. Ennek célja, hogy a korai fejlesztés számára olyan protokollokat dolgozhassunk ki, ahol a fejlődési diagnosztikát kiegészítik a speciális szülő-gyermek kapcsolatdiagnosztikai eljárások.(1) Lakatos Katalin előadásában a vezetésével kidolgozott Logngitudinális Komplex Vizsgálat (LongiKid©) szűrőmódszert mutatja be. (2) Lengyel Rita előadásában a Longitudinális Komplex Vizsgálat (LongiKid©) Bayley III fejlődési skálával való összevetés eredményeit mutatja be. (3) Hámori Eszter és munkatársai a PPKE "Fejlődési rizikó" kutatási programban kidolgozott csecsemő-szülő kapcsolatdiagnosztikai módszerek alkalmazásának eredményeit prezentálják eltérően fejlődő gyermekeknél. (4) Arató Ágnes és Márkus Lilla egy esetelemzésen keresztül mutatják be a komplex kapcsolatdiagnosztika jelentőségét a regulációs problémák megértésében.

Kulcsszavak: Fejlődési elmaradás, korai diagnosztika, szülő-gyermek kapcsolat, LongiKid©, Bayley III., kapcsolatdiagnosztika, regulációs zavarok, tervezett szülő-gyermek tanácsadás.

Előadások

A Longitudinális Komplex Vizsgálat (LongiKid©) szűrőmódszer kidolgozása és bevezetése a korai diagnosztikába

Lakatos Katalin - Budapesti Hidroterápiás Rehabilitációs Gimnasztika (BHRG) Alapítvány

Lakatos Katalin, PhD. 12 év előkészítő munka után létrehozta a Longitudinális Komplex Vizsgálatot (LongiKid©). Ez egy olyan neuro-szenzo-motoros vizsgálat, amely 2.5 hónapos kor és 5 éves kor között alkalmazható. Egyszeri, keresztmetszeti és egymást követő felvétel esetén hosszmetszeti vizsgálat egyaránt megvalósítható, mellyel elkülöníthető a tipikus és az eltérő/sérült fejlődésmenet. Prezentációnkban röviden bemutatjuk a Longitudinális Komplex Vizsgálat (LongiKid©) kialakulásának körülményeit, a mért változóit, valamint jelentőségét a mai neuro-szenzo-motoros tesztek és szűrővizsgálatok között.
Kulcsszavak: LongiKid©, komplex neuro-szenzo-motoros szűrővizsgálat, tipikus fejlődés, hosszmetszeti vizsgálat

A 3-6 hónapos kori Longitudinális Komplex Vizsgálat (LongiKid©) és a Bayley III eredményeinek összehasonlítása

Lengyel Rita[1], Lakatos Katalin[2], Hámori Eszter[3]
[1]BHRG Alapítvány
[2]Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat, 13. kerületi Tagintézménye
[3]PPKE BTK Fejlődés- és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

2013 szeptemberében a Pázmány Péter Katolikus Egyetemmel elindítottuk a Longitudinális Komplex Vizsgálat (LongiKid©) és a Bayley-III Csecsemő és Kisgyermek Fejlődési Skála összehasonlító vizsgálatát. Előadásunkban bemutatjuk 60, 3 és 6 hónapos csecsemő vizsgálatából nyert eredményeinket, melyek alátámasztják, hogy a LongiKid© a hagyományos fejlődési skáláknál részletesebben méri fel a fejlődésmenet különféle területeit, ezért a korai szűrésben hatékonyabb módszer lehet, valamint kiemelt szerepet kaphat a fejlődési zavarok és az eltérő fejlődésmenet korai diagnosztikájában is.
Kulcsszavak: LongiKid©, Bayley III, korai diagnosztika, komplex szűrés

Regulációs zavarok komplex diagnosztikája eltérően fejlődő gyermekeknél - Fókuszban a kapcsolatdiagnosztika

Hámori Eszter[1], Márkus Lilla Viktória[2], Arató Ágnes[3], Csuriné Mirk Gyöngyi[1]
[1]PPKE BTK Fejlődés- és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék
[2]Pitypang Művészeti Óvoda, Budapest
[3]Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XX. kerületi Tagintézménye

A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen kapcsolatdiagnosztikai programunkban olyan módszercsomagot fejlesztettünk ki, amely részben a szülő-csecsemő konzultáció gyakorlatára, másrészt a PPKE "Fejlődési rizikóval született gyermekek komplex pszichológiai vizsgálata" kutatási program eredményeire épül. A kutatási programban kidolgozott új szemléletű diagnosztikai eljárásokkal 3 – 36 hónapos gyermekek kognitív fejlettségét (többek között problémamegoldás, tárgyállandóság, eszközhasználat) és interakciós készségeit (többek között kezdeményezés, visszahúzódás, együttműködés, stb.) a szülő-csecsemő kapcsolatba ágyazottan vizsgáljuk. A komplex kapcsolatdiagnosztikai vizsgálatnak kiemelt jelentősége van olyan csecsemők és kisgyermekek

esetében, ahol az eltérő fejlődésmenettel párhuzamosan regulációs problémák, vagy zavarok jelentkezhetnek. Az előadásban bemutatjuk a regulációs zavar kialakulásának hátterét felmérő előzetes eredményeinket kognitív, valamint mozgásos hátránnyal fejlődő csecsemők és kisgyermekek esetén.
Kulcsszavak: regulációs zavarok, komplex kapcsolatdiagnosztika, eltérő fejlődésmenet

Kapcsolatdiagnosztika regulációs problémával küzdő kisgyermek-anya párnál - Esetismertetés

Arató Ágnes[1], Márkus Lilla Viktória[3], Hámori Eszter[2]
[1]Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XX. kerületi Tagintézménye
[2]PPKE BTK Fejlődés- és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék
[3]Pitypang Művészeti Óvoda, Budapest

Előadásunkban a kapcsolatdiagnosztikai módszerek alkalmazását mutatjuk be egy viselkedésszabályozási zavarral küzdő 24 hónapos kisgyermek esetének ismertetésén keresztül. A kapcsolatdiagnosztikai módszerek szerves eleme a videófelvételek készítése és elemzése, amely segítségével feltárhatóak a regulációs probléma hátterében álló mal-adaptív interakciós mintázatok a szülő és a gyermek között. A komplex vizsgálatnak az adott regulációs zavar jellegétől függően többfajta interakciós helyzetre is ki kell terjednie. A gyermekkel felvett vizsgálatok és interakciós helyzetek a szülő jelenlétében és aktív közreműködésével zajlanak. A szülői részvétel és a szülő megfigyelései a gyermek vizsgálati helyzetben mutatott viselkedéséről fontos és tervezett részei az eredmények értékelésének. Ez a fajta szülői részvétel új tapasztalati ablakot nyit a szülők számára is gyermekük megfigyeléséhez, megértéséhez, valamint a szülő-csecsemő konzultáció tervezéséhez. Az ismertetett eset rávilágít (1) a videótechnika használatának előnyeire a korai diagnosztikai folyamatban, és arra, hogy (2) a videótechnika használata csakis megfelelő diagnosztikai és pszichológiai felkészültség mellett alkalmazható.
Kulcsszavak: viselkedés reguláció, kapcsolatdiagnosztika, videótechnika, szülői részvétel

Komplex onkopszichológiai ellátás az Országos Onkológiai Intézetben

SZ38

Szervezők: **Gerlinger Lilla, Kovács Péter, Koncz Zsuzsa, Horváth Dóra, Lacsán Katalin, Riskó Ágnes**
Országos Onkológiai Intézet

A daganatos betegek multidiszciplináris aktív onkológiai kezelésében, de a prevencióban és a rehabilitációban egyaránt, a pszichológiai ellátás és gondozás is jelentős szerepet kap. A komprehenzív hatáskörrel rendelkező Országos Onkológiai Intézet egyes osztályai specifikus feladatokat rónak az ott dolgozókra, köztük a pszichológusokra is. A lelki gondozás alapelveinek kialakítása állandó folyamatban lévő munka: a szervezett és rendszerezett jelleg hitelességet és kiszámíthatóságot kölcsönöz a működésnek. A pszichoszociális szűrővizsgálat általános és alapvető támpontokat adhat a betegek lelki gondozásának megtervezésénél, koncentrálja és hatékonyabbá teheti a pszichológiai ellátást nagyszámú beteg esetén is. Az általános állapotfelmérés az akut veszélyhelyzetek kiszűrésében, illetve a protektív tényezők azonosításában is fontos támpontként szolgálhat a szakember számára. A multidiszciplináris team-munka kiemelt példáját jelenti a betegápolás mellett megvalósuló közös kutatások szervezése. A naprakész evidenciák a klinikai munka szemléletét hitelesítik, a team-munka. A betegek pszichoszociális támogatása aprólékos és egyre inkább személyre szabottan megvalósítandó tevékenység. Az egyéni terápiák mellett a betegek számára szervezett csoportok segítik a mind lelki, mind fizikai értelemben is megterhelő sebészeti beavatkozásokra, medikális terápiákra való felkészülést, illetve az azokat követő testi-lelki rehabilitációt. Az onco-teamekben való pszichológusi jelenlét az akut krízishelyzetek kezelésében, de a pszichológiai támogatás megalapozásában is különös jelentőségű. A mellékhatások hatékonyabb kezelésében, az adherencia megtartásában fontos

szerepet kapnak a pszichológiai intervenciók. Jelentős feladat az egyre inkább túlterhelt egészségügyi rendszerben dolgozók számára is biztosítani a lelki támogatás lehetőségét. A monoton, feszített tempójú és érzelmileg különösen megterhelő munka a kiégés reális veszélyét hordozza. A megelőzést célzó pszichológiai tréningek, oktatások a segítők számára hosszú távú eredményekkel járhatnak.
Kulcsszavak: onkopszichológia, best supportive care, onco-talk, palliatív ellátás, rehabilitáció

Előadások

Social support decreases depressogenic effect of low-dose interferon alpha treatment in melanoma patients

Kovács Péter[1,2], Juhász Gabriella[2], Liszkay Gabriella[1]
[1]National Institute of Oncology, Budapest, Hungary
[2]Semmelweis University, Budapest, Hungary

Objective: The most frequent serious psychological side effect of immune therapies is depression. In the present study, we tested whether social support, as a positive environmental effect, is able to moderate depression or anxiety symptoms in melanoma patients during adjuvant low-dose interferon treatment.
Methods: Hundred and twenty-seven melanoma patients with negative psychiatric history were included in our longitudinal study and followed up for one year. Depression and anxiety symptoms were measured six times during treatment: at baseline, at 1st, 3rd, 6th, 9th and 12th month of the therapy. In addition, social support was investigated with the Social Dimension Scale.
Results: Depressive symptoms significantly increased during the 12-month follow-up period (palamo-pituitary-axis). In addition, our study emphasizes that enhancement of social support can reduce depressogenic side effects and increase compliance during adjuvant interferon treatment, and thus, psychological screening and psychooncological counselling should be incorporated in the treatment protocol.
Keywords: interferon, malignant melanoma, social support, depression, anxiety, proinflammatory cytokine pathway

Emlőrákban megbetegedett nők korosztályos pszichoszociális jellemzői és a pszichológiai intervenció lehetőségei

Koncz Zsuzsa, Kovács Péter
Országos Onkológiai Intézet

Az emlőrák diagnózis traumatikus hatású életeseményt jelenthet a megbetegedett nő és hozzátartozói számára. Az egyén életkora azonban alapvetően meghatározó lehet a betegséghez, a kezeléshez való viszonyulás és a túlélés szempontjából. Az életkori sajátosságok figyelembevétele hozzájárulhat a legmegfelelőbb kezelésmenet és pszichés támogatás megtervezéséhez, amely magas színvonalú, komplex ellátás multidiszciplináris megközelítést kíván meg. Fiatal betegek esetében a szorongás, míg idős nőknél a depresszió a jellemzőbb lelki jelenség. A fiatal, aktív korban lévő nők számára a kivizsgálás, a diagnózis és a kezelések az érzelmi megterhelés mellett változásokat idézhetnek elő a hétköznapi életvitelben, fontos életterületeken és életszínvonalban. A műtéti beavatkozás változást okozhat testképükben és szexuális működésükben egyaránt, ami a párkapcsolatukra is alapvető hatást gyakorolhat. A családalapítási vagy -bővítési szándékot korlátozhatja a kemoterápia következtében esetlegesen fellépő korai menopauza. A meglévő családi rendszert is átstrukturálhatja a megbetegedés: megváltozhat a feladatmegosztás, a szerepek felcserélődhetnek, ami a családtagok számára többletterhet jelenthet, valamint rugalmasságot és alkalmazkodást kíván meg tőlük. Kisgyermeket nevelők esetében különösen nehéz a megszokott életritmus fenntartása, illetve a betegséggel kapcsolatos

hiteles kommunikáció. A fiatal emlőbetegek számára a munka és karrier is nagyobb jelentőséggel bír. A felsorolt életterületeken tapasztalt negatív változások növelik a betegek szorongását. A szülői feladatokat és a munka világát már elhagyó, idős nők esetében alapvető jelentőségű a komorbiditás: krónikus szomatikus vagy pszichiátriai betegségek jelenléte gyakoribb. Bár az időskorban jelentkező daganatos megbetegedés biológiai tulajdonságai kedvezőbbek lehetnek, a terápiák iránti csökkent tolerancia, a mellékhatások jelentkezésének megnövekedett valószínűsége és a kezeléshez kapcsolódó magasabb mortalitási kockázat kihívást jelenthet a kezelés megválasztásban, a döntéshozásban az egyén és kezelője számára egyaránt. Az idősebb betegek fizikai, mentális, érzelmi és szociális funkciói szignifikánsan különböznek fiatal társaikétól, valamint gyakrabban küzdenek anyagi nehézségekkel is. A szexuális igény kisebb mértékű, ám a támogató kapcsolat iránti szükséglet igen fontos, melynek elérését viszont megnehezíthet az idős házastárs betegsége, fizikai vagy érzelmi távolsága. Az élet végének, lezárásának kérdései, az élettől és az élőktől való búcsúzás, valamint az emberhez méltó haldoklás és halál lehetősége fontos témák ekkor. A vallás és spiritualitás mint megküzdési lehetőség szintén nagyobb szerepet kap. Az emlőrákban megbetegedett nők életkor szerinti speciális igényei sajátos figyelmet, kommunikációt, kezelést tesznek szükségessé. Előadásunkban a specifikus jellegzetességek és ajánlások mellett az Országos Onkológiai Intézetben zajló pszichoszociális vizsgálat eredményeit szeretnénk bemutatni.

Kulcsszavak: emlőrák, pszichoszociális ellátás, korosztályos jellemzők

Nőgyógyászati onkológia - a pszichológus lehetséges szerepe és feladatai az osztályos munkában

Lacsán Katalin - Országos Onkológiai Intézet

Az Országos Onkológiai Intézet Nőgyógyászati szakrendelésére az ország egész területéről érkeznek betegek. Elsődleges kezelésként műtéti beavatkozás történik, melyet kemoterápia és/vagy sugárkezelés követhet. Ez szinte minden esetben jelentős változást hoz a beteg életében: testének működése, és ezáltal testképe megváltozik, bizonytalanságot, szorongást, halálfélelmet élhet át, társas és szociális kapcsolatai átalakulnak. Ez a helyzet fizikai, pszichés és szociális újrarendeződést egyaránt kíván a páciensektől. Azonban ennek eléréséhez idő és megfelelő szaksegítség elengedhetetlen – a gyógyítás team-munka, melyben az orvosok és ápolószemélyzet mellett fontos szerepet kaphat a pszichológus. A pszichológusi munka nőgyógyászati osztályon eltér a hagyományos keretektől: részben az idői és térbeli lehetőségek, részben a szomatikus betegség adta specifikumok folytán. A betegek attól függően, hogy „betegségük útjának" mely állomásán tartanak (kivizsgálás és diagnózisközlés, mint krízisállapot; kezelés és várható hatása; felépülés és reintegráció; betegség kiújulása; haldoklás) más és más jellegű pszichés intervenciókat igényelnek. Előadásomban ezeket a sajátosságokat szeretném bemutatni Önöknek.

Kulcsszavak: nőgyógyászat, onkopszichológia

Környezetészlelés és affektív folyamatok

SZ39

Szervezők: **Frankó Luca** - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
Dúll Andrea - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék; BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék
Vitavezető: **Lippai Edit** - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

A szimpózium előadásai a szűkebb és tágabb környezetpszichológiai értelemben vett környezetészlelés és azzal összefüggő érzelmi és motivációs mechanizmusok kapcsolatát járják körül. Az egyik előadásban (Losonczi et al.) bemutatunk egy alapkutatást, melyben építész és környezetpszichológus szerzők arra keresték a választ, hogy bizonyos belső téri elemek (pl. falvégek, sarokélek) megléte vagy hiánya általánosságban hogyan módosítja az észlelő térélményét. A

környezetészlelést tágabb értelemben vizsgáló előadások egyikében (Kiss) az információs terek kapcsán az internetes vásárlás mögött húzódó érzelmi és motivációs mechanizmusok szerepéről kapott legfrissebb eredményeket mutatjuk be. A szimpóziumban helyet kap továbbá két módszertani hangsúlyú kutatás is. Az egyik (Frankó és Dúll) a munkahelyi környezetek vizsgálatába enged betekintést az építészeti és az észlelt magánszféra kapcsolatának, és a két változó pszichológiai hatásainak bemutatásával, illetve magyar nyelven először alkalmazott kérdőívek első eredményeinek ismertetésével. Negyedik előadásunk (Brózik és Dúll) azt járja körül, hogy a városi környezet megítélésére, a városi környezetben átélt élményminőségre hogyan hatnak bizonyos szociofizikai környezeti változók, mint például a napszakok. A szimpózium előadásainak jellemzője a környezetpszichológiai fókusz, ezzel együtt támaszkodnak az építészet, a szervezetpszichológia és a szoftver-ergonómia módszertani és szakirodalmi bázisára.

Kulcsszavak: tér- és környezetészlelés, érzelmi és motivációs háttérmechanizmusok, környezetpszichológiai módszertan

Előadások

A Space Syntax analitikus térelemző módszereinek továbbgondolása építész tervezői megközelítéssel

Losonczi Anna[1], Sonit Bafna[2], Gulyás Levente[3], Kurucz Attila[3], Sarbak Klára[3], Dúll Andrea[4]

[1]BME Építészmérnöki Kar, Építőművészeti Doktori Iskola
[2]School of Architecture, Georgia Tech, USA
[3]BME Építészmérnöki Kar
[4]ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék

Kutatásunk épületek belső tereinek észlelésével foglalkozik. Építész tervezőként azokra a téri tulajdonságokra vagyunk kíváncsiak, melyek léte vagy hiánya minőségében különböző pszichológiai hatást fejt ki a benne sétáló emberre. Ember és tér viszonyának vizsgálatához a térszintaxis (Space Syntax) elméletét és eszközrendszerét vizsgáltuk, és azokhoz képest úgy állítottuk fel saját módszerünket, hogy abból egyes eredményeket átvettünk, de új szempontokra helyeztük a hangsúlyt. A mi módszerünkben („matrix") hangsúlyt kap a tér alkotó elemeinek együttes hatásához képest az egyes elemek hatásának és a belső térben sétáló ember észlelési folyamatának kontextus szerinti - ebben az esetben felderítési útvonal szerinti – vizsgálata. A Space Syntax elmélete (Hillier és Hanson, 1984, Peponis, Lycourioti és Mari, 2002) szerint a belső térben mozgó ember térészlelésében kulcsszerepet játszanak a téralkotó elemek éleinek más téralkotó elemek általi kitakarásai, majd azok mozgás közben történő előbukkanásai. Az elmélet a téregyüttes elemi geometriájából indul ki, ez alapján létrehozva egy szempontrendszert, ami mentén mérhetővé válnak egyes tulajdonságok, melyek a pszichológiai hatást árnyalják. A takaró és takart élek szerepének fontosságát a „matrix" nevű módszerünknél is felhasználtuk. Egy korábbi kísérlet nyomán (Bafna, Losonczi, Peponis 2012) egy Tadao Ando épület belső terében négy felderítési útvonalat vizsgáltunk, melyek öt nézőpont kombinációiból álltak, úgy, hogy a nézőpontok a kulcsfontosságúnak tartott élek láthatóságai szerint lettek meghatározva. Azt feltételeztük, hogy az egyes nézőpontok különböző információt szolgáltatnak a térről, és ezáltal a négy felderítési útvonal pszichológiai hatása is eltérő lesz. (Ez a feltevésünk a korábbi kísérlet során beigazolódott.) A „matrix" nevű kutatásban ezeknek a takaró és takart éleknek a helyét változtattuk azáltal, hogy módosítottuk a tér egyes elemeinek geometriáját (például hátrahúztuk a mellvéd falat). Majd az eredeti és a módosított tér hatását kísérleti eredmények alapján össze tudtuk hasonlítani. A Tadao Ando belső tér matrix módszert alkalmazó vizsgálatához építész szaktudásunkat használtuk fel. Ez a Space Syntax objektív geometriai tulajdonságokat alapul vevő módszeréhez képest új pszichológiai jelenségek figyelembe vételét tette lehetővé. A különböző időtávlatban értelmezhető kontextusok (pl.: pillanatnyi fényviszonyok, életünk során tanult környezeti minták stb.) alapvetően befolyásolják az észlelést, ezért annak figyelembevétele –

szerintünk – elengedhetetlen a környezet emberre gyakorolt hatásának vizsgálata során. A Space Syntax elméletét követő, annak módszereit alkalmazó kutatási eredményekhez képest mi egy olyan szempontrendszert vázoltunk fel, mely hasonló kérdésekre keresi a választ, de logikájában eltérő módszerrel közelít. A konferencia előadásban a két szempontrendszer összehasonlítását mutatjuk be.
Kulcsszavak: épített tér észlelése, térszintaxis, építészeti mátrix

Első tapasztalatok a Day Reconstruction Method környezetpszichológiai használatával kapcsolatban

Brózik Péter[1,2], Dúll Andrea[1,2]
[1]ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék
[2]BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

A kvantitatív környezetpszichológiai kutatások egyik visszatérő problémája az ökológiai validitás megőrzése/erősítése. Az előadásban bemutatjuk, hogy a „hagyományos" kérdőívezés milyen kérdéseket vet fel a validitás szempontjából (pl. emlékezési-torzítás, válaszadói megfelelés, túlirányítottság stb.), és azt is, hogy milyen módszertani lehetőségek kínálkoznak ezek kiküszöbölésére. Megítélésünk szerint a Day Reconstruction Method (DRM; Kahneman, Krueger, Schkade és Schwarz, 2004) olyan módszertani megoldás, amely alkalmas a felmerülő problémák többségének orvosolására: a vizsgálati személyeknek a kérdőív felvételét megelőző napjukat kell felidézni részletesen, napló formájában epizódokra bontani. Ezután ezeket minősítik (Likert skálákon) az epizód során átélt érzéseik és a tapasztalt környezeti tényezők tekintetében. A módszer előnye, hogy a konkrét élmények felidézésével torzításmentes(ebb) ítéleteket kapunk a mindennapi élményekkel kapcsolatban, azok környezetpszichológiai kontextusában. Előadásunkban egy ezzel az eszközzel végzett kutatásunk első eredményeit értékeljük, egy korábbi – kvalitatív interjúk elemzésén alapuló – vizsgálatunk eredményeinek fényében. A kutatásban 47 férfi és 52 nő vett részt, akik legalább egy éve Budapesten élnek. A DRM kitöltéséért ajándékutalványt kaptak.Az eredmények azt mutatják, hogy a szociofizikai környezetnek hasonló tényezőit határozzák meg a vizsgálati személyek a városi élményekkel kapcsolatban a két vizsgálatban (pl. zaj, szmog, tömeg, elhanyagoltság). Hasonlóképpen alakul a frusztráció szintje is a két kutatásban: a reggeli és az esti időszakban jelennek meg inkább negatív élményminőségek. Az előadásban részletesen bemutatjuk a vizsgálat résztvevői által meghatározott napi epizódokhoz kapcsolódó érzéseket és környezeti tényezőket. Összességében úgy gondoljuk, hogy a DRM alkalmazása jó lehetőségeket kínál a környezetpszichológiai kutatások számára, tartalmi és módszertani vonatkozásokban egyaránt.
Kulcsszavak: Day Reconstruction Method, ökológiai validitás, környezetpszichológia

A munkahelyi magánszféra környezetpszichológiai vizsgálata kérdőíves módszerrel

Frankó Luca[1], Dúll Andrea[2,3]
[1]ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2]ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék
[3]BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

A munkahelyi, azon belül is kifejezetten az irodai környezetek vizsgálata a '70-es, '80-as évektől fontos témája a munka-, a szociál- és környezetpszichológiának. Bizonyított, hogy az irodai környezetek fizikai és pszichológiai minősége tranzakós természetű kölcsönhatásban van a bennük dolgozók pszichológiai- és teljesítménymutatóival. A munkaállomást körülvevő falak vagy elválasztó elemek száma összefügg a magánszféra észlelt szintjével (Oldham, 1987), ez pedig hat például az érzelmi kimerültség mértékére (Laurence et al, 2013), a kiégés és a fluktuáció fontos előrejelzőjére. Magyar nyelven kevés kutatás született a témában, így mindeddig a

legtöbb kérdőívet sem adaptálták. A környezetpszichológiában - a megfigyelés vagy az interjú módszerek mellett - a nemzetközi empirikus munkáknak is fontos alappillérét képezik a kérdőíves eljárások. Előadásunkban magyar nyelven először használt kérdőívekkel kapcsolatos eredményeinket mutatjuk be. Az eddigi vizsgálatok fókuszában többek közt Oldham (1988) észlelt magánszféra kérdőíve állt, melyet elsősorban irodai környezetekre dolgozott ki a szerző. A magyar verziót először egy 42 fős Development Center résztvevőivel vettük fel, első körben az eredeti kérdésekkel, majd a kérdéseket a Development Centernek helyet adó helyiségre adaptálva. Az eljárásnak kettős célja volt: egyfelől az általunk lefordított kérdőív pszichometriai tesztelése. Másrészt annak vizsgálata, hogy a kérdőív egy az egyben átültethető-e más helyszínekre és ily módon vizsgálható-e a módszer segítségével a saját munkaállomástól eltérő, de munkával kapcsolatos terekben a fizikai elrendezés, az észlelt magánszféra és a teljesítmény kapcsolata. Az eredmények szerint Oldham kérdőíve magyar nyelven is jól alkalmazható (Cronbach alfa=0,606), de faktorstruktúrája mintánkon az eredeti eredményekhez képest eltérően alakul. A módosított, Development Centerre adaptált kérdőív pszichometriai mutatói alapján arra következtethetünk, hogy a kérdőív pusztán a szavak, kifejezések kicserélésével (irodámban vs. Development Centernek helyet adó helyiségben) nem vagy korlátozottan alkalmazható, de a kérdésfelvetés fontossága okán érdemes további vizsgálatok mentén finomítani, a helyzetre optimalizálni ezt a vizsgáló eljárást.

Kulcsszavak: munkahelyi környezetek, irodaterek, Development Center, magánszféra, pszichometria

Érzelmi és motivációs aspektusok információs terekben

Kiss Orhidea - ELTE PPK Gazdaság- és környezetpszichológia Tanszék

Az információs terek alkalmazása mögötti motivációs és érzelmi mechanizmusok tanulmányozásával eddig lényegesen kevesebb vizsgálat foglalkozott, mint amennyi a használhatóság tesztelésével. Újabban megfogalmazódik, hogy az információkeresésen túl az élményszerzés is egyre nagyobb hangsúlyt kap (Leiszter, 2011, Becker és Izsó, 2011). Az elmúlt évtized elején a legtöbb kutatás a haszonelvű motivációkra fókuszált, és az interakciót feladat-orientált, racionális cselekvésként kezelte. Az érzelmi aspektus háttérbe szorult, azonban egyre több olyan eredmény is született, melyek igazolták, hogy ebben az interakcióban bennfoglalt értéket képvisel az élvezetet keresése és az esztétikum igénye (Mathwick, Mathwick, Malhotra és Rigdon, 2001). Online vásárlási kontextusban To, Liao és Lin (2007) azt találták, hogy a keresési szándékra a hedonikus motivációknak közvetlen hatása van, de a vásárlási szándékra csak közvetett, hiszen itt már anyagi ráfordítás és kockázat jelenik meg. Bridges és Florsheim (2008) felhívják a figyelmet arra, hogy a hedonikus motívumok az Internet patológiás használatával pozitív összefüggést mutatnak. A kényszeres és impulzív vásárlást azért indokolt kutatni ebben a közegben, mert az internetes áruházak olyan jellemzőkkel bírnak, melyek erősíthetik az impulzív és a kényszeres használatot. Kukar-Kinney, Ridgway és Monroe (2009) négy faktorral írta le az online vásárlók motivációit és a kényszeres vásárlás mechanizmusát. Ezek a következők: észrevétlen vásárlás, a társas interakció elkerülése, a termék- és információ változatossága és az azonnali pozitív érzések.536 személlyel végzett kérdőíves vizsgálatunkban az internetes vásárlás mögötti motivációs és affektív jellemzők azonosítására törekedtünk. Továbbá ezen aspektusok mentén online vásárlói típusokat azonosítottunk, és a kényszeres és impulzív vásárlók jellemzőit is sikerült megragadnunk a megadott mintán. Vizsgáltuk az impulzivitás és kényszeresség összefüggését az önszabályozási fókusszal. Az eredmények arra utalnak, hogy a hedonikus vs. haszonelvű motivációs jellemzők eltérő módon, de szignifikáns hatással vannak a vizsgált vásárlási szokásokra. A haszonelvű motivációk szignifikánsan erősebb meghatározói az online vásárlás preferálásának a hedonikus motivációkkal szemben. Akikre a hedonikus motivációk jellemzők inkább, azoknál az impulzív vásárlás is gyakrabban megfigyelhető. Az impulzivitás és kényszeresség összefüggésben áll az önszabályzási fókusszal. Végül magyar mintán is sikerült azonosítani a szakirodalomban fellelhető vásárlói típusokat és motivációs faktorokat. A vizsgálat egyik lehetséges gyakorlati haszna az internetes kereskedelem közcélú szabályozásának segítése

olyan eszközök és irányelvek ajánlásával, melyek révén felismerhetővé válnak a kényszeres és problematikus vásárlók, és ugyanakkor személyre szabhatók a vásárlásra hajlamosító eladási stratégiák.
Kulcsszavak: információs tér, motivációs tényezők, kényszeresség, impulzív vásárlás

Környezeti attitűdök, környezeti nevelés és környezeti viselkedés

SZ40

Szervező: **Medvés Dóra** - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Hidegkuti István** - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A környezeti problémákkal való törődés mértéke a környezettudatosság meghatározóit vizsgáló modellekben fontos szerepet kap a viselkedés előrejelzésében. Ennek megfelelően a környezeti nevelés céljai közt is megjelenik a környezethez való viszony formálása, pozitívabbá tétele. Tematikus szimpóziumunk előadásai a környezeti attitűdök vizsgálata köré szerveződnek, a témát a környezeti nevelés vonatkozásában tárgyaljuk. Az első előadás az explicit és implicit környezeti attitűdöknek a reaktív és proaktív környezettudatos viselkedéssel való összefüggéseiről szól. Előadásunkban kitérünk a környezeti nevelés implicit attitűdökre gyakorolt hatásaira, illetve azok viselkedésszabályozásban betöltött szerepének vizsgálati lehetőségeire kisiskolások és fiatal felnőttek körében. A második előadás a környezettudatos viselkedésformák egy újfajta kategorizációjának, a reaktív és proaktív környezettudatos viselkedés elkülönítésének lehetőségeit vizsgálja. A korábbi kutatásaink során alkalmazott szakértői kategorizáció helyénvalóságát laikusok körében, empirikus úton teszteljük. A harmadik előadás arra hívja fel a figyelmet, hogy a környezeti problémák tudatosítása egyben szorongásos hatásokat eredményezhet, ami miatt a nevelésnek intuícióellenes viselkedéses hatása lehet. E hatások kivédésének a lehetőségeit megvitatjuk.
Kulcsszavak: környezettudatos viselkedés, környezeti nevelés, környezeti attitűdök

Előadások

Proaktív és reaktív környezettudatos viselkedés attitüdinális vonatkozásai

Medvés Dóra, Molnárné Kovács Judit, Balázs Katalin, Kondé Zoltán
Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A környezettudatos attitűd és viselkedés kapcsolata mindezidáig inkább az explicit attitűdök vonatkozásában kapott támogatást (Kaiser, 2006), a nem tudatos (implicit) kiértékelések szerepének kutatásával kapcsolatban csak néhány példa ismert, amelyek eredményei nem teszik lehetővé egyértelmű következmények levonását (Schultz, Shriver, Tabanico és Khazian, 2004; Vantomme, Geuens, Houwer és De Pelsmacker, 2005). Előadásunkban három vizsgálatot mutatunk be, amelyek az explicit és implicit attitűdök, illetve a reaktív és proaktív, a környezettudatosság eddig még nem kezelt viselkedésformáinak kapcsolatát tárják fel. Első és második kutatásunkat egyetemisták körében végeztük egy speciális környezeti viselkedés, a hulladékgazdálkodás vonatkozásában. A két vizsgálat elsősorban az explicit attitűd és a viselkedés mérőeszközében különbözött. Az első vizsgálatban (N = 92) az explicit attitűd feltárása a környezettudatos hulladékgazdálkodás affektív, kognitív és viselkedéses komponenseit reprezentáló állítások megítélésével, a környezettudatos viselkedés felmérése pedig önbevallásos módon történt. A második vizsgálat esetében (N = 41) az explicit attitűd különböző hulladékgazdálkodási területek bipoláris melléknévpárok mentén történő megítélésével zajlott, a viselkedés méréséhez – az aktuális viselkedés minél pontosabb megragadása érdekében – vizsgálati személyeink 10 napon keresztül naplózták hulladékgazdálkodásukat. A két vizsgálat eredményei a különböző vizsgálati módszerek ellenére megfeleltethetőek egymásnak: míg az implicit attitűd csupán a reaktív környezettudatos viselkedéssel mutatott összefüggést, az explicit attitűd mind a reaktív, mind a proaktív hulladékgazdálkodással kapcsolatban állt. Harmadik vizsgálatunkat más életkori cso-

port, 10-13 éves általános iskolások mintáján folytattuk az általános környezettudatos viselkedés és attitűdök vonatkozásában (N = 162). A vizsgálat eredményei szerint a diákok reaktív és proaktív környezettudatos viselkedése csupán az explicit attitűdökkel állt kapcsolatban. Vizsgálati eredményeink értelmezésekor az attitűdök viselkedésszabályozásban betöltött szerepére, illetve a környezettudatosság életkori különbözőségeinek vonatkozásaira is kitérünk.
Hivatkozott irodalmak: Kaiser, F. G. (2006). A moral extension of the theory of planned behavior: Norms and anticipated feelings of regret in conservationism. Personality and Individual Differences, 41(1), 71–81.
Schultz, P., Shriver, C., Tabanico, J. J., Khazian, A. M. (2004). Implicit connections with nature. Journal of Environmental Psychology, 24(1), 31–42.
Vantomme, D., Geuens, M., De Houwer, J., De Pelsmacker (2005). Implicit attitudes toward green consumer behaviour. Psychologica Belgica, 45(4), 217–239.
Kulcsszavak: implicit attitűd, explicit attitűd, környezettudatos viselkedés

Proaktív és reaktív környezettudatos viselkedési formák elkülönítésének empirikus vizsgálata

Pántya József, Balázs Katalin, Medvés Dóra
Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A környezettudatos magatartás számos viselkedésformát felölel, a szakirodalomban ezek különböző kategorizációival találkozhatunk. Az egyik legalapvetőbb felosztás elkülöníti például a szervezeti környezetben hozott döntéseket a magánszemélyként hozottaktól, de utóbbinak további, viselkedési területek alapján történő kategorizációjával is találkozhatunk (pl. hulladékgazdálkodás, közlekedés stb.; Kaiser, Wölfing és Fuhrer, 1999). A környezettudatosság a munkahelyen szintén többféleképpen megjelenhet. Egyrészt megmutatkozhat a munkafeladatokhoz kötötten, azaz abban, hogy a munkatársak a számukra kijelölt feladatokat mennyire környezettudatos módon oldják meg, másrészt megmutatkozhat proaktív formában, amely a dolgozóknak a mindennapi feladatain túlmutató környezettudatos viselkedésében érhető tetten (Bissing-Olson, Iyer, Fielding és Zacher, 2013). Míg a feladatreleváns környezettudatossághoz sorolható például egy munkafeladat erőforrás-hatékony megoldása (pl. e-mail üzenetek kinyomtatásának mérlegelése, energiatakarékos munkamódszer), addig a proaktív környezettudatossághoz a munkavállalótól már olyan, a munkafeladatok ellátása szempontjából nem elvárt tevékenységek tartoznak, mint a munkatársak környezettudatosságának fokozását célzó javaslattételek (pl. szelektív szemétgyűjtők optimális elhelyezése). Vizsgálatunk megtervezéséhez azoknak a korábbi kutatásainknak az eredményei is hozzájárultak, amelyek során szakértői kategorizáció segítségével különítettük el a proaktív, illetve reaktív környezettudatos viselkedési formákat. Meghatározásunk szerint a reaktív viselkedésmódok a környezettudatos viselkedés elterjedt, gyakori, könnyen kivitelezhető, a kampányokban is hangsúlyozott formái, amelyek során a személyek kész helyzetekre reagálnak, melyeket a környezettudatos társadalmi viselkedésformálás kínál fel. Ezzel ellentétben a proaktív, tehát a személy saját hatáskörében tudatosan előre tervezett környezetalakító viselkedési formák kevésbé elterjedtek, nehezebben kivitelezhetőek, infrastrukturálisan kevésbé támogatottak, kommunikációjukra pedig kevesebb figyelem irányul. Előadásunkban egyetemisták körében folytatott vizsgálatunk eredményeiről számolunk be, amelyben kísérletet tettünk a proaktív és reaktív környezettudatos viselkedési formák empirikus alapon történő elkülönítésére, megvizsgálva, hogy a szakértői megfontolások milyen mértékben vágnak egybe a laikusoknak a proaktív és reaktív környezettudatos tevékenységekről alkotott elképzeléseivel.
Hivatkozott irodalmak: Bissing-Olson, M. J., Iyer, A., Fielding, K. S., Zacher, H. (2013). Relationships between daily affect and pro-environmental behavior at work: The moderating role of pro-environmental attitude. Journal of Organizational Behavior, 34(2), 156–175.
Kaiser, F. G., Wölfing, S., Fuhrer, U. (1999). Environmental attitude and ecological behaviour. Journal of Environmental Psychology, 19(1), 1–19.
Kulcsszavak: reaktív környezettudatos viselkedés, proaktív környezettudatos viselkedés

„A tudás súlya" – A környezeti problémákkal való törődés érzelmi és viselkedéses hatásainak a vizsgálata 10-12 éves iskolások mintáján

Kovács Judit, Mata Zsuzsanna, Medvés Dóra
Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A környezeti problémákra való rámutatás és a környezetet támogató viselkedési formákra való nevelés napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt kap a társadalmi szocializáció legkülönbözőbb színterein, a családban, az iskolában, a médiában. A tájékozottsággal, az elviekben történő elköteleződéssel és a problématudatossággal azonban nem mindig jár együtt a tényleges pozitív környezeti viselkedés. Sőt, olykor a kutatások intuícióellenes eredményekről számolnak be. Például a gyermekek környezetvédelemmel kapcsolatban emelt szinten kapott ismeretei olykor még hátrányára is válhatnak a környezeti attitűdöknek vagy a környezeti viselkedésnek (Medvés és Kovács, 2014; Varga, 2006). Strife (2011) a gyermekek környezetvédelmi kérdések nyomán kiváltott negatív érzelmeire, szorongására, félelmére hívja fel a figyelmet, amely akár magyarázhatja is a fentebbi jelenségeket. Ennek megfelelően, jelen vizsgálatban a gyermekek környezetvédelemmel kapcsolatos tudásának, érzelmeinek és viselkedésének kapcsolatát vetettük megfigyelés alá. Ötödik osztályos, megyeszékhelyen, egy népszerű iskolában tanuló diákokat (N = 57) vizsgáltunk a strukturált interjú, explicit attitűd és beszámolt viselkedés skála, valamint a spontán viselkedés megfigyelésének módszerével. Eredményeink szerint a gyermekek jellemzően tájékozottak voltak a környezeti problémákkal kapcsolatban, és azokhoz számos negatív érzést, gyakran szorongásra utaló érzéseket kapcsoltak. A spontán környezettudatos viselkedés (ajándékként felkínált hajtogatott virágokból választhattak, melyek közül volt olyan is, mely szemmel láthatóan környezetbarát anyagból készült, és olyan is, amely nem), akkor állt összefüggésben a gyermekek környezeti problémákról és megoldási lehetőségekről való tudásával, ha a globális méretű problémák kiváltotta szorongásuk nem volt túlzott mértékű. A sokrétű tudás azonban jellemzően nagymértékű érzelmi involválódással és szorongással járt együtt, ami gátolta a pozitív spontán környezeti viselkedést. A fenntarthatóságra való nevelés sikeressége érdekében tehát fontos, hogy az ismeretközvetítésen túl a problémák kiváltotta szorongás is oldódjon. Az eredmények általánosíthatósága érdekében más életkori csoportokkal végzett vizsgálatok szükségesek.

Hivatkozott irodalmak: Medvés D., Kovács J. (2014). A környezettudatos ismeretek és az implicit attitűdök szerepe a környezettudatos viselkedésben. In Vargha A. (Szerk.) Határtalan Pszichológia. A Magyar Pszichológiai Társaság XXIII. Országos Tudományos Nagygyűlése. Kivonatkötet (126.o.) Marosvásárhely: Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem.
Strife, S. J. (2011). Children's Environmental Concerns: Expressing Ecophobia. Journal of Environmental Education, 43(1), 37–54.
Varga A. (2006). Pszichológia a fenntarthatóságért. Magyar Pszichológiai Szemle, 61(1),187–206.

Kulcsszavak: környezeti nevelés, környezeti attitűd, környezettudatos viselkedés, negatív érzések

Kritikai pszichológia – a pszichológia kritikája

SZ41

Szervező: **Erős Ferenc** - MTA TTK KPI, PTE BTK
Vitavezető: **Csabai Márta** - SZTE Pszichológiai Intézet

A kritikai pszichológia kettős értelemben használt ernyőfogalom. Egyfelől a pszichológia és a különböző társadalomkritikai elméletek határterületeit értjük rajta, másrészt azokat az elméleti és gyakorlati felvetéseket, amelyek az adott korra jellemző mainstream pszichológiát vetik kritikai vizsgálódás alá. A szimpozium előadásai foglalkoznak a kritikai szempontok érvényesülésével, a „kanonizált" és az alternatív elméletek váltakozásával az elmúlt száz év pszichológiatörténetében, különös tekintettel a pszichológia intézményesülésének és (magyarországi) újra-intézményesülésének kérdeseire. Ugyancsak szó lesz az anarchizmus és a különféle pszichológiai el-

méletek olyan lehetséges érintkezési pontjairól, mint a hatalom és a hierarchia problémája. Megvizsgáljuk azt a kérdést is, milyen (látens) hatása volt a marxizmusnak a pszichológia történetében, és mennyire relevánsak napjainkban a marxi kérdésfelvétesek egy kritikai pszichológiában.
Kulcsszavak: kritikai pszichológia, intézményesülés, anarchizmus, marxizmus

Előadások

Kritikai pszichológia – A pszichológia kritikája

Vida Katalin - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

A kritikai pszichológia egy kettős értelemben használt ernyőfogalom. Egyfelől a pszichológia és a különböző társadalomkritikai elméletek (critical theories) határterületeit értjük rajta, másrészt azokat az elméleti és gyakorlati felvetéseket, amelyek az adott korra jellemző mainstream pszichológiát veszik kritikai szemlélet alá. Az elmúlt több mint száz év pszichológiatörténetében, ahogy folyamatosan változtak a domináns elméletek, azokkal együtt folyamatosan változtak az azokat kritizáló alternatív irányzatok is, így ami egykoron kritikainak számított ma már a kanonizált tudomány része. Napjainkban a fogalom kétféle értelmezése azonban összeér: ma a kvantitatív, természettudományos és elsősorban az individualista szemléletet központba helyező mainstream diskurzus kritikája jelentős mértékben egybeesik a társadalomkritikai elméletek mondanivalójával. Jelen előadás arra tesz kísérletet, hogy összefoglalja a kritikai pszichológia fontosabb állításait és tematizálja azokat a pszichológia jelenlegi helyzetére annak reményében, hogy ezek a szempontok is egyszer a pszichológiai kánon részét képezik majd.
Kulcsszavak: kritikai pszichológia, társadalomkritikai elméletek

Újraintézményesülés kritikai keretben

Máriási Dóra - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

A pszichológia történetének kritikai megközelítése vitatja a tudomány lineáris, prezentista és elsősorban intellektuális történetírását, és rámutat a tudományos konszenzusok mögött megbújó értéktelített, ideológiai szempontokra (Harris, 2009). A többi tudományághoz hasonlóan a pszichológiai tudás valójában társas interakciók képződményeként fogható fel (Gergen, 1997). A magyar pszichológia újraintézményesülésének időszaka az 1950-es évek végével kezdődő folyamat, mely a tudományos közélet nyilvánossá válásával és szélesedésével járt együtt: a Magyar Psychológiai Szemle és a Magyar Pszichológiai Társaság 1959-ben újraindultak, az egyetemi oktatás 1962-ben átalakult az ELTÉ-n. Az előadás bemutatja, hogy tudományt nem csupán a politikai események formálták, hiszen tudható, hogy Sztálin halálát követően a pszichológiát nyíltan rehabilitálták a Szovjetunióban, hanem ezen túl a magyar pszichológia története a személyes viszonyok összjátékában is értelmezendő, melyhez a korszak pszichológus képviselőivel készített életútinterjúkat tematikus tartalomelemzéssel dolgoztam fel. Az újraintézményesülés dominánsan fejlődésdiskurzusként jelenik meg az életútinterjúkban, melyet az előadásomban kritikai elemzés tárgyaként kezelek.
Kulcsszavak: újraintézményesülés, kritikai pszichológia, pszichológiatörténet, fejlődésdiskurzus

Anarchizmus, hatalom és pszichológia

Ványi Dániel - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

Az anarchizmus az eleve marginalizált kritikai pszichológián belül is marginális pozícióban van, noha az anarchista társadalomelméletnek és a hatalom és a hierarchia pszichológiai megközelítéseinek – ha nincsenek is egy platformon – van mondanivalója egymás számára. Az előadás az anarchizmus elméletének rövid ismertetése után ilyen kapcsolódási pontokra mutat rá (a teljesség igénye nélkül). Ezen belül röviden foglalkozik az emberi természet kérdésével, a személy-

központú pszichológia és az anarchizmus kapcsolatával, a mainstream-empirikus szociálpszichológia hatalommal és hierarchiával kapcsolatos mondanivalójával, és annak kritikai olvasatával, végül ennek kapcsán a hatalom legitimációjának és szociális konstrukciójának kérdésével.
Kulcsszavak: anarchizmus, kritikai pszichológia, hatalom, legitimáció

Marx „kísértetei" a pszichológiában

Erős Ferenc - MTA TTK KPI; PTE BTK

A „marxista pszichológia" kifejezés Közép-Európában ma is gyanakvást és félelmet kelthet, felidézve egy olyan korszak szellemét, amikor a marxizmus egy diktatórikus rendszer legitimálásának azóta diszkreditált eszköze volt. A magukat „marxista pszichológiaként" definiáló egykori iskolák és törekvések (a Vigotszkij-iskola a Szovjetunióban, Henri Wallon és George Politzer Franciaországban, Klaus Holzkamp és követői Németországban, Garai László munkássága Magyarországon stb.) kora, úgy tűnik, végérvényesen elmúlt, de Marx „kísértetei" (Jacques Derrida) továbbra is bejárják a pszichoanalízist (amely a neuro-tudományok mai divatja ellenére nem tud „megszabadulni" Wilhelm Reich, Adorno vagy Habermas szellemétől). A szociálpszichológia fő árama, amely hosszú ideig „ideológiamentességére" volt büszke, ma már kénytelen bevallani azt a marxi inspirációt (pl. a rendszerigazolás elmélete" vagy a különféle antirasszista, feminista elméletek), amely megszületésében és fejlődésében árnyékként mindig is jelen volt (Kurt Lewin, Henri Tajfel, Moscovici). A mainstream pszichológia, amely a kognitív idegtudományok vagy éppen a „pozitív pszichológia" sáncai mögé vonul vissza, teljes mértékben figyelmen kívül hagyja saját előfeltevéseit, holott Foucault ma már klasszikus munkái és az újabb elemzések (Deleuze és Guattari, Nicolas Rose stb.) megmutatták, milyen szerepet játszanak a pszichotudományok a modern szubjektum létrehozásában és „kormányzásában". Előadásomban azt vizsgálom, hogy egy mai társadalomkritikai irányultságú pszichológia, amely egyúttal a mainstream pszichológia kritikája is kell hogy legyen, mit tud kezdeni a derridai értelembenvett marxi örökséggel, „a történelmi emlékezetbe beírt egyik szellemmel", amelynek radikalitása nem dogmatizmuson és metafizikán, hanem „a jövő felé nyitott tapasztalaton" alapul. (J. Derrida: Marx kísértetei. Jelenkor, Pécs 1995. 99. old.)
Kulcsszavak: marxizmus, kritikai pszichológia, mainstream pszichológia, Foucault, Derrida

Kutatások az iskolapszichológia területén

SZ42

Szervező: **N. Kollár Katalin** - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék
Vitavezető: **Séra László** - ny.

Az iskolapszichológia széles körű tevékenységi köre kiterjed az iskolában tanuló diákokra, az őket tanító pedagógusokra és a szülőkre egyaránt. Szimpóziumunk előadásai ebből a tevékenységi körből mutatnak be hármat, a pedagógusokkal, az összes tanuló tanulási jellemzőinek felmérésével és tanulási nehézségekkel küzdő diákok esetén tanulási részképességek fejlesztésével foglalkoznak a prezentációink. Az előadások két iskolapszichológiai módszertani bázis – az Országos Iskolapszichológiai Módszertani Bázis és a Dél-Alföldi Iskolapszichológiai Módszertani Bázis tevékenységéhez kötődődnek. Az első előadás pedagógusok kiégésének okait kutatja, a munkahelyi jellemzők és az észlelt kollektív hatékonyság feltárásával 327 pedagógus körében végzett vizsgálatában. A kutatás a pedagógusok körében végzett preventív lelki egészség támogató munka számára nyújt értékes információkat. A szimpózium további két előadása tematikusan egymásra épül. Az iskolai tanulás segítése céljából évtizedek óta használt tanulási stílus kérdőív (Szitó 1987) újrakonstruálásának folyamatát, és az így létrehozott mérőeszközt mutatja be. A mérőeszköz kialakítsa két éves fejlesztő munka eredménye, melyben iskolapszichológusok széles köre működött közre. A minta általános- középiskolás és egyetemi hallgató diákokból áll, a három lépésben zajlott fejlesztés 1674 kérdőív eredményeire épül. A kérdőív konstrukciós munka nem csupán a reliabilitás mutatók alapján megbízható mérőeljárás létrehozását eredmé-

nyezte, de lehetőséget nyújtott az életkori és nemi alminták elemzésére is. A tanulási stílus életkori változásának jellegzetes mintázatait sikerült kimutatni, mely érdekes tanulságokat jelent az oktatás számára. Ezeket az eredményeket mutatja be a harmadik előadás. A szimpózium záró előadása számolási nehézséggel küzdő gyerekek csoportos fejlesztő foglalkozásának eredményeit mutatja be. Ismerteti a téri képességek javításának módszereit és ezek összefüggését a számolási képesség fejlesztésével. A fejlesztő munka hatékonyságát két kontrollcsoport eredményeivel való összehasonlítással bizonyítja. A szimpózium az iskolapszichológia területén dolgozók számára nyújt elméleti eredményeket és a gyakorlati munkában hasznosítható módszereket egyaránt.

Kulcsszavak: iskolapszichológia, pedagógus kiégés, tanulási stílus, számolási nehézség

Előadások

A kiégés-szindróma összefüggése munkahelyi jellemzőkkel és az észlelt kollektív hatékonysággal pedagógusok körében

Jagodics Balázs[1], Szabó Éva[2]
[1]Szegedi Gazdasági Szakképző Iskola
[2]SZTE Pszichológiai Intézet

A kiégés mint pszichológiai probléma már régóta foglalkoztatja a kutatókat, számos elmélet született a jelenség magyarázatára és mérésének koncepciójára. Jelen kutatásban pedagógusok körében (N=327) mértük fel a kiégés-szindróma különböző tüneteinek előfordulását, valamint ezek összefüggését munkahelyi tényezőkkel, illetve a társas hatások egyes elemeivel. Kérdőíves kutatásunk elméleti keretét a Demerouti és munkatársai (2001) által felvetett tényezők kapcsolatára vonatkozó modell adta. Ennek megfelelően megvizsgáltuk a munkahelyi elvárások és erőforrások arányát, valamint a munkahelyen megélt társas támogatás kapcsolatát a tanári hatékonysági elvárásokkal. Eredményeink szerint a kiégés pontszámok magasabbak azok között a személyek között, akiknél a munkahely leterhelő tényezői (koncentráció, érzelmi megterhelés) hangsúlyosabbak, mint az erőforrásként felhasználható jellemzők (munkavégzés feletti kontroll, felettes támogatása). A kollégák részéről tapasztalt érzelmi és szakmai támogatás azonban protektív faktorként működhet. A burnout-szindróma emellett közepes mértékű negatív összefüggést mutat a munkával kapcsolatos hatékonysági elvárásokkal és az önszabályozás mértékével, valamint az észlelt kollektív hatékonysággal. Kutatási eredményeink az iskolai szervezet működésének kiégéssel összefüggő elemeire hívja fel a figyelmet, és alapját képezheti nemcsak további kutatásoknak, de olyan prevenciós és intervenciós programok kidolgozásának is, amelyek nem elsősorban az egyén megküzdési jellemzőinek fejlesztésére, hanem a szervezetek támogatására fókuszálnak.

Kulcsszavak: pedagógusi kiégés-szindróma, munkahelyi erőforrások és követelmények, társas támogatás, hatékonysági elvárások

Tanulási stílus kérdőív – a Szitó-féle kérdőív továbbfejlesztése

N. Kollár Katalin, Bernáth László
ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

Az iskolai teljesítményt befolyásoló tényezők egyike a tanulási stílus, melynek kutatása több évtizedes múlttal rendelkezik. Magyarországon a Szitó Imre által kidolgozott kérdőívet alkalmazzák leggyakrabban (Szitó, 1987). A kérdőív reliabilitás vizsgálata alapján, melyet 6-12. osztályos diákok körében végeztünk 608 fő részvételével (Bernáth, N. Kollár 2013) úgy találtuk, hogy az eredeti 7 skála közül csak a „Csend" reliabilitása elfogadható, a többi hat skála reliabilitása 0,7 alatt van. Az itemek általunk kapott faktorszerkezete is több ponton eltért az eredeti skáláktól, ezért a kapott eredmények alapján a rosszul illeszkedő kérdések újrafogalmazását és a skála faktorainak részbeni módosítását kíséreltük meg három lépésben. Először az eredeti 34 kérdés

részbeni megőrzése mellett a kérdőívet 78 itemesre bővítettük és 308 fős egyetemista mintán teszteltük, Az eredmények alapján újabb korrekciókat hajtottunk végre, ezúttal 66 kérdést használva. A beméréshez használt minta 5-12. évfolyamon tanulók voltak, összesen 896 fő. Az eredeti skálák közül az új változat a csend és a társas faktort tartalmazza részben eredeti, részben új tételekkel, az auditív skála két skálára bomlott, az aktív beszédprodukció és az auditív ingerek befogadásának skálájára. Új szempont az általunk javasolt kérdőívben az intuitív és az értelmes tanulás faktora. A vizuális skála az auditívhez hasonlóan két faktorra bomlott, de ez a két faktor még további módosításra szorult a megbízhatóság növelése céljából. Ezért egy újabb, 470 fős mintán (általános- és középiskolás diákok, ill. egyetemi hallgatók) további kérdésekkel kiegészítve, újabb mérést végeztünk az immár 83 tételes kérdőívvel. Az így kapott, végső kialakításában 49 itemes kérdőív a Szitó féle kérdőívből változatlan formában 7 kérdést, átfogalmazva 8 kérdést őrzött meg. A skálák: vizuális-ábra, vizuális-szöveg, auditív-produkció, auditív-percepció, értelmes tanulás (az eredeti kérdőívben ez a reflektívnek feleltethető meg), intuitív (ez az eredeti kérdőívben az impulzívnak feleltethető meg), társas, csend, mozgásos. Mindegyik skála reliabilitása 0,7 felett van.
Kulcsszavak: tanulási stílus, reliabilitás

Életkori és nemi különbségek a tanulási stílus területén

Németh Lilla, Bernáth László, N. Kollár Katalin
ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

A tanulási stílus az iskolai információk és készségek elsajátításának egyénre jellemző módját meghatározó affektív és kognitív tényezők összessége. Fontos befolyásoló faktora a tanulás sikerességének, az iskolai teljesítménynek (Cassidy, 2004). Korábbi kutatások eredményei rávilágítanak arra, hogy eltérések mutatkoznak a különböző nemű és életkorú diákok tanulási stílusbeli preferenciáiban. Honigsfeld (2003) különbségeket talált a 13, 15, illetve 17 éves magyar tanulók között a Tanulási Stílusok Leltárja (Learning Style Inventory - Dunn, Dunn és Price, 1996) 11 alskáláján. Egy másik, több országból származó serdülők körében végzett vizsgálatban (Honigsfeld és Dunn, 2003) ugyanennek a mérőeszköznek 9 alskáláján jelentek meg nemek közötti különbségek. Ebből kiindulva kutatásunk célja annak vizsgálata, hogyan alakul az egyes tanulási stílusok preferenciája három életkori csoport, az általános (5-8. osztály) és középiskolások, illetve az egyetemisták körében. Továbbá célul tűztük ki az esetleges nemi különbségek feltárását is az említett három korosztályban. Kutatásunkban a Magyarországon leggyakrabban használt, Szitó Imre által kidolgozott Tanulási Stílus Kérdőív (Szitó 1987) átdolgozott verzióját alkalmaztuk. Az új változat összesen 49 tételből és 9 alskálából áll: auditív percepció, auditív produkció, vizuális ábra, vizuális szöveg, értelmes, intuitív, társas és mozgásos tanulás, csend. Vizsgálatunkban összesen 433 személy (220 leány és 169 fiú) vett részt (44 hiányzó adat), közülük 304 fő általános iskolában, 72 fő középiskolában, 57 fő pedig egyetemen folytatja tanulmányait. Eredményeink alapján az egyes életkori csoportok között különbség mutatkozik a 9 dimenzió közül az auditív percepcióban, az értelmes, a társas és az intuitív tanulásban, illetve a csend és a mozgás alskáláján is. Nemek közötti különbséget egyik skála esetében sem találtunk. A nem és az életkor interakciója azonban az auditív produkció, a vizuális szöveg és a mozgás dimenziójánál is szignifikánsnak bizonyult, míg tendencia szintű interakció figyelhető meg a vizuális ábra, illetve a társas tanulás skála esetében. Előadásunk során részletesen bemutatjuk az eredményeket, és kísérletet teszünk ezek lehetséges magyarázatára.
Kulcsszavak: tanulási stílus, életkor, nemi különbségek

A számolási képesség fejlesztése a téri képesség javításával számolási nehézséggel küzdő gyerekeknél

Krisztián Ágota, Bernáth László
ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

Az utóbbi néhány évben egyre több kutatás témája a téri képességek és a matematikai képesség közötti kapcsolat – óvodásoknál (Gunderson és mtsai, 2012), általános iskolásoknál (Lachance and Mazzocco, 2006), egyetemistáknál (Thompson és mtsai, 2013). Korábbi kísérletből azt is tudjuk, hogy a vizuális-téri képesség (térszemlélet) fejleszthető (Salat és Séra, 2002; Séra, Kárpáti és Gulyás, 2002, van Nees és Lange, 2007). Ezek figyelembevételével dolgoztunk ki egy olyan fejlesztő tréninget 5. és 6. osztályos számolási nehézséggel küzdő gyerekeknek, amely mozgásos és téri képességet javító elemeket tartalmaz úgy, hogy az számukra is érdekes legyen. Kontrollként illesztett számolási nehézséggel küzdő gyerekek, ill. normál számolási képességű csoportok adatait használtuk. A pretesztben egy téri képességeket mérő és a négy alapműveletet tartalmazó feladatsort oldottak meg, ezután következett a féléves fejlesztés a kísérleti csoportnál, majd a pretesszttel azonos poszttteszt következett mindhárom csoportnál. A fejlesztés hatására javult a résztvevők téri képessége és a számolási teljesítménye is, míg a két kontroll csoportnál nem volt változás. Emellett egy nem specifikus hatást is kaptunk, ez a fajta közös munka az egyéni fejlesztő munkához képest jobban segíti a tagok közti kooperációt, a mások elfogadását valamint saját teljesítményük, gondolataik felvállalását, amit a tanulási nehézséggel küzdő gyerekek esetében különösen hiányosnak láttunk.
Kulcsszavak: számolási képesség, téri képesség, számolási nehézség, fejlesztés

Lelki erőforrások hatásvizsgálata emlődaganatos betegeknél: az eredmények időközi elemzése

SZ43

Szervező: **Bányai Éva** - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék
Vitavezető: **Bárdos György** - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A szimpózium az MPT XXIII. Országos Tudományos Nagygyűlésén, Marosvásárhelyen tartott szimpóziumunk folytatása. Azokról az újabb eredményekről számol be, amelyeket munkacsoportunk a hipnoterápia emlődaganatos betegekre kifejtett hatásával kapcsolatos – 2011 októberétől folyó – randomizált prospektív klinikai vizsgálata során a kutatás félidejében elvégzett időközi elemzéssel az eddig beválasztott 97 beteg követése alapján mutatott ki. Az öt intézmény együttműködésével végzett vizsgálat célja annak a hipotézisnek a tesztelése, hogy a kemoterápiához társított hipnoterápia más lelki támogatásnál pozitívabb hatást fejt ki a közepes-magas kockázatú emlődaganatos betegek életminőségére, hangulatára, megküzdési kapacitására és immunfunkcióira, valamint hosszabb távon relapszusmentes túlélésére. A hipnoterápia daganatos betegeknél történő széleskörű klinikai alkalmazása előtt fontos annak bizonyítása, hogy a hipnózisban alkalmazott pozitív szuggesztiók valóban kedvező hatást fejtenek ki a rákbetegek gyógyulására. Egyelőre nemzetközi szinten is hiányzik az olyan jól kontrollált, randomizált, prospektív hatásvizsgálat, amelyben emlődaganatos betegeknél a hipnoterápia immunerősítő és végső soron túlélésre gyakorolt hatékonyságát önmagában, megfelelő kontrollcsoportok alkalmazásával vizsgálták volna. Kutatásunk a hipnózis hatását zenei összeállítás, illetve kiemelt figyelem hatásával hasonlítja össze, 5 csoport – hipnózist, illetve zenét hallgató intervenciós csoport, valamint külön intervenció nélküli, kiemelt figyelmet kapó 3 kontroll csoport – eredményeinek összevetésével. Vizsgálatunk tehát mind elméleti, mind gyakorlati szempontból nemzetközileg is jelentős eredményeket hozhat.
A szimpózium bevezető előadásában Bányai Éva és munkatársai röviden ismertetik a kutatás elméleti hátterét, a vizsgálati elrendezést, majd az időközi elemzés alapján tárgyalják a betegek relapszusaira, túlélésére és életminőségére vonatkozó eredményeket, kiemelve ezek elméleti és gyakorlati jelentőségét.

Jakubovits Edit és munkatársainak előadása a különböző lelki támogatások testi hatásait foglalja össze, külön kiemelve a hipnoterápia immunológiai mutatókra és költséghatékonyságra vonatkozó hatásait.
Józsa Emese és munkatársainak előadása azt tárgyalja, milyen szerepet játszik a hipnózis iránti fogékonyság a testi és lelki hatások alakulásában.
Zsigmond Orsolya és munkatársai előadása a betegek által az egyes csoportokban mutatott poszttraumás növekedést a betegek kemoterápia előtti pszichológiai immunkompetenciája és kemoterápiás kezelésük alatti élményeik intenzitásával összefüggésben elemzi.
A szimpóziumban összefoglalt kutatást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.
Kulcsszavak: emlődaganat, lelki támogatás, hipnózis, zene, túlélés, relapszus, életminőség, immunológiai mutatók, pszichológiai immunkompetencia, poszttraumás növekedés, élményelemzés.

Előadások

Hipnózis, zene, illetve kiemelt figyelem hatásának vizsgálata emlődaganatos betegek gyógyulására: prospektív randomizált klinikai kutatás

Bányai Éva[1], Márián Renáta[2,3], Jakubovits Edit[4], Vargay Adrienn[3,5], Mailáth Mónika[6], Majer Réka[6], Horváth Zsolt[6]
[1]ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék
[2]Vas Megyei Markusovszky Kórház Onkoradiológiai Osztály
[3]ELTE Magatartáspszichológiai Doktori Program
[4]SE EK
[5]Heim Pál Kórház Madarász u. Gyermek Onkohaematológiai Osztály
[6]DE KK Onkológiai Intézet

Emlődaganatos betegek 5 csoportját összehasonlító vizsgálatunkban etikai és módszertani megfontolások alapján kétféle lelki támogatásban – hipnózis (H), illetve zenei összeállítás (Z) – részesülő betegek állapotát 3 külön lelki támogatásban nem részesülő, de kiemelt figyelmet élvező kontroll csoport eredményeivel vetjük össze. A H, illetve Z csoportba olyan betegek kerülnek random besorolás alapján, akik az Országos Onkológiai Intézetben (OOI) e kétféle „lelki támogatás" hatásvizsgálatára jelentkeznek. A lelki támogatásban nem részesülő kontroll csoportokba (K) a „lelki állapot és gyógyulás" összefüggéseinek vizsgálatára toborozzuk a betegeket: az OOI-ben azokat, akik nem igénylik a lelki támogatás általunk felajánlott formáit, a szombathelyi Markusovszky Kórház Onkoradiológiai Osztályán és a Debreceni Egyetem Onkológiai Intézetében pedig minden beválasztható beteget, akiket aztán egy kérdőív alapján két csoportra osztunk, az egyikbe azok kerülnek, akik vállalnák, a másikba azok, akik nem vállalnák a lelki támogatás hatásvizsgálatában való részvételt. A kutatásba közepes-magas kockázatú melldaganatos betegeket vonunk be, akik műtétük után egységesen először 3 hetente 4 ciklus AC, majd hetente 12 ciklus PAC kemoterápiás kezelést kapnak. A vizsgálat kezdetekor, majd az 1. PAC kezelés előtt, illetve a kemoterápiás kezelés befejeztével, azután a 12., 24. és 36. havi utánkövetésnél minden vizsgálati csoportban felmérjük a v.sz.-ek életminőségét és pszichológiai immunkompetenciáját. A kemoterápia 25 hetes időtartama alatt a kezelések és a vérképkontroll vizsgálatok alkalmával először feltérképezzük hangulatukat, érzelmi és fizikai állapotukat, majd a kezelés, illetve a vizsgálat végén kikérdezzük őket élményeikről. A H és Z csoport v.sz.-ei fejhallgatón keresztül a kezelések és vérképkontrollok során vagy standard hipnoterápiás szuggesztiósort vagy zenei összeállítást hallgatnak. A betegek fizikai állapotát a szokásos fizikai és vérképvizsgálatok mellett összesen 6 alkalommal az NK sejtek mennyiségének és aktivitásának vizsgálatával is ellenőrizzük. Az előadás és a szimpózium ezt követő 3 előadása 33 hipnózisban (H), 29 zenés támogatásban részesülő (Z) és összesen 35 speciális lelki támogatás nélküli kontroll (K) v.sz. eredményein alapul. Közülük a H csoportban 27 beteg, a Z csoportban 23, a 3 csoportból

összevont K csoportban 20 beteg már befejezte a kemoterápiás kezelését, és megvolt a kezelészáró interjúja is. A H csoportban 5, a Z csoportban 2 betegnél már a 3 éves utánkövetést lezáró interjút is felvettük.A H csoportban eddig 3, a Z csoportban 2, a K csoportban 4 betegnél következett be relapszus távoli áttét miatt, e betegek közül a két intervenciós csoportban 1-1, a K csoportban 3 beteg hunyt el. A betegek záróinterjúinak és életminőségének elemzése több faktorban a hipnózis szignifikáns, tartósan pozitív hatását igazolja.
Az előadást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.
Kulcsszavak: emlődaganat, hipnózis, zene, kiemelt figyelem, relapszus, életminőség

Hipnózis, zene, illetve kiemelt figyelem hatásának vizsgálata HER2 negatív emlődaganatos betegek közérzetére, immunológiai paramétereire és kezelési költségeire

Jakubovits Edit[1], Horváth Zsolt[2], Vogl Krisztina[3], Pállinger Éva[4], Takács Johanna[5,6], Márián Renáta[5,6], Csejtei András[5], Bányai Éva[7]
[1]SE ETK
[2]DE KK Onkológiai Intézet
[3]SE Genetikai Sejt és Immunbiológiai Intézet
[4]SE Magatartástudományi Intézet
[5]Vas Megyei Markusovszky Kórház Onkoradiológiai Osztály
[6]ELTE Magatartáspszichológiai Doktori Program
[7]ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék

Több helyszínen folyó komplex kutatásunkban a kemoterápiához társított hipnoterápia, zenei összeállítás, illetve kiemelt figyelem hatását a közepes- és magas kockázatú emlődaganatos betegek (N=69) immunfunkcióira és fizikai állapotára is megvizsgáltuk. A hipnózis csoportban 25, a zenés és a kiemelt figyelmet kapó kontroll csoportokban 22-22 beteg adata került feldolgozásra. Az első paclitaxel adásakor megfigyelt adataink szerint a hipnózis csoportban kevesebb hányinger és hányás fordult elő a zenés és a kontroll csoporthoz képest, a különbség csak a hányás esetén volt szignifikáns mértékű. A hányinger megjelenése a hipnózis iránti fogékonysággal függött össze: a magasabb hipnábilitásúaknál gyakoribb volt. Az összfehérvérsejt, a neutrofil granulocyta, a lymphocyta és az eosinofil granulocyta szám átlagértékei szignifikánsan magasabbak voltak a hipnózist vagy zenei összeállítást hallgató csoportokban a kiemelt figyelmet élvező kontroll csoporthoz képest. A monocyta sejteknél viszont csak a hipnózis és a kontroll, a basofil granulocyta sejteknél csak a zene és kontroll csoportok közti eltérés volt szignifikáns. Minden esetben a kontroll csoport sejtszáma volt kevesebb. A hipnózis csoportban senkinek nem volt anafilaxiás reakciója, a zenés és a kontroll csoportban ez előfordult. A gyulladás és az alacsony neutrofil granulocyta okozta halasztás körülbelül a betegek harmadánál fordult elő minden csoportban. Az alacsony neutrofil granulocyta érték kivédésére szánt granulocyta stimuláló faktort a kiemelt figyelemmel kísért kontroll csoportban szignifikánsan többen kaptak, mint az intervenciós csoportokban. A mesterségesen előállított csontvelőserkentő anyagot a monocyta sejtek termelik a gyulladás okozta aktiválódásuk során. Ha mindenki a legolcsóbb ampullát (kb. 10 ezer Ft) kapta volna, akkor a kezelés során a hipnózis és a zenés csoportban ez fejenként közel 4-4 ezer forintot, a kontroll csoportban viszont 22 ezer forintot jelentett. A költséghatékonyság értékelésekor a hipnoterápia költségeit is figyelembe kell venni. Mivel az általunk alkalmazott módszer nagy létszámú betegcsoportra kiterjeszthető, a kórház által a jövőben esetleg alkalmazott hipnoterapeuta bére a megtakarításhoz képest (betegenként 18 ezer forint) megközelítőleg már 12-15 betegre fordított gyógyszerköltség összegéből megtérülne. Mivel 2012-ben Budapesten havi 144, Magyarországon havi 643 emlődaganatos beteget jelentettek be, ezért a módszer további alkalmazását költséghatékonysági szempontból is érdemes lesz a jövőben megvizsgálni.

Az előadást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.
Kulcsszavak: hipnózis, zenei összeállítás, emlődaganat, kemoterápia, hányinger, fehérvérsejt, csontvelőserkentő faktor

Hipnózis, zene, illetve kiemelt figyelem hatásának vizsgálata melldaganatos betegek gyógyulására: a hipnózis iránti fogékonyság szerepe

Józsa Emese[1], Jakubovits Edit[2], Tisza Kálmán[3], Vargay Adrienn[4,5], Márián Renáta[4,6], Bányai Éva[1]
[1]ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék
[2]SE ETK
[3]ELTE PPK
[4]ELTE Magatartáspszichológiai Doktori Program
[5]Heim Pál Kórház Madarász u. Gyermek Onkohaematológiai Osztály
[6]Vas Megyei Markusovszky Kórház Onkoradiológiai Osztály

Hipnózis alkalmazásakor számos modern kutatási eredmény kimutatta a hipnózis iránti fogékonyság szerepét a szomatikus betegségek kezelésének hatékonyságában. A kezelés eredményessége és a hipnotikus fogékonyság között pozitív kapcsolatot találtak például a klinikai fájdalom, az asztma, bizonyos bőrbetegségek, főként a szemölcsök, valamint az immunfunkciók esetében. Melldaganatos páciensek hipnoterápiájának hatásvizsgálatánál azonban még hiányzik a szisztematikus kutatási eredmény a hipnotikus fogékonyság szerepével kapcsolatban. Jelen előadásunk a "Lelki erőforrások és gyógyulás" kutatás részeredményeit mutatja be, a kutatásba került azon betegek adatainak elemzésével, akiknek a kemoterápiás protokollja az előzetes elemzésre alkalmas szakaszban tart. Előadásunk célja a melldaganatos páciensek hipnotikus fogékonysága, minőségi vérképe, pszichológiai immunfunkciói (Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőív) és életminősége (WHOQOL-100) közti kapcsolat vizsgálata adjuváns hipnoterápiában részesülő (N=25), zenei összeállítást hallgató (N=22), illetve csak kiemelt figyelemmel kísért kontrollcsoport (N=22) eredményeinek összehasonlításával. A hipnotikus fogékonyságot a Stanford Hipnotikus Klinikai Skálával mértük. Azokban az esetekben, amikor a hipnábilitás szerint bontott csoportok között szignifikáns különbséget találtunk a vérképadatokban (pl. a neutrofil granulociták vagy a bazofil granulociták százalékos előfordulásában), a gyengén hipnábilisok inkább a pusztán kiemelt figyelmet kapó kontrollcsoporthoz hasonló, míg az erősen és közepesen hipnábilisok attól eltérő adatokkal voltak jellemezhetőek. Az előadás olyan példát is bemutat, amikor gyenge hipnotikus fogékonyságú személy tudja a hipnózis segítségével aktivizálni rejtett erőforrásait, ami a laborleletekben is megmutatkozó, kedvező eredményeket hozhat. A kérdőíves adatok elemzése a kutatás jelen szakaszában nem mutat jelentős különbségeket a hipnotikus fogékonyság szerint bontott csoportok között.
Az előadást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.
Kulcsszavak: hipnózis, hipnózis iránti fogékonyság, melldaganatos betegek, zene, vérkép

Hipnózis, zene, illetve kiemelt figyelem hatása emlődaganatos betegek poszttraumás növekedésének, pszichológiai immunkompetenciájának és kemoterápiás kezelés alatti élményintenzitásának összefüggéseire

Zsigmond Orsolya[1], Vargay Adrienn[2,3], Váradi Fanni[4], Bányai Éva[5]
[1]ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program
[2]ELTE Magatartáspszichológiai Doktori Program
[3]Heim Pál Kórház Madarász utcai részleg Gyermek Onkohaematológiai Osztálya
[4]ELTE PPK Pszichológiai Intézet
[5]ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék

Egy nem mindennapi kihívásokkal járó, pszichológiai erőforrások aktiválását igénylő élethelyzet feldolgozásához specifikus személyiségjegyek és megküzdési stratégiák, valamint különböző környezeti hatások egyaránt hozzájárulnak. Olyan élethelyzetben, mint a daganatos megbetegedés diagnózisa és a kezelés folyamata, jelentős szerepet játszik a megküzdés egyik specifikus módja, a Pszichológiai Immunrendszer aktivitása. A Pszichológiai Immunrendszer (PI) Oláh Attila szerint a megküzdési forráskapacitást alkotó személyiségtényezők összessége, olyan személyiségforrás, amely a stressz tartós elviselésére, a fenyegetéssel való megküzdésre, az integrált pszichikus működésre és a fejlődési potenciál megtartására tesz képessé. Ez a fejlődési potenciál poszttraumás növekedés formájában is megnyilvánulhat. A poszttraumás növekedés (PTN) Tedeschi és Calhoun alapján úgy foglalható össze, mint nagyfokú kihívással való küzdelem talaján megélt pozitív pszichológiai változás. Ennek folyamán a trauma előtti alkalmazkodás képessége fejlődést mutat. Számos tanulmányban bizonyították, hogy a hipnózis hat a pszichológiai jóllétre. Ha hipnózis segítségével a résztvevők figyelmét a pozitív élmények felé irányítjuk, akkor jobb együttműködést, pozitív testi hatásokat, sőt PTN-t is elindíthatunk. Vizsgálati személyeink a kutatásban együttműködő három intézmény magas kockázatú emlődaganatos betegei közül kerülnek ki, akik a standard kemoterápiás protokoll szerinti kezelésben részesülnek. Az intervenciós csoportokba tartozó betegeink a kemoterápiás kezelés során, majd a rákövetkező héten a vérképkontrollok alkalmával standard hipnoterápiás szuggesztiósort, illetve azonos hosszúságú zenei összeállítást hallgatnak mp3 lejátszóról fülhallgatón keresztül. A kontrollcsoportba tartozó többi betegünk semmit sem hallgat a kezelés és a vérképkontroll alkalmával, de velük is ott vagyunk a kezelés alatt, és ugyanolyan kiemelt figyelmet élveznek, mint az intervenciós csoportba tartozó betegek, tőlük is megkérdezzük minden alkalommal, hogy milyen élményeket éltek át. A PTN-t a kezelést záró pszichológiai interjúk elméleti alapú tartalomelemzésével vizsgáltuk. Előzetes eredményeink alapján a betegek nagy részénél valóban tetten érhető a PTN (86%), a hipnózist hallgató csoportban a leghangsúlyosabban. Jelen előadásunkban arra keressük a választ, hogy mi módon jelzi előre a kemoterápiás kezelés kezdetén mutatott pszichológiai immunkompetencia, illetve a kemoterápiás kezelések során átélt élmények intenzitása a PTN-t a különböző csoportokban. A PI-t az Oláh által kifejlesztett PIK kérdőív két változatával – a vonás- és állapot pszichológiai immunkompetenciát mérő tesztekkel – vizsgáltuk, az élmények intenzitásának meghatározása tartalomelemzésen keresztül történt. Az előadást az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA) K 109187 nyilvántartási számú pályázata támogatta.
Kulcsszavak: poszttraumás növekedés, pszichológiai immunkompetencia, emlődaganat, hipnózis, zene, kemoterápia, élményintenzitás, tartalomelemzés

Machiavellizmus: döntések, stratégiák, agyi folyamatok

SZ44

Szervező: **Bereczkei Tamás** - PTE, Pszichológia Intézet
Vitavezető: **Kovács Judit** - DE, Pszichológia Intézet

A hatvanas, hetvenes évek úttörő szociálpszichológiai vizsgálatai után (Christie and Geis 1970), az utóbbi két évtizedben megújultak és megnövekedtek a machiavellizmussal kapcsolatos kutatások. Ezek elsősorban a machiavellisták személyiségstruktúrájával, érzelemszabályozásával és motivációival foglalkoztak és kevés figyelmet szenteltek azokra a stratégiai és döntési folyamatokra, amelyek a sikeres manipuláció szolgálatában állnak. Kutatócsoportunk ezzel szemben – vagy ennek kiegészítéseként – évek óta a machiavellisták viselkedési taktikáit, kognitív képességeit és az ezek mögött álló idegrendszeri folyamatokat vizsgálja. A szimpózium négy előadása az e téren végzett legújabb kutatások eredményeiről számol be. Az egyik vizsgálat szerint a machiavellisták a partnerek viselkedésére érzékeny, jutalom-orientált stratégiát alkalmaznak, amelynek célja a saját nyereség maximalizálása a társak együttműködési készségének a kihasználása segítségével. A másik kutatás egy valós, életszerű személyközi interakciót modellező szituációban azt mutatja be, hogy a machiavellisták magasabb érzelmi intelligenciával rendelkeznek, mint ahogy korábban gondolták: egy társas interakció keretében (nem papír-ceruza teszten) átlag feletti képességeket mutatnak mások érzelmeinek felismerésében és saját érzelmeik elrejtésében. A harmadik vizsgálat a machiavellisták elmeolvasó képességével kapcsolatban is újszerű megállapításokat tartalmaz; kiderült, hogy bizonyos helyzetekben az átlagot meghaladó kognitív ügyességet mutatnak mások gondolatainak és érzéseinek a megértésében. Végül, a negyedig vizsgálat, amely a machiavellisták gondolkodásának és érzelemszabályozásának a neurológiai alapjait vizsgálta fMRI technika segítségével, olyan agyi területeken mutatott ki aktivációtöbbletet a machiavellistáknál, amelyek részben a kognitív funkciók végrehajtásáért felelősek, részben pedig az érzelemszabályozás folyamatában vesznek részt. Mindezek a vizsgálatok új szempontokat és értelmezéseket kínálnak ahhoz, hogy megértsük a manipulatív és megtévesztő viselkedés mögött álló specifikus szociális és kognitív képességeket.
Kulcsszavak: manipuláció, jutalomkeresés, érzelemfelismerés, elmeolvasás, fMRI

Előadások

Machiavellisták döntései társas dilemma helyzetben

Szijjártó Linda[1], Bereczkei Tamás[2]
[1]PTE, Társadalmi Kapcsolatok Intézete
[2]PTE, Pszichológia Intézet

Jelen kutatás célja annak a megértése volt, hogy a machiavellisták milyen döntéseket hoznak társas dilemmahelyzetben. Kísérletünkben 116 egyetemi hallgató vett részt (64 nő, 52 férfi), akiknek életkora 18 és 32 év közt oszlott meg (átlagos életkor: 22,31 év). A machiavellizmus mérésére a Mach-IV. tesztet, a személyiségjellemzők vizsgálatára a Zuckerman-Kuhlman-féle személyiség tesztet (ZKPQ) választottuk, míg a társas dilemmahelyzetek modellálására alkalmas vizsgálati eszközként a klasszikus Bizalomjáték általunk több ponton módosított változatát alkalmaztuk. Kutatásunk egyik fontos eredménye, hogy a machiavellizmus magas fokával jellemezhető személyek első játékosként tett felajánlásai nem különböznek az alacsony fokú machiavellizmussal jellemezhető játékosok felajánlásaitól, második játékosként tett lépéseik során azonban szignifikáns mértékben kisebb összegeket adnak vissza játékos társuknak, mint az alacsony fokú machiavellizmussal jellemezhető játékosok. A további adatelemzés során kapott eredmények rámutattak, hogy a machiavellista egyének felajánlásait elsősorban a partner korábbi lépése befolyásolja. Self-orientált stratégiájuk sikerességét a játékban elért profit nagysága tükrözi; a magas fokú machiavellizmussal jellemezhető egyének nagyobb összeget kerestek a játék során, mint alacsony fokú machiavellizmussal jellemezhető társaik. Mindezek tükrében azt valószínűsítjük, hogy a machiavellisták a partnerek viselkedésére érzékeny, jutalomorientált

stratégiát alkalmaznak, amelynek célja a saját nyereség maximalizálása a társak együttműködési készségének a kihasználása segítségével.
Kulcsszavak: Mach-IV, ZKPQ, Bizalom játék, self-orientáció

Manipuláció és érzelmi intelligencia; a machiavellisták érzelem felismerésének vizsgálata egy társas szituációban

Orosz Anna, Bereczkei Tamás
PTE, Pszichológia Intézet

Kutatásunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy egy valós interperszonális kapcsolatban is alacsony érzelmi intelligenciával jellemezhetők-e a machiavellisták, ahogyan az eddigi papír-ceruza teszteken alapuló kutatások állítják. Ebből a célból a „Svindli" nevű kártyajáték használtuk, amely a másik sikeres megtévesztésén, illetve a másik megtévesztő szándékának a felismerésén és leleplezésén alapszik. Ezzel a játékkal igyekeztünk valós szituációt teremteni, amelyben kiderülhetnek a machiavellisták által alkalmazott taktikai lépések egy társas interakcióban. A résztvevőket a Mach IV tesztben szerzett pontszámaik alapján soroltuk alacsony-, közepes,- és magas machiavellista kategóriákba, és mindhárom kategóriából egy-egy játékos játszott egy időben egymás ellen. A későbbiekben a vizsgálatot sikerült kiegészítenünk egy alulról bekamerázott üvegasztallal, amely segítségével pontosíthattuk adatainkat, mivel a játékosok minden egyes lapját regisztrálhattuk (ezáltal fény derülhetett a blöffjeikre). A „Svindli" kártyajátékot kiegészítettük egy kérdőívvel, amelyben kíváncsiak voltunk a vizsgálati személyek érzelmeire, benyomásaira, a játék során alkalmazott stratégiájukra, és az egymásról alkotott véleményükre. Eredményeink azt mutatják, hogy a magas Mach pontokkal jellemezhető játékosok gyakrabban leplezték le társaik valótlan bemondását („blöffjét"), mint az alacsonyabb pontszámú játékosok, miközben valószínűleg ügyesebben rejtették el saját érzelmeiket. A kérdőívre adott válaszok alapján az valószínűsíthető, hogy ez a különbség feltehetőleg nem a választott játékstratégiára vezethető vissza, inkább arra, hogy a machiavellisták egy életszerű és megtévesztésre lehetőséget adó szituációban jobban felismerik ellenfeleik érzelemkifejezéseit. Ez árnyalja azt a képet, amely a korábbi, papír-ceruza teszteket használó vizsgálatokból származik, miszerint a machiavellistákra alacsony érzelmi intelligencia a jellemző. A regressziós elemzés szerint a machiavellizmus mértéke pozitívan befolyásolja a valótlan állítások leleplezésének relatív gyakoriságát (az ún. S indexet), ez utóbbi pedig hatást gyakorol a megszerzett nyeremény nagyságára. Távlati céljaink közé tartozik, hogy a vizsgálatunk során kidolgozott és használt játékparadigmát további kísérletekben is felhasználjuk, amelyekben központi szerepet kap majd az EKG és fMRI vizsgálat is.
Kulcsszavak: érzelmi intelligencia, megtévesztés, "Svindli", leleplezés

Machiavellizmus és elmeolvasás: a kontextus szerepe

Szabó Edit, Bereczkei Tamás
PTE, Pszichológia Intézet

Elméletileg a sikeres manipulációhoz kifinomult, magas szinten működő elmeolvasásra van szükség – a machiavellizmus és az elmeteória kapcsolatát vizsgálva azonban a korábbi kísérletekben nem tudtak ilyen összefüggést kimutatni. Lehetséges, hogy a machiavellisták átlag alatti kognitív képességeket mutatnak az interperszonális kapcsolatok terén. A közelmúlt kutatásai azonban azt mutatják, hogy eredményes megtévesztő taktikáik mögött gyakran mások viselkedésének monitorozása és előre jelzése áll, amely arra utalhat, hogy sikerük – legalábbis részben – egy specifikus, a manipulációra érzékeny elmeolvasó képességnek köszönhető. Vizsgálatunk ennek feltérképezésére irányult. Új módszert vezettünk be az elmeteória mérésére, amelyben a korábbiaknál nagyobb hangsúlyt kapott a manipulatív taktikák felismerése. Módszerünk különböző narratív és párbeszéd jellegű történetekre épül, amelyek segítségével a valós társas kontextusokhoz igen hasonló ingeranyagot hoztunk létre. Eredményeink azt mutatják, hogy a ma-

chiavellisták kevesebbet hibáznak a dialógusokra épülő történetek mentalizációs feladataiban, mint a narratívákon alapuló történetekében. Emellett másoknál jobban teljesítenek a manipulatív jellegű történetek elmeolvasás-feladataiban, és kifejezett érzékenységet mutatnak a megtévesztés szándékosságának felismerésére is. Mindezek új megvilágításba helyezhetik a machiavellisták elmeolvasó képességét. Lehetséges, hogy egy számukra ismerős és „otthonos" környezetben (manipulatív szituációban) az átlagot meghaladó kognitív ügyességet mutatnak mások gondolatainak és érzéseinek a megértésében.
Kulcsszavak: elmeteória, manipuláció, mentalizációs feladatok, történetek megértése

A machiavellista személyek érzelmi világa az önkitöltős kérdőívek és az agyi aktiváció tükrében

Deák Anita, Bodrogi Barbara, Bereczkei Tamás
PTE, Pszichológia Intézet

A machiavellista személyek társas kapcsolatait a melegség hiánya jellemzi, kerülik a szoros közelséget, kevésbé (vagy egyáltalán nem) vonódnak be érzelmileg. Az affektív jellemzők helyett a helyzet értékelésére helyezik a hangsúlyt (pl. céljuknak megfelelő-e a helyzet, haszonnal, előnnyel jár-e). Az egyik tudományos álláspont szerint az érzelmi távolságtartás lehetővé teszi, hogy megterhelő helyzetekben is hideg fejjel és logikusan döntsenek. Kísérletünkben egy érzelemszabályozási feladatra kértünk magas és alacsony machiavellizmus pontszámmal rendelkező személyeket. A feladat során egy adott címke által előhívott érzelmet kellett átalakítani (átkeretezni) másféle érzelemmé (pl. negatív érzést semlegesíteni), ezáltal „másként gondolkodni és másként érezni" ugyanarról a helyzetről. Az átkeretezésért felelős idegrendszeri működést funkcionális mágneses képalkotó eljárással (fMRI) vizsgáltuk. Az agyi aktivációs mintázatokat összevetettük a személyek szorongás-szintjével, viselkedéses serkentő-és gátló rendszerük működésének erősségével valamint jutalomra- és büntetésre való érzékenységükkel. Az előadás során ezeket az eredményeket ismertetjük.
Kulcsszavak: érzelemszabályozás, érzelmi átkeretezés, agyi aktivációs mintázatok, serkentő- és gátló rendszerek

Módszertani kihívások a klinikai kötődéskutatásokban

SZ45

Szervező: **Hámori Eszter** - PPKE BTK, Fejlődés- és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék
Vitavezető: **Berán Eszter** - PPKE BTK, Fejlődés- és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

A John Bowlby nevével fémjelzett kötődéselmélet modern koncepciói, modelljei és paradigmái jelentős szerepet játszanak a pszichiátriai zavarok és a fejlődési pszichopatológia szemléletének alakulásában, új elméleti- és kutatási modellek létrejöttében (Collins, Feeney, 2013). A szimpóziumban a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Pszichológiai Intézetének Kötődés Kutatási Műhelyében végzett kutatásaink legfrissebb eredményeit mutatjuk be. 2007 óta Műhelyünkben a kötődéskutatások több területével is foglalkozunk, mint például a gyermek-, serdülő- és felnőttkori klinikai zavarok kötődési sajátosságainak vizsgálatai, a szülőség és a párkapcsolat kötődési aspektusai, valamint a kötődési rendszer kapcsolata más viselkedéses rendszerekkel, mint például a táplálás, táplálkozás. A kutatási projektek egy része más egyetemekkel és képzőhelyekkel (pl. Semmelweis Egyetem, Debreceni Tudományegyetem, Pécsi Tudományegyetem), valamint klinikákkal és kórházakkal (pl. Szent János Kórház) való együttműködésben zajlik. A Műhelyben 2008 óta kifejlesztettünk több kötődést mérő projektív eljárást (pl. Madárfészekrajz többdimenziós elemzése, Hámori és mtsai, 2011).A szimpóziumban elhangzó 4 előadásban a legfrissebb klinikai eredményeinket és módszertani újításainkat mutatjuk be.
(1) Hámori Eszter a kötődés és pszichopatológia kapcsolatának vizsgálatára kidolgozott dinamikus mintázatelemzés módszerét mutatja be.

(2) Désfalvi Judit melldaganatos nőbetegek kötődési sajátosságait elemzi a dinamikus mintázatelemzés módszerével.
(3) Dunai Lilla a válás kötődési rendszerre gyakorolt hatásának újabb eredményei vizsgálja a mintázatelemzés módszerével.
Végül (4) Horváth Julia a kötődés felnőttkori mérésének módszertani problémáira mutat rá, egészséges felnőttek kötődésfogalmának komplex vizsgálata révén.
A szimpózium előadásaiban elhangzó kutatások azonos vizsgáló eljárásokkal dolgoztak, így alkalom nyílik arra, hogy a szimpóziumban a kötődés kutatásának módszertani kérdéseibe - problémáiba, és jövőbeli perspektíváiba - is betekintsen az érdeklődő hallgatóság.
Kulcsszavak: Kötődéskutatások, klinikai zavarok, mintázatelemzés, kötődés módszertani perspektívái, kötődés laikus értelmezése.

Előadások

A kötődés és pszichopatológia – a dinamikus mintázatelemzés módszere

Hámori Eszter[1], Csabai Krisztina[1], Nagy László[2], Unoka Zsolt[3]
[1]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Fejlődés- és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék
[2]Pécsi Tudományegyetem, Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék
[3]Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

Elméleti háttér: A modern fejlődési pszichopatológia modelljében végzett kötődéskutatások rávilágítanak, hogy az egyes pszichopatológiai képekben a kötődési rendszer kisebb nagyobb mértékben érintett lehet (Unoka, 2010, Hámori, 2013). A kötődési kategóriák számos kutatás szerint nem prediktív értékűek az egyes klinikai zavarok sajátosságainak felmérése szempontjából. A dimenzionális megközelítésen alapuló modellek ezzel szemben jól tudják jelezni, hogy a kötődési dinamikus szerveződésének mely aspektusai sérülnek inkább az egyes zavarok esetében (Hámori és mtsai, 2011, 2014). Ezeknek az aspektusoknak a felmérése azonban csak komplex, a kötődés különféle szintjeit megragadó módszertani eljárások alkalmazásával lehetséges.
Cél és módszerek: Előadásunkban a PPKE Pszichológiai Intézetében folyó Kötődés Kutatási Műhely keretében, 2008-2014 között végzett klinikai vizsgálataink eredményeit mutatjuk be, a komplex mintázatelemzés általunk kidolgozott módszerével. A vizsgálatok sajátossága, hogy többféle, Magyarországon validált kötődés kérdőívet (ASQ, ECR, YSK, PBI) és a projektív Madárfészekrajz módszer általunk kidolgozott többdimenziós elemzését (Hámori és mtsai, 2011) egységesen alkalmaztuk ezeknél a csoportoknál.
Eredmények: (1) A kötődés különféle rétegeit megragadó eljárások korrelációs elemzésével olyan dinamikus mintázatokat kapunk, amelyek speciálisan jellemeznek egy-egy klinikai csoportot. (2) Az adott klinikai csoportokra jellemző kötődési mintázatok lényege, hogy nem egy adott kötődési kategóriába (bizonytalan kötődés változatai) sorolja be a klinikai zavart, hanem a kötődési munkamodellt meghatározó dimenziók dinamikus konstellációjáról szolgáltat információt. (3) A Madárfészekrajzhoz fűzött történetek kvalitatív tartalomelemzésével sajátos, az adott klinikai zavarra jellemző élménykategóriák azonosíthatók. (4) A kötődés kérdőívek általunk bevezetett új felvételi módja rávilágított, hogy klinikai csoporttól függően más-más kötődési személlyel kapcsolatos emlékek szervezik a kötődési munkamodell sajátosságait.
Következtetés: (1) A különféle klinikai zavarokra jellemző specifikus mintázatok alkalmasak arra, hogy segítségükkel felmérjük, hogy a családi és/vagy kötődési reprezentációk dinamikus struktúráiban hol és hogyan jelenik meg az adott zavarra jellemző kötődési problematika. (2) A mintázatelemzés általunk bevezetett új módszere új kihívásokat jelent a kötődéskutatások számára.
Kulcsszavak: Kötődési minták, pszichopatológia, dinamikus mintázatelemzés.

A kötődési mintázatok vizsgálata melldaganatos betegek körében

Désfalvi Judit[1], Hámori Eszter[2]
[1]Semmelweis Egyetem, I. sz. Belklinika, Onkológiai Részleg
[2]PPKE BTK, Fejlődés- és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

Bevezetés: A modern rendszerszemléleti és fejlődési pszichopatológia megközelítés erős kapcsolatot tételez fel a korai kötődés, a gyermek-gondozói kapcsolatok minősége és a fejlődés adaptív vagy maladaptív irányai között. A kötődéselmélet-vizsgálatok rámutatnak arra, hogy a kötődés és a későbbi pszichés működés közötti szoros összefüggés fontos szerepet játszik olyan patológiák kialakulásában, mint például a rosszindulatú melldaganatos megbetegedés (Láng, Nagy, 2012).
Célkitűzés: Azzal a céllal végeztük a vizsgálatot, hogy azonosítható vagy elkülöníthető kötődési mintázatot, illetve kapcsolatot találjunk bizonyos rizikófaktorok és a kötődési specifikumok között, amelyek prediktív erővel bírhatnak a mellrákos nők betegségének kimenetele szempontjából.
Módszer: Jelen vizsgálatban 40 melldaganatos nő vett részt – (átlagéletkoruk: 45,5±11 év). A kötődési minták megismeréséhez a Madárfészekrajz-teszt klinikai zavarok feltárásában alkalmazható, általunk kidolgozott új értékelő eljárását ((Hámori, Djuroska, Unoka, Nagy, 2011) használtuk. A kötődési stílus mérésére az ASQ kérdőívet (Feeney és mtsai, 1994, Hámori, 2011), a szülői bánásmód mérésére a H-PBI kérdőívet (Parker, Tulping, Brown 1979, Tóth, Gervai, 1999) alkalmaztuk külön anyára és apára. A kapcsolatok élményeinek mérésére az ECR-R – Közvetlen Kapcsolatok Élményei Kérdőívet (Brennan, Clark, Shaver, 1998, Nagy, 2005), a rizikófaktorok mérésére a Young féle Sémakérdőív – (Young és mtsai, 2003, Unoka, Rózsa, Fábian és mtsai), valamint a SCID-II - Személyiségzavar-diagnosztika (First, Gibbon Spitzer, Williams, Benjamin, 2003) kérdésit használtuk.
Eredmények. Előzetes eredményeink szerint a melldaganatos nőbetegek esetében a projektív és a kérdőíves eljárások korrelációs összefüggései sajátos, a korai kapcsolati élmények regresszív megélésére jellemző mintázatot mutatnak. A regresszív mintázatok tüneti szinten nem merítik ki a személyiségzavarokra jellemző sajátosságokat, de közelítenek ahhoz. A Madárfészekrajzokhoz fűzött történetek kvalitatív tartalmi elemzése az egyénre jellemző kötődési élmények és a betegség megélésével kapcsolatos szorongások összefüggéseire világít rá.
Konklúzió: Az általunk alkalmazott mintázatelemzés a melldaganatos betegséggel küzdő nőkkel folytatott terápiás támogatás tervezésében lehet hatékony módszer.
Kulcsszavak: Kötődés, Madárfészekrajz, melldaganatos betegség, mintázatelemzés

Szülői válás és kötődés – A dinamikus mintázatelemzés alkalmazása serdülőknél

Tőkés-Dunai Lilla[1,2], Hámori Eszter[3]
[1]Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XIII. kerületi Tagintézménye
[2]PTE-BTK Pszichológia Doktori Iskola
[3]PPKE BTK Fejlődés- és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

Elméleti háttér: A késő serdülőkor átmenetet képez a serdülőkor és a fiatal felnőttkor között: a családi kapcsolatok hőfokának csökkenésével párhuzamosan egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a kortárs kötődési kapcsolatok a fiatalok életében. Optimális esetben az érzelmi leválás folyamatában a szülő biztonságos bázisként támogatja a serdülőt (Allen és mtsai, 2003).
A kutatás kérdésfeltevései: Megfigyelhető-e a kötődésátviteli folyamat az elvált szülők gyermekei esetében is? (2) A serdülőkori kötődési munkamodell mely aspektusait érintheti a szülők válása, és milyen módon reprezentálódnak ezek a korai tapasztalatok? (3) Mutat-e különbséget a családi kapcsolati háló az elvált és a teljes családokban?
Módszerek: 16-18 éves korú fiatalok (n=150) bevonásával a következő eljárásokat alkalmaztuk: (1) Életkörülményekre és családi állapotra vonatkozó részletes demográfiai kérdéssor (Dunai, 2013). (2) Madárfészekrajz és többdimenziós elemzése (Hámori és mtsai, 2011) a családi kötődési reprezentációk projektív vizsgálatára, (3) Kötődési Stílus Kérdőíve (ASQ, Feeney et al.,

1994; Hámori és mtsi., 2010). Szülői Bánásmód Kérdőíve magyar változata (H-PBI, Tóth, Gervai; 1999). A vizsgálati eljárás specialitása volt az erre a célra kidolgozott számítógépes csoportos tesztfelvételi lehetőség (Dunai, 2013), amely figyelembe vette az aktív számítógéphasználó nemzedék kompetenciáit.
Eredmények: Pilótavizsgálatunk (n=91) eredményei alapján különbség mutatkozott a teljes és az elvált családok között az anya-apa-gyermek kapcsolati háló reprezentációjában. A teljes családokban az anya-apa-gyermek kapcsolati háló teljes, minden oldalról reprezentált mintázata rajzolódott ki. Az elvált szülőjű vizsgálati személyek esetében az anya-gyermek és az apa-gyermek kapcsolat egymástól függetlenül reprezentálódott. A pilóta vizsgálatot követő kiegészített minta (n=150) alapján az elvált családokban késés mutatkozott a serdülőkori leválás folyamatában és a kötődési funkciók kortársakra való áthelyezésében, a nem elvált szülőjű csoporthoz képest. A válás körülményei, idejének lezajlása és az, hogy a fiatal ezt követően milyen kapcsolatot ápolt a családtól "távozó" szülővel, jelentős hatással volt a kötődési mintázat sajátosságaira. A Madárfészekrajzok történeteinek kvalitatív elemzése mélyebb betekintést engedett a kötődési tapasztalatok egyéni megélésének mintázataiba.
Kulcsszavak: Serdülőkor, kötődési mintázatok, szülői válás, Madárfészekrajz, ASQ, PBI.

A kötődés fogalmának értelmezése nem szakmabeli megkérdezetteknél. Módszertani kihívások

Horváth Julia, Hámori Eszter, Csabai Krisztina
PPKE BTK Pszichológiai Intézet Fejlődés- és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék

Közel fél évszázada annak, hogy Bowlby megfogalmazta a kötődéselmélet alaptéziseit, amely – ma már azt mondhatjuk – modern irányzatként robbant be a pszichoanalízis történetébe. Évről-évre új tanulmányok jelennek meg, amelyek tágítják és árnyalják a kötődés fogalmi keretét. A kötődést mérő eszközök tárháza is folyamatosan bővül, amely lehetőséget biztosít arra, hogy több oldalról és a tudatosság különböző szintjein nyerjünk betekintést a személyek belső kapcsolati munkamodelljébe. Jelen tanulmány módszertani szempontból kiemelt jelentőségű, ugyanis felhívja a figyelmet a kutatási helyzet három fontos faktorára, amelyek befolyással lehetnek a kapott eredményekre, akár torzítva az azokból levont következtetéseket: (1) kutatói értelmezések, (2) mérőeszközök, (3) vizsgált személyek értelmezései. Ez utóbbi áll a kutatás fókuszában.
A vizsgálat célja: (1) Annak feltérképezése, hogy milyen fogalmi koncepciók élnek a nem szakmabeli személyek fejében a kötődésről: milyen témák, területek jelennek meg, és ezek hogyan kapcsolódnak, milyen szerveződést mutatnak. (2) A már validált kérdőíves és projektív kötődést mérő eljárások kitöltését mennyiben befolyásolja a laikusok egyéni értelmezése a kötődés fogalmáról.
Módszer és eljárás: Előtanulmány keretében 100 nem szakmabeli személytől kértünk a kötődés fogalmához kapcsolódó asszociációkat. Az általuk adott asszociációkat 20, a kötődés elméletét alapszinten ismerő szakember egymástól függetlenül fogalmi csoportokba rendezte.A kapott szortírozásokon kategoriális főkomponens analízist (HOMALS) végeztünk. Az elővizsgálatot követően: 32 nem szakmabeli személyt kértünk fel szortírozásra. A szortírozás mellett a következő kötődés tematikájú mérőeszközöket vettük fel: Kötődési Mélyinterjú, Molnár-féle Anya-gyermek Kötődés Képteszt (2009), ASQ, ECR, H-PBI és YSK kérdőívek.
Eredmények: Az adatok kvalitatív és kvantitatív elemzése alapján: (1) a nem szakmabeli megkérdezettek számára a kötődés általános fogalma tartalmaz közös tartalmi elemeket, (2) ugyanakkor az egyéni élmények eltéréseket eredményeznek a fogalom értelmezésében, (3) a mélyinterjúk és a projektív képteszt tartalmai informálnak a kötődés fogalmának egyéni eltéréseiről.
Következtetés: A kötődéskutatások figyelembe kell venni: (1) hogy az adott mérőmódszer mely aspektusát ragadja meg a kötődési mintázatnak, (2) a vizsgált személy számára mit jelent a kötődés fogalma, és (3) milyen körülmények között vesszük fel az adott eljárást.
Kulcsszavak: kötődés jelentése, laikusok értelmezése, Homals, komplex mérőmódszerek

Nem-tudatos tanulás, alvás, áthuzalozás

SZ46

Szervező: **Németh Dezső** - ELTE Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Janacsek Karolina** - ELTE Pszichológiai Intézet

A szimpózium bemutatja az implicit tanulás és annak konszolidációjának legújabb hazai és nemzetközi kutatásait. Fókuszban az a kérdés áll, hogyan tanulunk automatikus kognitív és társas készségeket; a tanulás folyamatát milyen faktorok határozzák meg; továbbá, hogy ennek a tanulásnak milyen interakciói vannak más tanulási és emlékezeti folyamtokkal, mint például az explicit emlékezet vagy végrehajtó funkciók. Bemutatjuk, hogy ennek az alapvető tanulási mechanizmusnak milyen a konszolidációja, milyen faktoroktól függ, hogy felejtünk vagy javulunk egy nap vagy egy hét múlva; illetve, hogy az alvásnak milyen szerepe van a készségeink megszilárdulásában. A terület izgalmas kérdése, hogy az automatikus viselkedéseinket, reakcióinkat, hogyan tudjuk áthuzalozni, átírni, és hogy ezt a folyamatot milyen faktorok segítik. Így témánk nemcsak az emlékezeti alapkutatásba enged bepillantást, hanem jelentősége lehet az idegen nyelv, sport készségek átírásának valamint a pszichoterápiás folyamatok mélyebb megértésében.
Kulcsszavak: implicit tanulás, alvás, memória, áthuzalozás

Előadások

Az implicit szekvencia tanulás és a frontális lebeny funkcióinak versengése egészséges és alkoholfüggőségben szenvedő személyeknél

Virág Márta[1], Janacsek Karolina[2], Németh Dezső[2]
[1]Országos Klinikai Idegtudományi Intézet
[2]ELTE Pszichológiai Intézet

A kompetitív neurokognitív hálózatok elmélete alapján bizonyos végrehajtó funkciók és a hozzájuk köthető frontális területek működésének akadályozása növeli a teljesítményt egy implicit tanulási feladaton. Kutatásunk célja az volt, hogy a végrehajtó funkciók és az implicit tanulás közötti kapcsolatot jobban feltérképezzünk a hosszú távú alkoholfüggőség implicit szekvencia tanulásra gyakorolt hatásának megfigyelésével. Az implicit szekvencia tanulást az ASRT feladattal, a végrehajtó funkciókat pedig klasszikus neuropszichológiai tesztekkel mértük. Az alkoholfüggő csoport tagjai gyengébben teljesítettek a végrehajtó funkciókat mérő teszteken az egészséges kísérleti személyekhez képest. Ennek ellenére az implicit tanulási feladaton elért teljesítményben nem volt különbség a két csoport tagjai között. Továbbá, fordított kapcsolatot találtunk a szekvencia specifikus tanulás és a végrehajtó funkciók között, azaz az alacsonyabb végrehajtó funkció teljesítmény magasabb implicit tanulási teljesítménnyel járt együtt az alkoholfüggő és az egészséges személyekből álló kontroll csoportban egyaránt.
Eredményeink megerősítik az implicit szekvencia tanulásban és a végrehajtó funkciókban résztvevő fronto-striatális hálózatok kompetitív kapcsolatát, valamint azt sugallják, hogy a kapcsolat integritása hosszú távú alkoholfüggőség hatására sem változik meg annak ellenére, hogy ekkor a frontális lebeny bizonyítottan sérül.
Kulcsszavak: implicit tanulás, procedurális memória, alkoholfüggőség, fronto-striatális hálózat, kompetitív agyi hálózatok, végrehajtó funkciók

Alvászavarok hatása az emlékezeti konszolidációra felnőtt- és gyerekkorban

Csábi Eszter[1], Benedek Pálma[2], Várszegi-Shultz Mária[3], Janacsek Karolina[4], Katona Gábor[2], Nemeth Dezső[4]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet
[2]Heim Pál Gyermekkórház, Budapest
[3]Somnocenter, Alvásdiagnosztikai és Terápiás Központ, Szeged
[4]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológia Intézet

Sokat kutatott téma, hogy az alvás milyen szerepet tölt be különböző emlékezeti rendszerek konszolidációjában, azonban kevesebb vizsgálat született azzal kapcsolatban, hogy az alvászavarok hogyan hatnak az eltérő emlékezetnyomok hosszú távú rögzülésére. Kutatásink célja az alvászavarok hatásának feltérképezése az explicit és implicit emlékezeti konszolidációra felnőtt- és gyerekkorban. A felnőtt vizsgálati mintában 17 obstruktív alvási apnoés személy (OSA) implicit tanulási teljesítményét hasonlítottuk össze 17 fő egészséges kontroll személlyel. A gyermek mintában 16 fő alvásfüggő légzészavarban (SDB) szenvedő gyerek explicit és implicit tanulás teljesítményét vetettük össze 16 fő egészséges gyerek teljesítményével. Az explicit emlékezet mérésére a Szellemek háborúja történetfelidézési tesztet alkalmaztuk. Az implicit tanulást az Alternáló Szeriális Reakcióidő feladattal (ASRT) mértük, amelynek segítségével mind az általános motoros, mind szekvenciaspecifikus tanulást egyidejűleg tudjuk vizsgálni. Mind a gyerek, mind a felnőtt csoport esetén két vizsgálati alkalom volt, az első este (tanulási fázis), a második másnap reggel (teszt fázis), 12 órás késletetést követően. Eredményeink azt mutatják, hogy az alvásfüggő légzészavarban szenvedő gyerekek szignifikánsan alacsonyabb teljesítményt értek el, mind a tanulási- mind a teszt fázisban a deklaratív emlékezeti teszten, de nem volt különbség a csoportok között az offline konszolidációban. Az ASRT feladat esetén nem jelent meg szignifikáns különbség a csoportok között sem az online tanulás során, sem az offline konszolidációban. Ezzel ellentétben, a felnőtt mintában disszociációt találtunk az általános motoros és a szekvencia specifikus tanulás alvás alatti konszolidációjában a csoportok között. Az egészséges kontrollcsoport javulást mutatott az általános motoros tanulásban estéről reggelre, amíg az OSA csoport nem. A szekvencia-specifikus tanulás offline konszolidációjában nem találtunk különbséget a csoportok között. Következésképpen, az alvászavar eltérően hat az explicit és implicit emlékezeti rendszerek konszolidációjára gyermekkorban. Felnőttkorban pedig az általános motoros- és szekvenciaspecifikus tanuláshoz kapcsolódó neurális körök is eltérően érintettek alvászavar esetén.
Kulcsszavak: alvás, deklaratív emlékezet, implicit tanulás, emlékezeti konszolidáció, alvásfüggő légzészavarok

Az agyi stimuláció hatása az implicit szekvenciatanulásra és annak konszolidációjára

Janacsek Karolina[1], Török Csenge[1], Horváth Kata[1], Ambrus Géza Gergely[2,3], Walter Paulus[2], Antal Andrea[2], Németh Dezső[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
[2]Georg-August University of Göttingen, Department of Clinical Neurophysiology, Göttingen, Germany
[3]Institute of Psychology, Friedrich-Schiller-University of Jena, Jena, Germany

Több korábbi kutatás kimutatta a fronto-striatális agyi hálózat involválódását a szekvenciatanulásban, pontos szerepe azonban még vitatott. Jelen előadásban két olyan vizsgálatot mutatunk be, amelyek e fronto-striatális pályák lateralizált funkciójára hívják fel a figyelmet implicit szekvenciatanulás és az elsajátított tudás hosszú távú megőrzése (konszolidációja) esetén. Egészséges fiatal felnőtteknél nem-invazív anodális transzkraniális egyenáram stimulációt (tDCS) alkalmaztunk külön a bal illetve a jobb dorsolaterális prefrontális kéregnél (DLPFC) a szekvenciatanulás során. Ezáltal direkt módon tudtuk manipulálni a stimulált agyi területek és a

hozzájuk kapcsolódó hálózatok neurális válaszkészségét. Eredményeink azt mutatják, hogy a tanulási szakaszban nem volt hatása a stimulációnak, ezzel szemben 24 óra elteltével a jobb DLPFC stimulált csoport jobb konszolidációs teljesítményt mutatott mind a bal DLPFC stimulált csoporthoz, mind pedig a kontroll/placebo csoporthoz képest. Második vizsgálatunkban egy lépéssel tovább haladtunk és azt térképeztük fel, hogy az alvás hogyan modulálja a bal illetve jobb DLPFC stimulációjának konszolidációra kifejtett hatását. A stimulációra itt is a szekvenciatanulás közben került sor. Ezt 12 órás késleltetési időszak követte, ami a csoport felénél tartalmazott alvást (PM-AM csoport), a másik felénél pedig nem tartalmazott (AM-PM csoport). Eredményeink azt mutatják, hogy az alvás és az ébrenléti periódus eltérően hat a konszolidációra a bal illetve a jobb DLPFC stimulált csoportoknál. A kapott eredmények mélyebb betekintést nyújtanak az implicit szekvenciatanulás és konszolidáció neurokognitív hátterébe, továbbá hozzájárulhatnak memória és tanulást fejlesztő technikák kidolgozásához, egészséges és klinikai csoportok számára.

Kulcsszavak: transzkraniális egyenáram stimuláció (tDCS), implicit szekvenciatanulás, konszolidáció, dorsolaterális prefrontális kéreg (DLPFC), fronto-striatális hálózat

Automatizmusaink felülírása - az explicit információ jótékony hatása

Szegedi-Hallgató Emese[1], Bálint Anna[1], Hompoth Emőke[1], Kerepes Leila[2], Tasi Lia[2], Vékony Teodóra[1], Janacsek Karolina[2], Németh Dezső[2]

[1]Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

Az életünk számos területén szükségünk lehet arra, hogy egykori automatizmusainkat hatékonyan és gyorsan felülírjuk, hogy azok a későbbiekben ne befolyásolják a viselkedésünket. Máskor arra van szükségünk, hogy egy-egy automatizmust úgy sajátítsunk el, hogy korábbi hasonló készségeink annak ne lássák kárát. Kutatási kérdésünk az volt, hogy az automatizmusainkról való explicit tudás egyformán segíti-e ezeknek a különböző céloknak az elérését. Kísérletünkben egy probabilisztikus motoros szekvenciát sajátítottak el a résztvevők explicit segítséggel vagy anélkül. A kísérlet második napján a korábban elsajátított szekvencia részben megváltozott; a személyek egy része explicit információkat kapott az új szekvenciáról, a többiek azonban nem támaszkodhattak ilyen segítségre. Eredményeink szerint az automatizmusok felülírása akkor a leghatékonyabb, ha az eredeti szekvenciát impliciten sajátítják el a személyek, de másnap explicit instrukciókat kapnak a megváltozott szekvencia jellegéről; és akkor a legkevésbé hatékony, ha mindkét napon nélkülözniük kell az explicit segítséget. Utóbbi esetben az áthuzalozást megnehezíti, hogy mind az első napon elsajátított ismeretek, mind a második napon tanultak befolyásolják impliciten a viselkedést. Explicit információ birtokában a már nem releváns (implicit vagy explicit) tudás gyorsabban felülírható. Eredményeink arra hívják fel a figyelmet, hogy az aktuális célunktól függően eltérő - implicit vagy explicit - stratégia segíthet minket a kívánt eredményhez.

Kulcsszavak: automatizmusok megváltoztatása, implicit/explicit tudás, probabilisztikus szekvenciatanulás

Nemzeti identitás és nemzeti történelem

SZ47

Szervező: **Pólya Tibor** - MTA TTK, KRE Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Bodor Péter** - ELTE Társadalomtudományi Kar

A narratív megközelítés legújabb törekvései a személyes identitás vizsgálata mellett a szociális identitás fogalmára, így például a nemzeti identitás vizsgálatára is kiterjednek. A László János által kidolgozott narratív szociálpszichológiai megközelítés szerint például a nemzeti történelmi eseményekről beszámoló történetek megkonstruálásának módja információt hordoz a nemzet csoportidentitásának minőségéről. A szimpózium résztvevői ezt az elméleti keretet használják fel

a magyar nemzeti identitás sajátosságainak és működésének empirikus vizsgálatára. Míg korábbi kutatásaink a nemzeti csoportidentitás minőségét csoport szinten jellemezték, az itt bemutatott kutatások az egyéni szinten tetten érhető identitás jellemzőket és folyamatokat vizsgálják. Vincze Orsolya és Csertő István a fenyegetett szociális identitás jelenségét vizsgálják. Elemzésükben azt mutatják meg, hogy szociális identitás fenyegetése esetén hogyan módosul a kognitív komplexitás. A kognitív komplexitás változásának kimutatására a vizsgált csoportot közelről érintő eseményekről szóló narratív beszámolókat elemeznek a szerzők. Szabó Zsolt Péter és munkatársai első előadásukban szintén a fenyegetett szociális identitás jelenségét vizsgálják. Esetükben a nemzeti identitás fenyegetettségét a nemzeti történelem egy agressziót mutató epizódjának bemutatásával érik el. Elemzésük középpontjában a nemzeti identitáshoz kapcsolódó érzelmek, illetve az agressziót mutató eseményekhez kapcsolódó jóvátételi szándék megjelenése áll. Szabó Zsolt Péter és munkatársai második előadásukban a magyar nemzeti identitásra jellemző kollektív áldozati szerepre vonatkozó vizsgálati eredményeiket, illetve a kollektív áldozati szerepet mérő magyar nyelvű kérdőívet mutatják be. Végül Pólya Tibor és Kővágó Pál mutatják be a nemzeti identitás kategóriával való azonosulás szintje és a csoporttörténet konstrukciója közötti összefüggésre vonatkozó vizsgálati eredményeiket.
Kulcsszavak: Nemzeti identitás, fenyegetett identitás, történelem, narratív elemzés

Előadások

A szociális identitás fenyegetettségének hatása a csoportközi konfliktus narratív konstrukciójára

Vincze Orsolya[1], Csertő István[2]
[1]PTE, Pszichológiai Intézet
[2]MTA TTK

A kognitív komplexitás fogalma azoknak a mentális kereteknek vagy konstruktumoknak a komplexitására utal, melyek segítségével az egyének a társas világban szerzett tapasztalataikat értelmezik (Kelly, 1955; Bieri, 1955; Bieri et al., 1966). Egy társas szituáció összetettségét kezelni képes értelmezés elkerülhetővé teszi a téves vagy elfogult kogníción alapuló társas ítéletalkotást. A magas kognitív komplexitással jellemezhető egyének kevésbé támaszkodnak egyszerű társas kognitív sémákra, több szempontot vesznek figyelembe a társas ítéletalkotás és döntéshozatal során (Hale & Delia, 1976; Shepherd & Trank, 1992), valamint a külső csoportok tagjai között több egyéni különbséget észlelnek (Ben-Ari et al., 1992). Csoportközi konfliktushelyzetben azonban gátolhatja a helyzet komplex értelmezését – többek között – a helyzetből fakadó észlelt identitásfenyegetés (Roccas és Brewer, 2002, László, 2014). Jelen kutatásban azt kívántuk feltárni egy csoportközi konfliktust involváló esemény oki előzményeiről alkotott nyelvi reprezentációkban, hogy a kognitív komplexitás és az észlelt identitásfenyegetés milyen hatást gyakorol az esemény értelmezésének komplexitására. A magyar közoktatásban dolgozó tanárok és tanárképzésben részt vevő hallgatók (n=179) egy rövid, tényszerű leírást olvastak egy közelmúltban lezajlott nagyszabású tiltakozásról a kormány aktuális oktatáspolitikája ellen („Őszi nagytakarítás az oktatásban”, 2013. október 5.), majd írásos beszámolót adtak az eseményhez vezető feltételezett okokról. Az egyes beszámolókban megállapítottuk az identitásfenyegetés és a kognitív komplexitás nyelvi markereinek gyakoriságát a narratív szociálpszichológiában alkalmazott automatikus tartalomelemző rendszer, a NarrCat segítségével (László et al., 2013; László, 2013). A tartalomelemzéssel nyert adatok ellenőrzése céljából a konfliktusban való érzelmi érintettséget hétfokú Likert-skálákkal, a kognitív komplexitást pedig Kelly (1955) szereprepertoár tesztjének átdolgozott változatával is felmértük (Bieri et al., 1966). A tartalomelemzéssel nyert adatok közelebbi betekintést engedtek a kognitív komplexitás és az identitásfenyegetés interakciójának terepét jelentő reprezentációs folyamatokba, ily módon a vizsgálat új kapcsolatot teremtett a dekontextualizált kognitív folyamatok és az identitással összefüggő jelentésalkotási folyamatok kutatási irányai között.
Kulcsszavak: Fenyegetett identitás, kognitív komplexitás, csoportközi viszony

Megbűnhődte már e nép… Kollektív érzelmek átélése a magyar csoport agressziójával kapcsolatban

Szabó Zsolt Péter, Mészáros Noémi Zsuzsanna, Restás Péter, László János†
PTE Pszichológiai Intézet

A csoportalapú érzelmek kutatása az elmúlt években kiemelt jelentőségű területe volt a szociálpszichológiának. Elsősorban a csoportok történetének identitással kapcsolatos epizódjai érdekesek: hogyan birkóznak meg a ma élő csoporttagok a saját csoportjuk múltbéli agressziójával. Kutatásainkban erre a kérdésre kerestük a választ. Magyar vizsgálati személyeknek (N = 1016) olyan történeteket adtunk, amelyekben a magyar csoport agressziót követett el külső csoportok (szlovákok, románok, szerbek, horvátok) tagjai ellen. A vizsgálati személyeket arra kértük, hogy válaszoljanak olyan kérdésekre, amelyek a csoporttal való azonosulásukra, csoporttagként átélt érzelmeikre, az eseményekkel kapcsolatos értelmezéseikre, valamint a kapcsolatrendezési szándékra vonatkoztak. Eredményeink szerint a csoport tagjai közül azok kívánják jóvátenni a saját csoport által átélt agressziót, akik bűntudatot, szégyent vagy saját csoport iránti haragot élnek át a saját csoport tetteivel kapcsolatban. Ennek egyik feltétele, hogy az eseményeket úgy értelmezik, hogy azokról a magyarok tehettek, és nem reakciók voltak a külső csoport által elkövetett rossz tettekre. Azok a vizsgálati személyek, akik reakcióként élték meg a saját csoport tetteit, kevésbé valószínűen éltek át a saját csoport irányába kritikus érzelmeket, így a jóvátételre sem törekedtek. Sőt ráadásul olyan meglepő érzelmeket éltek át, mint a büszkeség vagy a külső csoport iránti harag. Ez elsősorban azokra a csoporttagokra volt jellemző, akik a saját csoport felsőbbrendűségét hirdették.
Kulcsszavak: csoportalapú érzelmek, azonosulás, jóvátételi szándék

A nemzeti csoporttal való azonosulás kapcsolata a csoport észlelt áldozati szerepével

Szabó Zsolt Péter, Mészáros Noémi Zsuzsanna, Restás Péter
PTE Pszichológiai Intézet

Kutatásunkban (N = 207) azt vizsgáltuk, hogy milyen összefüggéseket mutat egy általunk fejlesztett kétdimenziós nemzeti azonosulás kérdőív (Szabó és László, 2014) olyan szociálpszichológiai tényezőkkel, mint a nemzeti büszkeség, a társas dominancia orientáció (SDO), az erőskezű vezető iránti igény (RWA vezetőkre vonatkozó állításai), a csoport észlelt sérülékenysége és a csoporttal szembeni észlelt igazságtalanság. Továbbá arra a kérdésre is választ kerestünk, hogy a csoporttal való azonosulás milyen kapcsolatot mutat a csoport észlelt exkluzív vs. inkluzív áldozati szerepével, és az áldozati történet szubjektív fontosságával. Ez utóbbit a Johanna Vollhardt által kidolgozott kollektív áldozati szerep kérdőív segítségével vizsgáltuk, és kutatásunk amellett, hogy a nemzeti identitás kérdőív működését vizsgálta, egyúttal része volt a kollektív áldozati szerep kérdőív magyar nyelvű adaptációjának, amelyet egy nagyobb, mintegy 1200 főt tartalmazó mintán végeztünk el. A nemzettel való azonosulás kérdőíve az azonosulást két komponensre, kötődésre és glorifikációra bontja. A kötődés a csoporttal való érzelmi kapcsolatot jelenti, a glorifikáció a csoport felsőbbrendűségébe vetett hitet. Eredményeink szerint a kötődés és a glorifikáció eltérő kapcsolatot mutat mind olyan hagyományos szociálpszichológiai változókkal, mint az SDO és az RWA, mind a csoport észlelt áldozati szerepének megítélésével. Míg a kötődés a nemzeti büszkeséggel mutat pozitív kapcsolatot, addig a glorifikáció olyan sérült identitásnak tűnik, amely a saját csoport történetét exkluzív, kizárólagos áldozati történetként éli meg, és amely a külső csoportokat igazságtalannak látja, a saját csoportot pedig sebezhetőnek. A glorifikáló vizsgálati személyek emellett erőskezű vezetőt igényelnek, és elutasítják a csoporton belüli egyenlőség gondolatát is.
Kulcsszavak: azonosulás, kötődés, glorifikáció, kollektív áldozati szerep

A nemzeti identitás kategóriával való azonosulás szintje és csoporttörténet konstrukciója közötti összefüggés

Pólya Tibor[1], Kővágó Pál[2]
[1]MTA TTK, KRE Pszichológiai Intézet
[2]PTE Pszichológiai Intézet

Az egyén identitás állapot egyik legfontosabb jellemzője a szociális identitás kategóriával való azonosulás mértéke. Empirikus vizsgálatunk révén arra a kérdésre kerestük a választ, hogy van-e kapcsolat az identitás kategóriával való azonosulás szintje és az egyén által elbeszélt csoporttörténet konstrukciója között. Az identitás kategóriával való azonosulás leírásához Turner énkategorizációs elméletét használtuk. Hipotézisünk szerint azok, akik nagyobb mértékben azonosulnak a nemzeti identitás kategóriával, bonyolultabb csoporttörténetet fogalmaznak meg, mint a kevésbé azonosuló személyek. Vizsgálatunkban 260 egyetemi hallgatót kértünk meg arra, hogy írják le a magyar történelem általuk legfontosabbnak vélt történelmi eseményét. A nemzeti identitás kategóriával való azonosulás szintjét Likert-skála típusú kérdésekkel mértük. A történelmi eseményt elbeszélő történetek bonyolultságát a történetek perspektívájának elemzésével állapítottuk meg. A perspektíva 2 formáját, a szereplő és az elbeszélő perspektíváját azonosítottuk a történetekben. Az elemzést a Narratív Kategoriális Tartalomelemzés módszerével végeztük el. Az eredmények azt mutatják, hogy a magasan azonosulók többször érvényesítik a szereplők perspektíváját, viszont ritkábban érvényesítik az elbeszélő perspektíváját. Az eredményeket az énkategorizációs elmélet alapján magyarázzuk.
Kulcsszavak: azonosulás, énkategórizáció, narratív elemzés

Párkapcsolati szerződések lenyomatai – tervek és párkapcsolatok rendszerszemléletben

SZ48

Szervezők: **Martos Tamás** - Semmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet
Sallay Viola - Semmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet
Vitavezető: **Martos Tamás** - Semmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet

A terveket, célokat és a hozzájuk kapcsolódó önszabályozási folyamatokat jellemzően egyéni működésre fókuszálva vizsgálták, azonban hiányzik a jelenség rendszerszemléletű – a kapcsolati szintre is rátekintő – megközelítése. Az egyéni célokhoz és törekvésekhez kapcsolódó belső folyamatok nyilvánvalóan nem (csak) egy lehatárolt személyes térben zajlanak, hanem a „fontos másokkal" való konkrét kapcsolatok hálózatában, ezek folyamataiban. Ebből a szempontból kitüntetett szerepet játszanak a felnőtt életút során a tartós párkapcsolatok. A 2014-es Nagygyűlésen bemutattuk az OTKA (PD 105685) által támogatott kutatás első eredményeit (Martos, Sallay, 2014), amelyben a személyes tervek kutatásának elméleti és gyakorlati szempontból is jelentős továbblépését készítettük elő. A személyes célok kitűzésének és megvalósításának folyamatait ezért párkapcsolati kontextusban tanulmányozzuk, és összekötjük a célkövető magatartás és jóllét egyéni szempontjait a párok kapcsolati dinamikájával. A kutatás alapjául szolgáló adatfelvételben összesen 270 tartós párkapcsolatban élő – házas és együtt élő – pár töltött ki egy kérdőívcsomagot (átlagéletkor férfiaknál 39,8 ± 10,5, nőknél 37,6 ± 9,9 év). A kérdőívben szerepelt a Személyes Tervek Kérdőív párkapcsolatokra adaptált, általunk kidolgozott változata, továbbá több egyéni és kapcsolati jóllétet mérő skála (Élettel való Elégedettség Skála, Martos és mtsai, 2014; Élet értelme Kérdőív, Martos és Konkoly Thege, 2012; Rosenberg Önértékelés Kérdőív, Sallay és mtsai, 2014; Kapcsolati Elégedettség Skála, Martos és mtsai, 2014). A már bemutatott elemzésekben a tervek kapcsolati jellemzői alapján klaszteranalízissel sajátos párkapcsolati mintázatokat tudtunk elkülöníteni (pl. kiegyensúlyozott, illetve érzelmileg támogató, de beszűkült kapcsolat), és vizsgáltuk ezek további jellemzőit a tervek szintjén (pl. konfliktusok mennyisége) illetve az egyéni és kapcsolati elégedettség szempontjából.

Jelen szimpóziumon folyamatban lévő tudományos műhelymunkánk további eredményeit kívánjuk bemutatni. Ennek során az eredeti kutatáshoz olyan modulokat kapcsoltunk, melyek a kutatás fókuszát valamilyen tematikus és/vagy módszertani irányban bővítik. Sallay Viola olyan párokkal készített interjúkat elemzett, akik a kérdőíves felmérésben sajátos párkapcsolati mintázatot mutattak. Tóth-Vajna Rita a Közös Rorschach Vizsgálat segítségével elemezte az eredeti kutatásban is résztvevő párok kapcsolatdinamikai jellemzőit (és egyúttal továbbfejlesztette magát a KRV módszerét is). Désfalvi Judit a kidolgozott, „kevert módszertant" (kérdőívezés és interjú) daganatos nőbetegek mintájára alkalmazta. Végül Lakatos Csilla mutatja be az eredeti minta elemzésének egy másik oldalát: a párok kötődési mintázatának kapcsolatfókuszú elemzésével a kötődési mintázatok és a vallásosság-jellemzők között keresett összefüggéseket.
Kulcsszavak: személyes célok, párkapcsolatok, kapcsolati szerződés, rendszerszemléletű kutatás

Előadások

Fontos célok és fontos kapcsolatok – kapcsolati szerződések kvalitatív elemzése

Sallay Viola, Martos Tamás
Semmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet

Elméleti háttér: a kapcsolati szerződések (Sager, 1976) olyan kölcsönös elvárás- és egyezségrendszerek, melyek mind tudattalan, mind tudatos szinten jelen vannak és jelentős mértékben meghatározzák a párok mindennapjait, kommunikációját és kapcsolatának alakulását. A személyes tervek választása, alakítása és megvalósítása párkapcsolatban élők esetében szükségessé teszi az egyéni és kapcsolati önszabályozás folyamatainak összehangolását. A személyes tervekkel kapcsolatos párkapcsolati folyamatok és tapasztalatok elemzése ezért kiváló lehetőséget ad a kapcsolati szerződések természetének jobb megértéséhez.
Célok: A kvantitatív felméréshez kapcsolódóan olyan párok személyes tervekkel kapcsolatos tapasztalatait kívántuk megismerni és elemezni, akik a kérdőíves adatok alapján a kapcsolati működés egy-egy speciális mintázatát képviselték.
Módszerek: Az eredeti adatfelvétel egy célzottan kiválasztott részmintáján a párok tagjaival külön-külön félig strukturált interjút vettünk fel. Ennek során a pár mindkét tagjánál feltártuk, hogy milyen személyes terveik, céljaik vannak és ezek milyen módon vannak jelen a kapcsolatban.
Elemzés és várható eredmények: Az interjúkat a Corbin és Strauss (2008) által kidolgozott kvalitatív szövegelemzési eljárás (grounded theory) elveit követve elemezzük. A szövegekben megjelenő mintázatokat nyílt kódokba szerveztük, és ennek alapján kerestük az összefüggéseket a kvantitatív adatok alapján meghatározható kapcsolati típusokkal.
Kulcsszavak: kapcsolati szerződések, személyes tervek, kvalitatív elemzés

A Közös Rorschach Vizsgálat processzometriás továbbfejlesztésének eredményei

Tóth-Vajna Rita[1], Martos Tamás[2], Bagdy Emőke[3]
[1]Semmelweis Egyetem Doktori Iskola
[2]Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet
[3]Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológia Intézet

Elméleti háttér: Előadásunkban a Közös Rorschach Vizsgálat (KRV) processzometriai kiértékelésének (Bagdy és mtsai, 2006) továbbfejlesztését fogjuk bemutatni. Ez a mérőeszköz kiválóan alkalmas párok belső működésmódjának mélyebb szintű megismerésére.
Célok: Kiértékelési módszerünk segítségével a pár kommunikációja alapján részletesen tudjuk elemezni a pár tagjainak dominanciáját, konstruktivitását és érzelmi távolságát. Az előadásban bemutatjuk a KRV eredményeinek összefüggéseit más pszichológiai tesztekkel. Példákon ke-

resztül betekintést adunk abba is, hogy a kutatási célú felhasználáson kívül hogyan lehet alkalmazni a tesztet párok segítésére, például párterápiás helyzetben.
Módszerek: Az eredeti adatfelvétel egy részmintáján a párokkal felvettük a KRV-t, melyet többek között a Kapcsolati Elégedettség Skálával (Martos és mtsai, 2014) és a Személyes Tervek Kérdőív párkapcsolatra adaptált változatával (Martos, Sallay, 2014) hasonlítjuk össze.
Elemzés és várható eredmények: A KRV során nyert adatokat kvantitatív és kvalitatív módon is elemezzük. Az eredmények alapján elemezzük azokat az összefüggéseket, melyek révén a pár tagjai között zajló kommunikáció KRV-vel feltárt jellemzői (dominancia, konstruktivitás és érzelmi távolság) hatással lehetnek a párkapcsolati elégedettségre, valamint a párok jövőbeli terveinek megvalósítása során tapasztalt kapcsolati élményekre.
Kulcsszavak: Közös Rorschach Vizsgálat, kvantitatív és kvalitatív elemzés, dominancia, konstruktivitás, érzelmi távolság

Emlőrákban szenvedők párkapcsolati tapasztalatai és céljainak szerepe a megküzdésben – kvalitatív elemzés

Désfalvi Judit[1], Martos Tamás[2], Faragó Renáta[3]
[1]Semmelweis Egyetem Doktori Iskola
[2]Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet
[3]Semmelweis Egyetem ÁOK

Elméleti háttér: Az emlődaganat diagnózisa jelentős lelki nyomással bír mind a beteg, mind a társ életére (Balog, Dégi, 2005). A betegség súlyossága mellett, a nőiesség elvesztésének árnyékában – mint például az emlő eltávolítása, az ún. masztektómia, a hajvesztéses kemoterápiás kezelés – fontos a beteg számára a szorongás és stressz csökkentése szempontjából, hogy miként éli meg a párkapcsolati támogatottságot, illetve annak minőségét (Holland, 2010). A rákbetegséggel való megküzdés másik támogató módja személyes cél, a jövő reprezentációjának kialakítása (Martos et al, 2006).
Célok: Célunk az volt, hogy bemutassuk, hogy az e betegségben szenvedő nők számára fontos célok és tervek valamint a párkapcsolat milyen összefüggésben vannak jelen a személyes megélés és a betegség szempontjából.
Módszerek: A vizsgálathoz kiválasztott nyolc mellrákkal küzdő nőbeteg (átlagéletkoruk: 38,6 ± 8,4 év) előbb az OTKA kutatás alapjául szolgáló kérdőívben szerepelt a Személyes Tervek Kérdőívet, az egyéni és kapcsolati jóllétet mérő skála az Élettel való Elégedettség Skála (Martos és mtsai, 2014); Élet értelme Kérdőív (Martos és Konkoly Thege, 2012); Rosenberg Önértékelés Kérdőív (Sallay és mtsai, 2014); Kapcsolati Elégedettség Skála (Martos és mtsai, 2014) töltötték ki, majd az erre a vizsgálatra kidolgozott, félig strukturált interjút vettünk fel velük. Ennek során tártuk fel azt, hogy milyen személyes terveik, céljaik vannak és ezek milyen módon vannak jelen a kapcsolatban, és mindez milyen összefüggésben mutatható ki a betegséggel, a betegséggel való megküzdéssel kapcsolatban.
Elemzés és várható eredmények: a vizsgálat elemzését egy kvalitatív, az e témában eddig talán kevésbé ismert módszert, az Interpretative Phenomenological Analysis (Fenomenológiai Értelmező Analízis, IPA) eljárást alkalmaztuk. Az IPA alkalmazásával közelebb juthatunk a daganatos nőbetegek személyes és kapcsolati élményeihez, illetve a személyes terveikhez kapcsolódó legbensőbb motivációikhoz, várakozásaikhoz.
Kulcsszavak: emlődaganatos betegek, kvalitatív interjúelemzés, életcélok, párkapcsolat

Földi és égi kötelék – Kötődési mintázatok és vallásosság

Lakatos Csilla[1], Martos Tamás[2], Horváth-Szabó Katalin[3]
[1]Semmelweis Egyetem Doktori Iskola
[2]Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet
[3]Sapientia Főiskola

Elméleti háttér: Az Istennel való kapcsolat a vallásosság, különösen a keresztény vallásosság lényegét jelenti. E kapcsolat minősége, mélysége hordozza a vallás legfontosabb hatásait: reményt, vigasztalást, illetve a valakihez tartozás érzését adja. Az utóbbi évtizedek valláspszichológiai kutatásai azt mutatják, hogy a hit alapját jelentő istenkapcsolat összefüggésbe hozható az anya-gyermek kapcsolattal. (Granqvist&Kirkpatrik, 2013) A széles körben végzett vizsgálatok rendjén erős összefüggés mutatkozott a vallásosság és a párkapcsolatok működése között. A vallásos párok esetében általában nagyobb kapcsolati stabilitás, erősebb kapcsolati elégedettség jelenik meg, míg a családon belüli bántalmazás és a válás ritkábban fordul elő. A vallásosság moderáló hatással bír a házasság sebezhetősége és a párkapcsolati elégedettség között. (Sullivan, 2001) Az intrinzik vallásosság (bensőséges vallásgyakorlat) többek között kapcsolatban áll az elköteleződéssel, a kapcsolatok támogató megélésével, az empátiával, a biztonságos kötődéssel (Goddard et al., 2012), és mint ilyen pozitív hatással van a párkapcsolati tervek kölcsönös támogatására, a célok elérésére és az esetleges akadályok leküzdésére (Fincham& Beach, 2014). Kötődéselméleti keretben zajló vizsgálatok a közelmúltban azt is igazolták, hogy a kötődési stílus (mind a párkapcsolati, mind az Istenhez való kötődés) erős összefüggést mutat a vallásos megküzdéssel, illetve a párkapcsolati elégedettséggel, működéssel: míg a biztonságosan kötődő személyek jellemzően pozitív vallásos megküzdési stratégiákat használnak, s ezek építő hatása megjelenik a párkapcsolattal való elégedettségben is, addig a bizonytalan kötődésű személyek megküzdési stratégiája a stresszor függvénye. (Pollard et al., 2014)
Célok: Az előadás célkitűzése a kutatásunkban feltárt kötődési mintázatok és a vallásossági jellemzők közötti összefüggések bemutatása, illetve az összefüggések elhelyezése a kapcsolati szerződések kontextusában.
Módszerek: Az elemzés 270 házas-, illetve együtt élő pár keresztmetszeti, kérdőíves adatfelvételén alapul. A kérdőívcsomag a Felnőtt Kötődési Kérdőív, Kapcsolati Elégedettség Skálát, Az Istenhez Való Kötődés Kérdőívet és a Kritika Utáni Vallásosság Skálát tartalmazza.
Elemzés és várható eredmények: A mintában szereplő párok kapcsolati mintázati típusok szerinti osztályozása klaszteranalízissel. A párkapcsolatban megjelenő kötődési típusok, a vallási jellemzők és a kapcsolati elégedettség közötti összefüggések bemutatása.
Kulcsszavak: kötődési mintázatok, vallásosság, párkapcsolat, kapcsolati elégedettség

Placebo a sportban

SZ49

Szervező: **Bárdos György** - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A placebo-hatást elsősorban orvosi vonatkozásban, főleg gyógyszervizsgálatok kapcsán tárgyalják, újabban pedig foglalkoznak a terápiás alkalmazás lehetőségeivel is. Ugyanakkor kevés publikáció foglalkozik az ún. hétköznapi placebo-hatással, noha mára világossá vált, hogy számos szer (pl. alkohol, koffein, nikotin) hatásában jelentős szerepe van. Ezek alapján valószínűsíthető, hogy dopping-szerek, és táplálék-kiegészítők esetében is működhet ilyen hatás, azaz a placebo-hatás a sportban is megjelenhet. Szimpóziumunkban azt vizsgáljuk, van-e létjogosultsága a placebo használatnak a sportban. A szimpóziumon áttekintjük a sport és placebo kapcsolatát tárgyaló – nem túl sok – publikációt, megvizsgáljuk, hogy az edzők hogyan viszonyulnak a placebo sportbeli alkalmazásához, továbbá bemutatunk két olyan kísérletet, amelyben a placebo teljesítményre gyakorolt hatását vizsgáltuk laboratóriumi körülmények között. Eredményeink azt sugallják, hogy ez a kérdés érdemes alaposabb és szélesebb körű kutatásra, mivel úgy tűnik, sok segítséget nyújthat a sportolóknak tevékenységük során.
Kulcsszavak: placebo-hatás, sport, teljesítmény edzők, mágneses karkötő, teljesítmény fokozás

Előadások

Placebo a sportban: Hogy jön ez ide?

Bárdos György - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A placebo-hatást eddig főleg az orvoslásban, elsősorban a gyógyszerkipróbálás kapcsán vizsgálták, illetve újabban sokat foglalkoznak a terápiás alkalmazással is. Sokkal kevesebb figyelmet kapnak a mindennapi placebo-hatások, pedig mára világossá vált, hogy sok szer (alkohol, koffein, nikotin) napi hatásában szerepel placebo-effektus. Mindezek alapján joggal feltételezhetjük, hogy másfajta szerhasználat esetében is érvényesülhet a placebo-hatás, legyen szó akár valamilyen teljesítményfokozó anyagról vagy táplálék-kiegészítőről. Elképzelhető, hogy a sportolók teljesítményének fokozását, felkészülésük hatékonyságát, vagy akár a fizikai aktivitással együtt járó diszkomfort érzést és/vagy fájdalmat sikeresen befolyásolni lehet aktív anyagok (pl. dopping-szerek) alkalmazása nélkül is. A szimpózium bevezetéseként áttekintjük a placebo-hatás lényegi elemeit, tulajdonságait, és néhány olyan fontos eredményt és tapasztalatot, amelyek az elmúlt évek során – részben saját kutatócsoportunkban – keletkeztek és halmozódtak fel.
Kulcsszavak: placebo, sport, metaanalízis

Magyar edzők hozzáállása a placebo doppinghoz

Szabó Attila, Müller Anna
ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A placebo hatás okozta teljesítménynövekedés egy új, vitatott kérdés a professzionális sportban. Az edzők hatáskörébe tartozik a placebo használata, de a gyakorlatban való alkalmazásuk és az edzők hozzáállása alig tanulmányozott terület napjainkig. Ebben a felmérésben 96 regionális, nemzeti és nemzetközi szintű edzőt kérdeztünk meg a placebo sportban való gyakorlati használatáról és hozzáállásukról. Az eredmények azt mutatják, hogy 90%-a a megkérdezetteknek tudatában van a placebo hatásnak. Sok edző (44%) bevallotta, hogy alkalmazott placebót. Azok, akik nemzetközi szinten dolgoznak, gyakrabban alkalmazták, mint a többiek ($P = 0.02$). Az edzők kétharmada egyetértett a placebo sportban való szélesebb körű alkalmazásáról. Azok a válaszadók, akik használtak már placebót a múltban, azt mondták, hogy ennek hatására javultak a sportteljesítmények. Közülük többen értettek egyet a placebo szélesebb körű alkalmazásával, mint azok az edzők, akik korábban nem használták a módszert ($P = 0.001$). A csapatsportok edzői gyakrabban alkalmaznak placebót, mint az egyéni sportot oktató edzők ($P = 0.05$). Csak a minta 10%-a gondolta azt, hogy a sportolóik visszautasítanák az általuk nyújtott hipotetikus teljesítményfokozót. Egy sikeres alkalmazás után az edzők mindössze 15%-a használná újra anélkül, hogy a sportolóval erről konzultálna. Összességében az edzők pozitívak a placebo sportban való alkalmazását tekintve. Az edzők majdnem fele, főleg azok az edzők, akik magasabb szinten versenyeztetnek, használják ezt az eljárást rendszeresen, miközben pozitív eredményeket érnek el.
Kulcsszavak: placebo-alkalmazás, edzők, teljesítményfokozók

Kreatin-monohidrát akut és placebo hatása az anaerob sportteljesítményre

Dömötör Zsuzsanna, Köteles Ferenc, Szemerszky Renáta
ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Háttér: Napjainkban igen elterjedt a különféle ergogén hatásúnak tartott szerek használata. Felmerül a kérdés, hogy eredményességükben mekkora szerepet játszik a specifikus szerhatás és a nem-specifikus placebo-hatás. Vizsgálatunk célja a kreatin akut élettani és placebo-hatásának tanulmányozása volt.
Módszer: A vizsgálatban 82 fő egyetemi hallgató (62,2% nő, életkor: 19,95 év (SD=1,885)) vett részt. A vizsgálat elején véletlenszerűen három csoportba soroltuk az alanyokat. A kontroll csoport (N=27) tagjai 4 dl vizet fogyasztottak, a placebo csoport (N=26) azonos mennyiségű vízben

oldott kukoricakeményítő port kapott azzal az instrukcióval, hogy az 80 mg/kg dózisú kreatin-monohidrát, míg a kreatin csoportba tartozó résztvevők (N=29) 80 mg/kg dózisú vízben feloldott kreatin-monohidrátot kaptak. A fizikai teljesítményt egy perces standard anaerob stepteszttel mértük. Az alapmérés és kísérleti mérés között 40 perc telt el, a fellépések számának különbsége jelentette a teljesítmény objektív változását. A teszt előtt felmértük a motivációt, a kreatinnal kapcsolatos előzetes tapasztalatokat és elvárásokat, illetve olyan személyiségjellemzőket, melyek feltételezhetően hajlamosítanak a placebo reakcióra (Spiritualitás (SCQ-14), Sportbabonákba vetett hit (BSSS), Optimizmus (LOT-R), Szomatoszenzoros Amplifikáció (SSAS)). A tesztet követően a résztvevőktől visszajelzést kértünk az észlelt teljesítményfokozódás nagyságáról.
Eredmények: A csoportok között nem volt különbség (egyutas ANOVA) sem az elvárások (p=0,106 F=2,311 df=76), sem az objektív lépésszámváltozás (p=0,951 F=0,05 df=81) vagy a szubjektív teljesítményfokozódás (p=0,163 F=1,859 df=81) tekintetében. A kreatint rendszeresen fogyasztó résztvevők magasabb elvárással bírtak, mint a kreatint nem használók (egyutas ANOVA; p=0,026; F=3,860; df=73), egyéb különbség azonban sem az objektív (p=0,518; F=0,664; df=78), sem az észlelt teljesítményfokozódás (p=0,329; F=1,130; df=78) tekintetében nem volt a két csoport között. A placebo csoporton belül az objektív teljesítménynövekedést (lépések száma) sem az elvárások, sem a motiváció, sem a személyiség- vagy biológiai jellemzők nem jelezték előre (többszörös lineáris regresszió elemzés; R^2=0,439 p=0,075). Azonban az észlelt teljesítményfokozódás tekintetében szignifikáns hatása volt az elvárásoknak (ENTER method; β=0,312; p=0,041), melyet az elemzés következő lépésében felülírt a személyiségjellemzők hatása (Optimizmus (β=0,351; p=0,004); Sportbabonákba vetett hit (β=0,241; p=0,045); Spiritualitás (β=0,256; p=0,043); Szomatoszenzoros Amplifikáció (β=0,289; p=0,017)).
Konklúzió: Az egyszeres dózisú kreatin-monohidrát és placebója nem növelte sem az objektív, sem az észlelt teljesítményt az anaerob stepteszt során. A placebo csoporton belül a személyiségjellemzők eredményesebben jelezték előre az észlelt teljesítménynövekedést, mint az elvárások.
Kulcsszavak: placebo, teljesítményfokozók, kreatin, stepteszt

Mágneses karkötő aerob sportteljesítményre gyakorolt specifikus és placebo-hatásának vizsgálata

Szemerszky Renáta[1], Dömötör Zsuzsanna[1], Gresits Iván[2], Köteles Ferenc[1]
[1]ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet
[2]Országos Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet (OSSKI), Budapest

Elméleti háttér: Sportolók körében népszerű a teljesítményfokozó hatásúnak vélt, legális eszközök használata (pl. sporttapaszok, mágneses karkötők és bandázsok). Feltételezhető, hogy a forgalmazók által hirdetett hatásossághoz a termékek által kiváltott nem-specifikus vagy placebo-hatás is hozzájárul. Célunk egy mágneses karkötő aerob teljesítményre gyakorolt specifikus és nem-specifikus hatásának vizsgálata volt.
Módszer: A kettősvak, placebo-kontrollált kísérletünkben résztvevő 50 egyetemi hallgatót (nők: 54,9%; átlagéletkor=21,14 év (SD=2,18)) véletlenszerűen 3 csoportba osztottuk. A mágneses (N=22) és a placebo csoport (N=20) által a tesztmérés során viselt karkötők azonos kinézetűek voltak, míg a kontroll csoport (N=8) tagjai nem viseltek segédeszközt. A karkötők belsejében 2 db, ellentétes polaritású mágnes volt elhelyezve, míg a placebo karkötőkből a mágneseket eltávolítottuk. A mágnesek felszínén a maximális mágneses indukció +19,67 mT, illetve -20,75 mT, míg a két mágnes közötti térbeli gradiens 10,1 mT/mm volt. Az aerob teljesítményt kerékpár-ergométeren végzett, módosított Astrand-teszt segítségével mértük (6 perc, maximális fordulatszám, terhelés mértéke: 1,65W x tsúlykg). Az alapteljesítmény felmérését követően 40 perccel került sor a tesztmérésre. A teljesítmény objektív változását a teszt során megtett távolság értékével jellemeztük. A tesztmérést megelőzően a mágneses karkötő hatásosságára vonatkozó elvárásokat és placebo-reakcióra hajlamosító személyiségjellemzőket (spiritualitás – SCQ-14, sportbabona – BSSS, diszpozicionális optimizmus – LOT-R, szomatoszenzoros amplifikáció – SSAS), a tesztmérést követően a teljesítmény észlelt változását mértük.

Eredmények: A résztvevők elvárásai a karkötő teljesítményt növelő hatásával kapcsolatban mérsékeltek voltak, 26 fő egyáltalán nem várt hatást. Nem volt kimutatható különbség a 3 csoport között az elvárások (Kruskal-Wallis, p=0,143; Chi^2=3,885; df=2) és a teljesítmény objektív változása (egyutas ANOVA, p=0,723; F=0,327; df=44) tekintetében. A teljesítmény észlelt javulása nagyobb volt a placebo és a mágneses csoportban, mint a kontroll csoport esetében (Kruskal-Wallis, p=0,004; Chi^2=11,199; df=2), a placebo és a mágneses csoport között ellenben nem volt különbség. A teljesítmény észlelt javulása kizárólag a teljesítmény valós változásával mutatott összefüggést (β=0,620; p<0,001), s nem volt előrejelezhető sem az előzetes elvárásokkal, sem a vizsgált személyiségjellemzőkkel (többszörös lineáris regresszióanalízis; R^2=0,487; p=0,005).
Következtetések: Aerob kerékpár-ergométer teszt során mágneses karkötő és placebójának viselése javította az észlelt teljesítményt, de nem volt hatással a sportteljesítmény valós növekedésére. Ez a placebo-hatás független volt a résztvevők tudatos elvárásaitól és a placeboreakcióra hajlamosító személyiségjellemzőktől is. A mágneses karkötő nem bírt specifikus hatással az aerob teljesítőképesség vonatkozásában.
Kulcsszavak: placebo-hatás, mágneses karkötő, teljesítményfokozás, kerékpár-ergométer

Politikai pszichológia: extrém – bizonytalan politikai álláspont háttere

SZ50

Szervezők: **Kiss Paszkál** - Károli Gáspár Református Egyetem
Krekó Péter - ELTE PPK
Vitavezető: **Hunyady György** - ELTE PPK

A politikai pszichológia a szociálpszichológia, vagy esetleg más pszichológiai szakterületek alkalmazott területeként is felfogható. Nagygyűlések során át szerveztünk politikai pszichológiai szimpóziumot, melyek első célkitűzése az volt, hogy empirikus eredményekben mutassuk meg az itthon még kevéssé művelt területen. A most bemutatásra kerülő kutatások mind empirikus alapokon állnak, ezen túlmenően aktuális politikai kérdések pszichológiai hátterét mutatják meg. Reményeink szerint nem pusztán alkalmazott pszichológiai érvényűek az eredményeink, de továbbviszik a szociálpszichológiai kutatásokat is, az általánosan emberi mechanizmusok dilemmáit világítva meg a politikához köthető jelenségekben.
Kulcsszavak: politikai ideológia, személyiség, extremizmus, politikai attitűdök, pártválasztás, politikai kogníció

Előadások

Antiszemitizmus és nemzeti identitás

Csepeli György - ELTE TÁTK

Az antiszemitizmust lehet gyűlöletként beállítani, melynek célja a zsidóként reprezentált másik csoport kiiktatása a saját csoport szimbolikus és fizikai teréből. A gyűlölet azonban a saját csoport szempontjából szeretetként fogalmazódik meg, ami morálisan igazolhatóvá teszi a gyűlöletet és az agressziót, az áldozatot hibáztatva. Az előadásban a magyar nemzeti identitás befogadó és kirekesztő típusai és az antiszemitizmus közötti viszonyt mutatom be egy 2010-ben végzett empirikus szociológiai vizsgálat eredményei alapján.
Kulcsszavak: antiszemitizmus, nemzeti identitás, szeretet, gyűlölet, áldozat hibáztatása

A politikai erőszak támogatásának mérése: módszertani megfontolások és eredmények

Krekó Péter[1], Molnár Csaba[2], Barna Ildikó[3]
[1]ELTE PPK
[2]Political Capital
[3]ELTE TÁTK

Az előadásban bemutatásra kerülő kutatás a politikai erőszak (értsd: politikai ideológiák nevében, politikailag definiált csoportokkal szembeni) támogatását méri survey-típusú módszerrel hazai reprezentatív mintán. A saját módszertan alapján végzett kutatás alapján képet kaphatunk arról, hogy a hazai választók milyen ideológiák nevében, és milyen csoportok elleni erőszaktípusokat tartanak leginkább igazolhatónak, továbbá azt is, hogy mely társadalmi csoportok támogatóak a leginkább a politikai erőszak különböző típusaival szemben. Az előadás külön foglalkozik a kutatás során szerzett módszertani tapasztalatokkal is.
Kulcsszavak: poltikai erőszak, poltikai ideológiák, csoportközi viselkedés, agresszó

Demokrácia felfogások és politikai orientációk Magyarországon

Marián Dávid - ELTE PPK

A szakirodalomban összefüggéseket keresnek és találnak a politikai orientációk, a demokrácia felfogások és az értékrendek között. Ezek az összefüggések azonban nem túl szorosak és nem sokat árulnak az oksági viszonyokról. Hipotézisünk szerint ezek között a változó halmazok között nem lineárisak a kapcsolatok. Feltételezésünk szerint a politikai extremitáshoz való vonzódás sokkal inkább szociológiai, mint pszichológiai jelenség, ami a politikai szocializáció során alakul ki. Éppen ezért azt várjuk, hogy a családi háttér és a hitélet szorosabb összefüggésben lesz a politikai attitűdökkel. A korai kutatások feltárták, hogy a demokráciával kapcsolatos vélemények erősen különböznek a jobboldali és a baloldali orientáció szerint. Véleményünk szerint ez azonban változhatott, főleg annak fényében a politikailag szélsőséges csoportok és mozgalmak lételeme a demokrácia, különösképpen az internet és a sajtó szabadságára.Feltételezzük, hogy a European Social Survey 2012-es adatbázisban rendelkezésünkre álló változók alapján, egymástól jól elkülönülő és jól értelmezhető klaszterekbe lehet sorolni a válaszadókat. Az elemzésbe vont változócsoportok: politikai aktivitás, jobb és baloldaliság, radikalizmus, konzervativizmus dimenziók, illetve demokráciaszemlélet (változó modul – „A demokrácia különböző alkotóelemeinek megértése és megítélése"), továbbá értékrendszer (Schwartz-féle értékskála). Az ESS adatbázis lehetőséget ad arra is, hogy a magyar adatokon feltárható kulcsmutatókat összehasonlítsuk más országok hasonlóan képzett mutatóival. A kutatás alapjául szolgál egy későbbi, saját mintás kutatásnak, amiben, hasonló szempontok mentén, a politikai véleménypaletta szélein található csoportokat vizsgáljuk.
Kulcsszavak: European Social Survey, politikai extremitás, Schwartz-értékskála, demokráciakép

Pártot nem választók: tájékozatlan bizonytalanok vagy tájékozott függetlenek?

Kiss Paszkál - Károli Gáspár Református Egyetem

A választói viselkedés meghatározói között fontos szerepe van pártokkal, a pártokat övező közösséggel való azonosulásnak, pártidentifikációnak. Tajfel társadalmi identitás elmélete, teret ad arra, hogy a kognitív folyamatokat (magunk és mások kategorizációját) és az ezeket mozgató motivációkat (ld. kollektív önértékelés) is számításba vegyük az identitás alakulásában. A pártelkötelezettség sokszor jó bejóslójának bizonyul a választói viselkedésnek. Bizonytalan, viszonylag gyorsan változó pártrendszer mellett azonban, érdekes lehet a pártoktól való távolságtartás (nem választás, függetlenség) mintázatait is alaposabban is vizsgálni. Az ESS 2012-es hullámának magyar mintáján a pártot nem választók között a politika egészétől elfordulók mellett, a viszonylag nagy politikai jártassággal jellemezhető csoportot is találtam. Őket a demokráciával

és a kormányzással kapcsolatos vélekedéseikben is meg tudtam különböztetni a politikai kérdésekben inaktívaktól. Ezután 2014 tavaszán és őszén, fiatal felnőttek körében végzett, nem reprezentatív vizsgálatban az identifikáció további explicit pszichológiai mutatóival egészítettem ki a pártválasztásra vonatkozó egyszerű kérdéseket, és Implicit Asszociációs Teszttel is vizsgáltam a pártokkal való azonosulás nem tudatos, automatikus folyamatait. Az előadásom ennek az elemzésnek a legfontosabb eredményeit mutatja be.
Kulcsszavak: pártazonosulás, függetlenség, politikai jártasság, választói viselkedés, explicit-implicit folyamatok

Prozódia jellemzők feldolgozásának neurokognitív korrelátumai nyelvtanulásban és nyelvelsajátításban

SZ51

Szervező: **Honbolygó Ferenc** - MTA TTK, Agyi Képalkotó Központ; ELTE Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Csépe Valéria** - MTA TTK Agyi Képalkotó Központ

A szimpózium célja azon friss kutatásaink bemutatása, amelyek a nyelv prozódiai jellemzőinek észlelését és reprezentációját vizsgálták a kognitív idegtudomány módszereivel. A vizsgálatok elsősorban a hangsúly mint a beszéd szavakra történő szegmentációját segítő prozódiai információ tanulmányozására terjedtek ki, és két populációt vizsgáltak: az anyanyelvet éppen tanuló csecsemőket és idegen nyelvet tanuló felnőtteket. Az eredmények arra utalnak, hogy az anyanyelvre jellemző hangsúlymintázat stabil reprezentációja a nyelvi fejlődés viszonylag késői szakaszában jön létre, megszilárdulása után viszont erőteljesen befolyásolja az idegen nyelvre jellemző hangsúly észlelését.
Kulcsszavak: nyelvtanulás, nyelvelsajátítás, eseményhez kötött agyi potenciálok

Előadások

A lexikális hovatartozás hatása a hangsúlyfeldolgozásra

Garami Linda[1,3], Ragó Anett[1,2], Honbolygó Ferenc[1,2], Csépe Valéria[1,4]
[1]MTA TTK, Agyi Képalkotó Központ
[2]ELTE Pszichológiai Intézet
[3]ELTE PPK, Pszichológia Doktori Iskola
[4]BME Kognitív Tudományi Tanszék

A beszédelsajátítást számos modellel próbálták leírni az elmúlt évtizedekben, amelynek során a kezdeti moduláris megközelítést egyre inkább az interakciós modellek váltották fel. Több elméletalkotó szerint az első életév során kialakuló kezdetleges reprezentációk a statisztikai tanulás eredményeként felismert heurisztikákon alapulnak. Ezek olyan fonotaktikai, allofónikus illetve prozódiai mintázatok elvárásaiként jelennek meg, amelyeket a csecsemők gyorsan generalizálnak a különböző helyzetekben. A különböző elvárások és súlyozásuk a tanulási fázis során változik, míg végül eléri a felnőtt, gyakorlott beszélő feldolgozási jellegzetességeit.
Felmerül a lehetőség, hogy a magyarhoz hasonló kötött szóhangsúlyos nyelvekben a gyakorlott beszélő a prozódiai jegyeket kevéssé veszi figyelembe a szegmentáció során. Ennek magyarázata, hogy ismert szavak esetében ez nem hordoz többlet információt a szegmentáció szempontjából. Korábbi vizsgálatainkban álszavakkal kiváltott agyi válaszokat elemezve azt tapasztaltuk, hogy mind a csecsemők, mind a felnőttek automatikusan detektálják a szóhangsúly–mintázat eltéréseit. Azt is sikerült feltárnunk, hogy ez a diszkriminációs különbség eltér a két vizsgált korcsoportnál. A csecsemők az anyanyelv tipikus hangsúlyreprezentációjának kialakulási fázisában sokkal kevésbé rugalmasan veszik figyelembe a helyzeti eltéréseket, mint a felnőttek. Bemutatásra kerülő kísérletünkben arra voltunk kíváncsiak, hogy miként befolyásolja a jelentés a hangsúlyfeldolgozást egy érett (felnőtt) és egy tanuló (csecsemők) rendszer esetében.

Eseményhez kötött agyi potenciál (EKP) kísérletünkben felnőtteket (28) és csecsemőket (6 és 10 hónaposok, összesen 35 fő) vizsgáltunk egy olyan passzív kakukktojás paradigmában (400 inger, deviáns=20%-25%), amelyben egy a magyar nyelvre jellemző első, illetve második szótagon hangsúlyos gyakori szót (baba) mutattunk be ingerként. Feltételeztük, hogy a csecsemők számára ez a szó, mint lexikális alak, azon egységek közé tartozik, amelyek gyakoriságuk révén korán kiemelkednek a folyamatos beszédből.
Eredményeink, összehasonlítva a korábbi álszó vizsgálatokkal, azt mutatják, hogy a csecsemőknél ez a lexikai egység minden esetben facilitálja a feldolgozást. Ugyanez a hatás a felnőtteknél szelektív, azaz a facilitáció csak legális hangsúlymintázatú szó által kiváltott EKP-okon jelenik meg. Eredményeink alapján az a következtetés vonható le, hogy az akusztikai kulcsokra támaszkodó szegmentációs folyamatok és a meglévő lexikai ismeretek hatékony interakciós folyamatokba szerveződése korai. Ez az interakció a felnőtt beszélők szó szintű szegmentációjának továbbra is jellegzetessége, ám ennek hatása a feldolgozás eredményére eltérő súlyozású.
Kulcsszavak: nyelvi fejlődés, prozódia, eltérési válasz

A prozódia szerepe az idegen nyelvű lexikai hozzáférésben: EKP tanulmány

Kóbor Andrea[1], Honbolygó Ferenc[1,2], Angelika B.C. Becker[3], Ulrike Schild[4], Claudia K. Friedrich[4], Csépe Valéria[1,5]
[1]MTA TTK, Agyi Képalkotó Központ
[2]ELTE Pszichológiai Intézet
[3]Biological Psychology and Neuropsychology, University of Hamburg, Hamburg
[4]Developmental Psychology, University of Tübingen, Tübingen
[5]BME Kognitív Tudományi Tanszék

Jelen tanulmányunk az anyanyelvi prozódiai jellemzők befolyásoló szerepét vizsgálta idegen nyelvű lexikai hozzáférési feladat során eseményhez kötött agyi potenciálok (EKP) módszerével. Egy idegen nyelv tanulásakor alapvető feladat a különböző szavak beszédfolyamból történő izolálása. Bár a Metrikai Szegmentációs Stratégia (MSS) szerint a lexikai hozzáférés során a hangsúlyos szótagok indítják be a szavak feldolgozását, a tapasztalatok szerint egy adott nyelv jellemző hangsúlymintázatának megfelelő észlelése és produkciója kihívást jelent a legtöbb nyelvtanuló számára. Feltételeztük ezért, hogy a magyar mint kötött hangsúlyozású nyelv korlátozza az idegen nyelv hangsúlymintázatának szegmentációt támogató szerepét egy kötetlen hangsúlyozású idegen nyelv feldolgozásakor.
Első kísérletünkben magyar anyanyelvű, németül tanuló felnőtt részvevők (N = 32) egy módosított lexikális döntési feladatot oldottak meg. Ebben a feladatban a résztvevők előfeszítő ingerként egy német szókezdő szótagot hallottak, majd az ezt követő, vizuálisan bemutatott célingerről kellett eldönteniük, hogy az létező német szó-e. Az előfeszítő inger és a célinger közötti fonémikus és hangsúly alapú átfedést négy feltételben variáltuk: (1) fonéma egyezés – hangsúly egyezés (AR-ARmut [a nagybetűk a hangsúlyos szótagot jelölik]); (2) fonéma egyezés – hangsúly eltérés (ar-ARmut); (3) fonéma eltérés – hangsúly egyezés (MON-ARmut); (4) fonéma eltérés – hangsúly eltérés (mon-ARmut). Az előfeszítő szótagok hangsúlymintázatát (hangsúlyos vagy hangsúlytalan) is vizsgáltuk. Második kísérletünkben ugyanezt a feladatot anyanyelvi német beszélők (N = 18) hajtották végre annak érdekében, hogy ellenőrizzük az első kísérletben kapott hatások nyelv-, illetve feladatspecifikus jellegét.
A célingerek (helyesen megválaszolt szavak) bemutatásához szinkronizáltan átlagolt EKP-k P350 és N400 komponenseit elemeztük. Míg a P350 a lexikai hozzáférés során a szóforma modalitás-független neurális reprezentációjának aktivációját tükrözi, az N400 az előfeszítő és a célinger fonológiai illeszkedését jelzi. Eredményeink szerint a nyelvtanuló mintában a hangsúly előfeszítés hatása megjelent a helyes válaszok reakcióideje és a P350 szintjén is. Ettől eltérő választ mutattak a német anyanyelvűek: a P350 nem mutatkozott érzékenynek a hangsúly alapú átfedésre. Mindkét kísérletben az N400 amplitúdója nagyobb volt a fonémaeltérés esetén, mint a

fonéma egyezéskor. Robusztus változásként megjelent az előfeszítő szótag hangsúlymintázatának EKP komponensekre gyakorolt moduláló hatása is.
Eredményeink szerint a kötött hangsúlyozású nyelv nem korlátozza egy idegen nyelv prozódiai jellemzőinek elsajátítását és annak sikeres használatát a lexikai hozzáférésben. Ugyanakkor a hangsúlyos és hangsúlytalan előfeszítő szótagok markánsan eltérő feldolgozása mindkét nyelvben alátámasztja az MSS hipotézist.
Kulcsszavak: EKP, hangsúly, lexikális döntés, N400, nyelvtanulás, modalitásközi priming feladat, P350

Nem-anyanyelvi prozódiai információk feldolgozásának idegrendszeri háttere

Honbolygó Ferenc[1,2], Kóbor Andrea[1], Csépe Valéria[1,3]
[1]MTA TTK, Agyi Képalkotó Központ
[2]ELTE Pszichológiai Intézet
[3]BME Kognitív Tudományi Tanszék

A beszéd észlelése során az egyik alapvető feladat a szavak kinyerése a folyamatos akusztikai bemenetből. Ezt több más szegmentációs kulcs mellett a beszéd prozódiai jellemzői is segítik, és elsősorban a hangsúly az, ami a magyarhoz hasonló kötött hangsúlyozású nyelvekben egyértelmű jelzésként szolgál a szóhatárokkal kapcsolatban. A hangsúly észlelésével kapcsolatos eddigi eredményeink alapján feltételeztük, hogy az adott nyelvre jellemző hangsúlymintázatnak létezik egy hosszú távú reprezentációja, az úgynevezett hangsúly template. Ez beszédspecifikus, pre-lexikális formában tartalmazza a hangsúlymintázat specifikációját, amelyet a későbbi lexikális feldolgozási folyamatok a szavak szegmentációjában fel tudnak használni. Feltételezésünk szerint ezek a reprezentációk ráadásul nyelvspecifikusak, azaz csak az adott nyelvnek megfelelő akusztikai jellemzőkkel rendelkező bemenet aktiválja őket.
Jelen kutatásban a hangsúly template nyelvspecifikus jellegét vizsgáltuk, az eseményhez kötött agyi potenciálok tanulmányozásával. Egy passzív kakukktojás kísérletben magyar anyanyelvű felnőtt résztvevők kétszótagú, jelentéssel nem rendelkező álszavakat hallottak, miközben az agyi elektromos aktivitást rögzítettük egy 128 csatornás EEG rendszerrel. Az álszavak vagy az első, vagy a második szótagon voltak hangsúlyosak, és magyar vagy német kiejtés szerint voltak hallhatók. A résztvevők nem beszélték a német nyelvet. A kísérlet során a semmilyen feladatuk nem volt a hallott ingerekkel.
Az eredmények azt mutatták, hogy a magyar kiejtésű második szótagon hangsúlyos ingerek két egymást követő Eltérési Negativitást (EN) váltottak ki, hasonlóan a korábbi eredményekhez. A német kiejtésű második szótagon hangsúlyos ingerek ugyanakkor csak a második EN-t váltották ki. Az első EN hiányát úgy értelmeztük, hogy német nyelvű ingerek nem aktiválták a hangsúly template-eket, és ennek hiányában az első szótagon detektálható hiányzó hangsúly feldolgozása sem történt meg. Eredményeink alátámasztják azt a feltételezésünket, hogy a hangsúly feldolgozása nyelvspecifikus hosszú távú reprezentációkon alapul.
Kulcsszavak: hangsúly, nyelvtanulás, Eltérési Negativitás, eseményhez kötött agyi potenciálok

Pszichológiai kérdések, nem megszokott módszerek: szemelvények pszichológiai kérdések integratív, interdiszciplináris megközelítésének eredményeiből

SZ52

Szervező: **Tóth Dénes** - MTA TTK Agyi Képalkotó Központ
Vitavezető: **Csépe Valéria** - MTA TTK Agyi Képalkotó Központ

A szimpózium keretében három olyan kutatás eredményeit ismertetjük, amelyek közös jellemzője, hogy egy alapvetően pszichológiai kérdés megválaszolására olyan módszerekkel keresik a választ, amelyek túlmutatnak a hagyományos pszichológiai kutatási eszköztár lehetőségein.
Az első két kutatás témája az olvasás egyik jelentős, de jelentőségéhez képest kevéssé feltárt aspektusa: az ortografikus feldolgozás. Mindkét vizsgálat egy innovatív paradigmára épült. A paradigma lényege, hogy a vizsgálatban résztvevők olyan explicit feladatot kapnak, amely révén figyelmük fenntartása és a látott ingerek vizuális feldolgozása biztosított, és amely feladat olvasni nem tudók vagy gyengén olvasók számára is tökéletesen végrehajtható, hiszen egyáltalán nem igényel tényleges olvasást. Implicit szinten azonban a paradigma kihasználja, hogy olvasni tudó személyek nem tudják az olvasás szempontjából releváns vizuális információt ignorálni, azaz agyi válaszaik akkor is eltérnek pl. betűsorok és ismeretlen karaktersorozatok feldolgozásakor, ha ezt a feldolgozást az explicit feladat végrehajtása egyáltalán nem igényli. A paradigma előnyeit kihasználva a kutatók felnőtt jól olvasók és diszlexiások automatikus szófelismerésének, illetve olvasni tanuló első osztályos és harmadik osztályos tanulók betűsor-specifikus feldolgozásának idegrendszeri hátterét vizsgálták. Eredményeik rámutatnak arra, hogy az így nyert adatok a kognitív pszichológia számára is relevánsak, és mind a fejlődési diszlexia, mind a tipikus olvasásfejlődés szempontjából új ismereteket nyújtanak.
A harmadik kutatás egy olyan, elsősorban mérnöki indíttatású megközelítés, az Objektum Folyamat Módszer (OPM) köré épül, amelynek lényege, hogy egy adott komplex kognitív rendszer működését egymással összekapcsolt hierarchikus szinteken szimulálja az egyes szinteken (pl. pszichológiai, idegtudományi) rendelkezésre álló információk alapján. A modellel futtatott szimulációkkal feltárhatók olyan hiányosságok, inkonzisztens következtetések, esetleg ellentmondások, amelyek az OPM adta integratív megközelítés nélkül rejtve maradnának. Az előadásban az OPM-nek olyan egyedi alkalmazásáról lesz szó, amely a téri észlelés holisztikus modelljének megalkotását segíti elő. A téri észlelés komplexitása, a különböző szinteken felhalmozott ismeretek bősége egyúttal az OPM azon előnyét is demonstrálja, hogy általa komplex rendszerek működése egyszerűbb, közérthetőbb formában vizualizálható, így akár a módszer az oktatásban is használható.
Kulcsszavak: kognitív idegtudomány, olvasásfejlődés, vizuális szófelismerés, téri észlelés, tájékozódás, eseményekhez kötött potenciál (EKP), Objektum-Folyamat Módszer (OPM)

Előadások

A másként olvasó agy, avagy az automatikus szófelismerés elektrofiziológiai vizsgálata jól funkcionáló diszlexiás személyeknél

Tóth Dénes[1], Czikora Dávid[1], Csépe Valéria[1,2]
[1]MTA TTK Agyi Képalkotó Központ
[2]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék

A szószintű olvasás legfejlettebb szintjén a szavak felismerése automatikusan, gyorsan, erőfeszítésmentesen történik. Az automatikus szófelismerés fejlett ortografikus és fonológiai reprezentációkat, továbbá a reprezentációk hatékony elérését és integrációját feltételezi. Vizsgálatunkban arra kerestük a választ, hogy jól funkcionáló felnőtt diszlexiás személyek eljutnak-e az automatikus szófelismerés szintjéig, illetve ha nem, a problémáik a fonológiai és ortografikus

reprezentációk integrációjának szintjén vagy alacsonyabb szinten, az ortografikus feldolgozásban is kimutathatók-e. Az alkalmazott paradigma különlegessége, hogy egyáltalán nem tartalmaz explicit olvasási instrukciót.
A komplex (viselkedéses és elektrofiziológiai) kísérletben jól olvasó és fejlődési diszlexia diagnózissal rendelkező felnőttek vettek részt, valamennyien érettségizettek. A kísérlet viselkedéses részében felmértük a résztvevők szó- és mondatszintű olvasási fluenciáját, ortografikus tudását, és a legfontosabb olvasási bázisképességek szintjét. A diszlexiás csoport teljesítménye lényegesen elmaradt a kontrollcsoportétól, különösen abban a mondatszintű olvasási feladatban, amely kialakításának köszönhetően speciális (a megszokottól eltérő) ortografikus feldolgozást igényel az olvasótól.
A kísérlet másik részében implicit olvasási helyzetben mértük a résztvevők agyi válaszainak elektrofiziológiai korrelátumait. A résztvevők explicit feladata mindössze az volt, hogy gombnyomással jelezzék, ha a képernyőn normál helyett félkövérrel szedett feliratot láttak. A képernyőn valójában négyféle ingerosztályba tartozó párokat mutattunk be (örmény betűsorok, számsorok, álszavak és szavak), ahol a párok második tagja azonos, kicserélt vagy felcserélt betűs változata volt a referenciaingernek. Ugyanezen kísérleti helyzetet az álszavak és szavak ingerosztályában megismételtük bimodális ingerléssel is, azaz a párok második tagjának bemutatásával egyidejűleg auditorosan is bemutattuk a referenciaingert.
Az eredményeink szerint a diszlexiás csoport agyi válaszai elsősorban a célingerek feldolgozásában különböztek a kontrollcsoportétól, és a különbség nem korlátozódott a bimodális feladathelyzetre, illetve a szavak vagy álszavak feldolgozására (noha ez utóbbiakban az eltérés kifejezettebb volt). A diszlexiás személyek valamennyi ingerosztályban megfigyelhető atipikus válaszmintázata arra utal, hogy a diszlexiás személyeknél felnőttkorra sem alakul a vizuális szófelismerésnek a jól olvasókra jellemző automatizmusa, és elmaradásuk nem magyarázható kizárólag fonológiai feldolgozási deficittel.
Kulcsszavak: vizuális szófelismerés, fejlődési diszlexia, eseményekhez kötött potenciál (EKP)

Az olvasni tanuló agy, avagy a betűspecifikus feldolgozás elektrofiziológiai vizsgálata alsó tagozatos gyerekeknél

Varga Vera[1,2], Tóth Dénes[1], Csépe Valéria[1,3]
[1]MTA TTK Agyi Képalkotó Központ
[2]ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar
[3]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék

Az olvasásfejlődés korai szakaszának vizsgálataiban jellemzően a betű-hang megfeleltetés és a fonológiai feldolgozás állnak a középpontban, hiszen ezek fejlődése teszi lehetővé a fonológiai átkódolást. Egyes viselkedéses és idegtudományi kísérletek viszont arról tanúskodnak, hogy az automatikus szófelismerést megalapozó folyamatok fejlődése szintén elindul az olvasástanulás kezdetén, például a betűsorok vizuális feldolgozásakor már másodikos tanulók is eltérő agyi válaszokat produkálnak ismeretlen elemekből álló karaktersorokhoz képest. Vizsgálatunkban azt a hipotézist teszteltük, miszerint az automatikus, betűspecifikus ortografikus feldolgozásnak és az ortografikus-fonológiai információk automatikus integrációjának alapelemei már harmadik osztályos tanulóknál is kimutathatók, de csak kezdetleges formában vannak jelen első osztályos tanulóknál.
EKP (eseményhez kötött potenciál) kísérletünkben álszavak és örmény betűkből álló karaktersorok automatikus feldolgozását vizsgáltuk egy implicit olvasási feladatban, első és harmadik osztályos tanulók körében. A vizsgálatban olyan ingerpárok kerültek bemutatásra, melyeknek első és második tagja egymással azonosak voltak, vagy egy betűben különböztek. A tanulók explicit feladata mindössze annyi volt, hogy a kis valószínűséggel bemutatott, normál betűk helyett félkövérrel szedett célszavak megjelenését gombnyomással jelezzék. Az ortografikus-fonológiai feldolgozás integrációjának tesztelése céljából a kísérletet bimodális (vizuális és egyidejű auditoros) ingerléssel is megismételtük.

Előzetes eredményeink alapján a harmadik osztályos tanulók agyi válaszai mind a vizuális, mind az audiovizuális kísérleti helyzetben különböztek az első osztályos tanulókétól, de a betűsorok feldolgozása már első osztályosoknál is (a viszonylag korai, N170 komponensben is) lényegesen eltért az örmény karakterek feldolgozásától. A megelőző kísérletünkből származó, jól olvasó felnőttekkel kapott eredményeinkkel összevetve azt találtuk, hogy nemcsak az elsős, hanem a harmadik osztályos tanulók ortografikus és ortografikus-fonológiai feldolgozása is minőségileg különbözik a felnőtt olvasókétól, azaz érett, automatikus ortografikus feldolgozásról még az ő esetükben sem beszélhetünk. Az előadásban kifejtjük azt is, hogy a tipikusan fejlődő fiatal tanulók és a felnőtt diszlexiás olvasók eredményei közötti párhuzam milyen további értelmezési lehetőséget kínál a diszlexiás olvasási mintázat magyarázatára.
Kulcsszavak: betűfeldolgozás, olvasásfejlődés, eseményekhez kötött potenciál (EKP)

A téri észlelés konceptuális modellje

Török Ágoston[1,2], Csépe Valéria[1,3], Niva Weingrovitz[4], Galina Katsev[4], Noam Heimann[4], Dov Dori[4]

[1]MTA TTK Agyi Képalkotó Központ
[2]ELTE PPK, Pszichológia Doktori Iskola
[3]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék
[4]Technion (Israel Institute of Technology), ESML Laboratory, Technion City, Haifa

A téri észlelés olyan, a túlélés szempontjából is kulcsfontosságú működés, amelynek neurális alapját komplex agyi hálózatok összehangolt működése biztosítja. Pszichológusok, idegtudósok, informatikusok és biológusok munkája vezetett ahhoz, hogy mára e rendszer működéséről mikro- és makroszinten is olyan mennyiségű és kiterjedésű információra tettünk szert, amelynek együttes kezelése kihívást jelent. A rendelkezésre álló adatok integrációját megnehezíti viszont, hogy az információ főként szöveges formában áll rendelkezésre az eredeti empirikus adatokat valamint az ezeket szemléző összefoglaló közlemények hasábjain. Az ilyen nyelvi formában tárolt adat könnyen utat enged inkonzisztens megállapításoknak, helytelen következtetéseknek, sőt ellentmondásoknak is. Az előadásban ezért egy olyan együttműködés első eredményeit mutatjuk be, amely a téri észlelés és emlékezés hátterében álló komplex kognitív rendszert vizuálisan is képes megjeleníteni valamint feltételezett működést szimulálni.
A téri észlelés, ezen belül első lépésként a humán navigáció modellezéséhez az Objektum-Folyamat Módszert (Object-Process Methodology, OPM) használtuk fel, melyet ilyen rendszerek konceptuális modellezésére Dov Dori (2002) fejlesztett ki. E módszer felhasználásával alakítottuk ki a téri észlelésnek azt az új holisztikus modelljét, amely egymással összekapcsolt hierarchikus szinteken szimulálja a téri észlelésnek az egyes tudományterületek (pl. pszichológia, idegtudomány) szintjén és szintjei között eddig nem integrált eredményeit.
Az OPM összefoglaló keretet kínál az eddigi eredmények együttes kezeléséhez, az eltérő módszerekkel nyert adatok integrációjához, rávilágítva egyben azokra az ellentmondásokra, amelyek tudományos választ igényelnek, s ezáltal új kutatásokat generál. Továbbá, a téri észlelés OPM modelljével nyert adatok új megvilágításba helyezik az eddigi eredményeket. A módszer jelentősége túlmutat a felfedező kutatásokban való felhasználáson, tekintettel arra, hogy az OPM módszer jó eszköz (az előadást demonstráció kíséri) az oktatásban is, mert a komplex rendszereket egyszerű és logikus folyamatábrák segítségével tudja megértetni és szimulálni.
Kulcsszavak: téri észlelés, tájékozódás, konceptuális modellezés, OPM

Pszichopátiás vonások és korrelátumaik (agresszió, impulzivitás és kockázatvállalás) magas kockázatú serdülők körében

SZ53

Szervező: **Szabó Edina** - ELTE Pszichológiai Intézet; ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
Vitavezető: **Boros János** - PPKE Személyiség- és Klinikai Pszichológia Tanszék

Szimpóziumunk a magas kockázatú – azaz nevelőotthonban nevelkedő, előzetes letartóztatásban lévő vagy javítóintézeti nevelésre ítélt – fiatalok körében végzett kutatásaink első vizsgálati eredményeit ismerteti. A négy összefüggő előadás elsősorban a fiatalkori pszichopátiás vonások, az önértékelés és az impulzivitás szerepét vizsgálja a kockázatvállaló és az agresszív viselkedés hátterében.
Az első előadásban bemutatott kutatás egy, a pszichopátiás vonások mérésében elterjedt önbeszámolós kérdőív alkalmazhatóságát vizsgálja fiatalkorú bűnelkövetők, állami gondozottak és normál populációs diákok körében. Az eredmények arra mutatnak rá, hogy a magas kockázatú csoportok már serdülőkorban magasabb pontszámot érnek el a pszichopátiás vonások mentén a normál mintához képest.
A második előadás az önértékelés és a proaktív/reaktív agresszió kapcsolatával foglalkozik fiatalkorú bűnelkövetők körében. A vizsgálat az önértékelés explicit és implicit formáját is méri egy önbeszámolós, illetve egy indirekt mérési eljárás segítségével. Fontos eredménynek tűnik, hogy a vizsgálat az implicit önértékelés és a proaktív agresszió között talált összefüggést.
A harmadik előadás az impulzivitás és a kockázatvállalás kapcsolatát elemzi a második előadásban már ismertetett bűnelkövető fiatalok mintájában. A kockázatvállalás vizsgálata egy népszerű viselkedéses paradigmával történik, az impulzivitásnak pedig négy dimenziója is górcső alá kerül, így pontosabb képet kapunk az egyes konstruktumok összefüggéseiről.
A negyedik előadás ugyancsak a kockázatvállalási hajlamot elemzi, de a pszichopátiás vonásokkal összefüggésben. A vizsgálat arra keresi választ, hogy a pszichopátiás vonások vajon magasabb kockázatvállalással társulnak-e, és ennek hátterében melyik pszichopátiás dimenziónak van meghatározóbb szerepe a bűnelkövető fiatalok mintájában.
A négy vizsgálat eredményei fontos támpontot nyújtanak arra nézve, hogy a magas kockázatú fiatalok antiszociális és normaszegő viselkedésének hátterében milyen tényezőkre érdemes fokozott figyelmet fordítani.
Kulcsszavak: fiatalkorú bűnelkövetők, pszichopátiás vonások, agresszió, önértékelés, impulzivitás, kockázatvállalás

Előadások

Farkaskölykök bárányбőrben – Pszichopátia mérése fiatalkorú bűnelkövetők, állami gondozottak és normál populációs diákok körében önbeszámolós mérőeszközzel

Magi Anna[1,2], Eisinger Andrea[1,2], Gyepesi Áron[1,2], Szabó Edina[1,2], Szabó Mónika[1], Demetrovics Zsolt[1], Kökönyei Gyöngyi[1]
[1]ELTE Pszichológiai Intézet
[2]ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Háttér és célkitűzések: A pszichopaták többek között ridegséggel, manipulatív és egocentrikus viselkedéssel, a lelkiismeret, az empátia és a bűntudat hiányával jellemezhetőek, valamint nem számolnak a viselkedésük következményeivel, azonban felületes bájukkal képesek egy különleges, pozitív első benyomás kialakítására (Cleckley, 1988; Hare, 1996). Az antiszociális személyiségzavarhoz hasonlóan arányuk magasabb a bűnelkövetői populációban (Hare, 1996). A Levenson-féle Önbeszámolós Pszichopátia Skálát (Levenson Self-Report Psychopathy Scale, LSRP, Levenson és mtsai, 1995) eredetileg normál populációs vizsgálatok számára fejlesztet-

ték, és elsősorban felsőoktatásban tanuló hallgatók mintáján használták, ugyanakkor a kutatások újabb hulláma kezdte vizsgálni az LSRP alkalmazhatóságát különböző bűnelkövetői populációkban. A pszichopátiás vonások már viszonylag korai életkorban felfedezhetőek, így jelen kutatás során ezt a tradíciót folytatva vizsgáltuk az LSRP alkalmazhatóságát fiatalkorú bűnelkövetők, állami gondozottak és normál populációs diákok körében.
Módszer: 411 serdülő fiú adatait elemeztük (átlagéletkor 16,7 év, szórás: 1,15). A normál populációs diákok átlagéletkora 16,6 év (szórás: 1,04; 275 fő), az állami gondozottaké 16,4 év (szórás: 2,09; 22 fő), míg a fiatalkorú bűnelkövetőké 17,1 év (szórás: 1,08; 114 fő). A kutatás során számos mérőeszköz regisztrálása történt, a pszichopátia vizsgálatára az LSRP-t használtuk. A csoportok összehasonlítása egyutas varianciaanalízissel történt.
Eredmények: Az elemzések szignifikáns eltéréseket mutattak a minták között az LSRP összpontszámában ($F_{(2,416)}$=21,057, p<0,001), valamint az egyes alfaktorok esetében is (1. faktor: $F_{(2,416)}$=12,973, p<0,001; 2. faktor: $F_{(2,416)}$=20,830, p<0,001). Post hoc tesztek alapján a normál populációs diákok szignifikánsan alacsonyabb értéket értek el mindkét másik csoporttal szemben, mind az összpontszám, mind a 2. faktor esetében, míg az 1. faktor esetében az állami gondozottakhoz képest csak tendenciaszerű eltérés tapasztalható. A fiatalkorú bűnelkövetők és az állami gondozott fiatalok között azonban egyik esetben sem találtunk szignifikáns eltéréseket.
Következtetések: A magas kockázatú csoportok szignifikánsan magasabb eredményeket értek el a normál mintához képest az LSRP mindhárom vizsgált mutatója tekintetében már serdülőkorban is. A kutatás az LSRP további pszichometriai vizsgálatának igényét is előrevetíti.
Kulcsszavak: pszichopátia, LSRP, fiatalkorú bűnelkövetők, önbeszámolós mérőeszköz

Az explicit és implicit önértékelés kapcsolata az agresszióval fiatalkorú bűnelkövetők körében

Szabó Judit[1], Józan Anna[2], Szabó Edina[2,3], Galambos Attila[2], Eisinger Andrea[2,3], Magi Anna[2,3], Kökönyei Gyöngyi[2]
[1]Országos Kriminológiai Intézet
[2]ELTE Pszichológiai Intézet
[3]ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Háttér és célkitűzések: Az önértékelés és az agresszió kapcsolatára vonatkozó empirikus eredmények meglehetősen ellentmondásosak (Bushman és Thomaes, 2011; Ostrowsky, 2010), amelynek egyik oka az önértékelés konceptualizálásának eltéréseiben keresendő (Ostrowsky, 2010). Az önbevalláson alapuló alacsony önértékelés számos kutatás eredménye szerint összefüggést mutat az agresszivitással és a bűnelkövetéssel gyerekek és serdülők körében (Donellan és mtsai, 2005; Trzesniewski és mtsai, 2006), míg a magas önértékelés agresszióra hajlamosító hatására vonatkozó hipotézis (fenyegetett egotizmus elmélet, Baumeister és mtsai, 1996) mellett csak kevés empirikus bizonyíték szól. Az implicit önértékelés és az agresszió kapcsolatára vonatkozóan még kevesebb eredmény áll rendelkezésre, különösen bűnelkövetői mintán. Kutatásunkban az explicit és implicit önértékelés és a proaktív/reaktív agresszió szintje közötti összefüggést az agresszivitás szempontjából különösen érintett mintán, fiatalkorú bűnelkövetők körében vizsgáltuk.
Módszer: A kutatásban 14-19 év (átlag=16,96 év, SD=1,21) közötti, javítóintézeti nevelt fiatal, 50 fiú és 19 lány vett részt. Az explicit önértékelést a 10 itemes, jó pszichometriai mutatókkal rendelkező Rosenberg Önértékelési Kérdőív (Rosenberg, 1965) segítségével mértük. Az implicit önértékelés mérésére egy indirekt mérési eljárást, az Implicit Asszociációs Tesztet (IAT, Greenwald és Farnham, 2000) alkalmaztuk, amely szintén igen jó pszichometriai jellemzőkkel bír (Krause és mtsai, 2011). Az explicit és az implicit önértékelés mutatóit a Reaktív-Proaktív Agresszió Kérdőív (RPAQ, Raine és mtsai, 2006) eredményeivel vetettük össze.
Eredmények: A fiúk és a lányok mintái között egyik változó mentén sem mutatkozott szignifikáns eltérés, ezért az általunk feltételezett összefüggéseket a teljes mintán ellenőriztük. Az explicit és az implicit önértékelés mérőszámai várakozásainknak megfelelően nem korrelálnak egymással.

Az explicit önértékelés nem, ám az implicit önértékelés szignifikáns kapcsolatot mutat a proaktív agresszióval (r=0,255, p<0,05), míg a reaktív agresszióval egyik sem korrelál. A fiúk és a lányok átlagait normál mintából származó átlagokkal (Józan és mtsai, 2014) összehasonlítva, a bűnelkövető fiúk és a normál fiúk átlaga között kis hatásméretű különbséget (Cohen d= 0,327), míg a bűnelkövető lányok és a normál lányok átlagai között közepes erősségű (Cohen d= 0,582) különbséget kaptunk.
Következtetések: Eredményeink egyrészt megerősítik azt az álláspontot, amely szerint az implicit és az explicit önértékelés egymástól eltérő konstruktumok, másrészt az implicit önértékelés és a proaktív agresszió között talált összefüggés további vizsgálatára ösztönöznek. Érdemes volna a jövőben megvizsgálni a nárcizmus esetleges közvetítő szerepét a magas implicit önértékelés és az agresszivitás között.
Kulcsszavak: fiatalkorú bűnelkövetők, Implicit Asszociációs Teszt, implicit és explicit önértékelés, reaktív és proaktív agresszió

UPPS(z), ezt elkapkodtam
Impulzivitás és kockázatvállalás fiatalkorú bűnelkövetők körében

Eisinger Andrea[1,2], Magi Anna[1,2], Szabó Edina[1,2], Galambos Attila[2], Szabó Judit[3], Janacsek Karolina[2], Németh Dezső[2], Demetrovics Zsolt[2], Kökönyei Gyöngyi[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
[3]Országos Kriminológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A bűnelkövető, illetve a serdülő populációkra nemzetközi eredmények alapján az átlagosnál magasabb mértékű kockázatvállaló viselkedés jellemző. A kockázatvállaló viselkedés előrejelzésére két kutatási irány emelkedik ki. Egyrészt alkalmaznak olyan indirekt eljárásokat, melyek különböző döntéshozatali helyzeteken alapulnak. Másrészt elterjedt különböző, a kockázatvállalással összefüggő vonások önbeszámolós kérdőívvel történő vizsgálata, ezek közül leginkább az impulzivitás irodalma kiterjedt. Whiteside és Lynam (2001) UPPS modellje alapján négy impulzivitás dimenzió ragadható meg: a sürgetettség /urgency/, a megfontoltság (hiánya) /(lack of) premeditation/, a kitartás (hiánya) /(lack of) perseverance/ és az élménykeresés /sensation seeking/. Célunk az impulzivitás négy dimenziója, illetve a kockázatvállalás viselkedéses mérőeszközzel megragadott mutatói kapcsolatának vizsgálata speciális fiatalkorú mintán.
Módszer: 69 fő magas kockázatú (előzetes letartóztatásban lévő vagy javítóintézeti nevelésre ítélt) fiatalt vizsgáltunk (átlagéletkor: 17,0 év, szórás: 1,2; 72,5% fiú). A kockázatvállalás mérésére a Ballon Analogue Risk Taking feladatot (Lejuez és mtsai, 2002), az impulzivitás mérésére pedig a UPPS önbeszámolós kérdőívet (Whiteside és Lynam, 2001) alkalmaztuk. A mért konstruktumok kapcsolatát korrelációs elemzéssel vizsgáltuk.
Eredmények: A kockázatvállalás különböző mutatói – elsősorban a sikeres lufifújásoknál az átlagos pumpálás száma és a kidurrant lufik száma - összefüggésben állnak az impulzivitás sürgetettség (r=-0,410, p=0,001; r=-0,316, p=0,013) és a megfontoltság (hiánya) (r=0,314, p=0,014) faktoraival, ugyanakkor nem állnak szignifikáns lineáris kapcsolatban a másik két faktorral.
Következtetések: Az impulzivitás tekintetében eltérnek a különböző megközelítések és mérőeszközök abban, hogy egy egységes vagy inkább egy multidimenzionális konstruktumról beszélhetünk. Tovább árnyalja a képet, hogy egyaránt találkozhatunk olyan megközelítésekkel, ahol az impulzivitást és a kockázatvállalást azonos, egymással felcserélhető fogalmakként kezelik, illetve olyanokkal is, ahol eltérő és egymással összefüggő konstruktumként tárgyalják. Jelen kutatás eredményei alapján a kockázatvállalás az impulzivitástól eltérő és annak bizonyos dimenzióival összefüggő konstruktum.
Kulcsszavak: impulzivitás, kockázatvállalás, fiatalkorú bűnelkövetők, BART, UPPS

A pszichopátiás vonások és a kockázatvállalás összefüggései fiatalkorú bűnelkövetők körében

Szabó Edina[1,2], Eisinger Andrea[1,2], Magi Anna[1,2], Galambos Attila[2], Szabó Judit[3], Janacsek Karolina[2], Németh Dezső[2], Kökönyei Gyöngyi[2]
[1]ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
[2]ELTE Pszichológiai Intézet
[3]Országos Kriminológiai Intézet

Cél: A fiatalkori pszichopátiás vonások súlyos és tartós antiszociális viselkedéssel társulnak (Frick és White, 2008). Gyermekek és serdülők körében rendszerint három dimenziót sorolnak a pszichopátiás vonások közé: a nárcizmust, a rideg-érzéketlen vonásokat és az impulzivitást (Feilhauer és Cima, 2013; Munoz és Frick, 2008). Bár a pszichopátiás vonásokkal bíró fiatalok kockázatvállalóbbak kriminális és antiszociális cselekedeteikben (White és Frick, 2010), kevés empirikus kutatás méri a kockázatvállalási hajlamot. Kutatásunk célja a pszichopátiás vonások és a kockázatvállalás összefüggéseinek vizsgálata volt bűnelkövető fiatalok körében egy népszerű viselkedéses paradigma segítségével.
Módszer: Vizsgálatunkban 69 javítóintézetben nevelt fiatal vett részt vett részt (27% lány, átlagéletkor: 16,96 év, szórás: 1,21). A pszichopátiás vonások szintjét egy kérdőívvel (Antisocial Process Screening Device; APSD; Munoz és Frick, 2007), a kockázatvállalást pedig egy számítógépes feladattal mértük, melyben virtuális lufik fújásával lehet pontokat nyerni, illetve a lufik kidurranásával pontokat veszíteni (Ballon Analogue Risk Taking; BART; Lejuez és mtsai, 2002; Fein és Chang, 2008).
Eredmények: A BART feladatban mutatott általános kockázatvállalás (azaz a lufi fújások átlagos száma, valamint a kidurrant lufik száma) és a fiatalkori pszichopátiás vonások között szignifikáns kapcsolatot találtunk (r=0,383, p=0,002; r=0,342 p=0,006). A pszichopátiás összetevők közül az impulzivitás (r=0,388, p=0,002; r=0,413 p=0,001) és a nárcizmus (r=0,342, p=0,006; r=0,286, p=0,023) mutatott összefüggést a kockázatvállalási mutatókkal, míg a rideg-érzéketlen vonások nem álltak kapcsolatban a kockázatvállalási hajlandósággal. Fiúk és lányok között nem találtunk szignifikáns különbséget a vizsgált változók mentén.
Következtetések: A vizsgálatban alátámasztást nyert, hogy bűnelkövető fiatalok körében a pszichopátiás vonások kockázatvállaló viselkedéssel társulnak, melynek hátterében nem az affektív jegyek (hiánya), hanem a pszichopátiás vonások viselkedéses és az interperszonális összetevői, vagyis az impulzivitás és nárcizmus szerepe meghatározó. Eredményeink arra hívják fel a figyelmet, hogy a szakirodalomban népszerűvé vált rideg-érzéketlen vonások mellett a pszichopátia többi dimenziójának vizsgálata sem elhanyagolgató.
Kulcsszavak: pszichopátiás vonások, kockázatvállalás, fiatalkorú bűnelkövetők, BART

Reziliencia a klinikai- és egészségpszichológia területén

SZ54

Szervező: **Kiss Enikő Csilla** - PTE BTK Pszichológia Intézet,
Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék
Vitavezető: **V. Komlósi Annamária** - ELTE PPK Pszichológia Intézet

A reziliencia fogalma összefoglalóan olyan lelki ellenálló képességet jelent, amely súlyos stressz helyzetet átélt személyek esetében a sérülékenység helyett a pozitív kimenetelt eredményezi.
Szimpóziumunkban a reziliencia szerepét járjuk körbe a klinikai- és az egészségpszichológia területén. Az első előadás a művi abortuszon átesett nők esetében vizsgálja a reziliencia szerepét. A kutatási eredményekből nyilvánvalóvá vált, hogy a reziliencia negatívan korrelált a beavatkozás idején mért szorongás és depresszió mértékével. Emellett a reziliencia bejósolta a terhesség megszakítását követően fél évvel később fennálló szorongást, depressziót, valamint az abortusszal összefüggésben megjelenő PTSD-t (Sz. Makó H., Kiss E. Cs.).

A második előadás a pszichiátriai közösségi alapú ellátások protektív tényezőinek szerepét vizsgálja szkizofrén diagnózissal élő egyének életében. A nappali intézmény jellegzetessége, hogy a kliensek segítséget kapnak a mindennapi életük során felmerülő problémák kezelésében, megtanulják leküzdeni a számunkra megoldhatatlannak tűnő problémákat, képessé válnak kezelni a stresszhelyzeteket az ellátások során igénybe vehető csoport- és terápiás jellegű foglalkozások segítségével. A longitudinális vizsgálatban nyomon követtük, hogy a pszichiátriai közösségi alapú ellátások igénybe vételének hatása fél évvel később megjelenik-e a stresszel való megküzdésben, a coping stratégiák használatában és társas támogatás igénybevételében. A kapott eredmények alapján alátámasztható, hogy fél év elteltével csökkent a különbség az pszichiátriai közösségi alapú ellátásokkal kapcsolatot tartó kliensek és a kontroll csoport között a protektív faktorok esetében, ami az ellátások pozitív hatásának köszönhető (Endre Sz., Kiss E. Cs.).
A harmadik előadás az evészavaros (anorexia nervosa, bulimia nervosa) kamaszlányok és az egészséges kamaszlányok reziliencia mutatóit vizsgálja. Kutatásunkban igazoljuk, hogy a depressziós és szorongó evészavarosok kevésbé reziliensek, mint a kontroll csoport. További személyiség-tesztek felvételével azt is vizsgáljuk, hogy mely személyiségjellemzők függnek össze a rezilienciával az evészavarokban (Kövesdi A., Nagy L., Kiss E. Cs.).
S végül a szimpózium negyedik előadása a szorongás, a depresszió és a reziliencia gerincműtét előtti mértékének hatását vizsgálja a gerincműtét utáni életminőségre vonatkozóan krónikus fájdalombetegek körében. Az eredmények arra utalnak, hogy krónikus fájdalombetegek műtét előtt szignifikánsan nem térnek el sem a depresszió, sem a szorongás, sem a reziliencia mértékében az átlagpopulációtól, a magas reziliencia-szint együtt járása az alacsony szorongás és depressziószinttel azonban igazoltnak látszik. Az előadásban bemutatásra kerülnek a műtétet követő egy éves utánkövetés során nyert adatok a reziliencia összefüggéséről az általános és tünetspecifikus életminőségre vonatkozóan (Bagdi P., Császár-Nagy N., Bolczár Sz., Stoll D. P., Kiss E. Cs.).
Kulcsszavak: reziliencia, művi abortuszon átesett nők, pszichiátriai közösségi alapú ellátás, skizofrénia, evészavarok, krónikus fájdalombetegek

Előadások

A reziliencia mint a művi abortusz nők mentális állapotára gyakorolt hatásának egyik meghatározó prediktora

Sz. Makó Hajnalka, Kiss Enikő Csilla
PTE BTK Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

A kutatás célkitűzése: A rezilienciát olyan személyes változóként tartjuk számon, mely kompetenciát, jó kimenetelek megjelenését valószínűsíti nehéz/stresszel teli életkörülmények vagy élethelyzetek ellenére is. Egyben jelentheti a traumatikus életeseményekből való adaptív felépülés képességét is. Ilyen nehéz életeseménynek minősülhet egy nő vagy pár életében egy nem tervezett és/vagy nem kívánt terhesség kimenetelével kapcsolatos döntéshozatal, illetve annak lehetséges következménye, a művi abortusz.
A terhesség megszakításának az érintett nők mentális állapotára gyakorolt negatív hatását számos nemzetközi tanulmány megerősíti (Coleman és mtsai, 2005). Jelen kutatásban arra kerestük a választ, hogy a reziliencia milyen összefüggésben áll a művi abortusz idején mért szorongás és depresszió jellemzőkkel, valamint milyen mértékben jósolja be – más, az eseménnyel való megküzdést meghatározó személyes jellemezőkkel együtt – az érintett nők mentális egészségét a műtéti beavatkozást követően fél évvel.
Kutatási minta: A kutatásban 119 művi abortuszon átesett nő vett részt, a vizsgálati minta átlagéletkora 30,2 év (SD: 6,94) volt. 82 nőnek nem volt még korábban terhességmegszakítása, míg 37 nő jelezte, hogy már átesett ezt megelőzően egy vagy több terhességmegszakításon.
Vizsgálati eljárások: A kutatásban alkalmazott módszerek között szerepelt félig strukturált interjú és ahhoz kapcsolódó demográfiai adatlap, továbbá a Kórházi Szorongás és Depresszió Kérdőív (Zigmond és Snaith, 1983), az aktuális életeseményre adaptált Poszttraumás Stressz Kérdőív

(Foa et al., 1997), Reziliencia Skála (Connor és Davidson, 2003; ill. Kiss et al., 2015), Megküzdési Mód Preferencia Kérdőív (Oláh, 2005), és NEO-PI-R személyiségkérdőív (Costa és McCrae, 1992).
Eredmények: A reziliencia negatívan korrelált a beavatkozás idején mért szorongás és depresszió mértékével. Emellett a reziliencia bejósolta a terhesség megszakítását követően fél évvel később fennálló szorongást, depressziót, valamint az abortusszal összefüggésben megjelenő PTSD-t. A nők egy számottevő csoportja (10-50%) bizonyult veszélyeztetettnek a fenti pszichológiai, pszichiátriai problémák abortusszal összefüggő megjelenése kapcsán fél évvel a beavatkozást követően. A személyes jellemzők közül az emóció kiürítés és ritkábban a neuroticizmus növelték, míg a reziliencia csökkentette az esélyét a terhességmegszakítás nők mentális állapotára gyakorolt, klinikai kórképekben megnyilvánuló negatív hatásának.
Kutatásunkban a reziliencia a művi abortusz idején jellemző pszichés állapotot és a hosszú távú felépülést egyaránt meghatározó jelentős személyes változónak bizonyult.
Eredményeink más nemzetközi kutatásokkal összhangban megerősítik a reziliencia adaptív szerepét a nehéz életeseményekből való felépülésben.
Kulcsszavak: művi abortusz, reziliencia, coping, neuroticizmus, szorongás, depresszió, PTSD

A pszichiátriai közösségi alapú ellátások protektív tényezőinek szerepe a szkizofrén diagnózissal élő egyének életében

Endre Szilvia[1,2], Kiss Enikő Csilla[3]
[1]INSZI Pszichiátriai Betegek Nappali Ellátása
[2]PTE BTK Pszichológia Doktori Iskola, Személyiség- és Egészségpszichológia Program
[3]PTE BTK Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

A krónikus pszichiátriai betegséggel élő egyének többsége optimális farmakoterápia mellett is reziduális tünetekkel, kognitív deficittel, pszicho-szociális problémákkal küzd.
Jelen vizsgálat célkitűzése, hogy feltárjuk azokat a protektív tényezőket – illetve ezek hiányát -, amelyek stresszhelyzetben védelmet szolgáltatnak az egyén számára. Kutatásunkban a pszichiátriai közösségi alapú ellátások (pszichiátriai betegek nappali és közösségi ellátása) igénybe vevő szkizofrén diagnózissal élő egyénekre fókuszálunk.
A kutatási mintát tekintve vizsgálatunkban összesen 93 fő szkizofrén diagnózissal élő egyén vett részt, 33 fő pszichiátriai betegek nappali ellátásban, 30 fő pszichiátriai betegek közösségi ellátásában és a kontroll csoport 30 fő, akik nem igényelték az említett ellátásokat, csak farmakoterápiában részesülnek.
Kutatásunkban felmértük a krónikus pszichiátriai betegségek pszichés és szociális következményeit, valamint a Reziliencia Kérdőívet (Járai et al., 2015), CAN-R szükségletfelmérő interjút, GAF – skálát, és a Folkman és Lazarus-féle Megküzdési Módok Kérdőívet használtuk. A pszichiátriai közösségi alapú ellátásokat igénybe vevő kliensek segítséget kapnak a mindennapi életük során felmerülő problémák kezelésében, megtanulják leküzdeni a számukra megoldhatatlannak tűnő problémákat és képessé válnak kezelni a stresszhelyzeteket az ellátások során igénybe vehető csoport- és terápiás jellegű foglalkozások segítségével. Longitudinális vizsgálatban nyomon követtük, hogy a pszichiátriai közösségi alapú ellátások igénybe vételének hatása fél évvel később megjelenik a stresszel való megküzdésben, a coping stratégiák használatában és a társas támogatás igénybevételében.
Eredményeink szerint a pszichiátriai közösségi alapú ellátásokat igénybe vevő kliensek a belépéskor szignifikánsan alacsonyabb stresszel való megküzdési képességgel, önértékeléssel és én-hatékonysággal rendelkeznek. Fél év elteltével azonban csökkent a különbség az pszichiátriai közösségi alapú ellátásokkal kapcsolatot tartó kliensek és a kontroll csoport között a protektív faktorok esetében, ami az ellátások pozitív hatásának köszönhető.
Hipotézisünk igazolódni látszik, miszerint a megfelelő szociális támogatás mellett erősödik az egyén stresszel való megküzdésének képessége, aminek következtében érettebb, reziliensebb személyiség jöhet létre.

Aktuális kutatásunk alátámasztja a pszichiátriai közösségi alapú ellátások létjogosultságát a pszichiátriai rehabilitációban, a jövőben egyéb pszichiátriai diagnózissal élő személyek esetében is érdemes lenne a közösségi alapú ellátások hatását vizsgálni a reziliencia szempontjából.
Kulcsszavak: reziliencia, szkizofrénia, pszichiátriai közösségi alapú ellátás

Reziliencia vizsgálat evészavaros kamaszlányokkal

Kövesdi Andrea[1,2], Nagy László[3], Kiss Enikő Csilla[3]
[1]SE. I.sz. Gyermekgyógyászati Klinika, Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Osztály
[2]PTE BTK, Pszichológia Doktori Iskola, Személyiség- és Egészségpszichológia Program
[3]PTE BTK Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

A reziliencia fogalmának tágabb értelmezése szerint a negatív életeseménnyel szemben történő rugalmas alkalmazkodásra való képességet jelenti. Három nagy csoportba gyűjtötték a kutatók a reziliens személyek protektív jellemzőit, úgymint személyiség, család és társas környezet. Jelen vizsgálatunkban az említett három tényezőből a személyiség jellemzőivel foglalkozunk.
Kutatási célkitűzésünk, hogy az evészavaros (anorexia nervosa, bulimia nervosa) kamaszlányok és az egészséges kamaszlányok reziliencia értékeit összehasonlítsuk. Igazoljuk, hogy a depressziós és szorongó evészavarosok kevésbé reziliensek, mint a kontroll csoport. Vizsgáljuk, hogy mely személyiségjellemzők függnek össze a rezilienciával az evészavarokban.
A kutatási mintát 20 fő diagnosztizált evészavaros kamaszlány (14-18-év) és 20 fő korban illesztett egészséges kamaszlány csoportja képezi. A betegség nemi eloszlásának sajátosságait követve csak lányok vesznek részt a vizsgálatban.
A vizsgálati eljárásban a Reziliencia Kérdőívet (Járai et al, 2015), NEO-PI-R személyiség kérdőívet (1996), Evési Zavar Kérdőívet (EDI, 1983), Fallon-Rozzin testkép próbát (1985), Pszichiátriai tünetbecslő listát (SAFA, 2001) és a 10 profilos Szondi-tesztet (1942) alkalmaztuk. A NEO-PI-R személyiség kérdőívből a képzeleti munkára való hajlam, a barátságosság és a pozitív emóciók dimenzióinak összefüggéseit, míg a Szondi-teszt adataiból az ösztönprofil számításával a személyiség dinamikus összefüggéseinek megértését várjuk.
Kutatásunkban várhatóan igazoljuk, hogy az egészséges minta szignifikánsan magasabb reziliencia értéket ad az evészavaros csoporthoz viszonyítva. A depressziós és szorongó kamaszlányok alacsonyabb reziliencia értéket adnak az egészséges kontroll személyekhez képest.
A kutatás eredményei a fókuszált pszichoterápiás beavatkozásban közvetlenül hasznosíthatóak.
Kulcsszavak: reziliencia, személyiség, evészavar, depresszió, szorongás, testkép, pszichoterápia

A szorongás, a depresszió és a reziliencia gerincműtét előtti mértékének hatása a gerincműtét utáni életminőségre krónikus fájdalombetegek körében

Bagdi Petra[1,2], Császár-Nagy Noémi[1], Bolczár Szabolcs[1], Stoll Dániel Péter[1,2], Kiss Enikő Csilla[3]
[1]Országos Gerincgyógyászati Központ Pszichoterápiás Osztály
[2]Pécsi Tudományegyetem BTK, Pszichológia Doktori Iskola, Személyiség- és Egészségpszichológia Program;
[3]PTE BTK Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

A nemzetközi szakirodalomban szomatikus krónikus betegek körében fokozott szorongás és depressziószint, valamint alacsonyabb rezilienciaszint igazolódott, mint az egészséges populációban. Jelen kutatás célja a műtét előtti szorongás, depresszió és reziliencia-szint, valamint ezen tényezők műtét utáni életminőségre gyakorolt hatásának vizsgálata krónikus fájdalombetegek körében. Minta: 288 degeneratív gerincbetegség következtében műtéti kezelésben részesülő beteg, mely közül 125 (43,3%) férfi, 163 (56,6%) nő. Átlagosan 52,6 éves, 18-81 év közötti vizsgálati személy.

Módszer: Prospektív longitudinális kohort vizsgálat. Az adatgyűjtés első fázisában – a műtétet megelőzően egy nappal – egy kérdőívcsomag felvétele történt, mely tartalmazott depressziót (ZUNG), szorongást (STAI I., STAI II.) és rezilienciát mérő kérdőíveket (10 tételes Reziliencia Kérdőív, Járai et al., 2015), majd a műtétet követően egy éves utánkövetés során általános és tünetspecifikus életminőség-kérdőívek felvétele történt.
Eredmények: A műtét előtt sem a reziliencia (átlaga 28,7; szórása 5,39) sem a szorongás (STAI I. ffi átlag: 42,23, szórás: 9,551; nő átlag: 45,65, szórás: 12,093; STAI II. ffi átlag: 39,35, szórás: 8,484; női átlag: 42,02, szórás:9,921) sem a depresszió (átlag: 37,98, szórás: 7,510) nem mutat szignifikáns eltérést a normál populációtól krónikus fájdalombetegek körében. Egyszempontos varianciaanalízissel történő vizsgálat során viszont szignifikáns különbség mutatkozik a reziliencia övezetei és a depresszió és szorongás értékei között (ZUNG: F=13,391; df=2; p=0,000; STAI I.: F=15,700; df=2; p=0,000; STAI II.: F=13,009; df=2; p=0,000). Az utánkövetés során gyűjtött adatok feldolgozása folyamatban van.
Következtetés: Az eredmények arra utalnak, hogy krónikus fájdalombetegek műtét előtt szignifikánsan nem térnek el sem a depresszió, sem a szorongás, sem a reziliencia mértékében az átlagpopulációtól, a magas reziliencia-szint alacsony szorongás és depressziószinttel való együtt járása azonban igazoltnak látszik.
Kulcsszavak: reziliencia, szorongás és depresszió, krónikus fájdalom, degeneratív gerincbetegség, életminőség

Sport és jóllét

SZ55

Szervező: **Köteles Ferenc** - ELTE PPK ESI
Vitavezető: **Szabó Attila** - ELTE PPK ESI

A szimpózium az ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézetének kutatásait mutatja be, fókuszában különböző típusú fizikai aktivitások és a pszichológiai jóllét közötti kapcsolat áll.
Kulcsszavak: testmozgás, jóllét, önértékelés

Előadások

Egy 10 hetes Pilates tréning testi tudatosságra, globális önértékelésre, valamint jóllétre és affektivitásra gyakorolt hatásai

Tolnai Nóra - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

A Pilates egy nyújtó és erősítő gyakorlatokból álló integratív mozgásrendszer, melynek célja az erőnlét, hajlékonyság, koncentráció és állóképesség fejlesztése, valamint a testi-lelki harmónia elérése. A Pilates-módszer alapelemei közé tartozó mélylégzés, gyakorlás, ismétlés és koncentrált izomaktiváció a testi tudatosság fejlesztésében központi jelentőséggel bírnak. Sportélettani szempontból a Pilates javítja a törzs tartóizmainak stabilitását, a testtartást, fejleszti az izomerőt, az egyensúlyt és a hajlékonyságot. Jelen vizsgálat célkitűzése a Pilates hatásainak, sportélettani és pszichológiai egészséghozamainak gyakorlatorientált vizsgálata, továbbá a testi tudatosság és jóllét pszichológiai és Pilates-specifikus fiziológiai viszonylatainak összevetése volt.
Jelen előadás egy 10 hetes Pilates tréning keretében végzett intervenciós vizsgálat eredményeit mutatja be. A vizsgálat a következőképpen épült fel: a 10 hetes tréninget egy-egy héttel megelőző és követő sportélettani felmérés és pszichológiai tesztelés, 10 hetes tréning heti egyszer 60 perces Pilates edzéssel, minden alkalom előtt és után a PANAS (pozitív és negatív affektivitás mérésére szolgáló kérdőív) felvétele. 53 egyetemista nő vett részt a vizsgálatban, akik közül 33-an a Pilates csoport, 20-an a kontrollcsoport tagjai voltak.
A 10 hetes Pilates-tréning hatására mind a fizikai és sportélettani, mind a pszichológiai vizsgált változókban szignifikáns pozitív változások következtek be. A Pilatest végző csoportnál (N=33),

illetve tendenciaszintű pozitív változások következtek be egyes fiziológiai mutatókban (alapanyagcsere – F=3,793, p<0,1; vázizomtömeg – F=6,855, p<0,05; testzsírszázalék – F=3,184, p<0,1); a Pilates-specifikus sportképességekben (FRT – F=20,309, p<0,001; Sit&Reach Test – F=5,507, p<0,05; csukott szemmel történő egyensúlytartás – F=7,974, p<0,01); továbbá a fittségi tesztekben (plank, guggolás, felülés, fekvőtámasz – ebben a sorrendben: F=30,241; F=12,917; F=26,542; F=19,275, p<0,001). A pszichológiai tényezők közül a BAQ-val mért testi tudatosság szintje tendenciaszintű növekedést mutatott (F=3,853, p=0,055), a szomatoszenzoros amplifikáció mértéke nem változott, a negatív affektivitás szintje pedig szignifikánsan csökkent (F=12,439, p<0,001). A kontrollcsoportnál (N=20) ezzel szemben nem történtek szignifikáns változások sem a fiziológiai, sem a pszichológiai mutatókban.
Eredményeink szerint a Pilates-módszer hatékony eszköze a testi tudatosság fokozásának, továbbá a negatív affektivitás csökkentésének, melyet a fizikai paraméterekben tapasztalt pozitív változások is alátámasztanak.
Kulcsszavak: Pilates-módszer, testi tudatosság, egyensúly, hajlékonyság, jóllét, intervenció

A jóga és a pszichés jóllét kapcsolatának közvetítői: testi tudatosság, testkép és tudatos jelenlét

Tihanyi Benedek T.[1], Köteles Ferenc[2]
[1]ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola
[2]ELTE ESI

A jóga virágkorát éli a modern nyugati világban, nemcsak a gyakorlók és oktatók, hanem a jóga hatásait tanulmányozó kutatások száma is megnőtt az utóbbi években. Ismert, hogy a jógázás növeli a mentális jóllétet, ám ezen hatás közvetítőit csak feltételezések szintjén tárták fel eddig. Az egyik központi feltevés szerint a jóga (és más testközpontú segítő módszerek) erősíti azt a képességünket, hogy a belső, testi érzetek felé egy értéksemleges figyelemmel forduljunk, elfogadjuk azokat az állapotokat, amik itt-és-most megfigyelhetőek a testben, tisztába kerüljünk szükségleteinkkel és határainkkal. Noha tudományosan is ismert, hogy a jógagyakorlással és a jólléttel is kapcsolatban áll a testi tudatosság, testkép és tudatos jelenlét, kutatásunk volt az első, amely ezen három jellemző mediáló hatását vizsgálta.
Kutatásunkba 203 haladó jógázót vontunk be (183 nő, átlag életkor: 36.8±10.03 év; 19-68 év), a 18 éven aluliakat és a 6 hónapnál rövidebb ideje jógázókat kizártuk. Kérdőíveinket online töltötték ki, önkéntesen és anonim módon, a résztvevőket a jógaközpontokon és a közösségi medián keresztül értük el. Eredményeink alátámasztották a korábbi eredményeket, hogy a jógázás gyakorisága nagyobb mentális jólléttel, testi tudatossággal, tudatos jelenléttel és jobb testképpel jár együtt. Mind a testi tudatosság, mind a testkép és a tudatos jelenlét szignifikáns mediáló hatást mutatott a jógázás gyakorisága és a jóllét közt. A három vizsgált jellemző közül regressziós elemzésünk szerint a testi tudatosságnak a legerősebb az önálló kapcsolata a mentális jólléttel.
A jógagyakorlás tehát valóban a testi tudatosságon, a testképen és tudatos jelenléten keresztül kapcsolódik a mentális jólléthez. Ez a felismerés segítségére lehet a modern jógaiskoláknak, hogy célzottan fejlesszék a jólléttel és jógával leginkább kapcsolódó jellemzőket. További vizsgálatok egyéb közvetítőket (élettani jellemzők, testi válaszkészség, társas támogatottság), ill. a kimutatott kapcsolatok irányát is feltárhatják.
Kulcsszavak: jóga, pszichés jóllét, testi tudatosság, testkép, tudatos jelenlét

Szabadidős teniszezés és jóllét

Gáspár Zoltán[1,2], Rosecker Péter[3]
[1]ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola
[2]ELTE PPK ESI
[3]ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A sporttevékenység és a pszichológiai jóllét kapcsolatát számos kutatás támasztja alá, e vizsgálatokat azonban általában csak a tevékenységek gyakorisága, intenzitása vagy időtartama alapján végezték. A sporttevékenységek széles köre arra adhat lehetőséget, hogy a korábbi gyakorlattól eltérően, más jellemzők (csoportosító tényezők) alapján válasszunk ki egy adott sportágat (pl. labdajáték, egyéni sport stb.) és vizsgáljuk meg azt, hogy rendszeres végzése milyen hatással van a mindennapokra. Azt mindannyian tudjuk, hogy a teniszezés nagyon sokrétű képességeket igénylő játék. Jól teniszezni nagyon nehéz és számtalan összetevőnek kell együtt járnia ahhoz, hogy valakiből sikeres játékos váljon. Van azonban egy olyan oldala a teniszezésnek, amiről jóval kevesebbet tudunk és tudásunk is elsősorban tapasztalatainkon alapul: ez a szabadidős teniszezés. Jelen kutatásban arra keressük a választ, hogy van-e a teniszezésnek, mint rendszeres szabadidős sporttevékenységnek, a mindennapokban megélt pozitív állapotot előidéző hatása, továbbá azt szeretnénk feltárni, hogy az ilyen módon létrejövő pozitív állapotok mennyire kapcsolódnak egyes személyiségvonásokkal (pl.: testi tudatosság, tudatos jelenlét, abszorpció).
A keresztmetszeti vizsgálat során rendszeresen (hetente legalább 1 alkalommal) teniszező, felnőtt személyeket (N=115; 67,8% férfi, átlagéletkor=42,3±15,57 év) kértünk meg egy online kérdőív kitöltésére. Az alapadatok (életkor, nem, végzettség, teniszezési szokások) megadása után a következő magyar nyelvre adaptált mérőeszközöket használtuk: Tellegen Abszorpció Skála, Testi Tudatosság Kérdőív (BAQ), Tudatos Jelenlét Skála (MAAS), WHO Well-being Skála, (WHO-5), Rosenberg-féle Globális Önértékelés Kérdőív (RSE), Pozitív és Negatív Affektivitás Kérdőív (PANAS).
Az eredmények szerint a teniszezéssel hetente eltöltött idő pozitívan korrelált a pszichológiai jólléttel (Spearman rho=0,25, p<0,01) és a testi tudatossággal (Spearman rho=0,26, p<0,01), és nem állt összefüggésben a többi mért változóval. A regressziós elemzésben a teniszezéssel töltött idő és a jóllét kapcsolata az életkor és az egyéb testmozgás kontrollálását követően is megmaradt, ugyanakkor a testi tudatosság beléptetését követően eltűnt. Emellett ezen a speciális mintán is sikerült megerősíteni a jóllét, a testi tudatosság, valamint a tudatos jelenlét közepes erősségű, pozitív kapcsolatát.
Az eredmények alapján feltételezhető az, hogy tenisz és a jóllét közötti pozitív kapcsolatot részben a testi tudatosság mediálja.
Kulcsszavak: tenisz, jóllét, testi tudatosság

CrossFit és jóllét

Köteles Ferenc[1], Maria Kollsete[2], Hannah Kollsete[2]
[1]ELTE PPK ESI
[2]ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A CrossFit azon modern, komoly edzésmunkával és fizikai igénybevétellel járó trendsportok közé tartozik, amelyek a kondíció általános, az edzettség minden területére kiterjedő fejlesztését tűzték ki célul, s amelyeket követőik sokszor inkább életmódként, semmint egyszerű sportként űznek. A keresztmetszeti kérdőíves vizsgálat célja a CrossFit edzés pszichológiai korrelátumainak felderítése volt.
Összesen 186, norvég nemzetiségű CrossFit-es (57,5% nő, 28,9±7,81 évesek) töltött ki egy online kérdőívcsomagot, ami a pszichológiai jóllétre, a pozitív és negatív affektivitásra, a testi tudatosságra, a testképpel való elégedettségre és a globális önértékelésre kérdezett rá. A CrossFit edzés heti gyakorisága nem korrelált sem a pozitív és negatív affektivitással (Kendall tau_b=-0.02, p=0.766, ill. -0.01, p=0.861), sem a pszichológiai jólléttel (0.10, p=0.068). A Cross-

Fit tapasztalat (edzés megkezdése óta eltelt idő x heti gyakoriság) nem állt kapcsolatban az önértékeléssel (Kendall tau_b=0.01, p=0.778), a testi tudatossággal (-0.04, p=0.379), és a testképpel való elégedettséggel (0.04, p=0.423). A regressziós elemzésben a pszichológiai jóllét a férfi nemhez (β=-0.205, p<0.01), a CrossFit edzés megkezdése óta eltelt időhöz (β=-0.178, p<0.05), a testképpel való elégedetlenséghez (β=-0.218, p<0.01), valamint a testi tudatossághoz (β=0.149, p<0.05) kapcsolódott.
Az eredmények alapján a rendszeres CrossFit edzés - a módszer iránt elkötelezettek állításával ellentétben - nem jár együtt a mindennapi pszichológiai működés magasabb szintjével és a testképpel való nagyobb fokú elégedettséggel.
Kulcsszavak: CrossFit, pszichológiai jóllét, önértékelés, testkép

Szexualitás, párválasztás, evolúció

SZ56

Szervező: **Meskó Norbert** - Pécsi Tudományegyetem
Vitavezető: **Bereczkei Tamás** - Pécsi Tudományegyetem

A párválasztással és a szexualitással összefüggő viselkedést kultúránként eltérő szabályok, normák és szokások írják elő. Ugyanakkor számos evolúciós mechanizmus is meghúzódik a szexualitással összefüggő viselkedés hátterében. Ebben a szimpóziumban a Pécsi Evolúciós Pszichológia Kutatócsoport jelenleg a témában folyó kutatásaiból adunk szemelvényt. Az előadások nem egyetlen kutatási projekthez tartoznak, hanem a kutatócsoportban évtizedek óta a párválasztás témakörében zajló legkurrensebb kutatásainkat mutatjuk be. Az első előadásban beszélünk a szexuális motivációk kutatására létrehozott kérdőívünkről (YSZEX-R) és beszámolunk ennek újszerűségéről, pszichometriai mutatóiról és a kapott eredményekről. A második előadásban bemutatjuk a szocioszexuális orientáció kérdőív (SOI-R) magyar változatát, valamint azokat az evolúciós elméleteket, amelyek segítenek megérteni, hogy a rövidtávú, érzelmi elköteleződéstől mentes, alkalmi szexuális érintkezés iránti nyitottság bizonyos körülmények között miként lehetett adaptív a törzsfejlődés során. A harmadik előadásban egy olyan vizsgálatról számolunk be, amelyben a kötődés minősége és a gyermeki arcpreferenciák közötti kapcsolatot tártuk fel, az eredményeket pedig a párválasztás evolúciós kontextusában értelmeztük. A negyedik előadás a szexualitás egy kevéssé kutatott területével, a nők színlelt orgazmusával foglalkozik. Míg az orgazmus lehetséges evolúciós funkcióiról számos elmélet született, addig a színlelt orgazmus partnermegtartásra gyakorolt hatásáról elenyészően kevés. Saját vizsgálatunkban a partnermegtartási kérdőív (MRI) és a színlelt orgazmus kérdőív (FOS) magyar változatával kapott eredményeket ismertetjük. A kutatócsoportban évtizedes múltra tekint vissza a szexuális imprinting kutatása, azaz azoknak a gyermekkorban elraktározott korai tapasztalatoknak a vizsgálata, amelyek szerepet játszhatnak a későbbi párválasztási preferenciák működésében.
Kulcsszavak: szexuális motivációk, szocioszexuális orientáció, imprinting, gyermeki arcpreferencia, színlelt orgazmus, pármegtartás

Előadások

A szexuális motivációk kérdőív (YSEX?-R)

Szatmári Dóra, Meskó Norbert, Láng András
Pécsi Tudományegyetem

A szexuális motivációk feltárására Meston és Buss (2007) létrehozott egy kérdőívet, amely négy faktorból, 13 alfaktorból, és 143 itemből állt. Saját kutatásunk célja egy hasonló magyar nyelvű kérdőív létrehozása volt. Mindemellett nem csupán egyetemista populációban szerettük volna bemérni a kérdőívet, hanem szélesebb társadalmi rétegben is. A korábbi 143 állítást tartalmazó kérdőív hosszúnak bizonyult, ezért célunk volt még egy rövidebb változat összeállítása is. Az itemek összegyűjtésében 2728 ember vett részt, akik összesen 1231 indokot soroltak fel. Ezek-

ből az ismétlődéseket és a hasonló állításokat kivéve 197 itemet tartalmazó kérdőívet állítottunk össze, amit 1161 résztvevő töltött ki. 144 itemből álló, 3 faktort és 24 alfaktort tartalmazó kérdőívet állítottunk össze. A faktorok és az alfaktorjaik: Személyes célok elérése: Újdonságkeresés, Konformitás, Hűtlenség, Impulzivitás, Bosszú, Élménykeresés, Kontroll és hatalom, Önértékelés növelése, Kapcsolati okok; Szexuális vágy, Elköteleződés, Fizikai vonzalom, Ellazulás, Intimitás, Izgalom, Önkiteljesedés, Gondoskodás, Boldogságkeresés, Szex mint megküzdés; Érzelmi hiány enyhítése, Kényszer és elkerülés, Haszonelvűség, Megküzdés a kapcsolati konfliktusokkal, Alárendelődés, Megbirkózás a partner érzelmi szükségletével, Pármegtartás. A faktorok megbízhatóak, Cronbach alfával vizsgálva, a három fő faktor 0,91 fölött van, az alfaktorok közül mindössze három esik 0,7 alá, és tizenkettő 0,8 fölé, a többi kilenc a két érték közé. Mindemellett elkészítettük a kérdőív rövidített változatát is, ami ugyanazon faktorstruktúra mellett, összesen 73 állítást tartalmaz. A kérdőív segítségével nem csak a szexuális motivációk nemi különbséget lehet megállapítani, de az idősek és a fiatalok közötti különbségekre is fényt lehet deríteni, továbbá más ismert kérdőívekkel is lehet korreláltatni. A magyar változat a YSEX?-R, annyiban jobb az eredeti kérdőívnél, hogy a validálásban több ember vett részt, akik szélesebb társadalmi rétegből származtak és nem csupán egyetemista populáció volt. Mindemellett a kérdőívet online töltötte ki a résztvevő, és nem papír-ceruza alapon az egyetemi órák alatt, ezáltal talán őszintébb válaszokat adott az állításokra, amik kényes témákat érintettek. A két kérdőív faktorstruktúrája eltérő emiatt kevésbé alkalmas a kultúrközi összehasonlításra. A hiánypótló YSEX?-R alkalmazható szexuálterapeuták munkájában és kutatásokban és egyaránt.
Kulcsszavak: szexuális motivációk, nemi különbségek és hasonlóságok, kérdőívfejlesztés

A szocioszexuális orientáció kérdőív (SOI-R)

Bereczkei Tamás, Meskó Norbert, Láng András, Kocsor Ferenc
Pécsi Tudományegyetem

Korábban az érzelemmentes, elköteleződés nélküli szexualitást az egyén individuális döntéseként, egyfajta intrapszichés változóként értelmezte a pszichológia, amely a Kinsey-jelentések (Kinsey és mtsi, 1948; 1953) óta igényt tart a jelenség egzakt, ellenőrizhető módszerekkel való kutatására. Mivel a szexualitás közvetlen kapcsolatban van a szaporodási sikerességgel, ennek mérése már régóta foglalkoztatja az evolúciós kutatókat is. Vizsgálatunk célja a Szocioszexuális Orientáció Kérdőív megújított változata (SOI-R) (Penke és Asendorpf, 2008) hazai hasznosíthatóságának ellenőrzése, a faktorstruktúra és a belső mutatók analízise. Mintánk (N=1472) három alcsoportból áll: nők (N=832), férfiak (N=513) és homoszexuális férfiak (N=127). A kérdőívet magyarra fordítottuk és pszichometriai szempontból elemeztük. Konfirmációs faktoranalízist végeztünk a struktúra ellenőrzésére, a skálák belső megbízhatóságát Cronbach-α mutatóval vizsgáltuk, az életkor hatását Pearson-féle korrelációs együtthatóval teszteltük. Az alcsoportokat is összehasonlítottuk egymással egyszempontos varianciaanalízis, valamint Bonferroni-próba segítségével. A vizsgált populációban is elkülönül a három mért részminta szocioszexuális pontértéke: a nők csoportja alacsonyabb SO értéket mutat, mint a férfiaké, míg a legmagasabb SO pontszámot a homoszexuális férfiak adják. Az életkor előrehaladtával korlátlanabb szocioszexuális viselkedés mérhető a nők és férfiak csoportjában, miközben a szocioszexuális attitűd nem változik, a szocioszexuális vágy pedig csökken. A homoszexuális férfiaknál az életkor előrehaladtával a szocioszexuális vágy nem csökken, az alkalmi szexszel kapcsolatos elfogadó attitűd pedig emelkedik. A Szexuális Stratégiák Elmélete és a Plurális Stratégia Modell segítségével megérthetjük, hogy a korlátlan illetve korlátozott szocioszexualitásnak bizonyos körülmények között milyen adaptív értéke lehetett az emberi törzsfejlődés során. Eredményeink azt mutatják, hogy a vizsgálatokban jól hasznosítható, megbízható mérőeszköz áll a magyar alanyokkal dolgozó kutatók rendelkezésére. Mivel a SOI-R meglehetősen prediktív eszköz a társas viselkedés személyiséggel, kötődéssel, hormonműködéssel összefüggő dimenzióinak feltárására, várhatóan számos kutatásban alkalmazzuk a machiavellizmus vizsgálatától a fizikai vonzerővel kapcsolatos párválasztási stratégiák elemzéséig.
Kulcsszavak: szocioszexuális orientáció, szexuális stratégiák, párválasztás, evolúció

Attachment, gyermeki arcpreferenciák és a szexuális imprinting

Gyuris Petra, Kocsor Ferenc, Bereczkei Tamás
Pécsi Tudományegyetem

Bizonyos elméleti megfontolások alapján várható, hogy a gyermekek kortársaik közül azokat részesítik előnyben szociális kapcsolatválasztásaikban, akik szüleikhez hasonló arcvonásokat mutatnak. Mindezt - feltételezésünk szerint - a szülőkhöz való kötődés is befolyásolja. Vizsgálatunkban 155 fő, 3-14 éves gyerekről és azok szüleiről standard körülmények között fényképet készítettünk, majd a gyereket életkoruk alapján három csoportba osztottuk. Az első csoportba a 3-6 éves (óvodás), a második csoportba a 7-10 éves (alsó tagozatos általános iskolás), a harmadik csoportba pedig a 11-14 éves (felső tagozatos általános iskolás) gyerekek kerültek. Korcsoportonként mindkét nem esetében 8-8 egyedi arcból egy speciális számítógépes program segítségével átlagarcokat hoztunk létre. A nemnek és kornak megfelelő átlagarcokba ezután 50%-ban beleillesztettük (morfoltuk) a gyerekek anyjának és apjának a fényképét. A kötődés mérésére az első két csoportban a Düss-mesék első történetét, a harmadik csoportban pedig az IPPA (Inventory of Parent and Peer Attachment) kérdőív magyar változatát használtuk. A 155 gyereket ezután szimpátia alapján történő választásokra kértük meg a saját szüleiket illetve az idegen felnőttek arcát tartalmazó gyermekarcok között. Eredményül azt kaptuk, hogy a szüleikkel szorosabb érzelmi kapcsolatban lévő 3-6 éves gyerekek (főleg a fiúk) az apjuk arcvonásait tartalmazó fényképet választják más idegen férfi arcát tartalmazó kortárs gyermekarcokkal szemben. A 11-14 éves fiúgyermek esetében azt találtuk, hogy akik az IPPA kérdőív anyára vonatkozó elidegenedés skáláján alacsonyabb pontszámot értek el, azok szimpátiaválasztásaikban az anyához hasonló kortársat preferálják ellentétben az idegen nő arcát tartalmazóéval. Ezek az eredmények azt sugallják, hogy a gyermekkorban szerzett tapasztalataink befolyásolják az arcpreferenciáinkat. Elképzelhető, hogy ez jelentősen befolyásolja azokat a – más kutatásokban bizonyított – felnőttkori döntéseinket, hogy különböző szociális kapcsolataiban (például párválasztásunkkor) előnyben részesítjük a szüleinkhez hasonlító embereket.

Kulcsszavak: gyerekarcok, arcpreferencia, családi környezet, párválasztás, szexuális imprinting

Színlelt orgazmus és pármegtartás

Meskó Norbert[1], Láng András[1], Erin B. Cooper[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem
[2]Center for Marital and Sexual Health - Levine, Risen, and Associates

A női orgazmus evolúciós funkcióját számos elmélet magyarázza, ugyanakkor a színlelt orgazmus kialakulásával elenyésző számú kutatás foglalkozik. A peteérés időszaka alatti közösülésekkel együtt járó orgazmusnak főként genetikai előnyei vannak (Baker és Bellis, 1995). A peteérésen kívüli orgazmusoknak viszont főként az apa-választás folyamatában betöltött szerepét emelik ki a kutatók (pl. Thornhill és gangestad, 2008). A nem termékeny időszakban történő orgazmusok a kapcsolat elmélyítésén, az intimitás fokozásán keresztül szerepet játszanak a partner folyamatos párkapcsolati befektetésének kialakulásában (érzelmi elköteleződés, támogatás stb.). Kaighobadi és mtsi (2012) egy vizsgálatban összefüggést találtak bizonyos pármegtartási stratégiák és az orgazmus-színlelő viselkedés között. Jelen vizsgálatunkban Cooper és mtsi (2014) színlelt orgamus kérdőívét (FOS) használtuk fel, hogy árnyaltabb képet kapjunk erről a sajátos szexuális viselkedésről. Ez az eszköz négy dimenzióban méri a színlelt orgamus pszichológiai motivációit: önzetlen megtévesztés, félelem és bizonytalanság, arousal megemelése, a szex elkerülése. A pármegtartási kérdőív (MRI) (Shackelford és mtsai, 2012) felhasználásával összefüggést mértünk a színlelt orgamus és a pármegtartás között. Napjaink modern társadalmaiban – ahol a nők szaporodási és túlélési esélyeit már nem befolyásolja közvetlenül a partner megléte – a partner megtartásának ez a preferált módja sajátos személyiségszerkezettel és kötődési mintázattal függhet össze.

Kulcsszavak: színlelt orgazmus, pármegtartási stratégiák, kötődés

Társadalmi hatások és intrinzik tényezők az európai és az amerikai pszichológia történetében

SZ57

Szervező: **Szummer Csaba** - KRE PI
Vitavezető: **Erős Ferenc** - MTA TTK KPI, PTE BTK

A szimpózium három fontos mozzanatát villantja fel az európai és a magyar pszichológia fejlődésének. Az előadók rámutatnak a társadalmi kontextus, az ideológia és a kulturális hatások meghatározó szerepére a pszichológia fejlődésében. Közben megkísérlik saját témájukat vonatkozásba hozni a többi előadó mondanivalójával.
Erős Ferenc azt vizsgálja, hogy a két világháború közötti fajelméleti, nacionalista és nemzetkarakterológiai elgondolások miként éreztették hatásukat a magyar pszichológiában és annak határterületein (pedagógia, pszichiátria, orvostudomány, biológia, antropológia, eugenika stb.) Előadása végén felveti azt a kérdést, hogy több mint hetven évvel a magyar holokauszt után miért marad még mindig homályban a magyar pszichológia „érintettsége", ellentétben a múlt e téren való feltárásának német és osztrák törekvéseivel.
Vajda Zsuzsanna: az elmúlt években ismét fellángolt vitát ismerteti az 1960-as évek óta nagy nyilvánosságot kapott, ma már a pszichológia "kánonjába" tartozó Milgram és Zimbardo nevéhez fűződő kísérletek etikai értékelésével kapcsolatban. Az elmúlt években ismét felélénkült a vita az 1960-as évek óta nagy nyilvánosságot kapott, ma már a pszichológia "kánonjába" tartozó Milgram és Zimbardo nevéhez fűződő kísérletek etikai értékelésével kapcsolatban. A közvetlen kiváltó ok, hogy a közelmúltban napvilágra került: az amerikai hadsereg katonai börtöneiben pszichológusok is részt vettek a kényszervallatás eszközeinek kidolgozásában és alkalmazásában. Az ismert szociálpszichológiai kísérletek legélesebb bírálói úgy vélik, hogy a híres kísérletek lényegéhez tartozott a kísérleti személyek szándékos, tudatos frusztrálása, kellemetlen helyzetbe hozása, ezáltal precedenst teremtettek a mai, kínvallatásban segédkező kollégák számára. A hazai közönség számára kevéssé ismert vita általánosabb, ugyanakkor égetően aktuális kérdéseket is felvet: a tudomány, ezen belül a pszichológia társadalmi felelősségének problémáját.
Szummer Csaba előadása a humanisztikus pszichológusok munkásságát az ellenkultúra kontextusában mint egy új antropológia létrehozását értelmezi. Tézisek: Rollo May egzisztencialista pszichoterápiája filozófiai alátámasztást biztosít, Maslow szükséglethierarchiája az új emberkép motivációs modelljét szolgáltatja, Rogers encounter-módszere az interszubjektív képességeket teszi hozzá az antropológiához, végül az évtized vége felé színrelépő transzperszonális pszichológia az ellenkultúra újfajta spirituális képzelőerejét tematizálja és kapcsolja hozzá az ellenkultúra emberképéhez.
Kiss Szabolcs a metareprezentáció fogalmának fejlődését tárgyalja a nyolcvanas évek fontos vitáit elemezve intrinzik megközelítésben. Az alapvetően történeti bemutatás során prezentista attitűdöt alkalmaz, vagyis beszámol ennek a három évtizede tartó vitának a mai állásáról is.
Kulcsszavak: pszichológiatörténet - extrinzik tényezők - ideológia - társadalom - kultúra - intrinzik tényezők

Előadások

A fajelmélet és a faji törvények hatása a két világháború közötti magyar pszichológiában

Erős Ferenc - PTE

Előadásomban azt vizsgálom, hogy a két világháború közötti fajelméleti, nacionalista és nemzetkarakterológiai elgondolások miként éreztették hatásukat a magyar pszichológiában és annak határterületein (pedagógia, pszichiátria, orvostudomány, biológia, antropológia, eugenika stb.) A magyar pszichológia két világháború közti történetét alapvetően meghatározta az 1920-

ban életbe lépett numerus clausus törvény, illetve a fehérterror és az antiszemitizmus, amely a pszichológiai élet számos tényleges vagy potenciális szereplőjét háttérbe szorította vagy emigrációba kényszerítette (Révész Géza, Nagy László, Ferenczi Sándor, Radó Sándor és mások). Az 1938-tól bevezetett zsidótörvények többek között Ranschburg Pált és Szondi Lipótot iktatták ki a szakmai közéletből. Az 1928-ban Ranschburg Pál „örökös elnöklete" alatt megalakult Magyar Psychologiai Társaság és annak lapja igyekezett távol tartani magát a jobboldali, nacionalista befolyásoktól, ilyen tendenciák azonban a harmincas évektől kezdve azonban egyre gyakrabban jelentkeztek a Társaság és a Szemle megnyilvánulásaiban. A Magyar Psychologiai Társaságnak „a lélektani ismeretek terjesztése és nagyobbfokú nemzeti-kulturális értékesítése tárgyában" készített elaborátuma, amelyet Mitrovics Gyula, Boda István és Benedek László készített (1932), „a nemzet lelki (értelmi, érzelmi, akarati, etikai, szociális, kulturális) erőinek" mozgósítását tűzi ki célul. Benedek és Boda későbbi írásaiban, amelyek a Szemlében és másutt jelentek meg, a „nemzet" és a „magyarság" meghatározásában egyre inkább a genetikai, fajbiológiai, öröklött tényezőket helyezik előtérbe. Boda István a Társaság közgyűlésén 1939-ben elmondott megnyitó beszédében nagyszabású programban vázolja fel a magyar pszichológia jövőjét egy „keresztény Magyarországon". E program alapját szerinte „a megindult új társadalmi rétegződés" képezi. Ezek a „rétegződésbeli eltolódások" adnak alkalmat Boda szerint a társadalmi lélektani kutatásokra (népkutatás, falukutatás, öröklődés- és fajtakutatás, teljesebb és mélyrehatóbb személyiségvizsgálatok stb.) 1940-ben Boda vezetésével „Magyarságlélektani szekció" alakult a Psychologiai Társaság keretében. A pszichológiában (is) megjelenő fajelméleti, nyíltan rasszista nézetek alapját a korszak eugenikai, fajbiológiai elgondolásai képezik (Apáthy István, Teleki Pál, Méhely Lajos stb.), amelyek erős hatást gyakoroltak a pszichiátriára (Benedek László, Nyírő Gyula). Előadásomban foglalkozom a faji gondolkodás „lightosabb" verzióival (Somogyi József, Karácsony Sándor), amelyek elutasították a náci vagy „turáni" típusú fajelméleteket, de közös alapjuk volt az etno-nacionalista, esszencialista nemzetkarekterológiai diszkurzus. Végezetül felvetem azt a kérdést, hogy több mint hetven évvel a magyar holokauszt után miért marad még mindig homályban a magyar pszichológia „érintettsége", ellentétben a múlt e téren való feltárásának német és osztrák törekvéseivel.

Kulcsszavak: nemzetkarakterológia, fajbiológia, etnonacionalizmus, eugénika, pszichológiatörténet

Emberkísérletek a szociálpszichológiában

Vajda Zsuzsanna - KRE PI

Az elmúlt években ismét felélénkült a vita az 1960-as évek óta nagy nyilvánosságot kapott, ma már a pszichológia "kánonjába" tartozó Milgram és Zimbardo nevéhez fűződő kísérletek etikai értékelésével kapcsolatban. A közvetlen kiváltó ok, hogy a közelmúltban napvilágra került: az amerikai hadsereg katonai börtöneiben pszichológusok is részt vettek a kényszervallatás eszközeinek kidolgozásában és alkalmazásában. Az ismert szociálpszichológiai kísérletek legélesebb bírálói úgy vélik, hogy a híres kísérletek lényegéhez tartozott a kísérleti személyek szándékos, tudatos frusztrálása, kellemetlen helyzetbe hozása, ezáltal precedenst teremtettek a mai, kínvallatásban segédkező kollégák számára. A hazai közönség számára kevéssé ismert vita általánosabb, ugyanakkor égetően aktuális kérdéseket is felvet: a tudomány, ezen belül a pszichológia társadalmi felelősségének problémáját.

Kulcsszavak: Milgram, Zimbardo, etikai megfontolások, társadalmi felelősség

A humanisztikus pszichológia és az ellenkultúra kapcsolata

Szummer Csaba - KRE PI

Az 1960-as évek első felében radikális kulturális változások mennek végbe Amerikában, amelyeket az ellenkultúra terminusával szoktak egybefűzni. A fogalom megalkotója, Theodore Roszak szerint a látszólag különböző indíttatású ifjúsági mozgalmak, az ázsiai, elsősorban hindu és buddhista vallás iránti felfokozódott érdeklődés, a lázadások a campusokon, a civiljogi moz-

galmak, a földműveléssel kísérletező hippi kommunák, az Új Baloldal, a rock zene, a pszichedelikumok használata, a sámáni kultúrák iránti érdeklődés, a környezettudatosság növekedése etc. egyetlen közös attitűdből táplálkoznak, a modernitással kezdődő és a második világháború után kiteljesedő, a tudomány és technika által dominált, elbürokratizálódott modern társadalom, mi több, a nyugati civilizáció addigi irányának az elutasításából, és elég szoros kapcsolatban állnak egymással ahhoz, hogy egy új kultúra elemeinek tekinthessük őket.A hatvanas évek mámoros hangulata az amerikai pszichológiát is felforgatja. Az ellenkultúra romantikus idealizmusa, naiv optimizmusa tudományos alátámasztást kap a kor nevezetes pszichológiai mozgalmától, a humanisztikus pszichológiától, miközben a humanisztikus pszichológia „tömegtámogatásra", érdeklődő közönségre és olvasó táborra talál az ellenkultúrában. A humanisztikus pszichológia képviselői a determináció helyébe a szabadságot, a spontaneitást és a kreativitást, valamint az emberi természet „napos oldalát", a szeretetre és az altruizmusra való természetes hajlamainkat állították. Egy sor pszichológus, többek között Maslow, Allport, Fromm, Rollo May, Perls, Rogers és Bugental (szellemi hátterükben az egzisztencialista filozófiával és a fenomenológiával - Nietzsche, Sartre, Tillich, Heidegger, Husserl) fellázadtak a behaviorizmus mechanisztikus modellje és a pszichoanalitikus elmélet determinizmusa és redukcionizmusa ellen. A humanisztikus pszichológusok, bár nem álltak közvetlen kapcsolatban az európai romantika hagyományával, nem hivatkoztak Novalis, Schelling vagy Schiller műveire, olyan idealista és optimista antropológiát alkottak, amely Rousseau-hoz és német követőihez hasonlóan az embert természete szerint jónak látta, olyan lénynek, aki önmegvalósításra, individuális sajátosságainak és erényeinek a kibontakoztatására törekszik.
Az előadás a humanisztikus pszichológusok munkásságát az ellenkultúra kontextusában mint egy új antropológia létrehozását értelmezi. Tézisek: Rollo May egzisztencialista pszichoterápiája filozófiai alátámasztást biztosít, Maslow szükséglethierarchiája az új emberkép motivációs modelljét szolgáltatja, Rogers encounter-módszere az interszubjektív képességeket teszi hozzá az antropológiához, végül az évtized vége felé színrelépő transzperszonális pszichológia az ellenkultúra újfajta spirituális képzelőerejét tematizálja és kapcsolja hozzá az ellenkultúra emberképéhez.
Kulcsszavak: ellenkultúra, humanisztikus pszichológia, Rollo May, Maslow, Rogers

A metareprezentáció fogalmának megjelenése az 1980-as évek kognitív fejlődéslélektanában

Kiss Szabolcs - PTE

Az 1980-as évek második felében több kognitív fejlődéssel foglalkozó szakember fordult a metareprezentáció fogalmához. Ezek közül a legismertebb Alan Leslie elemzése a mintha játék kognitív háttértörténéseiről. Az előadás részletesen bemutatja azt a metareprezentációs magyarázatot, amit Leslie kialakított. Ezt követően részletesen ismertetem ennek a felfogásnak a bírálatát, ami Josef Perner nevéhez fűződik. Szerinte a mintha játék még nem metareprezentációs természetű. Az alapvetően pszichológiatörténeti bemutatás során prezentista attitűdöt alkalmazok, vagy is beszámolok ennek a fontos vitának a mai állásáról, amely során a reprezentáció reprezentációjának kortárs felfogásairól lesz szó.
Kulcsszavak: kognitív fejlődés, metareprezentáció, Leslie, Presner

Tehetséggondozás a felsőoktatásban

SZ58

Szervező: **Takács Ildikó** - BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A felsőoktatási intézmények feladatkörébe beletartozik a tehetséges fiatalok gondozása, menedzselése. Az egyes intézmények tehetségprogramjai változóak, de a fő céljuk az, hogy elősegítsék a felsőoktatásba bekerülő tehetségek menedzselését. Ebben fontos szerepe van a középiskolákkal való kapcsolattartásnak, az egyetemi kutatói utánpótlás felnevelésének, de a tehetséges fiatalok munkaerőpiacra való felkészítése is ide sorolható.
Tanszékünk, az Ergonómia és Pszichológia Tanszék a BME Gazdaság–és Társadalomtudományi Karán több szálon is bekapcsolódott a tehetséges fiatalok gondozásába, amelyet szimpóziumunkban kívánunk bemutatni. Ezzel szeretnénk rávilágítani arra, hogy milyen sokféle módon lehetséges és szükséges a felsőoktatásban a tehetséggondozással foglalkozni.
A szimpózium egyik vonalát azoknak az általunk kidolgozott elméleti kézikönyveknek a bemutatása jelenti, amelyek célcsoportja egyrészt a tehetséges diákokkal foglalkozó egyetemi oktatók, másrészt maguk a tehetséges diákok. Az oktatók számára kidolgozott kézikönyv a legfontosabb pszichológiai ismereteket tartalmazza, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy az oktató hatékonyabban tudja elősegíteni tehetséges diákjainak a szakmai- és személyiségbeli fejlődését. A diákoknak készített kézikönyv gyakorlatorientált, amely elősegíti a tehetséges fiatal önismeretének és társas kompetenciának a fejlődését. A szimpózium első előadásában kerülnek bemutatásra ezek az elméleti munkák.
A másik vonalat azok a konkrét gyakorlati módszerek adják, amelyek egyrészt az oktatók felé, másrészt a hallgatók felé irányulnak. A második előadás mutatja be annak a tréningprogramnak a tapasztalatait, amelyet egyetemünk oktatóinak tartottunk, azzal a céllal, hogy elősegítsük a tehetséges diákokkal való munkához szükséges kompetenciáik fejlődését.
A harmadik előadás a tanszékünkön már jól működő projektmódszer gyakorlati tapasztalatait ismerteti, amely kiválóan alkalmas arra, hogy teret biztosítson a tehetséges fiatalok kreativitásának és a velük való egyéni munka révén a bennük rejlő lehetőségek konkrét teljesítményekben való megvalósulásának.
A záró előadás egy olyan kutatás eredményeinek bemutatására vállalkozik, amely során tehetséges fiatalok kompetenciamérését végezték el, egy olyan eszköz segítségével, amely értékelési lehetőség megtalálható az interneten, mindenki számára elérhető, önértékelő rendszerként működik.
Kulcsszavak: tehetséggondozás, felsőoktatás, fejlesztés

Előadások

A tehetséggondozó programokhoz készült kézikönyvek bemutatása

Takács Ildikó - BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A tehetséggondozás a felsőoktatásban csak az utóbbi évek meglendülő tehetségprogramjaiban vált szereplővé. Ennek a vonulatnak a része volt az a program, melynek során a Nemzeti Tehetség Program pályázati segítségével a BME Ergonómia és Pszichológia Tanszékén két, a tehetséges fiatalok fejlesztését szolgáló kézikönyvet írtunk. A kézikönyvek egyikének az oktatók, a másiké a tehetséges fiatalok a célcsoportja.
A kézikönyveket úgy állítottuk össze, hogy célunk volt:
- az önismeret elősegítése
- a kapcsolatok építésének segítése
- kapcsolatépítés közben jelentkező konfliktusok megoldása, megelőzése.

Így a kézikönyvek jól szolgálják az ön- és készségfejlesztést, valamint a hatékony egyéni és társas viselkedéshez köthető legfontosabb pszichológiai témakörök megismerését. A fókusz a felsőoktatáson van, de a könyvek tartalma, különösen a gyakorlati részek a középiskola felsőbb

osztályaiban is jól használhatóak a tehetséges diákokkal foglalkozó tanárok/oktatók által, valamint gyakorlatokkal kiegészített kézikönyv a diákok számára.
Meggyőződésünk szerint a tehetség kibontakozását támogatja:
- az önmenedzselési képességek támogatása
- a szociabilitás fejlesztése
- környezeti feltételek biztosítása
- motiválás, fejlesztés.

Ezen feladatok teljesítésének támogatásáról kérdeztünk fókuszcsoportokban a felsőoktatásban és a középfokú szakképzésben tanító oktatókat, tanárokat a kézikönyvek használhatóságáról, azokról a munkaformákról, amelyekben a gyakorlatokat használni tudják.
Előadásunkban bemutatjuk azokat a tapasztalatokat, amelyeket a fókusz csoportos beszélgetéseken összegyűjtöttünk a kézikönyvek hatásáról és felhasználási módjairól.
Kulcsszavak: tehetségfejlesztés, felsőoktatás

Tehetséggondozás iránt érdeklődő oktatóknak szervezett tréning tapasztalatai

Oroszné Perger Mónika - BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A tehetséggondozás a felsőoktatásban is megjelenő feladat, amely Bodnár (2014) szerint magában foglalja a tehetséges fiatalok azonosítását, felkutatását, folyamatos támogatását, segítését, kapcsolatrendszerek kiépítését, önmenedzselés megtanítását és akár a munkaerőpiacra való felkészítését is. Az egyes felsőoktatási intézmények tehetségprogramjai eltérőek, de abban közösek, hogy ebben a folyamatban meghatározó szerepe van azoknak az oktatóknak, akik a tehetséges fiatalokkal együttdolgoznak. Erre alapozva jött létre az a tréningprogram, amelyet a Budapesti Műszaki Egyetemen hirdettünk meg a tehetséggondozás iránt érdeklődő oktatók számára.
Az oktatóknak szervezett 20 órás tréninget két fő pillérre építettük. Az egyik a tehetséggel kapcsolatos ismeretek, elméletek tisztázása. Azt gondoltuk, szükséges egy egységes elméleti keret létrehozása, amely kitér a tehetségmodellekre, a tehetséges fiatalok sajátosságaira, a felsőoktatásban történő tehetségmenedzsment különböző formáira, valamint a mentor-mentorált kapcsolat jellemzőire. Ezeknek a blokkoknak a feldolgozása is kiscsoportokban történt az oktatók meglévő ismereteinek feltérképezésével kezdve és ezt kiegészítve.
A másik pillért a saját élményen alapuló készség- valamint önismeret fejlesztése adta. A kompetenciák tekintetében az első napra az önismerettel, mások megismerésével valamint a hatékony kommunikáció fejlesztésével kapcsolatos gyakorlatok, helyzetek kerültek. A második nap a másokkal való együttműködést (kétszemélyes helyzetben valamint kiscsoportban), a kreativitás fejlesztését célozta meg. Itt került fókuszba a mentor és a mentorált közötti kapcsolat, és a résztvevők már jól bevált egyéni tehetséggondozási tapasztalatainak a megosztása, valamint az oktatók további szakmai fejlődési terveinek átgondolása.
A tréning tapasztalatai alapján azt állapíthatjuk meg, hogy azok az oktatók, akik eljöttek a tréningre nagyon motiváltak voltak, erős volt bennük az igény a jó gyakorlati technikák megismerésére. Másik fontos tapasztalásunk az volt, hogy a fiatalabb oktatók, akik még kevesebb gyakorlati tapasztalattal rendelkeznek, az alap oktatói kompetenciák területén is vártak visszajelzést. Nagyon szerencsés volt az, hogy a csoportban voltak tapasztalt oktatók, akik meg tudták osztani a már jól bevált gyakorlatukat általában az oktatói szerepkörben és azt is hogyan dolgoznak a tehetséges diákjaikkal. Kulcs témája volt a tréningnek, hogy a mentor, vagyis a tehetséges diákkal foglalkozó oktató és a diákja közötti kapcsolat milyen legyen, mit vállaljon fel az oktató, miben más ez, mint egy átlagos diákkal való együttdolgozás. Tapasztalataink alapján az elméleti megalapozást is fontosnak tartjuk (pl. a tehetséges diák jellemzőinek összegyűjtése vagy a tehetségmodellek bemutatása), de ezek is akkor hasznosak igazán, ha a saját élmények megbeszélésével együtt történnek.
Kulcsszavak: tréning, tehetséggondozás, felsőoktatás

A tehetség kibontakozásának elősegítése sajátélmény alapú oktatási módszertanokkal a Termékmenedzser képzésben

Lógó Emma, Tóvölgyi Sarolta
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Karunkon a műszaki menedzser képzés utolsó egy éve választható moduláris/szakirányi keretek között zajlik. Ennek folyományaként a tömegoktatásból kilépve a hallgatók 20-30 fős csoportokban vesznek részt az aktuális modulhoz tartozó tárgyakban. Előadásunkban a tanszékünk által gondozott Termékmenedzsment szakirányt, és azon belül is a Projektfeladat nevű tárgyat veszszük górcső alá a tehetségmenedzsment szempontjából. Számos kutatás és elmélet eredményeképp Bodnár (2014) alapján kijelenthető, hogy a tehetség életkortól függetlenül az alábbiismérveket tartalmazza: átlagon felüli képességek, kreativitás, motiváció és teljesítmény. Ezek mindegyike bizonyos mértékig megkelllegyen egy fiatalban ahhoz, hogy tehetségesnek nevezhessük. Emiatt ha ábrázolnánk az említett tényezőket, 4 egymásba fonódó, egymással átlapoló körként tudnánk megjeleníteni őket.
Az átlagon felüli képességek terén elmondható, hogyaz egyetemre való felvétel elnyerése egyfajta szűrőként tekinthető, csak a tehetségesebb tanulók tudnak bekerülni a Műszaki menedzser szakra (többek között a sokszoros túljelentkezés miatt is). Mindezekből következően mi a másik 3 összetevőre (kreativitás, motiváció, teljesítmény) helyezzük a hangsúlyt.
A továbbfejlesztett curriculummal célunk a Termékmenedzser hallgatók tehetsége kibontakozásának elősegítése az említett tényezők mentén. A Projektfeladat tárgy keretein belül tartott gyakorlatokon a hallgatók időről-időre a kreativitásukat fejlesztő feladatokkal találkozhatnak. Bár kapaszkodót mindig kapnak, nem adunk nekik kész megoldásokat, hogy az egyéni ötletekre, eredetiségre szocializáljuk őket. A rugalmasság – mint a kreativitás egyik ismérve – megjelenik többek közt a változatos módszertanokban, amikkel megismerkednek a hallgatók. A hallgatók motivációját több oldalról kívánjuk felébreszteni és fenntartani. Egyrészt minden esetben tisztázzuk a különböző eléjük görgetett, kihívást jelentő, ugyanakkor elérhető feladat célját (mit, miért kell tenni), így láttatva az értelmét a feladatoknak. Másrészt a változatos, de előre részletesen ki nem fejtett tematikával és módszertannal a kíváncsiságukat kívánjuk fenntartani. A tehetség fontos része, záloga a kreativitás és motiváció mellett a teljesítmény is. A valódi produktumig való eljutás, a valamilyen „konkrét” eredményben megtestesülő alkotás nélkül nem képzelhető el a tehetség kibontakozása. Összességében elmondható, hogy az első benyomások, tapasztalatok az új változatos módszertanokat magába foglaló tanítási metódusunkról nagyon jók. A jövőben tervezzük egy hallgatói visszajelzésre alkalmas eszköz kidolgozását, hogy a szakirányosaink tapasztalatai alapján tovább tudjuk fejleszteni a Projektfeladatot. Emellett a végzett modulosainkkal is tervezzük felvenni a kapcsolatot, hogy munkatapasztalataik alapján kideríthessük, mely kompetenciák fejlesztése lenne fontos már a szakirány alatt, és milyen gyakorlatok beépítésével tudjuk elősegíteni azokat.
Kulcsszavak: tehetség, kreativitás, motiváció, teljesítmény

Tehetséges hallgatók kompetenciamérése

Bodnár Gabriella - Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

A társadalom értékét az a tudás határozza meg, melyet a társadalom tagjai megszereznek és alkalmazni tudnak az élet különböző területein. A tehetséggondozás komplexitását és folyamatosságát akkor tudjuk megfelelően képviselni, ha a tehetséges fiatalt végigkísérjük tanulmányai, sikerei útján. A különböző életkori szakaszok más és más képességeket hozhatnak felszínre, melyek ismeretében megfelelő módszereket kell és lehet alkalmazni a tehetséggondozás folyamatában. A felsőoktatásban különböző módon zajlik a tehetséges fiatalok mentorálása, támogatása. Szervezeti szinten elsősorban a tudományos kutatómunkában és a szakkollégiumi tevékenységben való részvétellel bizonyítják jó, vagy kivételes képességüket. Vannak olyan fiatalok, akik nem tudják azonnal megmutatni, hogy miben tehetségesek, de vannak előjelek, melyek szerint a fejlesztésre szükség van. Ennek érdekében végeztünk olyan vizsgálatot, melyben a 19-

23 éves egyetemisták kompetenciáit mértük fel. A kompetencia gyakorlati, hasznosítható tudást – egy meghatározott terepen érvényesül - cselekvésre való alkalmasságot, problémamegoldásban való teljesítőképességet jelent. A kompetencia alapja, vagy előfeltétele a tudás, melyet jártasságok, készségek és képességek megléte igazol. Az UNIÓ egész életen át tartó tanulási programjához olyan kompetenciamérő eszközt (CA) dolgoztatott ki, mellyel elég pontosan megmérhető a diákok azon képességeinek, készségeinek összessége, mely az élethez, a mindennapok eredményes vállalásához feltétlenül szükséges. A kompetenciamérő eszköz, illetve értékelési lehetőség megtalálható az interneten, mindenki számára elérhető, önértékelő rendszerként működik (www.competenceassessment.eu). A vizsgálatot 2012-2013-ban, 54 pedagógiai karon tanuló hallgatóval végeztük, akik tudományos diákköri munkát végeztek, szakkollégiumi tagságot vállaltak. A rendszer által mérhető kompetenciacsoportok közül kiválogattuk azokat a csoportokat - Csapatmunka, csoportmunka; Innováció – kreativitás; Tanulási kompetenciák; Probléma, - konfliktuskezelés; Interperszonális hatékonyság; Vezetői készségek; Kommunikációs készségek, Vállalkozó szelleműség - amelyekben kértük a hallgatókat, hogy önmagukról, képességeikről, beállítódásaikról vélekedjenek. A tehetséges egyén rendelkezik olyan kompetenciával, mely segítségével sikeres tud lenni a közvetlen és tág környezetében. A vizsgálati eredmények igazolták, hogy a tudományos munka iránt érdeklődő, a szakmai tevékenységben kiváló, jó teljesítményt nyújtók rendelkeznek a válogatott csoportokba tartozó kompetenciákkal.
Kulcsszavak: kompetenciamérés, tehetség

Tükörben a társadalom – kitüntetett társadalmi ügyek, intézmények reprezentációja

SZ59

Szervező: **Koltói Lilla** - Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar
Vitavezető: **Kiss Paszkál** - KRE BTK

Moscovici nevéhez fűződő társadalmi reprezentációs elmélet a hétköznapi diskurzusok során kialakított hivatkozási keretet írja le, amelynek segítségével az egyén értelmezi a körülötte lévő világot. A társadalmi reprezentációk interperszonális kapcsolatokon keresztül alakulnak, ám az átfogó társadalmi viszonyok keretező hatása, illetve tömegkommunikációs hatása alatt is állnak. Ezért a társas reprezentációk vizsgálatakor nem hagyhatók figyelmen kívül a kor kulturális, társadalmi, társas tényezői sem. A társadalmi reprezentációk elemzésével képet kaphatunk egy adott csoport, egymással kapcsolatban álló csoportok, de egy társdalom egészének világképéről, feltárhatjuk jelentésadási módjait.
A szimpóziumban bemutatott kutatások a társadalmi reprezentáció elméleti keretében vizsgálják egy-egy társadalmi jelentőséggel bíró ügyről, intézményről alkotott képet, feltárva azok szubjektív és objektív elemeit egyaránt. Az adott társadalmi ügyek, intézmények – felsőfokú képzés, egy tanítóképző főiskola és a Múzeumi Negyed -, aktuálisan a szűkebb-tágabb közvélemény figyelmének fókuszában állnak, a válaszadók számára személyes jelentéssel bírnak. Az alkalmazott módszerek, a szóasszociáció a hálózatelemzés egyaránt alkalmas eszközök a társadalmi kép differenciáltságának és összetettségének a bemutatására, a kognitív komponensek mellett az érzelmi és motivációs összetevők feltárására. Dombi Annamária kutatása az egyetemi diplomáról alkotott társas reprezentációkat elemzi reprezentatív mintán szóasszociációk módszerével a szülők iskolai végzettségének bevonásával. Koltói Lilla szintén a szóasszociációs módszert használta vizsgálatában, tanító szakos hallgatók főiskolájukkal kapcsolatos reprezentációit elemezte. Perczel Júlia egy szűkebb szakmai csoport tagjainak, kortárs képzőművészeti intézmények vezetőinek reprezentációit tárta fel újszerű, hálózatelemzési módszerek segítségével a közélet figyelmét is felkeltő kormányzati tervezetről, a Múzeumi Negyed koncepcióról.
Kulcsszavak: szociális reprezentáció, kommunikáció, társadalmi különbségek

Előadások

„Egy út a jövőbe?"- a diplomával kapcsolatos szociális reprezentációk vizsgálata magyar reprezentatív felnőtt lakossági mintán

Dombi Annamária - ELTE PPK

A felsőoktatáshoz, diplomához való hozzájutás lehetőségei sokat változtak az elmúlt évtizedekben Magyarországon. Ma már szélesebb rétegek számára áll nyitva a felsőoktatás kapuja, mint a rendszerváltás előtti időszakban. A hátrányos szociális helyzet, társadalmi mobilitási nehézségek azonban még ma is akadályozzák a továbbjutást, kulturális javakhoz való hozzáférést. A köz- és felsőoktatásban számos szelekciós hatással találkozhatunk, de fontos feltárni, hogy mi az érintettek percepciója. A szociális reprezentáció elmélete (Moscovici, 2002) foglalkozik azzal, hogy a különböző közösségek, csoportok a közös kommunikáción keresztül reprezentációt alakítanak ki a körülöttük lévő világról, amely referenciakeretként szolgálnak, segítik a világ megértését, valamint hatnak a motivációkra is, elérendő célokat jelölnek ki. Fontos feltárni, hogy különböző társadalmi csoportok hogyan vélekednek a továbbtanuláshoz kapcsolódó jelenségekről. Kutatásunkban a szociális reprezentáció elméleti keretében vizsgáljuk válaszadóink „diploma" hívószóra adott szóasszociációt. A társadalmi mobilitást megjelenítve előnyös (fővárosi, magas szülői végzettségű, jó anyagi helyzetű) és hátrányos társadalmi csoportok (falusi, alacsony szülői végzettségű, rossz anyagi helyzetű) szociális reprezentációit hasonlítjuk össze egy 2014-ben felvett magyar, felnőtt lakosságra nézve reprezentatív minta segítségével.
Kulcsszavak: szociális reprezentáció, társadalmi mobilitás, diploma, szóasszociáció

Milyennek látják a hallgatók az iskolájukat? – A főiskoláról alkotott kép szóasszociációs vizsgálata

Koltói Lilla - Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar

A társas reprezentációk vizsgálatával feltárható a közösség tagjainak laikus világképe, amely alapvetően meghatározza viselkedésüket, attitűdjeiket, irányítja interakcióikat. A felsőoktatási intézményekről alkotott reprezentációk feltárják a hallgatók vélekedéseit és érzelmeit a képzéssel kapcsolatban, amelyek kapcsolódnak a hallgatói sikerességhez is.
A kutatásban 199 főiskolás hallgató az "iskolám" hívószóra adott szóasszociációit vizsgáltuk. Az 1138 válaszból 384 tekinthető különbözőnek. A központi magnak a tanuláshoz kapcsolódó szavak mellett a barát szó is része. Ez azt mutatja, hogy a hallgatói szocializáció fontos része a tanulmányi bevonódás mellett a társas integráció. A perifériában kognitív, társas és affektív elemek egyaránt megjelennek. A válaszok tartalomelemzésekor négy fő kategóriát alakítottunk ki: képzés, társas környezet, fizikai környezet, hallgatók jellemzői. A legtöbb asszociáció a főiskolai képzéshez kapcsolódott, de második leggyakoribb kategória a társas környezeté volt. Az asszociációk tartalomelemzése szintén illeszkedik a hallgatói szocializációs elméletek megfontolásaihoz.
Kulcsszavak: szociális reprezentáció, felsőoktatás, szóasszociáció

Kulturális szakmabeliek szociális reprezentációja a Liget Budapest részét képező Múzeum Negyed koncepcióról

Perczel Júlia - ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola

A Liget Budapest részeként megvalósuló Múzeum Negyed koncepció szociális reprezentációjáról és a budapesti kortárs kiállítóhelyek struktúrájáról 2013-2014 során készült a jelen kutatás. A kulturális közéletet nagymértékben foglalkoztató és annak jövőjét erőteljesen meghatározó tervezetről van szó, mely a szakmát nagymértékben megosztja. A jelen kutatás ennek első tudományos elemzése, amelynek módszertani újítása ugyanakkor, hogy hálózatkutatási eszközöket von be a szociális reprezentáció kutatásába.

A kutatásban visszacsatolásos hólabda módszer útján 37 budapesti kortárs képzőművészeti galéria és múzeum felsővezetőjével vettem fel félig strukturált interjút, amelynek segítségével összesen több, mint 80 órányi anyag gyűlt össze.
Az eredmények megerősítik elméleti felvetésünk, miszerint egy csoport számára relevanciával bíró téma esetén a csoport kapcsolati struktúrájának kohezivitása összefüggésben van szociális reprezentációjának differenciáltságával. Az eredmények emellett azt is mutatják, hogy hálózati struktúrától függetlenül tendenciózusan differenciáltabb reprezentációkkal rendelkeznek a szcéna szereplői a megvalósuló Múzeum Negyed koncepció negatív, mint pozitív aspektusairól. Mindez pedig felhívja arra a figyelmet, hogy a kulturális-közéleti kérdésekről alkotott vélemények vizsgálata esetén az elterjedt tömegmédiumokkal kapcsolatos vizsgálati módszerek mellett a személyközi interakciós szintek bevonása nem az előbbit helyettesíti, hanem egy differenciáltabb kép kialakításának a lehetőségét teremtheti meg.
Kulcsszavak: szociális reprezentáció, hálózatkutatás, személyközi interakciók, csoportközi folyamatok

Új kutatási és terápiás lehetőségek a szomatikus betegek körében

SZ60

Szervezők: **Látos Melinda** - SZTE ÁOK Sebészeti Klinika
Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Papp-Zipernovszky Orsolya** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A szimpóziumban bemutatott kutatások közös kiindulópontja, hogy a súlyos állapotú kórházi betegekkel való kommunikáció, megküzdési stratégiáik és későbbi együttműködési készségük facilitálásának egyik fő tényezője a testtel, a betegséggel és a betegségmagatartással kapcsolatos attitűdök és reprezentációk ismerete. Ezzel kapcsolatban számos pszichológiai mérési eljárás rendelkezésre áll, de a tapasztalatok szerint a súlyos állapotú, hospitalizált betegek vizsgálata kérdőíves technikákkal nem mindig lehetséges, és nem is hozza meg a kívánt eredményt. A kutatóműhely tagjai ezért több, kombinált kvalitatív-kvantitatív eljárást alkalmaznak, melyek között saját fejlesztésű technikák is szerepelnek, pl. a PRISM vizuális teszt rajzteszt-változata, mely segítségével képet kapunk a páciens betegségéről kialakított szimbolikus reprezentációiról, vagy a testkép-szobor teszt, melyet a súlyos állapotú szomatikus betegeknél alkalmaztunk, mint diagnosztikai és terápiás mérőeszközt a személyiség integrációs nívójának és a testtel kapcsolatos érzéseknek, fantáziáknak a megjelenítésére. A szimpózium prezentációi egyaránt beszámolnak a kutatási eredményekről, és azok gyakorlati alkalmazásáról.
Kulcsszavak: gyógyulás és betegség, testi integritás, testkép, megküzdés, pszichológiai intervenció

Előadások

Lumbális gerincműtét előtt álló betegek pszichológiai állapotfelmérése a gyógyulásra ható tényezők vizsgálata céljából

Pócza-Véger Petra[1], Barzó Pál[1], Csabai Márta[2]
[1]SZTE ÁOK Idegsebészeti Klinika
[2]SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A kutatás célja azon pszichológiai tényezők feltárása, amelyek befolyásolhatják a lumbális gerincműtét előtt álló betegek gyógyulását és a betegséggel, műtéttel való megküzdésüket.
Módszer: a betegekkel a bentfekvésük során, de még a műtét előtt egy tesztbattéria felvétele, amely a következő teszteket tartalmazza: Pszichológiai Sérülékenység Kérdőív, Szomatoszenzoros amplifikáció, Kórházi szorongás és depresszió skála, PRISM-D (Pictorial Representation of Illness Self-Measure). Résztvevők: a vizsgált 110 lumbális gerincműtét előtt álló beteg közül

52 férfi (46,8%), 58 nő (53,2%). Átlag életkor: 54,12 év (16 - 87 év). A teszteket az SZTE ÁOK Idegsebészeti Klinikán vettük fel.
Eredmények: akik a PRISM-D rajzteszten Énrész kódot kaptak, vagyis betegségüket ezen a projektív rajzteszten, mint énrészt jelenítették meg, az összes többi kategóriához képest szignifikánsan később mehettek haza a műtétet követően (A PRISM-D rajzteszten 6 kategóriát alakítottunk ki: Énpajzs p=0,004, Védővonal p=0,036, Betegségpajzs p=0,008, Hálózat p=0,004, Összeolvadás p=0,026). Leghamarabb azok a betegek mentek haza, akik Énpajzs kódot kaptak (átlag 4,14 nap). Ugyanakkor az Énpajzs kódot kapott betegek jobban szorongtak tendencia szinten (p=0,061), mint akik Énrész kódot kaptak. Akik pedig Védővonal kódot kaptak szignifikánsan kevésbé szorongtak, mint azok, akik Énpajzsban rajzolták fel életterüket (p=0,038). A Pszichológiai Sérülékenység Kérdőív érzelmi sérülékenység alskáláján szintén az Énpajzs kódot kapott betegek mutattak szignifikánsan, vagy tendencia szinten nagyobb sérülékenységet a Betegségpajzs (p=0,085), Hálózat (p=0,006), Védővonal (p=0,034) kódot kapott betegekkel szemben.
Következtetések: a betegségreprezentációk jelentősen befolyásolják a gyógyulás időszakát a műtét után. Akiknél a betegség az Én részévé vált, a gyógyulási folyamat lassabban tudott elindulni. Viszont az Énpajzs kódot kapott betegek bizonyultak a legszorongóbbnak és emocionálisan a legsérülékenyebbnek, amely nem járt hosszabb klinikai bentfekvéssel.
Kulcsszavak: depresszió, gyógyulás, PRISM-D nonverbális rajzteszt, pszichológiai sérülékenység, szorongás

Pszichológiai intervenció a melanoma malignummal diagnosztizált betegek körében

Havancsák Rózsa[1,2], Oláh Judit[1], Látos Melinda[3], Kálmán János[4], Kemény Lajos[1], Csabai Márta[5]
[1]SZTE ÁOK Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika
[2]SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
[3]SZTE ÁOK Sebészeti Klinika
[4]SZTE ÁOK Pszichiátriai Klinika
[5]SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A melanómával (MM) diagnosztizált páciensek körülbelül 30%-a számol be magas szintű distresszről. A leggyakoribb pszichológiai zavarként a depresszió és a szorongás jelentkezik. A szegedi Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinikán 2009 óta a mindennapi gyakorlat részeként működik az onkológiai betegek pszichológiai szupportálása. Az MM betegek pszichoszociális segítését szolgálva megterveztünk egy pszichológiai intervenciót és annak hatásvizsgálatát. A pszichológiai intervenció részét pszichológiai konzultáció valamint egy olyan brosúra átadása képezi, mely műtét előtt alkalmazható pozitív szuggesztiókat mutat be, valamint a pozitív énkép, önértékelés, jövőkép kialakulását és az érzelmi kommunikációt facilitálja. A hatásvizsgálat keretében szorongást, depressziót, észlelt stressz-szintet, életminőséget valamint a megküzdési módot vizsgáljuk a résztvevők körében. A program feltételezésünk szerint pozitívan fog hatni a gyógyulásra, a kezelés alatti fizikális és pszichés állapotra. A páciensek a sentinel nyirokcsomó biopszián, illetve blokkdisszekció beavatkozásokon átesők közül kerültek ki (N=50).
A szegedi klinikán módszerfejlesztő tevékenység is zajlik. Az általunk továbbfejlesztett PRISM-D szemi-projektív nonverbális teszt alkalmas a páciensek betegségreprezentációjának, a betegséggel való megküzdésben jelentős szerepet betöltő erőforrások részletesebb vizsgálatára. A beteg erőforrásainak és társas támogatásának feltárása alapján facilitáljuk a pácienst ezek igénybevételére, a hatékony megküzdési stratégiák erősítésére.
A melanómás betegekkel való pszichológiai munka és az intervenciós program tapasztalatait esetrészletekkel illusztrálva mutatja be az előadás.
Kulcsszavak: depresszió, gyógyulás, PRISM-D nonverbális rajzteszt, pszichológiai intervenció, szorongás

A szorongás, a fájdalom és a poszttraumatikus növekedés összefüggései sebészeti beavatkozáson átesett páciensek körében. Kutatási és terápiás lehetőségek.

Sipka Tünde Csenge[1], Látos Melinda[2], Varga Endre[1], Lázár György[2], Csabai Márta[3]
[1]SZTE ÁOK Traumatológiai Klinika
[2]SZTE ÁOK Sebészeti Klinika
[3]SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A sebészeti és a traumatológiai-ortopédiai beavatkozások közös jellemzője, hogy legtöbbször invazív és fájdalmas gyógyulási procedúrán mennek keresztül a betegek, szemben a rehabilitációs ellátással, vagy a krónikus állapotok konzervatív kezelési metódusaival. Nem ritka, hogy a betegek szinte egyik pillanatról a másikra kerülnek át önellátó, aktív életvitelükből a passzív, kiszolgáltatott betegszerepbe.
Az elmúlt 5 évben a Szegedi Tudományegyetem Sebészeti- és Traumatológiai Klinikáján folyó kutatások eredményei közül röviden ismertetjük e betegcsoport néhány jellemzőjét, úgy mint a kórházi depresszió és szorongás, a compliance, a fájdalom valamint a poszttraumatikus növekedés mértékét. A vizsgálatba 90 emlődaganattal operált, 90 vesetranszplantált és 70 baleseti sebészeti betegellátásban részesülő páciens került be.
Eredményeink szerint a megnövekedett szorongás magasabb műtét utáni fájdalommal jár együtt, az akut stresszreakció pedig már a kórházi ellátás első pillanataiban jelentkezhet. A negatív pszichés státusz előrejelzi a poszttraumás állapotot, a későbbiekben pedig a poszttraumatikus növekedés mértékével is összefüggésben állt. Klinikai tapasztalataink szerint a sebészeti beavatkozáson átesett páciensek más betegcsoporttal összehasonlítva kiemelkedő compliance-t mutatnak és rendkívül nyitottak a pszichológiai segítségnyújtásra is.
Célunk egy komplex intervenciós módszer kidolgozása, mely segítségével a műtéten átesett páciensek minél teljesebb gyógyulását segíthetjük elő. A hirtelen funkcióvesztés miatt a betegek fokozottan észlelik a testi integritásuk fenyegetettségét valamint a potenciális egészségvesztés veszélyét, ezért az egészségpszichológiai intervenciókban fontos hangsúlyt fektetünk a szorongáscsökkentésre, a narratíva újragondolására, az egészségfejlesztésre valamint az akut és poszttraumás stresszreakciók kezelésére.
Kulcsszavak: depresszió, szorongás, fájdalom, poszttraumás növekedés

A testkép-szobor teszt egyéni-és csoportterápiás alkalmazási lehetőségei transzplantált és daganatos betegek körében

Sándor Zita[1], Látos Melinda[2], Fehér Pálma Virág[4], Csabai Márta[3]
[1]SZIE GAEK Egészségtudományi Campus
[2]SZTE ÁOK Sebészeti Klinika
[3]SZTE BTK Pszichológiai Intézet
[4]Body-Mind Balance (magánrendelés)

A testkép-szobor teszt egy olyan nonverbális eljárás, mely képet ad az énkonzisztencia mértékéről és alkalmas a tudattalan testélmények felszínre hozására és kifejezésére is (Wadepuhl és Wadepuhl, 1994). A módszert korábban személyiségzavarral küzdő páciensek körében alkalmazták. Célunk a testkép-szobor teszt szomatikus betegpopuláción való alkalmazása a betegség feldolgozásának megsegítése érdekében. Feltételezésünk szerint a testkép-szobor teszt alkalmas lehet az aktuális szelf-koherencia és az erőforrások feltárására, a betegséggel kapcsolatos szorongások, asszociációk és emlékek megragadására és integrálására transzplantált és daganatos páciensek körében is.
Vizsgálatunkban 12 rosszindulatú daganattal küzdő páciens és 12 vesetranszplantáción átesett személy vett részt, melynek keretében felvettük a testkép-szobor tesztet, valamint annak utótesztjét, melynek kérdései képezték az intervenciós ülés főbb pontjait. A kvalitatív elemzés eredményei alapján alátámasztást nyert, hogy az elkészített szobrok tükrözik a személyek be-

tegségükkel kapcsolatos attitűdjeit, testi emlékeit. A szobrokon a beteg testrész fragmentálódhat, mely arra utal, hogy a szomatikus betegség következtében a testi egészlegesség sérül és a testi élmények dezintegrált módon jelennek meg a fantáziában.
A módszer projektív jellege miatt heterogén reakciókat hívott elő a személyekben, mely bizonyítja, hogy alkalmas az egyéni, személyes tudattartalmak feltárására. A szobrok, valamit az azokra adott válaszreakciók tartalomelemzése alapján a gyermekkori emlékek (regresszió), a veszteségélmények (testrész, egészség, teljesítőképesség, vidámság) a testképpel kapcsolatos problematikák, az erőforrások és a betegség következtében létrejövő pozitív változások és megküzdési módok kerültek előtérbe (elfogadás). A szobrok segítségével kifejezett tudattartalmak arra is utaltak, hogy az adott személyeknek milyen módon és mértékben sikerült feldolgozni a betegségüket.
A vizsgálat eredményéül elmondható, hogy a módszer hatékonyan alkalmazható mind a daganatos és transzplantált személyek testi emlékeinek feltárására, a test és az én viszonyának vizsgálatára. A módszer segítségével mérsékelhetővé válik a testi élmény egységének sérülése, ezért vizsgálatunk a testkép-szobor teszt szélesebb körű alkalmazására hívja fel a figyelmet.
Kulcsszavak: énkonzisztencia, pszichológiai intervenció, testkép-szobor teszt

Új média és szociálpszichológia

SZ61

Szervező: **Ujhelyi Adrienn** - ELTE PPK

Az új média rendkívüli népszerűsége a társadalomtudósokat is kutatásra ösztönözte: szociológusok, politológusok, közgazdászok hada próbálja megválaszolni az újonnan felvetődött kérdéseket. A szociálpszichológia csak megkésve reagált az új kihívásokra, noha mind megközelítése, elméletei és módszertana is kiválóan alkalmassá tenné az új technológia társas hatásainak vizsgálatára. Szimpóziumunk azt próbálja bemutatni, hogy akár egyéni, akár társadalmi szinten hogyan tud a szociálpszichológia hozzájárulni az új média kutatásokhoz.
Az első előadás az online játékok motiváló hatását szeretné felhasználni tanulást segítő szoftverek fejlesztésében. A népszerűség titkának megfejtésében segíthet a gyermekek azonosulásának felderítése, az avatarválasztási motivációk feltárásával. A második kutatás szintén egyéni szintre koncentrál, a közösségi oldalak egyik legelterjedtebb jelenségét, a selfiet próbálja szociálpszichológiai keretben értelmezni. A következő két előadás társadalmi szinten vizsgálódik, az első azt járja körbe, hogy a közösségi média milyen szerepet játszik a politikai aktivitásban, míg szimpóziumunk utolsó prezentációja egy társadalmi jelenség, a hajléktalanság kriminalizációját mutatja be médiaelemzés segítségével.
Kulcsszavak: új média, közösségi média, internet, szociálpszichológia

Előadások

Gyermekek avatarválasztási tendenciái

Illés Anikó[1], Bényei Judit[1], Pataky Gabriella[2], Ruttkay Zsófia[1], Schmidt Andrea[1,3]
[1]Moholy-Nagy Művészeti Egyetem
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem
[3]MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Szociológiai Intézet

A tanulást támogató számítógépes alkalmazások kialakítása során a fejlesztők gyakran avatarok beépítésével válaszolnak a motiválás és azonosulás elérésének kihívásaira. Az ilyen alkalmazások sikerességéhez hozzátartozik, hogy a gyermekek számára vonzó azonosulásra felkínált figurákat tartalmazzon az avatarkészlet. Hazai kisiskolások körében végzett felmérésünk (377, 6-11 éves gyermek) azokat a tendenciákat igyekszik feltárni, amik meghatározhatják a gyermekek avatarválasztásait. A vizsgálathoz egy nemzetközi EU projekt (TERENCE) keretében szövegértést segítő alkalmazáshoz kidolgozott figurakészletet használtunk. Túl azon, hogy az élet-

kor és a nem megjósolható hatásait azonosítottuk, további eredményekre is jutottunk. Többek között az IKT eszközhasználat valamint az olvasási szokások mintázatai mentén is érdekes összefüggések mutatkoznak.
Kulcsszavak: tanulástámogatás, számítógépes alkalmazás, avatar, IKT

A selfiek szociálpszichológiai vizsgálata

Ujhelyi Adrienn - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az Oxford English Dictionary 2013-ban az év szavává választotta a selfiet. A rendkívül népszerű jelenséget legegyszerűbben úgy definiálhatnánk, mint egy önmagunkról készített, majd megosztott fotót. A valóságban a jelenség ennél sokkal bonyolultabb, a selfieknek nemcsak rengeteg típusa van, de arról sincs konszenzus, hogy a fentiekben megfogalmazotton kívül milyen egyéb kritériumoknak kell megfelelnie egy képnek ahhoz, hogy selfienek nevezhessük. A selfieket meglepően éles és kiterjedt kritika éri, legjellemzőbb értelmezési keret egy patologizáló narratíva, miszerint a jelenség elsődleges oka a nárcizmus. Jelen kutatás ezen leegyszerűsítő magyarázaton túllépve a selfiezést szociális kontextusban próbálja értelmezni, olyan szociálpszichológiai fogalmak mentén, mint tükrözött én (Cooley) vagy az identitásreprezentáció (Goffman). A kutatás 6 pilotinterjú alapján létrehozott kérdőívvel dolgozott, melyet összesen 354 rendszeresen selfiet készítő (átlagéletkor 23,2; 73 férfi (21%) és 282 nő (79%)) töltött ki. A kérdések a közösségi média használatra, a selfie definíciós problémáira, selfie-készítési szokásokra és a kapcsolódó adatvédelmi tudatosságra, valamint a selfiekészítés előtt, közben és után jellemző érzelmekre és motivációkra kérdez rá. Az eredmények azt mutatják, hogy a selfiekhez leggyakrabban pozitív érzelmeket kapcsolnak készítőik (büszkeség, boldogság), és nagyjából egyforma mértékben kapcsolják hozzá az unalmat és az izgalmat. A motivációk között megtalálhatjuk a képek memória-segítő, dokumentáló funkcióját, a kapcsolatápolást, az önkifejezés és énbemutatást, valamint a terápiás jelleget. A legfontosabb változók segítségével megpróbáljuk a selfiezők legjellemzőbb csoportjait azonosítani és profiljukat felrajzolni. A kutatás összegzése az, hogy a selfiek a mindennapi élet és szociális interakciók lenyomatait jelentik, megosztásuk erősíthetik az egyének jelenlétét a társadalmi csoportokban, felfoghatók kommunikációs formaként, valamint a self-narratíva kialakításának eszközeként is.
Kulcsszavak: selfie, identitás, szociálpszichológia, közösségi média

A közösségi média társas megerősítő funkciója a kollektív cselekvésekben

Kende Anna[1], Ujhelyi Adrienn[1], Lantos Nóra[1], Martijn van Zomeren[2]
[1]ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Budapest
[2]University of Groningen

A közösségi média politikai tiltakozásokban betöltött szerepe kiemelt figyelmet kapott az elmúlt években. A megmozdulások a közösségi felületeken szerveződnek, az internet jelenti az eseményekről szóló beszámolók fő forrását, és itt zajlanak a legfontosabb identitásformáló politikai viták is. Az önkategorizációs elméletre (Turner et al., 1987) épülő SIMCA modell alapján (van Zomeren, Postmes, & Spears, 2008) arra következtethetünk, hogy a hatékony információ megosztás, a könnyű és olcsó szervezés mellett legalább ennyire fontos szerepet kaphat a közösségi média identitás-erősítő funkciója a részvétel motivációi között.
Kutatásunk három vizsgálatában arra kerestük a választ, hogyan motiválja a közösségi média társas megerősítő (hálózatépítő, interaktív és kreatív) használata a kollektív cselekvési szándékot és a politikai aktivizmus fennmaradását.
Az első vizsgálatban a 2013-ban 44 napig tartó Egyetemfoglalás résztvevői és szimpatizánsai vettek részt (N = 148). Kutatásunk megerősítette, hogy a kitartó részvétel a csoporttal való azonosulás mellett a közösségi média társas megerősítő használatától is függ, ugyanakkor a közösségi média instrumentális használata önmagában nem motivál a hosszantartó részvételre. A második vizsgálatban egy kísérlet keretében teszteltük a közösségi média interaktív és társas

megerősítő használata, valamint a kollektív cselekvési szándék közti összefüggést. Eredményeink megerősítették az interaktivitás, vagyis a közösségi médiában való aktív részvétel hatását a kollektív cselekvési intenciókra. A harmadik, kétszer kettes elrendezésű kísérletben a közösségi média társas megerősítő és információ-megosztó használatának hatásait teszteltük a kollektív cselekvési szándék interaktív és nem interaktív feltételeiben. Az eredmények a társas megerősítés és az interaktív használat elsőbbségét mutatták ki a kollektív cselekvési intenciókban az információ-megosztási és nem-interaktív használathoz képest.
Előadásunkban az eredmények elméleti és gyakorlati következményeit vitatjuk meg a közösségi média megerősítő szerepével kapcsolatban, különös tekintettel a kollektív cselekvés identitásalapú motivációira.
Kulcsszavak: közösségi média, politikai aktivizmus, kollektív cselekvés

A hajléktalanság kriminalizációja: médiareprezentáció és előítéletesség

Máriási Dóra, Ványi Dániel
ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az elmúlt évek magyarországi társadalompolitikáját (Szikra, 2014) jól leírja az, amit Lois Wacquant (2009) a neoliberális állam azon tendenciájaként jellemez, hogy a szociális állam büntető állammá alakul át, melyet jól példáz a hajléktalanság kriminalizációja. Magyarországon a kormány a 2010-es választások óta törekedett a hajléktalan emberek korlátozására közterületeken, melynek eredményeként az országgyűlés 2013 októberében elfogadta a hajléktalanrendeletet. Feltételezésünk szerint a hajléktalanság médiareprezentációjának vizsgálatával érthetjük meg, hogy a rendeletek és események hogyan befolyásolták a hajléktalanságról való közgondolkodást. Kutatásunk első felében ezért az öt legolvasottabb magyar hírportálról a Textplore tartalomelemző szoftverrel gyűjtött 4654 cikket kvalitatív módszerrel elemeztük. A tartalomelemzés eredményei alapján három domináns reprezentációs módot azonosítottunk: 1) átpolitizált, elidegenítő 2) depolitizáló-elkülönítő és 3) strukturalista-emberi beszédmód. A beszédmódok azonosítása után kísérleti módszerrel próbáltuk demonstrálni azoknak a hajléktalanokkal szembeni előítéletességre gyakorolt potenciális hatását. Tendenciaszintű eredmények utalnak arra, hogy valóban lehet hatása a médiareprezentációknak az előítéletekre.
Kulcsszavak: neoliberális állam, büntető állam, hajléktalanok kriminalizációja, médiareprezentáció, előítéletek

Új tartalmak a pedagógusképzésben

SZ62

Szervező: **Estefánné Varga Magdolna** - Eszterházy Károly Főiskola

A szimpózium négy előadása arra vállalkozik, hogy felvillantja a köznevelés területén megjelenő pszichológiai-pedagógiai problémákat és felhívja a figyelmet arra, hogy a pedagógusképzésnek új típusú szakértelem kialakítása a feladata. Az előadások a nevelés azon területeire fókuszálnak, mint a pedagógiai helyzetekhez kapcsolódó problémamegoldás, konfliktuskezelés, integrált nevelés.
Az első előadás a professzionális tanárrá válás lehetőségeit vizsgálja, valamint azt, hogy a tantervi programok mennyire támogatják a tanárjelöltek problémamegoldó képességeinek fejlesztését. Ennek a professziónak a kialakítására, oktatási program kidolgozására vállalkozik az előadó. A programbeválás vizsgálata pedagógiai kísérlet keretében történik, ezen eredmények bemutatására kerül sor.
A pedagógusképzésnek nagy felelőssége van abban, hogy felkészítsen a konfliktusok kezelésére, megismertetve a resztoratív konfliktuskezelés módszereit. Ebben a témakörben két előadás bemutatására kerül sor. Az egyik a resztoratív konfliktuskezelés képességeit vizsgálja gyakorló tanárok körében, és javaslatokat tesz ezek tanárképzésbe történő beépítési lehetőségeire. A másik egy nemzetközi projekt keretében bevezetett online kurzust ismertet, melynek keretében

kívánjuk felkészíteni a hallgatókat az iskolai agresszió jelenségkörének megismerésére, a beavatkozási technikákra, ezenkívül egy nemzetközi összehasonlító vizsgálatot ismertet a gyakorló pedagógusok agressziókezelési és konfliktusmegoldási képességeivel kapcsolatban.
A negyedik előadás a pedagógusképzés területén azt a jelenséget kívánja bemutatni, hogy a tanárjelölteknek milyen nézeteik vannak a fogyatékos személyekkel kapcsolatosan. Egy empirikus vizsgálat tükrében a tanárképzésben résztvevők nézetrendszerének bemutatására kerül sor.
Az előadások mindegyike azt erősíti, hogy a pedagógusképzésben szükségessé válik a pedagógiai-pszichológiai tartalmak újragondolása, és a hallgatók felkészítése a speciális nevelési helyzetekre.
Kulcsszavak: problémamegoldás, resztoratív konfliktuskezelés, iskolai agresszió, integrált nevelés

Előadások

Tanárjelöltek és kezdő tanárok pedagógiai helyzetekhez kapcsolódó problémamegoldó gondolkodásának fejlesztése

Orgoványi-Gajdos Judit - Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola

A tanári professzionalizmus (hasonlóan más szakmákhoz) magas szintű tartalmi tudást és kiváló problémamegoldó képességet igényel (Eysenc és Keane 2006). A hazai pedagógusképzés egyik pillére, amelyhez a szaktárgyi képzést, a pedagógiai-pszichológiai kurzusokat és a szakmódszertant sorolom elsősorban, a tartalmi tudás bővítésére fókuszál. A másik pillér a gyakorlótanítás. A jelöltek problémamegoldó képességének fejlesztése nem vagy nagyon érintőlegesen jelenik meg a tanárképzési tantervi hálókban, annak ellenére, hogy a pedagógusi munka egészét problémamegoldási folyamatok és döntések sorozata szövi át (Shavelson 1981, Calderhead 1993).
A professzionális tanárrá válás kísérletezésekkel (sikerekkel és kudarcokkal) teli hosszú folyamat (Berliner 1988, 2004). Doktori kutatásom gyakorlati része ezért egy olyan oktatási program kidolgozására irányult, mely „belenyúl" a szakértővé válás folyamatába, és olyan gondolkodást segítő technikákat biztosít a leendő és kezdő pedagógusok számára, melyek elősegítik a tudatos döntéseket és a nevelési-oktatási célokhoz illeszkedő hatékony megoldások megtalálását. Az oktatási program legfontosabb célja tehát, hogy a problémamegoldási folyamatot támogató módszerekkel és technikákkal valamint eset alapú tanulással segítse a résztvevők pedagógiai és pszichológiai ismereteiknek gyakorlatba való átforgatását, alkalmazását a számukra problémát jelentő iskolai helyzetekben, és így fejlessze gyakorlati pedagógiájukat.
A program beválás vizsgálata pedagógiai kísérlet keretében történik. A kísérlet során a program, tanítási gyakorlatot kísérő szemináriumként, négy különböző intézményben kerül kipróbálásra tanító és tanár szakos jelöltekkel valamint kontrollcsoportok bevonásával, véletlenszerű mintavétellel. A vizsgálat mérőeszközei: elő- és utóteszt, kérdőív és hallgatók által készített esettanulmány. A kísérlet hipotézisei: Az oktatási program:
- Fejleszti a tanárjelöltek (hosszú távú döntést igénylő) pedagógiai helyzetekhez kapcsolódó divergens és konvergens gondolkodási képességeit.
- Bővíti a tanárjelölteknek a problémamegoldási folyamathoz kapcsolódó tanítás/tanulásmódszertani kultúráját.
- Pozitívan befolyásolja a problémamegoldó attitűd változását.
- Támogatja a saját pedagógiai stratégiák kialakítását.

Az előadás a kísérlet első eredményeit mutatja be.
Kulcsszavak: tanárképzés, problémamegoldás, tanári kompetenciák, oktatási program

Resztoratív konfliktuskezelés lehetőségei a köznevelési intézményekben

Klement Mariann - Eszterházy Károly Főiskola, Szociálpedagógia Tanszék;
EKF Neveléstudományi Doktori Iskola

Az előadás a köznevelési intézmények színterein felmerülő konfliktusokat tárja fel, és azok eredményes kezelésére mutat lehetséges metódusokat (mediáció, resztoratív technikák). A kutatás indokoltságát mutatja, hogy a konfliktusok okainak, tüneteinek, stratégiáinak és következményének feltárása több tudományterületnek kitüntetett témája. A pszichológián belül is, de a társadalomtudományokban is több tanulmány foglalkozik ezzel a kérdéskörrel. A konfliktusok tudatos pedagógiai kezelése fontos nevelési eszköz, a neveléstudományi diszciplínán belül egyre erőteljesebben jelenik meg a konfliktuspedagógia. Az iskolai konfliktusok okait keresve vizsgálni kell a makroszintű társadalmi változásokat, a tanulók mikrokörnyezetét, különös tekintettel a családra. Szekszárdi (2001) felelőssé teszi a frusztrációt, amelyet kiválthat a napjainkban erősödő teljesítménykényszer, a felfokozott, túlságosan korai életkorban kierőltetett versenyhelyzet, s a gyermek szükségleteit figyelmen kívül hagyó elvárások is. Munkánk során az a tapasztalat alakult ki, hogy már több évtizede a pályán lévő pedagógusok is egyre kiszolgáltatottabbnak, eszköztelenebbnek érzik magukat. Nem tudnak jó válaszokat arra a megváltozott helyzetre, hogy a gyerekeknek és a szülőknek is vannak jogaik, miközben nekik – néha úgy tűnik – már semmihez nincs. Tapasztalható, hogy a pedagógusok jelentős hányadának nem mindig sikerül megtalálnia az adott helyzethez leginkább illeszkedő konfliktuskezelési módot. A pedagógiai munka résztvevői a konfliktust gerjesztő helyzetekben sokszor ösztönösen, neveltetésük, a korábbi élettapasztalataik és meggyőződésük szerint különbözően reagálnak. Így az iskolai konfliktusok mindenki számára egyre nagyobb gondot jelentenek, és elmondható, hogy a pedagógiai tevékenység minden szereplője között előfordulnak. Az egyre növekvő képzési, továbbképzési kínálat ellenére elmondható, hogy egyáltalán nem vagy csak kevéssé ismerik a resztoratív vitarendezési technikákat. A hazai iskolai gyakorlatban ma még gyakran a fegyelmi vagy peres eljárásokat alkalmazzák nagy számban a helyreállító technikák helyett. A kutatás pedagógusok körében 20 köznevelési intézmény bevonásával történt. A vizsgálathoz a Thomas-Killman standardizált kérdőívet használtam, amelyből a konfliktusmegoldó módszereiket térképeztem fel, valamint saját kérdőívvel az iskolai konfliktusok sajátosságaira, a resztoratív konfliktuskezelési technikák ismeretére, használatára kérdeztem rá. Célom feltérképezni a resztoratív technikák iskolai alkalmazását, és a pedagógusok tapasztalatait. A kutatás eredményeiről az előadásomban számolok be. Szó lesz az előadásban arról is, hogy a tanárképzésben milyen lehetőségeket találtunk a resztoratív technikák elsajátítására, gyakoroltatására a hatékony gyakorlat érdekében.

Kulcsszavak: resztoratív konfliktuskezelés, köznevelési intézmények, tanárképzés

Az iskolai erőszakmentesség

Boross Ottilia[1], Dávid Mária[2], Estefánné Varga Magdolna[2]
[1]Pázmány Péter Katolikus Egyetem Pszichológiai Intézet
[2]Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszék

Az iskolai erőszak (bullying, basáskodás) jelenségét evolúciós keretben értelmezve közelebb kerülünk annak belátásához, hogy nem valamilyen újkeletű civilizációs jelenségről van szó, a nyugati típusú társadalmak „dekadenciájának" egyik vadhajtásáról, hanem olyan általános érvényű, a csoportos lét és a rangsorképzés egyik következményéről, mely mindig is jelen volt az emberi társadalmakban. Épp természetessége miatt volt „láthatatlan". A bullyinggal, basáskodással szembeni attitűdünk változott meg, annak felismerésén keresztül, hogy bonyolult szerveződésű társadalmainkban az együttműködésre és a biztonságra való törekvés fontosabb a harcnál, a mindenáron való győzni akarásnál.
Kérdés, hogy mennyire vagyunk felkészülve az együttműködésre, a jó kapcsolatok helyreállítására és fenntartására. Evolúciós viselkedésrepertoárunk része-e, hogy hatékonyan felismerjük a közelgő konfliktusokat, képesek vagyunk megelőzni, illetve kialakulásuk esetén eredményesen

rendezni azokat. Hétköznapi tapasztalataink arra utalnak, hogy a konfliktuskezelés nem tartozik a biológiailag elsődleges készségek közé, nem jelenik magától meg az érés, a kognitív fejlődés adott szakaszaiban, hanem – mivel gyakran ellentétben áll ösztönös, természetes viselkedésünkkel – tervezett, módszertanilag jól felépített módon kell elsajátítanunk azt.
Vizsgálatunkban nemzetközi összehasonlításban annak feltárására törekszünk, hogy egy pedagógus a napi iskolai gyakorlatban milyen jelekből, mennyire pontosan és milyen gyakorisággal képes felismerni, azonosítani és kezelni a sokszor banális konfliktusokat, s feloldásukhoz milyen konfliktuskezelési mintázatokat alkalmaz. Arra is kíváncsiak vagyunk, hogy nemzeti/kulturális sajátosságok megjelennek-e a konfliktuskezelési módokban.
Négy európai ország (Hollandia, Olaszország, Németország és Magyarország) gyakorló pedagógusait vontuk be az online vizsgálatba egy saját kidolgozású szöveges teszt, valamint a Thomas-Kilmann konfliktuskezelési kérdőív kitöltésén keresztül. A kutatás adatainak feldolgozása folyamatban van, az eredmények részletes bemutatására az MPT XXIV. Nagygyűlésének tematikus szekciójában kerül sor.
Kulcsszavak: bullying, konfliktuskezelés, nemzetközi összehasonlítás

Gyógypedagógiai ismeretek a pedagógusképzésben, tanárjelöltek nézetei a fogyatékos személyekkel kapcsolatban

Nagyné Klujber Márta - Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola

A fogyatékos személyek iskolai integrációjának, inklúziójának törekvései új kihívásokat jelentenek a pedagógusok számára. Ezek értelmében a többségi intézmények pedagógusainak is feladata a gyermekek, tanulók igényeihez igazodó differenciált foglalkozások szervezése. A pedagógusképzés tartalmában bár a gyógypedagógiai ismeretek is helyet kapnak, felmerül a kérdés, hogy mennyire tudnak a jelöltek felkészülni a tényleges integráció vagy inklúzió során elvárt feladatok teljesítésére. Előadásomban a gyógypedagógiai ismeretek arányát elemzem a tanárképzés rendszerében. Bemutatom egy empirikus vizsgálat eredményeit, melyben kérdőíves módszerrel vizsgáltam a Bolognai-rendszerű tanárképzésben résztvevők nézeteit a fogyatékos személyekkel, tanulókkal kapcsolatban, illetve a hallgatóknak ezen tanulókhoz fűződő nevelési-oktatási feladatok professzionális ellátására vonatkozó felkészültségét. A gyógypedagógiai terápiás szemlélet egyes elemeit megragadva (holisztikus szemlélet, aktív szülői együttműködés és részvétel, tapasztalati ingerek nyújtása) kitérek ezek hasznosíthatóságára és előnyeire a pedagógusképzés során.
Kulcsszavak: gyógypedagógiai ismeretek a tanárképzésben, integráció-inklúzió, pedagógushallgatók attitűdje

Újszerűség és tipikusság a reklámokban és hatásuk

SZ63

Szervező: **Balázs Katalin** - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet
Vitavezető: **Molnárné Kovács Judit** - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A reklám a meggyőző kommunikáció egy sajátos esete, amikor az üzenet küldője a tömegkommunikáción keresztül kíván hatni. Napjainkban a hatás kiváltását a fogyasztók reklámkerülő magatartása nehezíti, így a hatékony reklámkommunikáció jellemezőit fontos empirikusan vizsgálni. A szimpóziumban bemutatni kívánt, különböző kommunikációs stratégiákra fókuszáló reklámvizsgálatok közös eleme az újszerűség, illetve (proto)tipikusság hatásának vizsgálata. A művészetpszichológiában számos modell meghatározó jellemzőnek tartja az alkalmazott ingerek újszerűségét, illetve prototipikusságát az esztétikai ítélethozatal során (pl., Berlyne, 1971, 1994; Hekkert, Snelders és van Wieringen, 2003; Martindale, Moore, Borkum, 1990; Whitfield, 2000). Ugyanakkor a marketingkutatásokban demonstrált, hogy a gyakran méltatott kreatív reklám újszerűsége a hatásosság fontos eleme (pl., Burroughs, Moreau és Mick, 2008), de a túlzott

újszerűség a hatásosság gátja is lehet (Phillips, 2003). Az alábbi vizsgálatok együttesen demonstrálják mindkét kommunikációs stratégia létjogosultságát.
Kulcsszavak: reklámpszichológia, újszerűség, tipikusság, hatásosság

Előadások

Humoros reklámok alkategóriái

Babinszki Emese, Balázs Katalin
Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A tanulmány célja a humoros reklámok kategóriáinak empirikus alapon történő elkülönítése és azok főbb jellemzőinek feltárása. Elméleti kiindulópontja a reklámok kategorizációira vonatkozó tapasztalatok (Goldenberg, Mazursky és Solomon, 1999; Goldenberg, Mazursky, 2008; McQuarrie és Mick, 2003), illetve a humoros reklámok korábbi csoportosításai (pl. Kelly és Solomon, 1975; Weinberger és Gulas, 1992).
Módszer: A kategóriarendszer kialakításának fontos részét képezték a laikus véleményeket feltáró kvalitatív elővizsgálatok (interjúk és fókuszcsoportok). Továbbá a fővizsgálat ingeranyagának kialakítását kérdőíves elővizsgálat segítette. A kérdőívet alkalmazó fővizsgálat célja, melyben a vizsgálati személyek 17 reklámot értékeltek 13 szempont alapján, az elméleti alapok és a laikus vélemények alapján létrejött kategóriarendszer empirikus ellenőrzése, és az egyes kategóriák tulajdonságainak részletes feltárása volt. Továbbá egy felidézési feladattal a reklámok közvetett hatásvizsgálatára is sor került.
Eredmények: A kérdőíves fővizsgálatban 138, többnyire fiatal felnőtt résztvevő vett részt. A reklámok megítélésein alapuló hierarchikus klaszteranalízis alapján az eredeti kategóriarendszer több ponton módosult. A négy jól elkülöníthető humoros reklámkategória: a túlzás; az aranyos; a fiatalos, trendi; és a tabukat feszegető kategória. A túlzás kategória jellemző tulajdonsága a valószerűtlenség, illetve kismértékben morbid és irritáló is. A túlzás kategória reklámjait egységesen gyakran idézték fel a vizsgálati személyek. A reklámok közül az aranyos reklámkategória átlagos felidézése volt a legmagasabb, de a kategória vizsgált reklámjai nem homogének ebben a tekintetben. Az aranyos kategória reklámjai valószerűtlenek, és aranyosak. A fiatalos-trendi kategória reklámjai a hétköznapi élethez közel álló termékeket, széles körben ismert márkaneveket jelenítenek meg valóságos képi világgal, így valószerűbbek az aranyos reklámoknál. Ugyanakkor újszerűség jellemzi őket. A tabukat feszegető kategória főbb jellemzői a polgárpukkasztó mivoltuk és a morbidság. A kategória szexuális tartalmú reklámjait gyakran idézték fel a vizsgálat résztvevői.
Kulcsszavak: humoros reklám, kategorizáció

Művészi reklámok hatásdimenzióinak és hatásosságának vizsgálata

Balázs Katalin, Barkó Mária
Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A tanulmány fő célja a művészi reklámok szakirodalmi források és fogyasztói megítélés alapján feltárt hatáselemeinek empirikus vizsgálata. A hatáselemek feltárásán túl, a művészi jelleg, illetve az ezt meghatározó elemek hatásosságát is vizsgáljuk.
Módszer: Fókuszcsoportos interjúk és kérdőíves elővizsgálatok alapozták meg a kérdőíves fővizsgálatot. Az elővizsgálatok célja a fogyasztók által művészinek tekintett reklámingerek gyűjtése és a művészi reklám fogyasztói megítélésével kapcsolatos adatok gyűjtése; a releváns konstruktumok köznyelvi megnevezésének vizsgálata; illetve az ingerszelekció volt. A fővizsgálat kérdőíves formában zajlott. A vizsgálati személyek 19 reklámot értékeltek hatásosság szempontjából, illetve leíró jellemezők mentén. A fővizsgálatban a reklámok felidézését is vizsgáltuk.
Eredmények: A vizsgálat adatai alapján a művészi reklámok meghatározó hatásdimenziói az újszerűség, esztétikusság, ugyanakkor az érthetőségnek is jelentős szerepe van a művészi

reklámok hatásosságában. Ezekhez képest a kreativitás nem segíti a művészi megítélés előrejelzését. A reklámok művészi jellege, illetve az egyes hatásdimenziók nagyban meghatározzák a hatás mérésére szolgáló tetszés, figyelemfelkeltés, hatásosság megítélését, de a reklámfelidézést nem. Továbbá az adatok alapján a hatásosságot a meggyőzési ismeretek nem befolyásolja jelentősen. Az újszerűség, esztétikusság és érthetőség és a művészi jelleg komplex hatásmodelljének kialakítására is sor került.
Kulcsszavak: művészi reklám, újszerűség, esztétikusság, hatásosság

Archetípusok a reklámokban és hatásosságuk

Kalász Judit, Balázs Katalin
Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A tanulmány célja az archetipikus ábrázolást tartalmazó és ezt nélkülöző reklámok befogadókra gyakorolt hatásának vizsgálata. A kérdőíves vizsgálatban jungi értelemben vett (1993) és neo-archetipikus reklámok (Faber és Mayer, 2009) hatásvizsgálata egyaránt megtörtént.
Módszer: Egy online kitölthető kérdőíves vizsgálat keretén belül négyféle terméket reklámozó, hat reklámpár tagjainak random sorrendben történő megítélésére került sor. A termékek a fiatal felnőtt célcsoport számára különböző mértékben voltak relevánsak: ruha, parfüm; cement, videójáték. A termékekre vonatkozó attitűd is felmérésre került a vizsgálat kezdetén. A párok egyik tagja archetipikus ábrázolást alkalmazott: szerepelt benne árnyék, felfedező, hős, nő, szerető vagy varázsló; míg a másik tagban nem szerepelt ilyen karakter. Ezek közül a felfedező és a varázsló neo-archetipikus karakterek. Ugyanakkor a reklámpárok tagjai ugyanazt a terméket, de más márkát reklámoztak. Egyéb különbség a reklámpárokban az ábrázolt karaktereket tekintve nem volt. A reklámok tetszése, érthetősége, általuk kiváltott érzelmek erőssége, a figyelemfelkeltés mértéke és a reklámfelidézés, illetve a márka iránti szimpátia voltak a vizsgált hatáselemek.
Eredmények: A vizsgálatban 139 fő vett részt, köztük 88 nő és 51 férfi. Egyaránt voltak közöttük önkéntes kérdőívkitöltők és fizetett vizsgálati személyek. Átlagéletkoruk 22,5 év (szórás 2,41). A vizsgálati személyek involváltnak tekinthetők az adatok alapján ruhaneműk és parfümök, viszont nem involváltak videojátékot és cementet tekintve. A tetszést, figyelemfelkeltést, kiváltott érzelmek erősségét és márka iránti szimpátiát tekintve a prototipikus reklámok hatásosabbnak bizonyultak. A felidézést tekintve az eltérés tendenciaszerű. Továbbá a márka iránti szimpátia kivételével szignifikánsan hatásosabbak a jungi értelemben vett archetipikus reklámok a neo-archetipikus reklámoknál.
Kulcsszavak: reklám, archetípus, prototipikusság, hatásosság

Egyéni előadások

Témakör: Óvodások (TE01)

A fantáziajáték szerepe az óvodáskorú gyermek gondolkodásának sajátos dramaturgiájában

TE01_EA09

Jaskóné Gácsi Mária - Eszterházy Károly Főiskola Comenius Kar

Ismeretes, hogy a játék önkéntesen választott tevékenység, mely önmagába hordja célját és sokoldalúan alakítja a személyiséget. Ebbe a gondolatkörbe hozható régi és új szakirodalmak nem „vitatkoznak" egymással ebben a kontextusban. Ugyanis a gyermeki igényeket szem előtt kell tartani; továbbá olyan harmonikus légkört kell teremtenie az óvodapedagógusnak, amelyben a rá bízott gyermek kiegyensúlyozottan, életkorának megfelelően tud fejlődni. Péley idézi Winnicott gondolatmenetét, mely szerint a játék „az ösztönök kiélését biztosító tevékenység, és mint ilyen a személyes lelki valóság és a jelenvaló tárgyak kontrolljának tapasztalata közötti kölcsönhatás bizonytalanságán alapul, mely az intimitásban gyökerezik". Piaget a gyermeki játék megfigyelése során azt vizsgálta, hogy a játéknak milyen adományai vannak, és ezek miként járulnak hozzá a gondolkodás fejlődéséhez. Piaget azt is kifejti, hogy az intelligencia kétféle működése az akkomodációs (utánzó) és az asszimilációs tevékenységek. Ez utóbbi, a gyermek a környezetében tapasztalt jelenségeket, élményeket az gondolataiban átdolgozza és beépíti a korábbi tapasztalatai közé. Ebben a sajátos gyermeki „dramatugiában" hangsúlyos helyet foglal el az asszimilációs folyamat. Miért fontos a fantáziálás, a történtek átdolgozása; énazonossá alakítása? Mert a játékban olyan gondolati munka zajlik, melyben az érzelmi szinkretizmus révén alakul a gondolkodás. Ezért fontos a szabad játék támogatása, amelyben kibontakozhat a belső reprezentatív kép, ami a fantázia kiélésének alapjául szolgál. A szimbolikus kombinációk, kollektív szimbólumok alkalmazása segíti a gyermeki gondolkodást, a közös nyelv kialakul és gazdagodik élményanyaguk.

Előadásomban azt kívánom hangsúlyozni, hogy az óvodáskorú gyermek alapvető tevékenysége a játék, mely semmi mással nem helyettesíthető. Olyan mentális erőpróba, mely öröm és munka, fikció és valóság; a fantáziának és a szociális kompetenciák fejlődésének eszköze. Hangsúlyozni kívánom, hogy az óvodapedagógus személye kulcsfontosságú. Arról a szemléletről szeretnék szólni, mely a gyermeki személyiség mind teljesebb kibontását segíti, amely támogatja a pillanat legteljesebb megélését.

[1]Péley Bernadette (2003): A játék szerepe a külső és belső valóság szerveződésében. In.: Kállai-Kézdi (szerk.): Új távlatok a klinikai pszichológiában. 48. Új Mandátum Kiadó

A gyermeki beszédfejlődés aktuális vonatkozásai logopédus szemmel

TE01_EA12

Egyed Tiborné - Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Sárospataki Tagintézménye

A beszéd nem velünk született készség, elsajátítását egyaránt befolyásolják öröklött, veleszületett és szerzett tényezők. Az ép beszéd kialakulásának feltételei: ép beszédszervek, ép hallás, ép idegrendszeri sajátosságok mellett a beszélő környezet.

„A beszédet nem örököljük, hanem a szüleinktől, illetve gyermekkori környezetünktől tanuljuk. Úgy beszélünk, ahogyan velünk beszéltek az első négy-öt évben."[1] Montágh Imre gondolatai ma is aktuálisak. A beszédfejlődésnek sok-sok egyéni változata lehetséges, abban viszont nincs

eltérés, hogy a gyermek úgy beszél, ahogyan a körülötte élők, és amilyen beszédmintát kap gyermekkori környezetében.
Az óvodáskor a beszédfejlődés tekintetében kiemelt jelentőséggel bír. Az óvodába lépő gyermekek egy része még nem ejti tisztán a hangokat, ekkor többnyire élettani pöszeségről beszélhetünk, ami természetes jelenség a beszéd elsajátításának folyamatában, egészen 4.5-5 éves korig. Ebben az időszakban bővül a beszélő környezet: óvónők, dajka nénik, gyermektársak jelennek meg a gyermek mindennapi életében. Az óvodáskorú gyermek figyeli és utánozza környezetét. Óvodáskorban tehát a beszéd aktivitása, jelentősége ugrásszerűen megemelkedik, hiszen az óvodai élet számtalan új tevékenységet, tapasztalatot hoz a gyermek életébe. Az előforduló beszédhibák javításának optimális időszaka az 5. életév körül határozható meg, természetesen kivételnek számít többek között a megkésett beszédfejlődés, a beszédritmus zavara, a nyelvfejlődés súlyos zavara, mely esetén korábbi logopédiai segítség, ellátás illeti meg az óvodáskorú gyermeket.
Milyen környezeti hatások érik a mai óvodásokat? Miként változtak szokásaink, életmódunk, valamint a különböző tevékenységek aránya napirendünkben? Hogyan hatnak a beszédfejlődésre a megváltozott környezeti tényezők?
Előadásomban az óvodáskorú gyermekek beszédfejlődési sajátosságait kívánom bemutatni, mai életünk tükrében. Logopédiai munkám adataira építve kívánom ismertetni nyelvhasználatunk, életmódunk változásainak általam tapasztalt hatását az óvodás gyermekek beszédfejlődésére.
[1]Montágh Imre: Tiszta beszéd Holnap Kiadó, Budapest, 1999.

Az infokommunikációs és műszaki eszközök jelentősége a különböző szociális-gazdasági státuszú 3-3,5 éves gyermekek életében

TE01_EA43

Lívják Emília[1], Hajdú Krisztina[2]
[1]Eszterházy Károly Főiskola Comenius Kar
[2]Családsegítő és Pedagógiai Szakszolgálat, Sárospatak

Előzmények: A Biztos Kezdet Program esélyt ad a programban részt vevő, 0-5 éves korú gyermekek valamint családjaik számára, hogy a gyermekek életének legkorábbi időszakában segítséget kapjanak a testi, értelmi, érzelmi és szociális fejlődésükhöz. A problémák korai felismerése, a programhoz kapcsolódó szakemberek folyamatos támogatása, a gyermekekkel és a szülőkkel való közvetlen foglalkozás hozzájárul a programban részt vevő gyermekek sikeres iskolakezdéséhez, iskolai kudarcok csökkentéséhez.
Régóta ismert és az utóbbi években ismét előtérbe kerülő tény, hogy a korai életéveknek meghatározó szerepük van a későbbi életút szempontjából. Számos hazai és külföldi vizsgálat bizonyítja, hogy az iskolai pályafutás későbbi szakaszaiban tapasztalható elmaradás elsősorban a kora gyermekkori feltételekkel, körülményekkel magyarázható.
A hazai iskolarendszerre vonatkozó felmérések egyértelműen alátámasztják, hogy a gyerekek iskolai teljesítménye erős összefüggésben van a gyerekek családi hátterével. A család kedvezőtlen társadalmi-gazdasági helyzetéből fakadó hátrányokat jelenlegi oktatási rendszerünk - óvoda-iskola- nem képes ellensúlyozni. Ennek oka részben az iskolarendszer diszfunkcióiban keresendő, másrészt abban, hogy iskolás korra a kedvezőtlen családi háttérből érkező gyerekek hátrányai már túl nagyok. A Biztos Kezdet a Sure Start angol program magyarországi adaptációjaként 2003-ban kezdődött. Ma már 142 ház működik az ország legelmaradottabb vidékein egyrészt a Gyerekesély programok keretében, másrészt állami fenntartásban.
Módszerek: A Biztos Kezdet Program különösen 0-5 éves korú gyermekek, valamint családjaik helyzetét vizsgálja. A Biztos Kezdet kérdőíves vizsgálatait saját dokumentációs rendszerben tárolja. Vizsgálatunkban ezen adatbázis eredményeit is használjuk, illetve erre a mintára állítottuk össze saját kérdőívünket, hipotézisünk alapján.
Vizsgálati csoportjaink: 1. Biztos Kezdet Házba járó 3-3,5 éves HHH gyermekek, 2. Biztos Kezdet Házba nem járó 3-3,5 éves HHH gyermekek, 3. Biztos Kezdet Házba nem járó 3-3,5 éves

nem HHH óvodás gyermekek.
Három területen vizsgáljuk a gyermekek fejlődésének sajátosságait, esetleges eltéréseket: a „Testi fejlődés", „A világ megismerése" és a „Kommunikáció, nyelv, az írás-olvasás alapjai" területeken. Feltételezzük, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű családoknak nem áll rendelkezésére megfelelő mennyiségű és minőségű infokommunikációs és műszaki eszköz a hétköznapi életük során. A különböző szociális-gazdasági státuszú családok infokommunikációs és műszaki eszközök használatával kapcsolatos szokásait és attitűdjeit szülői kérdőív használatával tudjuk meg mindhárom csoportnál.
A 3-3.5 éves gyerekek fejlettségének mérésére a Biztos Kezdet fejlődési mérőlapokat használjuk mindhárom vizsgált gyerekcsoportnál.
Következtetés: Feltételezésünk, hogy a 3-3.5 éves gyerekek fejlődésében kimutatható eltérések mutatkoznak az életkoruknak megfelelő fejlettségi szinttől a „Testi fejlődés"; „A világ megismerése"; „Kommunikáció, nyelv, az írás-olvasás alapjai" területeken annak fényében, hogy környezetükben mennyi infokommunikációs és műszaki eszköz áll rendelkezésre. Feltételezésünk, hogy a Biztos Kezdet Ház szolgáltatásainak igénybe vétele csökkentheti az óvodába kerülés idejére, a gyermekek fejlődésében mutatkozó különbségeket.
Kulcsszavak: Biztos Kezdet Ház, Testi fejlődés, A világ megismerése, Kommunikáció, nyelv, az írás-olvasás alapjai, Halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek, Infokommunikációs eszközök

Intenzív látványélmények hatásának vizsgálata a gyermekrajzokban

TE01_EA50

Balogh Istvánné - Eszterházy Károly Főiskola Comenius Kar

Az óvodáskorú gyermek lelkében lezajló érzelmi-értelmi folyamatok rajzokban történő megnyilvánulása/kifejeződése a legtermészetesebb dolog, amelynek erőszakmentes gondozása a látásnevelés egyik kulcspontja.
A gyermekek életében előforduló, érzelmileg kiugró pozitív, vagy negatív élmények minden tevékenységüket áthatják a játéktól a képalkotásig. A gyermekrajzok esztétikuma az élmények hiteles átfordításában (vizuális konvertálásában) keresendő. Az átfordítás során (elaborációs folyamat) az emlékezetben tárolt információk, érzelmi feszültségek egészséges feldolgozása történik. Az elaborációs képességek kialakítása a belső képek, a képzettartomány kialakításában, gyarapításában rendkívül fontos szerepet játszik.
Hogyan jelennek meg a rendkívüli, magas érzelmi telítettségű élmények a gyermekek ábrázoló-kifejező tevékenységében? A választ egy konkrét példával kívánom érzékeltetni. A sárospataki Carolina Óvoda és Bölcsőde egyik vegyes korosztályú csoportja (óvodapedagógus: Jaskó Sándorné) az óvoda közelében lévő Bodrog folyóhoz sétált el, ahol egy különleges természeti látványban, hangulatos élményben részesült.
A folyóban két hónapra (decembertől februárig) megtelepedett vándormadarak (hattyúk, vadkacsák) tömegének rendkívüli vizuális élménye olyan telített érzelmeket aktivált, amelyből fakadó érzelmi feszültségek feldolgozása – elsősorban – képi átfordítást kívánt meg. Az érzelmek képpé formálása az átlagosnál lényegesen kiemelkedőbb alkotások születését eredményezték. Az emlékképek, képzetek alapján szabadidős tevékenységben készült alkotások megőrizték az átélt élmények elevenségét, a látvány kiváltotta magas fokú érzelmeket. A madarak téli évszakhoz kötődő élete (úszás, repülés, vonulás) a mesék világába, valamint a szárnyalás örök csodálatába emelte a látványt. Az izgalmas kirándulás kiváltotta élmény még a firka szintjén alkotó, az emberábrázolással csak próbálkozó gyermekeknél is felismerhető (az emberábrázolásnál lényegesen fejlettebb) madárábrázolást eredményezett vizuális nyelvi megjelenítéseikben. A tér, valamint a forma (madarak, ember, fa, stb.) képi megfeleltetésére való törekvés számos gyermekrajzon az eddigieket felülmúló rajzi megnyilatkozásokat mutatott. Mindezeket konkrét gyermekrajzokkal szemléltetem. A képi nyelv formálódását, az élmények hőfokának változását néhány gyermek esetében a korábbi, illetve az egy évvel későbbi, ugyanebben a témában készített rajzok összehasonlító elemzésével kívánom bemutatni.

Témakör: Kompetencia (TE02)

Karrierdöntési és szakmai kompetenciák megítélésének szerepe a pálya iránti elköteleződésben

TE02_EA52

Juhászné Klér Andrea - SZIE GTK TTI

A karrierdöntéssel és az egyes szakmai kompetenciákkal kapcsolatos személyes én-hatékonyság élménnyel összefüggésben számos nemzetközi kutatás igazolta, hogy milyen lényeges szerepet játszanak a későbbi munkavállalási tervekben, s az adott pálya iránti elköteleződésben. Hazánkban ugyanakkor a modern pályaelméletek elterjedésével párhuzamosan, igen csekély számban jelentek meg olyan publikációk, melyek e kompetenciák jelentőségét igazolták volna megfelelő empirikus vizsgálattal. Jelen vizsgálatunk célkitűzése ezért azon karrierdöntési-, és szakmai kompetenciák elemzése volt, melyek hipotéziseink szerint hosszabb távon is jelentőséggel bírnak a korábban választott pályaterület iránti elköteleződésben. A szociál-kognitív pályamodellen alapuló kutatásunk során közel 500 hallgató adatait dolgoztuk fel, akik az ország különböző régióinak felsőoktatási intézményeiből kerültek ki. Vizsgálatunkban Taylor és Betz CDSE-SF (1996) kérdőíve mellett, Gary Holden és munkatársainak SWSE (2002) kérdőívét alkalmaztuk a kompetenciaélmény monitorozására. Eredményeink, mind a karrierdöntési én-hatékonyság mind pedig a szakmai kompetenciák vonatkozásában megerősítették azt a feltételezésünket, mely szerint azok a hallgatók, akik a diákévek alatt megerősödnek abban, hogy az általuk meghozott tanulmányi döntés, saját személyes és szakmai kompetenciáikkal összhangban van – azok hosszabb távon is elkötelezettebbnek tartják magukat a vonatkozó pályairányban. A személyes én-hatékonyság élményének megerősítése a pályaszocializáció sikeressége szempontjából tehát meghatározó, így e kompetencia terület formálására a képzések kialakítása során érdemes megfelelő figyelmet fordítanunk.

Kulcsszavak: karrierdöntési kompetencia, szakmai kompetencia, én-hatékonyság, pályaadaptáció, pálya iránti elköteleződés

Kompetencia eljárások pályaorientációs célú használata

TE02_EA58

Lukács Fruzsina - Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

Az előadás azzal foglalkozik, hogy a személyes, társas, kognitív és speciális kompetenciák (Nagy, 2001) mely változóit érdemes vizsgálni általános iskolások, középiskolások, illetve felnőttek pályaorientációs folyamatának segítésére. Ahhoz, hogy erre a kérdésre megfelelő választ adhassunk, megvizsgáljuk a kompetencia elméleteket, illetve bemutatjuk a kompetencia kérdőívek és tesztek fejlesztésének folyamatát az elméleti háttér kidolgozásától a skálák alkotásáig.

Kulcsszavak: pályaorientáció, kompetencia, önértékelés, teszt

Zenei percepciós képességek online diagnosztikus mérése általános és középiskolás korosztályban

TE02_EA72

Asztalos Kata - SZTE JGYPK Tanító-és Óvóképző Intézet

Kutatásunkban olyan online diagnosztikus mérőeszköz kidolgozására törekedtünk, amely objektív, megbízható információkat szolgáltat a zenei percepciós képességek szintjéről a tanítási-tanulási folyamat résztvevői számára. A teszt segítségével elemezhető a vizsgált képességek szerkezete és fejlődése az 1-11. osztályos korosztályban. A tanulmány célja a zenei percepciós képességek technológia alapú vizsgálati lehetőségeinek feltárása iskolai környezetben, a vizsgált képességek fejlődési tendenciáinak meghatározása és a zenei képzés alapján elkülöníthető részminták közötti különbségek elemzése.

A mérőeszköz tartalmi keretrendszere a zenei jelenségek modellje (Moles, 1969) és a zenei percepció kognitív neuropszichológiai modelljei alapján (Peretz és Coltherart, 2003; Koelsch, 2012) került kidolgozásra. Arra törekedtünk, hogy a tesztelés holisztikus képet nyújtson a diákok zenei teljesítményéről, emellett kihasználjuk az online tesztelésben rejlő új lehetőségeket. A zenei percepciós képességek vizsgálatát a következő zenei jelenségekhez kapcsolódó gondolkodási műveletek alkotják: melodikus feldolgozás (hangmagasság-, harmónia- és dallamdiszkrimináció, vizuális kapcsolás); temporális feldolgozás (ritmus- és tempódiszkrimináció); a zenei jelenségek kvalitatív jellemzőinek feldolgozása (dinamika- és hangszíndiszkrimináció). A teszt 73 itemet tartalmaz, belső konzisztenciája megfelelő (Cronbach-α=0,87).
Az adatfelvétel 2013-ban zajlott, országos, nem reprezentatív mintán általános és középiskolások körében, zenei tagozatos és általános tantervű osztályokban (N=2961). Az adatok rögzítése az eDia platform (Molnár és Csapó, 2013) segítségével valósult meg, a diákok saját iskolájuk számítógépes termeiben oldották meg a feladatokat, fülhallgató segítségével. A teszten elért évfolyamonkénti átlageredményekből arra következtethetünk, hogy a feladatok nehézsége jól illeszkedett a vizsgált minta életkori sajátosságaihoz. A vizsgált percepciós képességek fejlődő tendenciát mutatnak, amely a hangmagasság-diszkrimináció és a vizuális kapcsolás feladatok esetében a legmeredekebb. A zenei és nem-zenei osztályok közötti különbség szinte minden évfolyamon megmutatkozik. A legnagyobb eltérést (20%) 10. évfolyamon találtuk ($t=12,10$, $p<0,001$). A teszten elért teljesítmény és a hangszertanulással töltött évek száma közötti korreláció közepesen erős ($r=0,390$, $p<0,01$). A szakirodalom alapján felállított hipotetikus modell és a mérési modell konzisztenciáját konfirmatív faktoranalízissel igazoltuk (RMSEA=0,049; CFI=0,984; TLI=0,968; SRMR=0,019).
Az eredmények alapján a mérőeszköz alkalmas a zenei percepciós képességek mérésére, a kutatás során gyűjtött adatok a továbbiakban lehetőséget biztosítanak a zenei percepció fejlődésének és szerkezetének mélyebb elemzésére és megértésére. A teszt egyszerű és hatékony használata pedig hozzájárulhat a tudatos pedagógiai fejlesztőmunka megalapozásához, segítéséhez.
Kulcsszavak: zenei percepció, online diagnosztikus mérés, zenei fejlődés

Kompetenciák a munka világában

TE02_EA59

Budavári-Takács Ildikó, Suhajda Csilla Judit
Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Társadalomtudományi és Tanárképző Intézet, Pszichológia Tanszék

Kutatásunk célja, hogy egy új szempontból mutassuk be, hogyan jelennek meg az általánosan elvárt foglalkoztatáshoz kapcsolódó kulcskompetenciák, a vezetői-beosztotti kompetenciák, ill. a különböző szakmai területekhez kapcsolódó kompetenciák a munka világában. Ez az új szempont pedig a Nagy József féle kompetenciaelmélet (2000), amely rendkívül nagy hasonlóságot mutat az OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) által 2005-ben megjelentetett dokumentumban bemutatott munkavállaláshoz kapcsolódó kulcskompetenciák rendszeréhez. Ez a rendszer jó alapot ad a munkavállaláshoz kapcsolódó kompetenciák vizsgálatához.
Kutatásunkat 2013-ban végeztük. Több mint 5000 álláshirdetésből szisztematikusan választottunk ki valamivel több mint 300 álláshirdetést, amelyet megvizsgáltunk. Kigyűjtöttük a képességekre, készségekre, személyiségjegyekre utaló kifejezéseket, és tartalomelemzésnek vetettünk alá, majd szakértők segítségével kompetenciákat azonosítottunk be. A kompetenciákat besoroltuk személyes, kognitív szociális, illetve a speciális (szakmai) kompetencia kategóriákba, ill. a megjelenés gyakorisága szerint rangsoroltuk őket különböző, a hirdetésekben megjelenő szempontok (pl. vezető - beosztott, szakterültek) szerint.
Kutatásunk alapján elmondhatjuk, hogy a Nagy József-féle elméleti keret használata, a korábbi vizsgálatokhoz képest jóval differenciáltabbá tette a foglalkozásokhoz, munkakörökhöz kapcsolódó elvárások leírását. Addig, amíg a régebbi vizsgálatok csupán kulcsképességeket írtak le,

addig ebben a vizsgálatban a szakterületekhez kapcsolódó kompetenciákat és a kulcskompetenciákat (foglalkoztathatósághoz kapcsolódó kompetenciákat) sikerült jól körülírhatóan elkülöníteni. Hipotéziseinknek megfelelően azt találtuk, hogy a hirdetők viszonylag korlátozott számú kulcskompetenciákkal dolgoznak. A kulcskompetenciák közül kiemelkedik a kommunikációs képesség, a problémamegoldás, az önállóság, az együttműködés, ill. a kreativitás. A vezetői és a beosztotti kompetenciákat vizsgálva, hipotéziseinknek megfelelően azt az eredményt kaptuk, hogy a hirdetésekben a követelmények a kulcskompetenciák mellett, néhány kiemelt kompetencia mentén fogalmazódnak meg (pl. szervezés, tervezés, koordinálás). Meglepő eredmény, hogy a vezetőktől alkalmazkodóképességet, a beosztottaktól pedig empátiát várnak el. Kutatásunk további, hipotéziseinknek megfelelő eredménye az, hogy a digitális kompetencia és az idegen nyelvi kompetencia, mint speciális kompetencia a leggyakrabban elvárt a jelöltektől. A szakmai területeket vizsgálva, a régebbi vizsgálatokkal ellentétesen sikerült a kulcskompetenciákon túl szakmai kompetenciákat is leírnunk. A hirdetésekben ugyan nem markánsan, de megjelennek a szakterületre jellemző személyes, kognitív, ill. szociális kompetenciák.

Kulcsszavak: kulcskompetencia, kompetencia, munkaerőpiac, kognitív kompetencia, személyes kompetencia, szociális kompetencia, szakmai kompetencia

Témakör: Kockázat/Szorongás (TE03)

Kognitív és strukturális egyensúly, szociális szimuláció, link előrejelzés

TE03_EA57

Juhász Levente Zsolt - Dunaújvárosi Főiskola

Az egyik úttörő és máig legjelentősebb attitűddinamikai elmélet Fritz Heider nevéhez köthető. A kognitív egyensúly-elmélet, mint a konzisztencia elméletek általában, azt mondja ki, hogy az emberek affektív, kognitív és viselkedéses konzisztenciára törekszenek mind önmagukat, mind pedig másokat illetően. Heider elmélete tulajdonképpen annak a hétköznapi tapasztalatnak formalizált változata, hogy az emberek szívesen tartanak fenn pozitív kapcsolatokat azokkal, akikkel egyet értenek, és szeretik hasonlónak tudni magukat azokhoz, akiket kedvelnek. Alapvetően a társas környezeti kapcsolatok kognitív reprezentációját vizsgálta, elemzésének egysége a személy (P), egy másik személy (O) és egy harmadik, nem feltétlenül emberi entitás (X) alkotta P-O-X triádok voltak. Elméletének lényege: ha a három szereplő közötti lehetséges viszonyokat, a kapcsolat minőségének megfelelően pozitív (+) vagy negatív (-) előjelekkel látjuk el, akkor azok a hármasok lesznek instabilak (egyensúlyhiányosak) amelyeknél a három él szorzata negatív lesz. Később gráfelmélettel foglalkozó matematikusok (Cartwright, Harrary) a Heider által megfogalmazott elveket a valós társak között megfigyelhető rokonszenvi mintázatok magyarázatának tekintették (strukturális egyensúly-elmélet). Több mint háromszereplős kapcsolati hálókra is általánosították az egyensúly fogalmát, ezzel mellesleg az ún. előjeles gráfok (a gráf élei előjellel súlyozottak) matematikai vizsgálatát is megalapozták, amelyet a társas hálózatok elemzésén kívül is alkalmaznak (pl. fizikában). Az empirikus vizsgálatok általában pozitív eredményekről számolnak be, mind a kognitív, mind a strukturális egyensúlyi hatások érvényesülése kimutatható.

Az előadás röviden bemutatja az ágensalapú számítógépes szimuláció módszertanát. A megközelítés lényege, hogy nagyszámú autonóm ágens viselkedését szimuláljuk, amelyek egymással és (általában szintén szimulált) környezetükkel is interakcióba léphetnek. Az eljárás lehetővé teszi, hogy modellezzük azt, ahogyan az egyéni viselkedések befolyásolják egymást, és azt, ahogyan a magasabb szinten megfigyelhető társas-társadalmi viselkedésmintázatok az egyéni cselekvések egyfajta aggregációjaként létrejönnek (emergencia). A multiágens szimulációt számos tudományterület (közgazdaság, szociológia, menedzsment, régészet, stb.) képviselői használják a tömegviselkedések vizsgálatára, de az előadás értelemszerűen főleg a pszichológiai kutatásban való felhasználás lehetőségeit hangsúlyozza, és elsősorban szociálpszichológiai eredetű modellekre és eredményekre utal. Jellegzetes példaként, ezek közül is a Fritz Heider kognitív egyensúlyelmélete (illetve annak társas kiterjesztése, a strukturális egyensúlyelmélet)

által motivált vizsgálatok kerülnek bemutatásra. Az egyensúlyelméleten alapuló szimulációk kiegészítéseként saját számítógépes modellemet is ismertetem, amelyben az egyes ágensek döntéseit a társ ágensek választásai (attitűdjei) a heideri kognitív egyensúly-elmélet elvárásainak megfelelően befolyásolják. Azaz valamely közös tárgy felé mutatott egyéni attitűd a társakkal fenntartott kapcsolat minőségétől is függ, ugyanúgy ahogy a társak közötti viszonyt a közös tárgy felé mutatott attitűd is befolyásolja. A szimuláció eredményei azt mutatják, hogy az iterált végrehajtás során elért attitűd eloszlások függnek az ágenseket összekapcsoló „szociális" hálózat tulajdonságaitól (is).

Kulcsszavak: kognitív egyensúly-elmélet, strukturális egyensúly-elmélet, ágensalapú szociális szimuláció, közösségi hálózatok és közösségi média

Kockázatvállalás, végrehajtó funkciók és szorongás kapcsolata

TE03_EA55

Takács Ádám[1], Kóbor Andrea[3], Janacsek Karolina[1,2], Honbolygó Ferenc[1,3], Csépe Valéria[3], Németh Dezső[1,2]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

[2]MTA TTK, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

[3]MTA TTK, Agyi Képalkotó Központ

A döntéshozatal különböző szakaszait számos tényező határozza meg, többek között a választási lehetőségek száma és komplexitása, a kimeneti valószínűségek hozzáférhetősége, személy mentális állapota, általános kognitív teljesítmény, társas hatások és személyiségvonások. Az előadásban bemutatandó két vizsgálat ezek közül arra koncentrál, hogyan határozza meg a végrehajtó funkciós (VF) kapacitás és a vonásszorongás a döntési kimenetekről való visszajelzés feldolgozást.

Első kísérletünkben a VF kockázatvállalási stratégiákra való hatását vizsgáltuk. Felnőtt résztvevőinket a gátlási, munkamemória és váltási teljesítményük alapján magas és alacsony VF csoportokba soroltuk. A kísérlet során a BART kockázatvállalási feladatot (Balloon Analogue Risk Task) oldották meg, miközben eseményhez kötött agyi potenciálokat (EKP) rögzítettünk. Ebben a feladatban a résztvevők monitoron bemutatott lufikat fújhattak fel, melyek vagy növekvő nyereményt hoztak, vagy egy számukra ismeretlen szekvencia szerint kidurrantak. A kidurranáskor az aktuálisan gyűjtött összeg elveszett. A durranásokhoz időzített visszajelzésfüggő negativitás (feedback-related negativity, FRN) amplitúdója nagyobb volt a magas, mint az alacsony VF csoportban. Az FRN különbség arra utal, hogy a magas VF csoport számára a lufik kidurranása predikciós hibát jelenthetett. Értelmezésünkben a jobb VF teljesítménnyel rendelkezők modellvezérelt stratégiát használtak a szerencsejáték feladat megoldása során.

Második kísérletünket az első kísérletből származó alminta elemzésével végeztük el. A kockázatos döntéshozatal során megjelenő elvárási hatásokat a szorongás szintje befolyásolhatja. Vizsgálatunk célja az volt, hogy ezt a torzítást pszichofiziológiai szinten mutassuk ki. A résztvevőket alacsony és magas szorongó csoportokba soroltuk a STAI (State-Trait Anxiety Inventory) vonásszorongás kérdőív mediánja mentén, továbbá illesztettük a két csoportot a kockázatvállalás mértéke alapján. A magas szorongó csoport tagjai csökkent FRN-t mutattak a lufik kidurranása után. A szorongó csoport pesszimista elvárási torzításai tehát megjelentek a pszichofiziológiai válaszok szintjén is.

A vizsgálatunk nemcsak arra világított rá, hogy a szorongás és a végrehajtó funkciók hatással vannak a döntéshozatali folyamatainkra, de arra is, hogy az elektrofiziológiai módszerek segitik a kockázatvállalás jobb megértését és a mögöttes stratégiák feltérképezését.

Kulcsszavak: Balloon Analogue Risk Task, Döntéshozatal. Eseményhez kötött agyi potenciálok, Kockázatvállalás, Szorongás, Végrehajtó funkciók

Kockázatvállalási magatartás normatív és empirikus vizsgálata szekvenciális befektetési helyzetben

TE03_EA56

Uatkán Ajna[1], Ruzsa Gábor[1,2]
[1]ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
[2]BCE Közgazdaságtudományi Kar

Háttér és célkitűzések: A korábbi időszakok nyereségeinek és veszteségeinek hatását a következő döntés során vállalt kockázatra számos kutatás kimutatta. Realizált nyereséget követően megnövekedik a kockázatvállalás ('house money' hatás), míg realizált veszteségek után fokozott kockázatkerülés figyelhető meg. Vizsgálatunkban arra keresünk választ, hogy milyen esetekben és milyen mértékben érvényesülnek ezek és egyéb olyan hatások, melyek eltérést jelentenek a közgazdasági modellekben feltételezett racionális kockázatvállalási magatartás normatív megközelítéséhez képest. Arra is választ keresünk, hogy a „hétköznapi" (nem professzionális) döntéshozók kockázatvállalási döntésük során hogyan súlyozzák a korábbi időszakok realizációnak információtartalmát, és milyen heurisztikák szerint észlelik a posterior valószínűségeket.
Módszer: Egy 10×10 döntéses kereskedési szimulációban kockázatos részvényvásárlással vizsgáljuk 200 résztvevő diák kockázatvállalását véletlenszerűen váltakozó 'nyerő' és 'vesztő' napokon, melyeken a részvényárfolyam emelkedésének vs. csökkenésének esélye 2/3:1/3, illetve 1/3:2/3. A kereskedési döntések alakulását elosztott késleltetésű idősorelemzéssel vizsgáljuk, a következő magyarázó változók figyelembe vételével: 'nyerő' vs. 'vesztő' részvénnyel kereskedés posterior valószínűsége; korábbi időszakok befektetési döntése és ezek kimenetele; aktuális vagyonszint. Az elemzés normatív referencia-pontját a közgazdasági modellek szerint feltételezett racionális kockázatvállalási magatartás képezi: eszerint a döntéshozók szubjektív jóllétük várható értékének maximalizálására törekszenek.
Eredmények: Eredményeink megerősítik az eddigi kutatásokat abban, hogy a korábbi időszakok nyereségei és veszteségei hatással vannak a döntéshozó jövőbeli kockázatvállalási viselkedésére. Az esetek többségében érvényesült a 'house money' hatás, ugyanakkor megfigyelhető volt a szerencsejátékos tévedése is. Továbbá a résztvevők körében jelentős eltéréseket találtunk a kockázatvállalás mértékét, a befektetési stratégiákat és a posterior valószínűségek észlelését illetően.
Következtetések: A gazdasági döntéshozásban nem elhanyagolható a múltbeli kimenetelek hatása a kockázatvállalásra. Az ebből fakadó döntéshozatali torzítások, heurisztikák megismerése hasznos lehet a maladaptív kockázatvállalási magatartás okozta nem kívánatos veszteségek és elszalasztott nyereségek kiküszöbölésére.
Kulcsszavak: szekvenciális döntéshozás, kockázat, nyereségek és veszteségek, viselkedési közgazdaságtan, idősorelemzés, szerencsejátékos tévedése

Indukált szorongás hatása a szabályozói hatékonyságra

TE03_EA49

Kondé Zoltán[1], Inántsy-Pap Judit[2], Bozsik Csilla[2]
[1]DE, Pszichológiai Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék
[2]DE, Pszichológiai Intézet, Pedagógiai-Pszichológiai Tanszék

A teljesítményhelyzetekben megmutatkozó szorongás a feladatvégrehajtás egy sajátos gátjaként a teljesítmény színvonalának csökkenéséhez vezet. A figyelmi kontroll elmélet (Eysenck és mtsai. 1992, 2007) szerint e hatás közvetítője a végrehajtói-szabályozó rendszer (legalább egyes összetevői) működésében bekövetkező hatékonyság csökkenés. Vizsgálati eredmények szerint azonban a személyeket általában, vonásszerűen jellemző szorongásszint nem feltétlenül prediktív a személyek különböző végrehajtói kontroll feladatokban megfigyelhető teljesítményére nézve. Emiatt a szorongás hatását 'éles', szorongásos helyzetekben kellene tanulmányozni.

A kutatásban egy a szorongás hatásának kiértékelésére alkalmas kísérleti helyzetet igyekeztünk kialakítani. A személyek (N=18) egy kombinált egzekutív feladatot hajtottak végre, melyben célreleváns ingertulajdonságokat kellett azonosítani zavaró ingerek jelenlétében (figyelmi szelekció) a válaszszabályok által meghatározott feladatsémák váltott használatával (feladatváltás). A szelekciós feladat egy kognitív becslési feladatba volt beágyazva: a személyeknek a két feladatsémát előre meghatározott arányban kellett alkalmazniuk. A kívánt teljesítményszínt blokkról blokkra változott, és minden esetben úgy voltak meghatározva, hogy a váltások száma nem érhette el a kívánt szintet, azaz a becslési pontosság nem lehetett 100 %-os. A vizsgálati személyek szorongásszintjét a becslési teljesítményükre vonatkozó explicit visszajelzésekkel manipuláltuk. A visszajelzések a becslési pontatlanságot „minősítő" verbális címkék voltak. A szorongásindukció hatását a szabályozói hatékonyságot jellemző mutatók (szelekciós veszteség, váltási veszteség) változásán mértük le egy visszajelzéssel nem ellátott (nem címkézett eredményközlés) blokkban mutatott alapszinthez viszonyítva.
Az előadásban a kísérlet részleteit, illetve a szorongásindukció hatását szemléltető adatokat mutatjuk be.
Kulcsszavak: végrehajtói kontroll, figyelmi szelekció, feladatváltás, szorongás

Témakör: Tanárok (TE04)

Diákjaik által „jó tanárnak" tartott középiskolai tanárok személyisége tesztekben mért pozitív pszichológiai jellemzők mentén

TE04_EA14

Magyaródi Tímea, Bády Viktória, Csengődi Márta, Nagy Henriett, Oláh Attila
ELTE, PPK Pszichológiai Intézet

A pozitív pszichológia az erényeket és az erősségeket ajánlja annak tanulmányozására, hogy ki milyen mértékben lehet sikeres és elégedett a maga választotta pályán. Aki olyan hivatást választ vagy olyan foglalkozást folytat, amelynek elvárásai és kihívásai szinkronban vannak az erősségeivel, az folyamatosan jól teljesít és elégedett is, mert az erősségeinek működtetése önmagában is jutalom értékű. Kutatásunk a tanári hivatást elemezve teszteli a pozitív pszichológia fenti tételét. A tanár sikerességének indikátora lehet például a diákok körében elért elfogadottsága (népszerűsége, kedveltsége, felkészültsége) vagy a munkája eredményeként megnevezhető tehetséges tanítványok sokasága (akik pl. országos tanulmányi versenyeken bizonyítanak). Milyen erősségek jellemzik a diákok szemében jó tanárt? Milyen erősségek jellemzik a tanulmányi versenyeket nyerő diákokat nevelő jó tanárt? Milyen erősségekkel jellemezhető középiskolai tanárok mutatják a globális jóllét magas szintjét? Prezentációnk többek között ezen kérdések megválaszolására tervezett vizsgálataink eredményeit mutatja be. Vizsgálatunkban felkértük a magyar középiskolák diákjait egy az iskolákon keresztül terjesztett internetes felhívásban, hogy írják meg, kit tartanak ők „jó tanárnak". Ennek a „nevezésnek" részét képezte egy kérdőív is, amelyben a diákok tanáraik erősségeit ítélték meg. (Peterson és Seligman 2004 VIA koncepciója alapján). Több mint 300 középiskolából 2700 kiváló tanárt jelöltek és jellemeztek a diákjaik. A következő vizsgálatrészben a fenti módon jelölt kiváló tanárokkal vettünk fel interneten pozitív pszichológiai kérdőíveket, amelyek az erősségeiket, globális jóllétüket, pszichológiai immunitásukat, flow élményük gyakoriságát és érzelmi intelligenciájukat tesztelte.Karaktererősségek Kérdőív (Valuesin Action, VIA, Peterson és Seligman, 2002) Pszichológiai Immunrendszer Kérdőív (Oláh, 2005) Globális Jóllét Kérdőív (Oláh, 2012) Mentális Egészség Kontinuum (Keyes, Wissing, Potgieter, Temane, Kruger és vanRooy, 2008) Érzelem Megértés Teszt (STEU, MacCann és Roberts, 2008) Érzelem Szabályozás Teszt (STEM, MacCann és Roberts, 2008) Flow Állapot Kérdőív (Magyaródi, Nagy és mtsai, 2013) Flow Szinkronizáció Kérdőív (Magyaródi és Oláh, 2014).
Az előadás bemutatja, hogy milyen erősségekkel jellemzik a kiváló tanáraikat a magyar középiskolások. Összehasonlítja a kiváló tanárok tesztekből kiolvasható és a diákok jellemzéséből kiraj-

zolódó erősségeit és gyengeségeit arra keresve a választ, hogy milyen erősségekkel jellemezhető egy tanár, aki népszerű, és aki dokumentáltan tehetséges tanítványokat nevel.
Kulcsszavak: pedagógia, jó tanár, diákok véleménye, képzés, alkalmasság, erősségek és erények, pszichológiai immunitás, flow, pozitív pszichológia, tehetségnevelés

A pedagógusok az új infokommunikációs technológiák világában

TE04_EA22

Paksi Borbála[1,2], Schmidt Andrea[3,4], Magi Anna[5,6], Felvinczi Katalin[5], Demetrovics Zsolt[5]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet
[2]Budapesti Corvinus Egyetem, MKI, Viselkedéskutató Központ
[3]MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Szociológiai Intézet
[4]Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Elméleti Intézet
[5]Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet
[6]Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Célkitűzések: Az előadás során azt vizsgáljuk, hogy milyenek a magyarországi pedagógusok internet-használati tapasztalatai, milyen infokommunikációs eszközöket használnak, hogyan vélekednek az internet és a modern infókommunikációs eszközök használatáról, illetve tanórai alkalmazásáról. Ezen túlmenően megpróbáljuk a magyarországi oktatási intézményrendszert az fenti dimenziók mentén szegmentálni.
Módszer: A kutatás célpopulációját a magyarországi közoktatási intézmények, illetve az intézményekben fő munkaviszony keretében, pedagógus munkakörben alkalmazott pedagógusok képezték. A mintaválasztás kétlépcsős rétegzett mintavételi eljárással zajlott. Első lépcsőben a mintába kerülő feladat-ellátási helyek kiválasztása történt, területi elhelyezkedés, fenntartó, és feladat-ellátási hely típusa szerint rétegzett véletlen mintavétellel, második lépcsőjében pedig a megkérdezendő személyek kiválasztása, egyszerű véletlen mintavétellel. A kutatás során személyes megkereséssel zajló, kevert – azaz a face-to-face kérdezési módszert önkitöltős elemekkel kombináló – kérdezési technikát alkalmaztunk. A kutatás célváltozóit tartalmazó kérdésblokk, felvétele önkitöltős módszerrel történt. A nettó minta 132 intézmény 962 pedagógusának válaszait tartalmazza. Ez a mintanagyság az egyéni szintű elemzésekben 95%-os megbízhatósági szinten a standard hibát ±3,2%-ban maximálja.
Eredmények: A pedagógusok valamivel több, mint négyötöde naponta vagy szinte naponta internetezik, s a lakossághoz képest jóval nagyobb arányban használják az internetet munka és tanulás/tudásszerzés céljából is, bár a döntő többség esetében a munkatapasztalat nem jelenti az internetnek az oktatás területén való használatát. A pedagógusok az internethasználat hatásaival kapcsolatban többnyire pozitív várakozásokat fogalmaztak meg, ugyanakkor döntő többségük érzékeli az internethasználat kockázatait is.
Az infokommunikációs technológiákkal kapcsolatos tapasztalatok és vélekedések mentén a pedagógusok két markáns csoportját sikerült elkülönítenünk. Közel 60%-uk az általunk „gyakorlott optimistáknak” nevezett intenzívebb internet- és heterogénebb eszköz használattal, az internettel és az IKT eszközök alkalmazásával kapcsolatos pozitívabb véleménnyel jellemezhető csoportba tartozik. A másik a „bizonytalanok” csoportja, akik kevesebb tapasztalattal rendelkeznek, és a véleménykérdésekben inkább elutasító, vagy bizonytalan válaszokat fogalmaznak meg. A két csoport leginkább az intézmény képzési típusa, az iskola szociális összetétele, továbbá a megkérdezett életkora, a kapcsolati nyitottsága, valamint tantárgyi profilja mentén különbözik. Az iskolák nagyobb részében (70%-ában) a dominánsan a „gyakorlott optimisták” vannak jelen.
Kulcsszavak: gyakorló pedagógusok, IKT használat, IKT használattal kapcsolatos vélemények

A tanárok kiválóságát meghatározó erények és erősségek a diákjaik megítélése alapján

TE04_EA32

Bády Viktória, Csengődi Márta, Magyaródi Tímea, Nagy Henriett, Oláh Attila
ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

Amióta intézményesült az oktatás, létezik a kérdés: mi alapján dönthetjük el, hogy valaki megfelel-e a felnövő nemzedék oktatására? Kit nevezhetünk jó tanárnak? Akit a diákok jónak tartanak? Akik a kollégái, vagy az intézményi testület, esetleg a szülő tart annak? Esetleg akinek a diákjai a legjobb eredményeket érik el a tanulmányi versenyeken? Vagy talán mindezek együttvéve? A nemzetközi szakirodalomban mindegyik megközelítésre találhatunk példát.
Jelen kutatás azt vizsgálja, hogyan értékelik az általuk „jó tanárnak" minősített oktatókat a diákok, és ezt a minősítést milyen tényezők befolyásolják.
Vizsgálatunkhoz az adatokat magyar középiskolák diákjai szolgáltatták. Őket kértük fel egy, az iskolák segítségével közzétett felhívásban, hogy nevezzék meg azokat a tanárokat, akik szerintük figyelemreméltóan "jó tanárok". A diákoknak a jelölés mellett, ki kellett tölteniük egy 24 itemes kérdőívet, amely az általuk jelölt „jó tanár" erősségeit mérte (Peterson és Seligman2004 VIA koncepciója alapján), illetve további szöveges indoklást is adhattak a jelölés okáról. A közel 3000 „nevezés" alapján elmondható, hogy a diákok szerint a tanárok erényeinek rangsorában három szint különíthető el. A legfontosabb az emberségesség, ezt követi a bölcsesség és az igazságosság, majd a mértékletesség, a bátorság és a transzcendencia. Az eredmények továbbá azt mutatják, hogy a diákok pozitívabban értékelték nő nemű tanáraikat az emberségesség a bölcsesség és a mértékletesség erények mentén. Általában elmondható továbbá, hogy a vidéki középiskolák tanulói minden erény esetében pozitívabb pontszámokat adtak, mint a fővárosi középiskolák tanulói. A középiskolákat csoportosítottuk: megkülönböztettünk, gimnáziumot, egyházi középiskolát, szakközépiskolát, gyakorló gimnáziumot és alternatív tanítási rendszerű középiskolát. Ezen csoportok mentén szintén eltérnek a diákok tanármegítélései. Az ország 378 középiskolájára kiterjedő vizsgálat célja a pedagógusok személyiségének elemzése a pozitív pszichológia szempontjai szerint és hozzájárulás az erősségek mentén történő fejlesztés empirikus kutatásokkal történő megalapozásához.
Kulcsszavak: pedagógia, jó tanár, diákok véleménye, erősségek, erények, alkalmasság, képzés, pozitív pszichológia

A Renzulli-modellre épülő tehetségszűrés empirikus adatokra támaszkodó kritikája és alternatív javaslatok az iskolapszichológus munkája számára

TE04_EA27

Szitó Imre - PPKE Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Tanárképző Tanszék

A tehetségértelmezés Renzulli-modellje évtizedekkel ezelőtt keletkezett és megújított formában továbbra is a tehetségfelfogás egyik alappillérét képezi. (Renzulli, 2005). A hazai szakmai gyakorlatban nemcsak amiatt szerepel erős referenciaként, mert a tehetségpontok számára elérhető szakirodalomban részletesen kibontva szerepel, hanem azért is, mert a 2011. évi Köznevelési Törvény tehetségre vonatkozó alapdefinícióját is a Renzulli-modell tradicionális elemeiből építkezik. A pedagógiai szakszolgálatok számára készült, a tehetséggondozás területét átfogó szakmai protokoll már egy sokkal rugalmasabb tehetségleírást ismertet, amikor a szűrés és azonosítás kérdéskörét tárgyalja, de nem foglalkozik a mérés során alkalmazott szűrési és azonosítási kritériumokkal. (Izsóné Szecsődi I. – Hujberné, 2015)
Jelen kutatásban 286 gimnazista adataira támaszkodó tehetségszűrési eljárást ismertetünk, melynek része az intelligencia, a kreativitás és a motiváció mérése továbbá egy többtényezős intelligenciát pásztázó önismereti kérdőív. Az intelligencia rangsorjellegű mérését a Raven Progresszív Matricákkal végeztük, a kreativitás mérésére a 2000-ben MPT Nagygyűlésen közreadott, saját kialakítású és Torrance tesztekkel validált Kép-szó asszociációs eljárást alkalmaztuk, a

motiváció feltérképezésére pedig a Pintrich és mtsai MSLQ kérdőívcsomagjából, a hazai viszonyokra, pszichometriai módszerekkel szelektált motivációs skálákat használtuk fel (Pintrich és mtsai, 1991). A képesség és motivációs jellemzők mellett bevontuk az adatgyűjtésbe a félévi tanulmányi átlageredményeket is. A kombinatorikai és statisztikai adatelemzést követő értelmezés során bemutatjuk, milyen tehetségszűrést eredményez a tradicionális Renzulli-elméleten nyugvó és az alternatív modell. Értelmezzük azt az előzetes várakozásnak ellentmondó eredményt, hogy miért van gyenge vagy hiányzó összefüggés az intelligencia eredmények és a tanulmányi eredmények között, miközben a szakirodalom jelentős pozitív összefüggést állít a logikai intelligencia és a tanulmányi teljesítmény („iskolai sikeresség") között. Problémaközpontúan tárgyaljuk a kreativitás és főként a motiváció tehetségszűrésben és tehetségazonosításban betöltött szerepét. Az eredményeket az iskolapszichológiai konzultáció és szervezetfejlesztési tanácsadás kontextusában is elhelyezzük.
Kulcsszavak: tehetséges fiatalok szűrése, tehetséges fiatalok azonosítása, Renzulli-modell

Témakör: Függőség/Borérzékelés (TE05)

„Drunkorexia"- a problémás alkoholhasználat és táplálkozási attitűd kapcsolatának vizsgálata egyetemi populáción

TE05_EA02

Nyulászi Anna[1], Tamás Réka Borbála[2]
[1]INDIT Közalapítvány "Tükör" Somogy Megyei Drogambulancia
[2]PPKE BTK Pszichológia szak

Háttér és célkitűzések: Jelen vizsgálat célja, hogy feltárja a problémás táplálkozási és alkoholfogyasztási magatartások kapcsolatát és együttes előfordulását magyar egyetemisták körében. A jelenséget a szakirodalomban újonnan megjelent drunkorexia perspektívájáin keresztül vizsgáljuk. Erre a kockázatos magatartásformára jellemző, hogy az egyén az alkohollal bevitt kalóriákat kívánja ellensúlyozni a súlynövekedés megakadályozása, vagy a gyorsabb intoxikáció érdekében. Indokolttá teszi a téma feltárását és az egyetemista populáció vizsgálatát az, hogy mind az kockázatos evési magatartásformák, mind pedig az alkoholfogyasztási problémák prevalenciája magas ebben a korosztályban, ugyanakkor az eddigi vizsgálatok eredményei ellentmondásosnak bizonyultak. Célunk, hogy a drunkorexia prevalenciáját, motivációs hátterét, magyarázó tényezőit, valamint esetleges következményeit felmérjük. Módszer: Vizsgálatunkban a magyar egyetemek közül véletlenszerűen kiválasztott intézményekhez juttattuk el online felmérésünket, melyet 282 fő (211 nő, 71 férfi) töltött ki. A kérdőívcsomag részét képezte a drunkorexiás viselkedéseket mérő specifikus mérőeszköz (Compensatory Eating and Behaviors in Response to Alcohol Consumption Scale – CEBRACS), melynek magyar fordítását jelen vizsgálat keretében végeztük el. Eredmények: Kutatásunkban szignifikáns együttjárás mutatkozott a maladaptív evési attitűdök és az alkoholfogyasztáshoz kapcsolódó problémák mértéke között (p
Kulcsszavak: Kulcsszavak: evési magatartás, kockázatos alkoholfogyasztás, drunkorexia, nagyivás, alkoholfogyasztási motiváció, kalória, súlykontroll

A borivás esztétikája

TE05_EA04

Séra László[1], Deák Anita[2]
[1]ny.
[2]PTE BTK Pszichológiai Intézet

A filozófiai hagyomány sokáig úgy tekintett az ételre és az italra, mint az esztétikai figyelemre érdemtelen dolgokra, amelyek szemben a tudástól és kultúrától függő valódi esztétika örömmel, pusztán szenzoros élvezet forrásai. Jelenleg az ízlelés, különösen a bor zamatának érzékelési témája felé fordult a filozófiai érdeklődés, és úgy tűnik, hogy a bor esztétikai minősége komolyan

érlelődik. Többen felvetik, hogy a bor ízének és illatának lehet esztétikai értéke, de nem művészi tárgy. A lényeges kérdésre, hogy a zamat szubjektív élmény-e vagy objektív tulajdonság, a szaglási, ízlelési és tapintási benyomások multiszenzoros integrációjának keretében keresik a választ. Az előadásban érintett néhány kérdés: Miért változtatja meg a bor ízélményét a környezeti megvilágítás színe vagy a zene? Hogyan befolyásolja a szín az aroma észlelését? Befolyásolhatja-e a zamat kellemességét a bor ára? Hogyan írják le a borszakértők élményeiket a kezdőkkel szemben? Lehet-e esztéikai inger a borospohár alakja, az üveg címkéje, vagy a bor márkája?

Kulcsszavak: esztétika, borszakértés, multiszenzoros zamatészlelés

A problémás videojáték-használat vajon oka, vagy következménye a társas izolációnak, a gyengébb mentális egészségnek, a rosszabb iskolai teljesítménynek? Longitudinális vizsgálat

TE05_EA25

Smohai Máté[1], Urbán Róbert[2], Vargha András[1,2]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem
[2]ELTE PPK

Háttér és célkitűzés: A problémás videojáték-használat (PVH) keresztmetszeti korrelátumait mára igen sok kutatás vizsgálta. Azonban igen kevés utánkövetéses vizsgálat irányult ezen kapcsolatok ok-okozati keretbe helyezésére, ami nélkül a jelenség addiktológiai értelemben vett függőség volta továbbra is megválaszolatlan marad. Ennek a hiánynak a betöltését célozza jelen kutatás.
Módszer: A kutatás rövid távú (12 hónap) utánkövetéssel zajlott, két adatfelvétellel. Mindkét alkalommal online történt a kérdőív kitöltetés, középiskolai informatika órák során. Az ok-okozati (cross-lagged panel) elemzésekbe 353 középiskolai diák adatai kerültek be (52% fiú; átlag életkor 15,7 év; szórás 1,3). A következő kérdőívek kerültek felvételre: problémás online játékhasználat (POGQ), játszási motivációk (MOGQ), életcélok (rövidített Aspirációs Index) személyiség (TIPI), társas támogatás.
Eredmények: Fiúk körében PVH következménynek egyik bevont változó sem minősült, azonban PVH-t okozó pszichológiai tényezőnek bizonyult az alacsony társas támogatás, a rosszabb mentális egészség, valamint a személyiségvonások közül az introverzió. Lányok körében PVH-t okozó tényezőnek bizonyult a magas fantázia motiváció, PVH következménynek pedig a magas napi játékidő és az alacsony készségfejlesztési motiváció.
Konklúzió: Eredményeink szerint a problémás videojáték-használat inkább következménye bizonyos pszichoszociális hátrányoknak, mintsem oka. Ezek alapján a túlzott videojáték-használat inkább tűnik szelf-medikációs eszköznek (Khantzian, 1985), mintsem addiktológiai értelemben vett önálló, tehát ártalmakat okozó függőségnek.
Kulcsszavak: problémás videojáték-használat, longitudinális, mentális egészség, személyiség, társas támogatás

A pszichedelikus élmény mint a fenomenológia kutatási eszköze

TE05_EA26

Szummer Csaba - KRE PI

Az ezredforduló óta Husserl és Merleau-Ponty módszerét alkalmazva fenomenológiai elemzéseknek vetik alá a pszichedelikus víziókat, a kognitív tudomány vagy éppen az idegtudomány képalkotó eszközeivel vizsgálják a pszilocibin hatása alatt az emberi agy működését, megismétlik a hatvanas évek klasszikus kísérleteit például a kvázi-misztikus élmények laboratóriumi körülmények között történő kiváltására, és nem utolsó sorban kiterjedt vizsgálatokat végeznek a hallucinogén anyagok terápiás lehetőségeit kutatva. A harmincas-negyvenes években Wittgenstein és Maurice Merleau-Ponty az alaklélektan ábráit látva egymástól függetlenül döbbent rá: a

Husserl munkássága által is inspirált Gestalt-pszichológusok kétesélyű észlelésábrái nem furcsa kivételek, hanem úgyszólván par excellence esetei az észlelésnek, ahol tudat és tárgy egymásra hatása a leglátványosabb, legnyilvánvalóbb, legpregnánsabb módon jelenik meg. Nos, hasonló lehetőséget kínál a pszichedelikus tapasztalat fenomenológiai vizsgálata is. A naturalista kísérleti tudomány és a fenomenológia egyaránt úgy látja, hogy a normál tudatállapotban történő tapasztalás lényegében meglehetősen merev kategóriák által vezérelt folyamat, és mint ilyen sztenderdizált, redukált, elszegényített módja a tapasztalásnak.
Hogyan kerülhetünk a tudati fenomének díszletei mögé, hogyan tanulmányozhatnánk in vivo az érzékelés-emlékezés-képzelet egymásba fonódó mozzanatait a tudat folyamatosan hullámzó „herakleitoszi áradásában"? Freud, Jung, Bergson, Ludwig Binswanger és a mai daseinanalitikusok az álomban látnak ilyen lehetőséget. Az álomnak mint kutatási eszköznek megvannak azonban a maga korlátai. Naturalista szempontból az képez nehézséget, hogy a kísérleti személyek laboratóriumi körülmények között nehezen alszanak el, és még nehezebben álmodnak. A fenomenológiai vizsgálódás számára pedig akadályt jelent, hogy az álmodó emlékezete megbízhatatlan, az álmokat nehéz pontosan felidézni. Ha vannak is kiváló álmodók, az emberek többsége nem az.
Ebben a helyzetben segítségünkre sietnek az eddig ismert legintenzívebb hatású pszichoaktív vegyületek, a hallucinogén szerek. A pszichedelikumok által kiváltott vagy beindított mentális folyamatok jellemzően víziók (azaz látomások), vagyis fantáziaképek, amelyek az álomnál elevenebbek - ebből a szempontból az észleléshez közelítenek -, jóval szervezettebbek, ennek következtében pontosabban felidézhetők. Ráadásul kontrollált módon, kvázi-laboratóriumi körülmények között, előre megjósolható időtartamra lehet beindítani velük álom- és fantáziaszerű mentális folyamatokat. A pszichológia (és a filozófia) – a múlt század 70-es- 80-as éveit leszámítva - James 1880-as években végzett önkísérletei óta ki is használja az elme tanulmányozásának ezt a királyi útját. Ami Freud számára az álom, azzá válhat a fenomenológus számára a pszichedelikus élmény.
Kulcsszavak: fenomenológia-pszichedelikumok-víziók-Gestalt-Merleau-Ponty

Témakör: Digitális identitás/Kompjúter (TE06)

A digitális identitás jellegzetességei serdülők és fiatal felnőttek körében

TE06_EA08

Berta Judit - PPKE BTK Pszichológia Intézet

Az önkifejezés hagyományos formái mellett identitásunk megalkotása és bemutatása egyre gyakrabban tevődik át internetes színterekre. A digitális identitás azt az adathalmazt jelenti, amely az „én"-t reprezentálja a különböző digitalizált felületeken; ennek egy részét mi magunk hozzuk létre és alakítjuk elképzelésünk szerint, más része viszont akaratunktól függetlenül, mások online jelenlétéhez kapcsolódóan létezik. Digitális identitásunk azon részét, amelyet mi formálunk, elvileg korlátlan szabadság jellemezhetné: mi magunk választhatjuk meg, miként mutatjuk be magunkat, illetve a fizikai jelenléttel együtt járó szerepektől megszabadulván kinyilváníthatjuk valódi véleményünket. Ehhez képest azt látjuk, hogy az online lét jellegzetességei, a kapcsolódások szabályszerűségei inkább a spontaneitás ellen hatnak, illetve a folyamatosan megújuló technológiák kiveszik a kontrollt az egyén kezéből. A fentiekhez kapcsolódó kutatás serdülő- és fiatal felnőtt korúak körében igyekszik feltárni a digitális identitás jellegzetességeit: az offline és az online identitás hasonlóságának és különbözőségének kérdését, azt, hogy mekkora szabadságot élvez az egyén digitális identitásának alakításában, illetve milyen külsődleges kényszerítő erők befolyásolják annak formálódását. A vizsgálat kitér annak elemzésére is, hogy az egyének milyen fokú tudatossággal kezelik a hozzájuk kapcsolódó információkat az interneten: próbálják-e ellenőrzésük alatt tartani, hogy mi jelenik meg róluk az online térben, hol helyezik el a határvonalat a digitális megjelenés és a magánélet között. Ez utóbbinak hátterében az a feltételezés áll, hogy mi magunk is dönthetünk arról, hogy mennyire szeretnénk láthatóak lenni mások számára, milyen csoportokhoz való tartozásunkat kívánjuk mások elé tárni; mindezekkel

online énbemutatásunk körét jelöljük ki. A kutatás összeveti a két korosztályra vonatkozó adatokat: a serdülőkét, akiknek a mindennapi tevékenységeihez szervesen hozzátartozik az internetes megjelenés, és a fiatal felnőttekét, akik az online léthez feltételezhetően másfajta viszonyulással bírnak.
Kulcsszavak: digitális identitás, énbemutatás, digitális intim szféra, serdülők, fiatal felnőttek

A videojátékok pozitív hatásai - gyorsabban döntenek az akciójátékosok?

TE06_EA37

Bencsik Beáta - Károli Gáspár Református Egyetem

Háttér és célkitűzés: Jelen kutatás célja, annak a körbejárása, hogy a videojátékoknak hogyan, és milyen teljesítményünkre lehetnek pozitív hatásai. Szakirodalmi források írnak arról, hogy az akció videó játékok alkalmasak több képesség javítására is – például javulást eredményeznek a valószínűségi következtetésben (Green, Pouget, Bavelier, 2010). Korábbi kutatások alapján elmondható, hogy a játékosok és a nem játékosok helyes döntéseinek átlaga nem különbözik, azonban a játékosok gyorsabban hozzák meg döntéseiket. Kutatásunk célja annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy az akció videojátékosok különböző döntéshozási mutatói jobbak-e a nem játékosokénál.
Módszer: A hipotézisek tesztelésére a játszási szokásokra irányuló kérdőív, és egy döntéshozást mérő teszt készült, melyek online formában kerültek felvételre 81 vizsgálati személlyel (10 nő, 71 férfi, átlagéletkor: 20,69, a szórás 3,58, legfiatalabb kitöltő 18, a legidősebb 33 éves volt).
Eredmények: Jelen minta a korábbi kutatásoktól eltérő eredményt mutatott; a helyes döntések átlagában itt sem mutatkozott különbség, azonban a reakcióidő sem mutatott szignifikáns eltérést. Az a feltételezésünk, mely szerint az aktívan játszók gyorsabban tanulnak, nem igazolódott be. Vizsgáltuk továbbá, hogy az akció játékok hatása időben fent marad-e, erre pedig nem játszó, korábban aktívan videojátékozó és jelenleg aktívan videojátékozó vizsgálati személyek adatai kerültek összehasonlításra. Szignifikáns eredmény nem mutatkozott a csoportok között.
Konklúzió: Vizsgálati eredményeink nem igazolták az akció videojáték-használat reakcióidővel, valamint döntéshozási mechanizmusokkal való összefüggését.
Kulcsszavak: akció videojáték, pozitív hatás, reakcióidő, döntéshozás, valószínűségi következtetés, hatás fennmaradás, tanulás

Egy táblagépes iskolakísérlet hatásainak fókuszcsoportos vizsgálata: tanulói és tanári eredmények

TE06_EA46

Herzog Csilla, Racsko Réka, Taskó Tünde Anna
Eszterházy Károly Főiskola

Mára össztársadalmi szinten is elfogadottá vált a digitális írástudás fontossága, ezért a köz- és felsőoktatási intézményekben is egyre nagyobb figyelmet fordítanak arra, hogy - az oktatás és képzés szerepének növelése érdekében - megfelelő színvonalú és hatékony információs és kommunikációs technológiákkal (IKT) támogassák az osztálytermi folyamatokat. Kutatásunk aktualitását az adja, hogy - az IKT-eszközökkel támogatott oktatás részeként - a 2013/2014-es tanévtől az egri Eszterházy Károly Főiskola Gyakorlóiskolájában több korcsoportban is elindult egy táblagépes pedagógiai kísérlet. A jelenleg is folyamatban lévő komplex vizsgálat eredményeinek kiértékelésében több kutatócsoport is érintett. A kutatás egy korábbi fázisában saját fejlesztésű kérdőívekkel sikerült feltárnunk többek között a tanulók és szüleik informatikával, az új médiumokkal és azok oktatási folyamatban való alkalmazásával kapcsolatos vélekedését, illetve, hogy a táblagéppel támogatott oktatás motiválja-e a tanulói teljesítményt, képes-e hozzájárulni a tudásteremtés folyamatához. Vizsgálatunk során - a tanulói teljesítmények összehasonlítása érdekében - a pedagógiai kísérletbe bevont osztályok (a 3., a 6. és a 9. évfolyamosok) félévi és év végi érdemjegyeit összevetettük egy-egy párhuzamos tanulócsoport eredményeivel

is. A kvantitatív eredmények mélyebb összefüggéseinek feltárását szolgálják azok a tanári és tanulói fókuszcsoportos vizsgálatok, melyek célja választ kapni a következő kérdésekre: hogyan definiálják a tanulók és az újmédia eszközeit tanórán alkalmazó pedagógusok a digitális írástudás fogalmát; kulcskompetenciának tartják-e ezt a készséget az oktatási folyamat résztvevői; milyen jellemzőkkel írható le a pedagógiai kísérletbe bevont személyek médiahasználata; milyen véleményt alkotnak a vizsgálatban érintettek egymás kritikus és tudatos médiaértéséről; hasznosnak tartották-e a táblagépek oktatásifolyamatban történő alkalmazását. Ezen túlmenően szeretnénk a jelenlegi tanár- és tanulógeneráció IKT-trendekről alkotott véleményét is feltérképezni, a jövő osztályterme és oktatási lehetőségei kapcsán. A táblagépes pedagógiai kísérletben részt vett osztályokból - a véletlenszerű kiválasztás módszerével - három 8-10 fős, míg az oktatókból egy 6-8 fős fókuszcsoportban rögzítettük a félig strukturált interjúk menetét és csoportfolyamatok történéseit. Szóbeli prezentációnkban az itt szerzett tapasztalatok ismertetésére vállalkozunk.

Kulcsszavak: fókuszcsoportos vizsgálat, IKT, táblagép, tanulói és tanári tapasztalatok

Kivándorlás és családi kapcsolattartás az internet segítségével

TE06_EA54

Lányi Katalin - Budapesti Gazdasági Főiskola

Az Európai Unióhoz való kapcsolódásunk, és különösen a munkaerőpiac megnyitása után az addigiakhoz viszonyítva látványosan erősebb mértékű kivándorlásnak lehetünk tanúi az utóbbi kevesebb mint egy évtizedben. Nehéz pontos statisztikákat találni arra, hogy jelenleg hány ember érinthet az utolsó kivándorlási hullám, mivel nincsenek egyértelmű regisztrált adatok, de a legalacsonyabb becslések is 350 ezerre teszik azok számát, akik a rendszerváltás óta hagyták el Magyarországot. Ez a szám valószínűsíthetően növekedni fog az elkövetkező időszakban. Összehasonlításképpen az utolsó nagy kivándorlási hullám adatait tekintve, az 1956-os forradalmat követően kevesebb mint 200 ezer kivándorlót tartanak számon. A számokból látható, hogy egy jelentős társadalmi jelenséggel állunk szemben, ami a szemünk előtt zajlik.Az előadásban ismertetni kívánt kutatás projektben szélesebb értelemben a kivándorlás társadalmi hatásait szeretném vizsgálni. Az első lépcsőjében egy szűkebb célcsoportot céloztam meg ezen belül. A felnőtt korú, magukat már eltartó és külföldre munkavállalás és életvitelszerű tartózkodás céljából kivándorolt nőket és itthon hátrahagyott kapcsolati hálójukat, családtagjaikat kezdtem első körben vizsgálni. A kapcsolattartásban kiemelt szerep jut a világhálónak és a technológiai megoldások használatának. A kutatás exploratív fókusszal indul, mivel egy még nem eléggé feltárt jelenség feltérképezésről van szó. A kérdésfeltevésekből következően elsőként a kvalitatív módszert találtam alkalmasnak erre. A célcsoport: magyar állampolgár, felnőttkorú, nő, jelenleg külföldön él, a munkaerőpiacon megjelenik (tehát vagy dolgozik, vagy munkát keres). Illetve Magyarországon élő közeli hozzátartozóik: szülők, testvérek. A választott módszer az interjú, a mintavétel a hólabda mintavétel. A vizsgálni kívánt témakörök a kivándorlás motivációi, célok, elképzelések, kihívások a kivándorlás kapcsán, beilleszkedés buktatói, új kapcsolati háló kiépítése, kötődések alakulása. További érdekes kérdések, hogy hogyan változnak a régi kapcsolatok, milyen a régi életmódhoz való viszonyulás. A családtagok szempontjából érdekes az érzelmi viszonyulás a helyzethez, attitűdök, helyzetértékelés, a kapcsolat változásai, forgatókönyvi elvárások és változásai. Különösen érdekelnek az anyák anyaszerep változásai, a nagymamaszerep, vagy annak hiányához való viszonyulás. Ez intergenerációs szempontból is tekinthető. Az aktív életszakasz végéhez közeledés, a következő generációknak való átadás, az új életszakaszhoz és a vele járó szerepekhez való alkalmazkodás, az eredeti forgatókönyvi elvárások felülírásának kényszere. Ezen belül kiemelten fontos jelenség az ún. „távnagymamák”, vagy „skype-nagymamák” helyzete. Azoké, akiknek van unokájuk, de külföldön élnek. Az előadásban a kutatás aktuális eredményeit fogom ismertetni.

Kulcsszavak: kivándorlás, forgatókönyvi elvárások, szerepek változása, kapcsolati dinamika

Témakör: Neuropszichológia (TE07)

A Rey Komplex Ábra B változat értékelő rendszerének fejlesztése

TE07_EA28

Varga Zsuzsanna[1], Páli Judit[2]
[1]Szent Margit Kórház Fejlődésneurológia Osztály
[2]Károli Gáspár Református Egyetem Fejlődéslélektani Tanszék

Nemzetközi áttekintésben a Rey Komplex Ábra B változata, a Rey próbák keresettségéhez viszonyítva háttérbe szorult. A vizsgálatsorozatunk első állomásának elsődleges célja volt, hogy újraélesszük ezt az eljárást, másodsorban egy olyan új értékelő rendszer kidolgozására vállalkoztunk, mely objektív értékelést nyújt, valamint minden részletre kiterjedően egyértelmű kódolást és digitális feldolgozást tesz lehetővé, továbbá differenciálni képes életkorok között. Ennek az eljárásnak létezik egy korábbi értékelési rendszere, azonban úgy találtuk, hogy ezen értékelő rendszer kategóriái nem fedik le a tipikus és atipikus fejlődésű gyermekek rajzain megjelenő hibák teljes spektrumát. A vizsgálati mintát egyrészt 80 fő tipikus fejlődésmenetű gyermek alkotta: 40 fő 7 éves gyermek (f: 20 fő, l:20 fő) és 40 fő 8 éves gyermek (f: 20 fő, l: 20 fő), másrészt 30 fő diagnosztizált (gyógyszerezetlen) kombinált típusú figyelemhiányos és/vagy hiperaktív gyermek (életkori átlag: 7,36, f:23, l:7). A vizsgálat során a Rey Komplex B változat felvétele hagyományosan a másolási próbából és azonnali emlékezeti próbából állt. Az értékelő rendszer innovációja két lépésben történt. Elsőként a korábbi értékelő rendszer 4 értékelő kategóriájának az új szempontokkal való kiegészítése történt meg, másrészt 7 új értékelő kategória lett bevezetve.Az eredmények alapján elmondható, hogy a Rey B-ábra eljárásának diagnosztikus érzékenysége jóval meghaladja a szakirodalomban korábban megjelentekét. A finomelemzések során felmerültek (12) olyan értékelő szempontok, melyek a 7-8 éves életkori övezeten belül finoman differenciálnak. Mindezek, a fejlődés-neuropszichológia modularizációs szemlélete szerint feltárják a reprezentációs újraírások mikéntjeit (Karmiloff-Smith, 1998). A nemek szerinti sajátosságok összevetésekor igazolódott a lányok teljesítményfölénye. Az információ feldolgozási stratégiák esetében általánosan elmondható, hogy nem történik gyors változás a reprezentációk újraíródásában, a 7-8 éves kor között. A különböző információ feldolgozási, stratégiákra irányuló kezdemények a sorrendiség tekintetében eltérő teljesítményhez vezetnek. A legjobb és legrosszabb teljesítményhez vezető sorrend közös jellemzője a középvonali megerősítéssel való kezdés, de a középvonaltól először a jobbra haladás tűnik eredményesebb próbálkozásnak. A kontroll csoport és a nem tipikus fejlődésmenetű figyelemhiányos és/vagy hiperaktív csoport az új mutatók mentén szignifikánsan különböznek egymástól. A figyelemhiányos és /vagy hiperaktivitás tüneteit mutató 7-8 éves gyermekek feldolgozási stratégiái az ábrázolás mikéntjében és annak sorrendjében is tetten érhető. Figyelemhiányos és/vagy hiperaktív gyermekekre jellemző a dominánsan tervezés nélküli, stratégiát mellőző ábrázolás mód. Feltűnő eredménye a kutatásnak, hogy specifikus hibatípusok pontos azonosítása történhet meg: átcsapás, perszeveráció, új elem konstruálása; mindezek csak a figyelemhiányos és /vagy hiperaktív gyermekek rajzain jelennek meg.

Kulcsszavak: Rey Komplex ábra B változat, modularizáció, reprezentációs újraírás, értékelőrendszer, objektív értékelés, figyelemhiány és/vagy hiperaktivitás

A verbális memória funkciók jellemzői különböző központi idegrendszeri károsodással járó kórképekben

TE07_EA36

Balajthy Dániel, Andrejkovics Mónika
Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet

A központi idegrendszer sérülése esetén gyakran érintettek a memóriafunkciók, azaz a memóriazavar az organikus károsodás érzékeny mutatója. Vizsgálatunkban eltérő központi idegrend-

szeri sérülések esetében elemeztük a verbális memória és a tanulás különböző mutatóit a Rey Auditoros Verbális Tanulási Teszt (Rey AVLT, Lezak, 1995) eredményei alapján. A Rey AVLT egy világszerte elterjedt memóriavizsgáló eljárás, amelynek előnye, hogy segítségével számos memóriafunkció vizsgálható, így például az azonnali és a késleltetett felidézés, a retro- és proaktív gátlás, a tanulás és a felejtés. Magyar nyelvre Kónya és Verseghy fordította (1995), azonban kevés adatot publikáltak még a hazai alkalmazásával kapcsolatban. Jelen vizsgálat retrospektív jellegű, melyben neuropszichológiai klinikai gyakorlatból származó adatok utólagos feldolgozása történt meg. A dokumentált organikus sérülés alapján a következő csoportokat alkottuk: 1. globális károsodás (N=16), 2. csak jobb féltekei sérülés (N=14), 3. csak bal féltekei sérülés (N=14). A kontroll csoportot nem, kor és iskolázottság szerint illeszkedő egészséges személyek alkották (N=16).Az adatok elemzéséhez egyszempontos varianciaanalízist (ANOVA), míg post-hoc tesztként Bonferonni tesztet alkalmaztunk. A kontroll csoporthoz viszonyítva a globális sérültek szignifikánsabb rosszabb eredményt értek el az azonnali és a késleltetet felidézés, az újonnan megtanult elemek és a tanulási összpontszám tekintetében, valamint erősebb volt náluk a retroaktív gátlás és felejtés. A bal oldali sérültek esetén a késleltetett felidézés és a tanulási összpontszám szignifikánsan alacsonyabb, míg a felejtés magasabb volt. A jobb oldali sérültek semmilyen mutató tekintetében nem tértek el szignifikánsan a kontroll csoporthoz képest. Továbbá az előzetes elvárásokkal ellentétben a nemek között nem mutatkozott szignifikáns különbség.
Eredményeink alapján a Rey AVLT magyar nyelvű változata is hasznos neuropszichológiai diagnosztikai eszköz a központi idegrendszeri sérülés kognitív következményeinek kimutatására.
Kulcsszavak: klinikai neuropszichológia, Rey AVLT, verbális memória funkciók

Body Gestalt – a testérzékelés neurális korrelátumai

TE07_EA45

Szabó Zsófia[1,2], Vakli Pál[1], Zimmer Márta[1], Kovács Gyula[1,3,4]
[1]BME – TTK, Kognitív Tudományi Tanszék, Budapest, Magyarország
[2]MTA - TTK, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Társadalom és Kulturális Pszichológia Csoport, Budapest, Magyarország
[3]Friedrich Schiller Egyetem, Pszichológia Intézet, Jéna, Németország
[4]DFG "PersonPerception" Kutatási Egység (Research Unit), Friedrich Schiller Egyetem, Jéna, Németország

Az elmúlt évtizedekben számos kutatás született azzal kapcsolatosan, hogy a vizuális rendszermiként dolgozza fel az arcokat, mint egységes objektumokat. Az arccal kapcsolatos eredmények a későbbiekben alapul szolgáltak az egészleges testfeldolgozással kapcsolatos kutatásoknak, tekintettel a két inger számos közös tulajdonságára. A vizsgálattal arra a kérdésre igyekeztünk választ találni, hogy milyen stratégiát használ a vizuális rendszer a testek feldolgozására: holisztikus, vagy pedig konfigurációs stratégiát. A Gestalt elmélet alapján holisztikus feldolgozást várnánk a vizuális rendszertől. A 2013-ban, a Budapesti Műszaki Egyetem Kognitív Tudományi Tanszékén, Kovács Gyula és Zimmer Márta vezetésével végzett kutatás célja annak vizsgálata volt, hogy különböző manipulációk miként hatnak a testérzékeléssel kapcsolatos kiváltott válaszok karakterisztikájára. A vizsgálatban az inverziónak (felfordításnak), a maszkolásnak, valamint a Johansson-pontok berajzolásának a testfeldolgozással kapcsolatos elektrofiziológiai korrelátumokra gyakorolt hatását vizsgálatuk, ezen felül azt is vizsgáltuk, hogy a különböző manipulációk különböző módon hatnak-e a két féltekén, vagy a hatás mindkét esetben azonos lesz.
Ezen korrelátumok közül három korai testfeldolgozással kapcsolatos komponenst azonosítottunk: a P1-et, az N1-et, valamint a P2-t. A kutatás során kezeket és arcokat ábrázoló képeket mutattunk az egészséges kísérleti személyeknek (n=14), akiknek az ingerek követése közben egy azokkal kapcsolatos figyelmi feladatot kellett végrehajtaniuk. A képeket négyféle képpen manipuláltuk: maszkoltuk az arcokat, maszkoltuk a kezeket, biomechanikailag lehetetlen pózban

mutattuk be a kezeket, vagy pedig jelöltük a könyökízületek helyét. Eredményeink azt mutatták, hogy a P1 komponens nem változott a manipulációk egyikének hatására sem. Ez arra enged következtetni, hogy a látórendszer alacsonyszintű feldolgozása számára nincs jelentősége annak, hogy a test különböző részeit maszkoltan, vagy fordítottan látjuk. A másik két – későbbi komponens estében az arc maszkolásának volt jelentősége: mind az N1, mind pedig a P2 amplitúdója nőtt, míg a kéz maszkolása, vagy elforgatása nem okozott változást a komponensek csúcsaiban az eredeti helyzethez képest. Másik számottevő eredmény az, hogy a poszterior elektródákon is magasabb amplitúdókat kaptunk, mint az anteriorabb területeken.
A kérdés az, hogy vajon az N1 illetve P2 komponensek miért érzékenyek az arc manipulációjára, a kezekére pedig miért nem. Ez akár összefüggésbe hozható az arc, mint információforrás kitüntetett szerepével, de a kérdés magabiztos megválaszolásához további vizsgálatok szükségesek.
Kulcsszavak: testérzékelés, EEG, neurális korrelátum, vizuális feldolgozás

Magatartási és pszichés tünetek vizsgálata neurodegeneratív és vaszkuláris demenciában

TE07_EA61

Majer Réka[1], Frecska Ede[1], Hortobágyi Tibor[2]
[1]Debreceni Egyetem, Pszichiátriai Klinika
[2]Debreceni Egyetem Pathológiai Intézet, Neuropathológia Tanszék

Háttér és cél: A különböző eredetű demencia szindrómákat pszichológiai szempontból három fő tünetcsoport alkotja (kognitív, affektív és viselkedési). A demenciával járó magatartási és pszichés tüneteket (BPSD) két fő csoportba sorolhatjuk. A viselkedési tünetek közé az agresszív magatartás, agitáció, elkóborlás, gátlástalan viselkedés tartozik, a pszichés tünetekhez pedig a különböző hallucinátoros élmények, téveszmék, irritabilitás, alvás- és étvágyzavarok sorolhatók. A kutatás részeként megpróbáljuk feltérképezni, hogy a BPSD tünetek milyen kapcsolatban állnak a kognitív funkcióval és a beteg életminőségével, illetve vizsgáljuk a gondozó terhét. Hipotéziseink a következőek: van-e demencia specifikus kognitív tünetmintázat, van-e demencia specifikus BPSD tünetmintázat, illetve a betegek és a hozzátartozó életminőségét és terhét meghatározzák-e a kognitív tünetekhez társuló BPSD tünetek.
Módszer: Kutatásunkban a Debreceni Klinikai Központ Neurológiai Klinikáján és Pszichiátriai Klinikáján gondozott demens betegek neuropszichológiai vizsgálatát végezzük el. A neuropszichológiai vizsgálat a következő módszerekből áll: SCID-I, HIS, GDS, MMSE, MMMS+C, ADAS-Cog, BEHAVE-AD, NPI, WBI-5, IIRS, ADL I-II. A betegeket a gondozási tervük ütemében utánkövetjük. Az eredmények elemzését standard statisztikai vizsgálatokkal végezzük el, mint T-próba és ANOVA.
Eredmények: A kutatásban eddig 72 beteg vett részt, átlagéletkor 74 év. Ebből 36 beteget soroltunk a vasculáris demens csoportba és 36 betegek soroltunk a neurodegeneratív csoportba. A kognitív funkciók tekintetében nem találtunk szignifikáns különbséget a két csoport közt (átlag MMSE: 19,6 vs. 19,4), a minta tehát közepesen súlyos demens populáció MMSE átlag 19. A BPSD tünetek tekintetében viszont számos esetben láttunk szignifikáns eltérést a két csoport közt. Eddigi eredményeink alapján azt tapasztaljuk, hogy hasonló kognitív funkciók mellett eltérő a neurodegeneratív és a vaszkuláris demens betegek bpsd tünetmintázata. Emellett erős korrelációt láttunk az életminőség, a betegségteher és a bpsd tünetek közt, illetve a kognitív funkciók és az eszközhasználat közt.
Következtetések: A magatartási és pszichés tünetek jelentős részei a demens betegek tüneti képének, meghatározzák a betegek életminőségét, és hozzájárulnak a hozzátartozó terhének alakulásához. Úgy tűnik, hogy van különbség a magatartási és pszichés tünetek megjelenésének gyakoriságában és súlyosságában az egyes demencia szindrómák esetében. Ez alátámasztja kezdeti hipotézisünket, miszerint kimutatható demencia specifikus tünetmintázat. Kuta-

tásunk folytatásaként célunk tovább növelni a beteglétszámot, illetve a demenciák pontosabb tipizálását elvégezni, különös tekintettel a kevert esetekre.
Kulcsszavak: demencia, magatartási és pszichés tünetek, életminőség, neuropszichológia

Témakör: Testkép/Testmozgás (TE08)

A DAZ Studio program használhatósága a testkép vizsgálatában

TE08_EA07

Leindler Milán[1], Juhász Anikó[2], Juhász Annamária[2], Kelecsényi Dóra[2], Lapis Flóra[2], Ocsovszky Zsófia[2]
[1]SE Magatartástudományi Intézet
[2]Károli Gáspár Református Egyetem

Az evés- és testképzavarok előfordulásának növekvő gyakorisága és az a tény, hogy ezen zavarok spektruma egyre inkább a testkép zavarai felé tolódik el, indokolttá teszi a testkép vizsgálatára alkalmas mérőeszközök fejlesztését. Az evészavarok egyre fiatalabb korban kezdődnek, a média negatív hatása a televízión és az interneten keresztül hatványozottan érvényesül a még védekezni kevésbé képes korosztályok esetében. Az utóbbi 3 évtizedben a testképvizsgáló eljárások új csoportja került a kutatások fókuszába; a számítógépes vizsgálóeszközök. A kezdetlegestől a modernig számos program megtalálható a palettán, a jövőt mégis a nem klinikai, pszichológiai célokra szánt szoftverek jelenthetik.
Eszközök, módszer: A DAZ Studio programmal minden vizsgálati személy 2 figurát készített el 3D-ben. Az első figura a személy jelenlegi, a második a vágyott állapotát hivatott mutatni. A két figura különbségéből pontos, számszerűsíthető adat nyerhető. Emellett a STAI, EPQ, BFI, EDI és Fallon-Rozin tesztek kerültek felvételre. A 61 fős mintába csak nők kerültek kiválasztásra, átlagéletkoruk 29 év.
Célkitűzés, hipotézisek: Jelen kutatás célja, hogy tesztelje a DAZ Studio program alkalmazhatóságát a testkép és annak zavarai területén. A vizsgálat hipotézise, hogy korrelációt találunk a DAZ Studio program két figurája közti eltérés és az EDI testi elégedetlenséggel kapcsolatos skálái, valamint a szorongás mértéke között.
Eredmények: A felállított hipotézisek igazolást nyertek. Szignifikáns korrelációt találtunk 23 év alattiak esetében többek között a Karcsúság iránti késztetés (r=0,389; teljes mintán r=0,342), a Testi elégedetlenség (r=0,487; teljes mintán r=0,426), vagy az Elégtelenség érzése skálákkal (r=0,513). Fontos még, hogy a két figura közti különbség korrelál az EPQ Neuroticitás skálával (r=0,349), és negatívan korrelál az EPQ Extraverzió skálával (r=0,394).
Konklúzió: Az összefüggésekből természetesen ok-okozati viszonyok nem állapíthatók meg. A DAZ Studio program eredményei erősen és elvárható módon korrelálnak a tesztek releváns skáláival, tehát kijelenthető, hogy alkalmas a testkép és annak zavarainak vizsgálatára.
Kulcsszavak: testkép, evészavar, testképzavar, DAZ, számítógépes eljárás, EDI

A testmozgás és a relaxáció előrejelzése szívbeteg mintán az önszabályozás időbeli elmélete modelljével

TE08_EA34

Berkes Tímea[1], Urbán Róbert[2]
[1]ELTE PPK, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet
[2]ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: A viselkedések előrejelzésére és a viselkedések prediktorainak meghatározására szolgáló újabb modell az önszabályozás időbeli elmélete (Hall és Fong, 2007). A modell a szándék-viselkedés kapcsolatra épít, azonban e kapcsolatot és magát a viselkedést is befolyásoló tényezőnek tartja egyrészt a korábbi viselkedést és a környezeti kulcsokat, másrészt az önszabályozó kapacitást. A szándék prediktorai az összefüggés-hiedelmek (a személy elvárásai

a viselkedéssel kapcsolatban) és az időbeli értékelés (a viselkedés pozitív és negatív következményeinek megjelenését mikorra várja az illető).
Kutatásunkban rehabilitációban részt vevő szívbeteg mintán vizsgáltuk a testmozgás és a relaxáció megvalósítását az önszabályozás időbeli elméletével.
Módszerek: Longitudinális kutatás hat hónap követési idővel. Résztvevők: kardiológiai rehabilitációban részt vevő, 65 évnél fiatalabb, ischaemiás szívbetegségben szenvedő betegek. N=302, ebből 278 (75%) férfi, átlagéletkor 55,61 év (±7,31). Mérőeszközök: a modell elemeit mérő önbeszámolós kérdőívek. A modell két változatát teszteltük útvonalelemzéssel: az eredeti modellt, valamint egy általunk elméleti megfontolásokból módosított modellt.
Eredmények: A modell a viselkedés varianciájának 9–10%-át magyarázta a testmozgás és 19–21%-át a relaxáció esetében. A modell illeszkedési mutatói (testmozgás/relaxáció): eredeti modell: CFI: 0,94/0,97, RMSEA: 0,12/0,09, módosított modell: CFI: 0,98/0,99, RMSEA: 0,09/0,04.
A viselkedés pozitív következményei megjelenését egy hét rendszeres testmozgás illetve relaxáció utánra várják gyakrabban, mint a negatív következményekét. A viselkedés negatív következményeit leggyakrabban két időpontban várják: amikor azon gondolkodnak, hogy mozogni/relaxálni kellene, és amikor végzik magát a cselekvést. A cselekvés végzése során a viselkedés pozitív következményeinek elvárása is gyakori.
Megbeszélés: A modell illeszkedési mutatói megfelelőek, magyarázó ereje viszont viszonylag alacsony; a relaxáció esetében jobb, mint a testmozgás esetében. Az önszabályozás időbeli elmélete ígéretes modell, azonban további kutatások szükségesek. Fontos a modell magyarázó erejének és illeszkedésének a további tesztelése, azonban mindenekelőtt a modell elemeinek operacionalizálása igényel átgondolást és egyértelműsítést.
A viselkedés pozitív és negatív következményeinek időbeli megjelenése intervenciós pontokat jelöl ki: a viselkedés megvalósításán való gondolkodás sokaknál negatív érzelmeket okoz, a viselkedés végzésére vonatkozóan pedig pozitív és negatív elvárások egyaránt megjelennek, ez mutathat ambivalenciát.
Kulcsszavak: viselkedésváltozás, önszabályozás, testmozgás, relaxáció, kardiológiai rehabilitáció

TE IS Program – Egy lehetséges iskolai gyermek- és társas központú mozgásprogram

TE08_EA69

Simonné Goschi Gabriella, Prihoda Gábor
Klebelsberg Intézményfenntartó Központ

„A változás kulcsa nem a készen nyújtott program, hanem a folyamat” (Twemlow - Sacco, 2012.)
A Magyar Diáksport Szövetség az elmúlt két évben a TÁMOP-3.1.13-12-2013-0001 kódjelű kiemelt projekt keretében megalkotta egy iskolai mozgásprogram koncepcióját, valamint kifejleszttette annak teljeskörű módszertanát. Jelen pillanatban pedig a Klebersberg Intézményfenntartó Központ TÁMOP-3.3.15 kódjelű kiemelt projekt keretében 144 hazai iskolában kísérleti jelleggel bevezeti és megvalósítja a TE IS (Testmozgás az Iskolában) Programot. A TE IS program a diáksport, az önkéntesség, a testmozgás és a társadalmi befogadás metszetében kíván használatra felkínálni komplex és gyakorlat-orientált iskolai módszertani elemeket, amelynek értékei a gyermekek, tanulók fejlődéséhez, kompetenciáik fejlesztéshez, személyiségük kibontakoztatásához kapcsolódnak, kiemelve az élmény, a részvétel, a partnerség és a képessé tevés fontosságát.
A TE IS Program célja, hogy olyan iskolai közösségek alakuljanak ki, amelyekben megerősödik a társas támogatás. Munkánk során olyan elméleti és gyakorlati módszertani elemeket fejlesztünk ki és kapcsolunk össze, amelyek pozitív hatással vannak az iskola polgárainak együttműködésére, az iskolai kultúrára, valamint a tanítási-tanulási folyamatokra. A programban részt vevő iskolákban a tanulók által alkotott diáksport önkéntes csoportok alakulnak, amelyek a feladatra felkészített mentorpedagógusok és trénerek támogatásával, tanórai kereteken kívül való-

sítanak meg a mindennapokban testmozgással összefüggő foglalkozásokat, kisebb helyi projekteket. A program célja, hogy a megvalósuló iskolai aktivitások hozzájáruljanak a gyerekek olyan kompetenciáinak, készségeinek fejlődéséhez, mint amilyen kezdeményezőkészség, a problémamegoldás, az együttes munkavégzés vagy a kritikus gondolkodás. E képességek, ismeretek, attitűdök fejlesztése nemcsak az iskolai kultúra formálása, hanem az oktatás hatékonyságának fokozása miatt is lényeges, hiszen felkészíti a gyermekeket a felnőtt életben, különösen a munka világában rájuk váró kihívásokra. Így a módszertan a testmozgás programok kidolgozásához szükséges készségek elsajátításától, az iskolai szereplők együttes tanulási folyamatán át vezet el a befogadást, az önkéntességet, és társas központú egészség tudatosságot közös értékként tartalmazó iskolai kultúra kialakulásához.

Kulcsszavak: szemléletváltás, oktatás, transzverzális kompetencia, gyermeki autonómia

Mítoszok és valóság – Felsőoktatási sportmagatartás a hallgatói vélemények tükrében

TE08_EA62

Székely Mózes[1], Takács Szabolcs[2]

[1]ELTE PPK Nevelés- és Társadalompszichológiai Tanszék és Felsőoktatási Tervezési Testület

[2]KRE BTK Általános Lélektani és Módszertani Tanszék

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciájával (HÖOK), továbbá az Oktatási Hivatallal (OH) és a Felsőoktatási Tervezési Testülettel (FTT), valamint az Országos Egészségfejlesztési Intézettel (OEFI) közös kutatási projektekben mérte fel a hallgatói sportolási szokásokat, és a rendszeres testmozgáshoz és a sportolási lehetőségekhez való viszonyulást. Az egészséges életmódot jelentősen befolyásoló sportolási szokások szempontjából a 18-23 éves életkor kritikus, ezen belül pedig meghatározó a felsőoktatási tanulmányokat folytatók viselkedése, hiszen a későbbiekben például szolgálnak kevésbé iskolázott csoportok számára.

A feltáró jellegű kutatás egy 16.500 fős hallgatói mintán elvégzett online felmérés (2011)a és egy 1500 fős fiatal felnőtt (18-30) reprezentatív minta (2013)b eredményeire épül. A súlyozott adatbázison – amely nemre, intézményre, képzési szintre és a képzés munkarendjére reprezentálja a felsőoktatási hallgatókat – elsőként vizsgálja a hallgatók sportág szerint differenciált sportmagatartását, megadva a gyakoriságokat, a rendszeres mozgás szervezettségi kereteit, a megcélzott intenzitás szintjét, valamint a testedzés helyszínét (2015)c.

A kérdőívek elemzésével felrajzolhatók a hallgatók vélekedései az intézményi sportolás lehetőségeiről és korlátairól, a sportra motiváló és az azt korlátozó tényezőkről. Az első eredmények szerint a középiskola alatti 46,5%-kal szemben a felsőoktatásba járóknak csak 23,1%-a végez a rekreációs minimumnak megfelelő mértékű testmozgást. A megfeleződés ellenére a hallgatók 78,8%-a tartaná ideálisnak a legalább heti 2-3-szori rendszeres mozgást, aminek lehetőségét – több, mint 85%-uk szerint – az egyetemnek kell biztosítania.

A kutatás számos korábbi mítosz hátterét is megvilágítja, így választ kapunk arra, igaz-e, hogy

- a sport- és egészségtudományi hallgatók többet sportolnak a bölcsészeknél?
- a rendszeres sportolás és a rossz tanulmányi eredmény „kéz a kézben” jár egymással?
- a nappalisok többet sportolnak, mert az estiseknek nincs erre idejük?
- a tanulmányok előrehaladtával csökken a sportolásra fordítható idő?
- a nők és a férfiak más sportágakat és más okból űznek?

A válaszokból kirajzolódó összkép nem csak a hallgatói mozgáskultúra jelen állapotát mutatja be részletesen, de támpontokat ad a mozgásszegény életmódot javító beavatkozások megtervezéséhez is. Az egyetemi sport fejlesztését segítik a sportági prioritások és eloszlások, míg a motiváló kommunikációt a célcsoport attitűdjein és szokásain alapuló szegmentációja.

Kulcsszavak: sport, testmozgás, életmód, felsőoktatás, közvélemény-kutatás

Témakör: Személyiség (TE09)

Kiégés Folyamat Kérdőív validálása

TE09_EA53

Szigeti Réka[1,2], Balázs Noémi[1,2], Bikfalvi Réka[2], Urbán Róbert[3]
[1]ELTE PPK Egészségpszichológia Doktori Iskola
[2]Lélekkel az Egészségért Alapítvány
[3]ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A kutatás célja: A kiégés kutatásában egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a kiégés folyamatának azonosítását célzó tanulmányok, amelyek prevenciós szempontból is iránymutatóak lehetnek. Bár az elméleti megközelítések hazánkban is népszerűek, hiányoznak azok az empirikus munkák, amelyek folyamatszemléletben vizsgálnák a kiégést. Jelen kutatás célja egyrészt egy olyan folyamatmodell kialakítása, amely integratív módon ötvözi az eddigi kutatási eredményeket és a gyakorlati tapasztalatokat az intraperszonális folyamat feltérképezése érdekében, másrészt az erre a modellre épülő kérdőív validálása tanári mintán. A kiégés folyamat e modell szerint 7 egymást követő szakaszra különíthető el: (1) Bizonyítási kényszer, (2) Túlterhelés, (3) Személyes igények háttérbe szorítása, (4) Értékrendbeli konfliktusok, (5) Interperszonális konfliktusok, (6) Passzivitás, (7) Kimerülés.
Módszer: Minta: Az önbeszámolós kérdőíves vizsgálatunkban N=229 pedagógus vett rész. Konfirmátoros faktorelemzéssel vizsgáltuk meg mind az általunk kifejlesztett Kiégés Folyamatmérő Kérdőívünket (KFK), mind a Maslach Burnout Inventoryt- Educators Surveyt (MBI, Maslach és Jackson, 1981), és megvizsgáltuk ezen skálák belső konzisztenciáját. A konkurrens validitás ellenőrzésére a konfirmátoros faktorelemzéseket kovarianciákkal együtt futtattuk, megvizsgálva saját KFK kérdőívünk kapcsolatát egyes demográfiai adatokkal, az MBI-vel, Depresszióval (CES-D, Radloff, 1977) és Túlvállalással (Túlvállalás-Erőfeszítés-Jutalom Egyensúlytalansága, Siegrist 1996).
Eredmények: A KFK kérdőív konfirmátoros faktorelemzése alapján az elsőrendű 7 szakasz jó illeszkedési mutatókkal bír. Ez az illeszkedés megromlik, ha a feltételezett három másodrendű faktort is bevonjuk, így ezt a hierarchikus faktorstruktúrát a jelen adatok nem támogatták. Az elsőrendű faktorok Cronbach-alfa értékei egyik alskála kivételével (Crhonbach alfa=0,54) megfelelőek (0,68-0,88). A MBI faktorstruktúrájának ellenőrzésekor a legjobb illeszkedést a bifaktoros modell jelentette, amelyben egy globális kiégés faktor és a három specifikus faktor szerepelt: Érzelmi kimerülés, Deperszonalizáció és Személyes teljesítmény csökkenése, amelyek Cronbach-alfa értékei megfelelőek (0,65-0,87). A kovarianciák vizsgálatakor azt találtuk, hogy a KFK kérdőív hét szakaszából hat szignifikáns kapcsolatban van a MBI megfelelő faktoraival, a folyamat elején szereplő négy szakasz szignifikánsan összefügg a Túlvállalással, a harmadik szakasztól a hetedikig mindegyik szakasz szignifikánsan összefügg a Depresszióval. Az hogy milyen gyakran kerül a pedagógus kapcsolatba sajátos nevelési igényű gyerekekkel szignifikáns negatív kapcsolatban van a Bizonyítási kényszerrel, a munkaórák pedig a Túlterheléssel. A nem, kor és munkaévek nem játszanak szignifikáns szerepet.
Az eredmények tehát azt mutatják, hogy a kérdőívünk megfelelő pszichometriai jellemzőkkel bír és konstruktumvaliditása alapján is megfelelő eszköz a kiégés folyamatának mérésére.
Kulcsszavak: burnout, kiégés folyamat modell, kérdőív validálás, konfirmátoros faktorlemezés, konfirmátoros faktorelemzés kovariánsokkal

A pozitív és a negatív perfekcionizmus vizsgálata az önértékelés, a szubjektív jóllét és a személyiségvonások tükrében

TE09_EA24

Komádi Judit[1], Reinhardt Melinda[2,3]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet
[2]KRE Pszichológiai Intézet Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék
[3]Zuglói Egészségügyi Szolgálat Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Szakrendelés

Célkitűzések: Előadásunkban a skinneri megerősítés-elméleten alapuló pozitív és negatív perfekcionizmust vizsgáljuk meg közelebbről. Míg a pozitív perfekcionista viselkedés kiemelkedő, de elérhető célkitűzésekre, és az azokból adódó pozitív következményekre irányul, azaz a pozitív megerősítés és a siker iránti vágy hajtja, addig a negatív perfekcionista személy magasra helyezett mércéi elérésével negatív következmények elkerülésére törekszik, vagyis a negatív megerősítés és a kudarctól való félelem vezérli (Slade és Owens, 1998). Jelen kutatás célja – a perfekcionizmus kétdimenziós modelljének (Terry-Short, 1994) keretében – az adaptív-maladaptív perfekcionizmus, az önértékelés, a komplex szubjektív jóllét, valamint bizonyos személyiségvonások összefüggéseinek feltárása.
Vizsgálat: Az adatok 2014 őszén, online mintavétellel, 196 fő (átlagéletkor 33,29 év; s=10,39; 27% férfi, 73% nő) részvételével kerültek rögzítésre. A kitöltők a Pozitív és Negatív Perfekcionizmus Skála (PANPS, Terry-Short és mtsai., 1994) mellett a Rosenberg Önértékelési Kérdőívet (Rosenberg, 1965; Kiss, 2009), a Johson-Blom Önértékelési Skálát (Johnson és Blom, 2007), a Mentális Egészség Kontinuum Skálát (Keyes és mtsai., 2008, Reinhardt, 2013), valamint a BFI (John és Srivastava, 1999) személyiségmérő kérdőívet töltötték ki.
Eredmények: A korrelációs vizsgálatok kimutatták, hogy a pozitív és negatív perfekcionizmus csupán tendenciaszinten korrelálnak egymással. Másrészt, míg a perfekcionizmus adaptív formája szignifikáns pozitív irányú, gyenge kapcsolatot mutat a globális önértékeléssel és az ún. kompetencia alapú önértékeléssel, addig a maladaptív perfekcionista beállítódás az általános önértékeléssel erős, negatív irányú kapcsolatban áll, ugyanakkor a kapcsolat alapú és a kompetencia alapú önértékeléssel szintén erős, de pozitív irányú összefüggésben van. A pozitív és a negatív perfekcionizmus ellentétesen viselkedik továbbá a különböző szubjektív jóllét dimenziókkal kapcsolatban, illetve míg a pozitív perfekcionizmus a lelkiismeretesség személyiségvonásával mutat pozitív irányú együttjárást, addig a negatív perfekcionizmus az emocionális instabilitással korrelál közepes erősséggel pozitív irányban. Előadásunkban lineáris regresszióelemzés segítségével továbbá áttekintjük mind a pozitív, mind a negatív perfekcionista működésmód meghatározóit. Ennek kapcsán kitérünk az életkor, a nem, az iskolai végzettség szerepére, valamint arra, hogy a globális és a specifikusabb (pl. kompetencia alapú) önértékelési területek milyen összefüggésrendszert alkotnak a perfekcionizmus két formájával.
Konklúzió: Eredményeink alátámasztják a perfekcionista beállítódás adaptív és maladaptív vonulatának létezését, elkülönülését, valamint ennek kapcsán a két konstruktum eltérő viselkedését több pszichológiai mutatóval kapcsolatban.
Kulcsszavak: pozitív és negatív perfekcionizmus, önértékelés, kompetencia- és kapcsolatalapú önértékelés, mentális egészség, lelkiismeretesség, érzelmi instabilitás

Black-inked Personality – An Empirical Study about the Perception of Tattooed People between Young Adults in Hungary

TE09_EA44

Schlosser Károly - Goldsmith University of London

Background Tattooing has been living its renaissance in the past few decades; and media often refers to it as a recent social trend. Perhaps from a socially marginalised sub-cultural practice that is associated with social disapproval and deviance it transforms to become a form of art and self-expression. This study hypothesized a marked shift from a negative perception of tattooing

towards a positive perception. Methods First, a literature review of scientific articles about the psychology of tattooing was made; then empirically supported common beliefs about tattooed people were collected from the extracted articles. These beliefs were eventually summarized in 35 statements. Each question had two items measuring beliefs: one towards men, one towards women. The 70-item questionnaire was snowball-sampled to participants and was completed by 384 participants who indicated the extent they agree with the statements. Separate explorative factor analyses were conducted (using principal component analyses) on the statements describing men and women. Results Four components of possible perceptions were extracted; tattooed men were thought to be socially deviant, social disapproved, masculine and sense of individuality. Tattooed women were perceived similarly: socially deviant and disapproved, unique and also thought to be masculine. Participants' demographic data was used to determine common factors which may affect their perception about tattooed men and women. Conclusion Results show that tattooed people are not regarded socially deviant and disapproved between young adults. Sex, race, income, drinking and smoking habits, and also whether a person had a tattoo or piercing (or intended to have one later) all had an effect on people's perception of people with tattoos. Significance The study estimates that about 17% of people in UK and Hungary have at least one tattoo on their body, but almost 30% of non-tattooed people would want one. Results mainly indicate the perception of people aged between 18 and 35.
Keywords: tattoo, stereotypes, social psychology

„Big Mennyi?" tulajdonságlistás és kérdőíves adatok együttes elemzése

TE09_EA01

Nagy János[1], Szirmák Zsófia[2]
[1]ELTE PPK
[2]Freie Universitat, Berlin

Az utóbbi évtizedben, úgy tűnik, több kihívás érte az általánosan elfogadott, népszerű néven Big Five-ként emlegetett személyiségleíró modellt. A konszenzust rendre kikezdik a különböző eszközökkel, különböző adatforrásokon kapott eredmények kisebb-nagyobb eltérései. Az előadás röviden áttekinti és elemzi az egymással versengő faktoranalitikus leíró modellek átfedéseit és eltéréseit, a Big Five magyarázó elméleteit és azok korlátait.
Az előadás a marosvásárhelyi előadás folytatásaként további ízelítőt ad annak a nagyszabású, s még lezáratlan kutatásnak az eredményeiből, amely az alternatív leíró modellek alapján készült személyiség-kérdőívek és a felfrissített magyar lexikális személyiség-taxonómiai tulajdonságlista együttes felvételén és elemzésén alapul.
A kutatásban résztvevő faktoranalitikus modellek és az azokra épülő mérőeszközök:
• a lexikális „Big Five" modellen alapuló Big Five Inventory (BFI-H; John and Szirmák, 2007);
• az AB5C-modellen alapuló Five-Factor Personality Inventory (FFPI-H, Szirmák és Nagy, 1996; Hendricks, et al, 2003);
• a Zuckerman alternatív ötfaktoros modelljén alapuló ZKPQ-H (Zuckerman et al., 1993; Nagy, 1994);
• az Eysenck-féle Giant Three vagy PEN modellen alapuló EPQ-H (S. B. G. Eysenck and Matolcsi, 1984);
• a hatfaktoros HEXACO-modellen alapuló HEXACO-H (Lee, Ashton, Szirmák, 2008);
• valamint a magyar lexikális személyiségtaxonómiai modellen alapuló 561 tételes tulajdonságlista (Szirmák, De Raad, 1994a,b; Szirmák, 1994; De Raad, Perugini, Szirmák, 1997).
A közel ezerfős papír-ceruza alapú és a közel négyszáz fős online kvázi-reprezentatív adatbázis lehetővé teszi a modellek empirikus összehasonlítását, és egyben standard referencia keretet nyújt a fenti tesztek hazai alkalmazásához.
(A kutatást az OTKA támogatta K 79148 számú projektje keretében.)
Kulcsszavak: személyiség-taxonómia, Big Five, HEXACO, BFI, FFPI, ZKPQ, EPQ

Témakör: Munkapszichológia (TE10)

A munkahelyek narratív aspektusa

TE10_EA20

Restás Péter, Vincze Orsolya
PTE-BTK Pszichológia Intézet

Az előadásban a munkahelyi szervezetek narratív pszichológiai eszközökkel történő vizsgálati lehetőségeit mutatjuk be. A tudományos narratív pszichológia úgy kezeli az elbeszélt szöveget, mint az egyén pszichológiai valóságának megnyilvánulását. Az elbeszélések nyelvi elemzése fontos információval szolgálhat, az egyén pszichológiai állapotán kívül olyan aspektusokról is, mint az egyén és az őt körülvevő közösség viszonya. A munkahelyi szervezetek kapcsán ez a kérdés különösen fontos jelentőséggel bír. Úgy véljük, hogy a munkavállalók által elmesélt történetek, illetve a munkahelyről szóló elbeszélések lényeges aspektusokat fedhetnek fel az egyén és a munkahelyként funkcionáló szervezet kapcsolatáról.
Az előadás során bemutatjuk azon kutatásokat, amelyek a PTE Pszichológiai Intézetében születtek, és a munkavállalók által adott elbeszélések nyelvi elemzése mentén jellemzik ezt a viszonyt. A szövegekben megjelenő érzelem-, kényszer-kifejezések gyakorisága, az én-mi-ők megkülönböztetések, az aktív és passzív igei formák, a kognitív igék relatív gyakorisága, úgy véljük, jó indikátora lehet annak, hogy az egyén mennyire érzi magát egy csoport – jelen esetben a munkahely – tagjának. A bevonódás mértéke pedig a csoport érdekei mentén történő munkálkodásban is megnyilvánulhat. Az általunk bemutatandó módszer lényeges eleme, hogy úgy képes az egyéni mintavételre, hogy a mintát adó személy nem tudja, mi a „helyes válasz". A kérdőívvel végzett pszichológiai vizsgálatok általános nehézsége, hogy a válaszadó kitalálhatja, hogy mit várnak tőle. Amikor azonban elbeszélünk valamit, kevésbé figyelünk arra, hogy milyen személyes névmást, igemódot vagy érzelemkifejezést használunk. Ez pedig egy munkahelyi szituációban különösen nagy súllyal esik latba.
Kulcsszavak: Narratív pszichológia; Szervezeti kultúra; Identifikáció

Álláskeresőknek nyújtott tanácsadás utókövetéses hatásvizsgálata

TE10_EA40

Karner Orsolya[1], Dóka Ádám[2], Esze Viktória[3]
[1]ELTE PPK Pszichológiai Intézet Tanácsadás Pszichológiája Tanszék
[2]Fővárosi Gyermekvédelmi Szakszolgálat
[3]YGEN Humánerőforrás Központ

Bár a statisztikák alapján folyamatos csökkenő tendenciát mutat a munkanélküliség mértéke hazánkban, még így is jelentős számban vannak az elhelyezkedési nehézségekkel küszködő álláskeresők: 2014 őszén 7,2% volt a munkanélküliségi ráta (KSH, 2015). Számukra az európai trendeknek megfelelően egyre több intézmény nyújt olyan szolgáltatásokat, melyek célja, hogy az álláskeresők hatékonyabban tudjanak elhelyezkedni. A kutatásunk tárgyát képező tanácsadás nem az információátadásra helyezi a hangsúlyt, hanem attitűdformálásra. Kutatásunkat az a meggyőződésünk inspirálta, hogy a munka elvesztése és a keresés során felmerülő kudarcok olyan tanult tehetetlenségi állapotot és a külső kontrollhely dominanciáját okozhatják a személyeknél, amelyek tovább gátolják a sikeres elhelyezkedési esélyeket.
Az általunk vizsgált mintát egy budapesti munkaügyi központ regisztrált álláskeresői képezték, akik a munkaügyi központ humán szolgáltatásként nyújtott térítésmentes álláskeresési tanácsadási szolgáltatásban vettek részt 2013. szeptember és 2014. május között. Ez egyéni vagy csoportos formában valósult meg. A résztvevőkkel 3 alkalommal történt adatfelvétel, egyszer a tanácsadás elején, majd a folyamat végén, és 3-5 hónappal a tanácsadást követően. Alkalmazott mérőeszközök: Beck depresszió Kérdőív rövidített változata (Kopp, Fóris 1993), Életelégedettség Skála (Diener 1985), énhatékonyság (Schwarzer 1995), Állapot-vonás szorongás kérdőív (Spielberger 1978), önértékelés skála (Rosenberg 1978).

A kutatás során egyrészt arra voltunk kíváncsiak, hogy milyen mértékűek a tanácsadásban résztvevők elhelyezkedési mutatói, másrészt pedig, hogy a tanácsadást követően milyen változás figyelhető meg rövid és hosszú távon a résztvevők pszichológiai mutatóiban –depresszió, én-hatékonyság, szubjektív jóllét, önértékelés és az elhelyezkedésbe vetett bizalom -, és ezek hogyan függnek össze az elhelyezkedési mutatókkal. Az is érdekelt minket, hogy lehet-e a résztvevőket hozzáállásuk alapján csoportokba osztani, és ha igen, miképp jellemezhetők ezek a csoportok. Amennyiben igen, ez nagy segítség lehet abban, hogy meghatározzuk, milyen tanácsadási formák a leginkább személyre szabottak az adott álláskeresőknek. További célunk volt, hogy megvizsgáljuk, milyen közös jellemzői lehetnek azoknak, akik a tanácsadás alkalmai során lemorzsolódtak.
Korábbi eredmények (Karner, 2013) alapján azt várjuk, hogy a tanácsadás pozitív irányban változtatja a személyek pszichológiai mutatóit, ami összefügg a sikeres elhelyezkedésekkel. Kutatásunkban részben igazoltuk ezt: a depresszió és az önértékelés pontszámok szignifikánsan különböznek egymástól a három adatfelvétel során (rendre: F=4,225; df=2; p=0,023 és F=4,899; df=2; p=0,014): előbbi időben előrehaladva csökken (időrendben az átlagok és szórások: 14,43 (SD=4,33); 13,11 (SD=3,84); 12,91 (SD=3,46)), utóbbi esetében az első felvételhez képest azonnali hatásként növekedés figyelhető meg, hosszabb távú hatásként kisebb visszaesés (időrendben az átlagok és szórások: 36,09 (SD=6,99); 39,52 (SD=6,89); 38,24 (SD=8,09)). Azok, akik úgy érezték, hogy több ismeretük van a tréning hatására, jobb készségekkel rendelkeznek, illetve úgy érezték, a tréning segített nekik a célok kitűzésében, magasabb énhatékonyság pontszámot értek el (rendre a korrelációs együtthatók: r=0,242, p=0,045; r=0,237, p=0,049; r=0,293, p=0,014). Az utánkövetésben azt találtuk, hogy akik elhelyezkedtek, szignifikánsan magasabb pontot értek el a szubjektív jóllét skálán (elhelyezkedett: 24,44 (SD=5,70); nem helyezkedett el: 21,38 (SD=6,70); t=-2,067, df=67, p=0,043), más mutatóban nem volt különbség azokhoz képest, akik munka nélkül maradtak. A korábbi kutatáshoz képest jelen vizsgálat a hosszú távú hatásokról tud többet mondani.
Kulcsszavak: álláskereső, munkanélküliség, tréning, hatékonyságvizsgálat, tanácsadás

Extrinzik és intrinzik motiváció az innovativitásban, multinacionális vállalati környezetben

TE10_EA47

Orbók Zita - ELTE-PPK

A motivációs irányultságok és az innováció kapcsolatának kutatási aktualitását alátámasztja az erős piaci verseny, amely a vállalatoktól a folyamatos alkalmazkodást, új stratégia követését igényli. A munka motiváció fontossága folyamatosan nő a vállalatok körében. Az intrinzik motiváció és az innovativitás kapcsolata a szakirodalomban is újszerű téma. Az intrinzik motiváció pozitív, előrejelző hatását a személyes kreativitásra és a szervezeti innovációra már bizonyították (Amabile, 1996), illetve, hogy az intrinzik motiváció nagyobb valószínűséggel hoz létre innovatív viselkedést (Chen, Wu és Chen, 2010). Azonban fordított, és közvetlen módon, azaz, hogy az intrinzik motivációt előrejelezheti-e az egyéni innováció, még nem vizsgálták a kapcsolatot. A kutatás egy gyakorlati program keretében valósult meg, egy multinacionális vállalattal történt egy közel egy éves együttműködés során. A tanulmányban a vállalat szempontjainak figyelembevétele hangsúlyos volt, a kutatás egy valós szervezeti kérdésre reagált. A szervezet négy egységénél közel egy éve működik egy innovációt támogató motivációs rendszer. Az innováció itt az új ötletek generálását és megvalósítását jelenti. A szervezet számára fontos volt az innovációt támogató motivációs rendszer fejlesztése. A szervezeti kérdés az innováció támogatásának lehetséges módjait jelentette. Ezt a kérdést személyiségpszichológiai irányból közelítettem meg. Az extrinzik és intrinzik motiváció elméletét vettem alapul, a témakörön belül pedig Edward L. Deci és Richard M. Ryan öndeterminációs keretelméletét (Ryan, Deci, 1997) alkalmaztam. A motivációs irányultságokat az észlelt innovativitást támogató környezeti tényezőkkel és az észlelt saját innovativitással hoztam összefüggésbe. A vizsgált változókat részben standard (Aspirációs Index, Munkahelyi Légkör Kérdőív), részben saját kérdésekből álló kérdőívből nyertem. A

következő hipotéziseket vizsgáltam lineáris regresszió segítségével: vajon az egyéni innováció az intrinzik motiváció pozitív előrejelző tényezője, valamint a környezet innováció támogatása pozitív előrejelző tényezője-e az intrinzik motivációnak, illetve a környezet autonómia támogatása pozitív előrejelző tényezője-e az intrinzik motivációnak, végül a motivációs rendszer illeszkedése (hatékonysága) az extrinzik motiváció pozitív bejósló tényezője-e. A hipotézisek közül az egyéni innovativitás és az innováció támogatása, ha igen kis mértékben is, de pozitív bejóslójaként mutatkozott az intrinzik motivációnak. A kutatás alapján készült modellt, valamint az eredmények a konkrét szervezeti példa esetében történő alkalmazhatóságát a tanulmány megírása óta a szervezet két nagyobb egyetemi eseményén angol nyelvű előadóként elindult beszélgetések, valamint a menedzsmenttel, innovációs csoportokkal történt beszélgetések inspirálták. A tanulmányt gyakorlatban megvalósítható innovációs pályázatként díjazták tavaly a Harsányi István-díj keretében.

Kulcsszavak: innováció, motiváció, extrinzik, intrinzik, kreativitás, munkahelyi klíma, hatékonyság, fejlesztés

Gyógypedagógus-hallgatók pályaidentitás-vizsgálata

TE10_EA48

Szalai Katalin - Kaposvári Egyetem Gyógypedagógiai Intézet

A gyorsan végbemenő gazdasági és társadalmi változások aktuálissá tették a pályaidentifikáció folyamatának vizsgálatát az ezredfordulón („quarterlife crisis" Robbins-Wilner, 2001, Szvetelszky, 2005; „emerging adoulthood" Arnett, 2000, Lisznyai, 2010). A pályaválasztó, ill. pályakezdő fiatalok helyzetét nehezíti az előttük álló számtalan választási lehetőség, illetve azok kiszámíthatatlansága, instabilitása. Ezen társadalmi feltételek késleltetik az önállóság, a felelősségvállalás, az anyagi függetlenség kialakulását a személyes életút során (Arnett, 2000). Ugyanakkor a gyors változások az áttanulást, átképzést is szükségessé tették a munkában való maradás érdekében. A továbbképzés pedig egyre gyakrabban jelenti nemcsak az adott pályáról való ismeretek bővítését, hanem a pálya változtatását is (Zrinszky, 2002).A Kaposvári Egyetem Gyógypedagógiai Intézetének 2012-ben megkezdett, longitudinálisra tervezett vizsgálata a gyógypedagógus hallgatók pályaidentitásának változásait igyekszik követni képzési idejük alatt, valamint – lehetőség szerint – azon is túl. A vizsgálatot nemcsak az előbb említett társadalmi változások indokolják, hanem a gyógypedagógus szakma szerepkörének bővülése is. Ennek pedig szükségszerűen kompetenciabővüléssel, identitásváltozással kell együtt járnia, valamint a gyógypedagógus-képzés megváltozásával is (ld. Szekeres, Perlusz és Takács, 2012). Az íly módon időszerű kéréseket felvető kutatás során összetett vizsgálóeljárást dolgoztunk ki, melynek részét képezték például kérdőívek (Occupational identity scale; Melgosa, 1987; Self-efficacy Scale, Schwarzer – Jerusalem,1995), valamint a hallgatóktól nyert egy-egy rövid személyes élettörténeti narratívum elemzése is. A pilot vizsgálat során összesen 84 hallgatót sikerült megszólítani, majd a központi kutatásba 135 jelenleg első- és másodéves hallgatót vontunk be, akiket a vizsgálati protokoll mentén évente visszatérően megkeresünk. Folyamatban van továbbá a már végzett hallgatóink megszólítása is.

Az eddigi eredmények közül kiemelendőek a levelző tagozatos hallgatók narratívumai: a gyógypedagógia szakra való jelentkezés életeseményéről szóló személyes történeteket a tudományos narratív pszichológia eszköztárával elemeztük (László és mtsai., 2011), azaz automatizált módon kigyűjtöttük az egyik szövegváltozó, az ágencia (Szalai, 2011; Ferenczhalmy, 2009) számszerűsíthető kifejezéseit. A narratívumok mintázata alapján azon hallgatók mutatják be magukat alacsonyabb ágenciaszinttel a pályaválasztásról/vátoztatásról szóló szövegeikben, akik ezen időszakban dolgoztak, azaz a munkavállalók arányaiban kevesebb saját aktivitásról, intencióról, és több passzivitásról, kényszerről árulkodó kifejezéssel mutatták be ezen életszakaszukat, mint azon hallgatók, akik nem dolgoztak. Az előadás során a folyamatban lévő kutatásunk legújabb eredményeit mutatjuk be.

Kulcsszavak: pályaidentitás, felsőoktatás, longitudinális vizsgálat

Témakör: Klinikai pszichológia (TE11)

Ártalmas gondoskodás - a pszichológiai túlvédés egységes elmélete felé

TE11_EA41

Csomortáni Domokos Zoltán - ELTE PPK NI Alkalmazott Neveléselméleti Tanszék

Háttér és célkitűzés: A pszichológiai túlvédést olyan, a szülő-gyermek kapcsolatokban megjelenő szélsőséges magatartásformák csoportjaként lehet meghatározni, amelyekben a szülő védő-, támogató-, kontrolláló funkciója indokolatlanul (tehát nem a gyermek szükségleteiből és a kontextus jellemzőiből levezethetően) kerül túlsúlyba a gyermek felkészítését, autonómiájának növekedését elősegítő funkciókkal szemben. Előadásomban egy olyan kutatássorozat eredményeit összegzem, amelyek segítségével a pszichológiai túlvédés egy lehetséges egységes elméleti modellje vázolható.
Módszer: A pszichológiai túlvédés és a kapcsolódó egyéb nevelési attitűdváltozatok vizsgálatát a nemzetközi irodalomban is gyakran használt Hungarian Parental Bonding Instrument (H-PBI) és az Egna Minnen Beträffande Uppfostran - Child Version (EMBU-C) kérdőívekkel, valamint a saját fejlesztésű Child Rearing Attitude Questionnaire (ChRAQ) kérdőívcsaláddal végeztem. A nevelői attitűdöket a Child Coping Questionnaire (CCQ) által szolgáltatott gyermeki megküzdési adatokkal, a Child Behaviour Checklist (CBCL), Strenghts and Difficulties Questionnaire (SDQ), Child Depression Inventory (CDI), Stait-Trait Anxiety Inventory for Children (STAIC) kérdőívek patológia dimenzióival, valamint a Junior Eysenck Personality Questionnaire (JEPQ) személyiségjegyeivel vetettem össze. A kutatásban mind a gyermekek (N=527), mind a szülők (N=544) nézőpontját megvizsgáltam, prospektív adatokat gyűjtöttem, valamint három különböző korosztály (alsó tagozat, felső tagozat, középiskola) adatait elemeztem.
Eredmények: A pszichológiai túlvédés mind a nevelési ágenseket (gyermek, szülő), mind az életkort tekintve változékony konstruktumnak bizonyult. Nem szerint eltérő mintázat mutatkozott mind a túlvédés idői változásaiban (a lányoknál erősebb fiatal korban, de gyorsabban lecseng, míg a fiúknál fiatalabb korban kevésbé jellemző, de tovább fennmarad), mind a túlvédéssel összefüggő patológiákban (a lányoknál az érzelmi tünetek, a fiúknál a viselkedésbeli problémák jelentkeztek erőteljesebben). Az iskolai teljesítmény különböző területei szintén összefüggést mutattak a szülői túlvédéssel. A szülői túlvédés inkább internalizációs tünetekkel, míg a túlzott szülői kontroll inkább externalizációs tünetekkel állt kapcsolatban. A kutatási eredmények alapján a pszichológiai túlvédés egységes elméleti modelljét vázolom fel.
Következtetések: A kutatási eredmények alapján elmondható, hogy a pszichológiai túlvédés jelensége fejlődés-pszichopatológiai relevanciával rendelkezik. A pszichológiai túlvédés egységes modelljének felvázolásával, valamint a jelenség elhelyezésével a szülő-gyermek kapcsolati minőségek körében új lehetőség kínálkozik a terület fogalmainak revideálására, valamint a szülői nevelési jelenségek szofisztikáltabb empirikus szemléletére.
Kulcsszavak: pszichológiai túlvédés, szülői nevelői attitűdök, túlzott kontroll, H-PBI, EMBU-C, ChRAQ, fejlődési pszichopatológia, prospektivitás, gyermeki megküzdés

Trauma és gyógyítás az egészségügyben

TE11_EA71

K. Szilágyi Adrienn - ELTE PPK Affektív Pszichológiai Tanszék;
Jahn Ferenc Kórház Intenzívterápiás Osztály

A lélegeztetett betegek pszichés vezetését hatékonyabbá tette, ha figyelembe vettük evolúciós örökségünket, miszerint a saját csoporthoz, közösséghez tartozás jelenti a túlélés zálogát, míg az idegenek az életveszélyes fenyegetést. A csoportba tartozást hangsúlyozva 25-30%-val csökkent a lélegeztetési és az ápolási idő. Megfordítva: e gondoskodás hiányában a kezelés 25-30%-val nő, ami rontja a várható életminőséget (K. Szilágyi, László, Diószeghy, Varga 2014). Mivel pszichológus csak elvétve jelenik meg ITO-n, így ez az alapértelmezett helyzet.
Vizsgálataink így a személyzet felé fordultak, akire ez a gondoskodás hárul.

Kifejlesztettünk egy 6 tételes pszichoszomatikus tünetlistát, ami egy 193 fős mintán a Maslach féle kiégés kérdőívvel egybevetve az érzelmi kimerülés megbízható bejóslójának bizonyult. Rámutattunk az intenzíves nővérek veszélyeztetett helyzetére. Túlterheltek munkaórában és pszichésen is, ám az igényelt pszichés segítséget nem kapják meg (Papi, Piskóti, K. Szilágyi, 2013). Ez és a hospiceban és ITO-n dolgozó 97 nővérrel végzett vizsgálatunk megmutatta, hogy az ITO-s nővérek máshol dolgozó nővérekkel összehasonlítva nincsenek felkészítve a halálra, a haldoklók gondozására, így nagyobb halálfélelem, több pszichoszomatikus tünet, rosszabb kapcsolatok, megküzdési mechanizmusok jellemzik őket. (Varga, Baksa, K. Szilágyi, 2009). Védő faktorként a munkatársakkal való szövetséget találtuk. A csoport védőhatását azonban kikezdi az, hogy nem tisztázott az életvégi kezelések, kezeléskorlátozások protokollja, ami miatt a nővérek gyakran kerülnek morális válságba (Medina, Puntillo, 2006). A demoralizált csoport többé nem nyújt biztonságot (Kulcsár, 2005).
A teherként rajtuk levő életvégi döntések, az értelmetlen agresszív kezelésekkel szembeni tehetetlenség, a kényszerűség, hogy az elvei ellenére cselekedjen, vagy az elítélhetően cselekvő társak látványa elsődleges traumaként hathat a személyzetre és kiszakítja a csoport védelméből is. Az intenzíves közeg elsődleges traumatizáló hatását eddig egyedül Mealer (2009) vizsgálta és bizonyította 332 nővér bevonásával.
Az intenzíves nővérek anekdotikus beszámolói is magukon viselik a poszttraumás stressz DSM-IV-ben is megtalálható jellemzőit.
A trauma kutatásból tudjuk, hogy a trauma erősebb, amikor a személy nem érzékeli a csoportja támogatását, vagy amikor ő maga is részt kell vegyen atrocitásokban. A trauma gyógyításában pedig elsődleges a gyógyító kapcsolat, a biztonság és a közösségbe való visszaintegrálódás (Herman, 2003).
Ezeket figyelembe véve körvonalazhatóak a nővérek mentálhigiénéjének védelmét célzó beavatkozások.
Kulcsszavak: intenzívterápia, poszttraumás stressz, kiégés, életminőség, prevenció

Testi vagy lelki görcs? Az IBS- és IBD-betegek pszichoszociális jellemzőinek összehasonlító vizsgálata

TE11_EA70

Seres Gabriella[1], Wacha Judit[2], Miheller Pál[3], Czeglédi Edit[1], Uram Dóra[2], Túry Ferenc[1]
[1]SE Magatartástudományi Intézet
[2]SE I. Sebészeti Klinika
[3]SE II. Belgyógyászati Klinika

Az irritábilis bél szindróma (IBS), az egyik leggyakoribb funkcionális gyomor-bélrendszeri zavar, korunk népbetegségének számít, prevalenciája 10-20% körüli. A zavar jelentős szenvedést és funkciókárosodást okoz, ami gyakran a gyulladásos bélbetegek (IBD) szenvedéseivel vetekszik, hasonló vagy akár az utóbbiakhoz képest fokozott betegviselkedést eredményezve.
Vizsgálatunkban az IBS- és IBD-betegek egyes pszichoszociális jellemzőit hasonlítottuk össze. Célunk volt meghatározni azokat a klinikai szinten releváns pszichés faktorokat, amik a két betegcsoport esetében meghatározzák az életminőséget és a betegviselkedést. Célunk volt továbbá felmérni, hogy melyek azok a pszichoszociális faktorok, amelyek az IBS- és IBD-betegek komplex, multidiszciplináris kezelése során specifikus pszichoterápiás fókusz meghatározását teszik lehetővé.
Vizsgálatunkban összesen 167 gasztroenterológiai szakrendelésen jelentkező beteg vett részt (60 IBS-beteg, 107 colitis ulcerosás és Cronh-beteg), akik számos kérdőívet töltöttek ki (pl.: SCL-90, SF-36, Torontói Alexithymia Skála, Diszfunkcionális attitűd skála, Egészségszorongás kérdőív, Katasztrofizálás skála stb.).
Eredményeinket az előadás során részletesen ismertetjük, majd összehasonlítjuk ezeket korábbi kutatások eredményeivel. Adatainkat végül összevetjük az IBS- és IBD-betegek esetében jelenleg alkalmazott pszichoterápiás ajánlásokkal, és kiemeljük azokat a pszichés faktorokat, melyek

jelenléte az „organikus” és „funkcionális” gyomor-bélbetegek terápiájában a pszichológus/pszichiáter bevonását indokolják.
Kulcsszavak: IBS, IBD, pszichoszociális faktorok, pszichoterápia

Az evészavarok prevalenciája 25 év távlatában

TE11_EA42

Szabó Pál[1], Pető Zoltán[2], Túry Ferenc[3]
[1]Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet
[2]Szegedi Tudományegyetem, Neuropszichiátriai Rehabilitációs Osztály
[3]Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Az evészavarok gyakoriságát az 1980-as évek végén felmértük egyetemisták és középiskolások csoportjában (Túry és mtsai, 1990, 1991). A jelen vizsgálat célkitűzése annak meghatározása, hogyan változott az evészavarok és tüneteinek gyakorisága 25 év alatt.
Módszerek: mindkét vizsgálatban ugyanazokat a kérdőíveket alkalmaztuk, az Evési Attitűdök Tesztjét (Garner és Garfinkel, 1979), a Bulimia Kognitív Disztorziós Skálát (Schulman és mtsai, 1986) és az Evészavar Súlyossági Skálát (Yager és mtsai, 1987). A kérdőívet 6 város 9 középiskolájában töltettük ki. A tanulók név nélkül válaszoltak, a részvételi arány 100 % volt.
Eredmények: Az első vizsgálatban 959 tanuló vett részt (840 lány és 119 fiú), az újabb felmérésben 1 885 (1388 lány és 497 fiú). Míg az első vizsgálat során a lányok 3,9 %-a és a fiúk 0 %-a ért el küszöb feletti pontszámot (29 pont felett) az Evési Attitűdök Tesztjében, 10 évvel később ez az érték a lányoknál 9,2 %, a fiúknál 6,7 % volt. A Bulimia Kognitív Disztorziós Skálán az első vizsgálatban a lányok 21,8 %-a és a fiúk 8,4 %-a ért el küszöb feletti értéket (60 pont felett), az újabb vizsgálatban ez a lányok között 28,5 %, a fiúk körében 11,5 % volt.
Következtetés: Eredményeink arra utalnak, hogy 25 év alatt az evészavarok gyakorisága nőtt középiskolások között.
Kulcsszavak: evészavar, anorexia, bulimia, epidemiológia, Evési Attitűdök Tesztje, Evészavar Súlyossági Skála, Bulimia Kognitív Disztorziós Skála, időbeli változások

Témakör: Mese. Történet/Óvodások (TE12)

Tartalmi kategóriák depressziós személyek által elmesélt történetekben

TE12_EA67

Tisljár-Szabó Eszter[1], Katona Zsuzsa[2], Andrejkovics Mónika[1]
[1]Debreceni Egyetem, NK, Magatartástudományi Intézet
[2]Debreceni Egyetem, NK, Egészségpszichológia Msc

Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy milyen hasonlóságok és különbségek vannak depressziós és egészséges személyek beszédében, milyen témákról beszélnek, ha arra kérjük őket, hogy meséljenek magukról, kellemes vagy kellemetlen élményeikről, velük megtörtént eseményekről. Vizsgáltuk, hogy az elmondott tartalmakban milyen jellemzőkön keresztül nyilvánul meg a depressziós kognitív stílus. A kutatásban 10 pszichiátrián kezelt, major depresszív epizód diagnózissal rendelkező beteg és 10 életkor, nem és végzettség tekintetében illesztett, egészséges (pszichiátriai diagnózissal nem rendelkező) kontroll személy vett részt. Arra kértük a vizsgálati személyeket, hogy részletesen meséljenek magukról, mondjanak el bármit, amivel bemutathatják magukat, majd idézzenek fel és meséljenek el az életükből egy kellemes majd egy kellemetlen élményt minél részletesebben. Az elhangzott beszédrészleteket leírás után kvalitatív tartalomelemzésnek vetettük alá, közös és eltérő tartalmi köröket, szerkezeti jellemzőket kerestünk a depressziósok és a kontroll személyek által elmondottakban. A bemutatkozó beszédekben azt találtuk, hogy a depressziós személyek a betegségkarrierjük elmondásával kezdik a bemutatkozást, ezután térnek ki a család bemutatására. Általában anyagi nehézségeiket és rokkantnyugdí-

jazásukat is megemlítik, a jövőről pedig nem beszélnek. Ezzel szemben az egészséges személyek a családjukat már a bemutatkozás elején bemutatják, az anyagi nehézségek nem kerülnek szóba, és beszélnek a jövőről, céljaikról, terveikről. Bár a depressziós személyek képesek voltak az életükből pozitív eseményeket felidézni, a legtöbbször ezekbe beleszőtték azok negatív vonatkozásait is, és összességében kevésbé személyes élményekről számoltak be, mint az egészségesek. A kellemetlen életesemény felidézésekor mindkét csoportban említettek veszteségélményeket, de míg az egészséges személyek kiemelték a társas támogatás és a saját aktivitás szerepét a nehéz helyzetekkel való megküzdésben, addig a depressziósok arról számoltak be, hogy nem volt mellettük senki, ők maguk pedig passzív elszenvedői voltak az eseményeknek. Vizsgálatunk rámutat arra, hogy a depresszív kognitív stílus jól azonosítható a spontán beszéd tartalmi kategóriái alapján.

Kulcsszavak: depresszió, beszéd, tartalomelemzés, kognitív stílus

A fotóolvasás mint előfeszítési jelenség vizsgálata

TE12_EA11

Szalóki Szilvia, Szegedi-Hallgató Emese
SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A jelenlegi kutatás célzottan annak vizsgálatára irányult, hogy a Scheele által „fotóolvasásként" jegyzett technikának van-e ténylegesen mérhető, teljesítményben megnyilvánuló hatása. A fotóolvasás során a személyek egy speciális nézési fókusz („fotófókusz") segítségével a szöveg mögé fókuszálva dolgozzák fel a bemutatott információt. Mivel azonban így a kép nem a foveára vetül, az nem egy éles és olvasható szöveget közvetít, ezáltal a fotóolvasott információ nem kerül tudatos feldolgozásra. Feltételezésünk szerint, amennyiben valóban történik tudat alatti feldolgozás a fotóolvasás során, emlékezeti rendszereinkről való jelenlegi tudásunk alapján annak hátterében kizárólag az ún. előfeszítési jelenség állhat. Az előfeszítési jelenség vizsgálatára klasszikusan leggyakrabban alkalmazott módszer a szótöredék és szótő kiegészítés feladat, ezért kutatásunk során is ezt az eszközt választottuk a fotóolvasás előfeszítési hatásának vizsgálatára. Több eredményünk is abba az irányba mutat, hogy a fotóolvasás valóban fejt ki előfeszítési hatást, ami mind a szavakra adott helyes válaszok arányaiban, mind a személyek teljesítményében tetten érhető és konzisztens hatás. Az előfeszítési hatás fennállását támogatja továbbá a korábbi előfeszítéssel kapcsolatos vizsgálatok során többször megfigyelt és leírt előfeszítés-szógyakoriság kölcsönhatás megjelenése is. A várttal ellentétben a fotóolvasás teljesítményt serkentő hatása minden esetben a második napra növekedni látszik, vagy akkor jelenik meg először. A jelenlegi kutatás jelentős abból a szempontból, hogy a „Villámolvasás" módszerének két évtizedes fennállása (és tanfolyamokon keresztül történő folyamatos oktatása) óta nem született tudományos igényű kutatás a fotóolvasás működésével kapcsolatban. Továbbá az előfeszítési jelenség irodalmában egyáltalán nem született olyan kutatás, ahol egyszerre 88 szó kerül nem foveálisan, nem figyelt módon 4 másodperc alatt bemutatásra. A korábbi kutatási eredményeket figyelembe véve meglepő és új eredmény, hogy ilyen körülmények között is jelen van kimutatható előfeszítési hatás.

Kulcsszavak: fotóolvasás, előfeszítés, szótöredék/szótő kiegészítés

Óvodáskorú gyermekek részképességeinek elemzése az iskolaérettség szempontjából

TE12_EA66

Hanák Zsuzsanna - Eszterházy Károly Főiskola

A bemutatásra kerülő munkánk célja felmérni a 6 éves gyermekek részképességeinek fejlettségi szintjét, elemezni az azok közötti összefüggéseket, valamint összehasonlítani a több évtizeddel ezelőtt mért eredményekkel jelen méréseink eredményeit. Továbbá cél ajánlások megfogalmazása az óvodapedagógia-óvodapszichológia módszertani megújítását célozva.
Fő kérdésfelvetésünk: Milyen – kutatási alapokon álló – módszertani ajánlások fogalmazhatóak meg a témával kapcsolatban?
A vizsgálati módszer „Meeting Street School Screening Test". A vizsgált minta száma 65 fő óvodás korú gyermek. A teszt feldolgozásához SPSS programot használtunk. Leíró statisztikákat (átlag /M/, szórás /SD/), valamint az összefüggések elemzését korreláció-számítással végeztük el.
A vizsgálat alapján az óvodapedagógusok módszertani programjában erősíteni szükséges a nyelvi területek játékos, interdiszciplináris, komplex fejlesztését melyeket az óvodások körében felhasználhat, ezzel segítve az iskolaérettség spontán kialakulását.
Kulcsszavak: iskolaérettség, részképességek, óvodapszichológia

A „mesehallgatási transz" empirikus vizsgálati lehetőségei

TE12_EA03

Benczúr Lilla - KRE Általános Pszichológia Tanszék

Az előadásban a mesehallgatás élményvilágát vesszük szemügyre. Létezik-e az úgynevezett „mesehallgatási transzállapot", amit a mesékkel dolgozó szakemberek a gyakorlatból jól ismernek, azonban empirikusan még nem vizsgálták. A bemutatott kutatás egy 78 személy adataival dolgozó pilot vizsgálat, mely egy kísérlet a mesehallgatás élményének megragadására. A kutatás egyik (gyakorlatból kiinduló) kérdése, hogy vajon más élmény-e a felolvasott, mint a fejből mondott mese a hallgatóság számára és hogy miben rejlenek a különbségek. Az eredmények alátámasztják a klinikai gyakorlatot: valóban más élmény a kétféle mesehallgatás, az előadásban ennek részletes elemzése és bemutatása a fő cél.
Kulcsszavak: mesepszichológia, Metamorphoses Meseterápiás Módszer, transzállapot

Témakör: Egészségpszichológia (TE13)

A fejfájás pszichológiai tényezőinek vizsgálata

TE13_EA10

Hal Melinda[1,2], Watti Nermin[3], Hal Viktor[4], Vécsei László[5], Majláth Zsófia[5], Tajti János[5], Ertsey Csaba[6], Zsombók Terézia[6], Bozsik György[6], Balog Anna[7], Kulcsár Emese[8], Purebl György[9]

[1]PPKE-BTK Pszichológia Intézet, Budapest
[2]SE - Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola, Budapest
[3]SZTE-ÁOK Neurológiai Klinika, Szeged
[4]Bajai Szent Rókus Kórház, Pszichiátriai Osztály, Baja
[5]SZTE-ÁOK, Neurológiai Klinika, Szeged
[6]SE-Neurológiai Klinika, Budapest
[7]SZTE-ÁOK Neurológiai Klinika
[8]ELTE-PPK, Pszichológia Intézet, MA hallgató, Budapest
[9]SE-Magatartástudományi Intézet, Budapest

Kutatómunkánk elsődleges célja, hogy feltárja a krónikus fejfájás mögött húzódó pszichés eltéréseket, különös tekintettel a szorongásra, depresszióra, stressz-megküzdés valamint a személyiség-karakterdimenziókra. Három vizsgálati csoportot különítettünk el. A kezelt fejfájós vizsgálati csoport a kutatás időpontjában gyógyszeres kezelés alatt áll a fejfájás következtében. A kezeletlen fejfájással küzdő csoport nem részesült kezelésben, nem fordult szakemberhez problémájával. A kontroll csoportnál a fejfájás ritkán, alacsony intenzitással mutatható ki. A három vizsgálati csoport különbségei a személyiségjegyek és affektív temperamentum tükrében a kutatás új eredményeinek tekinthetők, választ adnak a kérdésre, hogy vannak-e olyan személyiség-karakterdimenziók, amelyek jellemzőbbek a fejfájással küzdő, mint a hasonló panasszal nem küzdő személyekre. Kutatási eredményeink a fejfájással küzdő személyek stressz-megküzdésének összefüggéseihez is közelebb vezethet. Az eredmények alapján különbség mutatkozott, mind a szorongást, mind a személyiség-karakterdimenziókat tekintve a vizsgálati csoportok között. A kezeletlen fejfájással küzdő csoport rendelkezett a legmagasabb, míg a kontroll csoport a legalacsonyabb szorongási szinttel. A személyiségjegyek tekintetében, mindhárom vizsgálati csoport között különbség mutatkozott az extraverzió esetében. Leginkább extrovertáltnak a kontroll csoport tekinthető, őket a kezeletlen fejfájós csoport követi, a kezelt fejfájós csoport pedig a legkevésbé extrovertált. A fejfájás gyakoriságát, intenzitását és időtartamát tekintve a legerősebb magyarázó erővel mindhárom esetben a depresszió, valamint a szorongó temperamentum bírt az adatok varianciájára nézve. A további kutatásokat lehetővé teszi a kérdésfeltevés, hogy a kezeletlen fejfájós csoport miért nem fordul orvoshoz problémájával. Egy eddig keveset vizsgált és nehezen kutatható terület, a pszichoszomatikus megbetegedésekkel kapcsolatos új kutatást jelenthet vizsgálatunk, melyben bizonyítékokra lelhetünk a fentebb feltett kérdésekre.

Kulcsszavak: fejfájás, szorongás, depresszió, stressz-megküzdés, személyiség, affektív temperamentum

A mentalizációra irányuló igény megbocsátási hajlandósággal való kapcsolata mögött álló néhány személyes diszpozíció vizsgálata

TE13_EA18

Bernáth Ágnes, Papp Gábor
DE Pszichológiai Intézet

A mentalizációra irányuló igény megbocsátási hajlandósággal való kapcsolatát több vizsgálat eredményei is támogatták (pl. Bernáth, Kovács, 2014; Papp, Bernáth, Tóth, 2014). Az értelmezések ugyanakkor azt a kérdést vetik fel, hogy a megbocsátás megjelenését milyen mértékben határozza meg a mentalizációra irányuló igény, illetve milyen mértékben magyarázzák olyan

személyiségváltozók, melyek a megbocsátás prediktorai, és ezek hogyan kapcsolódnak a mentalizációra irányuló igényhez. A vizsgálat célja tehát a megbocsátási hajlandóság mögött meghúzódó különböző változók egymáshoz, valamint megbocsátási hajlandósághoz való kapcsolatának magyarázó leírása. A kutatást kényelmi mintavétellel és scenáriós módszerrel online végeztük, ahol az interperszonális sérelmet leíró helyzet elolvasása után (mely helyzetben manipuláltuk, hogy hogy volt-e a sértő félnek a megbánásra utaló megnyilvánulása) a vizsgálati személyek megbocsátási hajlandóságát attitűd-kérdőívvel mértük (Rye és mtsai., 2001). Ezt megelőzően a mentalizációra irányuló igényt szintén egy attitűd-kérdőív segítségével vettük fel (Bernáth, Kovács, 2013) és néhány személyiség-diszpozíciót (pl. barátságosság, nyitottság, lelkiismeretesség) pedig a Big Five személyiség-kérdőív segítségével. A több mint 150 fős mintán elvégzett regresszió-elemzés eredményei azt a feltételezést erősítik meg, hogy a mentalizációra irányuló igénynek egyrészt más változókhoz kapcsolódó, másrészt saját jóslóereje is van a megbocsátási hajlandóság bejóslásában.

Kulcsszavak: mentalizációra irányuló igény, megbocsátási hajlandóság

A segítő kapcsolat narratívái szüléstörténetekben

TE13_EA30

Székely Zsófia - PTE BTK Pszichológia Doktori Iskola, Elméleti Pszichoanalízis Program

Előadásomban a doktori disszertációmhoz kapcsolódó kutatásomat, illetve a vizsgálatok eredményeit szeretném bemutatni. Témája a szülés, mint személyiségfejlődési lehetőség, különös tekintettel a vajúdás közben létrejövő kapcsolatra. A szülésre pszichológiai entitásként tekintek; egyfajta 'kitüntetett jelen'-ként (Geréb, 2010) vizsgálom, és kísérletet teszek arra, hogy pszichológiai definíciókat alkossak az általam legfontosabbnak ítélt meghatározó faktorok mentén. Kevés kivételtől eltekintve általában jellemző a szülés folyamatára a segítő jelenléte. Ezt a kommunikációs helyzetet tartom a szülés egyik legalapvetőbb jellemzőjének, véleményem szerint dinamikája, minősége meghatározó a vajúdás-szülés folyamatát illetően (tekintetbe véve, hogy nem létezik lineáris ok-okozati összefüggés; számos, sokszor láthatatlan, követhetetlen tényező is szerepet játszik). Röviden szólok a munka elméleti kereteiről – kitérek klasszikus és (poszt-) modern pszichoanalitikus elméletekre (pl. Ferenczi, 1933; Winnicott, 1958; Ogden, 2004), trauma- és krízislélektani megfontolásokra (Herman, 2003; Kitzinger, 2008), személyiségfejlődési aspektusokra (Péley, 2002; Grof, 2008); a vajúdás-szülés társadalmi beágyazottságára, feminista kontextusaira (pl. Bánfalvi, 2002; Chodorow, 2003). Fontos szempont a segítő kapcsolat vizsgálata a segítő szempontjából is (Wrye, 1996; Pikó, 2005; Csabai, Csörsz, Szili, 2009; Lábadi, 2011).

A jelenleg is folyamatban levő kvalitatív kutatás során édesanyákkal és szülést kísérő szakemberekkel (szülésznők, bábák, dúlák) készítettem interjúkat. A segítő kapcsolat megélését, ennek reprezentációit és narratíváit vizsgálom interpretatív fenomenológiai elemzéssel (Kaló, 2014). A kutatás első szakaszában vajúdásról készült képek kiválogatása történt, kiscsoportos kérdőíves vizsgálattal. A vizsgálat céljainak megfelelő 4 db képet a vizsgálati helyzet első részében, az érzelmi ráhangolódás eszközeként, projektív tesztként használtam fel, majd ezután következett a félig strukturált interjú, melyben a segítő kapcsolatról kérdeztem. Végül néhány kontrollkérdéssel – édesanyák esetében a szüléssel, nőgyógyászati eseményekkel kapcsolatos, szaksegítők esetében érzelmi állapottal, megküzdési készségekkel kapcsolatos kérdéssel – zárul az interjú.

Elsősorban a segítő kapcsolat képekben megjelenő reprezentációit és szövegben megjelenő narratíváit vizsgálom kvalitatív elemzéssel (Kvale, 2005). A szülés folyamatában megélt segítő kapcsolatot mindkét oldalról, a segítő és a segített oldaláról is igyekszem feltárni a már említett interpretatív fenomenológiai elemzéssel, illetve felhasználom a pentádikus térkép (Pentadic Cartography, Beck, 2006) módszerét is. A mélyinterjúk gazdag anyagát elemezve fény derülhet a szülés közben létrejövő segítő kapcsolat tartalmaira – témáira és dinamikájára, a megélés reprezentációira.

Kulcsszavak: szüléstörténet, strukturált mélyinterjús vizsgálat, segítő kapcsolat, interpretatív fenomenológiai analízis, pszichoanalízis

A reziliencia-mátrix modellre támaszkodó állapotfelmérés és beavatkozás középiskolás fiatalok körében

TE13_EA29

Katona Nóra - ELTE PPK Társadalom és Neveléspszichológiai Tanszék

A reziliencia fogalma már az 1970-es évektől felbukkan a tudományos művekben és a pozitív pszichológia arculatának egyik meghatározó tényezőjeként központi helyet foglal el az ilyen szemléletű közleményekben (Seligman és Csikszentmihályi, 2000). A pozitív pszichológia látásmódját alkalmazva, a kutatások az egyén tulajdonságaira fókuszáló megközelítések helyett, egyre inkább rendszerorientált megközelítéseket helyeztek a középpontba, elősegítve, hogy a fogalomrendszer operacionalizálásával prevenciós programok alapját képezzék (pl. a skót GIRFEC vagy az ausztrál Acting Early Changing Lives programok). A rendszerszintű megközelítések ún. reziliencia-mátrix modellje az állapotfelmérés és beavatkozás során egyaránt támaszkodik az egyén erősségeire és a környezetnek az eredményes megküzdést támogató elemeire. Ehhez társul az egyéni sérülékenység és a környezeti kockázati elemek egymásra hatásának vizsgálata. Az imént felsorolt tényezők a fejlődés kaszkád-modelljének felhasználásával együttesen lehetővé teszik a reziliens megküzdést eredményező folyamatok azonosítását és a szükséges beavatkozási módok tervezését (Masten, 2010).
A bemutatásra kerülő kérdőívcsomag a fenti gondolatmenetet követve a szakirodalomban széleskörűen feltárt tényezőkre kérdez rá a kortárskapcsolatok, a családi/ iskolai környezet és a kötődési jellemzők tekintetében. A kérdőívcsomag diákok, szülők és pedagógusok számára készült változatot is tartalmaz, amely 7-10. évfolyamos diákok, szüleik és pedagógusaik 300 fős mintáján került kipróbálásra. A kérdőívek külső tartalmi validálását egyrészt a Connor-Davidson CD_RISC_10 skála biztosította (hazai mintában Cronbach alfa 0,74-0,80), amely az általunk kidolgozott kérdőívek skáláival is megbízható együttjárást mutatott mind a környezeti, mind az individuális tényezők tekintetében. További tartalmi validálást jelent, hogy a kérdőívek protektív skáláinak értékei az elvárt irányban szignifikáns különbséget mutatnak az évismétlő és nem évismétlő diákok között, illetve a skálák rezilienciát támogató értékei az osztály átlagánál jobb tanulói teljesítménnyel járnak együtt.
Az eredmények rámutatnak az énvédő torzítások jelentette korlátokra is, nevezetesen, ahol a kitöltők saját felelőssége tükröződik a támogató környezet megteremtésében, ott pozitívabb a helyzet megítélése, mint amikor a másik félé (azaz a szülő nyilatkozik az iskoláról vs. a pedagógus; a pedagógus nyilatkozik a családi funkciókról vs. a szülő). Ugyanakkor a kérdőívcsomag alkalmazása a megszokott reaktív pedagógiai válaszadás helyett utat nyit a preventív gondolkodásmódot igénylő beavatkozások számára és alkalmat teremt a gyermek érdekében folytatott párbeszéd kezdeményezésére.
Kulcsszavak: reziliencia, reziliencia-mátrix modell, prevenció, rendszerszintű felmérés

Témakör: Kognitív pszichológia (TE14)

Távolsághatás foghíjas mesterséges számsorozat esetében

TE14_EA68

Kojouharova Petia S.[1], Krajcsi Attila[2]
[1]Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudomány Egyetem
[2]Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A számok közötti kapcsolatok egyik legjobb leírója a közöttük lévő numerikus távolság, amely a számok szemantikus szerveződésének jellemzőinek egyik mutatója lehet. A numerikus távolság következményének tartják a numerikus megismerés kutatásában központi jelenségek egyikét – a távolsághatás. A távolsághatás lényege az, hogy minél közelebb van két szám, annál nehezebb megkülönböztetni őket egy összehasonlítást igénylő feladatban, például nehezebben döntünk arról, hogy a 3 nagyobb, mint a 2, mint arról, hogy a 7 nagyobb, mint a 2.

A távolsághatás hátterében azonban nem feltétlenül a számok jelentése áll. Korábbi kutatásokban a hatás kimutatható volt nem numerikus sorozatok esetében is, például az abécénél vagy sorba rendezett mesterséges szimbólumoknál. Elképzelhető, hogy a döntés egy összehasonlítási feladatban nem a jelentésen alapul, hanem azon, hogy a szimbólumsorozatban melyik szimbólum melyik más szimbólum után következik. Ha például a sorozat a következőkből áll: 1, 2, 3, 5, 6, akkor a 3 és az 5 közötti távolság jelentésük alapján 2 (5-3=2), de az elhelyezkedésük szerint 1 (egymás mellett vannak a sorozatban).
A kutatásunk célja így annak vizsgálata volt, hogy az arab számok összehasonlításával kimutatható távolsághatás a jelentésükből adódik-e vagy annak következménye, hogy szimbólumsorozatot alakítanak ki. Ennek érdekében egy, mesterséges szimbólumokból álló számsorozatot használtunk, ahol a szimbólumok a következő arab számokat képviselték: 1, 2, 3, 7, 8 és 9. Így a jelentés alapú távolság 3 és 7 között 4, de az egymás melletti elhelyezkedésük alapján 1, a 3 és a 8 között a távolság 5, de a sorozat szerint csak 2 stb. Feltételezésünk szerint, ha az új szimbólumok jelentéshez kötődnek, akkor a távolságok nem fognak változni, és a távolsághatás ugyanúgy fog megjelenni, mintha a szimbólumsorozat tartalmazta volna a 4, 5 és 6 számot is. Ha a sorozatban való helyük a fontos jellemző, akkor a távolságok változni fognak, mintha a szimbólumok az 1, 2, 3, 4, 5 és 6 számokat képviseltek volna.
A kísérletben 18 egyetemi hallgató (3 férfi, átlagéletkor 21,3 év) vett részt, akik mesterséges szimbólumokat tanultak az 1, 2, 3, 7, 8 és 9 számokra, majd összehasonlítási feladatban szimbólumpárokról döntöttek, hogy melyik a nagyobb szám. Az adatok elemzéséhez lineáris illesztést használtuk, amellyel két modellt hasonlítottunk össze. Az egyik modell szerint a mesterséges szimbólumokra adott válaszok követték az 1, 2, 3, 7, 8, 9 sorozatra jellemző mintázatot, a másik szerint az 1, 2, 3, 4, 5, 6 sorozatra jellemző mintázatot.
Az elemzés mindkét modell esetében képes volt jól megmagyarázni az adatokat, így az eredményeink arra utalnak, hogy a két mechanizmus – a jelentés is, a szimbólumsorozatban foglalt hely is – együttesen alakítja ki a teljesítményt. Az eredményeink arra utalnak, hogy a számok ismerete többszintű jelenség, és valószínűleg több rendszerhez is köthető, amelyek másképpen járulnak hozzá a matematikai képességek kifejezéséhez.
Kulcsszavak: távolsághatás, numerikus megismerés, mesterséges szimbólumok

A holisztikus forma, a lokális részletek és a szín összjátéka a vizuális kategorizációban

TE14_EA13

Győri-Dani Dóra[1], Rokszin Adrienn Aranka[1], Csifcsák Gábor[2]
[1]SZTE-BTK Neveléstudományi Doktori Iskola
[2]SZTE-BTK Pszichológiai Intézet

A vizuális kategorizáció a megismerés alapvető funkciója, melynek gyors és pontos működése elengedhetetlen a mindennapi teendők ellátásához és az életben maradáshoz. Annak ellenére, hogy a területen számos gyakorlati munka és elméleti összefoglaló született, máig kérdéses, hogy a vizuális ingerek mely tulajdonságai játszanak szerepet a tárgyak gyors és pontos azonosításában és a kategorizáció folyamatában. Éppen ezért, az általunk bemutatott két vizsgálatban összesen 38 egészséges felnőtt személyen végeztünk EEG mérést annak feltárására, hogy hogyan befolyásolja a színek elvétele a kategorizációt, ha a képeken fellelhető globális információ fokozatosan csökken. A vizsgálat során a személyeknek autó vs. madár kategorizációs döntést kellett hozniuk úgy, hogy míg az első kísérletben mindkét kategóriához tartozott egy válaszgomb, a másodikban Go/NoGo helyzetben csak az egyik ingerre kellett gombot nyomniuk a résztvevőknek. Az ingerek színes és fekete-fehér formában is bemutatásra kerültek, mind eredeti, könnyen felismerhető verziójukban, mind a három, különböző mértékben felismerhető pixelezett változatukban is. Az EEG segítségével mért agyi aktivitás elemzésén túl feldolgozásra kerültek a pontosság és a reakcióidő adatok is. Eredményeink alapján elmondható, hogy abban az esetben, ha a holisztikus formára vonatkozó információ elérhető (eredeti képek), a színek szere-

pe csupán másodlagos a kategorizációs folyamatok során. Ezzel szemben, a nehezebben azonosítható, de még felismerhető pixeles képek esetén a színek hiánya szignifikánsan rontotta a résztvevők teljesítményét, továbbá az ingerek bemutatása után 150 milliszekundumtól (ms) induló, a posterior agyi területek fölött húzódó színhatást találtunk. Ez a hatás eltűnik a már nem felismerhető pixelezett ingereknél. Eredményeinket összegezve elmondhatjuk, hogy a színek a feldolgozás korai és kései szakaszában is hozzájárulnak a vizuális elemzéshez, és a Go/NoGo eredmények alapján arra is következtethetünk, hogy a kései hatások inkább a szemantikus feldolgozással kapcsolatosak, és nem a célingerhez köthető döntéshozatalhoz és motoros válaszokhoz. Összességében azonban elmondhatjuk, hogy ezen hatások nagyban függnek a globális információ meglététől vagy hiányától.

Kulcsszavak: EEG, vizuális kategorizáció, szín, pixelezés, feladathatás

Negatív számok megértése kisiskolás korban

TE14_EA64

Kiss Orsolya[1], Krajcsi Attila[2]
[1]BME, Kognitív Tudományi Tanszék
[2]ELTE, Kognitív Pszichológiai Tanszék

Jelen kutatásunk alapkérdése, hogy hogyan kapnak jelentést a számok, illetve hogyan értjük meg az absztrakt szimbólumokat. Korábbi kutatások alapján azt feltételezzük, hogy a számok jelentésének forrása kezdetben egy tárgy alapú szemantikus megértés. A gyerekek azokat a műveleteket tudják a számokon elvégezni, amit a tárgyakról alkotott fogalmaik megengednek. A jelen vizsgálatban feltételezzük, hogy később a számokat más szemantikus rendszerhez is le tudják horgonyozni, és így a számokon végezhető műveletek tára is kibővül azokkal a műveletekkel, amelyeket az újonnan alkalmazott lehorgonyzásból transzferálnak az absztrakt szintre. Ezt a modellt nevezzük többszörös lehorgonyzásnak, amelyben a számok absztrakt reprezentációja területspecifikus modulokból veszi át a szabályokat.

A modellt negatív számok tanításával teszteltük. Mivel az eredeti tárgy alapú lehorgonyzás nem alkalmas a negatív számok reprezetációjára, két másik lehorgonyzást használtunk. Az útvonal lehorgonyzás esetén az útvonalon való mozgás izomorf a tetszőleges egész számmal való összeadás és kivonás műveletével. A lehorgonyzás hipotézise szerint az útvonal lehorgonyzás tréningje után a negatív számok kezelését a gyerekek gyorsan megtanulhatják. A negatív számok tanítására egy másik lehorgonyzást is szokás használni, a tartozás lehorgonyzást, ahol a negatív számokat adósság tárgyakkal reprezentáljuk. Az utóbbi analógia komplexebb háttértörténetet használ és bizonyos műveleteknél különösen is problémás az értelmezése, ezért azt feltételezzük, hogy működhet, de az útvonal analógiánál nehezebben tanulják meg a gyerekek.

A kutatásban olyan első és második osztályos gyerekek vettek részt, akik még nem tanultak a negatív számokról korábban. Az eredmények alapján azt mondhatjuk, hogy az útvonal lehorgonyzás hatékonyabb.

Ez az eredmény összhangban van a többszörös lehorgonyzás modellel, és azt mutatja, hogy egyes lehorgonyzások jobban meg tudják mutatni a számok különböző tulajdonságait, míg mások kevésbé.

Kulcsszavak: számreprezentáció, absztrakt szimbólumok, negatív számok, többszörös lehorgonyzás

A kognitív teljesítmény genetikai háttér vizsgálata egy kiterjedt idős, egészséges amerikai mintán

TE14_EA15

Kotyuk Eszter[1], Veres-Székely Anna[1], Goate M. Alison[2], Balota David[3]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
[2]Department of Psychology, Washington University in St. Louis, One Brookings Drive, MO 63130, USA
[3]Department of Psychiatry, Washington University School of Medicine, 660 S. Euclid Avenu

A kognitív teljesítmény és a kognitív képességek közötti egyéni különbségekért nagymértékben a gének felelősek. Mégis, az eddigi genetikai asszociációvizsgálatok a témában rendkívül ellentmondásos eredményeket mutattak.
A Washington University in St. Louis amerikai egyetem kognitív pszichológiai laborában egy COMT gén változat (rs4680) és egy BDNF gén génváltozat (rs6265) összefüggését vizsgáltuk a kognitív teljesítménnyel egy csaknem 600 fős egészséges idős mintán (átlagéletkor: 70±10 életév). Elemzéseink során azonosítottunk egy rizikó kombinációt a két polimorfizmus esetén: a BDNF rs6265 A allélját valamilyen formában hordozók és a COMT rs4680 G allélját nem hordozók alacsonyabb átlagos reakcióidőt mutattak a stroop teszten (átlagos reakcióidő a teljes stroop teszten: 891,34±135.4 ms), mint a más változatokat hordozók (824,59±143,9 ms). A szakirodalomban tudomásunk szerint a kognitív teljesítményre vonatkozóan eddig csak egy vizsgálat született a COMT és a BDNF interakciós hatásának feltárására idős mintán (Nagel et al., 2008). A kutatócsoport eredményei részben átfednek az itt bemutatottakkal: a BDNF A allélt hordozók minkét esetben lassabb reakcióidővel voltak jellemezhetők. Viszont a vizsgált COMT polimorfizmus hatása az itt bemutatottal ellentétes volt: azok a személyek, akik a BDNF A allélt, és COMT GG genotípust is hordozták átlagosan lassabb reakcióval voltak jellemezhetők a Wisconsin kártya teszten, mint a többi genotípust hordozók.
Az ellentmondásos eredmények magyarázata lehet molekuláris szempontból egy úgynevezett optimum elmélet, miszerint a BDNF gén által kódolt neurotrofikus faktor, és a COMT gén által kódolt dopamin bontó enzim termelődése egy optimálisszinthez kötött, és akár a túltermelődés, vagy az alultermelődés is az optimálistól eltérő fenotípusosos jegyhez vezethet. Mindezek mellett érdekes, hogy míg egyes genetikai faktor hatások könnyen replikálhatóak és egyértelmű eredményeket mutatnak (pl. az Alzheimer kór genetikai rizikó faktora az APOE 4 allél, lásd például Michaelson, 2014), más esetekben a genetikai rizikófaktorok azonosítása nehézkes. Ehhez nagyban hozzájárul a polimorfizmusok közötti lehetséges interakciók száma, hiszen feltételezhetően ezek összjátéka járul hozzá az emberek közötti fenotípusos egyéni variabilitáshoz, de az egyes géneken belüli több ezer polimorfizmus közötti interakciók nehezen azonosíthatók. Továbbá hozzájárulhat az is, hogy bizonyos génváltozatok alléljai ritkán fordulnak elő a populációban – mint például a BDNF rs6265 A allélja – így az egyes minták alacsony elemszámai megnehezítik a megbízható, replikálható eredmények azonosítását. A kutatás támogatói: NIH P50 AG05861, P01 AG 03991, és PO1 AGO26276, OTKA K100845 és a Rosztóczy Alapítvány.
Kulcsszavak: kognitív teljesítmény, stroop, genetikai asszociáció vizsgálat, COMT rs4680, BDNF rs6265, interakció, kiterjedt idős, egészséges amerikai minta

Témakör: Általános/Intelligencia (TE15)

A családi organizáció és (észlelt) -struktúra összefüggései

TE15_EA05

Kékes Szabó Marietta - SZTE JGYPK Alkalmazott Egészségtudományi és Egészségfejlesztési Intézet

A család mint nyílt rendszer működése kontextuálisan értelmezhető, struktúrája pedig egyaránt befolyásolja annak belső és kapcsolati dinamikáját. A rendszerben végbemenő folyamatok valamennyi családtagot érintik, miként a felmerülő problémák is a személyek együttes hozzájárulá-

sával maradnak fenn az adott környezetben (Kurimay, 2004). A világ észlelése és életünk történéseinek interpretációja azonban komoly individuális eltéréseket mutat, ami óhatatlanul hatást gyakorol bio-pszicho-szociális állapotunkra és viselkedésünkre. Számos pszichoszomatikus zavarral összefüggésben jól ismert tényező a kognitív és magatartási folyamatok rugalmatlansága, melyek hátterében a korábbi kutatások nem ritkán neurológiai elváltozásokat is feltártak. Ezen deficit azonban mind a tünetek fennmaradásában, mind pedig a kezelés nehezítésében szerepet játszik (Schmidt & Treasure, 2006; Steinglass, Walsch & Stern, 2006; Tchaturia et al. 2005; Zastrow et al., 2009). Hiszen egy adott nézőponthoz mereven ragaszkodva – a további lehetőségeket figyelmen kívül hagyva - kevésbé lehetünk képesek a változó körülményekhez történő alkalmazkodásra és végső soron a hatékony probléma-megoldásra (Gasper, 2003; Kurimay, 2004). Emellett a patológiás szorongás független prediktoraiként álló én-hatékonyság alacsony- és szorongás-érzékenység magas szintje is az egyénre jellemző pszichológiai rugalmatlanság által mediáltan juthatnak érvényre (Ruiz, 2014). Vizsgálatomban Gehring (2010) Családstruktúra Tesztjét (Family System Test, FAST) alkalmazva pszichoszomatikus zavarral küzdő fiatal felnőttek és családtagjaik statikus- és dinamikus mentális reprezentációit tekintettem változatos (tipikus-, ideális- és konfliktus-) helyzetekre vonatkozóan. Míg a statikus családreprezentációk felvétele során diádikus helyzetben került felvételre a nevezett teszt az egyes családtagokkal, addig a dinamikus reprezentáció alkalmával - közös probléma-megoldási feladatként - a családtagoknak együtt kellett kialakítani az aktuálisan demonstrálandó helyzetet. A projektív teszt utóbbi fázisában a családtagok interakciói, verbális- és nonverbális megnyilvánulásai is videofelvételen rögzítésre kerültek. A viselkedéselemzést – a két független kódoló bevonásával kialakított kódrendszer mentén – a Noldus Observer XT 8.0 programszoftverrel végeztem el. Az eredmények az egészséges kontrollszemélyek családjánál hatékonyabb közös probléma-megoldást és kommunikációs stratégiákat igazoltak. A pszichoszomatikus betegek családjainál rigidebb gondolkodási folyamatok, illetve családstruktúrák kerültek feltárásra. Továbbá ezen diszfunkcionális családrendszereken belül a nyílt kommunikáció számos deficitje is bizonyítást nyert. S mivel az intervenció sikerére nézve nem csupán a pszichoszomatikus beteg, de a családtagok gondolkodási sajátosságainak feltárása is fontos, így jelen kutatás eredményei hasznos adalékokkal szolgálhatnak ezen családok működésének jobb megértéséhez és bázisát képezhetik új terápiás eljárások kidolgozásának.

Kulcsszavak: családi organizáció, struktúra, mentális reprezentációk, viselkedésmintázatok

A Wechsler-féle intelligenciateszt és a Leiter-R intelligenciateszt autizmuskutatásban való alkalmazhatóságának vizsgálata

TE15_EA38

Pachner Orsolya[1,2], Révész György[3]
[1]PTE BTK Pszichológiai Doktori Iskola
[2]PTE ETK Sürgősségi Ellátás és Egészségpedagógiai Intézet
[3]PTE BTK Pszichológia Intézet

Az autizmus kutatása során több vizsgálattervezési problémába ütközünk. Az egyik ilyen a kontrollcsoport megválasztása. A zavar spektrum jellege miatt - illetve mert gyakran társul a kognitív képességek egyéb zavaraival - nehéz homogén vizsgálati mintát összeállítani, ezért legtöbbször a kontrollcsoport több szempont szerinti illesztése a célszerű, mint a nem, a kor és az IQ. Emiatt az intelligencia vizsgálata kulcsfontosságú fázisa a kutatásnak. Jelen összehasonlító elemzésem arra irányul, hogy a különböző, gyakorlatban használt intelligenciatesztek mennyiben alkalmazhatóak az autizmuskutatásban. A vizsgálatban a Wechsler-féle intelligencia teszteket vetem össze a Leiter-R non-verbális intelligenciateszttel autizmussal élő személyeken. Míg az utóbbit gyakran említik az autizmusban speciálisan ajánlott eljárásként, a Wechsler-típusú teszteken ismeretes a jellegzetes erősen szórt, csipkézett profil. A fő kérdésem, hogy találhatunk-e a kétféle teszt eredményei között jelentős eltéréseket, és ha igen, az milyen irányú. Az eredményeket előadásomban részletesen ismertetem.

Kulcsszavak: autizmus spektrum zavar, intelligencia

Jelen, múlt és jövő. Az időorientáció szerepe életünkben.

TE15_EA51

Dombi Edina - SZTE JGYPK Tanító- és Óvóképző Intézet,
Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék

Az időorientáció elméletének alapja annak megértése, ahogyan mi, emberek rendezzük tapasztalatainkat, élményeinket a múlt, jelen vagy jövő kategóriái mentén. A pszichológiai időorientáció hatással van gondolatainkra, érzéseinkre, cselekvéseinkre. Alaptermészetünk része, hogy a velünk történt személyes élményeket valamilyen időhöz kötött kategóriába soroljuk be. Philip Zimbardo és John Boyd elmélete alapján a jelen-, múlt- és jövőorientált időperspektívákhoz fűződő viszonyunk befolyásolja a jelenben hozott döntéseinket, életminőségünket. Az Időperspektíva kérdőív (ZTPI) egyszerre méri az egyén szociális, személyes, érzelmi és kognitív faktorait, képet ad az egyén percepciójáról, tetteiről és céljairól is. Előadásomban ismertetem az időperspektíva főbb elméleti és empirikus jellemzőit a pszichológia vonatkozásában, kitérek online kérdőíves vizsgálataink során kapott eredményeink elemzésére: az időorientáció nemi különbségeire, kor szerinti differenciálódására, az iskolai végzettség és iskolai magatartás, valamint az egészséghez fűződő viszony és az időorientáció kapcsolatára. Vizsgálataink célja igazolni, hogy az időperspektíva egy komplex, átfogó tényezője a személyiségnek, amely mediáló hatással bír számos egyéb tulajdonságunkra is. Ennek okán működésének, egyéb személyiségdimenzióinkra gyakorolt hatásának alapos ismerete nélkülözhetetlen a későbbi beavatkozás lehetőségeként.
Kulcsszavak: időorientáció; jelen, múlt, jövő; életkori, nemi, egyéni különbségek

Lehet logikus a pszichológia?

TE15_EA60

Veszelka András - Pellea Humán Kutató és Fejlesztő Bt.

A pszichológiában sok szó esik arról, hogy mi logikus vagy következetes és mi nem, ezt azonban nem kapcsoljuk össze egy konkrét, absztrakt logikai rendszerrel. Inkább csak általánosságban használjuk ezeket a szavakat, anélkül, hogy le tudnánk vezetni, hogy ez a következetesség pontosan mit is takar. Emiatt aztán például nem tudjuk a gondolkodást számítógépbe programozni sem. A logika egy remek absztrakt rendszer lehetne ehhez, de a vizsgálata az elmúlt 100 évben mégis háttérbe szorult. Az irányadó nézet szerint a logika és a pszichológia tárgya alapvetően más, az előbbi a következtetések normatív („mi lenne helyes") megközelítését adja, az utóbbi pedig deskriptív (azt vizsgálja, hogy „valójában mi történik"). Ezenfelül általános nézet, hogy a kognitív pszichológia logikai következtetéseket vizsgáló empirikus ága az elmúlt 50 év során robosztus módon kimutatta, hogy az emberek következtetései valóban nem írhatók le a logika eszközeivel. Ez a kép azonban egyáltalán nem megalapozott.
Elméleti szinten például a logika és a pszichológia markáns különválasztása a múlt századelőre tehető. Akkorra, amikor egyes matematikusok a logikát a matematika alapjává akarták tenni. Ezért igyekeztek a logikát minden pszichológiai áthallástól megszabadítani. A matematikai logikát így axiomatikusnak nevezték, és tagadták annak az ókori logikákkal való kapcsolatát. A logika összes alapelemét ugyanis már az ókorban meghatározták, méghozzá világosan nem matematikai és axiomatikus, hanem nyelvi és pszichológiai, példákkal operáló, belátásos módon. Hasonlóan alaptalan okokból kifolyólag azonban maguk a pszichológusok is elfogadták, hogy a logika nem pszichológiai, hanem alapvetően matematikai konstruktum. Így az elmúlt 50 évben lendületesen – bár módszertanilag kimutathatóan nem megalapozottan – mutatták ki sorozatosan, hogy a köznapi következtetések és a logika nem összeegyeztethető.
A logika és a pszichológia meg nem feleltethetőségére felhozott legtöbb érv és kísérleti eredmény a feltételes állítás absztrakciójával kapcsolatos, ugyanis ez egy központi, és lényegében 2400 éve változatlan komponens a logikában, és az emberek a köznapi gondolkodásuk során világosan nem követik ezt az absztrakciót. Visszanyúlva az ókorig azonban látható, hogy ez egy hibás absztrakció volt. A kijavításával az emberek következtetései empirikusan kimutatható

módon összhangba jönnek a logikával, nemcsak a feltételes állításnál, hanem a klasszikus logika másik fő ágánál, a szillogizmusoknál is. Ennek bizonyítására közel 20 kísérletet végeztem el az elmúlt 10 év alatt. A megközelítés a bizarr eredményű Wason választásos feladat mellett továbbá azonnal választ ad olyan filozófiai dilemmákra is, mint a feltételes állítás paradoxona, a kontrafaktuálisok vagy a Hempel-paradoxon. Nem elvitatva a matematikusok jogát a matematikai logikára és a tapasztalattól független axiómákra, teljesen jogosan lehet tehát egy pszichológiai logikát fejleszteni, melyben a logika egyszerre deskriptív és normatív.
Kulcsszavak: következtetés, logika, feltételes állítás

Témakör: Fejlődés, evolúció (TE16)

Állapotjelentés a Dél-Dunántúl térségében élő sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók longitudinális életút-elemzéséről

TE16_EA39

Takács István, Szalai Katalin
Kaposvári Egyetem Gyógypedagógiai Intézet

A Kaposvári Egyetem Gyógypedagógiai Intézetében regionális, longitudinális kutatást kezdtünk a Dél-Dunántúl térségében élő sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók életútjának, valamint intézményes ellátásának követése, feltérképezése tárgyában. A kutatás koncepciójának, protokolljának kidolgozására 2013-ban került sor.
Célunk, hogy egy-egy gyermeket, fiatalt több éven át nyomon kövessünk (például intézményes ellátásuk, családi körülményeik, szociális helyzetük, fejlődésük, pszichés jóllétük szempontjából), tehát képet kapjunk a sajátos nevelési igényű gyermekek és családjaik életlehetőségeiről, a nehézségekre adott egyéni és társadalmi szintű válaszokról. Hosszútávú célunk reprezentatív minta vizsgálata a Dél-dunántúli térségben.
A vizsgálati módszereket egyes életkorokhoz, intézményi ellátásokhoz alkalmazkodva szigorú protokoll szerint állítottuk össze, elemei többek között a következők: szülői interjú, családrajz, szociometria, kérdőívek /Spielberger-féle Állapot- és Vonásszorongás Kérdőív, Gyermekviselkedési Kérdőív (CBCL - önjellemző, illetve szülői és tanári változat), Gyermekdepresszió Kérdőív illetve Beck-féle Depresszió Skála, Schwarzer-Jerusalem-féle Személyes Hatékonyság Skála/.
A kutatásba bevontuk a Kaposvári Egyetem gyógypedagógus hallgatóit, módszertani képzésük folyamatosan zajlik. Jelen előadás az általuk 18 (2013-ban), majd 70 (2014-ben) megszólított sajátos nevelési igényű gyermek, fiatal anamnézisének első tapasztalatairól számol be, különös tekintettel a szülők gyermekeikkel kapcsolatos jövőképére.
Kulcsszavak: SNI, longitudinális vizsgálat, gyógypedagógiai pszichológia

A szociális mágnes: mások hamis vélekedésének hatása a felnőttek és csecsemők szemmozgási mintázataira

TE16_EA31

Kovács Ágnes Melinda, Téglás Ernő
Közép-európai Egyetem, Budapest

Míg a fizikai környezet számos összefüggése általában közvetlenül megfigyelhető, addig nem egyértelmű, miként jön rá egy kisgyerek, hogy az embertársai viselkedését nem csak az azonnal hozzáférhető fizikai környezet, hanem láthatatlan belső állapotok is vezérlik. A kérdés azért érdekes, mert bár mások vágyai, gondolatai közvetlenül nem megfigyelhetőek számunkra, mégis képesek vagyunk következtetéseket alkotni róluk. Például, ha egy mindennapi helyzetben, egy gyalogátkelőnél azt látjuk, hogy a mellettünk álló gyalogos rossz irányba néz, ezért nem látja, hogy egy autó közeledik, valószínűleg megpróbáljuk valahogyan megakadályozni, hogy a gyalogos a kocsi elé lépjen, s így a hamis tudása áldozatává válljon. Tehát a környezeti tényezők és a

másik személy perspektivájának függvényében automatikusan kiszámoljuk a személy céljait és vélekedését, illetve képesek vagyunk előrevetíteni a cselekvését és annak következményeit. Mitöbb, képesek vagyunk ezek függvényében módosítani saját viselkedésünket. Úgy tűnik, hogy az ember rendelkezik egy sor olyan speciális kognitív folyamattal, melyek automatikusak, jelen vannak a fejlődés korai szakaszában és lehetővé teszik a hatékony társas interakciókat. Jelenlegi vizsgálatainkban, két különböző kérdésre keressük a választ, újszerű szemmozgás-követő technológiákat alkalmazva 12 hónapos csecsemőknél (N=40) és fiatal felnőtteknél (N=40). A babák a szemmozgásainak tanulmányozásával arra vagyunk kiváncsiak, hogy egyidejűleg hány személy vélekedését képesek követni, felnőtteknél pedig azt vizsgáljuk, hogy mások hamis vélekedése egy tárgy helyéről hogyan befolyásolja a személyek automatikus szemmozgásait, miközben egy tárgydetekciós feladatot végeztek. Az eredmények arra utalnak, hogy a 12 hónapos csecsemők nemcsak érzékenyek mások vélekedésivel szemben, hanem képesek a megfelelő hamis vélekedést a megfelelő személyhez kötni.
A felnőtt eredmények arra utalnak, hogy egy másik személy hamis vélekedése úgy hat, mint egy „szociális mágnes": a tárgy korábbi téri elhelyezése torzítja a tárgy aktuális helyének reprezentációját, amikor az egybeesik egy másik személy mentális reprezentációjával.
Kulcsszavak: tudatelmélet, csecsemők, implicit vizsgálatok

A vallás evolúciós eredete – és a humán „Life History" evolúciója

TE16_EA35

Szabó Lajos - PTE-BTK Pszichológia Doktori Iskola

Az előadás célja a humán vallásos viselkedés evolúciós eredetének egy új nézőpontú, átfogó elméleti keretben történő magyarázatának ismertetése. Bevezetésként áttekintjük a vallásnak, mint univerzális emberi viselkedési formának az eredetére és funkciójára vonatkozó magyarázatokat, - és a témakörben érintett különböző tudományterületek nézőpontjait:
- antropológiai magyarázatok (a szociálantropológia klasszikus elméletei)
- kognitív magyarázatok (kognitív tudomány, kognitív pszichológia)
- evolúciós magyarázatok (evolúciós pszichológia).

Ezt követően rámutatunk arra, hogy egy alapvető, közös hiányosság megléte jellemző a fenti tudományterületek vallásra vonatkozó elméleteire. Ugyanis ezekben a legkülönbözőbb múltbeli és jelenkori társadalmak vallásaiból származó jelenségeket is egymás mellett, megkülönböztetés nélkül értékelik. Ez a „történetietlen" elméleti perspektíva sokszor még az evolúciós indíttatású vallás - elméletekre is jellemző.
Ezzel szemben az általam képviselt magyarázat a vallásos viselkedést egy olyan evolúciós adaptációnak tekinti, amelynek a kialakulása és elterjedése egy jól körülhatárolható evolúciós környezethez (és időszakhoz) köthető. Ezt az evolúciós eseményt legvalószínűbb módon a vadászó-gyűjtögető életmód kialakulásának, majd ezt követően a homo sapiens globális elterjedésének a felső-paleolitikum során lezajló folyamata jelenti. Ebből a nézőpontból a vallás eddigi evolúciós elméleteinek a fő hiányossága, hogy azok nem határolták körül eléggé egyértelműen a vadászó-gyűjtögető társadalmakat (és életmódot), mint a vallásos viselkedés evolúciós megjelenésének a kiinduló állapotát. Ezért a saját kutatási célkitűzésemet az általánosan a csak a vadászó-gyűjtögető társadalmakra jellemző vallásos elemeknek a szisztematikus csoportosítása jelenti, a rendelkezésre álló antropológiai leírások alapján. Mindez lehetővé teszi a vallásos viselkedés különböző adaptív evolúciós funkcióinak az eddigieknél pontosabb magyarázatát.
Az általam itt javasolt új magyarázat keretét Hillard Kaplan és munkatársainak a humán „Life History" sajátosságok evolúciójára vonatkozó elméleti modellje jelenti (a modell első, programteremtőnek nevezhető kifejtését lásd: Evolutionary Anthropology, 2000). Ez az elmélet az emberi viselkedés átfogó, rendszer-szemléletű magyarázatát nyújtja, amelyben az egyedülállóan emberi (uniquely human) anatómiai, kognitív és viselkedési sajátosságok mindegyike elhelyezhető. Továbbá, az elmélet mindezeknek az emberi sajátosságoknak az evolúciós értelemben véve adaptív funkcióját is egymással összefüggésben képes magyarázni. Mindezek alapján végül amellett érvelek, hogy Kaplan és mtsai. elméletének kereteihez kapcsolódva a vallásos viselke-

dés koherensen megalapozott evolúciós magyarázata is kidolgozható. Ennek alátámasztásaként az előadás néhány példán is bemutatja, hogy a vadászó-gyűjtögető társadalmak vallásainak az elemei hogyan kapcsolódnak a humán „Life-History" - profilnak a legjellemzőbb sajátosságaihoz.
Kulcsszavak: Vallás Evolúciója; Life History-Elmélet; Evolúciós Pszichológia

A metaforaprodukció fejlődéslélektani, ökológiai nézőpontú vizsgálata: elméleti keret és empirikus eredmények

TE16_EA19

Szokolszky Ágnes[1], Catherine Read[2]
[1]Szegedi Tudományegyetem
[2]Rutgers University

Az utóbbi évtizedekben a metaforakutatás új lendületet kapott az "embodied cognition" megközelítés keretében, George Lakoff és Mark Johnson munkássága nyomán. Ez a megközelítés az olyan nyelvbe ivódott fogalmi metafórákra koncentrál, amelyek összefüggő testi tapasztalatban gyökereznek (pl. AZ ÉLET EGY UTAZÁS). A kutatások kapcsán egyetértés alakult ki atekintetben, hogy a metafora alapvető kognitív eszköz. Kevés figyelem fordult azonban mindeközben a nem konvencionalizált metaforákra, és továbbra is nyitott, hogy milyen metaforaelmélet lenne alkalmas az új belátáson alapuló metaforák megragadására. A korábbi nézettel szemben mára már igazoltnak tekinthető, hogy a gyermekek korán kezdenek spontán metaforákat alkotni (mint amikor egy 4 éves a százszorszépre mutatva azt mondja "NÉZD, DE SZÉP A FRIZURÁJA!").
Az előadásnak 3 fő célja van: 1. Bemutatni azokat a saját (Dent-Read és Szokolszky, 1993, 2014, Szokolszky 2006) és mások által végzett, természetes megfigyeléssel és kísérleti módszerrel történő fejlődéslélektani kutatásokat, melyek a kora gyermekkori metaforahasználat létét dokumentálják, és a jelenség kognitív jelentősége mellett érvelni. 2. Ismertetni egy olyan ökológiai nézőpontú elméleti – interpretációs keretet, amely azon az alapgondolaton alapul, hogy a gyermekek által észlelt metaforák alapját közvetlenül észlelhető, kategóriákon átívelő invariáns mintázatok alkotják, és 3. Rámutatni arra, hogy ez az ökológiai megközelítés (a középpontba állított metaforák típusán túlmenően) milyen eltéréseket illetve érintkezési pontokat tartalmaz az "embodied cognition" keretében zajló metaforakutatásokkal összevetve.
Kulcsszavak: gyermekkori metaforahasználat, ökológiai nézőpont, embodied cognition, metafora

Témakör: Szociálpszichológia (TE17)

Nyelvi hatások a kétnyelvűek identitás-releváns önjellemzésében

TE17_EA65

Polonyi Tünde[1], Dósa Zoltán[2], Kondé Zoltán[1], Pántya József[1]
[1]Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet
[2]Babes-Bolyai Tudományegyetem, Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Tanszék

Kutatásunkban identitás-releváns attitüdinális torzítások nyelvérzékenységét vizsgáltuk kétnyelvűek körében. Kvázi kísérleti körülmények között, kérdőíves módszerekkel vizsgáltuk a nemzeti identitás egyes vonatkozásaival összefüggő önjellemzéseket. Többek között a patriotizmus (Patriotism scale - Meier-Pesti és Kirchler, 2003) és a kulturális etnocentrizmus (Generalized Ethnocentrism Scale Neuliep és McCroskey, 1997) skálákat, illetve a kollektív önértékelés (Collective Self-Esteem Scale – CSE, Luhtanen és Crocker, 1992) mértékét vizsgáló kérdőív egyes mutatóit használtuk. Kontrollváltozóként az egyéni értékpreferenciák jellegzetességeit vizsgáltuk kérdőíves módszerrel (Portrait Value Questionnaire – PVQ21, Schwartz, 2003).
A kérdőívek egyenértékű angol és román nyelvű változatait hoztuk létre. A vizsgálatokban 237 kétnyelvű, középiskolás erdélyi diák vett részt. A vizsgálati személyeket a kitöltés nyelve alapján három csoportba (magyar, román, angol) soroltuk.

Az eredmények jelentős nyelvi hatásokat tükröztek. A csoporthoz tartozás személyes fontossága és a csoport észlelt megbecsültsége jelentősen magasabbnak mutatkozott magyar nyelven, mint román nyelven, míg a neutrális angol nyelvű értékek köztes helyen voltak. Ezzel összhangban, a nemzeti-kulturális elfogultság mértéke is nyelvi hatásokat tükrözött. A nemzeti önbecsülés személyes oldalát hangsúlyozó patrióta viszonyulás anyanyelven, míg a külső referenciákhoz igazodó etnocentrikus viszonyulásmód román nyelven volt magasabb. Ugyanakkor, az egyéni, nem kollektivisztikus értékek preferencia profilja lényegében egybevágónak mutatkozott a három nyelven. Az eredmények a nyelvi kontextus implicit, emocionális hatására utalnak és egyfajta, a kulturális önjellemzésben megjelenő nyelvi relativitási hatásként értelmezhetők.
A vizsgálatokat fél év különbséggel, ugyanazokkal a személyekkel megismételtük. A személyek egy részénél a kitöltés nyelve azonos maradt, más részüknél megváltozott (pl. magyarról románra). Elvárásunk szerint a nyelvi hatásoknak hasonlóképpen kell megmutatkoznia személyen belüli összehasonlítás esetén, mint az azonos idejű, csoportok közötti összehasonlításkor. Az előadásban a vizsgálatok friss eredményeiről számolunk be.
Kulcsszavak: kétnyelvűség, explicit attitűdök, nemzeti identitás, nyelvi relativitás

A mentális erő szerepe a versengésben

TE17_EA17

Berkics Mihály[1], Pinczés-Pressing Zsuzsanna[2], Fülöp Márta[3]
[1]ELTE PPK Pszichológiai Intézet
[2]ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
[3]MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A versengésben való sikeres részvétel komoly motivációt, erőfeszítést, önbizalmat, a stressz tűrését és a kudarcok megfelelő pszichológiai feldolgozását követeli a versenyzőktől. Ezeket a tulajdonságokat foglalja magában a mentális erő fogalma, melyet Sheard (2009) mérőeszközében, az SMTQ-ban (Sports Mental Toughness Questionnaire, eredetileg sportolói minták mérésére) három faktorban ragadott meg, ezek pedig: a magabiztosság, az állhatatosság és a kontroll megtartására való képesség. Feltételezhetjük tehát, hogy a siker és a mentális erő között statisztikailag is kimutatható összefüggést fogunk tapasztalni. A mentális erő ugyanakkor feltételezésünk szerint összefügg a versengés, valamint annak lehetséges kimenetelei, a győzelem és a vereség iránti attitűdökkel is, vagyis a nagyobb mentális erejű személy eleve máshogy áll a versenyhez, és másképp reagál a győzelemre és a vereségre is, mint akit kevésbé jellemeznek az ehhez kapcsolódó tulajdonságok.
A Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége által támogatott kutatásunkban tanulmányi és sportversenyeken részt vevő (s ezen belül: komoly sikereket elérő, valamint el nem érő) fiataloknál vizsgáltuk meg a mentális erő és a versengési attitűdök kapcsolatát. Az SMTQ három faktora számos együttjárást mutatott mind a versengési attitűdökkel, mind pedig a győzelmet és a vereséget követő reakciókkal. Az eredmények mintázata szerint a nagyobb mentális erő általában pozitívabb attitűdökkel és konstruktívabb reakciókkal jár együtt, ugyanakkor a mentális erő fogalmi differenciáltságának indokoltságát mutatják az e mintázatból kilógó együttjárások: az SMTQ magabiztosság faktora konstruktívnak kevésbé nevezhető válaszokkal (pl. győzelem esetén a nárcisztikus énfelnagyítással, vereség után az agresszióval) jár együtt, a kontroll faktor viszont mérsékli ezeket. A sikeres versenyzők az eredmények szerint nagyobb mentális erővel rendelkeznek, mint a kevésbé sikeresek.

A társas ingerekkel és oxytocinnal való előkezelés szerepe a fizikai környezetben bekövetkező változások detektálásában

TE17_EA33

Topál József, Kupper Boróka
MTA Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A fizikai környezetről való tanulás során felnőttek és gyermekek figyelme egyaránt mutat egyfajta sajátosan szelektív figyelmi beállítódást. Ennek lényege, hogy a tárgyakról való információgyűjtés során azok pillanatnyi sajátosságaira, tehát térbeli elhelyezkedésükre vagyunk érzékenyek, míg az állandó tulajdonságaikat (pl. szín) kevésbé vagyunk hajlamosak megjegyezni. Újabb vizsgálatok szerint azonban tanítási helyzetekben, különböző kommunikációs jelzések hatására a felnőttek és a gyermekek figyelmének fókusza egyaránt megváltozik. Ilyenkor ugyanis hajlamosabbak vagyunk a tárgyak egyedi sajátosságaira (szín, alak, textúra) koncentrálni, arról gyűjteni minél több információt. Mivel az utóbbi időben az is kiderült, hogy az oxytocin, a társas helyzetekben való viselkedést alapvetően befolyásoló neurohormon, feltételezhetjük, hogy szerepe lehet a szelektív figyelem tanítási helyzetekben történő megváltozásában is. Ennek tesztelésére ún. változás-detekciós feladatot alkalmazva vizsgáltuk meg felnőtt alanyok teljesítményét társas ingerekkel illetve oxitocinnal való előkezelést követően. Kérdésünk az volt, hogy a változás-detekciós feladatban az alanyok a tárgyak térbeli elhelyezkedésére, vagy alaki jellemzőire figyelnek-e jobban. A különbözőképpen kezelt csoportoknak a megfelelő kontrollokkal való összehasonlítása után eredményeink azt mutatták, hogy a társas ingerek alkalmazása elvárásainknak megfelelően volt képes befolyásolni az alanyok teljesítményét, míg az oxytocin figyelmi irányultságra való hatását nem sikerült igazolni.
Kulcsszavak: változás-detekció, memória, figyelem, előfeszítés

A csúcsteljesítmény lehetséges pszichés összetevői

TE17_EA06

Fülöp Márta[1,2], Berkics Mihály[2], Pinczés-Pressing Zsuzsanna[3]
[1]MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
[2]ELTE Pszichológiai Intézet
[3]ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

A kutatás arra kereste a választ, hogy milyen pszichés jellemzők lehetnek azok, amelyek együtt járhatnak a strukturált versenyeken elért kiemelkedő eredménnyel. Ezen belül elsősorban azt kutatta, hogy a versengéshez fűződő attitűd és a győzelemmel és vesztéssel való érzelmi és viselkedéses megküzdés jellege mutat-e szisztematikus együtt járásokat a kiemelkedő teljesítménnyel.
A kutatásban illesztett mintával (életkor, nem, iskolai végzettség és lakóhely) dolgoztunk. A MATEHETSZ segítségével 200 eredményes versenyzőt (olyan személyt, aki bevallása szerint részt vett versenyeken, és legalább egy rangos, középiskolai versenyeredménnyel rendelkezik), illetve a kontroll csoportba 200 nem eredményes versenyzőt (olyan személyt, aki bár részt vett versenyeken, de nem rendelkezik kiemelkedő versenyeredményekkel) válogattunk be. A résztvevők átlagéletkora 18 év volt. Mindkét csoportban a válaszadók 62,5% nő, 37,5% férfi volt.
Az online kérdőíves vizsgálat során a versengési attitűdöt, a győzelemmel és vesztéssel való megküzdést, a mentális erőt, a pozitivitást, a teljesítménymotivációt, az aspirációkat, a rezilienciát, a perfekcionizmust és a kontingens önértékelést mértük.
Az eredményes versenyzők szinte minden mutató tekintetében különböztek a nem eredményes versenyzőktől. Inkább önfejlesztő versengés, kiegyensúlyozottabb győzelemmel és vesztéssel való megküzdés, nagyobb mentális erő, magasabb teljesítménymotiváció, nagyobb pozitivitás, erősebb adaptív perfekcionizmus jellemezte őket.

Témakör: Pszichoanalízis/Nemi erőszak/Nők, evolúció (TE18)

A Magyarországi Pszichoanalitikai Egyesület tagjai végzettségük szerint 1913 és 1937 között

TE18_EA16

Friedrich Melinda - MTA TTK KPI

Előadásomban a Magyarországi Pszichoanalitikai Egyesület tagjainak képzettségét vizsgálom az Egyesület megalakulásától 1937-ig. A vizsgálat alapjául a Korrespondenzblattban közölt egyesületi taglisták (az utolsó az 1937-es évből származik) és dokumentumok (levelezések és egyéb források) szolgálnak. A kutatás egy korábbi vizsgálat folytatása, amely felmutatta, hogy az 1913-tól 1919-ig terjedő időszakban a bécsi és a budapesti pszichoanalitikus egyesületek tagjai a legkülönbözőbb szakmákkal és végzettségekkel rendelkeztek. Jelen előadás tárgya az, hogy, hogyan alakult, és a korábbiakhoz képest mennyiben változott a tagok végzettség szerinti összetétele a pszichoanalízis intézményesülésének előrehaladtával az 1920-as és 30-as évek folyamán.

Kulcsszavak: pszichoanalízis, intézményesülés, tagok, végzettség

A nemi erőszak mítoszok elfogadása Magyarországon

TE18_EA21

Ferenczy Dávid[1], Nyúl Boglárka[2]
[1]ELTE PPK
[2]PPKE BTK

A kutatásunk célja az eredetileg Payne, Lonsway és Fitzgerald (1994; 1999) által kifejlesztett és validált, majd McMahon és Farmer által (2011) továbbfejlesztett Illinois Rape Myth Acceptance Scale magyarra való lefordítása, magyar mintán való validálása és faktorstruktúrájának elemzése, valamint más tesztekkel (Az igazságos világba vetett hit, a Lezárás Iránti Igény, Régi és Modern illetve Ambivalens Szexizmus Skála) való korrelációjának vizsgálata.
MÓDSZER: Az adatgyűjtés részben offline (n=77), részben online valósult meg (n=681). A kitöltők demográfiai adataira kérdeztünk rá, majd Az igazságos világba vetett hitet mérő kérdőívet, a Lezárás Iránti Igény Skálát, Régi és Modern illetve Ambivalens Szexizmus Skálát, valamint a validálni kívánt Updated Illinois Rape Myth Acceptance Scale-t töltötték ki. A kérdőívcsomag végén rákérdeztünk, hogy érintettek-e személyesen vagy ismerős, közel álló hozzátartozó révén a nemi erőszakban, mind áldozatiság, mind elkövetés szempontjából.
EREDMÉNYEK: Elmondhatjuk, hogy a validálás sikeres, a kérdőív érvényes és megbízható mérőeszköznek bizonyult. A főkomponens-elemzés során a magyar mintán talált faktorok nagyban hasonlítottak az eredeti kérdőív faktorstruktúrájára, és a variancia 67,9%-át is meg tudják magyarázni. Erős együttjárást sikerült kimutatnunk különböző szexizmus kérdőívekkel, valamint közepes együttjárást a nemi erőszak mítoszok és az igazságos világba vetett hit között. Eltérést találtunk a férfiak és a nők, az áldozatok és nem-áldozatok, valamint a fiatal felnőttek és az idősebbek nemi erőszak mítosz elfogadása között. Nem találtunk azonban együttjárást a nemi erőszak mítoszok és a lezárás iránti igény között.
KÖVETKEZTETÉSEK: A kérdőív Az Updated Illinois Rape Myth Acceptance Scale azaz a Nemi erőszak mítosz elfogadás skála mintánkon jól működő megbízható és érvényes mérőeszköznek bizonyult, melynek segítségével a hazánkban is kutathatóvá válnak a nemi erőszak mítoszok. Az eredményeink jól magyarázhatóak a szakirodalom alapján, annak eredményeivel összecsengenek.

Kulcsszavak: nemi erőszak mítosz, szexizmus, lezárás iránti igény, igazságos világba vetett hit

A posztpartum időszak evolúciós pszichopatológiai alapú vizsgálata

TE18_EA23

Tisljár Roland, Nagy Kitti
Debreceni Egyetem, NK, Magatartástudományi Intézet

Elméleti háttér: Az evolúciós pszichopatológia egyik alapvetése szerint - mely egyben a klasszikus fejlődési pszichopatológiai elképzelésnek is megfeleltethető - a gyermekkori fejlődési környezet meghatározó hatással bír az egyén felnőttkori kapcsolatainak minőségére, az egyes fejlődési fordulópontok (pl. gyermekvállalás) megélésére, és az ezek által kiváltott reakciókra.
Célkitűzés: Feltevésünk szerint a posztpartum időszakban fellépő hangulati változásokra közvetett hatást gyakorol az egyénekre jellemző életmenet-stratégia, közvetlenül pedig a szülő nők kapcsolati hálójának erőssége (a szüleivel meglévő kapcsolat kiegyensúlyozottsága, és a párkapcsolatával való elégedettség) határozza meg azt.
Módszer: A vizsgálatunkban 80 nő vett részt (átlagéletkor: 30,6 év, SD: 3,63), akik mindegyike a szülést követő egy éves időszakon belül volt. Az általános hangulat felmérése az IDAS kérdőívet, a posztnatális depresszió mérésére az Edinburgh Postnatal Depression Scale-t, az esetleges depresszió súlyosságának megállapítására a Beck Depresszió Kérdőív rövidített változatát, a kötődési viselkedést nagyban meghatározó szülői bánásmód feltárására a Szülői Bánásmód Kérdőívet, a párkapcsolati elégedettség mérésére a Hendrick-féle Kapcsolati Elégedettség Skálát, az egyénre jellemző életmenet-stratégia mérésére pedig a Mini-K kérdőívet használtuk fel.
Eredmények: Eredményeink szerint (1) a gyermekkorban tapasztalt anyai bánásmód összefüggést mutat a posztpartum időszakban kialakuló depresszió mértékével, és a párkapcsolati elégedettséggel, és (2) a lassabb életmenet stratégia magasabb párkapcsolati elégedettséggel, ez utóbbi pedig kevésbé súlyos posztpartum depresszióval és pozitívabb hangulati állapottal jár együtt.
Következtetések: A szülés utáni időszakban kialakuló depresszió összefüggést mutat a gyermekkorban tapasztalt szülői bánásmóddal, azoknál az anyáknál fordul elő inkább a szülést követő depresszió, akiknek a korai szülő-gyermek kapcsolata problematikus volt. További fontos összefüggés a párkapcsolati elégedettség szintje és a posztpartum depresszió mértéke közötti pozitív irányú kapcsolat, amely igazolja az anya kapcsolati hálója erősségének hatását a szülést követő hangulati problémák előfordulási esélyére.
Kulcsszavak: posztpartum depresszió, szülői bánásmód, párkapcsolati elégedettség, életmenet-stratégia

Az újravarázsolt világ – C. G. Jung és Kerényi Károly kapcsolata

TE18_EA63

Narancsik Gabriella - ELTE Pszichológiai Intézet

Jungnak meghatározó szerepe volt a mítosz funkciójának 20. századi újragondolásában. Ennek az intellektuális vállalkozásnak egyik meghatározó szakasza a 30-as évek végén kezdődő barátsága, majd szakmai együttműködése Kerényi Károly magyar klasszikafilológussal. A kapcsolat jelentőségét kiemeli, hogy a 40-es évek elején két közös munka is születik, mely mindkettőjük életművében szinte egyedülálló. Előadásomban e kevéssé feltárt személyes és szakmai kapcsolat történetét tárgyalom, kitérve kettőjük tágabb, gyakran összefonódó intellektuális kötődéseikre (pl. a Hermann Hessével és Thomas Mannal folytatott levelezésre), valamint a mítosz és a szimbólumok szerepére vonatkozó közös kérdésfelvetésük tágabb kulturális kontextusára.
Kulcsszavak: Pszichoanalízis, Jung, Kerényi Károly, mítosz, szimbólumok

Egyéni poszterek

Szülői nevelési attitűdök kérdőíves vizsgálata a gyermekbántalmazás kockázatának szemszögéből

P01

Babity Mária - Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ, Pécs

A gyermekbántalmazás és elhanyagolás komplex jelenség, amelynek létrejöttében sok oki tényező játszhat szerepet egyidejűleg, éppen ezért a felismerése gyakran komoly nehézséget jelent még a témában jártas, gyakorlott szakemberek számára is. A Szülői Nevelési Attitűd Kérdőív (SZNA Kérdőív) kidolgozása során részben az a cél vezérelt minket, hogy gyarapítsuk a gyermekbántalmazás magasabb kockázatának detektálását szolgáló vizsgálati eszközök számát, hozzájárulva ezzel a gyermekbántalmazás és elhanyagolás prevenciójának hatékonyabbá tételéhez. Az SZNA Kérdőív egy 33 itemet magába foglaló önkitöltős kérdőív, négy alskálája a gyermekbántalmazással és elhanyagolással összefüggésbe hozható nevelési attitűdök mérésére szolgál, úgymint: Testi fenyítés hasznosságába vetett hit; Szerepvisszafordítás; Feltétel nélküli engedelmesség elvárása; Érzéketlenség a gyermek szükségletei iránt. 763 fős vizsgálati mintánk eredményei alapján minden skálánál és a teljes tesztre vonatkoztatva is jó belső konzisztenciát találtunk (Cronbach-alfa értékek: 0,737–0,923), és jó teszt-reteszt reliabilitást kaptunk (Pearson-féle korrelációs együtthatók: 0,744–0,841). Poszterünkön részletesen bemutatjuk a teszt kidolgozásának folyamatát, ismertetjük a statisztikai mutatókat és néhány, a vizsgálati minta sajátságaival összefüggő eredményt.

Kulcsszavak: Gyermekbántalmazás és elhanyagolás, Szülői Nevelési Attitűd Kérdőív, SZNA Kérdőív, szülői nevelési attitűdök

A Mormon Egyházba belépett fiatalok életútjellemzői a megtérést megelőzően, illetve megtérésük után

P02

Bak Rita - SZTE

Poszteremen az új vallási mozgalmakba, konkrétan a magyarországi Mormon Egyházba tartozó fiatal felnőttek életútját elemzem, az egyházba való belépést megelőző, illetve követő időszakra koncentrálva. Az adatgyűjtést félig strukturált interjúk segítségével végeztem. Az interjút adó 12 személy életkora 18 és 30 év között volt. Elsősorban a mormon egyházba belépett fiatal felnőttek kötődési mintázatait vizsgáltam. Hipotézisem az volt, hogy az interjúalanyok a megtérésüket megelőzően depressziós fázison estek át, vagy krízisállapotban voltak. Feltételezésem szerint a megtért fiatalok a gyülekezet tagjai körében társas támaszt találtak, illetve a csoport által nyújtott direkt kontroll segítette őket mindennapjaikban. Az eddigi kutatási eredmények az új vallási mozgalmak serdülőkre, illetve fiatal felnőttekre gyakorolt hatását vizsgálták. Az egyes empírikus kutatások eredménye az volt, hogy az új vallási mozgalmakba megtért fiatalok, illetve fiatal felnőttek családjában között nagyobb arányban fordult elő válás, mint a nem megtértek között. Az eddig publikált eredmények azt mutatták, hogy a megtért személyekre nyitott- kereső attitűd volt jellemző. Dolgozatomban ezeket a feltételezéseket és megállapításokat vizsgálom meg. Vizsgálatom során alátámasztást nyert, hogy az új vallási mozgalomba belépett fiatal felnőttek bizonytalan, illetve elkerülő kötődéssel rendelkeztek.

1. Elemezni kívántam az új vallási mozgalmakba megtért fiatalok megtérés előtti életútját egyes személyiséglélektani, illetve fejlődéslélektani dimenziók mentén. Az intejúk felvétele során különösen azokra az életeseményekre koncentráltam, melyek a szakirodalom alapján nagy valószí-

nűséggel befolyásolják, illetve előre jelzik a megtérést. Dolgozatomban feltételeztem, hogy a megkérdezettek életében gyakori élmény a szorongás, félelem, illetve életútjukban feldolgozatlan traumatikus élmények találhatóak. Feltételeztem továbbá, hogy a megtérést krízis előzte meg, melynek egyik oka az identitáskeresés. Ehhez a krízishez akcidentális epizódok is hozzájárultak.

2. Dolgozatom másik vizsgálandó kérdése az volt, hogy milyen fejlődéslélektani, illetve személyiséglélektani szerepe volt a megtérésnek interjúalanyaim életében. Dolgozatomban feltételeztem, hogy a megtérés válasz interjúalanyaim identitáskrízisére és megtérésük megoldást kínált számukra, mivel megtérésük után társas identitásra tettek szert.

2.1. Az adatgyűjtés módszere. Az adatgyűjtés módszere kvalitatív. A szövegek tartalmi szempontból mélyinterjúk, melyekre jellemző, hogy az interjúalanyok saját személyes érzéseikről, intim viszonyaikról beszéltek. Ezért az interjúk során fontos volt az interjúalany bizalmának megnyerése.

Kulcsszavak: Új Vallási Mozgalmak, identitás, csoportidentitás, konformitás, kötődés

A dohányzásról való leszokással kapcsolatos elvárások kérdőív hazai adaptációjának faktorstruktúra vizsgálata dohányzó kismamák körében

P03

Balázs Noémi[1], Kollár Tamás[1], Balázs Péter[2], Rákóczi Ildikó[3], Paulik Edit[4], Fogarasi-Grenczer Andrea[5], Urbán Róbert[6]

[1]ELTE-PPK, Egészségpszichológia Doktori Iskola

[2]Semmelweis Egyetem, ÁOK, Népegészségtani Intézet

[3]Debreceni Egyetem, EK, Nyíregyháza, Egészségügyi Gondozás és Prevenció Alapszak, Koordinációs Egység

[4]Szegedi Egyetem, ÁOK, Népegészségtani Intézet

[5]Semmelweis Egyetem, Egészségtudományi Kar, Családgondozási Tanszék

[6] ELTE-PPK, Pszichológiai Intézet

Bevezető: A dohányzás a társadalom egyik legnagyobb egészségügyi terhe, melynek aktív és passzív formája is oki kapcsolatban áll számos malignus, kardiovszkuláris, és krónikus légző rendszeri betegséggel, várandóssági komplikációval, valamint károsítja a fejlődő magzatot.

A szerhasználat kognitív és szociális tanuláselméleten alapuló modelljeiben a következményekkel kapcsolatos elvárások kulcsszerepet játszanak, melyek - legalábbis részben - befolyásolják a fogyasztással kapcsolatos döntést. Az elvárások mediátor szerepét a dohányzás elkezdésével és fenntartásával kapcsolatban is igazolták. A szerhasználattal kapcsolatban számos kutatás vizsgálta a fogyasztók elvárásának hatását és struktúráját, kevés figyelmet fordítottak azonban a szerhasználat abbahagyásával - az absztinenciával- kapcsolatos elvárások struktúrájának vizsgálatára. Korábbi kutatások azonban alátámasztják, hogy a fogyasztók által vélt haszon és kockázat szerepet játszik a dohányzás abbahagyásával kapcsolatos motivációban és dohányzás abbahagyásának sikerességében. Hendricks és munkatársai ezért kidolgozták a dohányzásról való leszokással kapcsolatos elvárások kérdőívet (SmokingAbstinenceQuestionnaire, SAQ), melynek 55 tétele vizsgálataik alapján 10 faktorba tömörül.

Munkánk célja, hogy e kérdőív magyar verziójánakfaktorstruktúráját teszteljük dohányzó kismamák körében.

Módszer: A vizsgálatban a mintát 2 magyarországi megye (Szabolcs, Békés) 2012-ben szült dohányzó kismamái adják, összesen 2025 fő. Első lépésként konfirmátoros faktorelemzést végeztünk az Mplus program 7.0-ás variációjának segítségével.

Eredmények: A kapott eredmények szerint az általunk vizsgált mintán végzett konfirmátoros faktorelemzés alátámasztotta a 10 faktoros struktúra létjogosultságát, azonban a jobb - illetve bizonyos mutatók terén elfogadható - illeszkedés érdekében a modell modifikálásra szorult. A modifikációs indexeket és tartalmi szempontokat figyelembe véve 8 tételt kihagytunk az elem-

zésből, mert azok több faktor irányába is magas töltést mutattak. További 4 tételpár között hibakovarinciát tételeztünk fel.
Az így végzett elemzés alapján már a modell illeszkedés egyes indikátorok szerint kiválónak (RMSEA=0,035 [0,033-0,036]), más indikátorok szerint elfogadhatónak (TLI=0,893; CFI= 0,903; Khi^2=3390.069; df=985 p<0,001) mutatkozott. Ezzel megerősíteni látjuk, hogy a dohányzásról leszokással kapcsolatos elvárások a következő 10 faktorba rendeződnek: Megvonási tünetek/sóvárgás; Szociális fejlődés / Nem dohányos identitás; Kedvezőtlen következmények; Gyógyszeres/szakember általi kezelés hatékonysága; Ésszerű/egészségügyi okok; A kezelés akadályai; Társas támogatás; Optimista elvárások; Kávéfogyasztás; Súlynövekedés.
A faktorok közötti korrelációk tartománya a -0,39 és +0,68 között mozgott, ami megerősíti, hogy az egyes faktorok más-más tartalmakat fednek le. A legmagasabb korreláció az optimista elvárások és a szociális fejlődés/nem dohányos identitás faktor között mutatkozott.
További kutatások során feltárjuk, hogy milyen determinánsai vannak ezeknek a faktoroknak, és hogy hogyan befolyásolják a leszokást. Ehhez azt is meg szeretnénk vizsgálni, hogy elő lehet-e állítani a kérdőívnek egy olyanrövidebb verzióját, amely révén (a tartalmi validitás megőrzése mellett) elkerülhető lesz a tartalmi redundancia, illetve amely a gyakorlatban könnyebben alkalmazható rövidebb kérdőívet eredményezhet.
Kulcsszavak: dohányzás, leszokás, elvárások, faktorstruktúra

A népességfogyás pszichológiai hátterének elemzése

P04

Benda József - Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Az ország lélekszáma megállíthatatlannak tűnő módon több mint egy évszázada fogyásban van, ami az utóbbi 40 évben a korábbinál sokkal erőteljesebb. Bár ez a jelenség más országokat is érint, Magyarország népessége nemzetközi összehasonlításban a leggyorsabban fogyatkozók közé tartozik. Ha nem tudjuk megállítani a tendenciát, pár éven belül felborulhat a társadalmi egyensúly, veszélybe kerül a nyugdíjrendszer, az egészségügy, a közoktatás.
Bár demográfusaink évtizedek óta jelzik a veszélyt, de a beavatkozási kísérletek a folyamatot sem megállítani, sem visszafordítani nem tudták. Feltételezésünk szerint ennek az oka, hogy nem ismertük föl a népességfogyás több meghatározó, pszichológiai tényezőjét. Előadásunk – interdiszciplináris beágyazottsággal - ezekre fókuszál.
1. A demográfiai adatokat rávetítve az iskolarendszer kiterjedésére, felismerhetők a népesség évszázados fogyatkozásának összefüggései az iskolarendszer kiépülésével. Annak okát azonban – korábbi vizsgálatokkal szemben – nem a szülőktől való függésben, hanem az iskolákban dúló gyermek-, és családellenes értékrendszerrel, a „rejtett tantervvel" látjuk indokoltnak, amit szakirodalmi és saját kutatásokkal igazolunk.
2. Az 1912-től megfigyelhető élve születések csökkenése 1952-től „zuhanásban" folytatódik. Ennek a szakirodalomban elfogadott, zömében gazdaságpolitikai magyarázatait, - az erre épülő megoldási stratégiák kudarcának tükrében - nem látjuk igazoltnak. Statisztikai elemzésekkel támasztjuk viszont alá annak azt a hipotézist, hogy az 1950-es évektől jelentkező tömeges lélektani sérülések lehetnek a ma is érvényesülő gyermekszám fogyatkozás igazi okai.
Fejlődéslélektani és neuro-pszichológiai kutatások alapján ma már elfogadott, hogy a kora gyermekkori anya-gyermek kapcsolat minősége meghatározza a felnőtt kor érzelmi stabilitását, intellektuális teljesítő képességét, kapcsolatteremtő képességét, utódgondozási hajlandóságát, szociabilitását. Adatokkal alátámasztva mutatjuk be, hogy az 1950-es évektől a magyar nők tömegeinek munkába állítása (20 év alatt 1 millió fővel növekedett a nők foglalkoztatása), és a napos-, hetes bölcsőde hálózat kialakítása, tömegesen fosztotta meg a csecsemőket a harmonikus anya-gyermek kapcsolatoktól. További adatok igazolják, hogy a kötődési deficit kialakulása a második és harmadik generációban válik explicitté, amit a válások számának megugrása, házasodási-, és gyermekvállalási szándék visszaesése, a sérült gyermekek számának adatokkal alátámasztott növekedése, és társadalmi értékrendszer eltorzulása tesz nyomon követhetővé. (Európai összehasonlításban a magyar népesség ma a legkevésbé együttműködő, nem bízik

sem magában, sem másokban és a leginkább elégedetlen életkilátásaival.)
Vizsgálatunkban nem állunk meg az adatok feltárásánál és okok elemzésénél. Javaslatokat teszünk a népesség gyarapodásához, és társadalmunk egészségesebb mentális működéséhez vezető lehetséges terápiás megoldásokra.
Mindössze 2-3 év áll rendelkezésünkre, hogy a népes Ratkó korosztály unokáinak (ma 32-40 éves korosztály) együttműködését megnyerve, a születések zuhanó trendjét megfordíthassuk, mert az őket követő nemzedékek létszáma már harmadával kisebb, így velük a fordulat már nem érhető el, és a krízis kezelhetetlenné válik.
A feladat elvégzését rendkívül sürgetőnek tartjuk, ezért szeretnénk a szakmai fórumon megméretni a kutatások eredményeit, és munkatársakat toborozni a további kutatásokhoz.
Kulcsszavak: népességfogyás, történeti demográfia, népesedéspolitika, értékválság, személyiség- és közösségfejlesztés

A google az új "orvosunk"?

P05

Benyőcs Eszter - Petz Aladár Megyei Oktatókórház

A google az új „orvosunk”? Kutatás a szomatikus tünetek eredetére, kezelésére vonatkozóan.
Egyéni poszter bemutatómban a nagygyűlés témájához koherensen illeszkedve egy olyan kutatást szeretnék bemutatni, amely rávilágít arra, hogy a vizsgált személyeim a szomatikus betegség tüneteiknek és lehetséges kezelési módjaiknak 60%-ban inkább az interneten néznek utána és nem az orvosukat keresik fel. Ezzel is hozzájárulva ahhoz a témához, hogy a változó technikai közegek világában az emberek milyen mértékben módosítanak a pszichés betegségeiknek kezelési szokásaiban is.
Kutatásomban 105 személy vett részt, 82 nő és 23 férfi, az átlagéletkoruk 27,7. A személyeket hólabda módszerrel gyűjtöttem össze, és internetes kérdőívet készítettem. Eredetileg arra voltam kíváncsi, hogy a szomatikus tünetek megjelenési gyakorisága mennyire tér el az élettel való elégedettség, a személyiségvonások, az általános egészség szintjének függvényében, ezért a következő teszteket vettem fel: BFQ (a személyiségvonások mérésére), Élettel való elégedettség kérdőív, SF-36 kérdőív (az általános egészség szintjének felmérésére), a Pszichológiai Immunrendszer kérdőívet és a Pennebaker tünetlista (54 szomatikus tünet megjelenési gyakoriságát nézi). Emellett a tünetek kezelésére vonatkozóan megkérdeztem a vizsgálati személytől, hogy az orvosukhoz mennek-e el abban az esetben, ha szomatikus tünetet észlelnek maguknál, vagy az interneten tájékozódnak a tünetekkel kapcsolatban. A kérdések között az is szerepelt, hogy milyen honlapot preferálnak a tünetek feltárásának, és enyhítésének céljából.
Eredményeim kimutatják, hogy azok a személyek, akiknek gyakrabban jelentkeznek pszichoszomatikus tünetei, magasabb pontszámot értek el a neuroticitás alskálán, valamint ez a két változó egyenes arányosságú összefüggésben is van egymással. A pszichológiai immunrendszer énhatékonyság alskálájának tükrében eltér egymástól a személyek pszichoszomatikus tüneteinek észlelt gyakorisága. Az internettel kapcsolatos kérdéseket elemezve érdekes adatnak bizonyult, hogy a személyek 60%-a preferálja az internetet a tüneteik azonosítása céljából szemben az orvosukkal (40%). Akik az interneten néznek utána a tüneteik lehetséges kezelési módjaiknak, tudományosan kevéssé alátámasztott honlapokat választanak erre (pl.: wikipédia, vagy házipatika).
A gyakorlati hasznosíthatóság szempontjából érdekesnek találtam, hogy a legtöbb ember ennyire megbízik az interneten talált információkban, hiszen az egyének soha nem lehetnek biztosak abban, hogy szakmailag megfelelő honlapot olvasgatnak-e. A személyesség megszűnésével a visszaélések nagyobb lehetőségét teremtheti meg ez a rendszer. Emellett jótékony, pozitív hatásai is kiemelendőek ezeknek az eredményeknek, hiszen az esetleges betegségek tüneteinek internetes hozzáférhetősége által közelebb kerül a hétköznapi emberekhez is az orvostudomány világa, és hétköznapi stílusban, számukra érthetően ad ezekről felvilágosítást.
Kulcsszavak: pszichoszomatikus tünetek, személyiségvonások, neuroticitás, pszichológiai immunrendszer, énhatékonyság, internet

Érzelemszabályozási folyamatok személyiséglélektani és idegrendszeri háttere: fMRI-vizsgálat

P06

Biró Brigitte, Deák Anita
Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet

Az érzelemszabályozási folyamatok egyik típusa a kognitív átkeretezés, ami azt jelenti, hogy változtatunk egy helyzet érzelmi megítélésén, pl. negatívról pozitívra "áthangoljuk". Gray elméletét alapul véve vizsgáljuk a viselkedéses gátló- és serkentő rendszerek (BIS/BAS) működésének kapcsolatát az átkeretezéssel. Egészséges vizsgálati alanyoknak bemutattunk egy-egy társas helyzetet két, eltérő érzelmi atmoszférát hívó "címmel". Feladatuk az volt, hogy értékeljék a képeket érzelmi dimenziók mentén (kellemesség, intenzitás).
Eredményeink azt mutatják, hogy egy negatív érzelmi állapot feszültsége (intenzitása) pozitívvá történő átkeretezés során együttjárást mutat mind az elkerülő (BIS), mind a serkentő rendszerrel (BAS), míg a helyzet kellemességének megítélése csak a serkentő rendszerrel (BAS). Keressük a fenti jelenség idegrendszeri hátterét is: aktivációt várunk az átkeretezéssel kapcsolatba hozható agyi területeken: a mediális prefrontális kéregben, az elülső cinguláris kéregben, az amygdalában és a nucleus caudatus-ban.
Kulcsszavak: BIS/BAS, érzelemszabályozás, kognitív átkeretezés, fMRI

Alvás és irányított felejtés: Az alvás szerepe a releváns és irreleváns emlékek rögzülésében

P07

Blaskovich Borbála[1], Simor Péter[1,2], Szőllősi Ágnes[1], Racsmány Mihály[1,3]
[1]BME-TTK, KTT
[2]Nyírő/ OPAI, Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet
[3]MTA-BME, NAP-B, Frontostriatális Zavarok Kutatócsoport

Az alvás pozitív hatása a memória konszolidációra egyre elfogadottabbá válik tudományos körökben (Diekelmann, Born, 2010). Azonban ennél jóval kevesebb szó esik arról, hogy mely emlékek azok, amelyek megerősödnek alvás közben, valamint amennyiben az alvás hatása valóban szelektív a különböző emlékekre nézve, akkor mi alapján zajlik az emlékezeti válogatás (Rauchs és mtsai., 2011). Ezek a kérdések vezérelték az alábbi kutatást, melyben a délutáni alvás hatásait vizsgáltuk az irányított felejtési paradigmában (Bjork, 1970) nyújtott teljesítményre. A kísérletben 18 és 30 év közötti nők és férfiak vettek részt, akiket a kísérleti elrendezés alapján, véletlenszerűen alvó vagy ébrenléti csoportba, valamint a csoportokon belül „emlékezz” és „felejts” alcsoportokba osztottunk. A délutáni alvást hagyományos EEG segítségével monitoroztuk.
Feltételezésünk az volt, hogy amennyiben az alvás segít megerősíteni a releváns emlékeket és kiszűrni az irreleváns elemeket, akkor a kísérletbe beiktatott délutáni alvás után a felejtés csoportokba tartozó vizsgálati személyek első (irreleváns ingerek) és második (releváns ingerek) szólistájának felidézése között arányaiban nagyobb különbség lesz kimutatható, mint azoknál az alanyoknál, akiknél nem volt beiktatva délutáni alvás. Míg az „emlékezz” csoportokhoz tartozó alanyoknál arra számítottunk, hogy az alvás konszolidációt elősegítő hatása érvényesül és a délutáni alvó csoport teljesítménye mind a két listára egyaránt javul a nem alvó, kontroll csoportéhoz képest.
Eredményeink arra utalnak, hogy mindkét csoportnál megjelenik az irányított felejtési hatás. Habár számtalan ébrenléti irányított felejtéssel foglalkozó kutatás létezik, eredményeink mégis újszerűnek tekinthetők, hiszen még nem volt olyan hosszú távú irányított felejtést vizsgáló kutatás, mely csupán két órás késleltetést használt volna. Az alvó csoport adatai az ébrenlétihez

képest eltérő mintázatot mutatnak, mivel azonban az adatok felvétele és értékelése még jelenleg is folyik, így ezeket a Nagygyűlésen mutatjuk majd be.
Kulcsszavak: alvás, emlékezet, irányított felejtés, EEG

A nyelvi fMRI szerepe a temporális lebeny epilepszia műtétek kognitív kimenetelének előrejelzésében

P08

Borbély Csaba[1], Kozák Lajos Rudolf[2], Virág Márta[1]
[1]Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest
[2]SE MR Kutatóközpont, Budapest

A kutatás célja: A temporális lebeny elülső (anterior) részének részleges eltávolítása (ATL), a gyógyszer-rezisztens temporális lebeny epilepsziák (TLE) leghatékonyabb műtéti kezelési eljárása, ugyanakkor, az epizodikus memóriafunkciók és egyes nyelvi feldolgozó folyamatok csökkenésének fokozott kockázatával járhat együtt. A legfontosabb funkcionális területek műtét előtti lokalizációja segíthet csökkenteni ezeket a kognitív kockázatokat. Vizsgálatunk célja a preoperatív nyelvi fMRI szerepének felmérése volt a műtéten átesett TLE betegek nyelvi, valamint verbális és non-verbális epizodikus memória funkcióinak előrejelzésében.
Módszer: 40 jobb- és bal oldali ATL műtéten átesett betegnél végeztünk átfogó pre- és posztoperatív neuropszichológiai felméréseket valamint műtét előtti nyelvi fMRI vizsgálatot, 4 különböző feladattal: hallás utáni megértés, hallás utáni döntés, szinonimakeresés és képmegnevezés. Demográfiai, etiológiai, neuropszichológiai és képalkotói változók prediktív szerepét vizsgáltuk a műtét utáni kognitív változásokban.
Eredmények: a preoperatív nyelvi fMRI elsősorban a verbális epizodikus emlékezet valamint a nyelvi funkciók csökkenésének előrejelzésében igen hasznos. A nyelvi lateralizáció szignifikáns korrelációt mutat a verbális memória lateralizációjával, ezért megbízhatóan alkalmazható a verbális epizodikus memóriafunkciók lokalizációjának eldöntésében is.
Kulcsszavak: nyelvi fMRI, temporális lebeny epilepszia, kognitív kimenetel

Munkaszimulátor alkalmazási lehetőségei a hazai munkapszichológia területén

P09

Czabán Csaba - ANIMA Polygraph Kft.

Minden emberi mozgásfajta – a nevetéstől a sétálásig – a mozgásszervi rendszer megfelelő működésétől függ. Ez a komplex rendszer teszi lehetővé számunkra, hogy különböző feladatokat hajtsunk végre a mindennapi életben – így a munkában is. Talán nem meglepő, hogy gyakran éppen a mozgásszervi rendszer nem megfelelő működése áll a foglalkozási megbetegedés, illetve a munkahely elvesztésének hátterében.
A szakirodalom FCE (Functional Capacity Evaluation) módszereknek hívja azokat a módszertani eszközöket, melyek közös célja, hogy munkával kapcsolatos feladatokban szisztematikusan, átfogóan és objektív módon mérjék fel valamely személy fizikai képességeit. A funkcionális kapacitás értékelésének eszközei a munkaszimulátorok. Lényegük, hogy a valódi környezetet (esetükben a munkakörnyezetet) kísérelik meg egyszerűsített módon leutánozni. Külföldön több példát is láthatunk a munkaszimulátorok gyakorlati alkalmazására. Létezik azonban egy magyar fejlesztésű munkaképesség vizsgáló rendszer is, az ErgoScope. Ez egy – az Innomed Medical Zrt. által létrehozott – orvostechnikai eszköz, amely a fizikai (pl. erőnlét-terhelhetőség), észlelési-gondolkodásbeli (pl. reakciókészség, figyelem-koncentráció) és érzelmi (pl. monotónia tűrés, önállóság) kompetenciák mérésére szolgál. Három különböző funkciójú vizsgáló állomásból áll, melyek egymástól elkülönülve működtethetők.
A nemzetközi gyakorlatban eddig a munkaszimulátorok használata túlnyomó részt rehabilitációs területen volt megfigyelhető. Ugyanakkor az utóbbi években egyre nagyobb figyelem irányult a

biztonságos munkahelyek kialakítására, a munkahelyi balesetek és megbetegedések, valamint ezek egészségügyi költségeinek csökkentésére. Ezen igények kapcsán pedig felmerül az a kérdés, hogy vajon miképpen illeszthetőek a munkaszimulátorok munkapszichológiai keretbe?
A poszterbemutató elsődleges célja, hogy az ErgoScope, továbbá az eszközben rejlő lehetőségek és korlátok bemutatásra kerüljenek. Ezeken belül részletesen ismertetem, hogy a munkaszimulátor miképpen használható a képesség-felmérésben és képesség-fejlesztésben; a munkakör és munkaerő párosításban; valamint a munkabaleset csökkentésben és az egészségvédelemben. A fenti területeken való alkalmazhatóság alátámasztására gyakorlati tapasztalatokkal és a műszeres mérésekből származó statisztikai adatok szemléltetésével kívánom bemutatni az ErgoScope szimulátort.
Kulcsszavak: ErgoScope, munkaszimulátor, képességvizsgálat, fizikai kapacitás, személy-munka megfelelés, egészségvédelem, baleset megelőzés

Bizonytalanság az asszociatív felhőben

P10

Czégel Dániel[1], Lengyel Zsolt[2], Pléh Csaba[3]
[1]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
[2]Pannon Egyetem, Veszprém
[3]Central European University, Budapest

A kutatás célja egy magyar nyelvű verbális asszociációs adatbázis újraelemzése különböző korpusznyelvészeti módszerek segítségével, két fő kérdéskört vizsgálva:
i) hogyan reprezentálják az asszociatív átfedések a mentális lexikon strukturális szerveződését?
ii) hogyan alakul az asszociatív mezők variabilitása a hívószavak morfológiai variabilitása és a hívószavak gyakoriságának függvényében?
Módszerek, eredmények: i) A kutatáshoz két magyar nyelvű asszociatív adatbázist (Lengyel, 2008-2010) használtunk, amely kétezer, 10-14, illetve 18-24 éves diák 200 hívószóra adott szabad asszociációit tartalmazza. Az egyes hívószavakra adott asszociációk páronkénti átfedése (Deese, 1966) alapján, multidimenziós skálázás módszer segítségével vizualizáltuk a hívószavak asszociációs mezejét. Érdekes módon a 10-14 éves korosztály asszociatív mezeje jóval lazább, míg a 18-24 éves korosztályé sűrűbb, amelyet a páronkénti átfedések eloszlása is alátámaszt. ii) Vajon a morfológiai változatosság milyen viszonyban áll az asszociatív változatossággal? E kérdés vizsgálatához az egyes hívószavakra adott asszociációk entrópia-értékét összehasonlítottuk ugyanezen szavak morfológiai entrópiájával, melyből kiderül, hogy főnevek esetében nagyobb morfológiai entrópia nagyobb asszociatív entrópiával jár együtt. Ennek egy lehetséges interpretációja, hogy amennyiben egy főnév többféle módon toldalékolható, akkor az ennek hatására változatosabb asszociatív mezővel bír. Ezzel szemben igék esetén nagyobb morfológiai entrópia kisebb asszociatív entrópia-értékkel jár. Ezen fentihez hasonló reláció áll fenn a főnevek és az igék között abban az esetben is, ha az asszociatív entrópiát a korpuszgyakorisággal (MOKK korpusz, Halácsy és mtsai, 2004) hasonlítjuk össze: gyakoribb főnevekhez szélesebb asszociatív mező tartozik, míg igék esetén ez a kapcsolat fordított.
Összességében a fenti eredmények arra utalnak, hogy a sok ember nyelvhasználatát tükröző korpuszokhoz statisztikailag igen hasonló szerveződésű az egyes emberek nyelvi repertoárja.
Kulcsszavak: asszociatív entrópia, korpuszgyakoriság, morfológia, asszociatív átfedés

Attitudes towards suicide, religiosity and health beliefs: A cross-cultural study between Hungary and Hungarians in Austria

P11

Csaba Éger[1], Martin Voracek[2]
[1]Projekt Kinderhaus GmbH.
[2]Faculty of Psychology, University of Vienna

Background: Suicidal behavior is one ofthe most important social and psychological problems now-a-days. Attitudes and beliefs of suicide differ from cultur to culture. There are many theories about possible reasons and triggers which try to explain the systematicism regarding to suicide. One of the best known theory is the Stigmahypothesis conducted by Eskin. It differentiates cultures depending on their attitudes to suicide and points this attitude as a reason for low or high suicidal rates in the given culture. In Hungary suicidrates are extremly high although before the 1960s this country was not even close to have one of the highest suiciderates worldwide. Between the 1960s and 1988 the number of suicides has risen greatly. The question, why Hungary gained this very high rate is still partially unanswered.
Purpose: The present study is conducted as a cross-cultural study which relates data from hungarians from Hungary and hungarian migrants, living in Austria. Different attitudes towards suicide, reactions to immagined suicidal friend, religiosity, lay theories of suicide, beliefs in the inheritance of risk factors for suicide and attitudes towards seeking professional help were the targets oft he current study.
Method: Data collection was carried out by an online survey including six questionnaires in a group of hungarian from Hungary (n=243) and a group of migrant hungarians in Austria (n=183). The internal reliability of every scale and respectively for each group was computed using Cronbach's alpha. To compare the groups a multivariate analysis of variance (MANOVA) test with gender (men and women) and culture (Hungarians living in Hungayr/ Hungarians living in Austria) as independent factors was performed.
Results: Hungarians from Hungary show a higher acceptance for suicide than their counterpart in Austria does whereas hungarians in Austria beleived more in punishment after death in case of suicude. Migrants in Austria showed higher religiosity than hungarians from Hungary did.
Keywords: Suicide, comparison, Austria, Hungary, suicide rate, health, religiosity, beliefs

Foglalkoztathatósági tipológiák feltárása

P12

Fehér Tibor Dániel, Szabó Beáta, Takács Szabolcs
Károli Gáspár Református Egyetem BTK Pszichológiai Intézet

Kutatásunk célja – a kortárs szakirodalom pszichoszociális foglalkoztathatósági konstruktumát alapul véve – olyan kérdőív kidolgozása volt, mely munkavállalói tipológiák feltárásával alkalmas a munkaviszony megszűnését követő leépítési folyamat facilitálásával az újbóli elhelyezkedés elősegítésére. Az eredetileg 6 skálában összesen 57 itemből álló Foglalkoztathatósági kompetenciák kérdőíve (FKK) reliabilitás-vizsgálatát 352 fős mintán végeztük el. Az így kapott adatok pszichometriai elemzése nyomán a kérdőívet továbbfejlesztettük, így kialakult az FKK 5 skálát, azon belül 48 itemet tartalmazó változata. Ehhez a változathoz kialakítottuk az egyes skálák alacsony, átlagos és magas tartományait, a hozzájuk tartozó visszajelzéseket, továbbá az ajánlott, fejlesztés után ajánlott, valamint nem ajánlott munkakörök tipológiáját. A kérdőív ezen változatának tesztelése leépítés előtt álló bányászcsoporton zajlott (n=54), ahol céljaink közt szerepelt, hogy a fenti tipológiák detektálásával a munkaviszony megszűnését követő személyre szabott pályaorientációra nyíljon lehetőség. Ez utóbbi célt szolgálja továbbá a létrehozott automatizált számítógépes kiértékelő-rendszer is. A különböző kompetenciaköröknél elért szintek mintázatai alapján komplex munkaköri ajánlásokat készítettünk a FEOR-jegyzék felhasználásával. A minta legszembetűnőbb jellegzetességének az bizonyult, hogy a vizsgálati személyek

hiába értek el magas pontszámot több kompetenciakörben (csapatmunka, munka iránti attitűd, alkalmazkodóképesség, technológia), ha az alapkompetenciákban (írás, olvasás, számolás) hiányosságok mutatkoztak, az elérhető munkaköröknek ehhez a szinthez kellett igazodniuk. Ennek alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy a foglalkoztathatósági esélyek javításához az alapvető kompetenciák célzott fejlesztésére van szükség, hogy az egyéb meglévő kompetenciák érvényesülhessenek.

Kulcsszavak: foglalkoztathatóság, pszichoszociális megközelítés, kompetencia alapú kérdőív, munkaköri tipológia, újbóli elhelyezkedés

Az Agresszív és Proszociális Viselkedés Kérdőív pszichometriai jellemzőinek tesztelése magyar mintán

P13

Galambos Attila[1], Szabó Edina[1,2], Kocsel Natália[1,2], Magi Anna[1,2], Eisinger Andrea[1,2], Kökönyei Gyöngyi[1]

[1]ELTE Pszichológiai Intézet

[2]ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

A különböző társas helyzetekben megfigyelt viselkedések alapján a proszociális viselkedés egyes formáit olyan önzetlen segítségnyújtásnak tekinthetjük, melynek alapvető motivációja a másik distresszének csökkentése. Hátterében empátiás választ feltételezhetünk (Batson és Shaw, 1991; Eisenberg, 1989; Eisenberg, Eggum és Di Giunta, 2010; Eisenberg és Cole, 2012). Ugyanakkor a proszociális viselkedés más okok miatt (pl. önző érdekek vagy praktikus szempontok miatt) is létrejöhet (Eisenberg, 1995; 2010). Boxer és munkatársai (2004) az agresszív viselkedés formái alapján a proszociális viselkedést reaktív és proaktív formákra, illetve altruista viselkedésre bontották, és egy kérdőívet dolgoztak ki ezek mérésére.

Vizsgálatunkban ezt a kérdőívet, azaz az Agresszív és Proszociális Viselkedés Kérdőívet adaptáltuk és pszichometriai mutatóit vizsgáltuk fiatal felnőtt egyetemista mintán (N=366). A kérdőív faktorstruktúráját megerősítő faktorelemzéssel (CFA) teszteltük, vizsgáltuk továbbá a reliabilitását, illetve validitását a Davis Interperszonális Reaktivitás Index (InterpersonalReactivity Index, IRI, Davis, 1983) segítségével. Feltételeztük, hogy a proszociális viselkedés különböző formái különbözőképpen fognak korrelálni az empátia alskálákkal.

A megerősítő faktoranalízis igazolta a kérdőív eredeti faktorstruktúráját (khi-négyzet=663,594, df=265 p<0,001; RMSEA=0,064 CFI=0,948 TLI=0,941). Davis empátia kérdőívét összevetve Boxer kérdőívével, pozitív kapcsolatot találtunk az altruizmus skála és az empátia skála több faktorával (az empátiás törődés (r=0,453, p≤0,01), a fantázia (r=0,240, p≤0,01) és a perspektíva felvétel (r=0,227, p≤0,01) alskálák). Hasonlóan a reaktív proszociális viselkedés és az empátia alskálák között is pozitív kapcsolat figyelhető meg (az empátiás törődés (r=0,141, p≤0,01), a fantázia (r=0,216, p≤0,01) és a perspektíva felvétel (r=0,137, p≤0,05) alskálák). Ugyanakkor Boxer és munkatársai eredményeivel konzisztensen a proaktív proszociális viselkedés az agressziót mérő alskálák eredményeihez hasonlóan negatív kapcsolatot mutatott az empátiás törődés alskálával (r=-0,185, p≤0,01).

Eredményeink egyrészt megerősítik a kérdőív magyar változatának validitását, másrészt rámutatnak arra, hogy az empátiás törődés és a proszociális viselkedés különböző motivációi között eltérő kapcsolat van.

Kulcsszavak: proszociális viselkedés, empátia, validitás, faktoranalízis

A szülői minta valamint a szülő személyiségének kapcsolata az alsó tagozatos gyermekek videojáték-használati szokásaival

P14

Góborné Jámbor Ágnes, Smohai Máté

Háttér és célkitűzés: Napjainkban a számítógép, a multimédiás eszközök és az internet mindennapi életünk szerves része. A technika fejlődésének velejárója, hogy a gyermekek életük egyre korábbi szakaszában találkoznak ezekkel az eszközökkel és szabadidejükben a klasszikus játéktevékenység mellett számítógépes- vagy videojátékokkal is szívesen játszanak. A túlzott videojáték használat azonban problémássá is válhat (Gentile, 2004). Gyermekek esetében meghatározó szüleik hozzáállása, mely több összetevő függvénye, ilyen lehet például ismereteik, tapasztalataik, szokásaik, személyiségvonásaik (Prinzie et al., 2004.) Vajon van kapcsolat a gyermekek videojáték-használati szokásai és szüleik személyisége között? Ha a szülő szabadidejében videojátékozással kapcsolódik ki, gyermeke is követi mintáját? A kutatás célja, hogy feltárja és bemutassa a szülői minta és viselkedés kapcsolatát az általános iskolás, alsó tagozatos gyermekek videojátékozási szokásaival.
Módszer: A vizsgálatba 6-10 éves korú gyermeket nevelő családok kerültek bevonásra. A vizsgálat során a videojátékozási szokások feltérképezéséhez családi médiaszokásokat felmérő kérdőív (AIM-P – Adult Involvement in Media Scale) (Gentile, 2004), a szülő egyes személyiségvonásainak felméréséhez pedig Big Five Inventory kérdőív (John, 1999) extraverzió és érzelmi instabilitás skálái kerültek felhasználásra. A statisztikai elemzésekhez korrelációk és kétmintás t-próbák kerültek alkalmazásra.
Eredmények és konklúzió: Eredményeink szerint a magyarországi alsó tagozatos kisgyermekek videojátékozással töltött ideje és a szülő személyiségvonásai között nem volt szignifikáns kapcsolat. A szülői minta szerepéről elmondható, hogy a videojátékot használó és nem használó szülők gyermekeinek játékideje között különbség mutatható ki, azaz a videojátékos szülők gyermekei valószínűleg többet videojátékoznak. A szülői bevonódás mértéke és a gyermekek játékideje között nem volt korreláció vizsgált populációban. Azonban a szülői bevonódás mértéke és a szülő személyiségvonásai gyenge, de szignifikáns együttjárást mutattak. Tekintettel arra, hogy empirikus kutatások szerint a szülői bevonódás hatással van a gyermekek videojátékozási szokásaira (Lee, 2009, Gingold, 2013), utánkövetéses vizsgálat keretében érdemes lehet újra körbe járni ezt a területet.
Kulcsszavak: videojáték-használat gyermekkorban, szülői minta, szülői bevonódás, szülő személyisége

A videós interakcióelemzés a gyakorlatban: az újmédia eszközök hatása a tanulói teljesítményre kutatás tapasztalatai alapján

P15

Gulyás Enikő, Nagyné Klujber Márta, Racsko Réka
Eszterházy Károly Főiskola

Az újmédia eszközök oktatási szereplőkre gyakorolt hatását egy új eszközzel, a videós interakció-elemzésekkel vizsgálják. Kutatásunkban Noldus Observer XT szoftverrel kapcsolatos tapasztalainkat osztjuk meg, melynek célja az alkalmazás erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és veszélyeinek bemutatása.
Az EBSCO adatbázisban található nemzetközi cikkek a Noldus Observer XT alkalmazásáról azt mutatja, hogy leggyakrabban a verbális viselkedés mellett (Oliveira—Pinho 2013, Tafforin 2013) az anya-gyermek kapcsolatát figyelték meg többek között a táplálás tekintetében (Reyna—Brown 2012). A kutatások olyan rendellenességekre térnek ki, mint az autizmus, különböző mentális eltérések (tic-zavar), illetve a siketek oktatásnak kérdései. Nagy hangsúlyt kap ezek mellett a szoftverkutatás, illetve a számítógéppel összefüggő kognitív folyamatok vizsgálata is.

Mindez azt bizonyítja, hogy a Noldus Observer XT új lehetőségeket biztosít a kutatók számára, ezek megvalósítása közül szeretnénk bemutatni előadásunkban kettőt.
Előadásunkban az Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Általános, Közép-, Alapfokú Művészeti Iskolájának 2013/2014-es tanévében zajlott pilot osztálytermi interakcióra és az informális tanulásban betöltött szerepére szeretnénk fókuszálni. A bemutatott és elvégzett elemzés nem kíván mély következtetéseket megfogalmazni, célja a kutatási folyamat kidolgozása, a módszer bemérése. Az e-biblioterápiás foglalkozások felvételeinek elemzésétől azt vártuk, hogy a fejlesztő foglalkozások hatására a 6. osztályos diákok (N=10) helyváltoztatásának célja megváltozik, hogy mozgásukkal elsősorban társaikat segítik a feladatok teljesítésében, hogy a metakommunikációs jelzéseikben pedig túlsúlyba kerülnek a pozitív visszajelzések. Az elemzésnek köszönhetően elmondhatjuk, hogy a foglalkozások utolsó alkalmával a diákok szignifikánsan többet mosolyogtak (t'=-4,205, p=0,003), mint az első alkalommal. A 3. osztályban arra voltunk kíváncsiak, hogy az iPadre és az ÉrTem munkafüzetre hányszor történik utalás (kérdés, utasítás) egy tanóra alatt, a tanár vagy a diákok (N=20) által, így kívántuk felmérni az eszközök kihasználtságát. Az adatok feldolgozása folyamatban van, amelynek eredményét a konferencián mutatjuk be.
Az infokommunikációs esélyegyenlőség megteremtése tehát egy fontos alapkérdés napjainkban. Meggyőződésünk, hogy ennek egyik leghatékonyabb módszere az elektronikus tanulási környezetek közvetlen integrálása az IKT-eszközök által.
Kulcsszavak: interakcióelemzés, Noldus, IKT

A végrehajtó funkciók vizsgálata kéttannyelvű gimnáziumban tanuló 14-18 éveseknél

P16

Győri-Dani Dóra[1], Jámbori Szilvia[2]
[1]SZTE-BTK Neveléstudományi Doktori Iskola
[2]SZTE-BTK Pszichológiai Intézet

A végrehajtó funkciók kifejezés egy gyűjtőfogalom, mely olyan, egymással szoros összefüggésben lévő folyamatokat foglal magában, melyek a tervszerű, célorientált viselkedésért felelősek (pl. gátlás, monitorozás, koordináció, mentális váltás, tervezés, stb.). Ebből is látható, hogy a végrehajtó funkciók hatékony működése nélkülözhetetlen a kognitív folyamatok, a társas interakciók, az érzelemszabályozás és a viselkedés vezérléséhez. Mivel ezen folyamatok működése az agy frontális lebenyéhez köthető, fejlődésük is elhúzódik, akár fiatal felnőtt korig is tart – lehetővé téve ezzel a fejlődés hosszabb vizsgálatát és több időt hagyva a fejlesztésre is. Más kognitív funkciókhoz hasonlóan, a végrehajtó folyamatok fejlődését is számos tényező befolyásolja. Ezek közül az egyik a kétnyelvűség. Több vizsgálat is született annak alátámasztására, hogy az egy- és a kétnyelvű személyek számos eltérést mutatnak az agyi fejlődésük során. Ezek közül az egyik a végrehajtó funkciók terén figyelhető meg: elmondható, hogy a kétnyelvűek előnyökkel rendelkeznek az egzekutív folyamatok használatát igénylő feladatok megoldásakor. Prior és Macwhinney (2010, 2012) vizsgálatukban azzal magyarázzák ezen eredményeket, hogy kétnyelvű személyeknél a párhuzamos nyelvhasználat miatt az egyik nyelvet mindig gátlás alá kell helyezni az interferencia csökkentése érdekében, illetve, hogy a két nyelv közötti váltás a monitorozási és váltási folyamatok fokozottabb használatát igényli. Ezen funkciók gyakoribb használata vezet ahhoz ezeknél a személyeknél, hogy az évek során bizonyos előnyökre tegyenek szert a végrehajtó funkciók terén. Bár az első vizsgálatok főleg a született kétnyelvűekre koncentrálnak, frissebb kutatások alapján (Bak et al., 2014) úgy tűnik, hogy ezek az előnyök viszonylag későn, serdülő korban is kialakulhatnak, olyan fiataloknál is, akik az oktatási rendszer keretében kerülnek kétnyelvű környezetbe. Mindezek alapján a vizsgálat célja annak feltárása, hogy hogyan fejlődnek a 14-18 éves, kéttannyelvű oktatásban részesülő serdülők végrehajtó funkciói olyan fiataloknál, akik később, csak az iskolarendszer keretében váltak kétnyelvűekké. Prior és Macwhinney elmélete alapján az érintett funkciók mérése a Go/NoGo paradigma, a Stroop szín-szó teszt és a Wisconsin-féle kártyaszortírozási teszt segítségével történik. Az

eredmények nem csak fontos neveléstudományi és pszichológiai relevanciával bírnak a fiatalok fejlődésére vonatkozóan, de felhívják a figyelmet a különböző oktatási típusok lehetséges hatásainak holisztikus szemléletére is.
Kulcsszavak: végrehajtó funkciók, kéttannyelvű oktatás, fejlődés

Az iskolai agresszió és a szülői bánásmód közötti korrelátumok vizsgálata a szociális státusz függvényében

P17

Hal Melinda[1,2], Hal Viktorné[3], Hal Viktor[4]
[1]PPKE-BTK Pszichológia Intézet, Budapest
[2]SE-Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola, Budapest
[3]Türr István Gazdasági Szakközépiskola, Baja
[4]Bajai Szent Rókus Kórház, Pszichiátriai Osztály, Baja

Kutatásunkban a bullying kérdésével foglalkozunk, ami nem kizárólag a gyermekeket és pedagógusokat érinti, hiszen ez a fajta agresszió nem marad az iskola falai között, hanem a környezetükben élőket is érinti. A téma vizsgálatakor a legtöbb kutatás arra irányul, hogy az iskolai agresszió okait a diákok közötti nézeteltérésekben, a kirekesztettségben és társadalmi hatásokban keresse. Jelen kutatás célja, hogy az elsődleges és másodlagos szocializációs közeget együtt vizsgálva feltárja a szülői bánásmód hatását az iskolai közösségben betöltött basa és áldozati szerepekre nézve, emellett longitudinális vizsgálattal az osztályban bekövetkező változásokat is mérni tudjuk. A vizsgálatban 96 középiskolás, kilencedik, tízedik és tizenegyedik osztályos tanuló vett részt. Három önkitöltős kérdőívet használtunk: a Nyúl (2012) által kidolgozott Basáskodás Kérdőívet, az alanyok basa illetve áldozat szerepeinek feltérképezésére, a szülői bánásmód meghatározására a Parker és munkatársai (1979) által kifejlesztett Parental Bonding Instrument kérdőív Tóth és Gervai által fordított (1999) magyar változatát, a H-PBI Kérdőívet, valamint több szempontú szociometriát. Eredményeink szerint leginkább az anyai korlátozás az áldozati szerepbe való kerülésre hajlamosító tényező az iskolai agresszió tekintetében, mind a fiú, mind a lány tanulók esetében. Az apai korlátozó magatartás a vizsgált tizenöt éves fiataloknál eltérő összefüggéseket mutat a két nemnél: a fiúkat áldozati szerepre hajlamosítja, a lányoknál viszont a basa viselkedést erősíti. Az anyai túlvédés a fiú tanulók esetében áldozati szerepvállalásra hajlamosító tényezőként jelent meg. Fontosnak tartjuk bevont osztályaink nyomon követését és ezzel a longitudinális vizsgálat biztosítását, melynek első szakaszára jelen tanévben kerül sor.
Kulcsszavak: iskolai agresszió, szülői bánásmód, szociometria, túlvédés

Sclerosis multiplex a fizikai tüneteken túl: kognitív hanyatlás és depresszió

P18

Hegedüs Katalin, Kárpáti Judit, Szombathelyi Éva, Simó Magdolna
Semmelweis Egyetem, Neurológiai Klinika

Bevezetés, háttér: A sclerosis multiplex a leggyakoribb neuroimmunológiai megbetegedés. A betegség során a szomatikus tünetek mellett gyakran észlelhető fáradékonyság, hangulatzavar (depresszió), ill. kognitív funkciócsökkenés. A kognitív működés változása jelentős befolyással bír a szociális kapcsolatokra, a munkaképességre, az életminőségre, függetlenül a fizikai korlátozottságtól.
Célkitűzés: Vizsgálatunk célja a hangulati és kognitív működésben történő változás közötti komplex összefüggés elemzése volt sclerosis multiplexes betegekben. Az alapvető kérdésfeltevés az volt, hogy sclerosis multiplex esetén, az egyes kognitív részfunkciók területén tapasztalható hanyatlás és a normál populációhoz képest gyakrabban előforduló depresszió milyen kapcsolatban áll egymással.

Módszer, betegek: A Semmelweis Egyetem Neuroimmunológiai Ambulanciáján gondozott 40 sclerosis multiplexes beteget vizsgáltunk (16 férfi, 24 nő). A kontroll csoport 42 főből (16 férfi, 26 nő) állt; nem, életkor és iskolai végzettség szerint illesztve az SM csoport tagjaihoz. Szűrővizsgálatként MMSE tesztet végeztünk, majd a verbális tanulást, a vizuális információ-feldolgozást, a figyelmet, a rövid távú memóriát, a hosszú távú megtartást teszteltük, ill. a betegek depresszió önértékelő skálát töltöttek ki.
Eredmények: Gyengébb teljesítményt tapasztaltunk sclerosis multiplexes betegeknél a tanulás, a hosszú távú verbális memória, a rövid távú téri vizuális memória terén a kontroll csoporthoz képest. Megtartottnak bizonyult a munkamemória, az információ-feldolgozás és a figyelem. Ugyanakkor negatívabb hangulat és fokozott fáradékonyság jellemezte az SM betegeket, mint a normál populációt. A depresszió és a kognitív funkciók összefüggéseit tekintve, a hangulat és a rövid távú téri vizuális memória között találtunk fordított kapcsolatot.
Megbeszélés: Vizsgálatunk eredményei megegyeznek az irodalomból ismert korábbi tapasztalatokkal, mely szerint a munkamemóriánál nem, ellenben a rövid és hosszú távú memóriánál tapasztalható teljesítményromlás a sclerosis multiplex betegeknél a normál populációval összehasonlítva. A depresszió és a fáradékonyság előfordulási gyakoriságából adódóan, továbbá a pszichológiai tényezők életminőségben játszott jelentős szerepét tekintve fontos lenne a hangulat és a fáradékonyság kognitív folyamatokra tett hatásának részletesebb feltárása, amit következő vizsgálatainkban tervezünk.
Kulcsszavak: sclerosis multiplex, depresszió, kognitív funkció

A pedagógusok protektív pszichológiai jellemzőinek változásai egy longitudinális vizsgálat tükrében

P19

Holecz Anita[1], Sneff Szilárd[2], Böröcz Eszter[2], Gáspár Mihály[1]
[1]Nyugat-magyarországi Egyetem, Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Kar, Pedagógiai Intézet
[2]Nyugat-magyarországi Egyetem, Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Kar, tanító szak

A pedagógusokkal végzett korábbi vizsgálataink (Gáspár, Holecz 2005; Holecz, 2010) alapján kimutathatóvá vált, hogy markáns eltérések jelennek meg személyiség- és megküzdési jellemzőikben más diplomás rétegekhez képest, melyek a stresszteli állapotok kezelését nehezíthetik. Adódik a kérdés, hogy a pályaszocializáció és az aktív munkafázis során a hatékonyság megtartása érdekében milyen preventív pontokra építhetünk és mi facilitálja a pozitív változást. A 2004/2005-ös tanévben végzős tanár szakos hallgatók követéses vizsgálatának eredményei alapján körvonalazható néhány válasz.
A 285 fő tanító és tanár szakos hallgató közül 193 fő válaszolt igennel 2004-ben az újrakeresés lehetőségére. 2014-ben közülük 11 főt nem értünk el, 14 %-uk nem reagált a közösségi portálokon keresztüli megkeresésre. Komplex, online kitölthető kérdőívcsomagot szerkesztettünk a méréshez, melyben a korábbi vizsgálatból ismételten felvettük a Temperamentum és Karakter Kérdőív (TCI, Rózsa és mtsai, 2004) karakterfaktorait mérő részét, a Megküzdési Preferencia Kérdőívet (Oláh, 1993), Pszichológiai Immunrendszer (PI, Oláh, 2004) kérdőívet. Kiegészítettük ezt a Maslach-féle kiégés kérdőív tanárok számára átdolgozott változatával (Byrne, 1991), általános- és munkahelyi boldogságra vonatkozó-, illetve szociodemográfiai kérdésekkel. Az online tesztet eddig 14%-uk töltötte ki.
Részeredményeink alapján az eltelt idő jelentős karakterfejlődést eredményezett a pedagógusoknál, 68%-uk elérte az érett karaktert (hallgatóként 2 fő tartozott ebbe a csoportba). Akinél visszaesés történt, feltárult magánéleti krízis (válás) is.
Megküzdési potenciáljaik változásai vegyes képet mutatnak. Coping preferenciáik stabilnak mutatkoznak, egyedül a problémafókuszú megküzdés esetében szignifikáns az eredmény, gyakrabban preferálják a stresszhelyzetek esetében a kiváltó okok megszűntetésére irányuló viselkedést. Pszichológiai immunkompetenciáik terén azonban jelentős gyengülés mutatkozik, a 16 faktorból 11-ben szignifikánsan alacsonyabb értékek mutatkoznak, alapvetően a megközelítő-

monitorozó alrendszer és a társas támaszt működtető jegyek gyengültek. Az önszabályozás rendszerén belül figyelhető meg csak erősödés, a szinkronképesség és az érzelmi kontroll lényegesen magasabb értéket mutat.
A kiégés alfaktorainak és összesített mutatójának értéke magasabb az eddigi pedagógus mintához képest, 36%-ban veszélyeztetett kategóriába tartoznak. A kiégésnek és alfaktorainak nincs korrelációja a végzős hallgatóként jellemző adatokkal, azaz a főiskolai, egyetemi pályaszocializációs és személyiségjellemzők eredményeink szerint nem jósolják a későbbi kiégés mértékét. Aktuális jellemzőik szerint a kiégés minden mutatójában szignifikáns magyarázó ereje a munkahelyi boldogságnak van a regresszióanalízis szerint. Az összesített kiégést emellett magyarázza (R^2=0,79) az együttműködés és az érzelmi kontroll mértéke.
Kulcsszavak: longitudinális vizsgálat, pedagógus, boldogság, karakterfejlődés, megküzdési potenciál, pszichológiai immunkompetenciák, kiégés

Alexitímia vizsgálata narratívumokban

P20

Karsai Szilvia[1,2], Kökönyei Gyöngyi[2]
[1]ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
[2]ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: Az érzelmek azonosításának, kifejezésének, szabályozásának és kognitív feldolgozásának zavaraként körülhatárolható alexitímia kontruktumát (Zackheim, 2007) kvantitatív, önbeszámoló eljárásokkal vizsgáló kutatások gyakran kerültek a kritikák kereszttüzébe (Leising, Grande és Faber, 2009), ezért kvalitatív jellegű vizsgálatunkban szöveges tartalomelemzéssel dolgoztunk. Az elbeszélések nyelvi-szemiotikai tulajdonságai alapján érzelemfelismerési, verbalizálási instrukció nélkül következtethetünk az elbeszélő pszichikus valóságára. A vizsgálat célja alternatív mérési lehetőség keresése mellett Pennebaker ún. expresszív írás paradigmájának (Pennebaker, 2004) tesztelése is volt, mivel érzelmi élményekről való írás kapcsán a szerző több szintű – kognitív, szociális, emocionális és biológiai – kedvező hatásról számol be (Pennebaker, 1997).
Módszer: A vizsgálatba bevont 158 fő (X= 25,86 év, SD=7,167) sorrendben az alexitímiára (TAS-20, Cserjési és Lénárd, 2007), a testi tünetek előfordulására (SCL-90-R Tünetdimenzió Skála, Unoka és mtsai, 2004), a depresszív hangulatra (Rövidített BDI, Rózsa, Szádóczky és Füredi, 2001) és a szorongásra (STAI-H, Sipos, Sipos és Spielberger, 1988) vonatkozó kérdőíveket töltötte ki, illetve írásos negatív és pozitív élményeket feltáró beszámolójuk után ismét felmértük a szorongást (STAI-H).
Eredmények: A várakozásoknak megfelelően az élményfeltárás terjedelme szorongáscsökkentő hatást mutatott, a TAS-20 pragmatikus, externalizált gondolkodás (EOT) komponensével összefüggésben (standardizált béta=-0,179, t=-p=0,029; szöveget követő állapotszorongás: standardizált béta=-0,407, p=0,001). A szófaji, tartalmi szövegváltozók tekintetében csupán tendenciaszintű, gyenge együtt járásokat találtunk.
Következtetések: A nem klinikai populáción kb. 10% prevalenciájú alexitímia felismeréséhez, az érzelemszabályozás fejlesztéséhez az élményekről, tapasztalatokról konstruált szövegek, mint kevésbé tudatosan kontrollált válaszok elemzésén keresztül is támpontot kaphatunk.
Kulcsszavak: alexitímia, expresszív írás paradigma, narratívumok, tartalomelemzés

A reziliencia-mátrix modellre támaszkodó kérdőív csomag kialakítása

P21

Katona Nóra - ELTE PPK, Társadalom- és Neveléspszichológiai Tanszék

A diákok jóllétének állapotfelmérése során a rendszerszintű megközelítések az ún. reziliencia-mátrix modelljét alkalmazzák, amely egyaránt támaszkodik az egyén erősségeire és a környe-

zetnek az eredményes megküzdést támogató elemeire (Masten, 2010; Rutter, Kim-Cohen, és Maughan, 2006). A bemutatásra kerülő kérdőív csomag a fenti gondolatmenetet követve a szakirodalomban széleskörűen feltárt tényezőkre kérdez rá a kortárskapcsolatok, a családi/ iskolai környezet és a kötődési jellemzők tekintetében. A kérdőív csomag a jelzőérték megbízhatóságának növelése érdekében több válaszadóval számol, így tartalmaz diák, szülő és pedagógus számára készült változatot is, amelyek 7-10. évfolyamos diákok, szüleik és pedagógusaik 300 fős mintáján kerültek kipróbálásra.
A poszter bemutatja az egyes skálákat és legfontosabb tartalmukat (egyéni és környezeti tényezők valamint kockázati és támogató tényezők), azoknak külső (CD-RICS-10) és belső tartalmi validitására vonatkozó eredményeit, a skálák pszichometriai jellemzőit. A kérdőív csomag kitöltése eredményeként kapott mátrix értelmezését a négy lehetséges típus (reziliens, kompetens, rosszul alkalmazkodó és „rizikós") mentén lehet megvalósítani. Az itt bemutatott eszközkészlet a kapott válasz-mintázatok értelmezéséhez nyújt szemléltető példákat és a lehetséges beavatkozások megtervezéséhez kínál támpontokat. Az eszközkészlet olyan szemléletet sugall, amelynek révén a reaktív pedagógiai válaszmód helyett lehetőség nyílik a beavatkozás során a preventív gondolkodásmód alkalmazására. E beavatkozás részét képezhetik az erőforrásokra építő közvetlen pedagógiai bánásmód megvalósulásán túl a partnerközpontú bevonáson alapuló gyermekjóléti szolgáltatások vagy pedagógiai szakszolgáltatások. A kérdőív csomag ismételt kitöltést is lehetővé tesz, így az ismételt mérések a hozzáadott pedagógiai érték vagy megvalósult preventív lépések esetén azok hatékonyságának visszajelzésére is alkalmasak.
Kulcsszavak: prevenció, rezilienca, reziliencia-mátrix

A fogászati félelem, szorongásmutatók és a prevenciós munka összefüggései kisiskolásoknál

P22

Kerekes Zsuzsanna[1], Péter Lilla[2], Szántó Ildikó[2], Lucza Tivadar[1]
[1]PTE-ÁOK Magatartástudományi Intézet
[2]PTE-ÁOK Fogorvostudományi Szak

A fogászati prevenció olyan egészségügyi folyamat, melynek célja a szájüregi, szájnyálkahártyát és fogazatot érintő betegségek kialakulásának megelőzése, egészséges állapotának megőrzése, illetve az állapotromlás megakadályozása. Szakirodalmi adatok is alátámasztják, és a hétköznapi fogászati kezelések alkalmával is megfigyelhető, hogy a páciensek többsége félelemmel reagál a fogorvossal való találkozásra. A fogászati félelem a fogorvosi tevékenységgel kapcsolatban, a betegben kialakuló negatív érzelmi reakció, mely sok esetben olyan erős, hogy a személyt gátolja abban, hogy időben felkeresse fogorvosát, így az elvégzendő kezelés kimenetelét megnehezíti, vagy meghiúsítja.
Elsősorban azt a kérdést igyekszünk megválaszolni, hogy megfigyelhető-e eltérés a meghatározott keretek között zajló elsődleges prevencióban részesülő, kisiskolás korú gyermekek fogorvoshoz és egyéb fogazattal kapcsolatos folyamatokhoz való hozzáállásában azokhoz a gyermekekhez képest, akiknél mindez elmarad. Az elsődleges prevenciót célzó eljárások a negatív emóciók kialakulásának megelőzésére, a fogorvosi környezethez és eszközökhöz való hozzászoktatásra, az időszakosan ismételt, lényeges információk célcsoporthoz való eljuttatására fókuszálnak elsősorban, mely jelen esetben mind a szülő, mind a gyermek fogorvossal való kapcsolatát pozitívan alakítja.
Vizsgálatunkban 206 prevenciós oktatásban nem részesült és 134 prevenciós oktatáson részt vett 8-14 év közti gyermekek adatait elemeztük. Az általános szociodemográfia adatok mellett felmértük a gyermekek általános fogápolási szokásait és dentális félelmeit (Children's Dental Fear Survey), illetve az általános vonás és állapotszorongás értékeiket (STAI-C) is. A részletes felmérés célja, hogy megtudjuk, hogy a prevenciós oktatásban való részvételen kívül a demográfiai adatok, szájhigiéniai szokások befolyásolják-e a megjelenő dentális félelem értékeket, illetve a dentális félelemértékek mennyire korrelálnak a gyermekek vonás-és állapotszorongás

értékeivel, mennyire befolyásolhatja a dentális félelemértékeket a gyermekre jellemző aktuális és általános-(vonás) szorongásszint.
A fogászati félelmek kialakulásában több tényező játszhat szerepet, mint például az általános szorongásérzékenység, korábbi negatív tapasztalatok, fájdalom, fájdalomtól való félelem, stb. Korábbi, 8-10 éves gyermekek és szüleik fogászati félelmeit összhasonlító vizsgálatunkban nem kaptunk összefüggést a szülői félelmek és a gyermek félelmei között, bár a szakirodalommal egybecsengően átlagosan magas dentális félelem értéket mértünk mindkét populációban. Elsősorban az injekció látványa, beadása és a fúró hangja keltett félelmet.
Jelen vizsgálatunk eredményeink tükrében szeretnénk megérteni hosszútávon a fogászati félelmek kialakulását, és ehhez első lépésként megkezdtük a folyamatot befolyásoló és a közvetítő változóinak feltérképezését, amelyek a prevenció és intervenció kapcsán segítségünkre lehetnek.
Kulcsszavak: szorongásérzékenység, fogászati félelmek, prevenció, kisiskolás populáció

Gondolkodom, tehát (jobban?) vagyok - A Ruminatív Gondolkodási Stílus Kérdőív pszichometriai jellemzői

P23

Kocsel Natália[1,2], Magi Anna[1,2], Farkas Judit[1,2], Eisinger Andrea[1,2], Urbán Róbert[1], Demetrovics Zsolt[1], Kökönyei Gyöngyi[1]
[1]ELTE PPK Pszichológiai Intézet
[2]ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Háttér és célkitűzés: A ruminációvagy más néven rágódás, olyan maladaptív érzelemszabályozási stratégia, amely a múlt negatív eseményeivel, az ahhoz kapcsolódó hangulati állapottal, és/vagy kudarcaival kapcsolatosak (Brosschot et al., 2006; Nolen-Hoeksema & Morrow, 1993). A vonás jellegű ruminációt leggyakrabban a depresszív hangulattal összefüggésben mérték, ugyanakkor fontos a negatív hangulattól vagy az egyén életeseményeitől független rágódás feltérképezése is. Ennek a mérésére Brinker és Dozois (2009) kifejlesztették a Ruminatív Gondolkodási Stílus Kérdőívet (Ruminative Thought Style Questionnaire-RTSQ), mely eredetileg egyfaktoros mérőeszköz volt. Egy újabb vizsgálatban azonban négy jól elkülönülő faktort azonosítottak (Tanner et al., 2013).Vizsgálatunk célja ennek megfelelően az RTSQ kérdőív magyar adaptálása és pszichometriai mutatóinak elemzése volt.
Módszer: Vizsgálatunkban 1139 egyetemi hallgató vett részt (átlagéletkor=20,9 év; SD=1,96), akiket két budapesti egyetem öt kollégiumában kértünk fel (többek között) a 20-tételből álló, papír-ceruza teszt kitöltésére. A kitöltőknek egy 7-fokú Likert-skálán kellett bejelölniük, hogy mennyire tartják igaznak magukra az állításokat. Elemzésünk során konfirmátoros faktoranalízissel vetettük össze az egyfaktoros, illetve a négyfaktoros struktúrát.
Eredmények: Az egyfaktoros modell rosszul illeszkedett az adatainkra (khi-négyzet=2579,552; RMSEA=0,112; p<0,001; CFI=0,699; TLI=0,663; SRMR=0,079; AIC=80702,25), ezzel szemben a négyfaktoros modell már elfogadható illeszkedést mutatott (khi-négyzet=564,464; RMSEA=0,071; p<0,001; CFI=0,918; TLI=0,897; SRMR=0,057; AIC=58933). Mind a négy alskála belső konzisztenciája megfelelőnek bizonyult (Cronbach alfa>0,7).
Következtetés: Eredményeink hazai mintán is alátámasztják a kérdőív többdimenziós, négyfaktoros struktúráját: „Repetitív gondolatok", „Alternatív gondolkodás", „Problémafókuszú gondolatok", „Anticipált gondolatok" faktor, így a Ruminatív Gondolkodási Stílus Kérdőív a diszfóriás hangulattól független rumináció megfelelő mérőeszköze lehet.
Kulcsszavak: Ruminatív Gondolkodási Stílus Kérdőív, Ruminative Thought Style Questionnaire, faktorstruktúra, pszichometriai vizsgálat

A kisiskolás és serdülő korosztály családról alkotott képének alakulása

P24

Kovács Nóra[1], Kékes Szabó Marietta[2]
[1]SZTE JGYPK Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék
[2]SZTE JGYPK Alkalmazott Egészségtudományi és Egészségfejlesztési Intézet

A család egy rendszer, mely alrendszerekből épül fel. Ezen elsődleges szocializációs közeg tagjai pedig kölcsönösen hatnak egymásra (Bagdy, 1994; Kurimay, 1999; Novák, 2009). Miként a családi organizáció is befolyással van a felnövekvő gyermek egyéni fejlődésére, úgy a fiatal maga is hatást gyakorol az adott rendszerben végbemenő folyamatokra. A család életszakaszai ezzel összefüggésben alakulnak, számos változást életre hívva a rendszer működésében. Kutatásunkban a kisiskolás- és serdülőkorú fiatalok észlelt- és idealizált családképének feltárását tűztük célul, amihez Tóth (2004) Családkép, családideál kérdőívét felhasználva, a családi hatalom, -kohézió és –adaptivitás faktorok mentén tekintettük a két korosztály családról alkotott képét. Vizsgálatunkban 49 kisiskolás- (életkor: 8-11 év, M: 9,286, SD: 0,607, 24 lány/25 fiú) és 48 serdülőkorú fiatal (életkor: 14-16 év, M: 15,25, SD: 0,52, 37 lány/ 11 fiú) vett részt. Az adatok statisztikai elemzése az SPSS 15.0 for Windows Evaluation Version programszoftverrel történt. Az eredmények alapján elmondható, hogy az észlelt családképpel összefüggésben a serdülők mind a családon belüli hierarchia-viszonyokat, mind pedig a családtagok közti kapcsolat (t(95)=-2,832; p=0,006) erősségét kifejezettebbnek ítélték. A rendszer adaptivitását illetően a kisiskolások voltak kedvezőbb véleménnyel családjukról. Az idealizált családkép tekintetében a pubertásoknál mutatkozott nagyobb igény a családon belüli hierarchia-viszonyok, kohézió és alkalmazkodó képesség növelésére. A legnagyobb módosítási szándék a családi adaptivitás területén volt megfigyelhető. Ha a két korosztály észlelt- és idealizált családképét összehasonlítjuk, úgy azt találjuk, hogy mindkét korosztály tagjai hasonló irányú változásokat szeretnének elérni a családjukban [családon belüli hierarchia-viszonyok (alsó tagozat (t(48)=-2,918, p=0,005)) és alkalmazkodó képesség (alsó tagozat (t(48)=-4,899, p=0,000); középiskolások (t(47)=-8,763; p=0,000)) növelése, kohézió (középiskolások (t(47)=2,406; p=0,020) csökkentése]. Míg az alsó tagozatos gyermekeknél gyakoribb és erősebb korreláció volt megfigyelhető az észlelt- és idealizált családkép egy-egy dimenziója terén, addig a pubertáskorú fiataloknál már kevésbé tűnt meghatározónak az észlelt családkép. Összességében azonban hasonló együttjárások kerültek feltárásra az almintákon. Végezetül figyelemreméltó, ahogyan a serdülők bizonytalansága manifesztálódott a kérdőíven adott válaszokban: a kérdőív 5-fokú Likert skáláján bejelölésre került „középső- és/vagy egyéb értékek" ugyanis nagyobb előfordulást mutattak, mint ezt a kisiskolásoknál tapasztalhattuk. Az eredmények tehát amellett, hogy jól tükrözik a vizsgált korcsoportok életkori sajátosságait, árnyaltabb képet is adnak számunkra mentális folyamataikról, ami a tekintett fiatalok mélyebb szintű megismerését támogatja.

Kulcsszavak: családciklusok, családkép, családideál, kisiskoláskor, serdülőkor

Az Ágenciaérzék-megítélő Skála magyar változata (SOARS-HU)

P25

Költő András[1], Vince Polito[2]
[1]ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Affektív Pszichológia Tanszék
[2]ARC Centre of Excellence in Cognition and its Disorders, Macquarie University

A hipnotikus szuggesztiók megváltoztatják a mindennapos, éber tudatállapot működését, és jelentősen módosítják a viselkedés akaratlagosságát. Egyes elméletek szerint a hipnózis lényege a szuggesztiók által kiváltott önkéntelenség. Azt az érzést, hogy cselekedeteimet magam okozom, ágenciaérzéknek nevezzük. Annak felmérésére, hogy hipnózisban hogyan változik meg a személy észlelt ön-ágenciája, Polito, Barnier és Woody (2013) kidolgozta az Ágenciaérzék-megítélő Skálát (Sense of Agency Rating Scale, SOARS), egy tíz tételes mérőeszközt, amelyet a személy a hipnózis után tölt ki. A skála tételei a viselkedés észlelt önkéntelenségét és erőfe-

szítés-mentességét mérik. Jelen kutatás célja a mérőeszköz magyar változatának (SOARS-HU) elkészítése volt. Százhatvanöt egészséges résztvevő (59 férfi és 106 nő) hipnózis iránti fogékonyságát a Harvard Hipnábilitási Csoportskálával (HCsS, Shor & Orne, 1962, magyar változat: Költő, Gősi-Greguss, Varga, & Bányai, in press) vizsgáltuk. A hipnózist követően véletlenszerű, kiegyenlített sorrendben a SOARS-HU-t, illetve a Tudatosság Fenomenológiája Kérdőívet (PCI, Pekala, 1991) töltötték ki. A SOARS-HU megerősítő faktorelemzése igazolta az eredeti kétfaktoros struktúra érvényességét (5 tétel az Önkéntelenség, 5 tétel az Erőfeszítés-mentesség faktorhoz tartozik). A magyar személyek az ausztrálokéhoz nagyon hasonló átlagpontszámokat kaptak. Az Ágenciaérzék-megítélő Skála és a HCsS közötti korrelációk értéke nem tért el szignifikánsan az eredeti értékektől (a SOARS-HU két faktora és a megfigyelői, illetve szubjektív HCsS-pontszámok között $0{,}369 \leq r \leq 0{,}588$ értékű, 0,001-nél alacsonyabb szignifikanciájú összefüggést mértünk). A SOARS-HU faktorok ugyancsak közepes-erős összefüggést mutattak a PCI skáláival, különös tekintettel a tudatállapot, az élményvilág, az éntudatosság, a racionalitás és a figyelem módosulásával. A SOARS-HU konvergens validitását igazolja a PCI Akaratlagos kontroll faktorával mutatott erős összefüggése. A SOARS-HU és a PCI faktorok közötti korrelációkat kiszámítottuk a HCsS-pontszámok (a hipnábilitás viselkedésbeli dimenziója) hatásának kontrollálásával is: a korrelációs mintázatban nem mutatkozott számottevő változás, ami arra utal, hogy a személyek viselkedéses hipnábilitási pontszáma nem moderálja az ágenciaérzék és a tudatállapot változása közötti kapcsolatot. Eredményeink azt mutatják, hogy a SOARS-HU az ágenciaérzék hipnózisbeli változásának megbízható és érvényes mérőeszköze. Újdonságot jelent az a megfigyelésünk, hogy az ágencia és a tudatállapot specifikus módosulása mind önmagában, mind a viselkedéses hipnábilitás hatásának kiszűrése mellett is erősen összefügg egymással. Az ágenciaérzék vizsgálata lehetővé teszi a tudat működésének mélyebb megértését, valamint a viselkedés akaratlagos kontrolljával járó mentális problémák – pl. rögeszmés-kényszeres zavarok, addikciók, evészavarok, önsebzés, depresszió – hatékonyabb hipnoterápiás kezelését.

Kulcsszavak: ágenciaérzék, hipnózis, tudat, módosult tudatállapot, tudat

Lelki problémák és megoldások lelkészeknél

P26

Kövi Zsuzsanna, Bagdy Emőke, Homoki Lilla, Kása Dorottya
KRE Pszichológiai Intézet

Vizsgálatunkban 43 lelkész és további 20 egyházi szolgálatot végző személy vett részt. Kutatásunk célja a lelkészi-egyházi munkát végzők lelki problémáinak feltárása volt. Módszereink között egy PBL (Problem Based Learning) módszert használó csoportos munka és egy anonim kérdőív szerepelt. A PBL módszerrel a résztvevők kiscsoportokban az őket érintő problémákat sorolták fel és rendszerezték. Poszterünkön egy összesítést adunk ezen problémacsoportokról, az egyes csoportokba tartozó problémákról és azok megoldási lehetőségeiről. Mindemellett a kérdőív eredményeit is bemutatjuk, mely olyan kérdésekre ad kvantitatív választ, hogy az egyházi munkát végzők mennyire és miben motiváltak, jelentkeznek-e náluk a kiégésnek különböző tünetei, tudják-e a munka-magánélet egyensúlyát megőrizni a lelki egészségük megőrzése érdekében.

Kulcsszavak: lelkészek, kiégés, lelki jóllét

Hatvan Másodperces Rajzteszt a materializmus és lelki jóllét mérésében

P27

Kuczogi Gábor, Lovas Éva, Kása Dorottya, Kövi Zsuzsanna, Vass Zoltán
Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet

Vizsgálatunk célja Prof. Vass Zoltán (2012) Hatvan Másodperces Rajztesztjének validitásvizsgálatainak folytatása. Vizsgálati személyeink (66 fő) online formában végezték el a rajztesztet, emellett a lelki jóllétet az élettel való elégedettség szubjektív mutatójával (SWLS: Satisfaction with life scale, Diener & Emmons, 1985), a pozitív és negatív érzelmek jelenlétével (PANAS: Positive and Negative Affect Schedule, Watson & Tellegen, 1988) vizsgáltuk szintén online kérdőívekkel, és kitöltésre került egy materializmus kérdőív is (Materialism Value Scale, Richins and Dawson, 1992). A jóllét mutatókból, valamint a materializmus alskálákból főkomponenselemzéssel egy-egy összesített mutató került kialakításra, 49%-os, és 68%-os megmagyarázott varianciával. A következőkben egy-egy lineáris regresszióval került ellenőrzésre a két főkomponens bejósolhatósága a rajzteszt (SSDT) változók, mint független változók bevonásával. Eredményeink szerint a jóllét mutatót a boldogság körének a sugara és a boldogság-én kör méreteinek aránya 20%-os megmagyarázott varianciával, a materializmus értékét pedig a pénz körének a mérete 13%-os megmagyarázott varianciával szignifikánsan bejósolja. Kutatásunk eredményei az SSDT validitásának újabb eredményei, melyeket szeretnénk a jövőben kultúrközi vizsgálatokkal, újabb mintákkal is alátámasztani.
Kulcsszavak: hatvan másodperces rajzteszt, materializmus, jóllét

Élményterápiás programok hatásvizsgálata

P28

Mersdorf Anna[1,2], Kövi Zsuzsanna[2], Tóth István[2], Fogarassy Levente[2], Vass Zoltán[2]
[1]Semmelweis Egyetem
[2]Károli Gáspár Református Egyetem

Poszterünkön több kaland- és élményterápiás program keretében végzett vizsgálatot mutatunk be (N=150). A csoportos programokat a Mátyás-hegyi-barlangban, a Pilis- és a Budai-hegységben valósítottuk meg. A programok egyéni (pl. Mindful walk), páros (pl. bekötött szemű társat vezetni az ösvényen) és csoportos (pl. közös zenélés a barlangban) élményterápiás gyakorlatokból épültek fel.
A hatásvizsgálat során mérőeszközként egy kérdőívcsomagot alkalmaztunk, melynek része volt a Spiritual Health and Life Orientation Measurement (Fisher, 1999) kérdőív, a State Trait Anxiety Inventory (Spielberger, 1970) és a Hatvan Másodperces Rajzteszt (SSDT, Vass, 2012) is. A barlangi és hegyi programok után az élményekről szabadrajzok is készültek, melyek elemzésének eredményeit szintén bemutatjuk a poszteren.
Eredményeink alapján az élményterápiás programok szignifikáns mértékben csökkentették a résztvevők szorongását és növelték spirituális bevonódásuk mértékét. A zenés feladatokat is tartalmazó barlangi programok regressziós eredményei szerint a barlangi túra során megmutatkozó, lelki-jóllét összpontszámot (egyéni-társas-természeti-spirituális) 5o%-ban magyarázza a következő három változó: (1) Isten vagy Felsőbb erő jelenlétének érzése, (2) a természethez közel kerülés, (3) különleges zenei élmény.
Kulcsszavak: élményterápia, barlangi túra, természetjárás, szorongás, spiritualitás, SSDT, lelki jóllét

Materializmus és lelki jóllét

P29

Molnár Szandra, Kuczogi Gábor, Mersdorf Anna, Kövi Zsuzsanna
Károli Gáspár Református Egyetem

Vizsgálatunk fő célja a materializmus és a lelki jóllét kapcsolatának vizsgálata volt, valamint a „Materialism Values Scale" (Richins és Dawson, 1992) nevű kérdőív adaptálásának kezdeti lépései voltak. A kérdőív fordítása-visszafordítása, majd a fordítás véglegesítése után, 162 fő töltötte ki online formában a materializmus kérdőívet, és rákérdeztünk az élettel való elégedettségre (SWLS: Satisfaction with life scale, Diener & Emmons, 1985) valamint a pozitív és negatív érzelmek jelenlétére is (PANAS: Positive and Negative Affect Schedule, Watson & Tellegen, 1988). A materializmus kérdőív három skálát is tartalmazott: Pénz, mint siker, Pénz centralitása, Pénz, mint boldogság. Poszterünkön a kérdőív bemutatásán, reliabilitás vizsgálatán és konfirmatorikus faktorelemzés eredményein túl vizsgáltuk a kérdőív összefüggéseit lelki jólléttel.
Eredményeink szerint aa „Pénz, mint siker" és a „Pénz, mint boldogság" skálák magas pontszáma a negatív érzelmekkel járt együtt (r=0.31-32), és az utóbbi skála az élettel való elégedettséggel negatívan járt együtt (r=0.33).
Kulcsszavak: Materializmus, Materialism Values Scale, lelki jóllét, élettel való elégedettség

Egészségpszichológiai védőfaktorok összehasonlító vizsgálata serdülők körében

P30

Munkácsi Brigitta, Nagy Beáta Erika
Debreceni Egyetem, Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet

Bevezetés: Az egészségi állapot kapcsolata a megküzdési stratégiákkal, illetve az érzelmi intelligenciával (EQ) nemzetközileg széles körben kutatott terület, azonban erdélyi és magyarországi serdülőkkel végzett összehasonlító vizsgálati adatok a szakirodalomban nem állnak rendelkezésre. A serdülő- és ifjúkorúak különösen vulnerábilis populációcsoportnak tekinthetők. A körükben végzett – az egészségi állapotra és az azt befolyásoló tényezők megismerésére irányuló – kutatások kiemelkedő népegészségügyi jelentőségűek.
Célkitűzés: Serdülők egészségindikátorainak, EQ-jának és alkalmazott coping stratégiáinak elemzése, és e tényezőknek az egészségi állapottal való összefüggéseinek vizsgálata egy nemzetközi kutatás keretében. Hipotéziseink szerint az adaptív coping stratégiák, a magasabb EQ és a fizikai aktivitás nagyobb gyakorisága jobb egészségi állapottal és alacsonyabb depresszió értékkel járnak együtt. A magasabb EQ és az adaptív coping mechanizmusok alkalmazása között pozitív korreláció áll fenn.
Vizsgálati minta: debreceni és érmihályfalvi (Románia) általános- és középiskolák 13-15, illetve 17-19 éves korosztályaiból összesen 392 fő.
Módszerek: Vizsgálatunkban az Egészségi Állapot Kérdőívet, a Megküzdési Mód Preferencia Kérdőívet és a Képes Érzelmi Intelligencia Tesztet használtuk. Az adatok statisztikai feldolgozásához Spearman-féle rangkorrelációt és Wilcoxon-tesztet alkalmaztunk.
Eredmények: Az egészségindikátorok tekintetében a romániai serdülők szignifikánsan magasabb pontszámot értek el a depresszió skálán, gyakoribb testi panaszokról és az egészségi állapot negatívabb önértékeléséről számoltak be, mint a magyarországi fiatalok. A minta egészét tekintve a fizikai aktivitás alacsonyabb gyakoriságát találtuk a prepubertástól a pubertás felé haladva. A magyarországi fiatalok szignifikánsan gyakrabban alkalmazták a problémacentrikus megküzdési mechanizmusokat. A magasabb depressziószint, az alacsonyabb fizikai aktivitás, valamint az adaptív, problémacentrikus megküzdési mechanizmusok kevésbé gyakori alkalmazásának - az egészségi állapottal összefüggő - negatív következményei már ebben a korai életkorban megjelentek.
Kulcsszavak: egészségi állapot, érzelmi intelligencia, depresszió, coping stratégiák

Egy felnőtt kötődés mérésére szolgáló kérdőív magyar normatív értékei fiatal felnőttek esetében

P31

Nagy László - PTE BTK Pszichológia Intézet

Felnőtt életünk legfontosabb kapcsolatait széles körben befolyásolják a kötődési jellemzőink. A magyarul is rendelkezésre álló „Közvetlen Kapcsolatok Élményei" (Experiences in Close Relationships, ECR; Brennan et al., 1998; magyar változat: Nagy, 2005) kérdőív a kapcsolati szorongás és kapcsolati elkerülés dimenziói segítségével jellemzik a felnőttkori kötődést. A mérőeszközzel folytatott korábbi vizsgálataink során igazoltuk, hogy a lelki zavarokkal küzdő személyek legalább az egyik, de gyakran mindkét dimenzión szignifikánsan magasabb értékeket érnek el, mint a szakemberek segítségére nem szoruló emberek. Ugyanakkor az önmagukat lélektani értelemben problémamentesnek tartó egyének között is viszonylag sokan vannak, akik valamelyik fentebb említett dimenzión az átlagosnál magasabb értékekkel jellemzik magukat. Korábbi vizsgálataink áttekintése nyomán megadjuk a fiatal felnőttek hazai mintán nyert átlagos értékeit. Továbbá megkíséreljük számba venni azon tényezőket, amelyek az ettől jelentősen magasabb pontszámokat eredményezhetik.
Kulcsszavak: felnőtt kötődés, mérése, ECR, hazai normatív értékek

Az önértékelés, edzésmotiváció és áramlat-élmény kapcsolata testépítést/funkcionális tréninget végzők körében

P32

Nagy Nikolett, Nagy Henriett
ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

Jelen kutatás az esztétikai célú testedzést (testépítés, funkcionális tréning) végzők mintáján a flow élmény megjelenését, valamint az önértékelés és az edzésmotiváció összefüggéseit, illetve áramlat-élményre kifejtett hatásait vizsgálja. Az önértékelés operacionalizációja során a konstruktum többdimenziós megközelítéseiből kiindulva a globális és a kontingens önbecsülés mérésére is sor került. Az önbecsülés e két eltérő minőségének vizsgálata eltér a megszokottól, ugyanis a kutatások azt jellemzően csak egy minőségben — többnyire a Rosenberg-féle globális önértékelést — mérik. Bár a sport során átélt áramlat- élményt számos korábbi kutatás vizsgálja (Jackson és mtsai, 2001; Russel, 2001), ezek a tanulmányok az esztétikai célú testedzést végzőkre eddig nem terjedtek ki.
A vizsgálatba 119 testépítést vagy funkcionális tréninget végző, 18 év feletti férfi vagy női sportoló került, akik az adott sporttevékenységet hetente legalább 2-3 alkalommal végzik. Az eljárás keresztmetszeti, online kérdőíves kutatást jelentett. A tesztkitöltés anonim volt, az adatok felvétele 2014.02.25-11.07. között zajlott.
A kérdőív csomag a Rosenberg-féle Személyes Önbecsülés (Önértékelés) Kérdőívet (RK, Rosenberg, 1965; Kiss, 2008), Johnson-Blom Kontingens Önbecsülést mérő Tesztjét (CSE, Maarit Johnson & Victoria Blom, 2007; V. Komlósi, 2009), a Testedzési Motivációs Kérdőívet (EMI, Markalnd és mtsai, 1997; Urbán, 2005), valamint a Flow Állapot Kérdőívet (FÁK, Magyaródi és mtsai, 2012) tartalmazta.
Az adatok elemzése során nem találtunk szignifikáns különbséget férfiak és nők között a globális és kontingens önbecsülés mentén. A nők számára a stresszkezelés és érzelemreguláció, a testsúlyszabályozás és az élvezet fontosabb sportolást meghatározó motívumnak bizonyultak, szemben a férfiakkal. Az önértékelés és edzésmotiváció kapcsolatát vizsgálva a versengés és a társas elismerés edzésmotívumok mindkét nem esetében a magasabb kontingens önbecsüléssel jeleztek kapcsolatot. Az edzésmotivációk közül a versengés és társas elismerés, az erőfejlesztés illetve a személyes elvárások/kihívás motívumok mutattak pozitív kapcsolatot a hetente edzéssel töltött idővel. Az edzésmotiváció és áramlat-élmény kapcsolatát vizsgálva az intrinzik motívumok (a társas motivációk és egészségmotiváció kivételével) nem túl magas, de szignifi-

káns együttjárásban álltak a flow-val. Ezzel ellentétben az extrinzik motívumok az erőfejlesztés kivételével nem mutattak kapcsolatot a flow-val. A regressziós elemzés eredménye arra mutatott rá, hogy az áramlat-élmény megjelenése szempontjából a globális önértékelés és az intrinzik motiváció, valamint fordított irányban az extrinzik motiváció bizonyulnak meghatározónak.
Kulcsszavak: globális önértékelés; kontingens önértékelés, edzésmotiváció, flow

Oxitocin és társas kategorizáció

P33

Oláh Katalin[1,2], Topál József[2]
[1]ELTE PPK
[2]MTA TTK

Az elmúlt évek kutatásai rámutattak, hogy az oxitocin a társas viselkedés számos aspektusában szerepet játszik, így például a csoportközi viselkedést is befolyásolja. DeDreu és munkatársai (2011) azt találták, hogy vizsgálati személyeik külsőleg beadott oxitocin hatására fokozott preferenciát mutattak a saját csoportjukba tartozó emberek iránt.
Jelen kutatásunkban azt vizsgáljuk, hogy az oxitocin hatása megjelenik-e már a kognitív, kategorizációs folyamatok szintjén is. A vizsgálatban 18 és 35 év közötti férfiak vettek részt. A résztvevők fele a vizsgálat elején nazális úton oxitocin kezelésben részesült, míg a másik fele placebót kapott. Negyven perc várakozás után a résztvevők társas kategorizációs folyamatait az emlékezeti konfúzió paradigmával (Taylor, Fiske, Etcoff és Ruderman, 1978) teszteltük, melynek első részében a vizsgálati személyek egy power point prezentáción fényképeket látnak megjelenni, miközben különböző – az adott személytől származó – mondatok hangzanak el. A fényképek három kaukázusi és három afro-amerikai felnőtt férfit ábrázolnak. A teszt során a feladat az elhangzott állítások és az arcok párosítása, az elemzések során pedig a hibázások mintázatát vizsgáljuk.
A klasszikus eredmények (pl. Taylor és munkatársai, 1978) szerint ilyen helyzetben gyakoribbak a kategórián belüli hibák, mint a kategóriák közöttiek, ami arra utal, hogy az információszerveződés a rassz kategóriája alapján történik. Előzetes eredményeink arra utalnak, hogy magasabb oxitocin szint mellett ez a hatás csökkenhet. Ezek az eredmények összhangban vannak azokkal a kutatásokkal, melyek szerint az oxitocin a társas viszonyokban fokozza a megközelítésre, az affiliációra való hajlamot (pl. Kosfeld, Heinrichs, Zak, Fischbacher & Fehr, 2005). Ez magyarázhatja, hogy a jelen kutatásban a résztvevők kevesebb figyelmet fordítottak azokra a jelzésekre, melyek a megkülönböztetésre irányulnak.
IRODALOMJEGYZÉK
1. De Dreu, C. K., Greer, L. L., Van Kleef, G. A., Shalvi, S., & Handgraaf, M. J. Oxytocin promotes human ethnocentrism. PROCEEDINGS OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES (2011), 108(4), 1262-1266.
2. Kosfeld, M., Heinrichs, M., Zak, P. J., Fischbacher, U., & Fehr, E. Oxytocin increases trust in humans. NATURE (2005), 435(7042), 673-676.
3. Taylor, S. E., Fiske, S. T., Etcoff, N. L., & Ruderman, A. J. Categorical and contextual bases of person memory and stereotyping. JOURNAL OF PERSONALITY AND SOCIAL PSYCHOLOGY (1978), 36(7), 778.
Kulcsszavak: oxitocin, társas kategorizáció, rassz

A kronotípus és a kreatív gondolkodás egyéni különbségei egészséges fiatal felnőttek körében

P34

Pálosi Vivien[1], Simor Péter[1,2], Blaskovich Borbála[1], Polner Bertalan[1]
[1]BME - Kognitív Tudományi Tanszék, Budapest
[2]Nyírő Gyula Kórház Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet, Budapest

A kronotípus egyéni különbségeinek vizsgálata napjainkban a kutatások érdeklődésének középpontjában áll. Sok eredmény született a személyiség, a viselkedés, a kognitív funkciók és a neurobiológia területén jelen lévő különbségekről. Azonban kevés adat áll rendelkezésünkre arról, hogy a kreativitáshoz kapcsolódó alképességek és a kronotípus milyen kapcsolatban állnak egymással. Jelen kutatásban arra kerestük a választ, hogy a kronotípus, az alvásminőség és a vizsgálat időpontjának a viszonya, hogyan mutatkozik meg változatos kreativitás tesztek megoldásában és a kreatív teljesítményben.
A vizsgálatot egészséges fiatal felnőtt egyetemista mintán végeztük el. A kreativitáshoz kapcsolódó alképességeket több vizsgálati módszer fedte le. A konvergens gondolkodás mérésére a Távoli Asszociáció Tesztet, a divergens gondolkodás mérésére a Torrance-féle „Tegyük fel, hogy…" tesztet alkalmaztuk. A való életben megjelenő kreativitás felmérésére pedig a Kreatív Teljesítmény Kérdőívet használtuk (CAQ). A kronotípus egyéni különbségeit a Morningness-Eveningness kérdőívvel (MEQ-H), az alváshoz kapcsolódó tényezőket pedig az Athén Inszomnia Skálával (AIS) és az Epworth Álmossági Skálával (ESS) vizsgáltuk. A verbális feldolgozási kapacitást a Számterjedelem teszttel mértük fel.
Az eredmények alapján az esti típusúak esetében valószínűbb a való életben megjelenő kifejező kreatív teljesítmény, illetve tendenciát figyeltünk meg a fokozott performatív kreatív teljesítményre vonatkozóan. Továbbá az esti típusú személyek jobb teljesítményt mutattak a Távoli Asszociáció Teszten, amit a hatékonyabb belátásos problémamegoldás magyarázott. Az egyéni csúcsforma a divergens gondolkodásra volt hatással.
A kutatás hozzájárult a kronotípus és a kreativitás egyéni különbségeinek árnyalt megértéséhez. Tehát úgy tűnik, összefüggésben van a kreativitás megjelenése és az esti kronotípus.
Kulcsszavak: kronotípus, kreativitás, divergens gondolkodás

A fizikai aktivitás és különböző nem specifikus, pszichoszomatikus tünetek kapcsolata középiskolás diákoknál

P35

Patakiné Bősze Júlia[1], Tarsoly-Huszár Ágnes[1], Lehmann László[2]
[1]ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet
[2]MOB – Sportiskolai program

A kutatás célja: Célunk bemutatni, hogy van-e jelentős különbség az ország 4 különböző pontján sportiskolákban, de nem sportiskolai kerettanterv szerint tanuló, iskolán kívül különböző fizikai aktivitású 11. és 12. osztályosok által megélt különböző testi és lelki pszichoszomatikus tünetekben, ha a csoportosítás alapját az iskolán kívüli fizikai aktivitás időtartama és/vagy gyakorisága jelenti.
Szakirodalmi háttér: A fiatalok életére, életmódjára is hatással vannak az általuk megélt, negatívnak tekinthető pszichoszomatikus jelenségek. A mozgásgazdagabb életmódról általánosan elterjedt feltételezés, hogy jelentősen csökkenti a különböző negatívnak tekinthető testi és lelki tünetek megjelenését. Konkrétan a középiskolás korcsoportra vonatkozólag azonban alig található adat. A fenti vélekedés ellenére a sportolás kapcsolatát a különböző pszichoszomatikus tünetekkel szegedi felső tagozatosok körében vizsgálva Pluhár, Keresztes, Pikó (2004) azt találták, hogy bár a rendszeresen sportolók jobbra értékelik egészségüket, de a sportolás nem egyértelmű védőfaktor a pszichoszomatikus tünetek kialakulása ellen. Tari-Keresztes (2009) szintén

arra az eredményre jutott doktori értekezésében, hogy a magas aktivitású fiatalok habár kevesebb pszichoszomatikus tünetet említenek az alacsonyabb fizikai aktivitásúakhoz képest, ez az összefüggés nem volt szignifikáns.
A kutatás módszerei: Célunk megvalósításához a köznevelési típusú sportiskolákban kutatási programot indítottunk 2013-ban 11. és 12. sportiskolai kerettantervű és nem ezen tanterv szerint tanuló osztályokban. A MOB Sportiskolai program rendszeréből több középiskolában végezték el felmérésünket, de közülük csak 4 volt, ahol volt nem sportiskolai kerettanterv szerint tanuló osztály is – így ezen adatokkal dolgozunk jelen munkánkban (N = 244 fő). Kérdőívvel mértük a gyermekek életmód paramétereit. A diákok csak szülői beleegyező nyilatkozattal vehettek részt a felmérésben. A válaszokat SPSS, valamint GraphPad Prism program segítségével dolgoztuk fel.
A kutatási összehasonlítás vonatkoztatási területei: Az összehasonlítás alapját az iskolán kívüli fizikai aktivitásra fordított heti idő nagysága (medián = 120 perc; 25 percentilis = 0 perc; 75 percentilis = 300 perc), valamint a szintén önbevalláson alapuló sportolási gyakoriság adta (naponta sportol 13,1 %; hetente többször sportol 39,8 %; ennél ritkábban sportol 14,3 %; jelenleg nem sportol 32,8 %). A pszichoszomatikus tünetek kérdésében külön kérdeztünk rá négyfokozatú skálán a fáradtságra (ritkán + nagyon ritkán 29,5 %), a rosszkedvre (ritkán + nagyon ritkán 75,4 %), az idegességre (ritkán + nagyon ritkán 59,6 %), a hát- (ritkán + soha 72,1 %), a gyomor- (ritkán + soha 81,5 %) és a fejfájdalomra (ritkán + soha 63,8 %), majd ezekből egy külön mutatót is képeztünk. Az egyes vonatkozó elemek és a képzett mutató sportaktivitással való összefüggésének vizsgálati eredményeit a poszter prezentáció keretében mutatjuk be.
Kulcsszavak: sportaktivitás és gyakoriság, pszichoszomatikus tünetek, középiskolások

A tudatos jelenlét, az élmények élvezetére való képesség és az optimalizáló döntéshozatal összefüggései

P36

Pünkösty Mária

A tudatos jelenlétet a jelen pillanatban felmerülő pozitív és negatív ingerek felé való ítélet- és reaktivitásmentes, nyitott odafordulás jellemzi. Az élmények élvezetére való képesség a megküzdés pozitív párjaként, a jelenhez, múlthoz vagy jövőhöz kötődő, kizárólag pozitív ingerek és élmények ízlelgetését jelenti. A szakirodalom a tudatos jelenlétet és az élmények élvezetére való képességet, mint egymást részben fedő fogalmakat magyarázza. Ezeknek a kapcsolatát igyekeztem mélyebben feltárni kutatásomban empirikus módszerrel, majd a tudatos jelenlét és az élmények élvezetére való képességet egyaránt jellemző, tudatosan irányított, nyitott, kíváncsi figyelemnek a cselekvéses szinten való megjelentését, konkrétan az optimalizáló döntéshozatalban játszott szerepét vizsgáltam. Az optimalizáló és maximalizáló döntéshozatal két eltérő döntéshozatali stratégiát jelöl. Az optimalizáló döntéshozók elégedettségre törekszenek, választásaikban nem ragaszkodnak a tökéleteshez, hanem az „elég jót” keresik. A legjobb döntésekre törekvő maximalizálók döntései hozzájuk képest objektíven jobbak, mégis negatívabb a szubjektív megítélésük. A relatív siker mellett kisebb élettel való elégedettség, nagyobb pesszimizmus, stressz, fáradtság, idegesség, aggódás jellemezi őket. Ennek oka az optimalizálókra általánosan jellemző nagyobb elégedettségi szint lehet, ami a választások kimenetelétől függetlenül is megjelenik. A vizsgálat célja a tudatos jelenlét, az élmények élvezetére való képesség és az optimalizáló döntéshozatal összefüggéseinek vizsgálata volt. A kutatást interneten végeztem, mely során egy online elérhető kérdőív kitöltésére kértem fel a kísérleti személyeket. 288 személy adatai kerültek elemzésre.
A tudatos jelenlét és az élmények élvezetére való képesség között szignifikáns pozitív korrelációt találtam; pozitív kapcsolatot a tudatos jelenlét és a pozitív élmények feldolgozását segítő stratégiák, szignifikáns negatív kapcsolatot pedig a tudatos jelenlét és a pozitív élmények feldolgozását gátló stratégiák között. Strukturális egyenlet modellezést végezve az eredmények sze-

rint az optimalizálás és az élettel való elégedettség között nincs közvetlen kapcsolat, kapcsolatukat a tudatos jelenlét és az élmények élvezetére való képesség mediálja tendencia szinten.
A vizsgálat eredménye azt mutatja, hogy a tudatos jelenlét és a pozitív élmények ízlelgetésére való képesség a konkrét cselekvésben, döntésekben is szerepet játszik, és hozzásegít a pozitív pszichés tényezők megéléséhez.
Kulcsszavak: tudatos jelenlét (mindfulness), élmények élvezetére való képesség (savouring), élmények feldolgozását segítő stratégiák, élmények feldolgozását gátló stratégiák, optimalizáló döntéshozatal

A pszichoterapeutákkal kapcsolatos laikus sztereotípiák vizsgálata

P37

Raffai Gellért, Bugán Antal
Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Bevezetés: A foglalkozási sztereotípiák kialakulhatnak közvetlenül – saját élmény alapján, vagy közvetetten – a média útján (pl. a Terápia című sorozat). A pszichoterapeuták foglalkozási sztereotípiáinak leírásakor a szerzők leggyakrabban szubjektívak. Szinte csak elvétve akad néhány empirikus kutatás (Talent & Reiss, 1959; Alperin & Benedict, 1985) pedig a sztereotípiák dinamikusan változnak.
A vizsgálat módszere: Hunyady (1996) és Nagypál (2005) sztereotípiakutatásai alapján elővizsgálatot végeztünk, ami alapján egy 45 tételes kérdőívet szerkesztettünk. A résztvevőknek ellentétes személyiségvonások mentén kellett megítélniük a pszichoterapeutákat.
Vizsgálati személyek: 101 fő (78 nő, 23 férfi) életkoruk 18-60 év közötti (átlag: 28,7), a végzettségek megoszlása egyenletes volt. Közülük saját pszichoterápiás élménnyel 52 fő rendelkezett, 49 pedig nem.
Hipotézisek: Feltételeztük, hogy a 45 vonás két másik hivatás bevonásával (orvos, mérnök) elkülöníthető általános (pl. boldog) és foglalkozásspecifikus (pl. empatikus) dimenziókra. Feltételeztük, hogy a foglalkozásspecifikus dimenziók pszichoterapeutákra vonatkozó értékelései mögöttes tényezők mentén faktorokká állnak össze. Végül feltételeztük, hogy a saját pszichoterápiás élménnyel rendelkező és nem rendelkezők, valamint a férfiak és nők értékelése is eltér.
Eredmények: A faktoranalízis 3 faktort azonosított, amiket el is neveztünk. Ezekben a „rideg analitikus", a „humanisztikus" és a „professzionális tudós" pszichoterapeuta képe rajzolódik ki. A saját pszichoterápiás élménnyel rendelkező vizsgálati személyek a fantáziadúsabbnak értékelték a pszichoterapeutákat (p: 0,02), a nemek összehasonlításakor pedig a nők szignifikánsan tapintatosabbnak (p<0,01), tudományosabbnak (p: 0,02) és precízebbnek (p: 0,02) értékelték a pszichoterapeutákat, mint a férfiak.
Kulcsszavak: pszichoterapeuta, sztereotípia

Az érzelemszabályozás és az érzelmi ingerek feldolgozásának kapcsolata középiskolás serdülők körében

P39

Szabó Edina[1,2], Kökönyei Gyöngyi[2]
[1]ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
[2]ELTE Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A ruminációaz a negatív érzéseken, gondolatokon, problémákon való passzív, ismétlődő tűnődés, olyan maladaptív érzelemszabályozó stratégia, mely számos pszichopatológiás zavar hátterében áll (Nolen-Hoeksema és mstai, 2008). A rumináció és az érzelmi ingerek feldolgozásának kapcsolatát leginkább felnőtt, depressziós betegek körében vizsgálták (Joormann, 2006; 2008; Raes és mtsai, 2006). Úgy tűnik, hogy a rumináció figyelmi torzítással jár a negatív érzelmi ingerek javára és a pozitív ingerek kárára. Jelen kutatás célja a rumináció

és az érzelmi képekre adott figyelmi válasz kapcsolatának vizsgálata volt egészséges serdülők körében. A maladaptív érzelemszabályozó stratégiák mellett ugyanakkor a pozitív érzelmek szabályozását is felmértük.
Módszer: A vizsgálatban 185 középiskolás diák vett részt (átlagéletkor:16,17; szórás:0,89; 58% lány). Kérdőívvel mértük fel a ruminációt (Non-Productive Thought Questionnaire; Jellesma és mtsai, 2005) és a pozitív érzelemszabályozást (Pozitív Érzelemszabályozási Teszt; Kökönyei, 2012), az érzelmi feldolgozás vizsgálatára egy indirekt eljárást (egy számítógépes feladatot) alkalmaztunk (Emotional Pictures Dot-Probe Task; Loney, 2003; Kimonis és mtsai, 2007).
Eredmények: A nemek között szignifikáns eltérést találtunk a rumináció tekintetében (t(181)=-3,961; p=0,001). A lányok szignifikánsan magasabb pontszámot értek el a fiúkhoz képest. A további összefüggések vizsgálatára külön-külön elemeztük a lányok és a fiúk csoportját. A fiúk mintájában a pozitív érzelmi ingerek feldolgozását jelző ún. facilitációs index a ruminációval fordított kapcsolatot mutatott (r=-0,298; p=0,009), ami a pozitív érzelmi képek csökkent feldolgozására utal. A pozitív érzelemszabályozási stratégia ugyanakkor egyenes arányú kapcsolatban állt a pozitív ingerek feldolgozásával (r=0,305; p=0,018). A lányok mintájában nem találtunk szignifikáns kapcsolatot az érzelemszabályozási stratégiák és az érzelem-feldolgozás mutatói között.
Következtetések: Eredményeink alátámasztják, hogy a rumináció esetében a pozitív érzelmi képek nem élveznek előnyt az információfeldolgozásban, de a pozitív érzelemszabályozás esetében igen. Ez az összefüggés azonban csak a fiúk mintájában jelent meg. A rumináció és a negatív érzelmi ingerekre adott fokozott figyelmi válasz kapcsolatát nem sikerült kimutatni egészséges fiatalok körében, ami arra enged következtetni, hogy ez a fajta figyelmi torzítás inkább a depresszióhoz köthető (Joormann, 2006; 2008; Raes és mtsai, 2006). Jelen vizsgálat az érzelemszabályozás hátterében álló figyelmi folyamatok szerepére, illetve a nemi különbségekre hívja fel a figyelmet, melynek fontos prevenciós és intervenciós implikációi lehetnek.
Kulcsszavak: rumináció, pozitív érzelemszabályozás, érzelem-feldolgozás, serdülőkor

A felsőoktatási tehetségfejlesztés mint a tudományos életút lehetséges kiindulópontja

P40

Szabó János - PTE BTK Pszichológia Intézet

A bemutatandó poszter – melynek szakirodalma a felsőoktatási tehetségfejlesztés legfontosabb aspektusait vázolja fel – egy összetett empirikus kutatás eredményeit mutatja be a tehetségfejlesztés témakörében. A kutatás aktualitása és a kutatási terület fontossága melletti legfőbb érvek: A tehetségfejlesztés szakirodalmában kevesebb a hangsúly a felsőoktatáson, a munkaerőpiacon kutatott probléma a tehetséges fiatalok külföldi munkavállalása, továbbá a tudományos kreativitás és a tudományos életpálya kutatásának a legfőbb színtere a felsőoktatási tehetségfejlesztés.
Vizsgálatom azt a célt szolgálta, hogy hallgatói oldalról is legyen rálátásunk a magyar felsőoktatásbeli tehetségfejlesztésre ezen négy fő tehetségalkotó elem szempontjából. A vizsgálat egy átfogó képet ad ezeken a változókon keresztül a hazai felsőoktatási tehetségfejlesztő programokban részt vevő hallgatókról. A legelfogadottabb modell szerint (Renzulli-modell) a tehetség négy fontos összetevője: az átlag feletti intelligencia, az átlagot meghaladó speciális képességek, a kreativitás, valamint a feladat iránti elkötelezettség, motiváció. Ezt a négy aspektus követtem a kutatási tesztbatéria összeállításánál.
A kutatási mintát a felsőoktatási tehetséggondozással kapcsolatban álló hallgatók alkották (N=207). Az adatgyűjtés online kérdőíves módszerrel történt. Az adatok elemzése lineáris regresszióanalízissel történt, valamint 2 validált teszt eredményeit is összevetettem a standard pontszámokkal.
A 4 független változós (a tanulmányi eredmény, a gardner-i intelligenciaként említett készségek, a motiváció, valamint a kreativitás) lineáris regressziós modell alapján elmondható - amely szig-

nifikánsan alkalmazható a függő változóra (a tudományos teljesítményre) – hogy elég gyenge bejósló erejű, viszont a kreativitás és a tanulmányi átlag szignifikánsan összefügg a tudományos teljesítménnyel. A motiváció tekintetében fordított a tendencia: Vagyis a kudarckerülés az, ami befolyásoló a várt sikerkeresés faktor helyett. A gardneri-faktoroknak az általam mért önbeszámolós formában nincs jelentősége.
A kutatás fő hipotézisének – miszerint hogyan hatnak a tehetségaspektusok a tudományos tevékenységekre - eredményei mellett bemutatásra kerülnek még a poszteren a kreativitás alfaktorainak-, a motiváció- valamint a hallgatói jövőkép vizsgálatában kapott eredmények is.
Kulcsszavak: felsőoktatás, tehetségfejlesztés, kreativitás, tudományos életpálya

A felnőtt kötődési stílusok és a diszfunkcionális párkapcsolati hiedelmek szerepe a párkapcsolati elégedettségben

P41

Szabó-Bartha Anett[1], Szondy Máté[1], Zsédel Krisztina[2], Csajbók Zsófia[3]
[1]KRE BTK, Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék
[2]KRE BTK, Pszichológiai Intézet
[3]ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

A párkapcsolati hiedelmek az intim kapcsolatok különböző aspektusaira irányuló kogníciónkat jelentik, melyek magukba foglalják a kapcsolatra, illetve a másik fél viselkedésére, gondolkodására, érzéseire irányuló elvárásainkat, attribúcióinkat. Mindezek meghatározhatják a kapcsolati viselkedésünket, az azzal kapcsolatos érzéseinket, hozzáállásunkat, így hatással vannak a párkapcsolat minőségére, az azzal való elégedettségre, amit egy korábbi kutatásunk során már sikerült igazolni. A párkapcsolati hiedelmek kialakulásának alapjai visszavezethetők egészen koragyermekkorra, a felnőttkori kötődés alakulásához hasonlóan. E kettő kapcsolatának tisztázására számos vizsgálat született, melyek eredményei ellentmondásosnak tekinthetők (pl: Whisman és Allan, 1996; Groves, 2010; Slavinskiené és Žardeckaitė, 2012). Így jelen vizsgálatunkban arra a kérdésre kerestük a választ, hogy van-e összefüggés a diszfunkcionális párkapcsolati hiedelmek és az egyes felnőttkori kötődési stílusok között, valamint e két tényező alapján mennyire bejósolható a párkapcsolati elégedettség.
Vizsgáltunkban 283 párkapcsolatban élő egyént néztünk meg a diszfunkcionális kapcsolati hiedelmek mérésére szolgáló Párkapcsolati Hiedelmek Kérdőív (Relationship Beliefs Inventory), valamint a kötődési stílusokat feltérképező Kapcsolati Kérdőív (Relationship Scale Questionnaire) segítségével.
Eredményeink alapján az aggodalmaskodó és bizalmatlan kötődést mutató egyének a diszfunkcionális párkapcsolati hiedelmek tekintetében magasabb összpontszámot értek el, míg az elkerülő csoport átlagértéke nem különbözött szignifikánsan a biztonságos kötődésű személyekétől. A kötődési változók (függetlenség és aggodalmaskodás) és a diszfunkcionális párkapcsolati hiedelmek összefüggésének vizsgálatakor sikerült igazolni, hogy az aggodalmaskodás közepesen erős, pozitív és szignifikáns kapcsolatban van a hiedelmek közül „A véleménykülönbség kapcsolatromboló", a „Gondolatolvasás iránti elvárás", „A partner változtatási képtelensége" és a „Nemek közti különbség" alskálákkal, míg a függetlenség a „Szexuális tökéletesség" alskálával mutatott gyenge, de szignifikáns korrelációt. Második kérdésünk eredményei alapján a párkapcsolati elégedettség varianciájából 25,6%-ot magyaráz a kapcsolat időtartama, az öt irracionális hiedelem alskála, és a két kötődési alskála. Ezek közül a kapcsolat hossza, az aggodalmaskodás kötődési alskála, és „A partner változtatási képtelensége" alskála mutatott szignifikáns kapcsolatot a párkapcsolati elégedettséggel, ezek magyarázó hatása azonban mindössze 23,4%. Így a párkapcsolati elégedettséget meghatározó egyéb tényezők feltárása további kutatások célja lehet.
Kulcsszavak: diszfunkcionális párkapcsolati hiedelem, felnőtt kötődési stílus, párkapcsolati elégedettség

A fotóolvasás emlékezeti kutatása

P42

Szalóki Szilvia, Szegedi-Hallgató Emese
SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Dolgozatomban a Paul R. Scheele által védjegyezett olvasási stratégia, a „villámolvasás" egyik lépésének, a „fotóolvasás" technikának feltáró jellegű emlékezeti vizsgálatát írom le. A szerző szerint ez a technika alkalmas arra, hogy segítségével képesek legyünk másodpercenként 25000 szót tudat alatt feldolgozni, amely nagyban megkönnyíti az információ későbbi, tudatos feldolgozását. Hipotézisem, hogy amennyiben a módszer valóban működik, úgy az egy hosszútávú implicit feldolgozást jelent, amelyet az általam erre a célra kifejlesztett eszközök segítségével kíséreltem meg lemérni. A személyek először szólistákat fotóolvastak, amelyek oldalankénti egy másodperces sebességgel kerültek bemutatásra. A fotóolvasás során a személyek egy speciális nézési fókusz („fotófókusz") segítségével a szöveg mögé fókuszálva dolgozzák fel a bemutatott információt. Mivel azonban így a kép nem a foveára vetül, az nem egy éles és olvasható szöveget közvetít, ezáltal a fotóolvasott információ nem kerül tudatos feldolgozásra. Ezt követően azonnal illetve másnap a résztvevők auditoros formában hallották vissza a korábban fotóolvasott szavak mindegyikét véletlenszerű sorrendben, és megérzésükre hagyatkozva kellett döntést hozniuk arról, hogy a fotóolvasás során hol helyezkedett el az adott szó a képernyőn. A teljesítmény mérőszáma a véletlen találati szinttől való eltérés volt. A második eszköz egy komplex szöveg fotóolvasását, majd a szöveghez kapcsolódó kvíz kitöltését foglalta magában. Ebben az esetben a teljesítményt mind a véletlen szintjéhez, mind pedig egy kontroll csoport teljesítményéhez viszonyítottuk. A kontroll csoport tagjai anélkül válaszolták meg a kvíz kérdéseit, hogy előzetesen bármilyen formában találkoztak volna az eredeti történettel. Eredményeim alapján nem mutatható ki a fotóolvasás teljesítményben megnyilvánuló hatása, azonban ez a módszertani hibák miatt nem szolgál egyértelmű bizonyítékként a feldolgozás hiányáról.
Kulcsszavak: fotóolvasás; implicit emlékezet; valószínűségi kategorizáció

A pszichológus feladata/funkciója a serdülő szemével

P43

Szilágyi Judit - Veszprém Vetési Albert Kéttannyelvű Gimnázium

Felgyorsult világunkban a pszichológus szerepe, funkciója is komoly változáson megy keresztül. Alkalmazkodnunk kell az új és új igényekhez, akár a finanszírozási rendszer, akár a kliensek oldaláról is lép fel az igény. Az igények pedig változnak, ma már erős tendencia látszik a minél rövidebb és minél inkább a felszínt, a közvetlen problémát karcoló terápiák irányában, ahol csökken a terapeutától való függés és ezzel párhuzamosan jobban megmarad a „meg tudom oldani" élménye. Az iskolában dolgozó pszichológus feladata a kormány oldaláról deklaráltan a preventív feladatok megszervezése. A prevenció fogalma elég tág ahhoz, hogy szakemberek, szülők és gyerekek egymástól eltérően fogalmazzák meg, mit is értenek ez alatt, illetve mit is várnak el az iskola épületében dolgozó pszichológustól. Különösen fontosnak tartom ennek feltérképezését, hiszen az iskolában, a nevelési tanácsadókban és az ifjúságpszichiátrián dolgozó kollégákon sok múlik abban a tekintetben, hogy az adott gyermek vagy serdülő milyen képet alkot a szakmánkról, mennyire lesz képes bízni szakmánkban, hogy képes lesz-e később is segítséget kérni és hatékonyan élni a kapott segítséggel. A 2013/14-es tanév elején a bejövő évfolyamon felmérést végeztem (n=119, életkor 14,69 (SD=0,47)). 15 tételes kérdőív, ahol „igen-nem", illetve olyan kérdések szerepelnek, ahol több lehetőség is választható. A kérdőív célja kettős volt: egyrészt feltérképezni a laikus ismereteket azokról az intézményekről és munkaterületekről, ahol pszichológus valamilyen formában dolgozik, másrészt edukatív célja volt: eljuttatni az információt az iskolában dolgozó pszichológusról, akinek munkaköri feladatai között szerepel a tanácsadás, a krízisintervenció és a pályaorientáció (20/2012. EMMI rendelet).A „pszichológus ismertség" kérdőív mellett szűrő jelleggel Gyermek Depresszió Kérdőív (Child Beck Inventory)

és Stressz Kérdőív (Ciss-48) felvételére is sor került, tekintve hogy az említett EMMI rendelet szűrési feladatokat is előír az iskolapszichológusok részére.
Eredmények: A diákok nagy része inkább a tanácsadás jellegű munkamódot ismerik és részesítik előnyben, főleg koruknak megfelelő témákban (önismeret, autoriter személyekkel, elsősorban szülőkkel való konfliktus). Ez az igény akkor volt hangsúlyosabb, ha a serdülőnek a Child Beck Skálán is magas pontja volt. A Child Beck pontszáma a Stressz Kérdőív emocionális faktorával a szokásos korrelációt mutatta. A Stressz Kérdőív Elkerülő faktora korrelált azzal a tendenciával, hogy a pszichológust kórházban, illetve tanári szerepben helyezi el. Erre a korosztály (is?) elsődlegesen a háziorvosát keresi fel szívesen. A kérdőíves kérdezést kiterjesztem on-line más közösségekre is, ezek eredményének feldolgozása folyamatban van.
Kulcsszavak: serdülő, depresszió, stressz, megküzdés, kérdőív, pszichológus iránti attitűd

A diszfunkcionális párkapcsolati hiedelmek nemi, életkori alakulása és párkapcsolati elégedettséggel való összefüggése

P44

Szondy Máté[1], **Szabó-Bartha Anett**[1], **Zsédel Krisztina**[1], **Csajbók Zsófia**[2]
[1]KRE Pszichológiai Intézet
[2]ELTE Pszichológiai Intézet

Számos vizsgálat igazolta, hogy a diszfunkcionális sémák, irracionális hiedelmek magas szintje fokozott házastársi elégedetlenséggel jár együtt (pl.: Freeman, 1998; Yousefi, 2010; Dumitrescu és mtsai, 2012). Egy korábbi kutatásunk hasonló eredményeket igazolt (Szabó-Bartha, Szondy, Smohai, 2014). A vizsgálatok egy másik része ugyanakkor arra a kérdésre kereste a választ, hogy léteznek-e kifejezetten a párkapcsolatra vonatkozó hiedelmeink, és azok hogyan befolyásoljak a kapcsolat működését, illetve annak minőségét (pl. Hamamci, 2005a, 2005b; Faber, 2010; Esmaeilpour és mtsai, 2013). Így született meg a párkapcsolati hiedelmek fogalma, mely az intim kapcsolatok különböző aspektusaira irányuló kogníciónkat jelentik. Egy 2014-ben általunk adaptált kérdőív, a Párkapcsolati Hiedelmek Kérdőív (Relationship Beliefs Inventory, Eidelson-Epstein, 1982) segítségével a párkapcsolati hiedelmeket 5 dimenzió mentén vizsgáltuk (Gondolatolvasás, A véleménykülönbség kapcsolatromboló, Szexuális tökéletességre való törekvés, A partner változtatási képtelenségére- és a Nemek közti különbségre irányuló hiedelmek).
Vizsgáltunkba 283 párkapcsolatban élő egyént (átlagéletkor: 26,8 év) vontunk be: egyrészt a párkapcsolati hiedelmek különböző demográfiai változók (pl. nem, életkor) mentén történő alakulását, másrészt a kapcsolati elégedettséggel való összefüggését vizsgáltuk. Ez utóbbi mérésére a Relationship Assessment Scale-t (RAS) használtuk.
Az eredményeink alapján a diszfunkcionális párkapcsolati hiedelmek összpontszámai és alskálái tekintetében nem sikerült nemi különbséget igazolnunk, azonban az életkor vonatkozásában a „Partner változtatási képtelenségére irányuló hiedelem" hozott szignifikáns különbségeket. A diszfunkcionális párkapcsolati hiedelmek és a kapcsolattal való elégedettség összefüggéseit vizsgálva a korábbi kutatási eredményekhez hasonlóan azt találtuk, hogy minél magasabb az irracionális kapcsolati hiedelmek összpontszáma, annál nagyobb a kapcsolattal való elégedetlenség mértéke.
A jelen cikkben ismertetett kérdőív mind az egyéni, mind a párterápiákban hatékony eszköz lehet a diszfunkcionális hiedelmek feltárásában és ezen keresztül a kapcsolati problémák megértésben.
Kulcsszavak: párkapcsolati hiedelmek, Párkapcsolati Hiedelmek Kérdőív, kapcsolati elégedettség

A nemmel kapcsolatos személyiségvonások, a rákos betegségekkel történő megküzdés és életminőség kapcsolata

P45

Tiringer István, Nagy Tünde, Németh Katalin, Khidir Nóra, Kállai János
Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvosi Kar, Magatartástudományi Intézet

A súlyos testi betegségekkel történő megküzdésben jelentős nemi különbségek tapasztalhatók. A megküzdési módokban, a társas támogatásban és az életminőségben leírható különbségek a nemi biológiai sajátosságokon túl a nemhez kötött személyiségvonásokkal is kapcsolatban vannak. Vizsgálatunk célja annak tisztázása volt, hogy az életminőség különbségeiben mekkora szerepet játszhatnak nemmel összefüggő személyiségvonások.
Keresztmetszeti vizsgálatunkban 314 különböző malignus betegségben szenvedő páciens vett részt (49,7 ± 14,2 év; ffi.: 45%, nő: 55%). A betegek 28%-a mellrákban, 19% hererákban, 21% bőrrákban szenvedett, többségük (58%) betegségének korai stádiumában volt. Az alábbi kérdőíveket használtuk: Bem Rövidített Kérdőív, Freiburgi Betegségfeldolgozási Kérdőív, Társas támogatás kérdőív (FSozU), EORTC-QLQ30 életminőség-kérdőív.
A férfiak és a nők maszkulinitás értékeiben nem találtunk szignifikáns különbséget, míg a nők feminin vonásai szignifikánsan magasabb szinten voltak. Stepwise lineáris regresszióval az általános életminőség varianciájának 30%-át magyarázza az a modell, melynek szignifikáns prediktorai a depresszív rezignált megküzdés (β=-0,32), a társas támogatás (β=0,34), a maszkulinitás (β=0,22), femininitás (β=-0,15) voltak.
Az exploratív adatfeldolgozás alapján a rákos betegek alkalmazkodásában szerepet játszhatnak férfias és nőies személyiségvonások is.

Sportolókkal végzett reziliencia és önértékelés vizsgálat

P46

Vargha Bálint[1], **Wildmann Melinda**[2]
[1]PTE Doktori Iskola
[2]PTE Pszichológia Intézet

A kutatás célkitűzése: Az egészségpszichológián belül a reziliencia fontos területnek számít, hiszen segíti a stressz és más külső negatív körülményekből származó rossz következményekkel szembeni sikeres megküzdést. Azok mellett a védőfaktorok mellett, amelyek a személy egyéni tulajdonságaiból (pl. temperamentum, én-hatékonyság, másokhoz való kötődés), vagy a támogató környezetéből (pl. szülői bátorítás, gyerekbe vetett hit, közeli kapcsolat egy törődő felnőttel) származnak, léteznek olyanok is, amelyeket a személy saját viselkedésével is megteremthet. Ebből kifolyólag az utóbbi évtizedben a figyelem középpontjába kerültek azok a tevékenységek, amelyek elősegíthetik a reziliencia képességének kialakulását és fejlődését. Nemzetközi szinten több olyan tevékenységet írtak le, amelynek rendszeres gyakorlása pozitív kapcsolatban áll a rezilienciával (a jóga, a meditáció, a sport, stb.) és ezek közül sok magyar vonatkozásban is érvényesnek bizonyul. Vizsgálatunk azt tűzte ki célul, hogy a verseny, és a hobbisportot végzők vajon magasabb pontszámokat érnek-e el a reziliencia értékére vonatkozóan a magyar átlaghoz viszonyítva? A nemzetközi eredmények alapján azt vártuk, hogy a rendszeres sporttevékenységet végzők magasabb reziliencia értékeket érnek el, mint akik nem sportolnak. Kutatásunkban a reziliencia és az önértékelés összefüggésére is kíváncsiak voltunk.
A minta bemutatása: A kutatásban 161, 18 és 30 év közötti fiatal felnőtt vett részt (ÁÉK ≈ 23 év), 102 nő és 59 férfi, melyek közül 39-en voltak versenysportolók, 87-en hobbisportolók és 35-en voltak azok, akik nem végeztek rendszeres sporttevékenységet.
Vizsgálati módszerek: A vizsgálat során a reziliencia mérésére a 25 itemes Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC) magyar nyelvre adaptált változatát használtuk, míg a sportolási szokásokról szóló információt egy általunk készített kérdőív adta. A reziliencia mellett az önértékelést a Rosenberg kérdőívvel mértük.

Eredmények: Várakozásainknak megfelelően elmondható magyar minta esetén is, hogy a verseny-, és hobbisport tevékenységet rendszeresen végzők magasabb reziliencia értékeket érnek el azoknál, mint akik nem sportolnak rendszeresen. Másik eredményünk, hogy a reziliencia és az önértékelés erős pozitív kapcsolatban áll egymással. A jövőben érdemes lenne longitudinális vizsgálatokon keresztül tesztelni, hogy vajon a hosszú időn át tartó rendszeres sportolás fejleszti-e a rezilienciát, és vajon ez összefügg-e a sportoló életkorával és a sporttevékenység fajtájával?
Kulcsszavak: reziliencia, sport, önértékelés

Reproduktív egészségpszichológia: a „Klinikai és Egészségpszichológiai Szakkönyvtár harmadik kötete" - Poszteres könyvbemutató

P47/M20

Rigó Adrien - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

Kötetünkben (szerkesztők: Pápay Nikolett és Rigó Adrien) a reprodukcióval kapcsolatos egészség pszichológiai és szociális aspektusait biopszichoszociális keretben jártuk körbe. Megkíséreltük szorosabb interakcióban értelmezni a biológiai és a pszichoszociális vonatkozások közötti összefüggéseket, arra a kérdésre keresve a választ, hogy a reprodukciós működéssel, termékenységgel kapcsolatos egészségi állapot és a lelki egészség hogyan hatnak kölcsönösen egymásra. A reprodukciós mentális egészség vonatkozásában három nagy terület bemutatására vállalkoztunk.
1. Elsőként a nők természetes reproduktív életciklusa köré szerveződő pszichoszociális jelenségeket és problémákat, betegségeket tárgyaltuk. Ilyen területek a menstruáció és vérzészavarok, a perinatális időszak élettani történései és nehézségei a terhesség időszakától a posztpartum periódusig, valamint a perimenopauza időszaka. Ezen felül megjelentek a perinatális veszteségélmények pszichológiai jellegzetességei, valamint a nőgyógyászati daganatos megbetegedések és szűrővizsgálatok pszichés konzekvenciái is a bemutatott témák között.
2. A második rész a termékenységi problémák pszichoszociális vonatkozásait és terápiás lehetőségeit mutatja be. Külön fejezetet szenteltünk a termékenységgel kapcsolatos reprezentációknak, a reproduktív egészségmagatartás szerepének. Tárgyaltunk két fontos termékenységet akadályozó nőgyógyászati problémát, az endometriózist és a policisztás ovárium szindrómát, valamint az asszisztált reprodukció speciális kihívásait. A meddőség kontextusában a terápiás lehetőségek szisztematikus bemutatására törekedtünk, illetve bemutatásra kerültek a hosszútávú következmények, a növekedés, fejlődés lehetőségei is.
3. A harmadik rész a férfiak reprodukciós egészségének főbb aspektusait elemzi. A férfi meddőség pszichoszociális jellemzői mellett az apaság pszichológiája, az együttszülés jelentősége, a férfiak perinatális történésekben való részvételének pszichológiai következményei is megjelennek.

A változás természete – ahogy azt a mindennapokban megéljük

P48

Nyitrai Erika[1], Szabó-Bartha Anett[1], Péceli Magdolna Mária[2]
[1]KRE Pszichológiai Intézet Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék
[2]Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

Változás: egy fogalom, ami része a mindennapi életünknek, elkerülhetetlenül szembesülünk vele az életünk során, mégis nehéz meghatározni mit is értünk alatta. A szakirodalomban is nehéz rá egyértelmű meghatározást találni, változás kapcsán gyakran már is a krízis jelenségénél találjuk magunkat. De vajon az emberek többsége is így gondolja ezt? Mit tekintünk az életünkben változásnak, hogyan éljük meg, hogyan küzdünk meg vele. Egy 700 főt magában foglaló kutatás keretében interjú módszerével ezekre, és még további kérdésekre kerestük a választ.

Jelen kutatásunkban annak egy szeletét vizsgáltuk: a v.sz-eket megkértük, hogy sorolják fel életük 10 legjelentősebb változását. A válaszok tartalomelemzése során különböző kategóriákat hoztunk létre - ígypéldául a változás minősége (pozitív, negatív, semleges), a változás időbelisége (kezdete, folyamata, vége), a változás fajtája (normatív, paranormatívváltozás) -, majd ezen kategóriák előfordulási gyakoriságát néztük a minta egészében, majd nemek és életkor tekintetében. Jelen vizsgálatunkban összesen 300 fő (198 nő, 102 férfi) adatát dolgoztuk fel.
Az eredmények azt mutatják, hogy a változás minőségének megítélése az esetek több mint 50%-ban semleges, 30%-ban pozitív, es alig több mint 10%-ban esik negatív besorolás alá. Az időbeliséget tekintve inkább annak kezdetét emelik ki az emberek, es az esemény fajtáját tekintve több mint 80%-ban normatív változásokat említenek. Az életkor tekintetében az idősek válaszai jellemzően semlegesek vagy nem megítélhetők voltak, kerülték a pozitív vagy negatív megnyilatkozásokat, a normatív események között pedig leginkább a biológiai vagy érzelmi változások szerepét emelték ki. A nem és a múltbeli változások tekintetében megfigyelhető, hogy a nők szignifikánsan gyakrabban emelték ki a változás pozitív vagy negatív minőségét, az időbeliséget tekintve inkább pedig a változás végeredményére koncentráltak. Ami a férfiaknál szignifikánsan kiemelkedik a nőkhöz képest, az a normatív változásokon belül a biológiai folyamatok hangsúlyozása.
Vizsgálatunk alapvetően leíró jellegű, mely egy képet kiván adni az emberek változásról alkotott elképzeléséről, viszonyáról, melynek terápiás jelentőségét is érdemes átgondolnunk.
Kulcsszavak: változás, normatív-paranormatív változás, változás minősége, változás időbelisége

Műhelyek

A Mesehős komplex mesediagnosztikai és -terápiás módszer egyéni diagnosztikai alkalmazási lehetőségei

műhely, 90 perc **M01**

Szervező: **Juhász László** - egyéni vállalkozó

A 2005 óta folyamatosan fejlesztett mesediagnosztikai és -terápiás módszer alapja az instrukció segítségével megírt saját mese; módszertana megfelel a projektív tesztek jellemzőinek. Az interaktív műhely célja sajátélmény biztosítása a hallgatók számára, bevonásukkal a módszer gyakorlati alkalmazási lehetőségének demonstrálása. A bizonyításához felhasználok a módszer segítségével készített, valamint a XVII. sz. elejéről származó mű-, varázsmeséket. Ezek narratív pszichológiai feldolgozásával, a mesehős fogalmi meghatározásával, a mesehős attribútumainak statisztikai – gyakorisági – elemzését felhasználva bemutatom a módszer többféle elemzési eljárása közül azt, hogy hogyan alkalmazható a saját írású mesék elemzéséhez a fókuszmesékhez kapcsolódó tünetcentrikus szempontú diagnosztikai eljárás. A diagnosztikai módszer gyakorlattal való kapcsolatát a DSM-IV-TR, illetve a DSM-5 kézikönyvek osztályozási rendszerének diagnosztikai kritériumait összehasonlító, egy szempontú kritikai vizsgálatán keresztül biztosítom. A mesékben feltáruló mentális zavar megnevezését, besorolását, a két DSM változat diagnosztikai kritériumainak egy szempontú összehasonlításának eredményét ezen összefoglalóban szándékosan nem közlöm. A csoportos foglalkozás ajánlott létszáma 20 fő.

Forgatókönyv: Juhász László előadó bemutatkozik és köszönti a hallgatókat. Bevezetőjében három-négy dián szemléltetve bemutatja a 2005 óta folyamatosan fejlesztett művészetterápiás, projektív módszerének instrukcióját. A szükséges szakmai-, etikai és egyéb szabályok betartásával ismerteti a vizsgálathoz felhasznált két mese elkészítésének körülményeit. Ezután az elemzéshez kiosztja az értékelőlapot, íróeszközt és az első mesét. Az elolvasásra kb. 10 perc áll rendelkezésre. Három-négy dia segítségével bemutatja az elemzéshez szükséges alapfogalmakat, ismereteket: a mű- és varázsmese meghatározását; hogyan állapítható meg, hogy ki/mi a mese hőse; hogyan határozhatók meg és milyen tartalmakat jelentenek a mesehős attribútumai; 1928-ban ki alkotta meg e módszer irodalmi hátterét; mi a narratív pszichológia; melyek a vizsgáló módszerei; hogyan függ össze a tartalomelemzés gyakorisági módszertana a mesehős attribútumainak a vizsgálatával; a fókuszmesék meghatározása, típusai; mit nevezünk tünet- és problémacentrikus meséknek.Ezután felkéri a hallgatókat, hogy az elhangzottak segítségével határozzák meg a mese hősét, válogassák ki attribútumait, húzzák alá a szövegben, majd a kapott találatokat írják fel az előfordulási gyakoriságuk megállapításához, a találatokat csoportosítsák és összesítsék az értékelőlapra. Az előadó ezután diával is szemléltetve röviden összegzi, hogy miért, milyen mentális zavarra utalnak a kiválogatott attribútumok. A találatok ellenőrzéséhez felhasznált dián bemutatja a legfontosabbakat, tartalmi, gyakorisági előfordulásukat és az értékelésükhöz szükséges adatokat. Majd megkéri a hallgatókat, hogy ezeket vessék össze az általa felolvasottakkal a DSM-IV-TR diagnosztikai kritériumait felhasználva. A következő dia ugyanazon zavar diagnosztikai szempontjait a két DSM kézikönyv „változataiban" táblázatban hasonlítja össze. A hallgatók megfigyelhetik, hogy a mesében diagnosztizált mentális zavar osztályozása a DSM-5 kézikönyvben (a DSM-IV-hez képest) hiányos. Az előadó a két diagnosztikai kritériumrendszer különbségéből eredő következményeket a műhelyfoglalkozást lezáró XVII. századi meserészlet felolvasásával és közös elemzésével demonstrálja, amelyet közben a hallgatók az értékelőlapon részben feldolgoznak. Az elemzést követően a közös munka kerekasztallá alakul. Az előadó válaszol a hallgatók kérdéseire, majd megköszöni a hallgatóság érdeklődését, aktivitását a közös munka során. Búcsúzóul az előadást egy műhelyzáró gondolattal

fejezi be: az emberiség technológiai, tárgyi fejlődése az eltelt négyszáz évben hatalmas léptékű, ám az emberi psziché változatlan…
Kulcsszavak: attribútum, DSM-IV-TR, DSM-5, fókuszmese, mesediagnosztika, mesehős, meseterápia, műmese, narratív pszichológia, tünetcentrikus, varázsmese

A tanárképzés a pszichológia szemüvegén át

kerekasztal, 90 perc **M02**

Szervező: **Boross Ottilia** - Pázmány Péter Katolikus Egyetem Pszichológiai Intézet

A tanárképzés során olyan hallgatókat oktatunk, akik majd az elkövetkezendő 3-4 évtizedben olyan diákokat fognak oktatni, akik az azt követő 3-4-5 évtizedben fogják hasznosítani az iskolában őket ért tapasztalatokat. A feladat tehát felelősségteljes, és az arra való felkészüléshez figyelembe kell venni a környezeti feltételek és követelmények folyamatos változását.
Alig van olyan terület, melyet a változások ne érintenének. Az oktatás elemi feltételei még néhány évtizeddel ezelőtt is a
- jól megszerkesztett tankönyv
- szakmailag jól felkészített pedagógus
- tanári tiszteleten alapuló nevelés

voltak, melyekből
1. A tankönyvet az egy kattintással elérhető világháló ma már nemcsak kipótolja, hanem egyes esetekben – tekintve az információk, a kutatási eredmények gyorsuló iramú változását – helyettesíti, és elsődleges forrásként is szolgál. Milyen a „holnap” iskolai információforrása; a papíralapú, vagy a digitális tankönyveké a jövő?
2. Amennyiben megkérdőjeleződik a tantárgyak hagyományos felosztása, felvetődik összevonásuk természet- illetve humántudományos blokkokon belül, nemkülönben új tárgyak jelenhetnek meg, a hagyományos szakokra való felkészítés nehezen tudja ezeket követni. A digitális anyagokhoz való hozzáférés például feltételezi minden pedagógus informatikai tájékozottságát, az alkalmazott, folyamatosan „frissülő” eszközök használatának készségét; a hétköznapi boldoguláshoz nélkülözhetetlen alapvető pénzügyi/jogi ismeretek szaktanári tudást igényelnek; a hétköznapi együttéléshez nélkülözhetetlen morális-etikai értékek, valamint kommunikációs, konfliktuskezelési technikák pedig nemcsak sajátos szakmai, hanem módszertani ismereteket is feltételeznek.
3. A tanár már nem az információ egyedüli autentikus forrása és birtokosa többé, és az együttélés általános demokratizálódása, a gyermek- és szülő/nevelőszerep változása révén ráruházott tekintéllyel sem nagyon rendelkezik többé. Miként lehet megfogalmazni az új szerepet, mely inkább instruktor vagy facilitátor-jellegű, elsősorban támogató, s nem bűntető. Tudatosan kell tudnia irányítani saját viselkedését, kommunikációját, s az esetleges iskolai feszültségeket, konfliktusokat jól elsajátított technikák segítségével kezelnie (lásd iskolai erőszak, basáskodás).
Az oktatás nem az iskolával kezdődik; kérdés, hogy miként kapcsolódjon az óvoda a változásokhoz, milyen feladatok várnak az óvodapedagógusokra, képzésükre. Minél kisebb korban kerül kapcsolatba egy nevelő gyerekekkel, annál felkészültebbnek kell lennie pedagógia és pszichológiai szempontból. A pszichológia sok olyan, az eddigi ismereteket gyakran felülíró eredménnyel tudja gazdagítani a gyerekek nevelését-oktatását, melyek komoly segítséget nyújthatnak a pedagógusoknak. Vajon miként lehet ezeket az ismereteket hatékonyabban becsempészni az iskolákba/óvodákba, a pedagógusok pszichológiai felkészítésének átalakításával, vagy esetleg több iskolapszichológussal, akik között tanári felkészültséggel rendelkezők is lehetnek?
A kérdésekkel foglalkozó avatott szakértők, akik várják az érdeklődők aktív közreműködését: Boross Ottilia, Fellegi Borbála, Ollé János, Révész György, Szabó Éva, Vajda Zsuzsanna

A természetes szülés lehetőségei ma Magyarországon

kerekasztal - vitakör, 90 perc **M03**

Szervezők: **Andrek Andrea[1], Héjja-Nagy Katalin[2]**
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK Magatartástudományi Doktori Iskola
[2]Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszék

Vitavezető: Andrek Andrea
Vitázók: Dr. Hernádi László PhD szülész-nőgyógyász főorvos, Hasilló Annamária szülésznő, laktációs szaktanácsadó, Nováky Rita szülésznő, perinatális szaktanácsadó, Feithné Krajcsik Ilona perinatális szaktanácsadó, jóga-oktató, Novák Julianna dúla, perinatális szaktanácsadó, Hadházi Éva PhD pszichológus, Héjja-Nagy Katalin PhD pszichológus, perinatális szaktanácsadó

A szülés-születés kérdése gyakran heves vitákat kiváltó téma a társadalom különböző színterein. Kerekasztalunk arra vállalkozik, hogy a szülés-születés körül tevékenykedő különböző szakemberek részvételével körüljárja azt a témát, hogy a technika egyre fejlődő világában hogyan lehet a szülő nőt a szülés-születés folyamatának középpontjában megtartani, a) támogatni, b) a lehetőség szerint minél természetesebb szülést, a személyre szabott gondoskodást, a szükségletek egyéni kielégítését, egyszóval megvalósítani a humanisztikus szemléletet. A kerekasztalbeszélgetés bevezetőjeként szeretnénk bemutatni azt a rövid filmet, amely az „Úton. Séta a szülés – születés minőségéért" elnevezésű 180 km-es sétáról készült. Az első, hagyományteremtő séta alkalmával Budapestről, egy csemetefától indult a szülés – születés körül tevékenykedő szakemberek egy csoportja, és a Bélapátfalva közelében lévő Bábafához érkezetek meg. Céljuk az volt, hogy felhívják a figyelmet a természetes szülésre, és az azt támogató biztonságos környezet fontosságára, hangsúlyozva a humánus születés és szülés rövid és hosszú távra kiható jelentőségét.A kerekasztal során többek között a következő kérdésekre keressük a válaszokat. Minden jó, ami új? Szükségszerű, ami korszerű? A XX. század fejlett nyugati orvostudománya által bevezetett és rutinná vált szülészeti újítások megkérdőjelezése már a század közepén elkezdődött, de csak az elmúlt két-három évtizedben láttak napvilágot nagyobb számban azok a kutatási eredmények, amelyek rávilágítanak arra, hogy ezek a rutinok gyakran ártanak. Hogyan lehetne ezeket elkerülni? Milyen a „jó" szülés? A kutatások nyomán egyre jobban körvonalazódik, hogy milyen lehet a jó szülés, hogyan lehet jól megszületni. Kulcskérdéssé vált a választhatóság, a valódi odafigyelésen alapuló kölcsönös egymásra hangolódás, a szeretetteljes, személyre szabott gondoskodás, az egyéni szükségletek figyelembe vétele, az érzelmi biztonság, az anyai kompetencia és felelősség nagyrabecsülése, elismerése. A hazai szülészeti gyakorlatban mindezek hogyan érvényesülnek? Hogyan lehetne minél jobban megvalósítani? A WHO az AnyaBaba-barát szülészeti ellátás, és a Bababarát Kórház programját 10 lépéses ajánlásban fogalmazta meg. Megvizsgáljuk, ezeket az alapelveket mennyire lehet érvényesíteni a hazai szülészeti és újszülöttellátásban, illetve milyen teendőket lehet megfogalmazni ezek érdekében. A kerekasztal célja nem az, hogy a magyarországi szülészeti ellátást minősítse, sokkal inkább a párbeszéd: a különböző szemléletű résztvevők közös gondolkodása megoldási javaslatokat, ajánlásokat fogalmazhat meg azzal kapcsolatban, hogy hogyan lehetne egyre inkább közelíteni a humanisztikus szemléletű szülészeti gyakorlathoz szem előtt tartva anyák és születő gyermekeik biztonságát.

Kulcsszavak: szülészeti ellátás, természetes szülés, technikai vívmányok

A tranzakcióanalízis sorskönyv fogalmának fejlődése és alkalmazása

képzésbemutató, 90 perc **M04**

Szervezők: **Nábrády Mária, Szamosi Judit**
Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológiai Intézet

A tranzakcióanalízis rövid bemutatása, a sorskönyv fogalmának fejlődése a klasszikus berne-i megfogalmazástól a különböző TA-s iskolákig (újradöntési iskola, folyamat-terápiás iskola,

konstruktivista iskola). Az elméleti alkalmazást egyes konkrét eseteken illetve a résztvevők által hozott eseteken keresztül mutatjuk be. Az általunk hozott eseteket a börtönbe kerülő „jó gyerek" ill. „rossz gyerek" sorskönyvvel rendelkezők közül választottuk ki. A műhely a közönség aktív részvételére számít és gyakorlatokat is tartalmaz.
Kulcsszavak: tranzakcióanalízis, sorskönyv, TA-s iskolák

Belső alkoholstratégia – egy intézményi szintű koncepció kidolgozásának előzményei, folyamata és eredményei

képzésbemutató, stratégiabemutató, 90 perc **M05**

Szervezők: **Marjai Kamilla[1,2], Bacsák Dániel[1,3], Bittermann Évi[1]**
[1]Pszichiátriai Betegek Otthona, Szentgotthárd
[2]ELTE-PPK, Neveléstudományi Doktori Iskola
[3]ELTE-TÁTK, Interdiszciplináris Doktori Iskola

A műhelybemutató célja, hogy bepillantást nyújtson abba a folyamatba, melynek eredményeképpen 2014. október és 2015. január között megszületett a szentgotthárdi Pszichiátriai Betegek Otthonának Belső Alkoholstratégiája abban az intézményben, mely az ország legnagyobb pszichiátriai otthonaként 734 fő ellátását vállalja. A munkafolyamat több fázisban történt és folyamatos szakmaközi egyeztetést kívánt, miközben folyamatos önmonitorozásra volt szükség annak érdekében, hogy a kialakított gyakorlat ne térjen le a munkacsoport által meghatározott elvek és szemléleti koncepció ösvényéről a lehetséges automatizmusok vonzásában. A munkafolyamatról röviden: 2014 júniusában megfogalmazódott igény alapján 2014 októberében belső addiktológiai képzésre került sor Szenvedélybetegségek megközelítései címmel, mely az intézmény dolgozói számára az ismeretátadás és a szemléletformálás igényével jött létre, hogy a morális modellel szemben a szakmaiságot erősítse. Ezt követően 2014 novemberében elkészült az a helyzetjelentés, mely kutatási adatokkal írja le egyebek mellett az alkoholfogyasztási, a házirendet sértő alkoholbehozatali és alkoholkereskedelmi jellemzőket, mint normasértő magatartást. Ilyen előzmények mellett 2014 novemberében operatív csoport alakult, mely multiprofesszionális feltételrendszerben keresi a megoldást egy komplex bűn- és konfliktusmegelőző stratégia kidolgozására, ezen belül kiemelt feladatként vállalván egy önálló belső alkoholstratégia kidolgozását. Utóbbi fejezet 2015 januárjában kapott végleges formát. A műhelybemutató során szeretnénk betekintést adni a különböző munkafolyamatokba, ismertetni kutatási adatainkat, módszereinket, illetve azokat a nehézségeket, melyek a zárt intézmények sajátos jellegéből adódóan cizellálják az alkoholkérdést. Prezentációkba foglalt rövid elméleti és történeti áttekintést követően a műhelybemutató célja, hogy párbeszédet indukáljon, mindenekelőtt strukturált, szabályok közé szorított keretek között a disputa módszereinek felhasználásával, majd lazítva a kereteken, kevésbé strukturált módon diszkusszióra invitálva a műhelybemutató résztvevőit. A műhelybemutató tételes időbeosztása a következő:
1. A résztvevők bemutatkozása és az intézmény működésének rövid ismertetése –
Marjai Kamilla, Bacsák Dániel, Bittermann Évi (5 perc)
2. „Igenek és nemek kontinuuma": vezetett disputa a hallgatóság bevonásával az alkoholizmussal kapcsolatos attitűdök kérdéskörében (15 perc)
3. Hazai és angol gyakorlat összehasonlítása, összehangolása (prezentáció) – Bittermann Évi (10 perc)
4. Komplex bűn- és konfliktusmegelőző stratégia, avagy alkoholkérdés, mint rész az egészben (prezentáció) – Bacsák Dániel (10 perc)
5. A belső alkoholstratégia megszületése (prezentáció) – Marjai Kamilla (10 perc)
6. Esetismertetés(ek) – Marjai Kamilla, Bittermann Évi (10 perc)
7. Kérdések, diszkusszió (30 perc)
(A tételekhez hozzárendelt időkeret a szervezési igényektől függően módosítható.)
Kulcsszavak: alkoholfogyasztás, stratégia

Belső utakon – Labirintusjárás lelki köldökzsinórunkat követve

műhely, 90perc **M06**

Szervezők: **Horváth Éva, Jusztné Vincze Szabina**
Testharmónia Egyesület

A műhely a perinatális pszichológia tudományán és eredményein alapszik. Célja: Egyrészről élményszerűen megmutatni azt a lehetséges utat, amikor a nő/férfi/pár elindul az anyává/apává/családdá válás útján gyermekük várásával/megfoganásával/megszületésével kezdődően. Melynek folyamán útjuk döntéshozatalok sokasága, különböző gondolatok, érzelmek átélése, kapcsolati rendszerük átalakulása jellemez. Másrészről, rá szeretnénk világítani arra, hogy ezen az úton való elindulás tajékozódási felületei, mint pl. a közvetlen környezet, a társadalom megítélése, egészségügyi szolgáltatások minősége, informalódási lehetőségek sok színűsége - internet, különböző felkészítő programok, könyvek, stb... - hogyan befolyásolhatja, módosíthatja az út kimenetelét. Esetleg válik segitő, támogató erővé vagy éppen ellenkezőleg, hogyan bizonytalaníthat el, vagy foszthat meg testi, érzelmi, spirituális kapaszkodókól, belső intuícióktól, ha úgy tetszik bölcsességtől. Maga a labirintus, az abban való előre haladás, úton levés, mindenki számára saját tudatos vagy tudattalan döntésével, sodródásával, véletlenszerűségével a saját egyedi " valóságában" zajlik, saját/sajátos jelentéssel bír. A kapcsolatot külső és belső labirintus, test és lélek között az az interakciós tükör mutatja meg, mely az önmagamra hangolódás élményében és a térben jelenlévő (valóságban megépített) labirintus tekervényes formájában, az ott megtett lépések ritmusában jelenik meg. Ebben a saját élményű csoportban mindenki maga kutathat a kérdéseire adható válaszai után. Átélheti, hogyan kapcsolódik össze az út, az utazás metafórája a saját élet, a tudatállapot változásaival, lelki állapotaink különböző rétegeivel. Megtapasztalhatóvá válik a tér, idő változása, az észlelés és tapasztalás több rétegű összekapcsolódása, azok jelentésformáló, átalakító szuggesztív hatása. A végén lehetőség nyílik arra, hogy visszajelzéseket adjunk egymásnak és beszélgessünk arról, saját élményünk, hogyan kapcsolódik össze a műhely témájaként felvetett céljával.
Kulcsszavak: Perinatális, labirintus, saját élmény, műhely, utazás, tájékozódási felület

Elfogadás és Elköteleződés Terápia (ACT): gyakorlati alkalmazás

terápiabemutató, 90 perc **M07**

Szervezők: **Eisenbeck Nikolett[1], Szondy Máté[2], Schlosser Károly[3], Szabó-Bartha Anett[2]**
[1]Univesidad de Almería
[2]KRE Pszichológiai Intézet
[3]Goldsmith University of London

Az Elfogadás és Elköteleződés Terápia (ACT) egyike az úgynevezett harmadik generációs viselkedésterápiáknak, amelyek az utóbbi évtizedben mind nagyobb népszerűségnek örvendenek. Ez a népszerűség leginkább az ACT modern, analitikus megközelítésének köszönhető és annak, hogy számos empirikus kutatás támasztja alá eredményességét, akár rendkívül rövid távon is. A műhely célja röviden bemutatni az ACT elméletét és terápiás eljárásait, különös tekintettel az egyes kliensekhez igazított módszerekre és a terápiás kapcsolatra. A műhely alapvetően azoknak szól, akik számára egyelőre kevéssé ismert az ACT pszichoterápiás modellje és terápiás eszközei. A műhely során a résztvevők megismerkedhetnek az úgynevezett funkcionális analízissel, mint a módszerrel, melynek célja, hogy feltárja és megértse a kliensek kóros viselkedésmintáit azok kontextusában, azaz hogy mi a célja a személy egyes viselkedéseinek. Ugyanis az ACT elmélete szerint akkor nem járunk jó úton, ha valamennyi viselkedésünk alapvetően azt szolgálja, hogy elkerüljünk minden pszichés szenvedést, azaz jól érezzük magunkat életünk minden egyes pillanatában. Ez a próbálkozás azért kudarcra ítélt, mert egyrészt lehetetlen folyamatosan tökéletesen boldognak lenni, másrészt az belső pillanatnyi jóllét kényszeres keresése elveszi az erőforrásokat egy teljes, értékekkel és célokkal teli élet megélésétől. A funkcionális analízis mellett bemutatásra kerül néhány egyéb ACT-ban használt mérőeszköz, melyek

nagyban segítik a diagnosztikus munkát. A műhely második felében terápiás módszerek kerülnek a középpontba. Bemutatásra kerül néhány ACT-ban gyakran használt terápiás módszer, különös tekintettel egyes gyakorlatokra és metaforákra. Ezen módszerek egyszerre kínálják a problémás helyzet leképezését és a megoldás módját, illetve segítik azok mindennapi életbe való átvitelét.
Kulcsszavak: Elfogadás és Elköteleződés Terápia, ACT, harmadik generációs viselkedésterápia, pszichopatológia, terápiás módszerek

Emberközpontú tanítás a változó technikai közegek világában – a KOLLÁR módszer

képzésbemutató, 30 perc **M08**

Szervező: **Kollár János** - Semmelweis Egyetem, Budapest

Emberközpontú tanítás a változó technikai közegek világában – a KOLLÁR módszer. A változó technikai közegek világa nem csupán komoly kihívást, de fontos lehetőségeket is jelent az egyetemi oktatás területén. A számos „sebből vérző" tanítás hiányosságainak tulajdoníthatóan igen sok csalódott, frusztrált, a kiégés határán küzdő és kreativitását vesztett hallgató tanul a felsőoktatási intézményekben. Ezen problémák egy része nem új keletű, másrészt azonban az oktatóknak és hallgatóknak egyaránt szembe kell nézniük a változó technikai követelmények által diktált kihívásokkal: az internetes alkalmazások, a világháló által nyújtott és egyre nehezebben követhető lehetőségek rohamos bővülésével is. Ehhez nyújt segítséget KOLLÁR módszer, melynek kidolgozásához 2002 és 2012 között összesen 1893 magyar és külföldi orvostanhallgató nyújtott segítséget. Az általuk szolgáltatott anonim visszajelzések alapján sikerült kidolgozni a módszert, melynek első verzióját a hollandiai Middelburgban (Roosevelt University, 1999), későbbi, tökéletesített változatait Magyarországon (Debreceni Egyetem, 2012, Semmelweis Egyetem, 2014) és Máltán (Máltai Egyetem, 2014. január és szeptember) sikerült bemutatni. A program elnevezése betűszó. Öt olyan területre összpontosít, melyek fejlesztése elengedhetetlenül szükséges az oktatás területén, és melyek a következőek:
1.) Kreativitás-fejlesztés. A résztvevők egyéni és csoportos, játékos feladatokon keresztül olyan, naponta alkalmazható, egyszerű, de hatékony módszereket sajátíthatnak el, melyek alkalmasak kreativitásuk fejlesztésére.
2.) Oktatástechnika, előadástechnika. A prezentáció alapszabályainak elsajátítása, modern, az utóbbi években kifejlesztett prezentációs módszerek és alkalmazásuk bemutatása, gyakorlása.
3.) Lecketanítás, lecketanulás. A program ezen része olyan módszereket, mnemotechnikai eljárásokat tanít, melyek segítségével játékos formában edzhető, javítható a memória befogadóképessége, és a felidézés hatékonysága. Segítséget nyújt ahhoz, hogy a tanulók képesek legyenek saját tanulási stílusuk felfedezéséhez, kialakításához.
4.) Lapozgatás az interneten. E részben az alábbi témák kerülnek feldolgozásra: a.) Hogyan érhető el, hogy a (pl. kutatáshoz, szakcikkhez, egyéb tudományos munkákhoz) szükséges információk naponta, a saját postafiókunkba érkezzenek? b.) Hogyan bukkanjunk rá számunkra hasznos és informatív weboldalakra az interneten? c.) Milyen ingyenes alkalmazásokat találhatunk a világhálón, melyek megkönnyítik a tanulást, tanítást és kutatást?
5.) Általános Relaxáció. Ennek keretében a résztvevők elsajátíthatják a „koncentrált pihenés" alapjait, azaz pl. azt, hogy miként képesek 7 perc alatt kb. 4 órának megfelelő pihenést pótolni.
A műhely keretein belül e módszer összefoglalóját tekinthetik és vitathatják meg a résztvevők.
Kulcsszavak: Tanítás, tanulás, kreativitás, relaxáció, mnemotechnika

EuroPsy – az egységes Európai Pszichológus Tanúsítvány bevezetése felé

képzésbemutató, 45 perc **M09**

Szervezők: **Juhász Márta[1], Költő András[2]**
[1]BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék
[2]ELTE Affektív Pszichológia Tanszék

A Magyar Pszichológiai Társaság 15 éve, a projekt indulása óta részt vesz az Európai Pszichológiai Szervezetek Szövetsége (EFPA) által indított kezdeményezésben, amelynek célja az EuroPsy Európai Pszichológus Tanúsítvány rendszerének kialakítása és működtetése. Az EFPA célja a tanúsítvány bevezetésével, hogy egységesebbé váljanak a követelmények a pszichológusképzésben, ezzel is elősegítve az európai államok közötti mobilitást. Mindez garantálja a megfelelő színvonalú pszichológiai szolgáltatást a fogyasztók védelmében. A mobilitás elősegítésével az európai pszichológusi tanúsítvánnyal rendelkező pszichológusok az Európai Unió országainak potenciális munkavállalóivá válnak, ami a pszichológusi szakma fejlődését eredményezi. Az EuroPsy Tanúsítvány olyan egységes minősítés, amelyet az EFPA tagállamainak összes, mesterszakos vagy azzal egyenértékű, államilag akkreditált egyetemi diplomát szerzett pszichológusa igényelhet. Feltételei – a diploma mellett – a szakmai etikai alapelvek betartása és legalább 1500 óra (kb. egy év) időtartamú, felügyelet mellett elvégzett szakmai gyakorlat. E minimumkövetelmények teljesítése mellett az igénylőnek az EFPA tagszervezetek EuroPsy kibocsátó bizottságokhoz nyújtja be pályázatát. A bizottság tagjai tartalmi és formai szempontból ellenőrzik és a benyújtástól számított 12 hétig elbírálják a jelentkezést. Sikeres pályázat esetén az igénylő részére kiállítják az EuroPsy Tanúsítványt, és kezdeményezik, hogy az igénylő kerüljön be az EFPA által üzemeltetett Európai Pszichológus Regiszterbe. Hazánkban ezeket a feladatokat a Magyar Pszichológiai Társaság EuroPsy Bizottsága látja el. A bizottság tagjai az ország pszichológusképző egyetemeit és a pszichológiai munka gyakorlati területeit képviselő szakemberek.

Az első hazai EuroPsy Tanúsítványokat 2013-ban adtuk ki; azóta 15 szakpszichológus kolléga szerezte meg az Európai Pszichológus címet. Idén januártól a szakpszichológus képesítéssel (még) nem rendelkező kollégák számára is megnyitottuk a pályázás lehetőségét. Mivel a hazai szak- és szakirányú továbbképzések tartalmazzák az 1500 órás gyakorlatot, a szakpszichológusoknak erről nem kell külön igazolást benyújtaniuk. A nem szakpszichológusok pályázáshoz szükséges kompetenciáit és munkatapasztalatait erre a feladatra kiképzett, az MPT által kinevezett EuroPsy Szakmai Gyakorlatvezető értékeli.

Műhelyünkre szeretettel várjuk azokat a kollégákat, akiket érdekel a lehetőség, hogy munkaerőpiaci pozíciójukat EuroPsy Tanúsítvánnyal erősítsék, vagy Szakmai Gyakorlatvezetőként szívesen segítenék a fiatalabb kollégák munkáját, szakmai identitásuk erősödését. A műhely első részében bemutatjuk EuroPsy-vel kapcsolatos naprakész információkat, majd műhelymunka módszereit alkalmazva bemutatjuk azokat a szakmai kompetenciákat, amelyeket a szakmai gyakorlatvezetőknek minősíteni kell a pályázóról.

Kulcsszavak: EuroPsy, Európai Pszichológus Tanúsítvány, felsőoktatás, akkreditáció

Jelentés alapú kutatási módszerek - avagy: "Don't worry, be kvali!"

módszerbemutató, 90 perc **M10**

Szervezők: **Sallay Viola, Martos Tamás**
Semmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet

A műhelyen alkalmazott megközelítés a jelentés és kapcsolat viszonyát reflektálja a kvalitatív kutatás folyamatában. A résztvevők számára bemutatunk és összehasonlítunk két olyan kvalitatív adatelemzési eljárást, melyek az elmúlt évtized(ek)ben jelentős elismertségre tettek szert a kvalitatív kutatásokban: a magyarul megalapozott elméletként fordítható Grounded Theory (GT) módszerét és a szubjektív élmény feltárására szolgáló Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) eljárását. A GT szisztematikusan felépített, induktív logikán alapuló elméletgeneráló kutatási eljárás, melynek során a kutató nem fogalmaz meg előzetes hipotéziseket, hanem arra törekszik, hogy előfeltevéseit reflektálva feltárja, megértse és értelmezze mindazt, ami a kutatás kontextusában történik. A GT módszer kínálta kvalitatív következetességnek, valamint a GT kutatásokból származó elméletek inspiráló hatásának úttörő szerepe volt a kvalitatív módszertan tudományos szerepének és rangjának elismertetésében, és így a huszadik század kvalitatív módszertani forradalmában. Az IPA kifejezetten a pszichológiai kutatásokban (elsőként az egészségpszichológiában, pl. Smith, Jarman és Osborn, 1999) jelent meg, célja a szubjektív élmény rendszerezett, értelmező feltárása. Ehhez a hermeneutikai megközelítés elveit építi be az elemzés folyamatába. A résztvevők aktív részvételére építő műhelyen interjúelemzéseken keresztül mutatjuk be a kétféle megközelítés alapjait, továbbá legfontosabb szemléletbeli hasonlóságait és különbségeit. A résztvevőknek módjuk lesz megvitatni saját kutatási tapasztalataikat, illetve terveiket is, továbbá reflektálunk a kvalitatív kutatási módszerek valamint a terápiás és segítő hivatás munkamódjainak összefüggéseire, a tapasztalatok kölcsönös átfordításának lehetőségeire.

Kulcsszavak: kvalitatív kutatás, Grounded Theory (GT), Interpretative Phenomenological Analysis (IPA)

Képzésfejlesztés a korai intervenció szociális dimenziójának erősítésére: középpontban a reziliencia, védőfaktorok építése és a korai tanulás szemléletének beépítése a szociális és gyermekvédelmi szakemberek gyakorlati munkájába

képzésbemutató, 90 perc **M11**

Szervező: **Cs. Ferenczi Szilvia** - Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet

HÁTTÉR: A műhelybemutató a TAMOP 526 projekt keretében folyó, a szociális ellátórendszer korai intervenciós feladatkörét gazdagító képzések kialakításának menetét és tapasztalatait mutatja be. A műhely résztvevői élményalapú részvételen keresztül nyernek bepillantást a projektben adaptált új nemzetközi (USA, Németország) megközelítésekbe, képzésekbe. Kipróbálhatják az esetelemezés és beavatkozás tervezés védőfaktorokra építő, valamint szülőkísérő módszereit. A korai intervenció olyan széles körű szolgáltatási forma a 0-5/7 éves gyermekek és családjaik számára, amely hazánkban egyaránt érinti az egészségügyi, az oktatási (gyógypedagógia) és a szociális ellátórendszert. A projekt értelmezésében a korai intervenciós szolgáltatások egyes formái minden gyermek és családja számára elérhetővé kell váljanak, hiszen számos olyan biológiai és környezeti rizikótényező lehet jelen a fejlődésben, amely nem manifesztálódik egyértelmű és jól azonosítható fogyatékosság formájában, mégis veszélyezteti a gyermek optimális fejlődését. A szociális és gyermekjóléti, gyermekvédelmi területen dolgozó szakemberek a családok széles körével kerülnek kapcsolatba, mely munka során közvetlen vagy közvetett módon a koragyermekkori történések is fókuszba kerülnek. A projektben adaptált nemzetközi modellek alapján olyan képzések kerültek kidolgozásra, melyek korszerű ismereteket és megközelí-

tésmódokat nyújtanak a kisgyermekes szülők és családok támogatásához. A képzések szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szakemberek attitűdformálását célozzák.
FORGATÓKÖNYV: Bevezetés a védőfaktor szemléletbe és a szülőkísérésbe. Rövid ppt-vel illusztrált interaktív ismeretátadás. A Családerősítő szemlélet 5 védőfaktor erősítésén, kiépítésén alapul. Az öt védőfaktor: szülői reziliencia, társas kapcsolatok, ismeretek a szülőségről és a gyermek fejlődéséről, szükséghelyzetben való konkrét támogatás, a gyermek szociális és emocionális kompetenciája. A szülőkísérés központi témái a korai implicit tanulás, természetes pedagógia, megoldásra fókuszáló kommunikációs stratégiák, valamint az átmenet az intézményes szocializációba: felkészült család, felkészült gyermek, felkészült intézmény. Esetismertetés. Egy eset bemutatása, amely illusztrálja a jelenlegi gyakorlatot, a három jóléti ellátórendszer (egészségügy, szociális és oktatás/gyógypedagógia) szerepeit a korai intervenciós szolgáltatások terén, valamint a biológiai sérülékenység és a környezeti rizikófaktorok összjátékát. Gyakorlati példán keresztül testközelbe hozza a beavatkozási területek, formák, módszerek összetettségét, a korai intervenciós szükséglet és tevékenység sokféleségét. Az eset közös megvitatása. Családerősítő személet. Kiscsoportos munka a védőfaktor szemlélet alkalmazásával jegyzetek és feladatlapok segítségével. A családerősítő szemlélet rizikó és védőfaktorokon alapuló megközelítése nem új a hazai szakemberek számára, de a koncepció képzéssé konvertálása és a szociális szakemberek mindennapi munkájába illesztése hiánypótló a korai intervenció gyakorlatában. A műhelybemutató a megközelítés részletes megismertetésén túl sajátélményű gyakorlaton keresztül a megvalósulást is szemlélteti. Szülőkísérés. Az elemzett eseten keresztül a szülőkísérés szerepének, feladatainak demonstrálására. Helyzetgyakorlat segítségével a szülőkísérés tevékenység sajátélményű kipróbálása történik. A projekt keretében adaptált, a szülőkísérés tevékenységét kialakító képzés feltételezi a jó szintű szakmai kommunikáció, a konfliktuskezelés, a hatékony segítő beszélgetés készségeit, és mindezekre építve a szociális-gyermekjóléti ellátórendszerben megjelenő 0-5/7 éves korú hátrányos helyzetű és/vagy veszélyeztetett gyermekek szüleivel dolgozó szakemberek számára kínál a koragyermekkor, a korai ismeretszerzés, tanulás, valamint a családi és az intézményes szocializáció jelentőségét fókuszban tartó ismereteket és készségeket. Az eltérő kultúrájú, sérülékeny családok gyakran ütköznek a gyermekintézmények elvárásaival és normáival. A szülőkísérésben képzett szakember feladata ezekben a speciális helyzetekben a szülő és a gyermek együttes érdekeit, és az optimális fejlődési perspektívát szem előtt tartó hatékony beavatkozás. A műhely ennek lehetséges módszereibe nyújt bepillantási lehetőséget a helyzetgyakorlaton keresztül. A műhelyt csoportos megbeszélés és visszajelzés zárja.
Kulcsszavak: koragyermekkori intervenció, védőfaktor, korai tanulás

Pártok és közönségük: pártelkötelezettség, függetlenség, tömegmozgalmak

kerekasztal, 90 perc **M12**
Szervező: **Kiss Paszkál** - KRE Pszichológiai Intézet

A michigan-modell sok évtizeddel ezelőtt a pártokkal való azonosulás szerepét emelte ki a választói viselkedés alakításában. Az erre épülő empirikus vizsgálatok több évtizednyi sora – az amerikai közélet hullámzásától sem függetlenül – váltakozva mutatta ki a választók erősebb vagy gyengébb elköteleződését és ennek hasonlóképpen változó hatását a választói viselkedésre. A szociálpszichológia más területein is népszerű szociális identitás elmélet továbbvitte azután ezt a magyarázatot, a társadalmi pozíció helyett a személyes választásra, annak pszichológiai összetevőire fókuszálva a pártokhoz való viszony szerepének vizsgálatában. A szociális identitás elmélete túl is mutat ugyanakkor a korábbi megközelítéseken, sőt átfogó elméleti keretében jól megférnek a politikai pszichológiában ma növekvő népszerűségű megközelítések is, melyek nem a pártokhoz való viszonyt, hanem a politikusokra, politikai eseményekre adott emocionális reakciókat, a vezető-csoport viszonyának dinamikus alakulását, és a kollektív viselkedés szerepét emelik ki a választói viselkedés magyarázatában. Le Bon tömeglélektanából kiindulva, sokáig a tömegviselkedést irracionálisként, a konstruktivitást nélkülöző, túlfűtött érzelmekkel és az ezekből egyenesen következő agresszióval jellemezték. Ma az érzelmeket vagy a csoportfo-

lyamatokat nem feltétlenül állítják szembe az önérdek vagy csoportérdek vezérelte racionális viselkedéssel. A szociálpszichológiai kutatások egyre inkább vizsgálják a kollektív viselkedést a politikai részvétel új, egyre nagyobb teret nyerő formáiként. A kerekasztalunk mindezen megfontolásokra alapoz, de nem elméleteket, hanem a minket a hétköznapokban is körül vevő jelenségeket állítja a középpontban. Azt vizsgáljuk, hogy mi a pártok iránti elköteleződés szerepe a mai demokratikus versenyben. Mitől függ, hogy egy párt választói közösséggé tudja kovácsolni és ebben a formában megtartani a szavazóit. Milyen tere van a pártoktól független, de a politikában aktívan részt venni kívánó szerepvállalásnak. Épülhet-e a politikai demonstrációkra, mozgalmakra új politikai identitás. Milyen szerepe van mindebben a kommunikáció új és régi formáinak.
Kerekasztal résztvevői: Csepeli György, ELTE TÁTK, Kiss Paszkál, KRE BTK, Krekó Péter, ELTE PPK, Szabó Andrea, MTA TK PTI
Moderátor: Perczel Júlia
Kulcsszavak: választói viselkedés, pártazonosulás, civil mozgalmak, politikai kommunikáció, identitásformálás

Pszichoszociális kockázat a munkahelyen

vitakör, 60 perc **M13**
Szervező: **Gábor Edina** - egyéni vállalkozó

A pszichológia számos formában jelenik meg a munkahelyek életében. Például a vezetők képzésében, szervezetfejlesztésben, a környezet kialakításában. A gyakran előforduló munkahelyi stressz egy újabb belépési pontot kínált a pszichológia számára a munka világába és ez a pszichoszociális kockázatértékelés. Ez elsősorban, a gyakorlatban a stresszre vonatkozó beavatkozásokat és értékelést jelenti. Európai összefogásból megszülettek a munkahelyi pszichoszociális kockázatértékelő kérdőív, melyet számos európai nyelvre lefordítottak. Ennek bemutatására és egy konkrét multinacionális vállalatnál felvett eredményeinek bemutatására kerül sor. A vita kérdései: Mennyire fedik le a kérdések a pszichoszociális, stressz okozta kockázatokat? Kellene-e kockázatokon kívül erősségeket is mérni? Melyek lennének ezek? Személyiség kérdőívek vagy más kérdőívek (például: depresszió vagy boldogság kérdőívek) hozzá tudnának-e járulni a helyzet jobb megítéléséhez és a megfelelőbb beavatkozások kialakításához?
Kulcsszavak: munkahely, pszichoszociális kockázat

Rombol vagy épít az internet?

kerekasztal, 90 perc **M14**
Szervező: **Estefánné Varga Magdolna** - Eszterházy Károly Főiskola, Eger
Vitavezető: Estefánné Varga Magdolna (EKF)
Vitázók: Hoyer Mária (SE), Unoka Zsolt (SE), Kis-Tóth Lajos (EKF), Demetrovics Zsolt (ELTE), Urbán Róbert (ELTE)

A technológia óriási léptékű növekedését jól jelzi az a tendencia, miszerint a rádiónak 38 év, a tévének 13 év, az internetnek 4 év, a FaceBooknak 9 hónap kellett ahhoz, hogy eljusson 50 millió felhasználóhoz. Ehhez hozzátartozik, hogy a társadalom információfogyasztási szokásai is megváltoztak, hiszen a huszonnyolc év alattiak 350 százalékkal több adatot „fogyasztanak", mint néhány évtizede. Egy korábbi, 1980-as felméréshez képest az is kiderül, hogy a huszonnyolc évvel ezelőtti médiafogyasztási szokásokhoz képest most naponta 140 százalékkal több szóval találkozik az amerikai népesség. A Big Data, azaz nagy adat jelenséget jól tükrözi, hogy a napi amerikai összes információfogyasztása 3.6 zettabyte, amiben nem csupán az elolvasott emailek, könyvek és újságok, hanem a tévéműsorokban, online videókban és játékokban hallott szövegek és látott pixelek is helyet kaptak. Az információfogyasztás éves növekedése 5.4 százalék, ami a felmérések szerint jóval alatta van annak a tempónak, amellyel a tárolókapacitás és a processzorok számítási sebessége növekszik - tehát tudnánk több tartalmat és információt is kezelni,

csak nem tesszük. Meddig tartható ez így? A felmért trendek több mint jelzésértékűek. Felmerül bennünk a kérdés, hogy ebben az információval túlterhelt világban a tanulásra milyen hatással van az internet: elősegíti, vagy hátráltatja a tudáselsajátítás folyamatát? Vitatott terület az is, hogy az egyén képességei, kompetenciái az IKT térhódításával milyen irányban fejlődnek. További kérdéseket vet fel az, hogy a mobileszközök elterjedése és az internet tér- és időfüggetlensége, az információkhoz való hozzájutás milyen hatással van a kreativitásra, a tanultak elmélyítésére és a különböző elszigetelt tudáselemek együttes hasznosítására. Megvalósul-e a Robinson-effektus? Valóban megteremti-e a digitális esélyegyenlőséget az internet? Emellett gyakran előkerül, hogy a web és szolgáltatásai (például a közösségi média) milyen függőségekhez vezet. A kutatások ugyanis kimutatták, hogy a 18-34 év közötti Facebook-felhasználók 48%-a ébredés után azonnal megnézi az üzenőfalát. A leggyakrabban felmerülő félelem a fiatalok körében a FOMO-szindróma, azaz a "fear of missing out", azaz az attól való félelem, hogy lemaradunk valamiről, ha nem vagyunk online, ha nem veszünk részt a közösségi hírfolyamban. A föld összlakosságának 11%-a Facebook-felhasználó. Ez a 3. legnagyobb ország lenne. A folyamatos online jelenlét tehát a mai generáció számára lételem. A kérdés, hogy milyen áron? Az oktatás oldaláról vizsgálva a kérdést, gyakran felmerül bennünk, hogy annak a generációnak, amely naponta 12 órán át fogyaszt információt - melynek több mint felét a televízió és a rádió tölti ki, további hat órát pedig a számítógépek és a játékok teszik ki - a szavaik negyede pedig az internetről származik, milyen tananyagokat kell készítenünk, hogyan tudjuk hosszú távon lekötni a figyelmét, motiválni a tanulásra? Milyen módszertannal kell az IKT-eszközöket bevonni az oktatásba, hogyan lehet a kezdeti motiváción túl a teljesítmény- és a kompetencia-fejlesztésre használni? Hogyan lehet biztosítani az adaptivitást? Elegendő-e a modularitás elvének betartása? Milyen szerep jut a tömeges, online nyílt kurzusoknak (MOOC), és valóban hatékony-e az ilyenfajta oktatás? A virtuális világok oktatásban való alkalmazása milyen lehetőségeket hordoz, és milyen következményekkel jár, valamint a táblagépek valóban átvehetik-e a tankönyvek szerepét? A kerekasztal egyik fő kérdése a fent említettek mellett az új techno- és a mérnöki pszichológia alkalmazhatósági területei és jövőbeni kihívásai. Jogosan merül fel a kérdés, hogy hol van és mi lesz ebben a folyamatban az ember, az oktatás és a tudás szerepe? A kerekasztal résztvevői a téma neves és elhivatott kutatói, segítségükkel ezekre a kérdésekre keressük a választ.
Kulcsszavak: IKT, internet, virtuális tanulás, digitális kompetenciák

Szociálpszichológia oktatás a BA képzésben

kerekasztal, 90 perc **M15**

Szervezők: **Kende Anna[1], Kovai Melinda[2], Molnárné Kovács Judit[3], Szabó Éva[4], Vincze Orsolya[5]**
[1]ELTE PPK Pszichológiai Intézet
[2]Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet
[3]Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet
[4]Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet
[5]Pécsi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet

A kerekasztal beszélgetés során megvitatjuk a szociálpszichológia tantárgyak BA szintű oktatásának kérdéseit. A beszélgetés célja, hogy megismerkedjünk az összes magyarországi képzőhely oktatási tapasztalataival, megismerjük a felmerülő problémákat, megértsük az egyes képzőhelyek prioritásait. A beszélgetés kitér a használatban lévő tankönyvek kérdésére, a tankönyvvel és oktatási segédanyagokkal kapcsolatos igényekre. Az egyes képzőhelyek egyéni arculata mellett megvitatjuk a BA képzéssel kapcsolatos közös céljainkat, és ennek kapcsán annak tapasztalatait, hogyan integrálhatók a különböző egyetemekről érkező hallgatók a szociálpszichológiai fókuszú MA szakirányokon.
A beszélgetés moderátora: Kovács Mónika.
Kulcsszavak: Szociálpszichológia, oktatás, BA képzés

Tanácsadás pszichológus-szakképzés a megújuló szakirányú továbbképzések rendszerében

képzőhelybemutató, 90 perc **M16**

Szervező: **Kissné Viszket Mónika** - ELTE-PPK

Napjainkban a pszichológus szakma és talán ezzel a pszichológus identitás is megújul, igyekszik a felmerülő szempontok mentén meghatározni önmagát, kijelölni a szakmai kompetenciákat, s ezek határait. Ez megmutatkozik a sorra elkészülő szakmai protokollok, irányelvek munkáiban, de hasonlóan öndefiníciós út a szakképzések, szakirányú továbbképzések alakulása és átalakulása is. A tanácsadó szakpszichológus képzés is megújul. A több éve készülő hallgatói felmérések, a felnőttképzések irányából megfogalmazódó képzési szempontok, az újraformálódó munkahelyi lehetőségek, az új tanácsadói formák mind megalapozták azt az igényt, hogy a tanácsadó szakpszichológus képzés igazodjon a felmerülő új lehetőségekhez és kihívásokhoz, és egyben újradefiniálja önmagát. A tanácsadó szakpszichológus képzés átalakítását az ELTE PPK Tanácsadás Pszichológiája Tanszék kollégái, a tanácsadás szakképzésben részt vevő tanszéki oktatókból alakuló műhely kezdte kidolgozni. Több mint egy éves munka után szeretnénk bemutatni a változásokat, a lehetőségeket és a további feladatokat is a tanácsadás pszichológiájának szakképzésében.

A műhelybeszélgetés résztvevői: Ritoók Magda, Kissné Viszket Mónika, Kozékiné Hammer Zsuzsanna, Karner Orsolya, Vida Kata

Kulcsszavak: tanácsadás, szakképzés, lehetőségek, elvárások

Új lehetőségek a tehetségazonosításban

módszerbemutató műhelymunka, 90 perc **M17**

Szervező: **Dávid Mária** - Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszék

Magyarországon nagy hagyománya van a tehetséggondozásnak. Folyamatosan zajlanak a tehetséggel kapcsolatos kutatások, újabb- és újabb fejlesztő módszereket, programokat dolgoznak ki és építenek be a közoktatásba. Ezek hatékonyságához elengedhetetlen a megfelelő tehetségazonosítás. Dávid M. szerint (2010) ideális esetben a tehetségazonosítás két szinten valósul meg: Egyrészt a pedagógiai tehetségszűrés szintjén, amely célja legtöbbször az intézményi tehetséggondozó programokba való beválogatás. Másrészt a differenciált tehetségazonosítás szintjén, ami interdiszciplináris együttműködést tesz szükségessé pszichológusok és egyéb tehetségszakértők bevonásával, azokban az esetekben, amelyek valamiért meghaladják a pedagógiai tehetségazonosítás kompetenciáját.

Műhelybemutatónk első részében szeretnénk röviden összefoglalni a tehetségazonosítás legfontosabb elméleti és gyakorlati szempontjait, amelyek a hazai tehetséggondozó munkát meghatározzák. Ezt követően bemutatjuk, hogy a pszichológusok által hagyományosan alkalmazott tesztek, és egyéb vizsgálóeljárások eredményeinek értelmezésében milyen mutatók tekinthetők tehetségjegyeknek a differenciált tehetségazonosítás során. A műhelyfoglalkozás második részében a kutatóműhelyünk által kidolgozott két tehetségazonosító módszer megismerésére és kipróbálására nyílik módjuk a résztvevőknek. Az első egy tehetségszűrő megfigyelési szempontsor, amely a pedagógiai tehetségazonosítás szintjén alkalmazható. A második pedig egy tehetség motivációs kérdőív, amellyel a differenciált tehetségazonosítás szintjén dolgozhatnak a pszichológusok, a tehetség motivációs összetevőinek a felderítésére. A kipróbálás során az eredmények értelmezését is gyakorolhatják a résztvevők. Mindkét módszer próbavizsgálata és standardizálása megtörtént. A mérőeszközökkel a gyakorló pedagógusok vették fel az adatokat, és az általuk tehetségesnek tartott (kísérleti csoport) és tehetségesnek nem tartott (kontroll csoport) tanulóinak eredményei kerültek összehasonlításra. Feltételezésünk az volt, hogy a pedagógusok által tehetségesnek tartott tanulók magasabb eredményeket érnek el mindkét mérőeszköz minden faktorában, mint a tanáraik által a tehetséges minősítést meg nem kapó társaik. A próbavizsgálatra a megfigyelési szempontsor esetében 259, a motivációs kérdőív esetében 320

fős mintán került sor. Ezek során mindkét mérőeszköz esetében szignifikánsan jobb eredményeket értek el azok a tanulók, akiket tanáraik tehetségesnek tartanak. Műhelybemutatónkon ismertetjük a mérőeszközök kidolgozásának folyamatát, felhasználásuk lehetőségeit a gyakorlatban. A bemutatásra kerülő tehetségazonosító módszerek a TÁMOP 3.4.4/B/08/1-2009-0014 pályázatban kerültek kifejlesztésre, a Heves Megyei Pedagógiai Intézettel együttműködésben.
Kulcsszavak: tehetség, diagnosztika, új módszerek

Videóinterjúk az oktatásban – a pszichológus nézőpontja

jógyakorlat és képzésbemutató, 45 perc **M18**

Szervező: **Forrás-Biró Aletta** - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

A Dél-Kaliforniai Egyetem (University of Southern California) Soá Alapítvány Vizuális Történelmi Archívuma közel 52.000, holokauszt-túlélőkkel, embermentőkkel és szemtanúkkal készült videóvisszaemlékezést tartalmaz. Ez az archívum 2015 januárja óta hozzáférhető az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. A műhely bemutatja egyrészt, hogy hogyan használhatók a videóinterjúk a közoktatásban az előítélet-mentesség, a kirekesztő magatartással való szembefordulás, az aktív állampolgárságra nevelés elősegítésére, másrészt hogy hogyan készíthetők fel gyakorló és leendő pedagógusok erre a munkára. A műhely két kipróbált, illetve jelenleg is működő képzési forma tapasztalatait elemzi: a Történelmi videóinterjúk a tanórán és az osztályfőnöki munkában elnevezésű, az ELTE PPK-n a tanári mesterképzés hallgatóinak Pszichológia a hétköznapokban blokkból választható kurzus, illetve egynapos módszertani tanár-továbbképzések (Multimédiás tananyagok az oktatásban, a USC Shoah Foundation, a Zachor Alapítvány a Társadalmi Emlékezetért és az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet közös programja) tapasztalatait.
A konkrét példákat elemző műhely bemutatja a videóinterjúk komplexitását, rámutat a jelentésrétegek dekonstruálásának lehetőségeire, és elemzi, hogy hogyan illeszthetők ezek az összetett források a mindennapi oktatási-nevelési folyamatba, különös tekintettel a pszichológiai aspektusokra. A videóinterjúkkal dolgozó pedagógus munkáját a szociálpszichológiai és konstruktivista pedagógiai megközelítés, a személyes történelem bevonása alapozza meg. Hangsúlyos szerepet kap a digitális kompetencia fejlesztése és a médiaműveltség. A videóinterjús tananyagok szaktárgyi keretben és osztályfőnöki munkában egyaránt használhatóak, és kiegészülhetnek helytörténeti vonatkozásokkal. Az elemzésből kiderül az is, hogy a makro- és mikrotörténelem, valamint a személyes perspektívából elbeszélt események megismerésén túl mely készségek és kompetenciák fejleszthetők a bemutatott módszerekkel.
Kulcsszavak: videóinterjú, előítélet-csökkentés, személyes történelem, digitális kompetencia

Fókuszban az Elektrodermális Aktivitás: egy új eszközzel kapcsolatos eredmények és lehetőségek

műszerbemutató, 45 perc **M19**

Szervezők: **Veres-Székely Anna[1], Maruzsa Szabolcs[1], Gönye Bianka[1], Kotyuk Eszter[1], Bircher Julianna[1], Gyurkovics Máté[1], Kekecs Zoltán[2], Ruzsa Gábor[1], Varga Katalin[1], Köteles Ferenc[3]**
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
[2]Department of Psychology and Neuroscience, Baylor University, Waco, US
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Az elektrodermális aktivitás mérését, mint az emocionális történések vagy például a figyelmi orientáció szimpatikus idegrendszer által közvetített pszichofiziológiai indikátorát igen széles körben alkalmazzák pszichológiai kutatásokban. A bőrfelszín vezetőképességének mérési módszereit több mint száz éve pontosítják; a közismert „recept” alapján a kéz vagy az alkar tenyér oldali bőrfelületének két pontja közötti vezetőképesség/ellenállás mérésén alapszik, melyet egy erre optimalizált készülék segítségével bizonyos időközönként regisztrálnak. A feladat egysze-

rűnek tűnik, mégis, ezek az érzékeny és speciálisan erre a feladatra kifejlesztett eszközök általában igen drágák. A kutatók által bemutatott ingerek (vagy egyéb, gyakran nem kívánatos egyéb hatások) következtében változik a szimpatikus beidegzés alatt álló verejtékmirigyek aktivitása, majd pár másodperc alatt ez a hatás lecseng. Az elektrodermális aktivitást mérő műszer regisztrátumán ez egy tipikus hullámvonal formájában jelenik meg. Azonban köztudott, hogy igen nagy egyéni eltérések vannak abban, hogy egy adott ingerre milyen mértékű változásokkal reagálunk. A nagyon kevéssé variábilis bőrvezetés például antiszociális magatartással és öngyilkosságra való hajlammal társul, ez az ikerkutatások-alapján vonás-jellegű, öröklődő tulajdonság összefügg a szorongással és az impulzivitással. illetve az érzelem kifejezés képességével is.

Kutatólaborunk egyes pszichológiai jellemzők öröklött hátterét vizsgálja. Mivel az általunk elemzett genetikai hatások igen kicsik, több száz személy tesztelésére van szükség egy-egy kutatási kérdés megválaszolásához, így legtöbbször csoportos méréseket végzünk. Két éve felmerült az igény legalább 20 db olyan eszközre, melyekkel kognitív feladatok végzése közben pszichofiziológiai markereket, például elektrodermális aktivitást tudunk regisztrálni. Az itt bemutatott Open-source bio-monitor (Obimon) segítségével több, mint 200 személy elektrodermális aktivitását rögzítettük, miközben Stroop feladatot oldottak meg. Kutatássorozatunkban a vizsgálati helyzet manipulálásával azt is teszteltük, hogy e személyek hogyan reagálnak külső motivációs hatásokra. Önbeszámolóik alapján személyiségükről, hangulati jellemzőikről, flow-fogékonyságukról is tájékozódhattunk, így lehetőségünk volt az elektrodermális aktivitás egyéni különbségeit összefüggésbe hozni ezekkel a vonásokkal. Mivel a személyektől DNS mintát is vettünk, az elektrodermális aktivitás egyéni mintázatát alakító öröklött komponensek azonosítását is megkíséreltük, melyre a szakirodalomban eddig nem vállalkoztak.

A műszer legújabb verziója 0-150 microSiemens határértékeken belül 5 nanoSiemens pontossággal másodpercenként 60 bőrvezetés értéket képes tárolni, összesen egymillió adat-értéket. Az adatokat egy bluetooth-szal rendelkező mobil telefonon keresztül egy Internetes szerverre is közvetítheti, így valós időben követhető, akár több személy elektrodermális aktivitása.

Jelen munkát az OTKA K 100845 a Molekula Alapítvány és az obimon.com támogatta.

Reproduktív egészségpszichológia: a „Klinikai és Egészségpszichológiai Szakkönyvtár harmadik kötete”

könyvbemutató, 30 perc **M20**

Szervező: **Rigó Adrien**

Kötetünkben (szerkesztők: Pápay Nikolett és Rigó Adrien) a reprodukcióval kapcsolatos egészség pszichológiai és szociális aspektusait biopszichoszociális keretben jártuk körbe. Megkíséreltük szorosabb interakcióban értelmezni a biológiai és a pszichoszociális vonatkozások közötti összefüggéseket, arra a kérdésre keresve a választ, hogy a reprodukciós működéssel, termékenységgel kapcsolatos egészségi állapot és a lelki egészség hogyan hatnak kölcsönösen egymásra. A reprodukciós mentális egészség vonatkozásában három nagy terület bemutatására vállalkoztunk.

1. Elsőként a nők természetes reproduktív életciklusa köré szerveződő pszichoszociális jelenségeket és problémákat, betegségeket tárgyaltuk. Ilyen területek a menstruáció és vérzészavarok, a perinatális időszak élettani történései és nehézségei a terhesség időszakától a posztpartum periódusig, valamint a perimenopauza időszaka. Ezen felül megjelentek a perinatális veszteségélmények pszichológiai jellegzetességei, valamint a nőgyógyászati daganatos megbetegedések és szűrővizsgálatok pszichés konzekvenciái is a bemutatott témák között.

2. A második rész a termékenységi problémák pszichoszociális vonatkozásait és terápiás lehetőségeit mutatja be. Külön fejezetet szenteltünk a termékenységgel kapcsolatos reprezentációknak, a reproduktív egészségmagatartás szerepének. Tárgyaltunk két fontos termékenységet akadályozó nőgyógyászati problémát, az endometriózist és a policisztás ovárium szindrómát, valamint az asszisztált reprodukció speciális kihívásait. A meddőség kontextusában a terápiás

lehetőségek szisztematikus bemutatására törekedtünk, illetve bemutatásra kerültek a hosszútávú következmények, a növekedés, fejlődés lehetőségei is.
3. A harmadik rész a férfiak reprodukciós egészségének főbb aspektusait elemzi. A férfi meddőség pszichoszociális jellemzői mellett az apaság pszichológiája, az együttszülés jelentősége, a férfiak perinatális történésekben való részvételének pszichológiai következményei is megjelennek.
Tanulmánykötetünket ajánljuk pszichológusoknak, mentálhigiénés szakembereknek, szülésznőgyógyász szakorvosoknak, védőnőknek és minden egészségügyi szakembernek.
A poszter formában zajló könyvbemutatón szívesen válaszolunk a kötettel és a benne szereplő témákkal kapcsolatos kérdésekre; s az olvasó kezébe véve is elmerülhet a tanulmányokban. Célunk, hogy tágabb társadalmi körben is felhívjuk a figyelmet a reprodukcióval kapcsolatos pszichológiai ismeretek fontosságára.

Szerzők, munkahelyek, e-mail címek

Ács Péter - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Neurológiai Klinika; acs.peter@pte.hu
Albu Mónika - KRE Pszichológiai Intézet; albu.monika@kre.hu
Ambrus Géza Gergely - Georg-August University of Göttingen, Department of Clinical Neurophysiology, Göttingen, Germany; Institute of Psychology, Friedrich-Schiller-University of Jena, Jena, Germany
Andrejkovics Mónika - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet; andrejkovics.monika@sph.unideb.hu
Andrek Andrea - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék; Eötvös Loránd Tudományegyetem, ELTE PPK Magatartástudományi Doktori Iskola; andrekandrea@yahoo.com
Angelika B.C. Becker - Biological Psychology and Neuropsychology, University of Hamburg, Hamburg; angelika.becker@uni-hamburg.de
Antal Andrea - Georg-August University of Göttingen, Department of Clinical Neurophysiology, Göttingen, Germany
Antos Zsolt - Budapest XIV. Kerületi Pedagógiai Szakmai Szolgáltató Intézet; anzsol13@gmail.com
Arató Ágnes - Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XX. kerületi Tagintézménye; ozeagi@gmail.com
Aschermann Zsuzsanna - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Neurológiai Klinika; aschermann.zsuzsanna@pte.hu
Asztalos Kata - SZTE JGYPK Tanító-és Óvóképző Intézet; asztalos@edu.u-szeged.hu
Babinszki Emese - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; babinszki.emese@gmail.com
Babity Mária - Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ, Pécs; pszikutat@gmail.com
Bacsák Dániel - Pszichiátriai Betegek Otthona, Szentgotthárd; ELTE-TÁTK, Interdiszciplináris Doktori Iskola
Bády Viktória - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet; szoszkenet@gmail.com
Bagdi Petra - Országos Gerincgyógyászati Központ Pszichoterápiás Osztály; Pécsi Tudományegyetem BTK, Pszichológia Doktori Iskola, Személyiség- és Egészségpszichológia Program; petra.bagdi@bhc.hu
Bagdy Emőke - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet; info@bagdyemoke.hu
Bagdy György - Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet; MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem; bagdy.gyorgy@pharma.semmelweis-univ.hu
Bak Rita - Szegedi Tudományegyetem; bakrita@gmail.com
Balajthy Dániel - Debreceni Egyetem Népegészségügyi Kar Magatartástudományi Intézet; danielbalajthy@gmail.com
Balázs Katalin - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; balazs.katalin@arts.unideb.hu
Balázs Noémi - ELTE-PPK, Egészségpszichológia Doktori Iskola; Lélekkel az Egészségért Alapítvány; balazs.noemi@gmail.com
Balázs Péter - Semmelweis Egyetem, ÁOK, Népegészségtani Intézet
Bálint Anna - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
Bálint Katalin - Augsburgi Egyetem, Média, Tudás és Kommunikáció Tanszék, Recepció és Hatás Kutatócsoport
Balog Anna - SZTE-ÁOK Neurológiai Klinika, 6. évfolyam
Balogh Istvánné - Eszterházy Károly Főiskola Comenius Kar; biiren54@gmail.com
Balota David - Department of Psychiatry, Washington University School of Medicine, 660 S. Euclid Avenu; dbalota@artsci.wustl.edu
Bánfai Anna - Magánrendelés, Melbourne, Ausztrália; abanfai@hotmail.com
Bányai Éva - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék; banyai.eva@ppk.elte.hu

Bárdos György - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet; bardos.gyorgy@ppk.elte.hu
Barkó Mária - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; barkomaria@gmail.com
Barna Ildikó - ELTE TÁTK; barna.ildiko@tatk.elte.hu
Barzó Pál - SZTE ÁOK Idegsebészeti Klinika
Békés Anna - Weöres Sándor Általános Iskola és Gimnázium Budapest; bekes.anna@mail.datatnet.hu
Ben Slugoski - PTE BTK Pszichológiai Intézet; James Cook University, Ausztrália
Benczúr Lilla - KRE Általános Pszichológia Tanszék; lillabenczur@gmail.com
Bencsik Beáta - Károli Gáspár Református Egyetem; bencsikbeus@gmail.com
Benda József - Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet; benda.jozsef@ofi.hu
Benedek Pálma - Heim Pál Gyermekkórház, Budapest
Bényei Judit - Moholy-Nagy Művészeti Egyetem
Benyőcs Eszter - Petz Aladár Megyei Oktatókórház; benyocs.e@gmail.com
Berán Eszter - Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK, Fejlődés- és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; eszter_beran@yahoo.com
Bereczkei Tamás - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet; bereczkei.tamas@pte.hu
Berkes Tímea - ELTE PPK, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet; berkes.timea@ppk.elte.hu
Berkics Mihály - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; berkics.mihaly@ppk.elte.hu
Berky Tamás - Moholy-Nagy Művészeti Egyetem; tberky@gmail.com
Bernáth Ágnes - DE Pszichológiai Intézet; bernath.agnes@arts.unideb.hu
Bernáth László - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék; bernath.laszlo@ppk.elte.hu
Berta Judit - PPKE BTK Pszichológia Intézet; bertajudit@vipmail.hu
Bikfalvi Réka - Lélekkel az Egészségért Alapítvány; bikfalvi.reka@lelekkel.hu
Billédi Katalin - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; billedi.katalin@barczi.elte.hu
Bircher Julianna - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; bircher.julianna@gmail.com
Birkás Béla - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet; birkasb@gmail.com
Biró Brigitte - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; brigittebiro@yahoo.com
Bittermann Évi - Pszichiátriai Betegek Otthona, Szentgotthárd
Blaskovich Borbála - BME TTK - Kognitív Tudományi Tanszék; borbala.blaskovich@gmail.com
Bodnár Gabriella - Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar; bodnar.gabriella@bpk.nyme.hu
Bodor Péter - ELTE Társadalomtudományi Kar; peter.bodor@gmail.com
Bodrogi Barbara - PTE, Pszichológia Intézet; barbi.bodrogi@gmail.com
Bokor Attila - SE ÁOK I. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika; attila.z.bokor@gmail.com
Bolczár Szabolcs - Országos Gerincgyógyászati Központ Pszichoterápiás Osztály; szabolcs.bolczar@bhc.hu;
Borbély Csaba - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet Budapest; csborbely@gmail.com
Borgos Anna - MTA
Boros János - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Személyiség- és Klinikai Pszichológia Tanszék; boros.janos@btk.ppke.hu
Boross Ottilia - Pázmány Péter Katolikus Egyetem Pszichológiai Intézet; otttilia@gmail.com
Borsos Zsófia - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; borsos.zsofia@barczi.elte.hu
Bozsik Csilla - DE, Pszichológiai Intézet, Pedagógiai-Pszichológiai Tanszék; bozsikcsilla@gmail.com
Bozsik György - SE-Neurológiai Klinika, Budapest
Böröcz Eszter - Nyugat-magyarországi Egyetem, Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Kar, tanító szak; eszterborocz255@gmail.com
Brózik Péter - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék; BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék; brozik.peter@ppk.elte.hu
Budavári-Takács Ildikó - Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Társadalomtudományi és Tanárképző Intézet, Pszichológia Tanszék; budavari-takacs.ildiko@gtk.szie.hu

Bugán Antal - Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet; bugan.antal@sph.unideb.hu
Catherine Read - Rutgers University; ceread@rci.rutgers.edu
Claudia K. Friedrich - Developmental Psychology, University of Tübingen, Tübingen; claudia.friedrich@uni-hamburg.de
Czabán Csaba - ANIMA Polygraph Kft.; czaban84@gmail.com
Czégel Dániel - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem; czegel_d@yahoo.com
Czeglédi Edit - SE Magatartástudományi Intézet
Czibor Andrea - PTE Pszichológia Intézet; czibor.andrea@gmail.com
Czikora Dávid - MTA TTK Agyi Képalkotó Központ
Czövek Andrea - Eszterházy Károly Főiskola, Szociálpedagógia Tanszék; czoveka@ektf.hu
Cs. Ferenczi Szilvia - Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet; szilvia.ferenczi@ncsszi.hu
Csabai Krisztina - PPKE BTK Pszichológiai Intézet Fejlődés- és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; csabai.krisztina@btk.ppke.hu
Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; csabaimarta.1@gmail.com
Csábi Eszter - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet; csabieszti@gmail.com
Csajbók Zsófia - ELTE Pszichológiai Intézet; csajbok.zsofia@gmail.com
Csákvári Judit - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; csakvari.judit@barczi.elte.hu
Császár-Nagy Noémi - Országos Gerincgyógyászati Központ Pszichoterápiás Osztály; noemi.csaszar@areus.hu
Csathó Árpád - Pécsi Tudomány Egyetem Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet; arpad.csatho@aok.pte.hu
Csejtei András - Vas Megyei Markusovszky Kórház Onkoradiológiai Osztály; csejtei.andras@markusovszky.hu
Csengődi Márta - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet
Csépe Valéria - MTA TTK Agyi Képalkotó Központ; Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék; csepe.valeria@ttk.mta.hu
Csepeli György - ELTE TÁTK; csepeli.gyorgy@tatk.elte.hu
Csertő István - MTA TTK KPI; PTE BTK Pszichológiai Intézet; csertopi@gmail.com
Csifcsák Gábor - SZTE-BTK Pszichológiai Intézet; gaborcsifcsak@yahoo.co.uk
Csomortáni Domokos Zoltán - ELTE PPK NI Alkalmazott Neveléselméleti Tanszék; csomortani.zoltan@ppk.elte.hu
Csonka Balázs - Debreceni Egyetem, Human Tudományok doktori iskola, Pszichológiai program; hendiala@gmail.com
Csuriné Mirk Gyöngyi - PPKE BTK Fejlődés- és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; csecsemogy@gmail.com
Damsa Andrei - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Intézet, Alkalmazott Pszichológia Doktori Program; damsaandrei@gmail.com
Dávid Mária - Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszék; davidm@ektf.hu
Deák Anita - Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; deak.anita@pte.hu
Deli Gabriella - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Neurológiai Klinika; deli.gabriella@pte.hu
Demetrovics Zsolt - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; demetrovics.zsolt@ppk.elte.hu
Denke Diána - University of East London; denke.diana@gmail.com
Désfalvi Judit - Semmelweis Egyetem Doktori Iskola; Semmelweis Egyetem, I. sz. Belklinika, Onkológiai Részleg; desfalvijudit@gmail.com
Dóka Ádám - Fővárosi Gyermekvédelmi Szakszolgálat; doka.adam@gmail.com
Dombi Annamária - ELTE PPK; dombi.annamaria@ppk.elte.hu
Dombi Edina - SZTE JGYPK Tanító- és Óvóképző Intézet, Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék; edinadombi@yahoo.com
Domonkos Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet; Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola; kati.domonkos@gmail.com
Dorn Krisztina - Pécsi Tudomány Egyetem Klinikai Központ; dornkriszta@gmail.com
Dorner László - Eszterházy Károly Főiskola, Pszichológia Tanszék; dorner@ektf.hu
Dósa Zoltán - Babes-Bolyai Tudományegyetem, Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Tanszék
Dov Dori - Technion (Israel Institute of Technology), ESML Laboratory, Technion City, Haifa

Dömötör Zsuzsanna - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet; domotorzsuzsa2@gmail.com
Dúll Andrea - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék; BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék; dull.andrea@ppk.elte.hu
Édes Andrea - Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet; MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem; edes.andrea88@gmail.com
Éger, Csaba - Projekt Kinderhaus GmbH.; egercsaba89@me.com
Egri Tímea - Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar; egritimea@gmail.com
Egyed Tiborné - Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Sárospataki Tagintézménye; zsuzsoe@gmail.com
Ehmann Bea - MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Eigner Bernadett - ELTE BGGYK; ebernadette11@gmail.com
Einspach-Tisza Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; kata.tisza@gmail.com
Eisenbeck Nikolett - Univesidad de Almería; eisenbeckniki@gmail.com
Eisinger Andrea - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; eisinger.andrea@ppk.elte.hu
Endre Szilvia - INSZI Pszichiátriai Betegek Nappali Ellátása; Pécsi Tudományegyetem BTK, Pszichológia Doktori Iskola, Személyiség- és Egészségpszichológia Program; endreszilvi@gmail.com
Endrédi Zsófia - BME Pszichológia MA képzés; endredi.zsofi@gmail.com
Erin B. Cooper - Center for Marital and Sexual Health - Levine, Risen, and Associates
Erős Ferenc - MTA TTK KPI, PTE BTK; erosferenc@gmail.com
Ertsey Csaba - SE-Neurológiai Klinika, Budapest
Estefánné Varga Magdolna - Eszterházy Károly Főiskola, Pszichológia Tanszék; estefan@ektf.hu
Esze Viktória - YGEN Humánerőforrás Központ; esze.viktoria@ygenkozpont.hu
Eszlári Nóra - Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet; MTA-SE Neuropszichofarmakológiai és Neurokémiai Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem; eszlari.nora@gmail.com
Faragó Boglárka - Eszterházy Károly Főiskola
Faragó Renáta - Semmelweis Egyetem ÁOK; faragorenata22@gmail.com
Farkas Judit - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
Fazakas Ida - Eszterházy Károly Főiskola, Szociálpedagógia Tanszék; fazakasida@ektf.hu
Fazekas Balázs - Csibész Családvédelmi Központ
Fecser Enikő - PPKE BTK Pszichológia Intézet; fecser.eniko@gmail.com
Fecskó Edina - AVKF Neveléstudományi és Pszichológiai Tanszék
Fehér Pálma Virág - Body-Mind Balance (magánrendelés); feher.palma@velvet.hu
Fehér Tibor Dániel - Károli Gáspár Református Egyetem BTK Pszichológiai Intézet; fehertd@gmail.com
Felvinczi Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem, PPK, Pszichológiai Intézet; katalin.felvinczi@gmail.com
Ferenczy Dávid - ELTE PPK; ferenczy.david@gmail.com
Fogarasi-Grenczer Andrea - Semmelweis Egyetem, Egészségtudományi Kar, Családgondozási Tanszék
Fogarassy Levente - Károli Gáspár Református Egyetem; toofgib92@gmail.com
Forrás-Biró Aletta - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék; forras-biro.aletta@ppk.elte.hu
Frankó Luca - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; franko.luca@ppk.elte.hu
Frecska Ede - Debreceni Egyetem, Pszichiátriai Klinika
Friedrich Melinda - MTA TTK KPI; melinda.friedrich@gmail.com
Fülöp Márta - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet; ELTE Pszichológiai Intézet; fulop.marta@ttk.mta.hu
Füzi Virág - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék; fuzi.virag@ppk.elte.hu
Gábor Edina - egyéni vállalkozó; edina.gabor@healthpromotion.hu
Gács Boróka - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

Gál Anita - KRE Pszichológia MA képzés; gl.anita@yahoo.com
Galambos Attila - ELTE Pszichológiai Intézet; galambosattila89@gmail.com
Galambos Katalin - Mozgásjavító Óvoda, Általános Iskola, Szakközépiskola, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és Kollégium; galamboska@gmail.com
Galina Katsev - Technion (Israel Institute of Technology), ESML Laboratory, Technion City, Haifa
Gamos Alexandra - PTE Pszichológia Intézet
Garami Linda - MTA TTK, Agyi Képalkotó Központ; ELTE PPK, Pszichológia Doktori Iskola; garami.linda@ttk.mta.hu
Gáspár Mihály - Nyugat-magyarországi Egyetem, Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Kar, Pedagógiai Intézet; psycho@mnsk.nyme.hu
Gáspár Zoltán - ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola; ELTE PPK ESI; gaspar.zoltan@ppk.elte.hu
Gereben Ferencné - ELTE BGGYK; gereben@barczi.elte.hu
Gerlinger Lilla - Országos Onkológiai Intézet
Goate M. Alison - Department of Psychology, Washington University in St. Louis, One Brookings Drive, MO 63130, USA; goatea@psychiatry.wustl.edu
Góborné Jámbor Ágnes; jamboragi@gmail.com
Gönye Bianka - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; gonyebianka@gmail.com
Gráf Rózsa - ELTE BGGYK; rozsa.graf@gmail.com
Gresits Iván - Országos Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet (OSSKI), Budapest
Grezsa Ferenc - KRE Pszichológiai Intézet, Pszichológiai Továbbképző Központ; grezsa.ferenc@kre.hu
Gulyás Enikő - Eszterházy Károly Főiskola; gulyas.eniko@ektf.hu
Gulyás Levente - BME Építészmérnöki Kar
Gyepesi Áron - ELTE Pszichológiai Intézet; ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
Gyimesi Júlia - KRE Tanárképző Központ
Győri Miklós - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet; gyorimiklos@elte.hu
Győri-Dani Dóra - SZTE-BTK Neveléstudományi Doktori Iskola; doragy.d@gmail.com
Gyuris Petra - Pécsi Tudományegyetem; gyurispetra@gmail.com
Gyurkovics Máté - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; mate.gyurkovics@gmail.com
Hadházi Éva - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológia Intézet, Fejlődéslélektani Tanszék; hadhazi.eva@kre.hu
Hadnagy József - Eszterházy Károly Főiskola, Szociálpedagógia Tanszék; hadnagy.jozsef@ektf.hu
Hajdú Krisztina - Családsegítő és Pedagógiai Szakszolgálat, Sárospatak; thethea@gmail.com
Hal Melinda - PPKE-BTK Pszichológia Intézet; SE - Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola; halmelinda1@gmail.com
Hal Viktor - Bajai Szent Rókus Kórház, Pszichiátriai Osztály, Baja
Hal Viktorné - Türr István Gazdasági Szakközépiskola, Baja
Halász Gábor - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet; Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
Halmi Zsófia - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológia Intézet, Budapest
Hámori Eszter - PPKE BTK, Fejlődés- és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; hamori.eszter@btk.ppke.hu
Hanák Zsuzsanna - Eszterházy Károly Főiskola; hanak@ektf.hu
Hannah Kollsete - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; hannah_kollsete@hotmail.com
Hargitai-Müller Mária - PPKE BTK Pszichológia Intézet; mmarika@freemail.hu
Harsányi Szabolcs Gergő - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet; tudommar@gmail.com
Hatvani Andrea - Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszék; hatvani@ektf.hu
Havancsák Rózsa - SZTE ÁOK Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika; SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet; rozsa.havancsak@gmail.com

Hegedüs Katalin - Semmelweis Egyetem, Neurológiai Klinika; hegedus.katalin.pszi@gmail.com
Héjja Anna - Károli Gáspár Református Egyetem pszichológia szakos hallgatói
Héjja-Nagy Katalin - Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszék; hejjank@ektf.hu
Herzog Csilla - Eszterházy Károly Főiskola; herzog@ektf.hu
Hevesi Judit - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; gaborjak.hevesijudit@gmail.com
Hevesi Krisztina - Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Pszichológiai Intézet; Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK ESI; hevesi.kriszta@ppk.elte.hu
Hidegkuti István - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; hidegkuti.istvan@arts.unideb.hu
Holecz Anita - Nyugat-magyarországi Egyetem, Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Kar, Pedagógiai Intézet; hanita@mnsk.nyme.hu
Homoki Lilla - KRE Pszichológiai Intézet
Hompoth Emőke - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
Honbolygó Ferenc - MTA TTK, Agyi Képalkotó Központ; ELTE Pszichológiai Intézet; honbolygo.ferenc@ttk.mta.hu
Hortobágyi Tibor - Debreceni Egyetem Pathológiai Intézet, Neuropathológia Tanszék
Horvát M. Tünde - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet; hmtunde@sol.cc.u-szeged.hu
Horváth Dóra - Országos Onkológiai Intézet
Horváth Endre - ELTE BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet; horvath.endre910@gmail.com
Horváth Erzsébet - Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézet; horvath.erzsebet_zsofia@med.semmelweis-univ.hu
Horváth Éva - Testharmónia Egyesület
Horváth Julia - PPKE BTK Pszichológiai Intézet Fejlődés- és Klinikai Gyermeklélektan Tanszék; julia.horvaath@gmail.com
Horváth Kata - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
Horváth Réka - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Neurológiai Klinika; horvath.reka@pte.hu
Horváth Rita - KRE Pszichológiai Intézet, Új Föld Alapítvány; horvathrita73@gmail.com
Horváth Zsolt - DE KK Onkológiai Intézet; horvathzsolt@med.unideb.hu
Horváth-Szabó Katalin - Sapientia Főiskola; hszk55@freemail.hu
Hunyady György - ELTE PPK; hunyady.gyorgy@ppk.elte.hu
Illés Anikó - Moholy-Nagy Művészeti Egyetem; anikoilles@gmail.com
Illés Szilvia - Károli Gáspár Református Egyetem pszichológia szakos hallgatói
Ináncsi Tamás - PTE Pszichológia Doktori Iskola
Inántsy-Pap Judit - DE, Pszichológiai Intézet, Pedagógiai-Pszichológiai Tanszék; inantsy-pap.judit@arts.unideb.hu
Jagodics Balázs - Szegedi Gazdasági Szakképző Iskola; balazs.jagodics@gmail.com
Jaksic Nenad - Pszichiátriai Osztály, Zágrábi Egyetemi Kórház, Zágráb, Horvátország
Jakubovits Edit - SE ETK; jakedit62@gmail.com
Jámbori Szilvia - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet; jamborisz@gmail.com
Janacsek Karolina - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; Magyar Tudományos Akadémia, Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet; janacsekkarolina@gmail.com
Jaskóné Gácsi Mária - Eszterházy Károly Főiskola Comenius Kar; jagamaria@ekfck.hu
Joseph P. Forgas - University of New South Wales, Ausztrália
Józan Anna - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; jozananna@gmail.com
Józsa Emese - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék; jozsa.emese@ppk.elte.hu
Juhász Anikó - Károli Gáspár Református Egyetem
Juhász Annamária - Károli Gáspár Református Egyetem
Juhász Gabriella - MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem, Nemzeti Agykutatási Program B Alprogram; Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet; Gabriella.Juhasz@manchester.ac.uk
Juhász László - egyéni vállalkozó; juhaszlaci@e-pakk.hu
Juhász Levente Zsolt - Dunaújvárosi Főiskola; juhaszle@mail.duf.hu
Juhász Márta - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék; juhaszm@erg.bme.hu
Juhászné Klér Andrea - SZIE GTK TTI; hpartner@t-online.hu

Jusztné Vincze Szabina - Testharmónia Egyesület; szabi@webvilag.com
K. Szilágyi Adrienn - ELTE PPK Affektív Pszichológiai Tanszék; Jahn Ferenc Kórház Intenzívterápiás Osztály; szilidri@yahoo.com
Kalász Judit - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; kalaszjuci@gmail.com
Kállai János - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet; janos.kallai@aok.pte.hu
Kálmán János - SZTE ÁOK Pszichiátriai Klinika
Kaló Zsuzsa - NCSSZI – Nemzeti Drogmegelőzési Iroda; zsuzsa.kalo@gmail.com
Karádi Kázmér - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet; kazmer.karadi@aok.pte.hu
Kardos Péter - Amherst College, MA
Karner Orsolya - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Tanácsadás Pszichológiája Tanszék; orsikarner@gmail.com
Kárpáti Judit - Semmelweis Egyetem, Neurológiai Klinika
Karsai Szilvia - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE PPK Pszichológiai Intézet; karsai.szilvia@karrier.elte.hu
Kása Dorottya - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet; kasadorottya@freemail.hu
Katona Gábor - Heim Pál Gyermekkórház, Budapest
Katona Nóra - ELTE PPK, Társadalom- és Neveléspszichológiai Tanszék; katona.nora@gmail.com
Katona Zsuzsa - Debreceni Egyetem, NK, Egészségpszichológia Msc
Katonai E. Rózsa - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola; katonai.rozsa@gmail.com
Kekecs Zoltán - Department of Psychology and Neuroscience, Baylor University, Waco, US**;** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék; kekecs.zoltan@ppk.elte.hu
Kékes Szabó Marietta - SZTE JGYPK Alkalmazott Egészségtudományi és Egészségfejlesztési Intézet; kszmarietta@gmail.com
Kékesi Márk - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet; markkekesi@gmail.com
Kelecsényi Dóra - Károli Gáspár Református Egyetem
Kelemen László - PTE BTK Pszichológiai Intézet
Kemény Lajos - SZTE ÁOK Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika
Kende Anna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; kende.anna@ppk.elte.hu
Kerekes Balázs - Oktatási Hivatal Projektigazgatóság
Kerekes Zsuzsanna - PTE-ÁOK Magatartástudományi Intézet; zsuzsanna.kerekes@aok.pte.hu
Kerepes Leila - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet
Khidir Nóra - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvosi Kar, Magatartástudományi Intézet
Kincses Péter - Pécsi Tudomány Egyetem Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet; peter.z.kincses@aok.pte.hu
Kis György - Anima Risk Nonprofit Kft.; Hazugság-Kutató Tudományos Műhely; kis.gyorgy@animagrop.hu
Kiss Enikő Csilla - PTE BTK Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék; kiss.eniko@pte.hu
Kiss István - ELTE Tanácsadás Tanszék; kiss.istvan@ppk.elte.hu
Kiss Orhidea - ELTE PPK Gazdaság- és környezetpszichológia Tanszék; kiss.orhidea@ppk.elte.hu
Kiss Orsolya - BME, Kognitív Tudományi Tanszék; kisorsolia@gmail.com
Kiss Paszkál - KRE BTK Pszichológiai Intézet; dr.kiss.paszkal@gmail.com
Kiss Szabolcs - PTE; kiss66sz@t-online.hu
Kissné Viszket Mónika - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; viszket.monika@gmail.com
Klement Mariann - Eszterházy Károly Főiskola, Szociálpedagógia Tanszék; EKF Neveléstudományi Doktori Iskola; mariann@ektf.hu
Kóbor Andrea - Magyar Tudományos Akadémia, Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képalkotó Központ; kobor.andrea@ttk.mta.hu
Koch Boglárka - KRE Pszichológiai Intézet; kobogi03@gmail.com

Kocsel Natália - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; kocsel.natalia@ppk.elte.hu
Kocsor Ferenc - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet; kocsorferenc@gmail.com
Kojouharova Petia S. - Pszichológiai Doktori Iskola, Eötvös Loránd Tudomány Egyetem; p.kojouharova@gmail.com
Kollár János - Semmelweis Egyetem, Budapest; janoskollar@gmail.com
Kollár Tamás - ELTE-PPK, Egészségpszichológia Doktori Iskola; ktamas@hotmail
Koltói Lilla - Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar; koltoililla@gmail.com
Komádi Judit - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet; komadijudit@gmail.com
Komoly Sámuel - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Neurológiai Klinika; komoly.samuel@pte.hu
Koncz Zsuzsa - Országos Onkológiai Intézet; zsuzska.koncz@gmail.com
Kondé Zoltán - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék; konde.zoltan@arts.unideb.hu
Kónya Anikó - ELTE Pszichológiai Intézet
Kopcsó Krisztina - PTE Pszichológia Doktori Iskola; kop.kriszti@gmail.com
Kotyuk Eszter - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; kotyeszter@gmail.com
Kovács Ágnes Melinda - Közép-európai Egyetem, Budapest; kovacsag@ceu.hu
Kovács Gyula - BME – TTK, Kognitív Tudományi Tanszék; Friedrich Schiller Egyetem, Pszichológia Intézet, Jéna, Németország; DFG "PersonPerception" Kutatási Egység (Research Unit), Friedrich Schiller Egyetem, Jéna, Németország
Kovács Judit - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; kovacs.judit@arts.unideb.hu
Kovács Kristóf - Eszterházy Károly Főiskola, kristof340@googlemail.com
Kovács Mónika - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ; kovacs.monika@ppk.elte.hu
Kovács Nóra - SZTE JGYPK Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék; kovacsnoara@gmail.com
Kovács Norbert - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Neurológiai Klinika; kovacs.norbert@pte.hu
Kovács Péter - Országos Onkológiai Intézet / National Institute of Oncology, Budapest, Hungary; Semmelweis University, Budapest, Hungary; kope.kope@gmail.com
Kovács Tamás - XI. kerületi Pedagógiai Szakszolgálat; kovacst.pszichologus@gmail.com
Kovács Zsuzsanna - Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet; pg.kovacs.zsuzsanna@gmail.com
Kovács Zsuzsanna - Semmelweis Egyetem, Egészségtudományi Kar; kovacs.zsuzsa@hu.inter.net
Kovai Melinda - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet
Kozák Lajos Rudolf - SE MR Kutatóközpont, Budapest
Kozékiné Hammer Zsuzsa - ELTE PPK; hammerzs@t-online.hu
Kökönyei Gyöngyi - MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem, Nemzeti Agykutatási Program B Alprogram; ELTE PPK Pszichológiai Intézet; kokonyei.gyongyi@ppk.elte.hu
Költő András - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Affektív Pszichológia Tanszék; kolto.andras@ppk.elte.hu
Kőrössy Judit - SZTE Pszichológiai Intézet; judit.korossy@gmail.com
Köteles Ferenc - ELTE PPK, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, koteles.ferenc@ppk.elte.hu
Kővágó Pál - PTE Pszichológiai Intézet, pal.kovago@gmail.com
Kőváry Zoltán - SZTE Pszichológiai Intézet; kovary.zoltan@gmail.com
Kövesdi Andrea - SE. I.sz. Gyermekgyógyászati Klinika, Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Osztály; PTE BTK, Pszichológia Doktori Iskola, Személyiség- és Egészségpszichológia Program; andikovesdi@gmail.com
Kövi Zsuzsanna - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet; zsuzsanna.suranyi@gmail.com
Krajcsi Attila - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológiai Tanszék

Krekó Péter - ELTE PPK; kreko.peter@ppk.elte.hu
Krisztián Ágota - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék; krisztian.agota@ppk.elte.hu
Kuczogi Gábor - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet; gaborkuczogi@gmail.com
Kulcsár Emese - ELTE-PPK, Pszichológia Intézet
Kunos Nóra - Zrínyi Ilona Gimnázium, Miskolc; kunosnora@gmail.com
Kupper Boróka - MTA Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Kurucz Attila - BME Építészmérnöki Kar
Lábadi Beatrix - Pécsi Tudomány Egyetem Bölcsészet Tudományi Kar Pszichológia Intézet; labadi.beatrix@pte.hu
Lacsán Katalin - Országos Onkológiai Intézet, lacsankatalin@gmail.com
Lakatos Csilla - Semmelweis Egyetem Doktori Iskola; lakatos.csilla@chello.hu
Lakatos Katalin - Budapesti Hidroterápiás Rehabilitációs Gimnasztika (BHRG) Alapítvány; lkhrg@yahoo.com
Láng András - Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézet; andraslang@hotmail.com
Lantos Katalin - Szegedi Tudományegyetem, Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar, Egészségmagatartás és –fejlesztés Szakcsoport; lantoskatalin@gmail.com
Lantos Nóra - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Lányi Katalin - Budapesti Gazdasági Főiskola; katalin_lanyi@yahoo.com
Lapis Flóra - Károli Gáspár Református Egyetem
László János†
László Noémi - Eötvös Loránd Tudományegyetem; ELTE ÁJK; laszlo.noemi@gmail.com
Látos Melinda - SZTE ÁOK Sebészeti Klinika; latosmeli@gmail.com
Lázár György - SZTE ÁOK Sebészeti Klinika; lazar.gyorgy@med.u-szeged.hu
Lehmann László - MOB – Sportiskolai program; lehmann.laszlo@mob.hu
Leindler Milán - SE Magatartástudományi Intézet; leindlermilan@gmail.com
Lengyel Anna - Magyar Honvédség Egészségügyi Központ; annalengyel@gmail.com
Lengyel Rita - BHRG Alapítvány; ritus.lengyel@gmail.com
Lengyel Zsolt - Pannon Egyetem, Veszprém; lengyel.zsolt@uni-pannon.hu
Lippai Edit - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék; lippai.edit@ppk.elte.hu
Liszkay Gabriella - National Institute of Oncology, Budapest, Hungary
Lívják Emília - Eszterházy Károly Főiskola Comenius Kar; livjak@ekfck.hu
Lógó Emma - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék; emma@erg.bme.hu
Losonczi Anna - BME Építészmérnöki Kar, Építőművészeti Doktori Iskola; losoannika2@gmail.com
Lovas Éva - Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézet; lovas.evi@gmail.com
Lucza Tivadar - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet; tivadar.lucza@aok.pte.hu
Lukács Fruzsina - Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar; frulukacs@gmail.com
Magi Anna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; magi.anna@ppk.elte.hu
Magyar Máté - Semmelweis Egyetem, Neurológiai Klinika; mate.magyar.88@gmail.com
Magyaródi Tímea - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet; magyarodi.timea@ppk.elte.hu
Mailáth Mónika - DE KK Onkológiai Intézet; mailathmoni@freemail.hu,
Majer Réka - Debreceni Egyetem, Pszichiátriai Klinika; DE KK Onkológiai Intézet; majer.reka@med.unideb.hu
Majláth Zsófia - SZTE-ÁOK, Neurológiai Klinika, Szeged
Maria Kollsete - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; mariakollsete@hotmail.com
Marián Dávid - ELTE PPK; sirdav@gmail.com
Márián Renáta - ELTE Magatartáspszichológiai Doktori Program; Vas Megyei Markusovszky Kórház Onkoradiológiai Osztály; marianreni@gmail.com
Máriási Dóra - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet; mariasi.dora@ppk.elte.hu
Marjai Kamilla - Pszichiátriai Betegek Otthona, Szentgotthárd; [2]ELTE-PPK, Neveléstudományi Doktori Iskola; marjaikamilla@gmail.com

Márki Gabriella - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; marki.gabriella@gmail.com
Márkus Lilla Viktória - Pitypang Művészeti Óvoda, Budapest; markuslilla89@gmail.com
Martijn van Zomeren - University of Groningen
Martin Voracek - Faculty of Psychology, University of Vienna
Martos Tamás - Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet; martos.m.tamas@gmail.com
Maruzsa Szabolcs - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; szabolcs.maruzsa@gmail.com
Mata Zsuzsanna - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; mata.zsuzsana@gmail.com
Medvés Dóra - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; medves.dora@arts.unideb.hu
Mersdorf Anna - Semmelweis Egyetem; Károli Gáspár Református Egyetem; ansikia@gmail.com
Meskó Norbert - Pécsi Tudományegyetem; meskonorbert@meskonorbert.hu
Mester Dolli - Eszterházy Károly Főiskola, Pszichológia Tanszék; dollim@ektf.hu
Mészáros Judit - ELTE Pszichológiai Intézet
Mészáros Noémi Zsuzsanna - PTE BTK Pszichológiai Intézet; noemi.zsuzsanna@gmail.com
Miheller Pál - SE II. Belgyógyászati Klinika
Mirnics Zsuzsanna - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológia Intézet; mirnics.zsuzsa@gmail.com
Molnár Csaba - Political Capital; molnar.csaba@politicalcapital.hu
Molnár Enikő - KRE Pszichológiai Intézet, Új Föld Alapítvány; eniko.molnaar@gmail.com
Molnár Szandra - Károli Gáspár Református Egyetem; molnar.szandra91@gmail.com
Molnárné Kovács Judit - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; kovacs.judit@arts.unideb.hu
Mónok Kata - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; monok.kata@ppk.elte.hu
Munkácsi Brigitta - Debreceni Egyetem, Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet; brigimunkacsi1119@gmail.com
Müller Anna - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet
N. Kollár Katalin - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék; kollar.katalin@ppk.elte.hu
Nábrády Mária - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológiai Intézet; nabrady.maria@freemail.hu
Nádor Csaba - Magyar Honvédség Egészségügyi Központ
Nagy Beáta Erika - Debreceni Egyetem, Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet; nagy.beata@sph.unideb.hu
Nagy Henriett - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet; nagyhenriett.elte@gmail.com
Nagy János - ELTE PPK; nagy.janos@ppk.elte.hu
Nagy Kitti - Debreceni Egyetem, NK, Magatartástudományi Intézet
Nagy László - PTE BTK Pszichológia Intézet; nagy.laszlo@pte.hu
Nagy Nikolett - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet; nicol.nagy89@gmail.com
Nagy Tünde - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvosi Kar, Magatartástudományi Intézet; tunde.nagy@aok.pte.hu
Nagybányai Nagy Olivér - KRE Pszichológiai Intézet, Általános Lélektani és Módszertani Tanszék; nagybanyai.oliver@kre.hu
Nagyné Klujber Márta - Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola; klujberm@gmail.com
Narancsik Gabriella - ELTE Pszichológiai Intézet; gnarancsikg@gmail.com
Németh Dezső - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; Magyar Tudományos Akadémia, Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet; nemethd@gmail.com
Németh Dorottya - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE PPK Pszichológiai Intézet; nemeth.dorottya04@gmail.com
Németh Katalin - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvosi Kar, Magatartástudományi Intézet
Németh Lilla - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék; lillanemeth3@gmail.com
Németh Piroska - Heim Pál Gyermekkórház
Néray Bálint - MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet; Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia Doktori Iskola; balint.neray@gmail.com

Nguyen Luu Lan Anh - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ; lananh@ppk.elte.hu
Niva Weingrovitz - Technion (Israel Institute of Technology), ESML Laboratory, Technion City, Haifa
Noam Heimann - Technion (Israel Institute of Technology), ESML Laboratory, Technion City, Haifa
Nótin Ágnes - Miskolci Egyetem BTK Tanárképző Intézet; agnesnotin@yahoo.co.uk
Nyitrai Erika - KRE Pszichológiai Intézet Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék; nyitraierika@vipmail.hu
Nyúl Boglárka - PPKE BTK; nyulboglark@gmail.com
Nyulászi Anna - INDIT Közalapítvány ”Tükör” Somogy Megyei Drogambulancia; nyulaszianna@gmail.com
Obreczán Tamás - IBM Székesfehérvár; obreczan.tamas@gmail.com
Ocsovszky Zsófia - Károli Gáspár Református Egyetem
Oláh Attila - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet
Oláh Judit - SZTE ÁOK Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika
Oláh Katalin - ELTE PPK, MTA TTK; olah.katalin@ppk.elte.hu
Olajos Tímea - Debreceni Egyetem; olajos.timea@arts.unideb.hu
Orbók Zita - ELTE-PPK; zita.orbok@hotmail.com
Orgoványi-Gajdos Judit - Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola; o.gajdos.judit@gmail.com
Orosz Anna - PTE, Pszichológia Intézet; annaorosz5@gmail.com
Oroszné Perger Mónika - BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék; pergerm@erg.bme.hu
Örkényi Ágota - ELTE Pszichológiai Intézet; orkenyi.agota@gmail.com
Paál Tünde - PTE Pszichológia Intézet
Pachner Orsolya - PTE Pszichológia Intézet; PTE BTK Pszichológiai Doktori Iskola; PTE ETK Sürgősségi Ellátás és Egészségpedagógiai Intézet; pachner.orsolya@gmail.com
Paksi Borbála - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet; Budapesti Corvinus Egyetem, MKI, Viselkedéskutató Központ; borbala.paksi@uni-corvinus.hu
Páli Judit - Károli Gáspár Református Egyetem Fejlődéslélektani Tanszék; palijudit@gmail.com
Pállinger Éva - SE Magatartástudományi Intézet; eva.pallinger@gmail.com
Pálosi Vivien - BME Kognitív Tudományi Tanszék, Budapest; Nyírő Gyula Kórház Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet, Budapest; palosivivi@gmail.com
Palotai Róbert - PTE Pszichológia Intézet
Pántya József - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; pantya.jozsef@arts.unideb.hu
Pap Dorottya - Semmelweis Egyetem, Gyógyszerhatástani Intézet; papdorka1@gmail.com
Papp Gábor - DE Pszichológiai Intézet; papp.gabor@arts.unideb.hu
Papp Zsuzsanna - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; pappzsuzsanna88@gmail.com
Papp-Zipernovszky Orsolya - SZTE Pszichológiai Intézet, Kreativitás és Alkalmazott Művészetpszichológia Kutatócsoport; papporso@gmail.com
Parti Katalin - Országos Kriminológiai Intézet; partikat@gmail.com
Patakiné Bősze Júlia - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet; bosze.julia@ppk.elte.hu
Pataky Gabriella - Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pátkai Gabriella - PTE Pszichológia Intézet; patkai.gabriella@gmail.com
Patyi Dániel - Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet; daniel.patyi@gmail.com
Paulik Edit - Szegedi Egyetem, ÁOK, Népegészségtani Intézet
Péceli Magdolna Mária - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet; simmagdi@gmail.com
Péley Bernadette - PTE Pszichológia Intézet; peley.bernadette@pte.hu
Perczel Júlia - ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola; juliskap@gmail.com
Péter Lilla - PTE-ÁOK Fogorvostudományi Szak
Pető Zoltán - Szegedi Tudományegyetem, Neuropszichiátriai Rehabilitációs Osztály
Pinczés-Pressing Zsuzsanna - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; przsuzsi@yahoo.com
Pintér Judit Nóra - SZTE Pszichológiai Intézet; pinterjudit@gmail.com

Pléh Csaba - CEU Department of Cognitive Science; Vispleh@ceu.hu
Pócza-Véger Petra - SZTE ÁOK Idegsebészeti Klinika; poczaveger@gmail.com
Pohárnok Melinda - PTE Pszichológia Intézet; poharnok.melinda@pte.hu
Polner Bertalan - BME Kognitív Tudományi Tanszék, Budapest
Polonyi Tünde - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; tundepolonyi@gmail.com
Pólya Tibor - MTA TTK KPI, KRE Pszichológiai Intézet; polya.tibor@ttk.mta.hu
Pozsár Blanka - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; blankapozsar@gmail.com
Prihoda Gábor - Klebelsberg Intézményfenntartó Központ
Purebl György - SE Magatartástudományi Intézet, Budapest
Puskás-Vajda Zsuzsanna - Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület; feta@feta.hu
Putz Ádám - PTE Pszichológia Intézet; psy.adamputz@gmail.com
Pünkösty Mária; punkostymarcsi@gmail.com
Rácz Anna - Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika; racz.anna@gmail.com
Racsko Réka - Eszterházy Károly Főiskola; racsko@ektf.hu
Racsmány Mihály - BME-TTK, KTT; MTA-BME, NAP-B, Frontostriatális Zavarok Kutatócsoport
Raffai Gellért - Debreceni Egyetem, Magatartástudományi Intézet; raffai.gellert@sph.unideb.hu
Ragó Anett - MTA TTK, Agyi Képalkotó Központ; ELTE Pszichológiai Intézet; rago.anett@ttk.mta.hu
Rákóczi Ildikó - Debreceni Egyetem, EK, Nyíregyháza, Egészségügyi Gondozás és Prevenció Alapszak, Koordinációs Egység
Reinhardt Melinda - KRE Pszichológiai Intézet Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék; Zuglói Egészségügyi Szolgálat Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Szakrendelés; reinhardt.melinda@kre.hu
Reményi Tamás - ELTE BGGYK; remtomi@gmail.com
Restás Péter - PTE BTK Pszichológiai Intézet; drmarodi@gmail.com
Révész György - PTE BTK Pszichológia Intézet; revesz.gyorgy@pte.hu
Rigó Adrien - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet; lpigniczki@t-online.hu
Rigó János - SE ÁOK I. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika
Riskó Ágnes - Országos Onkológiai Intézet
Rokszin Adrienn Aranka - SZTE-BTK Neveléstudományi Doktori Iskola; rokszinadrienn@gmail.com
Rosecker Péter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; roseckerpeti@gmail.com
Rózsa Sándor - ELTE Pszichológiai Intézet; ELTE PPK ESI; rozsaqqq@gmail.com
Ruttkay Zsófia - Moholy-Nagy Művészeti Egyetem
Ruzsa Gábor - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; BCE Közgazdaságtudományi Kar; ruzsagab@gmail.com
Sallay Viola - Semmelweis Egyetem, Mentálhigiéné Intézet; sallay.viola@gmail.com
Sándor Zita - SZIE GAEK Egészségtudományi Campus; sandorzita89@gmail.com
Sarbak Klára - BME Építészmérnöki Kar
Sarungi Emőke - SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ; SZTE Pszichológiai Intézet; esarungi@gmail.com
Sasvari-Szekely Maria - Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézet; sasvari.maria@med.semmelweis-univ.hu
Schlosser Károly Kornél - Goldsmith University of London; karoly.schlosser@gmail.com
Schmidt Andrea - MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Szociológiai Intézet; Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Elméleti Intézet; schmidt.andrea11@gmail.com
Sebő Tamás - SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ, Szeged; sebotamas@gmail.com
Séra László - ny.; serlasz43@gmail.com
Seres Gabriella - SE Magatartástudományi Intézet; sergabriella@gmail.com
Seres Imola - Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika; seres.imola@med.semmelweis-univ.hu
Simó Magdolna - Semmelweis Egyetem, Neurológiai Klinika
Simonné Goschi Gabriella - Klebelsberg Intézményfenntartó Központ; goschi.gabriella@gmail.com
Simor Péter - BME-TTK, KTT; Nyírő/ OPAI, Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet

Sipka Tünde Csenge - SZTE ÁOK Traumatológiai Klinika; tundecsenge@gmail.com
Smohai Máté - Károli Gáspár Református Egyetem; smohabasketball@gmail.com
Sneff Szilárd - Nyugat-magyarországi Egyetem, Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Kar, tanító szak; szilard.sneff@gmail.com
Soltész Péter - Pázmány Péter Katolikus Egyetem; petsol@gmail.com
Sonit Bafna - School of Architecture, Georgia Tech, USA
Stefanik Krisztina - ELTE BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet; krisztina.stefanik@barczi.elte.hu
Stoll Dániel Péter - Országos Gerincgyógyászati Központ Pszichoterápiás Osztály; Pécsi Tudományegyetem BTK, Pszichológia Doktori Iskola, Személyiség- és Egészségpszichológia Program; daniel.stoll@bhc.hu
Suhajda Csilla Judit - Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Társadalomtudományi és Tanárképző Intézet, Pszichológia Tanszék; suhajda.csilla@gtk.szie.hu
Sz. Makó Hajnalka - PTE BTK Pszichológia Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék; mako.hajnalka@gmail.com
Szabó Attila - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet; szabo.attila@ppk.elte.hu
Szabó Beáta - Károli Gáspár Református Egyetem BTK Pszichológiai Intézet; szabobeus@gmail.com
Szabó Edina - ELTE Pszichológiai Intézet; ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem, Nemzeti Agykutatási Program B Alprogram; szabo.edina@ppk.elte.hu
Szabó Edit - PTE, Pszichológia Intézet; szabooedit@gmail.com
Szabó Éva - Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet; szeva64@gmail.com
Szabó János - PTE BTK Pszichológia Intézet; raulrivaul@gmail.com
Szabó Judit - Országos Kriminológiai Intézet; judit.szabo@okri.hu
Szabó Lajos - PTE-BTK Pszichológia Doktori Iskola; szabo.lajos04@gmail.com
Szabó Mónika - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ; szabo.monika@ppk.elte.hu
Szabó Pál - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet; dr.szabopal@gmail.com
Szabó Zsófia - BME – TTK, Kognitív Tudományi Tanszék; MTA - TTK, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Társadalom és Kulturális Pszichológia Csoport; szabozsofiaeva@gmail.com
Szabó Zsolt Péter - PTE BTK Pszichológiai Intézet; szabozsoltpeter@yahoo.co.uk
Szabó-Bartha Anett - KRE Pszichológiai Intézet Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék; szabobartha@gmail.com
Szalai Katalin - Kaposvári Egyetem Gyógypedagógiai Intézet; szalai.katalin@ke.hu
Szalóki Szilvia - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; szilvi.szaloki@gmail.com
Szamosi Judit - Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológiai Intézet
Szántó Ildikó - PTE-ÁOK Fogorvostudományi Szak
Szatmári Dóra - Pécsi Tudományegyetem; dori.szatmari@gmail.com
Szebeni Rita - Eszterházy Károly Főiskola, Pszichológia Tanszék; rszebeni@ektf.hu
Szegedi-Hallgató Emese - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; hallgato.emese@gmail.com
Székely Mózes - ELTE PPK Nevelés- és Társadalompszichológiai Tanszék és Felsőoktatási Tervezési Testület; mozes@elte.hu
Székely Zsófia - PTE BTK Pszichológia Doktori Iskola, Elméleti Pszichoanalízis Program; zsofko@gmail.com
Szekeres Ágota - ELTE BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet; agota.szekeres@barczi.elte.hu
Szemán Dénes - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; szeman.denes@ppk.elte.hu
Szemenyei Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; szemenyei.eszter@ppk.elte.hu
Szemerszky Renáta - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet; szemerszky.renata@ppk.elte.hu
Szenes Márta - SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ; marta@szenesem.hu
Szigeti Réka - ELTE PPK Egészségpszichológia Doktori Iskola; Lélekkel az Egészségért Alapítvány; szigeti.rekka@gmail.com

Szijjártó Linda - PTE, Társadalmi Kapcsolatok Intézete, Szociális Munka és Szociálpolitika Tanszék; lindaszijjarto@gmail.com
Szilágyi Judit - Veszprém Vetési Albert Kéttannyelvű Gimnázium; szilit@gmail.com
Szirmák Zsófia - Freie Universitat, Berlin
Szitó Imre - Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Tanárképző Tanszék; imre.szito@gmail.com
Szokolszky Ágnes - Szegedi Tudományegyetem; szokolszky@gmail.com
Szolcsányi Tibor - Pécsi Tudomány Egyetem Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet; tibor.szolcsanyi@aok.pte.hu
Szombathelyi Éva - Semmelweis Egyetem, Neurológiai Klinika
Szondy Máté - KRE BTK Pszichológiai Intézet; szondymate@gmail.com
Szőllősi Ágnes1, 1 BME-TTK, KTT
Szucsáki Melinda - Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága; szucsaki.melinda@gmail.com
Szummer Csaba - KRE PI; szummercs@upcmail.hu
Tajti János - SZTE-ÁOK, Neurológiai Klinika, Szeged
Takács Ádám - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet; takacs.adam@ppk.elte.hu
Takács Ildikó - BME GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék; takacsi@erg.bme.hu
Takács István - Kaposvári Egyetem Gyógypedagógiai Intézet; istvan.takacs.dr@gmail.com
Takács Johanna - Vas Megyei Markusovszky Kórház Onkoradiológiai Osztály; ELTE Magatartáspszichológiai Doktori Program
Takács Marcell - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék
Takács Szabolcs - Károli Gáspár Református Egyetem BTK Pszichológiai Intézet; tretarkhon@gmail.com
Tamás Réka Borbála - PPKE BTK Pszichológia szak; tamas.reka.borbala@gmail.com
Tarsoly-Huszár Ágnes - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet; huszaragica@caesar.elte.hu
Tasi Lia - Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Intézet
Taskó Tünde Anna - Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszék; tasko@ektf.hu
Téglás Ernő - Közép-európai Egyetem, Budapest
Tihanyi Benedek T. - ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola; tihanyibenedekt@gmail.com
Tiringer István - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvosi Kar, Magatartástudományi Intézet; istvan.tiringer@aok.pte.hu
Tisljár Roland - Debreceni Egyetem, NK, Magatartástudományi Intézet; tisljar.roland@sph.unideb.hu
Tisljár-Szabó Eszter - Debreceni Egyetem, NK, Magatartástudományi Intézet; eszter.szabo@sph.unideb.hu
Tisza Kálmán - ELTE PPK; czyprian@gmail.com
Tokai Dalma - Magyar Tudományos Akadémia Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Pszichológiai Intézet; tokaidalma@gmail.com
Tollner Viktória - Pázmány Péter Katolikus Egyetem Pszichológia MA képzés; viki.tollner@gmail.com
Tolnai Nóra - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; tolnora@yahoo.com
Topál József - MTA Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet; topal.jozsef@ttk.mta.hu
Tóth Dénes - MTA TTK Agyi Képalkotó Központ; toth.denes@ttk.mta.hu
Tóth István - Károli Gáspár Református Egyetem
Tóth Zsófia - Létra, Komplex művészeti és közösségi központ
Tóth-Vajna Rita - Semmelweis Egyetem Doktori Iskola; tothvajnarita@gmail.com
Tóvölgyi Sarolta - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem GTK Ergonómia és Pszichológia Tanszék; tovolgyi@erg.bme.hu
Tőkés-Dunai Lilla - Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XIII. kerületi Tagintézménye; PTE-BTK Pszichológia Doktori Iskola; dunaililla@gmail.com
Török Ágoston - 1 MTA TTK Agyi Képalkotó Központ; ELTE PPK, Pszichológia Doktori Iskola; torok.agoston@ttk.mta.hu

Török Csenge - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
Túry Ferenc - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet
Uatkán Ajna - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
Ujhelyi Adrienn - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; ujhelyi.adrienn@ppk.elte.hu
Ulrike Schild - Developmental Psychology, University of Tübingen, Tübingen; ulrike.schild@uni-tuebingen.de
Ungi Szilvia - Baranya Megyei Gyermekvédelmi Központ, Pécs; ungi.szilvi@gmail.com
Unoka Zsolt - Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika; unoka.zsolt@med.semmelweis-univ.hu
Uram Dóra - SE I. Sebészeti Klinika
Urbán Róbert - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet; urban.robert@ppk.elte.hu
V. Komlósi Annamária - ELTE PPK Pszichológia Intézet; v.komlosi.annamaria@ppk.elte.hu
Vajda Zsuzsanna - KRE PI; vajdazsuzsanna@gmail.com
Vakli Pál - BME – TTK, Kognitív Tudományi Tanszék, Budapest
Vámosi Katalin - Anima Risk Nonprofit Kft.
Vancsó Anna - Neticle Technologies
Ványi Dániel - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet; daniel.vanyi@gmail.com
Váradi Fanni - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; pszi.fanni@gmail.com
Varga Endre - SZTE ÁOK Traumatológiai Klinika
Varga Katalin - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék; vkata@vnet.hu
Varga Vera - MTA TTK Agyi Képalkotó Központ; ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar; varga.vera@ttk.mta.hu
Varga Zsuzsanna - Szent Margit Kórház Fejlődésneurológia Osztály; vargazsuzsanna89@gmail.com
Vargay Adrienn - ELTE Magatartáspszichológiai Doktori Program; Heim Pál Kórház Madarász utcai részleg Gyermek Onkohaematológiai Osztálya; vargay.adrienn@gmail.com
Vargha András - KRE Pszichológiai Intézet, ELTE Pszichológiai Intézet; vargha.andras@kre.hu
Vargha Bálint - PTE Doktori Iskola; varghabalint@gmail.com
Várhelyi Klára - Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Várszegi-Shultz Mária - Somnocenter, Alvásdiagnosztikai és Terápiás Központ, Szeged
Vass Viola - Pécsi Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola Fejlődés- és Klinikai Pszichológia Program; vassviola1@gmail.com
Vass Zoltán - Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet; vass.zoltan@kre.hu
Vécsei László - SZTE-ÁOK, Neurológiai Klinika, Szeged
Vékony Teodóra - Szegedi Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
Vereczkei Andrea - Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézet; vereczkei.andrea@med.semmelweis-univ.hu
Veres-Székely Anna - ELTE-PPK Pszichológiai Intézet; szekely.anna@ppk.elte.hu
Veroszta Zsuzsanna - Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.; veroszta.zsuzsanna@gmail.com
Veszelka András - Pellea Humán Kutató és Fejlesztő Bt.; andras.veszelka@pellea.hu
Vida Katalin - ELTE PPK, Pszichológiai Intézet; ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; vida.katalin@ppk.elte.hu
Vince Polito - ARC Centre of Excellence in Cognition and its Disorders, Macquarie University; vince.polito@mq.edu.au
Vincze Orsolya - Pécsi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet; orsolyavincze@hotmail.com
Virág Márta - Országos Klinikai Idegtudományi Intézet, Budapest; martavirag1@gmail.com
Virágh Tamás - ELTE PPK; viragh.tamas@gmail.com
Vizin Gabriella - Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika; vizin.gabriella@med.semmelweis-univ.hu
Vogl Krisztina - SE Genetikai Sejt és Immunbiológiai Intézet; voglkri@yahoo.co.uk
Vörös András - MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Szociológiai Intézet; Univesity of Oxford, Nuffield College; ziikuu@gmail.com
Wacha Judit - SE I. Sebészeti Klinika
Walter Paulus - Georg-August University of Göttingen, Department of Clinical Neurophysiology, Göttingen, Germany

Watti Nermin - SZTE-ÁOK Neurológiai Klinika, 5. évfolyam, Szeged
Weintraut Rita - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet; rita.weintraut@aok.pte.hu
Wildmann Melinda - PTE Pszichológia Intézet; wildmann.melinda@gmail.com
Winkler István - MTA Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Zack Boukydis - Magyar Honvédség Egészségügyi Központ
Zemplén Gábor - BME
Zimmer Márta - BME – TTK, Kognitív Tudományi Tanszék, Budapest
Zsédel Krisztina - KRE BTK Pszichológiai Intézet; krisztina.zsedel@gmail.com
Zsigmond Orsolya - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program; alyoosa@gmail.com
Zsombók Terézia - MTA-SE-NAP B Genetikai Agyi Képalkotó Migrén Kutatócsoport, Magyar Tudományos Akadémia, Semmelweis Egyetem, Nemzeti Agykutatási Program B Alprogram; Semmelweis Egyetem, Neurológiai Klinika; zso6370@gmail.com

Névmutató

Ács Péter, 98, 99, 284
Albu Mónika, 19, 284
Ambrus Géza Gergely, 139, 284
Andrejkovics Mónika, 205, 219, 284
Andrek Andrea, 104, 105, 271, 284
Angelika B.C. Becker, 152, 284
Antal Andrea, 139, 284
Antos Zsolt, 109, 284
Arató Ágnes, 112, 113, 114, 284
Aschermann Zsuzsanna, 98, 99, 284
Asztalos Kata, 192, 284
Babinszki Emese, 187, 284
Bagdi Petra, 163, 284
Bagdy Emőke, 3, 9, 144, 254, 284
Bagdy György, 82, 284
Bak Rita, 237, 284
Balajthy Dániel, 205, 284
Balázs Katalin, 120, 121, 186, 187, 188, 284
Balázs Noémi, 211, 238, 284
Balázs Péter, 238, 284
Bálint Anna, 140, 284
Bálint Katalin, 51, 284
Balog Anna, 222, 284
Balogh Istvánné, 191, 284
Balota David, 227, 284
Bánfai Anna, 74, 284
Bányai Éva, 127, 128, 129, 130, 131, 284
Bárdos György, 3, 127, 146, 147, 285
Barkó Mária, 187, 285
Barkóczi Ilona, 3
Barna Ildikó, 150, 285
Barzó Pál, 178, 285
Békés Anna, 65, 285
Ben Slugoski, 38, 285
Benczúr Lilla, 83, 84, 85, 221, 285
Bencsik Beáta, 203, 285
Benda József, 239, 285
Bényei Judit, 181, 285
Benyőcs Eszter, 240, 285
Berán Eszter, 13, 15, 134, 285
Bereczkei Tamás, 3, 47, 55, 132, 133, 134, 167, 168, 169, 285
Berkes Tímea, 208, 285
Berkics Mihály, 24, 233, 234, 285
Berky Tamás, 20, 285
Bernáth Ágnes, 222, 285
Bernáth László, 125, 126, 127, 285
Berta Judit, 202, 285
Bikfalvi Rék, 211, 285
Billédi Katalin, 103, 285
Bircher Julianna, 26, 27, 281, 285
Birkás Béla, 46, 48, 285
Biró Brigitte, 241, 285
Bittermann Évi, 272, 285
Blaskovich Borbála, 241, 259, 285
Bodnár Gabriella, 175, 285
Bodor Péter, 140, 285
Bodrogi Barbara, 134, 285
Bokor Attila, 72, 285
Bolczár Szabolcs, 163, 285
Borbély Csaba, 242, 285
Borgos Anna, 16, 17, 285
Boros János, 23, 157, 285
Boross Ottilia, 185, 270, 285
Borsos Zsófia, 101, 285
Bozsik Csilla, 196, 285
Bozsik György, 222, 285
Böröcz Eszter, 249, 285
Brózik Péter, 118, 285
Budavári-Takács Ildikó, 193, 285
Bugán Antal, 261, 286
Catherine Read, 232, 286
Claudia K. Friedrich, 152, 286
Czabán Csaba, 242, 286
Czégel Dániel, 12, 13, 243, 286
Czeglédi Edit, 218, 286
Czibor Andrea, 48, 286
Czigler István, 3
Czikora Dávid, 154, 286
Czövek Andrea, 62, 286
Cs. Ferenczi Szilvia, 276, 286
Csaba Éger, 244
Csabai Krisztina, 51, 52, 53, 112, 135, 137, 286
Csabai Márta, 3, 34, 49, 122, 178, 179, 180, 286
Csajbók Zsófia, 263, 265, 286
Csákvári Judit, 102, 286
Császár-Nagy Noémi, 163, 286
Csathó Árpád, 48, 99, 286
Csejtei András, 129, 286
Csengődi Márta, 197, 199, 286
Csépe Valéria, 3, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 195, 286
Csepeli György, 149, 278, 286
Csertő István, 37, 38, 141, 286
Csifcsák Gábor, 225, 286
Csomortáni Domokos Zoltán, 217, 286
Csonka Balázs, 46, 286

Csuriné Mirk Gyöngyi, 113, 286
Damsa Andrei, 11, 47, 286
Dávid Mária, 3, 60, 62, 64, 65, 66, 185, 280, 286
Deák Anita, 54, 134, 200, 241, 286
Deli Gabriella, 98, 99, 286
Demetrovics Zsolt, 3, 80, 157, 159, 198, 252, 278, 286
Denke Diána, 19, 286
Désfalvi Judit, 135, 136, 144, 145, 286
Dóka Ádám, 214, 286
Dombi Annamária, 176, 177, 286
Dombi Edina, 229, 286
Domonkos Katalin, 22, 286
Dorn Krisztina, 99, 286
Dorner László, 3, 60, 61, 286
Dósa Zoltán, 232, 286
Dov Dori, 156, 286
Dömötör Zsuzsanna, 147, 148, 287
Dúll Andrea, 116, 117, 118, 287
Édes Andrea, 82, 287
Egri Tímea, 88, 287
Egyed Tiborné, 189, 287
Ehmann Bea, 7, 287
Eigner Bernadett, 85, 87, 287
Einspach-Tisza Katalin, 43, 287
Eisenbeck Nikolett, 73, 74, 75, 273, 287
Eisinger Andrea, 81, 157, 158, 159, 160, 245, 252, 287
Endre Szilvia, 162, 287
Endrédi Zsófia, 83, 84, 287
Erin B. Cooper, 169, 287
Erős Ferenc, 122, 124, 170, 287
Ertsey Csaba, 222, 287
Estefánné Varga Magdolna, 3, 62, 183, 185, 278, 287
Esze Viktória, 214, 287
Eszlári Nóra, 82, 287
Faragó Boglárka, 15, 287
Faragó Renáta, 145, 287
Farkas Judit, 252, 287
Fazakas Ida, 62, 287
Fazekas Balázs, 51, 287
Fecser Enikő, 52, 54, 287
Fecskó Edina, 51, 287
Fehér Pálma Virág, 180, 287
Fehér Tibor Dániel, 244, 287
Felvinczi Katalin, 29, 32, 33, 198, 287
Ferenczy Dávid, 235, 287
Fiáth Titanilla, 23
Fogarasi-Grenczer Andrea, 238, 287
Fogarassy Levente, 255, 287
Forrás-Biró Aletta, 281, 287
Frankó Luca, 116, 118, 287
Frecska Ede, 207, 287
Friedrich Melinda, 235, 287
Fülöp Márta, 3, 233, 234, 287
Füzi Virág, 89, 91, 287
Gábor Edina, 278, 287
Gács Boróka, 48, 287
Gál Anita, 83, 84, 288
Galambos Attila, 81, 158, 159, 160, 245, 288
Galambos Katalin, 10, 288
Galina Katsev, 156, 288
Gamos Alexandra, 76, 288
Garami Linda, 151, 288
Gáspár Mihály, 3, 249, 288
Gáspár Zoltán, 166, 288
Gereben Ferencné, 85, 288
Gerlinger Lilla, 114, 288
Goate M. Alison, 227, 288
Góborné Jámbor Ágnes, 246, 288
Gönye Bianka, 27, 281, 288
Gráf Rózsa, 86, 288
Gresits Iván, 148, 288
Grezsa Ferenc, 68, 288
Gulyás Enikő, 246, 288
Gulyás Levente, 117, 288
Gyepesi Áron, 157, 288
Gyimesi Júlia, 16, 17, 288
Győri Miklós, 100, 101, 102, 103, 288
Győri-Dani Dóra, 225, 247, 288
Gyuris Petra, 169, 288
Gyurkovics Máté, 28, 281, 288
Hadházi Éva, 105, 271, 288
Hadnagy József, 58, 288
Hajdú Krisztina, 190, 288
Hal Melinda, 222, 248, 288
Hal Viktor, 222, 248, 288
Hal Viktorné, 248, 288
Hámori Eszter, 3, 51, 53, 54, 112, 113, 114, 134, 135, 136, 137, 288
Hanák Zsuzsanna, 221, 288
Hannah Kollsete, 166, 288
Hargitai-Müller Mária, 51, 52, 288
Harsányi Szabolcs Gergő, 94, 288
Hatvani Andrea, 61, 288
Havancsák Rózsa, 179, 288
Hegedüs Katalin, 248, 289
Héjja Anna, 105, 289
Héjja-Nagy Katalin, 3, 64, 104, 106, 271, 289
Herzog Csilla, 203, 289
Hevesi Judit, 41, 289
Hevesi Krisztina, 3, 43, 44, 45, 46, 110, 111, 289
Hidegkuti István, 120, 289
Holecz Anita, 249, 289
Homoki Lilla, 254, 289
Hompoth Emőke, 140, 289
Honbolygó Ferenc, 151, 152, 153, 195, 289
Hortobágyi Tibor, 207, 289
Horvát M. Tünde, 92, 94, 289

Horváth Dóra, 114, 289
Horváth Endre, 101, 289
Horváth Erzsébet, 26, 289
Horváth Éva, 273, 289
Horváth Julia, 135, 137, 289
Horváth Kata, 139, 289
Horváth Réka, 98, 99, 289
Horváth Rita, 34, 37, 289
Horváth Zsolt, 128, 129, 289
Horváth-Szabó Katalin, 146, 289
Hoyer Mária Hunyady György, 3
Illés Anikó, 20, 181, 289
Illés Szilvia, 105, 289
Ináncsi Tamás, 47, 289
Inántsy-Pap Judit, 196, 289
Izsó Lajos, 3
Jagodics Balázs, 125, 289
Jaksic Nenad, 44, 289
Jakubovits Edit, 128, 129, 130, 289
Jámbori Szilvia, 92, 94, 247, 289
Janacsek Karolina, 138, 139, 140, 159, 160, 195, 289
Jaskóné Gácsi Mária, 189, 289
Joseph P. Forgas, 40, 289
Józan Anna, 81, 158, 289
Józsa Emese, 128, 130, 289
Juhász Anikó, 208, 289
Juhász Annamária, 208, 289
Juhász Gabriella, 82, 115, 289
Juhász László, 269, 289
Juhász Levente Zsolt, 194, 289
Juhász Márta, 275, 289
Juhászné Klér Andrea, 192, 289
Jusztné Vincze Szabina, 273, 290
K. Szilágyi Adrienn, 217, 290
Kalász Judit, 188, 290
Kállai János, 3, 7, 97, 98, 99, 266, 290
Kálmán János, 179, 290
Kalmár Magda, 3
Kaló Zsuzsa, 68, 290
Karádi Kázmér, 97, 98, 99, 290
Kardos Péter, 15, 290
Karner Orsolya, 214, 280, 290
Kárpáti Judit, 248, 290
Karsai Szilvia, 71, 250, 290
Kása Dorottya, 45, 254, 255, 290
Katona Nóra, 224, 250, 290
Katona Zsuzsa, 219, 290
Katonai E. Rózsa, 26, 28, 290
Kekecs Zoltán, 105, 281, 290
Kékes Szabó Marietta, 227, 253, 290
Kékesi Márk, 92, 93, 290
Kelecsényi Dóra, 208, 290
Kelemen László, 40, 290
Kemény Lajos, 179, 290
Kende Anna, 182, 279, 290
Kerekes Balázs, 29, 30, 290
Kerekes Zsuzsanna, 251, 290
Kerepes Leila, 140, 290
Khidir Nóra, 266, 290
Kincses Péter, 98, 99, 290
Kis György, 83, 84, 85, 290
Kiss Enikő Csilla, 3, 16, 17, 160, 161, 162, 163, 290
Kiss István, 89, 90, 290
Kiss Orhidea, 119, 290
Kiss Orsolya, 226, 290
Kiss Paszkál, 37, 38, 149, 150, 176, 277, 278, 290
Kiss Szabolcs, 170, 172, 290
Kissné Viszket Mónika, 89, 95, 96, 280, 290
Kis-Tóth Lajos, 3, 278
Klement Mariann, 185, 290
Kóbor Andrea, 152, 153, 195, 290
Koch Boglárka, 83, 85, 290
Kocsel Natália, 79, 81, 245, 252, 291
Kocsor Ferenc, 55, 168, 169, 291
Kojouharova Petia S., 224, 291
Kollár János, 274, 291
Kollár Tamás, 238, 291
Koltói Lilla, 176, 177, 291
Komádi Judit, 212, 291
Komoly Sámuel, 98, 99, 291
Koncz Zsuzsa, 114, 115, 291
Kondé Zoltán, 120, 196, 232, 291
Kónya Anikó, 16, 291
Kopcsó Krisztina, 76, 77, 291
Kotyuk Eszter, 26, 28, 227, 281, 291
Kovács Ágnes Melinda, 230, 291
Kovács Gyula, 206, 291
Kovács Ilona, 3
Kovács Judit, 122, 132, 291
Kovács Kristóf, 63, 291
Kovács Mónika, 41, 279, 291
Kovács Nóra, 253, 291
Kovács Norbert, 98, 99, 291
Kovács Péter, 114, 115, 291
Kovács Tamás, 52, 53, 291
Kovács Zsuzsanna (SE), 72, 291
Kovács Zsuzsanna (Veszprém), 23, 24, 291
Kovai Melinda, 16, 279, 291
Kozák Lajos Rudolf, 242, 291
Kozékiné Hammer Zsuzsanna, 95, 96, 280
Kökönyei Gyöngyi, 70, 71, 72, 78, 79, 80, 81, 82, 157, 158, 159, 160, 245, 250, 252, 261, 291
Költő András, 253, 275, 291
Kőrössy Judit, 92, 93, 291
Köteles Ferenc, 147, 148, 164, 165, 166, 281, 291
Kővágó Pál, 141, 143, 291
Kőváry Zoltán, 49, 50, 291

Kövesdi Andrea, 163, 291
Kövi Zsuzsanna, 44, 45, 46, 110, 111, 254, 255, 256, 291
Krajcsi Attila, 224, 226, 291
Krekó Péter, 149, 150, 278, 292
Krisztián Ágota, 127, 292
Kuczogi Gábor, 45, 255, 256, 292
Kulcsár Emese, 222, 292
Kunos Nóra, 66, 292
Kupper Boróka, 234, 292
Kurucz Attila, 117, 292
Lábadi Beatrix, 99, 292
Lacsán Katalin, 114, 116, 292
Lakatos Csilla, 144, 146, 292
Lakatos Katalin, 112, 113, 292
Láng András, 47, 76, 77, 167, 168, 169, 292
Lantos Katalin, 70, 292
Lantos Nóra, 182, 292
Lányi Katalin, 204, 292
Lányiné Engelmayer Ágnes, 3
Lapis Flóra, 208, 292
László János, 3, 38, 40, 140, 142, 292
László Noémi, 89, 90, 95, 292
Látos Melinda, 178, 179, 180, 292
Lázár György, 180, 292
Lehmann László, 259, 292
Leindler Milán, 208, 292
Lénárt Ágota, 3
Lengyel Anna, 107, 292
Lengyel Rita, 112, 113, 292
Lengyel Zsolt, 243, 292
Lippai Edit, 10, 116, 292
Liszkay Gabriella, 115, 292
Lívják Emília, 190, 292
Lógó Emma, 175, 292
Losonczi Anna, 117, 292
Lovas Éva, 45, 255, 292
Lucza Tivadar, 98, 99, 251, 292
Lukács Fruzsina, 192, 292
Magi Anna, 29, 32, 33, 81, 157, 158, 159, 160, 198, 245, 252, 292
Magyar Máté, 82, 292
Magyaródi Tímea, 197, 199, 292
Mailáth Mónika, 128, 292
Majer Réka, 128, 207, 292
Majláth Zsófia, 222, 292
Maria Kollsete, 166, 292
Marián Dávid, 150, 292
Márián Renáta, 128, 129, 130, 292
Máriási Dóra, 123, 183, 292
Marjai Kamilla, 272, 292
Márki Gabriella, 72, 293
Márkus Lilla Viktória, 113, 114, 293
Martijn van Zomeren, 182, 293
Martin Voracek, 244, 293
Martos Tamás, 110, 143, 144, 145, 146, 276, 293
Maruzsa Szabolcs, 281, 293
Mata Zsuzsanna, 122, 293
Medvés Dóra, 120, 121, 122, 293
Mersdorf Anna, 255, 256, 293
Meskó Norbert, 167, 168, 169, 293
Mester Dolli, 58, 293
Mészáros Judit, 16, 293
Mészáros Noémi Zsuzsanna, 40, 142, 293
Miheller Pál, 218, 293
Mirnics Zsuzsanna, 3, 45, 110, 293
Molnár Csaba, 150, 293
Molnár Enikő, 34, 36, 293
Molnár Szandra, 256, 293
Molnárné Kovács Judit, 3, 120, 186, 279, 293
Mónok Kata, 72, 293
Munkácsi Brigitta, 256, 293
Müller Anna, 147, 293
Münnich Ákos, 3
N. Kollár Katalin, 3, 92, 124, 125, 126, 293
Nábrády Mária, 271, 293
Nádor Csaba, 107, 293
Nagy Beáta Erika, 256, 293
Nagy Henriett, 197, 199, 257, 293
Nagy János, 213, 293
Nagy Kitti, 236, 293
Nagy László, 135, 163, 171, 257, 293
Nagy Nikolett, 257, 293
Nagy Tünde, 266, 293
Nagybányai Nagy Olivér, 111, 293
Nagyné Klujber Márta, 186, 246, 293
Narancsik Gabriella, 236, 293
Németh Dezső, 138, 139, 140, 159, 160, 195, 293
Németh Dorottya, 71, 293
Németh Katalin, 266, 293
Németh Lilla, 126, 293
Németh Piroska, 9, 293
Néray Bálint, 21, 293
Nguyen Luu Lan Anh, 3, 40, 97, 294
Niva Weingrovitz, 156, 294
Noam Heimann, 156, 294
Nótin Ágnes, 9, 294
Nyitrai Erika, 34, 35, 267, 294
Nyúl Boglárka, 235, 294
Nyulászi Anna, 200, 294
Obreczán Tamás, 11, 294
Ocsovszky Zsófia, 208, 294
Oláh Attila, 2, 3, 131, 197, 199, 294
Oláh Judit, 179, 294
Oláh Katalin, 258, 294
Olajos Tímea, 64, 294
Orbók Zita, 215, 294
Orgoványi-Gajdos Judit, 184, 294
Orosz Anna, 133, 294

Oroszné Perger Mónika, 174, 294
Örkényi Ágota, 80, 294
Paál Tünde, 48, 294
Pachner Orsolya, 56, 228, 294
Paksi Borbála, 29, 32, 33, 198, 294
Páli Judit, 205, 294
Pállinger Éva, 129, 294
Pálosi Vivien, 259, 294
Palotai Róbert, 55, 294
Pántya József, 121, 232, 294
Pap Dorottya, 82, 294
Papp Gábor, 222, 294
Parti Katalin, 21, 294
Patakiné Bősze Júlia, 259, 294
Pataky Gabriella, 181, 294
Pataky Ilona, 3
Pátkai Gabriella, 47, 294
Patyi Dániel, 24, 294
Paulik Edit, 238, 294
Péceli Magdolna Mária, 267, 294
Péley Bernadette, 76, 294
Perczel Júlia, 176, 177, 278, 294
Péter Lilla, 251, 294
Pető Zoltán, 219, 294
Pinczés-Pressing Zsuzsanna, 233, 234, 294
Pintér Judit Nóra, 50, 294
Pléh Csaba, 3, 12, 14, 15, 16, 17, 243, 295
Pócza-Véger Petra, 178, 295
Pohárnok Melinda, 76, 295
Polner Bertalan, 259, 295
Polonyi Tünde, 232, 295
Pólya Tibor, 37, 140, 141, 143, 295
Pozsár Blanka, 45, 295
Prihoda Gábor, 209, 295
Purebl György, 222, 295
Puskás-Vajda Zsuzsanna, 89, 90, 295
Putz Ádám, 55, 295
Pünkösty Mária, 260, 295
Rácz Anna, 14, 15, 295
Racsko Réka, 203, 246, 295
Racsmány Mihály, 241, 295
Raffai Gellért, 261, 295
Ragó Anett, 151, 295
Rákóczi Ildikó, 238, 295
Reinhardt Melinda, 34, 35, 71, 78, 79, 108, 212, 295
Reményi Tamás, 87, 295
Restás Péter, 142, 214, 295
Révész György, 54, 56, 228, 270, 295
Rigó Adrien, 70, 71, 72, 267, 282, 295
Rigó János, 72, 295
Riskó Ágnes, 114, 295
Ritoók Pálné, 3
Rokszin Adrienn Aranka, 225, 295
Rosecker Péter, 166, 295
Rózsa Sándor, 44, 45, 60, 110, 111, 295
Ruttkay Zsófia, 181, 295
Ruzsa Gábor, 196, 281, 295
Sallay Viola, 143, 144, 276, 295
Sándor Zita, 180, 295
Sarbak Klára, 117, 295
Sarungi Emőke, 50, 67, 295
Smohai Máté, 201, 246, 296
Sneff Szilárd, 249, 296
Soltész Péter, 15, 62, 296
Sonit Bafna, 117, 296
Stefanik Krisztina, 101, 296
Stoll Dániel Péter, 163, 296
Suhajda Csilla Judit, 193, 296
Sz. Makó Hajnalka, 161, 296
Szabó Attila, 147, 164, 296
Szabó Beáta, 244, 296
Szabó Edina, 81, 82, 157, 158, 159, 160, 245, 261, 296
Szabó Edit, 133, 296
Szabó Éva, 92, 93, 125, 270, 279, 296
Szabó János, 262, 296
Szabó Judit, 158, 159, 160, 296
Szabó Lajos, 231, 296
Szabó Mónika, 40, 42, 43, 157, 296
Szabó Pál, 3, 53, 219, 296
Szabó Zsófia, 206, 296
Szabó Zsolt Péter, 40, 48, 141, 142, 296
Szabó-Bartha Anett, 73, 74, 75, 263, 265, 267, 273, 296
Szalai Katalin, 216, 230, 296
Szalóki Szilvia, 220, 264, 296
Szamosi Judit, 271, 296
Szántó Ildikó, 251, 296
Szatmári Dóra, 167, 296
Szebeni Rita, 57, 59, 296
Szegedi-Hallgató Emese, 140, 220, 264, 296
Székely Mózes, 210, 296
Székely Zsófia, 223, 296
Szekeres Ágota, 101, 296
Szemán Dénes, 42, 296
Szemenyei Eszter, 81, 296
Szemerszky Renáta, 147, 148, 296
Szenes Márta, 67, 70, 296
Szigeti Réka, 211, 296
Szijjártó Linda, 48, 132, 297
Szilágyi Judit, 264, 297
Szirmák Zsófia, 213, 297
Szitó Imre, 125, 126, 199, 297
Szokolszky Ágnes, 3, 232, 297
Szolcsányi Tibor, 99, 297
Szombathelyi Éva, 248, 297
Szondy Máté, 18, 19, 73, 74, 75, 263, 265, 273, 297
Szőllősi Ágnes, 241, 297
Szucsáki Melinda, 109, 297
Szummer Csaba, 170, 171, 201, 297

Tajti János, 222, 297
Takács Ádám, 195, 297
Takács Ildikó, 173, 297
Takács István, 230, 297
Takács Johanna, 129, 297
Takács Marcell, 44, 297
Takács Szabolcs, 111, 210, 244, 297
Tamás Réka Borbála, 200, 297
Tarsoly-Huszár Ágnes, 259, 297
Tasi Lia, 140, 297
Taskó Tünde Anna, 61, 203, 297
Téglás Ernő, 230, 297
Tihanyi Benedek T., 165, 297
Tiringer István, 266, 297
Tisljár Roland, 236, 297
Tisljár-Szabó Eszter, 219, 297
Tisza Kálmán, 130, 297
Tokai Dalma, 66, 297
Tollner Viktória, 83, 84, 297
Tolnai Nóra, 164, 297
Topál József, 234, 258, 297
Tóth Dénes, 154, 155, 297
Tóth István, 255, 297
Tóth Zsófia, 51, 297
Tóth-Vajna Rita, 144, 297
Tóvölgyi Sarolta, 175, 297
Tőkés-Dunai Lilla, 136, 297
Török Ágoston, 156, 297
Török Csenge, 139, 298
Túry Ferenc, 218, 219, 298
Uatkán Ajna, 196, 298
Ujhelyi Adrienn, 22, 181, 182, 298
Ulrike Schild, 152, 298
Ungi Szilvia, 20, 298
Unoka Zsolt, 12, 13, 14, 15, 135, 278, 298
Uram Dóra, 218, 298
Urbán Róbert, 25, 72, 201, 208, 211, 238, 252, 278, 298
V. Komlósi Annamária, 160, 298
Vajda Zsuzsanna, 170, 171, 270, 298
Vakli Pál, 206, 298
Vámosi Katalin, 83, 298
Vancsó Anna, 68, 298
Ványi Dániel, 123, 183, 298
Váradi Fanni, 131, 298
Varga Endre, 180, 298
Varga Katalin, 106, 281, 298
Varga Vera, 155, 298
Varga Zsuzsanna, 205, 298
Vargay Adrienn, 128, 130, 131, 298
Vargha András, 2, 3, 110, 111, 112, 201, 298
Vargha Bálint, 266, 298
Várhelyi Klára, 15, 298
Vass Viola, 108, 109, 298
Vass Zoltán, 45, 108, 109, 110, 255, 298
Vécsei László, 222, 298
Vékony Teodóra, 140, 298
Vereczkei Andrea, 26, 27, 28, 298
Veres-Székely Anna, 25, 26, 27, 28, 227, 281, 298
Veroszta Zsuzsanna, 29, 31, 298
Veszelka András, 229, 298
Vida Katalin, 41, 123, 298
Vince Polito, 253, 298
Vincze Orsolya, 141, 214, 279, 298
Virág Márta, 138, 242, 298
Virágh Tamás, 39, 298
Vizin Gabriella, 14, 298
Vogl Krisztina, 129, 298
Vörös András, 29, 33, 298
Wacha Judit, 218, 298
Walter Paulus, 139, 298
Watti Nermin, 222, 299
Weintraut Rita, 98, 99, 299
Wildmann Melinda, 266, 299
Winkler István, 8, 299
Zack Boukydis, 107, 299
Zemplén Gábor, 16, 299
Zimmer Márta, 206, 299
Zsédel Krisztina, 263, 265, 299
Zsigmond Orsolya, 128, 131, 299
Zsombók Terézia, 82, 222, 299

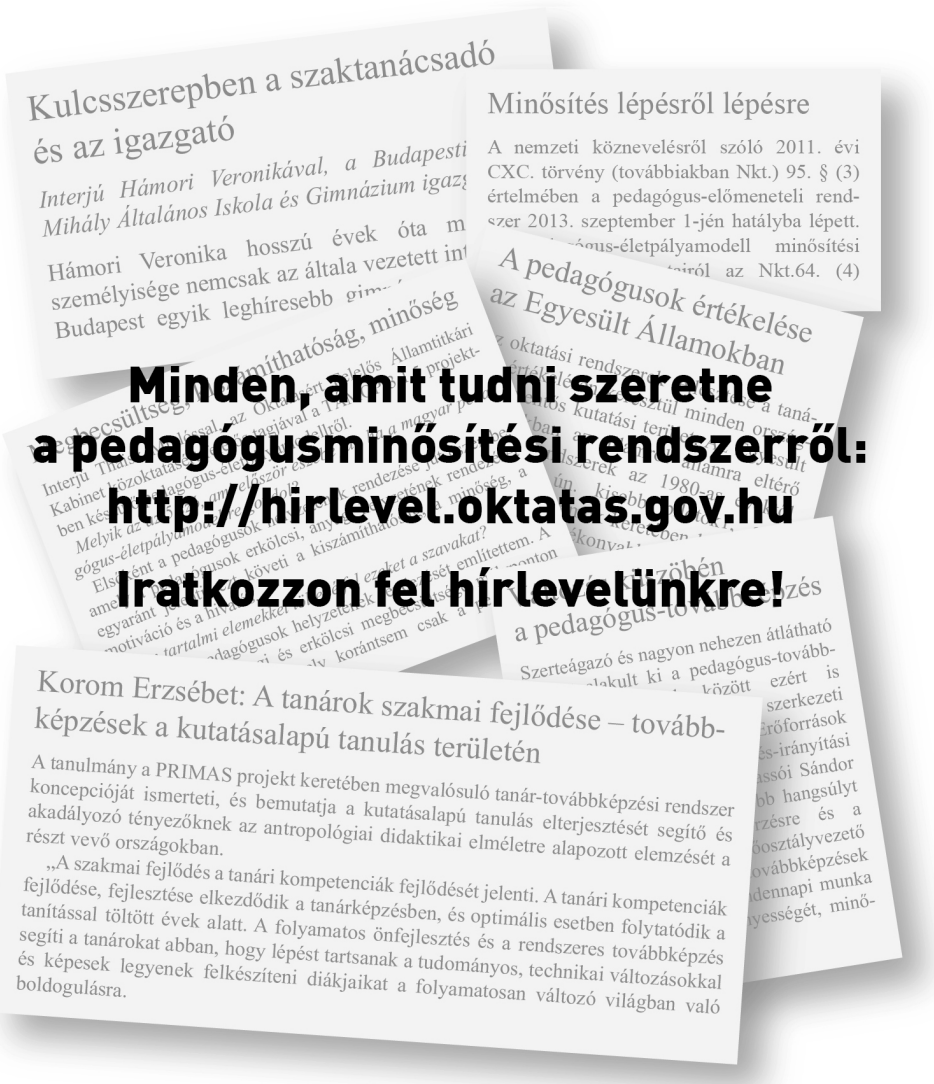

www.oktatas.hu

OKTATÁSI HIVATAL

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

ESZTERHÁZY KÁROLY FŐISKOLA
A PEDAGÓGUSKÉPZÉS MEGÚJÍTÁSÁÉRT

Tudományos megalapozottságú, gyakorlatorientált pedagógusképzés kialakítása, melynek fókuszában a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatása áll.

Az „Együttműködés az Észak-magyarországi pedagógusképzés megújításáért”

TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0005

elnevezésű projekt keretében ezt a célt tűzte ki maga elé és valósítja meg az Eszterházy Károly Főiskola konzorciumi partnerével, a Miskolci Egyetemmel.

Az 5 modulból álló pályázat keretében a következő eredmények születtek:

- létrehoztuk az Eszterházy Károly Főiskola Tanárképző Központját, ahol a gyakorlati képzés szervezésén túl a módszertani innovációk folyamatos nyomon követésével és azok közzétételével is hozzájárulunk a tanárképzés minőségi megújításához,
- nemzetközi tapasztalatokra és tudományos kutatásokra alapozva meghatároztuk és egységbe foglaltuk azokat az irányadó szakmai kompetenciákat, sztenderdeket, melyekkel a pedagógusképzésben dolgozó szakembereknek rendelkezni kell,
- kidolgoztuk az új, egy éves szakmai gyakorlat teljes rendszerét,
- tovább fejlesztettük a Mestertanár Videoportált, azt a filmes adatbázist. mely korszerű lehetőséget biztosít a tanárképzésre, a gyakorló tanárok továbbképzésére és a szakmai önfejlesztésre is,
- 30, a pedagógusok valós igényeire válaszokat adó, moduláris felépítésű továbbképzési programot dolgoztunk ki és kínálunk az érdeklődő kollégáknak,
- megalapoztuk és kidolgoztuk a néptáncon alapuló komplex képességfejlesztő programot,
- a gyakorlati képzés megerősítésével újrapozícionáltuk a sárospataki Comenius Kar tanító- és óvóképzését is.

A projekt megvalósítása során elértük, hogy az Észak-magyarországon folyó felsőoktatási pedagógusképzések valamint ezek gyakorlata megfeleljen a tudásalapú gazdaság kihívásainak, a valós társadalmi elvárásoknak, alkalmazkodva a köznevelési rendszer követelményeihez.

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE